BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
158
C
8
NAPOLI

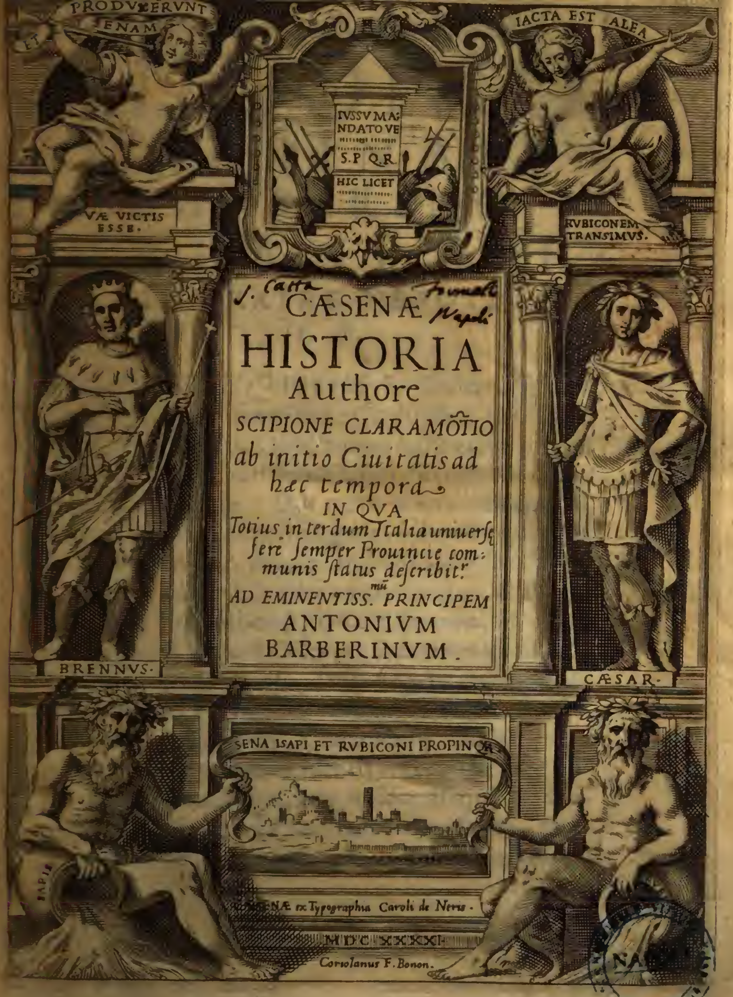
94
E.
25.

C.12.17

~~XVII. C. 11~~

C. Gb. n. ij.

CÆSENÆ
HISTORIA

ET PRODVXERVNT
ENAM
IACTA EST ALEA
IVSSV MANDATOVE S.P.Q.R.
HIC LICET
VÆ VICTIS ESSE.
RVBICONEM TRANSIMVS.
CÆSENÆ
HISTORIA
Authore
SCIPIONE CLARAMÕTIO
ab initio Ciuitatis ad
hæc tempora
IN QVA
Totius interdum Italiæ uniuerſæ
fere ſemper Prouinciæ com:
munis ſtatus deſcribit.r
AD EMINENTISS.mũ PRINCIPEM
ANTONIVM
BARBERINVM.
BRENNVS.
CÆSAR.
SENA ISAPI ET RVBICONI PROPINQVA
ISAPIS
CÆSENÆ ex Typographia Caroli de Neris.
MDCXXXXI
Coriolanus F. Bonon.

Eminentiſſimo, & Reuerendiſſimo

ANTONIO CARDINALI BARBERINO VRBANI VIII. EX FRATRE NEPOTI

F. P.

ANTIQVISSIMÆ Ciuitatis Hiſtoria (Ampliſſime Cardinalis) nouiſſimè prodit. Quòd autem nunc etiam prodat felicitati Sęculi huius, in quo Muſæ regnant, tribuimus. Qui modo omnia moderatur, nedum Apes in Inſignibus gerit, ſed mella quoq; in facundiſſimo ore, & immortalibus ſcriptis condit, funditq;: inde in ſubiectos emanat virtus, & ad eloquentiam, & ſcribendi ſtudia incitamentum: hæc ſiquidem eſt rerum indoles, vt ſuperiores in eas, quę ſubſunt, dotes ſuas infundant, atq; infundendo ſibi aliquo pacto aſſimilent. Eiuſmodi ergo inſtinctu informata Scipionis Claramontij Ciuis noſtri pietas potuit ex denſis ſilentij tenebris vetuſtę huius Patriæ facta eruere, eaq; ſtylo conſequi, & conſtantem noſtram erga Sanctam Sedem fidem, qua præſertim gloriamur, pangere. Cum itaq; Hiſtoria

hæc ſit Cæli iſtius (ita dicere liceat) Barbarini opus, quod vim condendi Authori influxit; par eſt patrocinium ad conſeruationem, inde petere, vnde cæpit originem. Verum enim vero ſcriptio ipſa ſupremi Principis, ac Pontificis maieſtatem reformidat, confidentiuſq; Sacram Nepotum Purpurã adit: verum, quoniam Eminentiſſimi Franciſci in Foribus Aſtręa excubat, in penetralibus poſtea Gratiæ occurrunt; ad Te humaniſſime, ac magnanime ANTONI cõfugit, cuius nedum Adyta, ſed Veſtibulum Charites occupant. Tibi, qui Patrui Sceptrum, Fratris Gladium nobis conciliare potes, eam dicamus, glorioſoq; tuo nomini nuncupamus, enixè deprecãtes, ne dedigneris lucẽ, qua longe, lateq; emicas, deuotiſſimę huius Ciuitatis geſtis impertiri. Tanto hæc aucta iubare mirum in modum coruſcabunt. Congruet celebratæ vbiq; & vndiq; beneficentiæ tuæ Vrbis huius, quę nunc tandem ad memoriam renaſcitur, communicatione Tui ſplendoris illuſtrare natales. Suſcipe ergo Hiſtoriam hanc læta, ac benigna fronte, & Ciuitatem, cuius texitur potẽtiſſimo patrocinio tuo, ad quod vniuerſi ardenter anhelamus, in perpetuum foue. Sic ſoſpitet Vos Eminẽtiſſimi Fratres, Illuſtriſſimamq; & Excellentiſſimam Familiam, fortunetq; Deus, & quod caput eſt, Sanctiſſimi Patrui diu vitam prolatet.

Humillimi, ac Deuotiſſimi Clientes

Senatus, Populuſq; Cæſenas.

SENATVI, POPVLOQ.
CÆSENATI
SCIPIO CLARAMONTIVS
D. D. D.

QVOD Liricus dicit, Occultam virtutem parum diſtare inertiæ, noſtra hac Patria (Ornatiſſimi Ciues) diutiſſime experta eſt. Natales eius, repetita ſaltem à Senonibus origine, quorum Regia fuit, clari, & illuſtres hucuſq; delituerũt ob Scriptorum incuriam, & Ciuium præcedentium negligentiam. Quid pariter florente Romano Imperio, & quid declinante ingruentibus Barbaris geſſerit, & eo abolito, quæ in magna rerum Italicarum perturbatione opera, modo fidei erga Principem, modo fortitudinis pro ſui, & amicorum defenſione ediderit, vniuerſa ſunt ſilentij tenebris relicta; etiam quæ induſtriæ veſtigatoris patere, in multa licet Scriptorum penuria, potuiſſent. Quod eo magis mirari in hac Ciuitate oportet, quo præſtantium ingeniorum fuit ſemper fæcunda Parens. Certè, qui proxime floruerunt Iacobus Mazonius Philoſophus celeberrimus, & vltra

om-

omnem fidem eruditus, & Ioſephus Iſæus Comes, qui cum iuriſprudētia ſciētias impenſe coniunxerat, Scriptorq; fuit politiſſimus, poterant, ſi ad hæc ſtylum detorſiſſent, prædeceſſorum defectum largo fœnore compenſare. Sed forte propera mors (vterq; enim inter anguſtiores, quam pro publica oportunitate, viuendi limites deceſſit) huiuſmodi pio propoſito fuit impedimento. Huc vſq; ergo illuſtria facta huius Patriæ ſine luce deſidebant. Qua conſideratio cum iamdiu foderit mihi animum, potuit tandem à publico munere, eoq; honeſtiſſimo, in quo verſabar, Caſenam ad eius texendam Hiſtoriam reuocare, priuatæ ſcilicet vtilitati, & rationi publicam longe præferentem. Numine afflante, pietatiq; meę opem ferente, longum, & laborioſum opus hoc abſolui. Tribuamus etiam felicitati huius ſęculi, quādo Muſæ, & ſtylus feruent, tandiu ommiſſum opus huic tempori fuiſſe reſeruatum. Ipſum vobis nuncupo, & dico, in quorum gratiam ſcripſi, ad gloriam ſcilicet cōmunis Patriæ, quæ in vobis conſiſtit, induſtria mea deſudauit; ad gloriam tamen veram, nō falſis laudibus quæſitam, ſeruata fideliter Hiſtoriæ lege, quæ veritas eſt. Hanc mens mea ſemper proſpexit, & vbi obtutum refugiebat, ratione quæſiui. Suſcipite Ciues benigno animo, & vultu pium hoc Ciuis veſtri officium, quo vobis in re inſeruiuit ad publicam dignitatem prorſus neceſſaria: Erunt forte qui hoc exemplo excitati vberius, & ornatius hæc ipſa tractent, quæ præſertim ab Anno milleſimo quadringēteſimo ad hæc tempora contractius iuſtis de cauſis ſcripſi. Attamen poſt Liuij vbertatem adhuc alij rei Romanæ Scriptores leguntur. Vtinam præterito ſilentio, Hiſtoricorum poſt hac veſtrorum multitudo ſuccederet. Tanto clarior Ciuitas redderetur

tur

tur. Quæ ſcripſi ex editis Scriptoribus plurima ſumpſi, Liuio, Polybio, Strabone, Procopio, Paulo Diacono, Blondo, Sigonio, & Bononienſibus Hiſtoricis, ac Flaminijs Rubeo Rauennate, Toloſano Fauentino, Clementino Ariminenſi, & alijs nonnullis. Verum cum diſperſa, quæ ad Caſenam attinebant in illis eſſent, vix in Legentibus eius memoriam imprimebāt, nunc in vnū collata, ſubq; Caſenatis Hiſtoriæ titulo non permittent Ciuitatis, de qua conſcribitur memoriā elabi. Monimenta etiam nondum edita materiam ſuggeſſere, quorum præcipua fuere, quæ à Reali Canonico, & Petro Cantarella Cæſenatibus conſcripta fuerunt, & quæ Vincentius Carrarius Iuriſconſultus, & Canonicus Rauennas in Commentarijs Prouinciæ vniuerſæ prodidit, ex quibus multa manuſcripta in Vrbe hac palantia, & parum fida emendare oportuit, quod, labori haud parcens, impigre præſtiti. Hæc de Opere: nūc de me, deq; ſenſu erga vos meo pauca hæc ſubiungo. Comētarios hos rerū veſtrarū multa cura, magna diligentia ſcripſi. Plura Opera ad Scientias attinētia edidi, ex quibus, ſi qua mihi laus oboriretur, vt in vos recideret, curaui. In ciuilibus munijs, officijſq; per ānos vndeſexaginta ex quo munera publica attigi operam meam magna fide præſtiti. Attamen profiteor obligationibus erga vos meis nunquā plenè ſatisfeciſſe. Plura ſunt, quæ debeo, quā vt ea æquare officijs meis valeam. Debeo ſane pluribus nominibus, primū vt Ciuis. Ecquid vero non debet Ciuis Patriæ, quam genitricem, altricem, inſtitutricem, conſeruatricem, niſi demens ſit, agnoſcere cogitur? Debeo præterea nomine Familiæ, quæ varijs caſibus, ab antiquis Sedibus in Italiam, Inſubriamq; depulſa, ibiq; iactata incommodis ſub extremis demū Malateſtæ Nouelli Annis huc appulit,

✠ vbi

vbi benignè ſuſcepta à vobis fuit, qui Simonem tum aduenientem inter Ciues, & Gregorium deinceps, eius Filium inter Senatores cooptaſtis, quem locum adhuc Poſteritas eius retinemus, vtq; loci dignitatem tueremur, multi Literis, aliqui Armis, non pauci Eccleſiaſticis munijs, & functionibus Sacris contendimus: laborauimus ſcilicet, vt nobis honori, vobis non dedecori eſſet collatum beneficium. Ex quo id demum nos aſſequutos agnoſcimus, vt Tranſalpinam nominis Claritatem, niſi aſſequi, liceat tamen æmulari. Debeo vobis poſtremo nomine ipſe meo, in quem dignitates omnes, quæcunq; in Ciues Primarios conferri conſueuerunt, plena manu congeſſiſtis. Excedunt ergo longe veſtra in me merita quaſcunq; gratias huc vſq; retuli, & quæcunq; officia rependi. Id liberè fateor, & in animi grati ſpecimen me iam ab ortu dicatum, vobis quaſi nouo facto principio rurſus deuoueo. Viuite felices, & Maiores veſtros, quos Præclaros Viros fuiſſe intelligetis, æquate, vel ſuperate, ſi liceat, factis.

Emi-

Eminentiſſimo, ac Reuerendiſſimo D.

D. ANTONIO BARBERINO S. R. ECCLESIÆ CARDINALI AMPLISSIMO.

Ioannes Baptiſta Ambronus à Secretis Senatus Cæſenæ.

PRINCIPIS Alme Nepos, Orbem qui legibus æquat,
Et Sedem Petri ſolus vbiq; tenet,
Accipe nunc hilari, qua fulges vndiq; fronte,
Quæ Cæſena Tibi tradidit hiſtorica,
Magni ſcripta Sophi nuper, quem clara Sophia,
Hinc facit ad ſummos vſq; volare Polos,
Et tam Pyerio, atq; diſertè aſperſa liquore,
Qui melius poſſet condere nullus erat.
Sit Tibi grata Operis tanti (oro) cura tuendi,
Vrbs quoq; Præſidio ſit recreata Tuo
Namq; Tibi tot laudes, quot ſunt ora Virorum,
Sunt ac Virtutes, Aſtra quot Axe micant.
Nititur, & meritò ſplendor, plaudenteq; toto
Orbe ſimul Cœtus gloria Purpurei.
Quid plura? es Romani Herois Celſa Propago,
Et Patruo ſimilem Te fore quiſq; putat.
Ac ideo Tua cum propria virtute coruſcant,
Non eſt cur Soli lumina ferre velim,
Innumeraſq; modo hoc paruo libamine dotes,
Indigus afflatu tangere Apollineo.
Concinat ipſa Tuos queis gaudet Roma Triunphos
Vrbs dum noſtra, Tuo Numine dexter adi.

EIVSDEM

IO· BAPTISTÆ

IN EXIMIVM

AVTHOREM

Enixa Animi propenſio.

QVÆ Caſena Tibi haud debet præconia ? namq;
Per Te nunc Patriæ redditur omne decus :

Iam, iam verſaſti inſtar Apis monumenta Virorum,
Nunc dulci cunctis nectare plena fluis :

Præſtat, ſi dignos cumulaſti hic Vrbis honores,
Ad nutus ſaltem ſit Tibi prompta tuos ;

Nam quantum Stellas Sol vincit luce minores,
Sic inter velut es Docta Minerua Sophos.

PER
L' HISTORIA
DI CESENA
DEL SIG. CAVALIER'
SCIPIONE
CHIARAMONTI.
Il Tempo
ODA
DI DOMENICO GILBERTO
CESENATE.

QVEL Vecchio altier', che le volanti piume
Spiega co'l Sole, e ciò, ch'è in Terra adombra;
E ch'il tutto qua giù qual fumo, ed ombra,
Diſperde, quaſi al Vento, e quaſi al Lume.

Dopò, che'l crudo hebbe atterrato, e vinto
Il Faro à Memfi, à Babilonia i Muri;
Rotti i Marmi di Sparta, e i Bronzi duri,
Fatti polue di Rodi, e di Corinto.

Dopò, c'hebbe ſu'l Nilo alfin' preſcritto
Termine a le gran'Fabbriche ſuperbe;
Steſe ſu'l piano in frà l'Arene, e l'Erbe,
Le più vaſte Piramidi d'Egitto.

E poi, che d'ira infellonito, ed ebro
Fè per l'antica Roma andar' gl'Aratri,
Sù i diſteſi Obeliſchi, e ſù i Theatri;
Rotti mille Coloſſi in Val' di Tebro,

Non ancor' ſatio il Temerario, e l'Empio,
Venne in riua del Sauio, e l'Opre antiche
Gettate à Terra, pullular' l' Ortiche,
Fè ſopra più d'vn'Arco, e più d' vn' Tempio.

Indi in Fogli eruditi i Geſti accolti,
Oſcurati a i SENONI, arſi gl'Annali,
E i Nomi de gl Heroi Chiari, e Immortali,
In Oblio profondiſſimo ſepolti.

Su'le noſtre Ruine alzato il Soglio,
Ridea ſprezzante, e inſuperbia quel Folle;
E a pie de l'Alpi, in ſu'l Garampo Colle
Moſtraua i danni, e ſe n'empia d'orgoglio.

Quando il Gran' SCIPIO, il cui ſaper trà i viui
Può tornar' l'Ombre, e immortalar' gl'Eſtinti:
Quel', ch'à la Grecia i Senofonti hà vinti;
Quel', che del Latio hà ſuperati i Liui.

Quel SCIPIO, c'hor'ſu'i nobili Volumi
Stilla ſol Merauiglie, e ſol' Teſori;
Hor'manda fuor' da i labri ſuoi ſonori,
Catene d'Or', pieni di Mele i Fiumi.

Traendo fuor' da le folt'ombre il vero,
Al diſpetto de i Secoli tiranni,
Voglio rifar' (diſſe) a la Patria i danni,
E ſaprò ben' mortificar' l'Altero.

E

E con la Penna ſua chiara, immortale,
Pugna co'l TEMPO, e i Secoli combatte,
E ſaetta l'Oblio, l'Inuidia abbatte:
Quaſi foſſe di Gloria alato ſtrale.

Chiama a la luce, e fà più bella, e viua
De la Patria, e de ſuoi la Fama oſcura;
E ne'l Età volubile, e futura,
I Nomi eterna, e le memorie auuiua.

Eſſerciti ſchierati, illuſtri impreſe,
Popoli domi, e le grand'opre in carte,
E l'onte hor'di Vulcano, hora di Marte,
Come foſſer' preſenti ci fà paleſe.

Mura abbattute, e deſſolate Moli,
Guerre Ciuili, e de'Nemici inſulti,
E longhi Aſſedij, e Popular'Tumulti
Narra, ed auuien', che da l'Oblio gl'inuoli;

O'

O de'l Oblio veleno, e de la Gloria
Balſamo pretioſo, e ſacro Inchioſtro,
Che ritorni più belle al Secol noſtro
L'Opre vetuſte, in ſempiterna Hiſtoria.

E chi ti diè (dimmi, ò Scrittor Diuino)
Quella Penna immortal'? fù la Fenice?
La Fama? ò pur' de'l Cielo Angel felice?
O te la die' da'l Ali vn' Serafino?

Poiche non ſolo in queſti Fogli tuoi
Pon' trar eſempio i Regi, e metro i Regni;
Mà ponendo a i Scrittor' gl'vltimi ſegni,
Quì dai Norma a i Guerrieri, ed a gl'Heroi.

SExdecim hoſce Hiſtoriarum Cæſenatium Libros, vna cum duplici illarũ Apparatu Auctore SCIPIONE CLARAMONTIO Equite, multarumq; diſciplinarum Doctore notiſſimo, & excellentiſſimo vidi Ego infraſcriptus pro Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo D. D. Petro Bonauentura Cæſenæ Epiſcopo, & pro Reuerendiſs. P. Mag. Michaele Saxo Generali Prouinciæ Inquiſitore Dominis meis. Opus ad Patriæ decus, & ornamentum, ex veritatis aluearibus ſummo nixu, laboreq; immenſo in ſuauiſſima mela deriuatum, ac deductum antiquiſſimorum olim Progenitorum Senonum ſeri Nepotes hianti animo, gratoq; corde ſuſcipiant; & totius Flaminiæ Ciuitates egregiè factorum tam ſimul, quam ſeiunctim ab eis per anteacta Sæcula fideliter inſinuata in copioſam recolenda meſſem percurrant; dum interim illud ad legum cuſſionis amuſſim confectum approbo, & ſuſcipio. Ex Monaſterio Almæ Virginis de Conſolatione Idibus Maij 1640.

D. Celſus Roſinus Abbas Canonicus Reg. Lateranen. Doctor Theologus, & Conſultor.

Imprimatur.

P. Epiſcopus Cæſenæ.

Imprimatur.

Fr. Michael Saxus Mag. Inquiſitor Generalis Fauentiæ.

INDEX
RERVM NOTABILIVM.

A

Ambigatus Celtarũ Rex. f. 48.

Arnos Cluſinus confugii ad Senones, & eos aduerſus Parmam incitat. 50.

Ardeates ſub Camillo Romano Senones vincunt. 65.

Aueroeſtes Gallorum, qui Geſſata vocati erant, in Italiam cum Exercitu decurrit 100. à Romanis victus poſt aciem ſua manu ſe occidit. 102.

Ariminum poſt Picentes ſubiugatos Colonia à Romanis deducta eſt 98. ex Boiorum depreſsione tutã ſibi in poſterũ vitam, & quietem pollicebatur à Colonijs Placentiæ, & Cremonæ propugnacula habuit 105. à Copijs Beliſarij captum. 144. à Theia ab obſidione Phagæ Narſetis Ducis liberatum ibid. à Cleſi Longobardorum Rege captũ 161. in Ditionẽ Pontificis venit. 185.

Amilcar Barca iam in bello Siculo ſtrenuus miles ſeruat Patriam, & priſtinum Imperium 108. magnã Hiſpaniarum partem adiunxit. ibid. ſi vixiſſet diutius bellum Romanis creditur illaturus. ibid.

Aſdrubal Amilcaris Gener factus à Cartaginenſibus Imperator ſequitur Hiſpaniarum occupationem. 109. quo piũ ſeruo anno octauo Magiſtratus occiſus. ibid.

Anibal Amilcaris Filius conſenſu totius Exercitus imperator factus, & à Populo Cartaginenſe confirmatur 109. puellus nouennis perpetuæ ĩ Romanos hoſtilitatis curatur 110. Saguntum in fœdere Romanorum capit, & diruit ibid. in Italiam decurrens varia loca occupat, & diripit. Placentia ei reſſiſtit 111. per Alpes ſæuiente frigore in Tuſciam transgreſſus cum nouo Conſule Flaminio Conflixit, & ipſum interemit. ibid. In Vmbriam tranſijt, Spoletum oppugnauit, in Picenum expulſus in Apuliam abiuit. ibid. Ad Traſimenũ victor ibid. ad Canas uictor 112. ad Nolam verſus eſt in fugã ibid. Bis cum Nerone Conſule, cum infelici euentu pugnat, & a pugna declinat 115. contractis eſulis ſuis Ciuibus in ang. lum Brutiorum conceſsit. 117.

Aſdrubal Anibalis Frater cum ingẽti Exercitu per Galliam in Italiã venit 114. ad Senam pugnandi conſiliũ abiecit nocte tacitè diſceſ-

ſit 115. ad Metaurum victus, & interemptus. 116r

Amilcar Pœnus Dux factus à Boys Cænomanis Inſubribus Salyis Illuatibus, & Liguribus Placentiã cepit 119. Cremonam obſedit, victus in prælio occiſus. ibid.

Arcadio cum Honorio Fratre imperãte, à Barbaris Imperij perturbatio orta eſt, quæ demum ambo Imperia ad interitũ adduxit 136 tranſtulerunt ſtipendia armorum in Barbaros milites ibid. moniti, ſed fruſtra ab Arcadium Senenſe. ibid.

Adnotatio de nomine Ciuitatis Ceſenæ occaſione vitæ S. Seueri. 155.

Adnotatio ſitus antiquitus Ciuitatis occaſione Epiſcoporum. 166.

Alaricus Gottorum Rex Italiam intrauit, & Romam obſidione capit. 137 direpta Ciuitate in vlteriorẽ Italiam, cum exercitu diſceſſit ad Coſentiam ex febre mortuus. ſiſtit curſum. ibid.

Atalaricus Theodorico ſucceſſit in Regno, ab initio ſecundum conſilium Matris regnauit, fuit Pontifici obſequentior 143. Romanis arma prohibuit ibid. octauo anno moritur, & Regnũ Matri reliquit ibid.

Athila toto Septentrione concuſſo ad Italiæ Imperium aſpirauit 139. curſui eius Aetius Valentini Dux reſiſtit ibid. iterum reaſumptis viribus in Italiam ingentes copias duxit ibid. à Leone Summo Pont. ſedatus ĩ Regnũ reuerſus eſt prius Aquileia capta, & tota Venetia vaſtata. ibid.

Auguſtulus infauſti nominis Imperatorum Occidentis poſtremus 139. ab Odoacre Herulorum Duce de Imperio ſpoliatus. ibid.

Alaricus à Gottis Rex creatus breui viuit. 145.

Arutar Cleſis Filius Rex Longobardorum 162. his repulit, & pacauit Gallos 163. per Tuſciam Vmbriam, & Spoletum peruenit Beneuentum, & inde Regium vſq; peruaſit. ibid.

Alboinus Rex Longobardorum ex Panonia in Italiã deuenit 161. multas Ciuitates occupauit, Tuſciam excepta Roma totam capit, & paulo regnauit ibid.

Arioaldus ſextus Longobardorum Rex vide Rotarius.

Aldebertus Berengarij Filius, vide Berengarius Secundus.

Agilulphus Lothario ſucceſſit, cuius Regni Anno ſecundo D. Gregorius in Pontificem aſſumptus fuit 163 iratus cõtra Calinicum ob fractionẽ pacis Ciuitates Tranſpadanas Imperio ſubiectas agreſſus eſt 164. Patauium, Monſelicem, & anno ſequenti Cremonam, & Mantuam eſpugnauit, Volutreniam ditione accepit, Patauium combuſſit ibid. cõcitat Ariulfum Spoleti Du

cem

cem ad infeſtandos, & Romanum, & Rauennatē Agros ibid. pacem cum Smaragdo confirmat. 165.

Aribertus Ranguberti filius Rex Lōgobardorum. 176.

Aſprādus Rex Longobardorum ibid.

Aiſtulphus Rachis Frater Rex Longobardorum Exarchatū vniuerſum cum Rauenna cæpit, & finem Exarcatui impoſuit 181. Pentapolim intrauit, loca Ducatus Romani occupauit, & Romam obſedit 182. à Pipino Gallorum Rege victus, loca occupata reſtituit, & non amplius Romam, & Pontificem moleſtare promiſit ibid. iterū Romanum Territoriū populatur, Vrbem vallō cinxit ibid. à Pipino iterum victus, & Ticini obſeſſus, & à Victore perteritus denuo pacta ſeruare promiſit 183. reſtituit quicquid Exarcatui, & Ditioni Pōtificis erat ſubiectū ibid. præter Ferrariam, Fauentiam, & Caballum ibid. moritur inter uenandum, & de morte eius Scriptores diſſentiunt. ibid.

Ariminum & Caſena ex finium cōtentione infenſæ inter ſe animis, & armis ſæpe fuere. 211.

Arnulphus Archiepiſcopatu Rhemēſi iniuſtè ſpoliatur. 212.

Ariminenſes denegarunt ſe Eccleſiæ Rauennati ſubiectos. 229.

Aldobrandus Caſenas ex Familia Regularium Canonicorum Lateranenſium Epiſcopus Foroſempronienſis inter Diuos relatus eſt. 229.

Ariminenſes aduerſus Caſenates arma tulerunt. 271.

Ambro Belmontius Caſenatis Militiæ Ductor fuit. 273.

Albertus Magdeburgenſis Archiepiſcopus Comes Prouinciæ fuit. 283.

Auguſtiniana Familia ex anguſto Butrioli Cænobio in Ciuitatem traducta Templum obtinuit à Caſenate Republica. 286.

Annus 1233. pro pietatis ſpecimine & cultu Alleluia dictus eſt. 293.

Ariminum parum in Pontificem propenſum 364. amittit ius Prætoris eligendi. 365.

Aldobrandinus Epiſcopus Aretinus ex Familia Comitum Guidiorum Comes Prouinciæ. 367. Conuentum cogit Foroliuij ibid. Cæſenæ prohibet electionē Prætoris 370. Expellitur. 374.

Alidoſios, & Nordilios cōponit Imolæ Aldobrandinus. 372.

Argentæ fit Conuentus Ghibellinorum. 392.

Ariminenſes Caſtrum Caliſidij capiunt. 401.

Agnellus Ordinis Prædicatorum pacem inter Flaminios, & Bononienſes conciliat. 405.

Arnaldus Pelagrua Cardinalis Legatus tributum Epiſcopis Prouinciæ imponit. 458

An-

Anconitani Æſium adoriuntur, & pelluntur. 463.
Agnellæ Agnellæ Articlini Oratio 482.
Archiepiſcopus Rauẽnas Rainaldus Synodũ Bononiæ celebrauit 490.
Americus e Caſtro Lucij Comes noſtræ Prouinciæ deſtinatur anno 1318. 492. Cæſenam venit, & Britonorij Arcem munitisſimã excitauit, & ex eo loco Prouinciã rexit. 496.
Archiepiſcopus Prouinciæ noſtræ eligitur. 500.
Argentæ Caſtrum à Marchionibus Eſtenſibus ſubtractum fuit Archiepiſcopo Americo. 510.
fol. 244 fol. 314. Arx vetus Cæſenæ a fundamentis excitata fuit ſumptu Americi Prouinciæ Rectoris. 517.
Americus Archiepiſcopus Rauennas ad Carnotenſem Eccleſiam tranſiuit. 536.
Armignaca Comes, & Rector Prouinciæ vniuerſæ fuit. 536.
Andreas Bulgarus, qui Oppido Britonorij dominabatur inſidias contra Auunculum meditatur. 556.
Aguſelliorum Cæſenatum Familia tulit Ioannem Decretorum Doctorem, & Scriptorẽ celebrem 563.
Aſtorgius Duraſortius Comes Prouĩciæ in profanis extitit 578. fide. & reliqua Flaminiæ dominatu exutus ſolã Imolam retinuit 585.
Ægidius Carilla Albernotius Cardinalis Legatus 588. Exercitum in agrum Cæſenatem mitit 599. aduerſus Fauentiam Exercitum miſit 601. Britonorium occupat 611. ad Franciſcum Ordelaſum Nuncios mitit 612. Foroliuiũ aggreditur. 616.
Ægidius Carilla Cardinalis Legatus in Italiam redijt 620. recuperat tria Caſtra Boſcheretũ, Corinaltum, & Montinorium, quæ iuſſu eius fuerunt exciſa 625. Cõciliat Scaligeros, Eſtenſes, Carrarios, Gonzaghios, & Eccleſiã, ac ſeipſum 631. in agro Mutinenſi magnum certamen habuit 632. ab adminiſtratione Bononiæ, & Flaminiæ remouetur. 633.
Androinus Cardinalis Carillæ ſucceſsit. ibid.
Albericus Barbianus Barbaros ex Italia expulſit. 640.
Antrum in latere tumuli vulgo dicti Beccauento cauatum fuit receptus quidam Britonum. 650.
Albericus idem cum Britonibus ad Marinum confligens omnes occidione occidit. 666.
Aſtorgius Manfredus Cæſenam occupare tentauit. 669.
Antonius Vrbini Comes ex Cæſenate Territorio homines multos captiuos, multorumq; animalium prædam abduxit. 689.
Antonius Tomacellus Ciuitatis Brittonorij Rector. ibid.

An-

Andreas Ceſellius Sacerdos ludi Magiſter eligitur. 700.
Albericus Caſinus dicitur fuiſſe Adulter Ringardæ Vxoris Malateſtæ. 701.
Adulfi, & Palacini Pontificem deprecati ſunt, vt Ciuitatem à Malateſtæ tiranide liberaret. 705.
Antonius Foroſemproniēſis e Malateſtijs Epiſcopus Cæſenæ fuit. 735.
Albizzorum Familiæ in noſtra Ciuitate origo. 740.
Agamenon Tibertus voluntario exilio inter Turcas abyſſe dicitur. 741.
Alexander VI. Pontifex creatus 742.
Aragonij Ceſenam admiſſi parum abfuit quin ante diſceſsionem Ciuitatem diripuerint. 743.
Alexander qui ſupra benignè indulſit Polidoro Tiberto. 745.
Anſelmus Dandinus grauiſsimis in Vrbe munijs functus eſt. Internūtius Pontificius fuit ad Regē Galliæ, ex diplomatū autem Potificiorū ſtylo fuit Nuncius ordinarius, ac Reſidens. 758.

B

Belloueſus Nepos Ambigati Celtarū Rex 45. emittitur ab Ambigato, cum magnis Copijs ad alias ſibi quærendas Sedes ibid. Illi Italia obtigit, Tuſcos prope Ticinum ſuperat, Inſubriam cepit, Mediolanum condidit. ibid.
Brennus Rex Senonum opugnat Cluſium 51. Legatis Romanorum illuc pro Cluſinis miſsis quid reſpondeat 53. vicit Romanos ad Flumen Alliā 59. Vrbis Arcem, in qua Romanorum reliquiæ ſe ſe receperant obſidione cingit 64. pugnat cū Camillo, & vincitur 70. Patriam repetit 72. multo apparatu gentium fines ſuæ Ditionis ĩgreditur 73. Eius concio ad Populum 74. iubet parentari mortuis in cōflictu cum Romanis 75. In Venetos cum Exercitu mouetur 76. eos vincit. ibid.
Bellum primum Senonum aduerſus Romanos 58. ſecundum 77. tertium. 79.
Bellum inter Romanos, & Samnites durauit centum propè annos. 87.
Boij aduerſus Romanos arma ferunt iunctis Tuſcorum Federatorū Copijs 97. à Romanis victi, & multi interempti ibid. Anno ſequente iterum inſurgunt ibid. Coſſ. L. Papirio, & S. Caruilio ibid. Iterū fracti pacem petunt, & eam obtinent ibid. contra Romanos concitant Gallos Tranſalpinos, & ab eorum Plebe ex Italia recedere coacti 99. iuncti Inſubribus mouent cōtra Romanos Gallos Geſſatas appellatos 100. per agrum Boiorum Exercitus Romanus trāſit, & magnam retulit prædam 103. in Ditione Romana perducti ſunt. ibid.

in

in Sylua Litana vincunt Exercitũ Romanorum, vbi milites oppreſſe re 113. incurſionem in Socios Populi Romani fecerunt 118. Apiũ vincunt Prætorem, & occidunt cum ſeptem milibus ſuis militibus. ibid. cum Cænomanis, & Inſubribus, & Salijs Illuatibus, & cæteris Liguribus Duce Amilcaro Pœno contra Romanos conſpirauerunt. 119. ad ſua defendenda delapſi multa damna paſſi ſũnt. 120. ſub Corolamo Regulo Marcellum Coſſ. inuadunt, & tria millia Militum occidunt ibid. denuò inſurgunt cum Inſubribus aduerſus Romanos, & vallum cum ferocia magna aggreſſi ſũt 121. poſt multa facta ſub Imperij Romani iugo quieuerunt 122. cum Scipione Naſica certarũt. ibid.

Bononia facta eſt Colonia Romanorum 122. à Luitprãdo cum finitimis locis occupata 179. Eccleſiæ Ditioni reſtituta 183. à Lodouico Secundo vaſtata. 188. à Boijs eruta. 97.

Belliſarius Iuſtiniani Imperatoris Dux in Italiam aduerſus Gottos venit 143. Ciciliam, & orientalem Italiæ partem, & Neapolim ipſam recepit ibid. Nouas Copias ad Ariminum miſit, quæ illud ceperunt 144. Latij, Tuſciæ, Piceni Prouincias occupat. ibid.

Berengarius Foro Iulij, ac Veronæ Dux Regnũ Italiæ occupat. 192. bis à Vidone Spoleti Duce in bello ſuperatus ex Italia deiectus eſt ibid. Germani Regis viribus adiutus Veronam recuperat, & ibi Regia munia exercet ibid. bis Ludouicum à Carolo Magno genus ducentem vincit, & totius Italiæ Regnum obtinuit ibid. Vngaros in Regnũ Italiæ irrũpẽtes, cum pecunia in Panoniam redire ab eo data 192. à Pontifice Imperator creatus ibid. à Rodulpho Burgundiæ Duce victus, & Veronæ ſepultus à Familiari ſuo occiſus fuit. ibid.

Berengarius Secundus Berengarij ex filia Nepos mortuo Lotario nomen, & inſignia Regis ſumpſit, & Filio Aldeberto comunicauit, & diu retinuit 193. Ab Ottone Magno victus Regnum beneficiario iure accepit ibid. denuo ad Imperium totius Italiæ adſpirat, Exarcatum inuaſit ibid. & eum occupauit, Cæſenam cæpit, & euertit 194. ab Ottone captus, & Filio Aldeberto expulſo finem Italicorum Regno poſuit. 197.

Britonorium iure beneficiario Caualcaconti fuit à Gualterio Rauennate Archiepiſcopo conceſſũ. 231.

Bernardus Clareuallenſis pro Innocentio Pontifice Schiſmati impenſam tulit. 232.

Bononienſi Academiæ munus conceſ-

ſum

ſtru. 233.
Bononienſes Boccium Præfectum improbum e feneſtris ob eius improbitatem deiecerunt. 249.
Bononia cum Rauenna aduerſus Fauentiam digladiatur. 259.
Bulgaria Caſtrum cuius Ciuitatis eſſet, Cæſena ſcilicet, an Arimini dubitabatur. 256.
Bononienſes magnum coegere exercitum ad Caſtellionem pro Fauentinis occupandum. 271.
Bononia publicæ Academiæ priuilegio ab Imperatore ſpoliatur. 315.
Bertoldus Vrſinus Comes, & Rector à Pontifice miſſus Cæſenæ cum gaudio excipitur 346. Arcem obtinet, & ibi ægrotat. ibid.
Bononia repugnantibus Hieremæis difficulter admittit regimen Eccleſiæ, & Vrſinum. 346.
Brittonorium Comitatus nomine inſignitur. 346.
Barchinus Palatius Rigutij Sindicus Cæſenatum. 369.
Bandinus Guidius aduerſus Pōtificē & Ildobrandinū agnatum. 376.
Bononienſes Imola pelluntur Flaminijs. 394. BazZanum recuperant 399. Imolam vexant 453. Cæſenatibus ſuppetias petunt 452. Imolenſibus bellum. 463.
Bartalinus Oliuerius Galaſſo Fererano Pado ſuffegitur. 419.
Bernardinus Polentanus Prætor, & Præfectus Cæſenæ 460. egregiè concionatur 461. gratus Ruberto Regi Neap. 462.
Blanchi Ghibellini Florentia pulſi Foroliuium, & Fauentiam incolunt. 467.
Bertoldus Acariſius Ghibellinus Fauentia Prætorem pellit. 467.
Bartolomæus Otonellus Parmenſis Cæſenæ Vicarius. 472.
Bertrandus Cardinalis in ſubiectas Eccleſiæ Prouincias mittitur. 493. pro Caſtri firmitate in eius obſidione Cæſenā mittit exercitū 3000. equitū, & 6000. peditum. 543.
Balacchiorū Familiæ à duobus Epiſcopis Arimini conceſſum fuit Caſtrum S. Archangeli. 513.
Bernardinus Martellinus Auguſtinianus Epiſcopus Cæſenæ. 576.
Bononiæ venditio. 585.
Bononiæ victoria aduerſus Barnabā Vicecomitem. 631.
Bernardus Vicecomes pacem à Pontifice quæſiuit. 633.
Bononienſes animis rebellionem coquentes factis edidere 644. ab exercitu Cardinalis Gebenneſis Legati vexantur. 649.
Britones ex Arce in Muratam deſcēdunt, crudelitatēq; ſuā in dormiētes Cæſenates effudūt. 655. 656.
Balacchij Oppidum S. Archangeli à Malateſtiorum dominatu ſubtraxere. 684.
Bagnacaballum Ioannes Manfredus Fauētiæ Dominus occupauit 579.
*†† Bo-

Bononienſes Caſtrum Bononienſe inter Fauentiam, & Imolam conſtruxerunt. 685.

Bonifacius Nonus Pontifex 686. *Pādulfum Cardinalem Barenſem Legatum miſit* 690. *ab Vrbe abeſt* 698. *Caſtrocarium Florentinis vendidit.* 700.

B. Bartholomaus Caſenas Ordinis Seruorum. 714.

Bonifatius idem Cardinalem Coſsā ad Bononiam, & partem Flaminiæ recipiendam Legatum miſit. 724.

B. Bartholomaus Caſenas Ordinis Eremitarum S. Honofrij. 730.

Biblioteca inſignis in D. Franciſci extructa fuit à Malateſta Nouello. 736.

Bonifatius Martinellius Malateſtæ Nouelli gratia cæteris, & præſertim Agamenoni Tiberto antifertur. 741.

Bulla Nicolai Quinti. 759.

Bulla Iuly Secundi. 768.

C

Cæſena eſt Sena Vmbrorū 7. *rationes ex Polybio, & Strabone, & alijs ib. & ſeq. in Apparatu p. prima. Iſapi & Rubiconi propinqua* 7. 8. 19. *à Cicerone deluſa ſecūdū aliquos. Aldus Iunior aliter ĩterpratatur* 125. *de ea ſenſus Authoris ibid. à Tolomeo inter Ciuitates aſcripta* 126. *& ab Antonino pariter in Itinerario ibid. ab exciſione Senæ quaſi Caſa Sena, tum nomen accepit ibid. Fidem Chriſtianam à prædicatione Diui Thimotei Diui Pauli Diſcipuli dicitur aſſequuta* 127. *Authoris ſenſus circum hoc ibid. eius Epiſcopi, vide Epiſcopi. In octaua Chriſtianorum perſecutione per Diocletianum inita, gratas ſacraſſe creditur Chriſto vitimas* 129. *ſtatus politicus eius.* 131. *Vina Cæſenatia vina Mecenatiana à Plinio vocata. ad muſicā propenſionē, & indolem habuit. Curua etiam in Itinerario Antonini appellata* 133. *Stella à figura eius per metaphoram etiam appellata* 134. *quare Curua appellata Author reddit rationē ibid. Odoacri Erulorum Regi capta Ravenna arbitratur ſe dediſſe* 140. *per triennium exercitum Gottorum ſuſtinuit ibid. tandem Theodorico Gottorum Regi ſe dedit. ponderatio Authoris de ſtatu, & vigore eius contra iaculationes, & dicacitates Sidonij* 141. *Ab exercitu Beliſarij obſeſſa* 144. *eiq; reſtitit, capta Rauenna in Ditionem Orientalis Imperatoris venit vtrū à Totila Gottorum Rege capta fuiſſet res dubbia eſt* 146 *ſtetit aduerſus Tetam Gottorum Regem* 147. *in tempore obſidionis eius tantam cecidiſſe niuē Scriptores aiunt, quod nondum*

ia-

talis fuit ibid. Flauia Curua Papia etiam vocata 155. ob Longobardorum vicinitatem inuigilabat 163. à Longobardis in agro offenſa 164. mittit copias in deffenſione Rauennatum contra Imperatorem, & Pontificem 173. à caſu Foropompilij deturbata contra inopinatos inſultus huiuſmodi ſe muniuit 175. à Liutprãdo capta 178. in ſtabili ditione nunc à Grecis poſtea à Longombardis 179. Tertia pars Ciuitatis in ditione Longombardorum, ſcilicet pars Ciuitatis in Colle ſita, & Suburbia in ditione Exarcatus 180. ex diuiſa Iuriſdictione ſtatus perturbatus 181. in ditione Pontificis deuenit 183. à Berengario Secundo Rege Italiæ capta, & euerſa eſt 194. Authoris digreſſio circa tẽpus 195. Incendium Ciuitatis fuit inter tempora D. Mauri Epiſcopi, & Diui Petri Damiani ibid. à Silueſtro Pontifice, alias Gibertus vocatus, obſeſſa, & non capta 196.

Ceſaula Torens exiguus, qui tranſit per Ciuitatem Cæſenæ 133. vocatus etiam Ceſis à Dario Tiberto Cæſenate Poeta laureato. ibid.

Cæſenates ex parte mariana excidiũ Ciuitatis experti ſunt 132. ad muſicam propenſi, & ad Sac. Muſas ibid. fuerunt Martiales cõtra Partos ſecuti ſunt Traianum Imperatorem, & ibi glorioſè interfecti ibid. tempore Conſtantini Magni Imperatoris maxima Cæſenatum manus in pluribus expeditionibus ei operam nauauit 134. in via Flaminia ipſimet Imperatori Columnam albam marmoreã erexerunt cum inſcriptione ibid. Ordo Cæſenæ habuit literas à Cõſtante Imperatore 135. ab Imperatore Ottone, & à Pontifice Maximo opem ad Patriam reſtituendam obtinuerunt, 197.

Cluſium Ciuitas inter Etruſcas pollens obſidetur à Brenno 51. olim Porſenæ Regia. ibid.

Cluſini per Legatos auxilim petunt aduerſus Senones 51. Cluſinorũ Legatorum Concio in Senatu Romano 51. 52. ſuadentibus Fabijs e munitionibus egrediuntur, & cum Gallis pugnant. 54.

Camillus Romanus à Patria exul Ardeam degebat 63. exhortatur Ardeates ad arma capeſcẽda aduerſus Gallos in agro Ardeate pabulatores 64. illos trucidat 65. eligitur à Romanis Imperator aduerſus Gallos 66. à Senatu in Arce obſeſſo reuocatur ab exilio, & Dictator conſtituitur 67. Militare iuramentum recipit ibid. exercitum parat aduerſus Gallos ibid. congreditur cum Gallis illoſq; vincit, & cedit 70. 71. Camillus ſecundo Dictator aduerſus Gallos 77. fiat-

77. Frãgit Gallos in agro Albano 78.
Conſtantinus Imperator primus, qui Fidẽ Catholicam ſublimauit, & ſecurum reddidit Chriſti cultum 130. per ſignum Crucis victor factus 131. multa munera, & Priuilegia Caſenatibus, qui eum in bello ſecuti ſunt. 134.
Conciones Legatorum Cluſinorum in Romano Senatu 51. Fabiorum ad Senatum 55. Camilli ad Ardeates 64. Brenni ad Milites 70. Camilli ad Milites 71. Caij Solpitij Dictatoris ad Milites. 83.
C. Petillius Conſul de Gallis, & Tiburtibus triunphauit. 82.
Congolitanus Gallorum Ductor; qui Geſſatæ nuncupati erant, in Italiã irruit 100. ab exercitu Romano victore interemptus. 102.
Cænomani à Boijs, & Inſubribus rogati nulli ſe fœdere alligari voluerũt, cũ Inſubribus colligati ab exercitu Romano ſeiuncti ſunt. 103.
Conſules Romani Marcus Fuluius Petius, Titus Manlius Torquatus 89. Marcus Curius, Lelius Lentuluo 91. eis ſuccedunt S. Cornelius, & Marcus Curius 92. C. Fabius, & C. Claudius 97. Lelius Papirius Curſor, & S. Caruillus ibid. Coſſ. P. Sempronius, & Appius Claudius 98. M. Lepidus, & C. Flaminius ibid. Coſſ. AEmilio, & Attilio Galli Geſſatæ in Italiã venerunt. 100. Attilius C. à Gallis cæſus. 102. Coſſ. T. Manlio, & Q. Fuluio Romanus exercitus nobilem ex Boijs victoriã reportauit 103. Coſſ. Pub. Furio, & C. Flaminio bellum Inſubribus defertur ibid. Coſſ. C. Cornelio, & M. Claudio Marcello pax Gallis denegatur. de Gallis triunphauit, & Arma Regis Ioui Feretro dicauit ib. Appio C. curam belli cum Cartaginenſibus ſuſcepit 106. Lutatius C. claſſem Cartaginenſium cũ ingenti clade vicit. 107. Coſſ. P. Cornelio Scipione, & T. Sempronio longo Galli Ciſalpini Taurini Boij, & Inſubres arma contra Romanos tulerunt 111. Pub. Scipio ad Ticinum victus ibid. Sempronius ad Trebiã clade maiore affectus ibid. Fabius Max. Dictator Anibali opponitur ibid. Caſtris Punicis Caſtra oppoſuit milites ſuſtinere Pœnos, & interdũ repellere aſſuefecit ibid. Coſſ. Lelio AEmilio, & Terentio Varrone Romani ad Cannas ſtragem omnium virium maximã perpeſſi ſunt 112. Marcellus C. ad Nolam Anibalem fudit, & poſſe vinci primus mõnſtrauit ibid. Coß. Seruilius in Galliam, C. Flaminius in Etruriam progresſi ſunt ibid. Coſſ. Claudius Nero, & Liuius Salinator misſi ſunt à Romanis armati, vnus aduerſus Ani-

Anibalem, alter aduerſus Aſdrubalem 114. Nero relicto Anibale ad Rubiconem cum Collega arma coniunxit 115. vincunt ad Metaurum Aſdrubalem, qui ibi cum maxima ſuorum clade occiſus eſt 116. P. AEmilius C. aduerſus Boios 118. tranſit per Tribum Sapignam ſupra Cæſenam ibid. Coſſ. Sulpitio, & Aurelio demandatum eſt bellum aduerſus Philippum Macedonem, & Galli victi ſūt propè Cremonā 119. Elius C. nihil memorabile fecit ib. Sex. Q. Flaminius vincit Philippum Macedoniæ Regem, & omnes Ciuitates Greciæ in libertatē aſſeruit. 120. Coſſ. Gn. Cornelio, & Q. Minutio ab ambobus proſperè pugnatur aduerſus Ligures, & aduerſus Inſubres Boios, & Cænomanos ibid. Coſſ. Pub. Scipione Africano, & T. Sempronio Longobardi vincūtur 121. Coſſ. Lelio Cornelio Merula, & Q. Minutio Thermo Ligures magnum contra Romanos concitauerunt bellum. ibid.

Corolamus Boiorum Regulus non exiguum damnum Romanis infert. 120.

Comum in poteſtate Romanorum 120.

Cleſis Rex Longobardorum Albuino ſucceſsit 161. in AEmiliam ex Tuſcia deſcendit, Forum Corneli deſtructum refecit, Ariminum, & Claſſem cepit. ibid.

Carolus Pipini Filius Rex Gallorum in Italiam cum maximo apparatu ad liberandum Pontificem, & Romam aduerſus Deſiderium venit. 184. eumq; & Regnum in manib. obtinet 185. Italiæ Rex factus ib. ratio extenſionis ſuæ ab Authore ponderata ibid. Pōtifici Eccleſiæq. Romanæ Exarcatum Pentapolim Ducatum Romanum, Tuſcum, & Campaniam donauit 186. Leges de Eccleſiaſticis rebus, & de Epiſcopis cōdere fecit ibid. ſūma eius, & ſucceſſorum æquitas, & probitas in Pontificies. ibid.

Conſtantinus Imperator Monotelitarum hæreſis infectus Summum Pōtificem in eundē errorem ducere conatur 168. mittit Olimpium Exarcum, vt Pontificem Conſtantinopolim tranſmittat, vel interficiat ibid. reuocat eum, cum iuſſum non compleat ibid. remittit iterū Caliopam Exarcum, qui Pontificem cepit, & Conſtantinopolim ducit, & in Pōto relegatus eſt ibid.

Collis Garampus pars Cæſenæ in quo Sacrificia Mineruæ facta erant 130. in hoc ſedebat Ciuitas 133. in eius latere eſt Antrū Brittonum appellatum, nunc ad vſum Cellæ vinariæ in delicijs Amicorum à Simone Scipionis Claramōtij Filio reductum eſt.

Ca-

Calinicus Exarcus Græcus Romano ſucceſſit 164. aduentus eius Diuũ Gregoriũ recreauit ibid. ab initio pacem cum Longobardis ſeruauit ibid. pacem frangit. Mutinam, Regium, & Parmã occupat ibid. Godiſcalcum Agilulphi Regis Generum Parmæq; Ducem, & Vxorem eius Rauennam captiuos adduxit. à Mauritio Imperatore irato propter fractionem pacis remotus eſt. ibid.

Carthaginenſes cum Romanis bellũ ſumunt, in Sicilia quod quattuor & viginti durauit ãnos 107. Claſſis Carthaginenſium à Lutatio Conſule ad AEgatas Inſulas cũ ingenti clade victa eſt ibid. cum ſtipendiarijs Militibus, & cum Rebellibus Afris de Imperio nedum, ſed etiam de ſalute contendunt. ibid. virtute Amilcaris Barcæ ſeruarunt Patriam, & Imperiũ 108. cedunt Romanis Sardiniam, & tributo Siciliæ alia mille, & ducẽta talenta addiderunt ibid. ſub Amilcare Barca magnam Hiſpaniarum partem obtinuerunt ibid. amittunt in acie pugnãtem Amilcarem 100. confirmant Imperatorem Anibalem Amilcaris Filium ibid. conueniunt cum Romanis, quod arma Punica Iberum Flumen non tranſeant ibid. reuocãt ab Italia Magonem, & Anibalem Fratres 118. à Romanis ſub Scipionis Africani Proconſulatu victi 123.

Cremona à Romanis Colonia ducta eſt 105. ſtetit aduerſus Amilcarẽ Pœnum in obſidione ab Aurelio Conſule liberata. 119.

Candidianus Ceſenas cum Sidonio ſcribendo iocantur. 141

Cleſis Rex Longobardorum Albuino ſucceſſit 161. in AEmiliam ex Tuſcia deſcendit, Forum Cornelij à Narſete deſtructum reficit ibid. Ariminum, & Claſſem Oppidũ cepit. ibid.

Ceſena, & Fauentia Rauennæ parũ amicæ erant. 211.

Ceſenates aduerſus Rauennates in Fauentinorum auxiliũ arma ſumunt 238. eius Ductor ſuos alloquitur. 239.

Conradus Imperator ab Anno 1024. ad annum 1030. 215. à Principibus Germanis in Regem cooptatus, Rexq; etiam Romanorum declaratus eſt 234. in Italiam venit. 326.

Ceſena ſe imperio Federici Imperatoris ſubiecit 243. in eam nouam excitat Arcem 244. inter Optimates, & Plebem ſeditio. 245.

Ceſenatis Epiſcopi factum cauſa eſt belli inter Ceſenates, & Ariminenſes. 246.

Ceſenatũ in bello Bononienſium aduerſus Fauentiam capti fuerunt Realis, & Aguſellus. 251.

Chri-

Chriſtianus Archiepiſcopus Maguntinus magno cum exercitu in Italiam iuſſu Federici venit 252. à Marchione Conrado Montis Ferrati cum exercitu capitur. 255.
Ceſenates cæteris duriores in diuturno ſcilicet Cæſarum Imperio īuenit Carſidonius Legatus 265.
Caſtrum S. Petri in Comitatu Bononienſi conſtruitur. 369.
Ceruia à Ceſenatibus capitur 269. eius ſitus. 270.
Caminatium Ariminenſium familia à Ceſena benignè accepta fuit. 271. 273.
Ceſenæ magnam partem incendium ingens ſeu temere natum, ſeu fraude procuratum conſumpſit. 273.
Ceſenates à Bononienſibus euocantur. 288.
Cerulenſes apud Thomam Tit. S. Sabinæ Cardinalem queſti ſunt de Ceſenatibus 290. animo alienati erant ab Archiepiſcopo. 292.
Ceſenæ conuentio cum Bononienſibus ob opem aduerſus Ariminenſes præſtitam. 291.
Ceſenæ Ciuitas fremit deluſam ſe a Rectore Prouinciæ, & fidem Vrbinatibus a ſe promiſſam de reſtituēdis Obſidibus aliena culpa violari 294. Senatus cogitur, & quid in tanto exiſtimationis diſcrimine faciendum ſit in conſultationē adducitur. 294. 295.
Ceſenates inexpectati impetum in Forum Pompilij fecerunt obſidib. Vrbinatum deductis. 297.
Cerulenſes deſcinere ab Archiepiſcopo Rauennate a Ceſenatibus, & Fauentinis adiuti. 297.
Cortinæ Caſtrum comburitur. 300.
Ceſenates Imperatori ſe dedidere. 314.
Ceſenæ indicitur conuentus a Suppino Prouinciæ Comite. 323.
Ceſenam venit Innocentius Quartus Pōtifex ex Gallia rediens 324.
Ciuitates Foropompilij, & Foroliuij Bononienſi Imperio ſe ſubiecere. 327. 328.
Ceſena etiam in politia in factiones diuiſa tamen non eſt paſſa publicos tumultus. 328.
Ceſena Anno 1259. ſeditionem Partium ſuis ipſa viribus cohibuit.
Conradinus Conradi Filius adhuc adoleſcens ad recuperandum auitum Regnum Apuliæ, & Siciliæ aducitur. 331.
Ceolæ Caſtrum Foroliuienſes ſunt adorti. 331.
Ceſenates reſiſtendum Foroliuienſium conatui decreuerūt 331.
Ceſenæ Conuentus totius Prouinciæ in Prætorio habetur a Bertoldo Vrſino Comite Prouīciæ ſanitati reſtituto interuenientibus Latino Cardinali, & Gentili Orſino, & pax generalis indicitur 347. Malateſtæ cum Parcitatis Malateſtinus pellitur 348. Vxor Parcitati Ce-
ſe-

ſenam confugit 418. conciliantur 462.
Cæſena Guidone extimulante Guelphos excludit, & deficit in pœnis. 348. ſeditionem iterum vltro facit Appia Prætore. 353.
Cæſenatum Copiæ Guidone Feretrano Duce Agrum Rauennatem diripunt iunctis viribus cũ Liuienſibus, Popiliũ, & Britonoriũ 352.
Ceruiam . Appia Rector aſſequitur. 352.
Cæſenates fidus cum Rauennatibus ineunt aduerſus Petrum Stephani Rectorem 358. abſtinent ob reuerentiã Pontificiam à cõſpiratione Foroliuij capiendi 367. ſoli permanent ſub Pontifice, & Aldobrandino 374. eorum Prætor Malateſtinus 378. aſtu mortali premuntur 379. Vrbinum obſident 380. deficiunt à Pontifice 387. apud eos Conuentus Prouinciæ 389. aduerſus Imolam cum alijs 393. non obediunt Rectori 398. Polentã capiunt 399. Arcem Montis Magij ædificant ibid. Longianum comburunt ibid. Eugubium capiunt. 422.
Ceruia incendio conflagratur 392.
Cæſena antiqua Sena Vmbrorum 428. petit auxilium à Bononienſibus. 452.
Celſus Roſinus Abbas Lateranenſis antiquitatũ Cæſenæ peritus 432.
Cæſena vltima ex Vrbibus Prouinciæ libertatem amittit 428. in ea Conuentus Prouinciæ 432. Falcinum, & Caſalbonũ recipit 433. Portũ Cæſenaticum ædificat 434. obſidetur à Federico Feltrio, Vgutione Fagiolano, & alijs 435. tumultuat ob Articlinos, & Caliſidios 437. belligerat cum finitimis 436. conflagratur Palatium Populi 438. reſidit in ea Curia generalis Prouinciæ. 445.
Carolus Philippi Regis Galliæ Frater Romandiolæ Comes. 431.
Clemens Pontifex ſtatuit Flaminiã Regi Ruberto regendam demandare. 467.
Cæſenates depulſi in patriam reuocantur. 469.
Ceruia magno tumultu aduerſus Bernardinum Polentanum eiuſdem Ciuitatis Dominum excitatur. 472.
Clemens Pontifex Ferrariam Regi Ruberto regendam tradidit 479.
Cæſenaticus Portus apertus fuit die 14. Auguſti Anno 1314. 480.
Cæſenæ anno 1314. exortum eſt incendium in hoſpitio Venturæ Salarij. 480.
Cæſenæ Tyrannos Gilbertus Santillus inuadit. 483.
Cæſenæ conſuetudo fuit die ſexta Iulij, quæ eſt ſacra D. Seuero Epiſcopo, ac Patrono Ciuitatis Brauiũ excurſioni exponere. 488.
Ceruienſes Ciuitatem inuaſerunt,
&

& in decennium Polentanis liberam eius adminiſtratione tradiderunt. 490.
Caſenates Formignanum abſq; armis recuperant. 499.
Claudellus Articlinus cum alijs exulibus Ceſenam aggreſſus eſt 503.
Caſenam introiuere Ordelaſi, Claudellus Articlinus, cum Palatijs, & reliquis exulibus per Domum Lucentis, quę ad menia feneſtris pertingebat. 509.
Ceſenatico Portui nundinę olim menſe Iulij die Feſtiuitatis D. Iacobi, & D. Marię Valuerdis per quattriduum celebrabantur. 511.
Caſalechi Caſtrum Franciſcus Manfredus cum Fauentina Militia eſt aggreſſus. 513.
Caſtrum S. Archangeli Exules ſub Cicchi Ordelaſi patrocinio inuaſerunt. 516.
Ceſenaticus Portus improuiſa inuaſione capitur. 527.
Ceſenæ rebellio. 541.
Caſtrum Caſalechi comburitur 546.
Comites Petracutulę Ciues Ceſenę cum Ricciardo è Balneo Comite aduerſus Leucinum Eualboneſem arma mouerunt. 553.
Caſtrum Montis Caualli Ceſenatis ditionis Paulutius Calbulus capit. 555.
Cinus Martinellus e Burgo Sancti Sepulchri Prætor Ciuitatis Ceſenę fuit. ibid.
Canonici Ceſenæ communem habitationem habebant in Murata. 561.
Cometæ duo fulſerunt Anno 1337. 566.
Caſal chienſes à Franciſco Ordrlaſo licentiam obtinuerunt in Monte Borio locandi ſedes ſuas, ibiq; Caſtrum condere. 567.
Clemens Sextus Benedicto XII. ſuccedit. 575.
Ceſenam Aimericus Prouinciæ noſtræ Rector aggreditur. 575.
Ceſenæ in Caſtro lauto epulo acceptus eſt Ludouicus Vngariæ Rex pergens in Neapolitanum Regnũ. 579.
Caſtrocarium Franciſcus Ordelaſus aggreditur magno cum exercitu 585.
Ceſena ab AEgidio Cardinali Legato crudeliſſimè, & inaniſſimè vexatur. 693. & ſeq.
Ceſenaticum Portũ Ioannes Manfredus capit, atq; diripuit. 628.
Ceſenatenſes Guelfi tumultu excitato, alios occiderunt, alios expulere Ghibellinos; inter expulſos memorantur Baſtardinus Auguſellius, & Ludouicus Lapus. 634.
Ceſena ad Pontificẽ duos primarios Ciues Oratores deſtinant, Ioãnem ſcilicet Pallacinum, & Marcum Ottardum. 638.
Ceſenatis Ciuis graue reſponſum 639. 640.

Cæſena ſola in Flaminia in fide permanſit 645. Britones Hyeme recepit Cardinalemq; Genebenſem Legatum eorũ Ductorẽ 649. 650.
Cæſenatum Oratio ad Cardinalem Genebenſem. 652.
Cæſenates in Britones inſurexerunt Anno 1377. cum victoria 654.
Cæſenates, qui arma contra Britones ceperunt celebrantur Maſinus Faber, Ioannes Ruſticucius, & Ioannes Almericus. 656.
Cæſenaticus Portus dono datus fuit à Pontifice Gregorio Bonachino Iouio Cæſenati Medico eminẽti 661
Conſilium maximum factum in Cænaculo Fratrum Minorum poſt reuerſionem Ciuiũ ad Patriam 663.
Cæſenæ fuit perpetuus mos ad nouum Pontificem deſtinandi Oratores, ſed etiam ad aduenientem. 664.
Cæſenates Oratores miſſi obuiam Clementi VIII. cum per Ciuitatis Portum tranſierit, nec non etiam in reditu à Ferraria Romam. 664.
Cæſena non paſſa eſt Diuina pietate calamitatem peſtis, laborantibus eo morbo propinquis Ciuitatibus. 678: poſt mortem Galeotti Malateſtæ Andreæ eius filio obtigit 682. 686. 689.
Cæſenam Aſtorgius aggreditur nocte, de ſuperioreq; Porta per quam Caſaula tranſit ingreditur. 687. 688.
Cæſena aduerſus excurſionis periculà confugium. 692.
Cæſena Anno 1400. peſtem ingentem experta eſt. 704.
Cæſenaticus Portus à Bracchio Peruſino capitur. 724.
Cæſena ditio ad duos Fratres Carolum, & Pandulfum recidit mortuo Malateſta Filio Galeotti 725.
Cæſena tranſit Pontifex Alexander IV. Anno 1411. 726.
Carolus Malateſta in agro Cæſenate Caſtrum S. Georgij condidit 726
Imperij adminiſtrationem Ruberto reliquit. 727.
Cænobium Fratribus, quos ex Soccis nominamus extra Portam S. Mariæ dictam Malateſta Nouellus exedificauit. 737.
Cæſena poſſeſſionem pro S. Sede Antiochenus Patriarcha Anno 1465 die nona Decembris iniuit 738.
Rebellionẽ in fauorẽ Ruberti Malateſtæ nonnulli moliebãtur. ibid.
Ceruia cum Territorio Cæſenæ Nicolaus Quintus Pontifex probat vtile ſi aggregaretur, vniretur q; 740.
Cæſenates exules ad Cannutium cõfugiebant, ibiq; vniti in agrum noſtrum excurrebant. 741.
Cæſenam magni faciebant Pontifices. 741.
Cæſar Borgia Cæſenam venit 745. eius imperij in Ciuitatem initium fuit die ſecunda Auguſti Anno 1500. 746. quod Cæſenæ boni

ui attulit 749. constituit Cæſenæ Rotam. ibid. confirmatur à Pio Tertio 749. remouetur à Iulio Secundo. ibid.

Cæſena deprecata eſt Pontificem ne vnquam alicui in Vicariatum, aut beneficiario iure trudatur. 750.

Cæſenaticus Portus Anno 1505. Cæſenæ reſtituitur à Venetis. 750.

Cæſena morbo peſtis laborat. 752.

Cæſenam venit Iulius Secundus Pontifex dum ad Bononiam recuperandam iret 752. reuertitur Anno ſequenti Menſe Februarij 753.

Carolus Malateſtius Soliani Dominus duos genuit filios 755. eiuſq; poſteri. ibid.

Cæſenæ fermè à tempore Sixti Quinti exulauere Factionum nomina. 756.

Cæſena Cardinali Sanſeuerino conciliabuli Legato paruit 756. Academiam publicam ſcientiarum integrauit. ibid.

Cæſenates Epiſcopi, qui alijs Eccleſiis præfuere. 757.

Cathalogus Senatorum Cæſenatum modo viuentiũ. ad calcẽ Operis.

D

Damianus Archiepiſcopus Rauennæ Theodori ſucceſſor in obedientia Põtificis Romani perdurauit vſq; ad annum 763. ad quod vitam perduxit. 172.

Deſiderius Dux Tuſciæ Aiſtulpho Regi ſucceſſit; in initio Regni Summo Pontifici obſequia præſtauit 184. reſtituit ei Ferrariam, Fauẽtiam, & Caballum ab anteceſſore retenta. ibid. accepit Bertam Caroli Magni vxorem, & eius Sororem cum duobus Nepotibus. ibid. arma contra Pontificem, & Romam mouet ibid. à Carolo Magno Ticini obſidione compulſus ſe, & Regnum in manibus Victoris dedit 185. finem Regni Longobardorum, & Italiæ ipſe præſtitit, quod durauit Annos 206. ibid.

D. Dominicus S. Familiæ Prædicatorũ Auctor Bononiæ Anno 1221 obijt. 284. eius Corporis è priore monumento in aliud monumentum translatio. 293.

Didacus de Larat Vicarius Regis Roberti anno 1316. in Romania noſtra fuit. 487.

Foroliuium à tyrannide Ordelafforũ, cum Cæſenatibus, & Malateſtiorum copijs liberauit. 488.

Dantes Aligherius Florentinus Rauennæ Anno quinquageſimo ætatis ſuæ obijt anno 1321. 501.

D. Antonini verba de Cæſenæ excidio 659. eiuſdem Albatorum narratio. 702.

Domus, quæ eſt in angulo, qui ad D. Zenonis flectitur, fuit Adulforũ 706. fuit Montefeltriorum ibid.

Dandinorum Familiæ origo. 737

Darius Tibertus Domo Figuli extractus ab inimicis occiditur, eumq; monent vltores, vt Diabolo ſe commendet. 751.

E

Etruſci Gallis adhuc Capitolium obtinentibus in Agrum Romanum irrupunt magna inde præda deducta 65. *prope Veios ſub Ceditio Centurione ſomno ſopitos in tenebris trucidantur* 66. *præda Romanorum, & proprijs ſpolijs à Romanis priuantur ibid. bello vexati à Gallis* 88. *ſe cum pecunia ab ea redimunt ibid. ſolecitant Gallos in Romanos ibid. aggrediuntur à Romanis* 89. *à Romanis victi, & multi interempti.* 97.

Eutropius numerat cladem Senonũ ad Cæſenam inter maximas exercituum occidiones. 93.

AEmilia ſub Exarcatu Smeragdi, & Romani à Longobardis nihil paſſa eſt 163. *ſtetit in pace per annos triginta octo* 167. *in maximo timore ob cladem ſuorum à Longobardis facta manet ibid. Epiſcoporum nomina, qui ex AEmilia Concilio interfuere à Martino Pontifice coacto* 172. *quæ Ciuitates ex AEmilia ad Rauennatum defenſionem, Copias miſerunt* 173. *ſummopere à Caſtro Foropompilij deturbata* 175. *à Lutprando capto* 177. *in ditione Pontificis deuenit* 183. *Regimen eius, & ſingularum Ciuitatum ſub Francorum, & Gallorum Regno ab Authore perſcrutatum.* 187.

Epiſcopi Cæſenę, quorum primus fuit Silemon, & quare non Filemon. 128. *Iſidorus Græcus* 129. *Florianus tempore Melchiadis Summi Pontificis ibid. ab eo coactus ad Concilium in cauſa Celeſtini. ibid. Diuus Seuerus origine Germanus diuinitus à Columba à Cælo dimiſſa electus* 149. *in Eccleſia D. Ioannis Euangeliſtæ de Murata creatus ibid. eiuſdem vita, cum miraculis* 150. *obijt Anno* 571. 165. *Florius Epiſcopus, qui ſub Agatone Pontifice adfuit Concilio contra Monotalitas celebrato ibid. eiuſdem ſubſcriptio ibid. poſt Florium Eccleſiæ præfuerunt Cõcordius, & Natalis ibid. & hoc ab Epiſtola D. Gregorij Magni colligitur ibid. Natalis intercesſit inter Cõcordium, & Florium ibid. occaſione Epiſcoporũ quædam ab Authore circa ſitũ Ciuitatis ibid. Maurus Cæſenæ Epiſcopus ad Romanum Sinodum ab Archiepiſcopo Rauennate miſſus eſt* 169. *primus poſt Martinũ Põtificem aloquutus eſt, & verba eius ib. Literas Archiepiſcopi præſentauit, & eas publicè legi obtinuit ibid. verba illius*

lius in alia ſeſſione facta. 171.

Eluuio ex Tyberi facta Romæ, & in alijs Italiæ locis peſtis origo 163.

Exarchus primus fuit Longinus 161 ſecũdus fuit Smeragdus, qui Claſſem, & multas Ciuitates recuperauit 162. tertius fuit Romanus Patricius, & in principio ſui regiminis ſtrenuũ ſe geſſit, & multas Ciuitates vnica æſtate recuperauit ibid. Romæ nullum adiutoriũ dedit à Longõbardis vexatæ ibid. Romano ſucceſſit Calinicus 164. Mauritius Imperator iterum Smeragdum remiſit ibid. pacem cum Longombardis confirmat 165. durauit ãnos octo ſupra trigĩta 167. Smeragdo ſucceſſit Ioannes Lemigius, qui populari tumultu Rauennæ occiſus eſt ibid. ei ſucceſſit Eleuterius, qui ſeuerum iuditium aduerſus interfectores exercuit; ei ſucceſſit Iſacius: hucuſq; arma ceſſarunt ibid. huic ſucceſſit Theodorus Caliopa, qui per octo annos pacem ſeruauit, iuſta de cauſa aduerſus Lotarium arma mouet ibid. victus eſt 167. fuit hæreſis Monetelitarum imbutus 168. ab Imperatore reuocato ſucceſſit Olimpius ib. Caliopa iterum Exarchus Summum Pontificem Martinum vinctum Conſtantinopolim emandauit ibid. Caliopa iterũ Exarchus cæſum Foropompilij diſſimulauit 175. & pacem ſeruauit. 176. ei ſucceſſit Io. Platina, poſtea Theofilatus, deinde Io. Tiſcopius, qui tumultu populari fuit occiſus ibid. ei ſucceſſit Scolaſticus, & iã clades Rauẽnæ ſucceſſa erat ibid. Paulus ſucceſſor ex obſeſſa Vrbe ad Venetos confugit, quorũ opem petijt, & obtinuit 178. cũ claſſe Venetorũ Rauenna agreſſa victoriam de Lõgombardis obtinuit Ildebrãdo capto Peredeo occiſo ibid. deniq; Rauennæ interemptus ibid. Eutitius ſucceſſor à Leone Imperatore miſſus 179. Rauẽnatibus pepercit ib. cũ Longobardis inito fœdere Pontificem debellare conatus eſt ibid. totam ditionem præter Bononiam recuperauit, pacem perpetuauit. deniq; dedit finem Exarchatui ab Aſtulfo Rege deiectus, & in Græciam cum ſuis, ſe reduxit. 181.

Exarchi Rauẽnæ reſidentes fuerunt quindecim ſupra nominati.

Exarchatus Milites à Lõgobardis victi, multiq; occiſi 167. à Zelo Religionis moti contra Imperatorem Monatelitarũ hæreſis infectũ, ad deffendendum Summum Pontificem arma ſumunt 168. à primatu Eccleſiæ Romanæ ĩ ſchiſmate Eccleſiæ Rauẽnatis ſe ſubtrahũt ib. Exarchatus finis, qui in Italia annis 180. durauit 181. ciuitates Exarchatus, Aiſtulpho à Pipino Gallorũ Rege victo facta ſunt D. Petri patrimonium. 183.

Ele-

Eleterius Ioanni Exarcho ſucceſſit. vide Exarchi.
Epiſcopus Spirenſis Federici tum Regis Germaniæ, & Siciliæ conſiliarius indixit ad Forum Cornelij Procerum omnium Prouinciæ Conuentum. 283.
Eccleſia Pontifice vacat annum vnũ, menſes nouem. 315.
Ezelinus ſæuus (ſi vnquã) Tyrannus obijt. 429.
Eſtenſium opera Factio Ghibellina Lugum occupat. 521.
Ecclipſis Lunaris magna cum admiratione ſuccedit. 553.
Edictum Prætoris, ac Vicarij Ceſenæ, vt omnes cum pecudibus, & rebus ad loca munita confugiant. 691.
Emphiteoticarum rerum conceſſio. 697.
Eccleſia maior D. Io. Baptiſtæ in Parochia Crucis Marmoris dicata ad faſtigium Malateſtæ pecunia fuit educta. 724.
Eugenius Quartus Venetus ſuccedit Martino Quinto Pontifici. 732.
Eccleſia Monialium D. Catharinæ à Malateſtâ Nouello ædificata fuit, nec non Statuæ, & ſculpturæ, quas videmus iuſſu ipſius confectæ fuerunt. 737.
Æquitum craſſis admodum haſtis ſe impetentium concurſus inſtitutus Ceſenæ fuit Anno 1469. 741
Epiſcopi, qui poſt Facium Epiſcopum & Cardinalem Ceſenatis Eccleſiæ ædem tenuere. 757.

F

Fabij Ambuſti Filij Legati ad Gallos ſuadent Cluſinis aduerſus Gallos pugnam 53. pugnant pro Cluſinis, & Quintus Fabius Gallum transfixit 54. à Gallis in Senatu Romano accuſatur violato iure gentium ibid. & pro ſatisfactione petuntur ſibi ad pœnam dedi 55. expurgatio in Senatu. ibid.
Pharoaldus Dux Spoleti, in Æmiliam deuenit, & Rauennam cepit ſecundum Paulum Diaconum, ſed Claſſem ſecundum Rubeum 176.
Flaminia ſubiecta Exarchatui Rauẽnæ 148. ſub Exarchatu Smeragdi, & Romani à Longobardis nihil paſſa eſt 163. in ditione Põtificis deuenit. 183.
Florius Epiſcopus Ceſenæ, vide Epiſcopi.
Felix Archiepiſcopus Rauennæ ab initio debitum Pontifici obſequiũ præſtauit 172 deinde à ſuprema Pontificis iuriſdictione ſe ſubduxit ibid. à Rauennatibus defenſus eſt, præſtant eis auxilium Ciuitates Æmiliæ 173. victus cum Rauennatibus, at à Græcis captus Conſtantinopolim relegatus 174.
Forumpopilium à Grimoaldo Rege captum, Ciues miſerè trucidauit neque ætati, neq; ſexſui parcendo. 175.

175. præſtat opem ſicut aliæ AEmiliæ Ciuitates Rauennatibus. 153. à Luitprando iterum captũ 179.

Forum Liuij à Luitprando captum præſtat auxilium Rauennatibus. 173. ſed tunc temporis parũ ibid.

Forum Cornelij iam à Narſete dirutum à Clefi Longobardorum Rege reſtitutum, & Imolæ nomen cõſequtum eſt 161. præſtat opem Rauennatibus 173. in ditione Pontificis deuenit. 185.

Fauentia præſtat auxilium Rauennatibus 173. à Luitprando capta. 179. ab Aiſtulpho retenta 183. à Deſiderio Põtifici reſtituta 184 iterum à Deſiderio capta 185. à Carolo Magno in Pontificis ditione tradita ibid. Gallis in obſidione Ticini cum alijs Ciuitatibus AEmiliæ opem præſtaſſe videtur. 188.

Fuldratus à Pipino relictus vt cogeret Aſtulfum ad reſtitutionem Ciuitatum Pontifici 183. Romam Claues Ciuitatum, & Caſtrorũ detulit, & in confeſſione Diui Petri depoſitatas ipſimet Apoſtolo obtulit. ibid.

Ferraria tunc parua præſtat auxiliũ Rauennatibus contra Pontificem. 177. ab Aſtulfo retenta 183. à Deſiderio Põtifici reſtituta 184. denuo ab illo capta 185. à Carolo Magno in ditione Pontificis tradita. ibid.

Fauentini cum Rauennatibus bellũ gerunt. 217.

Fauentiæ magna inter Ciues ſeditio. 226.

Fauentinorum, & Ceſenatum bellum aduerſus Rauennates, & Socios cumplurimos. 238.

Federicus Dux Sueuiæ Conrado ſucceſſit in Germaniæ Regno. 242.

Federicus in Concilio ab Alexandro Claramonte Galliæ Ciuitate habito ictus anathemate fuit. 245.

Federicus in Italiã reuertitur 246. Bononiæ agrũ fide vaſtauit ibid. iterum in Italiam venit animo in Lombardos ſuiẽdi fœderatos 252 in Armeniæ Flumine Sena vocato, dum præ æſtu in illud ad ſe refrigerandum denudatus deſcendiſſet, ſuffocatus eſt. 261.

Franciſcus Franciſcanæ Religionis Conditor obijt. 284.

Federicus Secundus Imperium obtinuit, gerebatq; ad quod fuit à Principibus electus. 286. Rauennæ fuit, eiuſq; ſibi imperium aſſumpſit 290. Filium in Carcerem tradidit 291. Romam obſedit, parũq; abfuit quin Pontificem caperit. 209. Rauennam obſedit, atq; Fauentiam 313. Tedaldo Ordelafo, & Aguloſo Fauentino tradidit regendam. 314. Forolinio concedit ius condendæ monetæ. 215. ceruicali ad os iniecto à Manfredo Spu-

Spurio Filio ſuffocatus eſt 320. ſucceſſorem habuit Olandæ Comitem Guilelmum. 321.
Foroliuienſes, & Fauentini turbantur. 301.
Fauentinorum triunphus in Rauennates. 305.
Florentia Guelphi eiciuntur. 310.
Foroliuio Imperator Federicus concedit Ius condendæ monetæ; maximus tumultus extitit. 325.
Filippus vide Philippus.
Foroliuium a Pontifice deficit maxima cum cæde 340. in eadem Ciuitate agitur Cõuentus Prouinciæ 353. ab Ioanne Appia obſidetur. illud tutante Guidone Feretrano Cæſenatibus iunctis, & alijs. 350. tuetur ab eodem 351. Gallos cæde maxima præmit ibid. Appijs ſe dedit 352. capitur à Malateſta 367. quattuor millia aureos deponit Venetijs, & abſoluitur. 356. in cuius Conſilio Paulus de Clericis interemitur 356. celebratur Concilium Prouinciale. 357. iterum 467. à Guelfis capitur 395. recuperatur à Ghibellinis 396. conatur aduerſus Lemoregium ab Ordelaſis. 433.
Fauentia ſubditur Pontifici Ioanne Appia Rectore 349. quatuor millia aureorum deponit Florentiæ, & abſolutionem obtinet ab eodem 356.
Fernandes Columna Romanus Prætor Cæſenæ. 357.
Fauentiæ agitur Conuentus Prouinciæ à Monaldenſi Rectore 377. munitur foſſa, & mænijs tota cõcurrente Prouincia 378. in Prætorem inſurgit. 464.
Franciſcam Polentanam Vxorem occidit Ioannes Zottus Malateſta. 365.
Foropompilium à fæderatis Ghibellinis occupatum. 397.
Federicus Monteſeltrius Præfectus Cæſenæ 423. Teſſellum capit. ibid. Caſtrum vetus Ciuitatis munit ibid. pellitur Cæſena 430. obſedit 435. Præfectus Foroliuij. 455. aduerſus Cæſenam ibid. Aſſiſi Præfectus. 463.
Frater Gentilis Ordinis Minorum Cardinalis Legatus Cæſenam venit. 454.
Fauentini, & Foroliuienſes extorres in Ciuitates pace redeunt. 468.
Florentia ab Henrico Imperatore Septimo obſidione cingitur. 474.
Florentini ſe, ſuamq; Ciuitatem Roberto ad tempus permiſerunt 477
Ferrariæ Didacus Dalmaſius Præfectus per fratrem in foro occidendum curauit Franciſcum Eſtenſem Populo Ferrarienſi carũ 478.
Ferrarienſes palam pro Principibus Eſtenſes flagitarunt 479.
Fauentia, & Imola Manfredi cum aſſeclis ab Eccleſiaſticis, & Regijs Mini-

Miniſtris alienauere. 481.
Ferrarienſes Principum Eſtenſium ſtudioſi, populari tumultu excitato in Catelanos inſurexere, Ciuitatiſq; dominium Eſtenſibus tradidere. 490.
Formignani Caſtrum Sachettus de Brandis, Fuſcus, & Claudellus de Articlinis cum alijs improuiſa, ac nocturna inſultatione anno 1319. die 14. Octobris ceperunt.
Friderici Montefeltrij Comitis commotio inter ipſum, & Malateſtinum. 496.
Fuſcus Vbertini de Articlinis penes Caſtrum GlaZoli ſuſpendio necatur. 498.
Fanum vna cum Cæſanello Pandulfo Malateſtio à Guelfis traditur. 500.
Fridericus Montefeltrius Vrbini Comes ab Vrbinatibus occiditur. 500.
Frater Michelinus Ordinis Minorũ ex ruſtico genere Fuſcorum villa Fichi agri Cæſenatis fuit. 528.
Ferrantini Malateſtij expulſio 533.
Forum Liuij à Bertrando Cardinali obſidetur. 535.
Fauentiæ Cardinalis Bertrandus Conciliũ Prouinciæ indixit 534.
Ferrariam cum magno exercitu Cardinalis Bertrandus aggreditur. 538.
Franciſcus Ordelaffus eiectus Cardinalis Miniſtris Foroliuium recuperat 541 Caſtrum Montis Abbatis cum multis Cæſenatibus occupat 557. aduerſus Meldulam Caſtrum nouum excitauit 565. Noua Arce Caſtrum Montis Leonis auctus fuit 568. Calbuli Oppidum obſidet 569. à Pontifice excõmunicatur 571. ipſi magno exercitu Thadæus Pepulus arma intulit ibid. tentatur eius d. pulſio 572
Fauentiæ defectio. 583.
Fori Pompilij Epiſcopi eraſi, ac ſublati narratio. 613. & ſeq.
Familiæ Nobiles Cæſenæ ſupeſtites poſt Britonum excidium. 663.
Franciſcus Tibertus Cæſenas in Pretorem Mantuæ electus eſt. 694.
Fredolus Fantinus Senator, ac Iuriſcõſultus Cæſenas Orator mittitur à Malateſta ad funus Ioannis Galeatij Dux Mediolani. 724.
Frãciſcus de Abbatibus, & Ioſephus Almericus tutores Malateſtæ Nouello dantur. 727.
Franciſcus Sfortia vniuerſum Picenum ſibi vendicat 732. Cæſenam venit contra Picininum. 733.
Franciſcus Rainaldi Albizi Sixti Quarti in Prouincia Theſaurerius fuit. 740.
Franciſcus Albizius S. Officij Aſſeſſor, & vtriuſq; ſignaturæ Referendarius vir grauiſſimus. 740.
Federicus III. Imper. Cæſenæ 741. Romæ Coronam ſuſcepit. ibid.
Facius Cæſenæ Epiſcopus. 75.

*

Galli

G

Galli vide Senones; Tranſalpini Alpes tranſgreſſi Ciſalpinos, & præſertim Senones vexant 88. tranſalpini precibus victi, & donis fœdere iunguntur, cum Ciſalpinis aduerſus Romanos ibid. arma expediunt in finitimos Hetruſcos ibid. reuertuntur cum pecunia in Galliam Ciſalpinam 88. de diuiſione prædæ contendunt Galli Trāſalpini, & Senones, indeq; ad arma deueniunt. 89.

Galli Geſſatæ appellati ſuperatis Alpibus in Italiā deueniunt 101. & vſq; ad Cluſiū omnibus locis parū firmis deuaſtatis deueniūt ibid. ab his Romanorū Prætor victus eſt ibid. & dū reuerterentur in Galliā ab AEmilio Conſule profligati, & eorum Reges perempti 102. in adiutorium ſibi triginta millia Geſſatarum conducunt 104. relicto Rege interfecto alÿ occiſi, alÿ trans Alpes aufugerunt. 105.

Galli Ciſalpini cum Taurinis Inſubribus, & Boÿs contra Romanos arma ſumunt 111. ſub Bacelino, & Leuteri in Italia multa damna faciunt, à Narſete, & à peſte expulſi. 148.

Galli cum Pipino Rege ad liberandā Italiam Romanos, & Pontificem bis veniunt 182. 183. iterum cū Carolo Magno ad eundem effectū 184. ſemper victores ibid. Hæc tria tributa inſtituunt ſcilicet Fodrum, paratam, & manſionaticā 187.

Gallorum Reges, qui in Italia regnarunt 188. Carolus Magnus, Pipinus Filius, Bernardus, Ludouicus Imperator, Lotarius filius Ludouicus Secundus, Carolus Caluus, Carolus Manus, Carolus Craſſus, qui Regno finem poſuit 188. multo ſub hoc Imperio Italia reſpirauit. ibid.

Gallorum Regnum in Italia perdurauit annis 113. ibid.

Gotti in Romanos armis obſerunt, & in Italiam inuexere ſigna 137. à virtute Stilconis repulſi ibid. iterum ſub Radagatio cum ducentis millibus militibus in Italiam reuertuntur ibid. victi ſunt ad Feſulas partim occiſi, partim capti. 111. ad contemptum cum Radagaſio facti ibid. ſub Alarico iterū reuerſi Romam capiunt, partē Galliæ occuparunt, & tractu temporis Hiſpaniam. ibid.

Gottorum diſtinctio ſcilicet in Gottos Viſigottos, & Oſtrogotos ab Authore tradita. 183.

Grimoaldus expulſo Partharito, & fratre Regnum Longobardorū occupauit 175. obſidionē diſſoluit à Coſtante Auguſto Beneuenti factam ibid. compoſuit tumultus Foroliuÿ, recepit Forum Pompilÿ. ibid.

Gini-

Ginibertus Parthariti filius Rex Lōgobardorum. 176.
Gregorius Pontifex Maximus Pelagij ſucceſſor precibus Romam à peſte liberauit 163. à mutatione Romani Exarchi recreatur 164. inter Smeragdum Exarchum, & Regem Longobardorum ipſo ſuadente pax coaluit 165. literæ eius ad Marinianum Rauennæ Archiepiſcopum. 165. 166.
Gennadius Græciæ, & AEgipti Proconſul Ciuis Cæſenæ. 138.
Gutifredus Blanderatenſis Macolinum Bononienſium Caſtrum occupat. 287.
Garato Righitius capitur. 257.
Guidiorum Comitum familia erat contraria pars Paulo Trauerſario 312.
Guelphorum, & Ghibellinorum Factionum origo. 242.
Gregorius Pontifex moleſtijs Eccleſiæ per Federicum depresſus obiit. 315.
Guido Mōtis Feretri Comes, & Dux Calienſis à Ghibellinis in Ducem beneuolentem eligitur 333. cum Foroliuienſibus, ac Fauentinis, & Lambertatijs Ceruiam adiuit. 337.
Gulielmus Faccius Dux Florentinorum exulum dum maxime pugna ſirueret contra Feretranum Caſenam peruenit. 337.
Guido Feretranus Comes, & Ghibellini præpolent in Romādiola vſq; ad annum 1278. 345. Vrbinum occupat 378. Piſaurum expugnat 381. abſoluitur ab excommunicatione 383. ſolicitat ad defectionem 387. fit Religioſus 398. abijt 405.
Guelphos primiores in Romandiola Malateſta de Verucculo, Guido minor Polentanus, Albericus è Fauentia. 346.
Guelphorum primiores ab Pontifice Rectorem, & Comitem Prouinciæ loco inſtituti ab Imperatore petunt, & obtinent. 346.
Gentilis Vrſinus Bertoldi filius Romæ à Patre ægrotanter euertitur, à Foroliuienſibus difficulter à Fauentinis cum plauſu admittitur. 346.
Guido Comes Feltrius Nicolao Pontifice mortuo, iterū Ghibellinorū Dux in Prouincia 348. Foroliuium tuetur ab Appia 351. Illud deſerit 352. Meldulæ ſe recipit. ibid. ſe dedit Pontifici, & conciliatur. 353.
Galli Appia Duce maxima clade Foroliuij afficiuntur. 351.
Ghibellini Prouinciæ relegantur poſt victionem Meldulæ. 353.
Guido Monfortius Gallarum Pontificiarum Copiarum Dux in Flaminia. 355.
Gulielmus Durantes Rector, & Comes Prouinciæ creatur ab Honorio

* 2

rio Quarto Potifice. 357.
Guido Epiſcopus Ticinenſis Comes, & Rector Romandiolæ 388. Caſenæ. 390.
Gardinus Canonicus Cardinalis Rauennæ apud Cauam Collis occiditur. 383.
Guido Petrella Sancta Agathæ Dominus Ludouicum Sabaudiæ Comitem ſpoliat. 402.
Gulielmus de Obdolinis Cremonenſis Prætor Cæſenæ. 402.
Galaſſus Comes Præfectus, & Prætor Caſenæ 409. Montem veclum capit 429. Vſilianum capit 421. moritur. 423.
Gilbertus Santillus ſuccedit Caracciolo. 470.
Guido Nouellus Polentanus adiutus à Bononienſi Militia, & Foroliuienſi Rauennam Suburbiumq; Hadrianæ Portæ inuaſit. 505.
Geraldus ſuffectus eſt prædeceſſori Epiſcopo Cæſenæ. 506.
Guillelmus Triuellius Legati Quæſtor exules omnes Cæſenates ſecũ in Patriam reduxit. 535.
Guido Bayſius Regienſis Archiepiſcopus Rauennæ creatur. 536.
Georgius Tibertus Cæſenas contra Bertrandum Legatum proficiſcitur. 547.
Gulielmus e Quercu in Prouinciam noſtram à Benedicto XII. Pontifice Comes mittitur. 563.
Guillelmus Mirolius Cæſenæ ortus; Bononiâ autem oriundus; ſuccedit in Epiſcopatu Cæſenæ. 586.
Guido Bernardini Polentani Filius in Principem a Populo Rauennate eligitur. 625.
Galeotus Malateſta Rempublicam Florentinam demeruit. 632.
Gregorius XI. ſuccedit Vrbano V. in Põtificatu 641. Petrum Biturcenſem Cardinalem Legatum Bononiæ, & reliquæ Italiæ miſit 641. Romam proficiſcitur poſt diuturnam ſeptuaginta duorum annorũ abſentiam 658. moritur. 661.
Galeotus Malateſta in Vicarium Cæſenæ recipitur 670. 671. Senatum minorem numero reddidit. 673. Cæſenaticum Portum recuperat 674. 675. Ceruiam, ac Rauennam adortus eſt. 679. 680.
Galeotus Malateſta grauis ãnis obijt Cæſenæ 681. quattuor Filios, totidemq; Filias ex iuſto matrimonio reliquit; tres alios ex illegitimis amplexibus conſequutus 682 Cæſenæ ſepultus fuit ad D. Franciſci ſub crate ferrea. ibid.
Gotfredus Iſæus. 686.
Gregorius Cæſenas in Epiſcopũ Cæſenæ electus fuit. 700.
Galeotus Rubertus Malateſta obijt, & inter Beatos numeratur. 731.
Guido Martinellius Galeoti Malateſtæ Vicarius fuit. 741.
Guido Guerra è Comitibus Guidijs a Balneo a Tibertis acceſſitur. 742

aduer-

aduerſus Martinellios fuit ibid. Comitem Pitiliani captu Gallorũ ſtudio ductus 743. Arcem veterem cum Tibertis occupauit 744. Troilum, & Pirhum Maluetios occidit ibid. Polidamantem Tibertum interemit ibid. carcere incluſus gutture fracto è viuis ſublatus eſt. 745.

H

Hetruſci vide Etruſci.

Hugo Comes Arelatenſis ab Italis Proceribus euocatus deiecto Rodulf. Regnum Italiæ aſſumpſit, & diu regnauit. 193.

Hiera Rex in Sicilia in fœdere Populi Romani poſt victos Carthaginenſes 107. vſque ad mortem fœdus ſeruauit. ibid.

Honorius Imperator poſt Gothorum diſceſſum lacerum Occidentis Imperium retinuit, & Rauennæ reſſedit 137. pro delicijs Collibus Cæſenæ vſus eſt 138. in fundamentis antiquiſſimæ Turris numiſma reperitur vbi erat eius effigies ibid. hoc à Claudiano teſtatur ibid. ei, qui poſt Romæ infortunium 13. annos imperauit ſucceſſit Valentiniano Rauennæ ex Sorore natus, & ex Coſtantio Cæſare, & triginta annis eſt Imperio potitus. 139.

Henricus Tertius Caldolum Epiſcopum Parmenſem Pſeudopontificẽ appoſuit Alexandro Secundo Pontefici 119. Gilbertum Rauennæ Archiepiſcopum Pontificem dixit 220.

Honorio mortuo inter Gregorium Nonum Honorio ſubrogatũ, & Imperatorem ſeuijt diſcordia. 287.

Henricus Imperator in Italiam 470, Romæ in Lateranenſi Eccleſia à Legatis Corona inſignitur. 474.

Hoſtaſius Cunij Comes Rainaldum Polentanũ Patruelẽ trucidat 804 Ceruiam cum magno tumultu populari improuiſus introiuit, facinuſq; comiſit. 511.

Henricus Pallazius ĩ Valle S. Victoris abſq; vulnere mortuus inuentus eſt. 516.

Hoſpitale magnum Malateſta Nouellus a fundamentis extruxit 736.

Hieronymus Dandinus Cæſenas Cardinalis. 737.

Hoſpitale extra Ceruienſem Portã Malateſta Nouellus in Hoſpitale magnum tranſtulit. 737.

I

Italia occupatur à Belloueſo, & in qua parte 48. eius ſtatus poſt diuiſionẽ Imperij Ciſalpini 49. denuo à Gallis Tranſalpinis Geſſatæ vocatis vexata 101. dum diuturnã quietem ſibi pollicebatur repẽte in maxima perturbatione incidit. 111. à Gothis vexata 137. à Stilconis virtute liberata ibidem ab

ab Alarico perturbata ibid. ad cuius imperium Athila bis aſpirauit 139. ſed bis fruſtra, ſemel armis defenſa, ſemel precibus ſeruata ibid. ab Odoacre Herulorum Rege capta 139. à Thodorico Gottorum Rege dominata 142. contra Gottos inſtante Beliſario arma ſumit 144. à Totila Gottorum Rege imperio Græcorum ſubtracta 145. à Narſete recuperata ... 148. à maxima Peſte vexata 160 à Longobardis excurſa 161. imperium eius dipartitum eſt ibid. multa paſſa eſt regentibus Longobardorum Ducibus. 163.

Illirici à L. Poſthumo, & Gn. Fulvio Coſſ. domati fuerunt. 105.

Imola vide Forum Cornelij.

Ioannes Archiepiſcopus Rauennæ duro imperio Flaminia Ciuitatum Epiſcopos oprimebat 189. à Pontifice interdictus fuit. 190.

Inſubres contra Romanos cum Boÿs colligati Geſſatas mouent 99. ſigna aurea e Templo Mineruæ ſuſtulerunt 103. in pugna cum Romanis maximam ſtragem paſſi ſunt ibid. pacem petunt. 104. ſoli relicti a Romanis victi fuerunt ibid. multa Oppida, cum Mediolano à Romanis capta emitũt 105 contra Romanos cum Gallis Ciſalpinis Taurinis Boÿs cuncta arma ſumunt ibid. Babium Panfilium Pratorem oprimunt, & ſex millia Militum interimunt 119. à Cornelio Conſule cum maxima clade victi 120. inſurgunt cum Boÿs contra Romanos. 121.

Italiæ Reges Gallorum Regno completo, qui regnarunt. Berengarius Foroiulÿ, & Veronæ Dux primus. Vido Spoleti Dux, Lambertus eius Filius; Berengarius iterum 192. Berengarius ſecundus Aldebertus, eiuſq; filius bis regnarunt 193. finem Regno Italicorum poſuerunt. 197.

Ioannes Pontifex Maximus à Theodorico Gottorum Rege in carcere miſſus, & ibi mortuus eſt 142.

Imperatores Occidentis, qui vt plurimum Rauennæ reſidebant. Honorius, Valentinianus, Macilius Accitus, Valerius Maiorianus, Vibius Seuerus, Anthemius, Ariccius Olibrius, Glicerius Tulius Nepos, Momillus Auguſtulus, qui infauſti nominis poſtremus fuit. 139.

Iuſtinianus Imperator à Vãdalis virtute Beliſarÿ Affrica iam recuperata liberationem Italiæ à ſugeſtione Gottorum decreuit 143. Beliſarium in Italiam mitit ibid. alias copias in ſubſidium Beliſarÿ mittit 144. Vitigem cum magno honore captiuum recipit 145. mittit iterum ad liberationem Italiæ Narſetem, cuius virtute Regnum Gottorum in Italia deſtruxit.

xit. 143.
Iuſtinus Imperator Iuſtiniano ſucceſsit, eiuſq; tempore D. Seuerus factus eſt Epiſcopus Cæſenæ ibid. à Romanorum querelis comotus miſit Longinum ſupra Narſetem Præfectum in Italia. 160.
Iſidorus Græcus Cæſenæ Epiſcopus, uide Epiſcopi.
Ildouandus à Gottis Rex electus ſpē egregijs principijs reſtituēdo Gottorum in Italia Regnum dedit. 145. inteſtina nonnullorum fraude occiſus. ibid.
Ioannes Lemigius Exarchus Rauennæ Populari tumultu occiſus 167. vide Exarchi.
Iſaccius Exarchus vide Exarchi.
Imperatorum ſeries. 214.
Imperator Ciuitates has, & Territoria, ac ditiones omnes Archiepiſcopo Rauennatis Eccleſiæ donauit. 217.
Innocentius Pontifex generalem Sinodum Romæ Lateranenſem conuocauit. 277.
Imola à Bononienſibus vexatur 281.
Ioannes Brenna Hieroſolymitanus à Pontifice mittitur ad regendam AEmiliæ Prouinciam 291. Caſenæ pleruṁq; manſit. ibid.
Ioannes Reghitius cum ſequacibus ſuis in Caſtro Cusitanis. 328.
Imola ſe feliciter dedit Eccleſiæ ſub Vrſinis 346. in ea pax ſolemniter celebratur inter Hieremæos, & Lambertatios Bertoldo Vrſino Comite mediante 346. conuentus Bononiæ. 382. 384.
Iannes Appia Gallus Rector Romādiolæ pro Bertoldo factus a Martino Quarto Pontifice 348. Bononiam adit, & excipitur 349. Fauentiā obſidet, & obtinet ibid. Forolinium obſidet, & clade magna afficitur 351. iterato obſidet, & obtinet 352. Baldum à Monte Sperētulo, in ſe irruentē occidit. 353.
Imola ſubditur Pontifici. 349.
Ioannes Appia Prouinciæ Rector moritur. 351.
Ioannes Franciſcus e Guidijs à Balneo Cardinalis. 380.
Ioannes Pontirolus Mediolanenſis Prætor, & Præfectus Caſenæ ſtrenuus. 435.
Ioannes Ricciardellius Ariminenſis Ceſenas Canonicus Ariminiq; Præpoſitus in locum Leonardi Cæſenæ Epiſcopi elegitur. 477.
Ioannes vigeſimus ſecundus Pontifex electus 489. in Marchiones Eſtenſes excommunicationem publicandam curauit 494. Fridericum Monteſeltrium, & Vrbinates excommunicationis fulmini, & interdicto ſubiecit. 497.
Ioannes Boemiæ Rex à Brixienſibus vocatus in Italiam venit. 531.
Ioannes Andreas celeberrimus Iuriſconſultus proſequutus eſt honoris
ris

ris gratia Bertrandum Legatum diſcedentem. 551.
Ioannes Acciaiolus Florentinus Ciuitatis Caſenæ Epiſcopus. 555.
Imola ſub Lippo Alidoſio. 562.
Ioannes Amabutij Præfectus, & Comes noſtræ Prouinciæ. 567.
Iubilæum Anno 1350. celebratum eſt, quod ad quinquageſimum Clemens Sextus contraxit. 586.
Ioannes Vicecomes Mediolanenſis Princeps cum omnibus Principibus fœdus negotiatus eſt aduerſus Aſtorgium Comitem. 587.
Innocentius Sextus aſſumptus eſt ad dignitatem Pontificiam. 588.
Ioannes Aulegius pro Rectore Bononiæ nomine Galeatij, & Barnabæ Vicecomitum ſe eius Tyrannum fecit. 627.
Ioannes Aucutus Fauentiam Nicolao Marchioni Ferrariæ vendit 663. 664.
Ioannes Galeatius Mediolani Princeps eiecto Antonio Scaligero Veronam occupauit. 585.
Ioannes Ordelafus Lugarariam, Polentam, Caſalbonum, & Collianellum cæpit. 685.
Ioannes Pallacinus Ciuis primarius Aſtorgio Manfredo occaſionem indicauit Caſenæ de Malateſtiorum manu auferendæ. 687.
Ioannes Balduccius in Senatu proponit eum reſtringi ad minorem numerum. 701.
Ioannes Barbiani Comes cum duobus filijs à Bononienſibus capitur. ibid.
Ioannes Ghinius Cameræ Romanæ Commiſſarius Caſenæ Ciuis. 706.
Iſtorum Familiæ origo. 725.
Ioannes Ludouicus Dandinus Caſenæ Ciuis Auditor Rotæ Lucæ fuit. 737.
Ioannes Buccius Ceſenas Iuriſconſultus Ferrariæ Pretor. 741.
Ioannes Franciſcus e Comitibus Guidijs à Balneo ex vrbe Mantua Ceſenam lares tranſtulit 742. ex Armilina Vxore tres filios ſuſcepit. ibid.
Ioãnes Baptiſta Bertucciolus Ceſenæ Epiſcopus Fani. 752.
Iulius Secundus Pontifex Ceſenam venit 752. eius hoſpicium, accurſus, moraq; ibid. ad Portum Ceſenaticum proficiſcitur. 753.

L

Liuij narratio de pugna Gallorum cum Romanis ad Albam deq; illius exitu inueriſimilis Authori fit 88. eius narratio de pugna Gallorum, ac Samnitum cum Romanis in Camertinorũ Regionẽ 89. & 90. diſentit in hoc à Polybio. ibid.
Latini victi, & ſubacti à Romanis multis eorum Romana Ciuitas communicatur. 87.
Li-

Ligures, & Illuates in ditione Ro*manorum venerunt* 120. *magnũ contra Romanos concitauerunt bellum* 122. *domiti Imperio* Ro*mano paruerant.* *ibid.*

Latium à Beliſario captum, vide Beliſarius.

Longinus ab Imperatore Iuſtiniano Prefectus *ſupra Narſetem in Italiam miſſus* 160. *eius præfectura* Exarchatus *vocata.* 161.

Luitbertus Girimberti Filius Dux Longobardorum. 176.

Lutprandus Rex Longobardorum. 176. *cum magno exercitu AEmiliam, & Flaminiam agreſſus* Ra*uennam capit* 177. *Bononiam inuaſit, eam cum finitimis locis occupat* 178. *Fauentiam, Forum Liuij, Forum Pompilij, & Cæſenã occupat* 179. *a* Clero*, & Populo* Rauennate *ſedatus ad pacem deſcendit.* 181.

Longobardi in Italiam ſub Alboino Rege *veniunt, & multas* Ciui*tates occupant* 161. *mortuo* Cleſi Alboini *ſucceſsore elegerunt triginta Duces ad regendas ſingulas Ciuitates ibid. mutato conſilio vnum tãtum Regem eligunt* 162. *finem Exarchatus poſuerunt ſub Aiſtulpho Rege* 181. *finem Regni in Italia ſub Deſiderio Rege* 185.

Longobardorum Reges, qui in Italia regnarunt Alboinus, Cleſis, Autharis, Agilulphus, Partharitus, Rotharius, Neribaldus, Grimbertus, Luitbertus, Raguhertus, Aribertus, Aſprandus, Luitprandus, Rachis, Aiſtulphus, Deſiderius, qui finem Regno, & dominatui impoſuit ab Italia expulſus. 185.

Lotharius Imperator Pontifici ſemper adeſit 230. *aduerſus Anacletum Secundum Pſeudopontificem in Italiam venit.* 231.

Lombardi Alexandriam condunt. 250.

Lucius Pontifex Chriſtianum Archiepiſcopum morbo implicitum adijt ſacro pane, ac viatico pauit. 256.

Leonardus Epiſcopus Cæſenæ ſubſcribit conceſsioni multarum rerum à Gerardo *Archiepiſcopo donatarũ* Cænobio D. Laurentij. 258

Lis oritur de Caſtro Bagnoli inter Archiepiſcopum Vbaldum, & Epiſcopum Saſsinenſem. 276.

Lateranenſis Eccleſia Innocentio Põtifici in ſomnijs viſa eſt humeris SS. Dominici, & Franciſci dilabi ſuſtineri. 284.

Lambertus Polentanus coniunxit cũ Manfredis, & Calbulenſibus copias ad Foroliuium capiendum, & à Regijs Miniſtris abſtrahendum. 481.

Latro quidam ſpetie deuotionis prope D. Mauri in valle habitabat 500

Ludouicus Bauarus Imperiali *Corona Roma inſignitur* 524. *Anno* 1340. *in Italiam redijt* 569. *Factionum rabiem excitauit* 570. *Anno* 1347. *obijt*. 580.
Ludouicus Filius Franciſci Ordelaſi, ac Prætor Cæſenæ Britonorium inuaſit, atq; obtinuit. 585.
Landus Comes tranſitum per Tuſciā per Anemonis Vallem tentat 617.
Ludouicus Andegauenſis Dux Regis Galliæ aduerſus Carolum Paccių, & Vrbanum Pontificem venit. 676. *& ſeq.*
Lancettiorum Familiæ origo. 725.
Lauzena Caſtrum euertitur. 727.
Ludouicus Vgolinus, & Baptiſta Martinellius Ciuitatem noctu ingreſsi rependerunt mala illata Tibertis, ac Maſinijs. 751.

M

Maurus primus Epiſcopus Cæſenæ à Mauro Archiepiſcopo Rauennæ *ad Romanam Synodū miſtus* 169 *poſt Pontificem primus alloquutus eſt*. ibid.
Maurus Secundus Epiſcopus Cæſenæ in numero Sanctorum adſcriptus Cathedram Epiſcopalem Cæſenæ ſuſcepit 194. *vita eiuſdem à Diuo Petro Damiano ſcripta*. 199.
M*elpum Oppidum florentisſimum in Inſubria* 50. *expugnatur, & deletur à Senonibus, & Boijs ibid.*
M. *Manlius Arcem in obſidione Gallorum maximo in periculo conſtitutam liberat* 68. *vti Patriæ defenſor publicè laudatur, & dotatur*. *ibid.*
M. *Popilius Coſſ. Romanorum* 84. *in Agro Albano manum conſerit cum Gallis ibid. vulneratus in humero leue ibid. monitis incendit milites aduerſus Gallos* 85. *de illis fugatis, & victis triunphat*. *ibid.*
M. *Curius Coſſ.* R*omanorum* 91. *huic à Senatu demandatur cura rix, & defenſio* A*retinorum aduerſus Senones ibid. miſit Senam ad redimendos captiuos ibid. conſcendit in Galliam maximo cum militari apparatu aduerſus Senones*. ibid.
Mo*notelitarum Hereticorum etimologia ab* A*uthore declarata* 165.
M*ediolanum* C*iuitas ampliſsima victis* I*nſubribus in ditionem* R*omanorum ceſsit*. 105.
M*utina facta eſt Colonia* R*omanorum* 122. *paruum* C*aſtrum erat quando à* C*amillo Exarcho capta fuit*. 364.
M*amertini fuerunt anthores, & origo belli Punici* 100. *in defenſione à Populo* R*omano ſub Appio Conſule accepti*. ibid.
M*etaurus Flumen vbi fuit victus* A*ſdrubal, cuius adhuc memoriæ multæ in occidentali ripa extant*. 116.

Ma-

Mago Annibalis frater in Italiam cũ exercitu peditum, & equitum venit 117. repentino aduentu Genuam cepit, & diruit ibid. in angulo Alpium quieuit ibid. agro Inſubrium victus, & vulneratus 118. dum in Affrica rediret cum exercitu ex vulnere moritur ibid.
Maſsiniſſa Rex Maximus à Romanorum beneficijs. 123.
Mutilum Caſtrum à Boijs poſſeſſum longe diſtat à Caſena viginti quinque millia paſſuum. 113.
Mons Sacer ſupra Caſenam olim Saltus ſpatiani, qua Templum vetuſtiſsimum erat Ioui Oſsirio dicatum. 130.
Martinus Pontifex Max. à Calliopa Exarcho captus in Ponto relegatus breui moriens Glorioſum Sanctitatis Epithetum eſt aſſequtus. 168. cogit Concilium, quod centum quinquaginta Epiſcoporum fuit 169. Literas Mauri Rauennæ Archiepiſcopi ſuſcepit. ibid.
Maurus Rauennæ Archiepiſcopus mittit Maurum Caſenæ Epiſcopũ ad Romanam Synodum 169. tenor literarum eius ibid. ab obedientia Summi Pontificis diſceſſit, & in ſchiſmate pertinaciter vixit. ibid.
Matildes heredem Romanam Eccleſiam ditionum ſuarum reliquit. 228.
Mediolanenſes aduerſus finitimas Ciuitates arma tulere. 230.
Moſes Archiepiſcopus Rauennã dono acceperat tertiam Reuerſtani partem à Comite Panigij. 247.
Marcoaldus fuit Marchia expoliatus 268.
Metheoron nobile anno 1207. in Aere comparuit. 275.
Manzinus Epiſcopus Caſenæ 298. Fratri Alberto Fauentino licentiam concedit pro Area ædificandæ Sacræ AEdis. 341.
Manfredi ex Ciuitate Acariſios eiciunt. 327.
Manfredus illegitimus Federici Imperatoris filius Neapolitanum, & Siculum ſibi Regnum vindicauit. 329. eiuſdem poteſtas maximum incrementum ſuſcepit in Apulo, & Siculo Regno. 330.
Malateſta poſt cladem Bononienſem timens ditionis ſuæ Ariminenſis Caſenam ſe contulit. 337.
Monaſterio Fratrum Minorum ædificanti, qui larga manu operam tulerunt numerantur. 349.
Meldulam Foroliuio Guido Feltrius recipit 352. quam reddit Appiæ. ibid.
Malateſta Guelfus Flaminios excitat in Pontificios Rectores omnimodam poteſtatem in Prouincia affectantes. 354.
Montagna Parcitatus, & Martinus Cathaldus Malateſtios pellit Arimino 360. conciliatur Caſenæ cũ

Malateſtijs 362. Cathaldus impenditur. 365.
Malateſta à Veruculo capit Malateſtios Ariminenſes 560. eius genium, & artes 361. Arimino cũ Martino Cataldo pellitur 362. Dux Cæſenatum, & Brittonorienſium ibid. Podium occupat, & Mõtem Scutolum 363. Arimini dominatum eripit. 306. 389.
Maghinardus à Suſinana Præfectus Fauentiæ 373. excomunicatur. 377. Prætor, & Capitaneus Foroliuij 382. Imolam liberat ab obſidione Bononienſium 397. Fauentiæ, & Imolæ Dominus 430. moritur. 436.
Maximus Puenus Rector, & Comes Prouinciæ. 396.
Matthaus AquaſpartaCardinalis Legatus in Prouincia noſtra. 428.
Matthaus Vicecomes inimicus Guidoni Turriano Medtolani Præfecto præfertur. 471.
Malateſtinus Malateſtius Arimini Dominus Soliani Caſtrum Anno 1312. funditus diſſipauit. 475. Prætor Cæſenæ, ac Foroliuij creatus fuit. 484.
Monteeatinum Oppidum Vgutio Fagiolanus obſidebat. 485.
Malateſtinus Malateſtius Rambertum Malateſtium incautum occidit. 531.
Malateſtij omnes concordes Ariminũ aggrediuntur. 540.
Malateſta diſſidium Malateſtiorum inter ſe excitat. 553.
Montis Scutoli Oppidum Malateſta magnis copijs obſedit. 564.
Monleonis Caſtrum obſeditur 565.
Manfredorum ius patronatus contra Epiſcopum Fauentiæ. 582.
Meldulam Franciſcus Ordelaſus inuaſit, in eamq; irrupit. 586.
Montilianum Malateſtiorum Caſtrũ Ludouicus Ordelaſus Cæſenæ Prætor aggreditur. 597.
Malateſta Vaſtafamilia nuncupatus bellica virtute, & politica peritia maximus obijt. 635.
Multitudo occiſorum Cæſenatum à Britonibus. 672.
Malateſta filius Galeoti Malateſtij vxorem duxit Rengardam Bertrandi Alidoſij filiam 686. Prætori, ac Vicario ſcribit incurſionem in Cæſenate agrum imminere 691. Britonorium à Summo Põtifice emit 693. à Bononiẽſibus ſuarum copiarum in Ducẽ eligitur 694. euocatur à Põtifice aduerſus Biordum Michelottũ 695.
Moniales in Suburbio Pidrioli exiſtentes in Ciuitatem transferuntur cum Monialibus S. Spiritus vulgo Santinis vniuntur. 695.
Malateſta qui ſupra Senator Romæ conſtituitur 698. Columnios vicit 699. Cæſenam reuertitur, adulteriumq; Ringardæ Vxoris ſuæ agnoſcit. 701.

Ma-

Manus B. Gregorij Magni ad Vrbē Cæſena qualiter peruenit. 708. 709. & ſeq.
Malateſta Galeoti Malateſtæ Filius exornandam Cæſenam curauit. 724. Poliſſenam Sororem Ladiſlai Regis Neapolitani duxit 724 vita exceſſit anno 1416. 724.
Mozorum Familiæ origo. 725.
Moniales S. Philippi, aliter Dominæ Cuſchæ dimittuntur, ad paternaſq; domos remittuntur 725. Eccleſiam, & Monaſterium in Platea minore prope D. Auguſtinum habebant. 725.
Martinus Quintus Pontifex 726. tres illegitimos Pandulfi Malateſtæ Filios, qui abſque legitimis obijt, cum Carolus quoque eius Frater abſque ſobole manſerit, ad ditionis ſucceſſionem ſanata natalium labe habiles reddit 726. denunciat Roberto, & Fratribus Malateſtijs ab omni iure antiqua Malateſtiorum ditionis ipſos decidiſſe. 727.
Malateſtiorum Principum perturbatio ex Populorum ſeditione. 728. & ſeq.
Malateſta Nouellus habet partitionem cum Sigiſmundo vniuerſæ iuriſdictionis, Cæſenaq; reſidet. 731. Ceruiam recuperat. 732. præſidio fuit ad recuperandam Bononiam pro Pontifice Franciſco Sfortia 732. pugnans contra Mediolani Ducem captus fuit. 733. Vrbinum ſe contulit ad nuptias celebrandas cum Violante Comitis Guidonis Monteſeltrij filia ibid. coniunxit ſuas Copias cum Nicolao Picinino aduerſus Sfortiam, ac Sigiſmundum Fratrem 734. cruris varice laborare capit, ideo Domi reſidens ornandæ Ciuitati incubuit. 736. moritur abſque Filijs anno 1465 die 20. Nouembris. 737. 738.
Malateſtij nudo fermè nomine Comitis Flaminiæ fruuntur. 739.
Martinelliorum Cæſenaten. Familia origo. 741.
Montis Glutonis Tibertorum Caſtri muri euerſi fuerunt. 742.
Martinellij cum magna manu occupauerunt Muratam, & poſtea Montem Glutonem ceperunt 745 qui poſt obſidionem non aufugere capti ad pinnas murorum eo in Caſtro appenſi miſere ſunt. 745.
Mainardus Ciuis Caſenas ad Cannutium magna collecta Sicariorum manu morans noctu Ciues contumelijs, ac minis prouocabat. 754.
Marcus Aurelius Maraldus Ciuis Caſenas fuit Pauli Quinti Datarius, & nunc Vrbani Octaui à Breuibus Datarius. 758.
Miraculum D. Antonij Cæſenæ euentum. 656.

Nar-

N

Narciſus Caſenas eximius Citharedus 132. Neroni Imperatori ſumopere carus. ibid.

Narſetes Ennucus Iuſtiniani Imperatoris Dux ad liberandam Italiam miſſus 146. Totilam Gothorum Regem vincit, occidit ibid. Phagam Ducem ad obſidendum Ariminum mittit, qui tentat in obſidione Gothorum Caſenæ præbere ſubſidium ibid. in Apulia ad Draconem Flumen Theam vincit, atq; eum interemit 147. Regno Gothorum in Italia finem imponit ibid. quaſdam Gothorum reliquias breuiter extingit 148. Bucellinum cum vniuerſis Gallorum copijs in Acie debellauit ibid. Italiæ Arbiter factus ibid. qua relatus à Romanis apud Auguſtum, & vxorem 159. Longino Præfecto ſubſtituto ab Imperatore in Italiam Longobardos vocat. 160.

Natalis Epiſcopus Caſenæ vide Epiſcopi.

Neribaldus Grimoaldi filius Rex Longobardorum. 176.

Nicolaus Tertius Vrſinus Pontifex ditionem Eccleſiaſticam occupatam recuperare ſtatuit. 343.

Napolio Vrſinus Legatus Pontificius in AEmiliam. 447.

Nicolaus Caracciolus Neapolitanus Flaminiæ Vicarius Caſenam venit. 468.

Neapolio Tibertus Caſenas Prioratu Veneto fuit inſignitus. 562.

Nepos Sixti Quarti Gubernator Caſenæ fuit. 639.

Nicolaus Fliſcus Genuenſis Epiſcopus Forolιuienſis Gubernator Caſenæ. 743.

Nicolai è Comitibus Guidijs à Balneo poſteri. 755.

O

Odoacer Herulorum Rex deturbato de Imperio Auguſtulo ſibi Italiæ Regnum vindicat 139. Rauennam cæpit 140. aliæ Ciuitates victori ſe dederunt ibid. regnauit tranquille quatuordecem annis ibid. & tot idē durauit eius Regnū ibid. à Theodorico Gothorum Rege victus, & cæſu. ibid.

Olimpius Rauennæ Exarchus ab Imperatore Conſtantino miſſus Calliopa reuocato 178. Iuſſum Imperatoris aduerſus Pontificem Maximum ad exitum non perducens reuocatus fuit. ibid.

Otho Magnus Germanorum Rex Berengarium Secundum, & Aldabertum filium Italiæ Reges vincit 193. beneficiario iure eis Regnum reſtituit ibid. a Pontifice Max. ab eorumdem ſæuitia moto in Italiam vocatus reddidit 196. inter quadriennium Berengariū cæpit Aldabertum eius Filium, & ex italia expulit 193. finem Ita-

Italicorum Regno poſuit ibid. Rex Italiæ Mediolani coronatus, à Pontifice Imperator inunctus ib. Loca à Berengario antea occupata Pontifici reſtituit ibid. donationẽ Pipini, & Caroli Magni confirmat. ibid.
Octauianus Cardinalis Vbaldinus in Flaminiam venit 318. Cæſenæ Arcem à Federico extructã euertit. 319.
Ordelafi contra Calbulos, quos Forolìuio pellunt. 381.
Otho Tertius Imperator in Villa Paterni Cæſenæ Territorij moritur. 424.
Ordelafes vniuerſa Comitis Glazoli loca occupat. 587.
Ordelafus, & Manfredus à fraude ad apertam vim ſe tranſtulerunt. 639. *Britonorij Ciuitatem occupare tentant.* 689.
Oppida, quæ Cæſenati Gubernatori parebant. 739.
Oratores miſſi ad Pontificem, vt in Principem Cæſarem Borgiam deprecarentur. 746.
Opizo Aldoſius Cæſenæ Rector ſtatuit vlciſci, ac debellare Mainardum. 754.

P

Pontius Comminius Romanus Tyberim enans Tarpeiam Arcem conſcendit 66. in Arcem admiſſus Magiſtratibus, & Senatui victoriam Ardeatum, & exercitus ſignificat 67. obtinet conſenſum Senatus in Camillum pro Imperatorẽ exercitus ibid. nocte ſequenti eadem via Veios repetit, cum Senatus conſilio, Populi decreto, ac Legé. ibid.
Picentes cum Romanis fœdus inierũt 89. iterum à Romanis ſubiugati. 98.
Polybius diſſentit à Liuio, quo ad narrationem pugnarum Romanorum cum Gallis ad Albam 85. item diſsẽtit ab eo quo ad pugnam Gallorum, & Samnitum cum Romanis in Camertinorum regione 89
Pugna Gallorum, & Romanorum in Agro Albano 78. Liuij, & Polybij narratio eiuſdem 85. Liuij narratio inuериſsimilis, Polybij multo probabilior. ibid.
Pugna M. Valerij Militum Tribuni cum Gallo in Agro Ponptino 86.
Parctaritus Rex Longobardorum à Grimoaldo expulſus 175. iterum in Regno vocatus. 176.
Phanateus Herulorum Dux in obſidione Cæſenæ interfectus 145.
Placentia à Romanis Colonia ducta. 105. aduerſus Annibalem, & Aſdrubalem ſtetit ab Amilcare Pano repẽtino inſultu capta 109 magnaq; in parte incenſa ibid. in priſtinam ab Aurelio Conſule, & Furio Prætore reſtituta. ibid.
Perſecutiones aduerſus Chriſti
Fide-

Fideles fuerunt ſub quadraginta Imperatoribus nouem. 150.
Parma Colonia *Romanorum deducta* 122. *à Callinico Exarcho capta, & eius Dux Rauenna captiuus ducitur.* 164.
Philippus Macedo *à Romanis victus pacta à Senatu tradita ſeruauit.* 123.
Pœni vide Carthaginenſes.
Pipinus Rex Gallorum contra Aiſtulphum ad liberandam Romam, & Pontificem deſcendit 182. *eum vicit, cum conditionibus eum liberat ibid. in Galliam glorioſè redit ibid. iterum in Italiam aduerſus eundem venit Ticinũ obſedit, pacem eiq; concedit.* 183.
Petrus Damianus Caſenam *ſuis temporibus combuſtam fuiſſe teſtatur* 195. *hinc Authoris ſenſus. ibid. aliam obſidionem factam per Gibertum Pontificem affirmat, ſed non captionem* 196. *ſcripſit vitam* D. Mauri *Caſenæ Epiſcopi.* 198.
Prouincia noſtra à temporibus Caroli Magni *nouum nomen adepta eſt.* 209.
Papa Silueſter Secundus Caſenam *obſidione cinxit* 211. *Rauennæ Archiepiſcopatum ſtudio, ac fauore Othonis Imperatoris eſt aſſequutus.* 212.
Pontifices ſua non amplius ab Imperatoribus ſed à ſe, Miniſtriſq; *ſuis regi, adminiſtrarive conati ſunt.* 215.
Pontifex vniuerſam Prouinciam recuperat. 267.
Peſtis magna Prouinciam hanc, atq; Etruriam inuaſit. 268.
Pax inter C*æſenates, & Ariminenſes ad Butrium celebratur* 274.
Philippus Sueuus fraude Comitis *Palatini occiſus Regnum Germaniæ liberum Othoni reliquit.* 375.
Petrus Trauerſarius Rauennæ dominatum arripuit 282. *idem author occiſionis Vgolini Rauennæ Prætoris fuit.* 283.
Populatio *inter Britonorienſes, & Rauennates per Fauentinos, &* Caſenates. 307.
Paulus *Trauerſarius Rauennam occupat* 310. 312. *cum Gregorio* Montelongo *fœdus contraxit aduerſus Imperatorem.* 312.
Philippus *Archiepiſcopus Rauennæ omnem operam ponit in conciliandis Factionibus.* 326.
Peſtis maxima Anno 1260. *ſæuijt in Italia.* 329.
Paganinus *de* Argulisſis, *& Gulielmus de Ordelafis cum multis aſſeclis ex Guelfis* Prætorium *incendere.* 340.
Paulus de Clericis *in* Concilio *conductus Foroliuij interemitur.* 359.
Peppus Zoffulus Index pro Caſenatibus *cum Rauennatibus.* 357.
Pe-

Petrus Stephani Romanus Rector Prouinciæ ſede vacante 358. aduerſus Rauennates edicit. ibid.
Petrus Saracinus Vicentinus Epiſcopus Legatus, & Rector Romandiolæ. 364.
Paulus Mazzolinus Nobilis Caſenæ AEques creatur 364. Pretor Mantuæ. ibid.
Petrus Priuernas Cardinalis Legatus Prouinciæ. 396.
Plegæ Caſtrum diruitur à Galaſſo Comite Feretrano cum Cæſenatibus. 419.
Paulus Mazzolinus Cæſenam Pontifici ſub Aquaſparta recuperat. 430.
Portus Cæſenaticus ædificatur 435. obſidetur, & capitur proditoriè. 435. 444. à Gregorio XI. Ponti- *fice Bonachino Ambronio Medico eminenti dono datus. 661.*
Piſani Vguttionem Fagiolanum à Cæſenatibus eiectum in Rectorem Ciuitatis, ac dominium elegere. 479.
Polentea Almericus Polentanus reſidens à cæteris Polentanis Rauennæ degentibus, & Malateſtijs aſſentientibus capitur, & victus Rauennam ducitur. 498.
Palatiorum Familia à Ghello de Caliſidio, & Rainaldo de Cincijs multa damna patitur. 501.
Philippinus Palatius ceruicis amputatione ſublatus eſt è viuis. 509.
Piſani Pſeudopontificē capiunt 531.
Piſcaria Territorij Brixienſis Oppidi indictus fuit conuentus omniū Fœderatorum aduerſus Bertrandum Cardinalem Legatum 646.
Pandulfus, & Lambertus Polentani Bernardinum fratrem ſuum occidere tentauerunt. 578.
Peſtis ſæuiſſima Italiā inuaſit 581.
Petrocinus Ferrarienſis Rauennæ Archiepiſcopus Prouinciæ Rector erat 626. Conuentum Forolivij indixit. 637.
Polidorus Tibertus Nobilis Cæſenas Vexillifer Militiæ fuit. 640.
Fileus Prata Archiepiſcopus Rauennas creatur. 640.
Polentanorum Fratrum Guidonis Filiorum conſpiratio in parentem 688.
Pinus Ordelafus ad apertam vim cōuerſus eſt, Britonoriumq; obſedit. 690. in Cæſenate agrum multos captiuos facit. 690.
Paulus Ferantius Meldulenſis Victori in Cæſenate ſede ſuffectus eſt. 727.
Paulus Caſinus, & Bettolus Borellius electi ad quærendum aliunde frumentum. 699.
Palacinorum ædes. 706.
Plateæ maioris complanatio. 723.
Pons Sapis totus ex ligno lapideus ſicut olim inchoatus fuerat à Malateſta Patruuo à Malateſta Nouello perficitur. 737.

*** Pols-

Polidori Tiberti ædes in Ciuitate excisi fuerunt- 743.
Palmerius Tibertus cum copijs Feretranis accedit. 749.
Petrus Arcanus Cæsenas Iuriſconſultus Prætor pro Republica Veneta Ceruiæ fuit. 754.

R

Rubico antiquus eſt Fluuius qui prope Cæſenam bis mille circiter paſſus ad Orientē reperitur 10. quicquid in contrarium ſentiant Ariminenſes 17. deſcribitur ibid. in ripa eius erecta inſpicitur Columella in qua iuſsio S. P. Q. R. ſculpta vetuſtiſsimo caractere legitur ibid. Rubiconis fons nomen, niſi tamen penes Accolas Montiū, qui in reliquo curſus vſq; ad finē 18. rationes Cæſenatum a pagina 18. vſque ad 28 rationes Ariminenſium referuntur, & confutantur à pagina 29. vſq; ad 45.
Roma à Gallis capta 61. maximo in periculo ne penitus concidat 67. opera M. Manlij liberatur 68. ab Alarico Gothorum Duce liberata. 137. à Beliſario liberata 143. bis à Totila Gothorū Rege capta 145. ab ipſo reſtaurata 146. in ditione Græcorum deuenit 148. à Longobardis capta 162. ab eluuione maxima, inde à peſte vexata 163. à D. Gregorio Magno Pontifice liberata ibid. bis ab Aiſtulpho Longobardorum Rege obſeſſa 162. bis à Pipino Gallorum Rege liberata. ibid. in ditione Pontificis confirmatur. ibid.
Romani mittunt Legatos ad Brennū pro Cluſinis 53. dimittunt Gallorum Legatos 57. cum exercitu occurunt Gallis ad Flumen Alliam 59. ibi à Gallis victi, & fugati 60. Etruſcos prope Veios trucidant 66. per Legatos deprecantur Camillum vt Imperium. Exercitus contra Gallos ſuſcipiat. 66. in Caſtra Gallorum panes ex Arce proiciunt, ne Hoſtes eorum penuriam credant 69. Lege ſanciunt nemini vacationem permitti ab armis ī tumultu Gallico 77. eorum Victoria aduerſus Gallos in Albano 78. inferunt bellum Tyburtibus 81. pellunt Senones à menijs Vrbis ibid. ſuperant Gallos in Agro Preneſtenſi 82. victoriam ad Albam 84. iterum in agro Romptino 87. Samnites, & Latinos domant ibid. à Gallorum armis nō vexati per annos quadraginta ſecundum Liuium, ſed per triginta ſecundum Polybium, quam late amplificarunt ditionem 88. Victi à Senonibus in regione Camertinorum ex ſententia Polybij. 89. at Liuius aliter narrat ibid. in auxilium Aretinorum mittunt exercitum contra Senones ſub Lentulo Conſule 91. ad Aretium vincun-

cuntur à Senonibus 92. Romanorum Legati à M. Curio Conſule Senam miſſi occiduntur à Senonibus ibid. irruunt aduerſus Senones miſſo exercitu in Galliã ibid. penetrant in Galliam per Apenninum via electa, quam Sapis Caſenæ Flumen curſu ſuo findit ibid. Senones obuios frangunt Vrbe Sena, & cætera Regione eorum capta 93. contra Boios, & Etruſcos magnam Militum manum cogerunt 97. ſub Conſulatu C. Fabij, & C. Claudij victoria penes Romanos ſtetit ibid. Picentibus bellum decreuerunt ibid. multas Ciuitates in Colonias edducũt 99. in bello Siculo Carthaginẽſes vincunt, & expellunt 107. bellũ Carthaginenſibus indicunt. 108. terminant victoriarum Carthaginenſium curſum vſque ad Iberum Flumen 109. ad Traſimenũ celebrem cladem receperunt 111. Fabium Maximum Dictatorem Annibali opponunt ibid. ſtragem omnium maximam ad Cannas perpeſſi ſunt 112. eodem tempore in varijs locis bellum ſunt proſequuti ibid. in Macedonia aduerſus Philippum Regẽ miſerunt. ibid. victores ſunt, præterquam in Italia ibid. in aduerſis eorum inuicta virtus ibid. Seruilium in Galliam, Flaminium in Etruriã mittunt ibid. mittunt Claudium Neronem aduerſus Annibalem, & Liuium Salinatorem aduerſus Aſdrubalem 114. cum duplici mandato Manilium Prætorem in Galliam mittunt 117. mittunt in Galliam Sp. Lucretium, qui Arimini manſit ibid. in Ariminenſi ſtatione aduerſus Magonem quieuerunt ibid. aduerſus Carthaginenſes in Affricam Scipionẽ mittunt. 118. fœlix Romanæ Reipublicæ ſtatus ab Authore deſcriptus. 123. deſcriptio Romani Imperij. 124. vocant Beliſarium tanto conſenſu, quod præſidium Gothorum ſponte abijt 144. diuturnam Gothorum obſidionem, & præſertim famem tolerant ibid. querelantur apud Auguſtum, & Vxorem de mala adminiſtratione Narſetis, & Græcorum 159. à maxima peſte afflicti D. Gregorij Magni precibus liberantur 163. nequitia Imperatoris aduerſus Põtificem, & Catholicam fidem plane perſpecta ſe, & qui Romano Ducatui ſubiecti erant, ſolemni iuramento Summo Pontifici obſtrinxerunt, eiuſq; ditioni in poſterum ſubiecerunt. 178.

Rauenna non Colonia, ſed municipiũ à Romanis conſtituta eſt 96. ab Honorio Imperatore Imperialis reſidentia facta 137. ab Odoacre capta 140. à Theodorico Gothorum Rege Regium Domicilium facta. ibid.

ibid. ſola cum Cæſena à Gothis retinet 145. longa obſidione Vitige fracto in poteſtate Beliſarij venit. ibid. Magnus obex Græcis erat. 147. Eccleſiæ eius omnes Ciuitates Flaminiæ ſubiectæ erant 148. in ea reſederunt Exarchi, & primus fuit Longinus 161. à Peſte aflicta 163. à Lōgobardis in agro offenſa 164. in ea populari tumultu Ioannes Lamigius Exarchus occiſus eſt vna cum Iudicibus ſuis 167. à Græcis capta, & miſerè vexata 174. de tempore cladis Rauennæ Authoris ſenſus. 175. finis ſchiſmatis ibid. a Luitprando Longobardorum Rege capta 177. ab Aiſtulpho capta finem Exarchatui impoſuit 181. Gallorum Regno in Italia confecto ea cæpit iminui 189. & ratio diminutionis ibid. in ea Summus Pontifex cum Othone Imperatore conuentum habuit 197. in ditione Pontificis deuenit, & confirmatur ibid.

Rauennates contra Imperium, & Pōtificem pro Felice Antiſtite ſuo arma capiunt 172. cauſa, quæ animos eorum irritabat 173. victi à à Græcis vt nunquam parem cladem accidiſſe dicant 174. primarij, ac ditisſimi à Theodoro partim occiſi, & partim Conſtantinopolim relegati ibid. occidunt Paulum Exarchum, qui hæreſim in Populo inſerere enitebatur 178. venia præmiſſa accipiunt Eutychium Exarchum 179. Archiepiſcopus cum Clero, & Populo A. luitprandus ſedauit, & ad pacem reduxit. 180.

Radagaſius Rex cum ducentis Gothorum millibus Italiam inuaſit 137 Etruriam penetrauit Romam tendens ibid. victus ad Feſulas à Stilcone, & captus breui in captiuitate occiſus. ibid.

Rufinus Arcadij Imperatoris tutor, ſed perfidus. 136.

Romanus Patritius à Mauritio Imperatore miſſus ad Exarchatum. vide Exarchi.

Reparatus Rauennæ Archiepiſcopus in ſchiſmate aduerſus Pontificem vixit. 172.

Rotharius Longobardorum Rex Arioaldi filius Arianæ hereſis mirū in modum fautor 167. Milites Exarchatus, & Romani vincit ib. Liguriam capit. 168.

Ramgubertus Longodardorum Rex inuaſit Exarchatum, & multa loca cæpit 191. Romanam ditionem infeſtauit ibid. à Pontifice Maximo graui oratione reprehēſus omnia loca reſtituit ibid. & ad ſuum Regnum rediens Monacum ſe fecit. ibid.

Rodulfus Burgundiæ Dux in Italiam ab Italicis vocatus aduerſus Berengarium venit 193. eo victo

Re-

Regnũ Italiæ ſolus aſſumpſit ibid. ab Vgone Comite Arelatenſi primo congreſſu fractus Regnum ceſſit ibid. in Regno ſuo Burgundiæ pacificè ſubſiſtit. ibid.

Regnum Gothorum in Italia durauit annos ſexaginta duo poſtquam illud Theodoricus inſtruxerat. 147.

Regnum Longobardorum in Italia durauit Annos 206. poſtquam Theodoricus illud aſſumpſit. 185.

Regnum Gallorum in Italia durauit Annis 113. poſtquam Carolus Magnus Rex *illud aſſequutus eſt.* 188.

Regnum Italicorum durauit Annis 77. poſtquam Berengarius illud aſſumpſit. 197.

Regnum Rodulfi in Italia durauit annis quinque. 193.

Regnum Vgonis Comitis Arelatenſis in Italia Durauit annis, atq; Lotharij eius filij. 195.

Rauẽnates Copiæ in Fauentinos profectæ ab illis repulſæ, & victæ fuerunt 232. cum Foroliuienſibus arctiſsimo fœdere nexi ſunt 234. cum Piſaurienſibus, & Senogallienſibus iuncti bellum intulere Fanenſibus 236. inſidiæ, odiaq; in Caſenates erupere 236. expeditionem adornarunt vt ab obſidione Caſtri Leonis Fauentinos repellerent 238. aliam aduerſus Venetos parant. ibid.

R*auennates, Ariminenſes, Foroliuienſes vniti in Caſenam arma tulerunt 268. aduerſus Fauentinos bellum interminant 276. cæteros ſolicitant fœdus cum Ariminenſibus, Britonorienſibus, Foroliuienſibus,* Popili*enſibus in Caſenates contrahere 299. apud eos Anno milleſimo ducenteſimo quadrageſimo nono accidit magna perturbatio 321. apud eos conuentus* Prouinci*æ ſub Aquaſparta.* 429. *cum Venetis certant* 463.

R*ighitij Ciues Cæſenæ primatum obtinebant 254. à Ciuitate excluſi Ariminum confugere 273. Caſenam inuadunt ibid. cum Ariminenſi* Republic*a agunt vt arma ſumat aduerſus Caſenã* 277.

R*odulfus Auſpurgenſis Comes primus Imperatoriam maeſtatem in præſentem Auſtriacam Familiam intulit.* 333.

R*iuerſcianum Caſtrum aggreſſus eſt cum copijs Guido Comes Feretranus.* 337.

R*ectores* Prou*inciæ omnimodam poteſtatem ſibi vindicabant, quam obtinere . moliuntur ex hac ribellante* Prouincia. 354.

R*obertus* R*ex Neapolitanus à Clemente* P*õtifice Flaminiæ* R*ector creatus 467. Ferrariam pro* Pon*tifice regit.* 479.

R*auennates à Fauentinis victi* 101.

Rodul-

Rodulphus de Caliſidio, & Gherardus Azardus defenſores Populi Caſenatis 359. Rodulphus, & cæteri Caliſidij conſpirant in Stephanum Comitem 369. accerſitur cum alijs magnatibus Fauentiæ. 378.
Rodulſinus Caliſidius Prætor Arimini. 366.
Raules Mazzolinus Nobilis Caſenas Æques creatus Prætor Mantuæ. 364. Caſenam pro Sancta Sede recuperat. 430.
Robertus Genadius Comes, & Rector Romandiolæ. 382.
Rogerius Gaza Britonorienſis Britonrium liberat ab obſidione 403.
Righitius videlicet Hericus Belmontius Ghibellinus Caſenæ. 418.
Rainaldus Concoreggia Vicentinus Epiſcopus Caſenæ 432. Foroliuij vulneratus, & ex vulnere mirabiliter conualeſcit. 433.
Reuerſcianum deditur Caſenatibus. 441.
Rainaldus ab Hiſpello Rector Prouinciæ 464. Aureoli reſidet. ibid.
Robertus Rex Neapoli Comes Flaminiæ. 466.
Robertus Clandi filius Anno 1310. Auenioni à Pontifice Clemente Regali Corona ornatur 467. Flaminiæ Ghibellinos in carcere conijcere iubet 474. Romam Milites mittit, vt cum Vrſinis Imperatori via eſſent inuia. 474.
Raimundus Hiſpellienſis ad Pontificem proficiſcens in agro Mutinenſi fuit occiſus, cum eo prætereà quadraginta eius Familiaribus interemptis. 477.
Ronta Caſenatis agri Caſtrum, nunc verò Villa ab Ordelafis feroci pugna oppugnatur, atq; expugnatur. 487.
Rainerius Vrbeuetanus Prouinciæ Regius Vicarius fuit. 491.
Rainaldus e Baldis Ghibellinus Caſtrum Caſalechi, Montis Aucuti capit. 492.
Romandiolæ Anno 1319. acerba peſtis ſæuijt. 495.
Romaus Pepulus Bononienſis à Ciuitate expulſus eſt, & Caſenam venit 502. Anno 1322. deſiderio recuperandæ Patriæ Bononiam inuaſit. 503.
Rainaldus Cincius Æques Ciuis Caſenæ Prætor Patauij fuit eo tempore, quo Canis in Patauinos mouit 510. Ghellum Caliſidium capit 514. cum multa magnaq; crimina commiſerit; Britonorij capite amputato meritas pœnas luit. 517.
Ramberti Malateſtij preditio 517.
Rambertus Glazoli Comes Caſtrum Valdenutium occupat. 563.
Rainerus Attendus Ciuis Foroliuienſis Iuriſcõſultus inſignis fuit 567.
Rainaldus Bulgarellus Imolenſis ex eius Ciuitatis dominatu Alido-

ſios

ſios conatus eſt eÿcere. 637.

Riguccinus Ciuis Cæſenas in executorem à Florentina Republica electus fuit. 693.694.

Ritus ineundi Magiſtratus Prætorÿ 696.

Romagnolus Iacobi rationes repetit pæcuniæ Portus Cæſenatici reparationi deſtinatæ. 696.

Robertus Malateſtæ Nouelli Nepos ex fratre Cæſenā occupauit 738.

Roberti Martinelli Palatium inſigne Tiberti demoliti ſunt. 744.

S

Sena duplex altera in Etruria, altera inter Vmbros ad ſuperum Mare reponitur 7. inter Vmbros eſt modo Cæſena nō Senegallia ibid. rationes pro Cæſena a pag. 7. vſq; ad 13. rationes contrariæ refutantur à pag. 13. vſq; ad 16. à Senonibus ædificata 49. ſitus eius deſcribitur ibid. hæc fuit Senonum Regia ibid. capta à Romanis, & Colonia deducta 93. inſignitur priuilegio ſacroſanctæ vacationis 94. diſſentiunt Scriptores de tempore Conſulum 95. de Cōſilÿs, & apparatu bellico Boiorū, & Tyrenorum Senatum Romanū certiorem facit 96. oritur altercatio cum Ariminenſibus de finibus 97. ſtetit in alta quiete per Annos 40. 98. cultui dans operā. ibid. à Colonÿs Placentiæ, & Cremonæ propugnaculum habebat. 105. in propinquitate hoſtium vicinitate tamen præſidÿ protegebatur 113. à Mactilio Boiorum Caſtro longe diſtans viginti quinque mil a paſſuum ibid. in aduentu Aſdrubalis, licet priuilegio inſignita, prima Militem dedit 114. ad ipſam Liuius Conſ. caſtramētatus eſt ibid. tacita morte tempore Syllæ perÿt 123. cauſa peritionis ab Authore ponderata ibid. permanſit Colonia Annis circiter centum nonaginta à Coſſ. nempe Sex. Cornelÿ, & Marci Curÿ ad Conſulatum L Syllæ ſecundum, & Q. Metelli 124. diu acciſa iacuit circiter Conſulatum Syllæ, & Metelli 125. ſub Conſulatu Lepidi, & Munaci Planci in priſtinum reditur ibid. non in priſtinam amplitudinem, neque in priſtinam Coloniæ dignitatem 126. amittit nomen conuerſum in Cæſena. ibid.

Senones poſtremam partem Regionis Ciſpadanæ, quæ ad Adriatici Maris oram ſita eſt, occupauerunt 48. ſunt portio Celtici ibid. ditionem prouexere vſq; ad Vfentem ibid. eorum progreſſus ſub Brenno Rege ibid. prima eorum ſedes in octaua Italiæ Regione ibid. Senam ædificarunt, & de ſuo nomine dixerunt 49. Picenum inuadunt, & multa Loca occupant 50. in Inſubria

briæ Melpum expugnat ibid. Senegaliam ædificant ibid. obſident Cluſium ſi ſoluta obſidione Cluſi Romam armati ſub Brenno proficiſcuntur 58. ad Alliam Flumen cum Romanis dimicant 59. Romanos in fugam vertunt 60. Romam intrant, & vacuam ab armis (Arce excepta) reperiunt 61. Vrbem incendunt 62. in Ardeate agrum erumpunt 63. à peſte vexantur 68. 69. eorum Regio à Venetis adorta 69. ſoluunt obſidionem ab Arce Vrbis ex pacto auro recepto ibid. victi à Camillo 71. triginta ferè annos occupati fuerunt partim bello Gallico, partim Veneto 76. redeunt rurſus aduerſus Romanos 77. illis fauent Tyburtini ibid. præliantur cum Romanis in agro Albano, & in fugam vertuntur 78. in Apuliam Imperium proferunt 79. in auxilium Tyburtinorum contra Romanos ibid. bellum rurſus inferunt Romanis ibid. Campanũ repetunt 81. inde à Tyburtibus acciſi agrum Lauinium, Tuſculanum, & Albanum populantur ibid. iterum ad mœnia Vrbis ibid. pelluntur à Romanis ibid. vincuntur non procul ab Vrbe vna cum Tyburtibus à Petilio Conſule ibid. rurſus mouent arma aduerſus Romanos, & Pedum obſident 82. pugnant cum Romanis in agro Preneſtenſi Dictatore C. Sulpitio magnam cladem paſſi. ibid. & 83. congrediuntur cum Romanis non procul ab Alba 84. fugantur à Romanis 85. ad Albanam Arcem confugiunt ibid. victi, & fugati à Romanis in agro Pomptino Campanium dereliquerunt, & in Apuliam aufugerunt. 87. à Gallis Tranſalpinis vexati. 88. ad arma deueniunt cum illis. 89. amittunt in bello magnam partem eorum Imperij, & inter alia Picenum ibid. fœdus procurant cum Samnitibus aduerſus Romanos ibid. iuncti cum Samnitibus inuadunt Romanos in Camertinorum Regione, illoſq; vincunt ibid. tranſgreſſi Apenninũ Aretinorum fines inuaſerunt 91. vincunt Romanos ad Aretium. 92. de illiſq; triunphant ibid. Legatos Romanorum miſſos ad redimendos captiuos populariter occidunt ibid. vincuntur, & extinguuntur à Romanis 93. eorum clades ad Cæſenam inter maximas exercituum occidiones ab Eutropio numeratur. ibid.

Samnites domiti à Romanis 87. iunguntur cum Senonibus aduerſus Romanos. 89.

Sicilia duplici imperio premebatur 106. in ea fuit bellum Punicum, quod durauit viginti, & quatuor annos 107. cum Inſulis inter Ita-

liam

liam intercedentibus in fœdus Romanorum venit. ibid.

Siphax à Scipione victus, & captus 118.

Saguntum Ciuitas ampla, & libera in finibus Pœnorum, & Romanorum ſita 110. *ab Annibale capta ibid. hinc ortum eſt ſecundum bellum Punicum ibid. breuius præcedente, ſed periculoſius Romanis ibid. in fœdere amborũ. ibid.*

Stilico Honorij Imperatoris Tutor. 136. *perfidũ conſilium dedit vt armorum tractatio barbaris nationibus traderetur ibid. Vandalus erat ibid. Gothos ab Italia expulit* 137. *vincit Radagaſium cum exercitu eius ad Feſulas illo capto ibid. ſemper doloſus, & perfidus fuit.* ibid.

Silemon primus Cæſenæ Epiſcopus, vide Epiſcopi.

Seuerus natione Germanus inter Sãctos aſcriptus Epiſcopus Cæſenæ, vide Epiſcopi.

Simon Rauennæ Archiepiſcopus de Cæſenatibus apud Pontificem eſt quæſtus. 281.

Solis eclipſis maxima, ac integra fuit adeo vt Stellæ viderentur. 312.

Salinguerra Taurellius regebat Ferrariam. 312.

Sinibaldus Fliſcus Cardinalis in Põtificem eligitur 315. *Lugduni Concilium coegit.* 316.

Stephanus Columna de GinaZano Comes Prouinciæ. 364.

Saxatelli Domini Oppidi eiuſdem nominis, quod ſolo æquatur. 394.

Siluester Secundus Pontifex excuſatur. 426.

Subriuolum tumultuat. 438.

Salinguerra iunior Ferrariam confugit. 467.

Sedes Pontificia duos annos vacauit Cardinalib. nõ conueniẽtib. 479.

Simon Senza paura Didaco de Larat in Prouincia noſtra Regius Vicarius ſucceſſit. 489.

Salimbutius Architectus fuit Arcis, quæ à nobis vetus dicitur. 517.

S. Ioannis Caſtrum in Calilea tentauit Malateſta, atque obtinuit. 565.

Scipio Naſica Fantagutius Falcini Comes. 706.

Suburbium Ciuitatis annexum ad Diui Petri Florentiolam dictum, euerti, & ſolo æquari Malateſta iuſſit. 706.

Sanctum Rocchum fuiſſe Cæſenæ, & inſeruiſſe infirmis in Hoſpitali Sanctiſſimi Crucifixi noſtra monimenta teſtantur 713. *eius antiquiſſima, & naturalis imago in Celeſtinorum Eccleſia reperitur.* ibid.

Sanctus Petrus Martyr Ordinis Prædicatorum Cæſenæ moratur 714. *cum Monaſterium Diui Dominici in noſtra Ciuitate ædificaretur aſſi-*

****

aſſiſtit ibid. concionando ab aliquibus Adoleſcentibus lapillorum iactu diſturbatur. 715.
Petrus Calicius Cæſenas Raguſij, ſiue Epidauri Dalmatarum Archiepiſcopus. 715.
Sigiſmundus Malateſta ab Eugenio Pontifice Imperator ſuarum copiarum declaratus eſt 734. Ioannem Laudenſem ſub porticu Mainardorum repertum à ſuis capi iusſit. ibid. pugnat pro Venetis aduerſus Turcas 738. reuerſus in Italiam obijt Anno 1468. ibid.

T

Tiburtini opem policentur Gallis 77. bello vexati à Romanis 81. ad mœnia Romana proficiſcuntur 82. ad deditionẽ compulſi à Romanis 84.
Tribuni Militares Romani. 77.
T. Manlius ad Aniennis pontem cum Gallo pugnat 80. illum occidit. 81. ex torque, quo Gallum ſpoliauerat Torquatus vocatur ibid.
Tuſci cum Gallis conueniunt contra Romanos 96. vide Etruſci.
Tuſcia à Gothis capta, vide Gothi, à Græcis liberata vide Beliſarium, à Longobardis occupata vide Longobardi.
Tybris egreſſus ripis ad editiores vſque partes aſcendit 163. maximam ſerpentum vim, & inter illos maximum ingentem, & enormem Draconem ad Mare deuexit ibid. fuit origo maxima peſtis. ibid.
Theodoricus Calcidius nobilis Cæſenas de geſtis Romandiolæ Cronicum ſcripſit 199. ſed non reperitur modo. ibid.
Theodorus Archiepiſcopus Rauennæ à petulantia, & faſtu deceſſorum ſuorum decedens Romam profectus Summo Pontifici ſe, & Eccleſiam ſuam ſubiecit 172. deleuit ſchiſma quod annos ſupra triginta durauit. ibid.
Theodorus Primicerius à Iuſtiniano Imperatore contra Felicem Rauennæ Archiepiſcopum miſſus 172. Rauennam occupat, & diruit, Ciues cum Archiepiſcopo Conſtantinopolim duxit 174. alijs Ciuitatibus Æmiliæ pepercit. ibid.
Tarentini mouent contra Romanos Pirrum Epiri Regem 98. à Pirro deſtituti pacem, & libertatem obtinent. ibid.
Thimotteus D. Pauli Diſcipulus Sator Fidei in Ciuitate Caſena, vide Cæſena.
Theodoſius Imperator Imperij titubantis ſalus fuit. 136.
Tribus Sapignæ eſt Vallis cum adiacentibus Montibus, quã ſendit Sapis prope Sarſinam, & Cæſenam 118.
Theodoricus Gothorum Rex ter vicit Odoacrem, Rauennæ incluſum triẽnio circumſedit, tandem eum capit

pit, mortiq; dedit 140. Rauennam, & Caſenam occupauit ibid. non eſt vſus barbarie in Regno Italiæ ib. regnauit tres ſupra triginta annos ibid. fuit Arianna labe infectus ibid. Ioannem Pontificem Maximum Rauennæ Carceri mācipat qui ibi moritur ibid. vſum armorum Italis ademit. 142.

Theodatus Regnum Gothorum aſumpſit poſt mortem Atalarici, & eius Matrē in matrimoniū duxit 143. ingrati animi vitium demonſtrauit, Vxorem relegans, & eam morti tradens ibid. à Gothis pro ſocordia eius reiectus. ibid.

Thotilas Ildrouandi Regis Nepos à Gothis Rex creatus res eorum afflictas ſubleuauit 145. Italiam Imperio ſubtraxit, Siciliam vaſtauit, Sardignam, & Corſicam occupauit, Romam bis capit ibid. Cæſenā, & Petram nuncupauerit. 146. à Narſete Eunuco victus, & occiſus eſt. ibid.

Thetas à Gothis Thotilæ ſuffectus, & Regnum, & bellum aſſumpſit aduerſus Narſetem 146. liberat ab obſidione Ariminum per Græcos facta ibid. Caſenam magno apparatu obſedit ibid. obſidionem diſſoluit ibid. in Apuliam tranſit vbi multa facta egregia edidit 147. à Narſete ad Draconem Flumen occiſus, finem Gothorum Regno in Italia poſuit. ibid.

Theodoricus Rauennæ Archiepiſcopus à Pontifice delegatur ad transferendum D. Dominici Corpus. 293.

Theodoricus Calſidius Cæſenas Mediolani Prætor. 329.

Thibaldellus Garatonis Zambraſij Fauentiam prodit Appiæ. 349.

Thomas Tacarcus Comes, & Rector Prouinciæ pro Federico Imperatore. 361.

Thebaldus Partitatus Brixienſis Comes Prouinciæ. 440.

Theodoricus Calſidius Cæſena excedit. 457.

Trezarotta Caſtrum Sachettus de Brandis, Fuſcus, & Claudellus Articlini e Caſtro Formignani expugnauerunt. 496.

Tenor literarum Pontificiarum ad Americum Comitem ad vniuerſitates, Reguloſq; Prouinciæ miſſarum. 506.

Teremotus magni fuere anno 1331. menſe Martij. 533.

Taibi Caſtrum furtim occupatur. 567.

Tiberti magnifico hoſpitio Robertū Bauariæ exceperunt. 686.

Tibertorum pars ſuperior fuit procurantibus Ciuibus ad ſanguinem, & cædes. 731.

Tiberti Cæſenā ingreſſi multas Ghibellinorum Domos diripuere, inimicis etiam occiſis 742. ſede vacan-

eante rurſus in Ciuitatem reuerſi multa direptionis, & homicidiorum mala perpetrauere 742. Arcem veterem occupauere 744. latori cuidam Pontificiarum literarum occurrentes ad Butrium ſuſpendio impiè necarunt ibid. feſta die D. Bonauenturæ Templũ D. Franciſci ingreſſi Martinellos multos cum pluribus ſequacibus occiderunt 744. in carcerem coniecti 746. vniti cum Maſinijs impetum in contrariæ factionis homines fecere 751. ſimul cũ Maſinijs prope ducentas Domos prædati ſunt. 751.

Tiburtinus Epiſcopus Cæſenam mittitur, vt tam ſæua flagitia rigidè puniret 751. eiuſq; caſtigatio ib.

V

Veneti in Senonum Regionem irrupunt 69. victi à Brenno 76. negant ſe alligare cum Boijs, & Inſubribus contra Romanos 99. ex terrore Gothorũ percuſſi in Eſtuaria confugiunt; Auguſtæq; Ciuitatis Venetiarum origo 137. magnopere eorum Ciuitas creuit ex metu Barbarorum ſub Athila Duce 139. veniunt cum claſſe in adiutorium Zmeragdi ad recuperationem Claſſis 162. præſtant opem Paulo Exarcho cum claſſe ibid. aduerſus Longobardos pugnantes victoriam obtinent 178. libenter accipiunt Eutichium à Leone Imperatore ad Exarchatũ miſſum. 179.

Volſci à Romanis domiti eodem tempore, quo Latini. 87.

Viridomatus Rex Gallorum Geſſatarum vocatorum in Italiam triginta millia armatorum deducit 104 à Conſule Marcello victus, & interfectus. 105.

Vitiges à Gothis Rex electus Theodato reiecto Romam à ditione ſua rebellata obſidet, ſed fruſtra 143. amittit Latium, Tuſciam, & Picenum ibid. Rauennæ incluſus à Beliſario obſeſſus eſt 144. captus ad Imperatorem Orientis ducitur 145. multo cum Honore ab Imperatore receptus. ibid.

Vido Spoleti Dux Regnum Galliæ occupare tentat 192. ſed fruſtra ibid. Pontifice anuente Rex Italiæ ſalutatus eſt ibid. Berengariũ Regem vincit, & ex Italia depellit ibid. Lambertum Filium in ſocietatem ſumit ibid. Regnum vſq; ad mortem amborum retinent ib.

Vido inter Proceres Othonis Germanorum Regis, & ei in affinitate coniunctus in eius primo in Italiam aduentu, Comitatum Mutilianæ cum ampla ditione obtinet 197. fuit in hac Regione author, & origo Illuſtriſſimæ Guidiorum Familiæ, quæ varias ditiones, & longam Heroum ſeriem vſque ad

huc

huc obtinet. 198.
Vgo Legatus Conuentum in vico de Rheda nuncupato habuit. 216.
Vrbanus Secundus Pontifex in Claramonte Aluerniæ coacto Concilio ad recuperationem Hieroſolymorum, & Paleſtinæ de infidelibus Chriſtianos incendit. 225.
Vbertinus Britonorium adductus eſt Mainardorum Turribus, & Domis dirutis, & ſolo æquatis 282.
Vrbini Ciuitas traditur ab Imperatore Bonconti, & Tadeo Montefeltrani Filijs 293. repugnant tali ſubiectioni 294. vt certior eſſet recuperandi obſides, qui à Carneuali Comite habebatur in cuſtodiam per Cæſenates tradidit. 294.
Vbertas maxima omnium frugum. 317.
Vitalis Bagnolus Foropompilium cæpit. 373.
Vgutio Fagiolanus Dux Cæſenatum & fœderatorum Ciuitatum 399. pellitur e Cæſena. 430.
Vbertus Glazoli Comes Dux Exercitus aduerſus Patruum 402. Rector Cæſenæ. 436.
Vbertus Rector S. Crucis Cæſenatis ad concilium Prouinciale 459.
Vbertus Malateſta Glazoli Comes à Cæſenate gubernio pellitur 460.
Vbertus Glazoli Comes Anno 1315 ex improuiſo Foroliuium aggeſſus eſt, & victoriam obtinuit 486.
ad Caſtrum Cæolæ nocte circumuentus cum Ramberto Malateſtino eiuſq; copijs, à Militibus quibus ipſe fidebat obtruncatus fuit. 507.
Vrbinates Malateſtios ſeditionis authores inuaſerunt. 528.
Vrbanus Quintus electus eſt in locũ Innocentij VI. 632. literas miſit vt res omnes Flaminiæ componerentur 635. In Italiã venit 637. Fratrem ſuum Legatum Bononiæ Flaminiæ, Piceni, ac Galliæ Ciſalpinæ deſtinauit 639. vitam cũ Pontificatu reliquit. 641.
Vrbanus Sextus ſuffectus eſt in Petri ſolio Gregorio XI. 665. eiuſq; conclaue ibid. accerrimas literas aduerſus Polentanum ſcribit 678
Vita F. Michaelis Cæſenatis Franciſcani Ordinis Miniſter generalis. 716. & ſeq.
Victor Ariminenſis Ordinis S. Auguſtini præficitur in Epiſcopum Cæſenæ. 725.
Ventura de Abbatibus Cæſenas Epiſcopus fuit Britonorij prouectus à Martino Quinto Pontifice. 736.
Violantes vxor Malateſtæ Neuelli legibus conubialibus ſoluta inter Moniales Corporis Chriſti Ferrariæ ſe ſe incluſit, ibiq; ſanctè viuens Anno 1493. obijt. 739.
Venetæ Reipublicæ Exercitus noctu ad mœnia, ac portas Ciuitatis venit. 749.

Zme-

Z

Zmeragdus ab Imperatore Mauritio ad Exarchatum miſſus 162. fuit Vir aptiſſimus militiæ ibid. Claſſem, & multa loca de manibus Lõgobardorum recuperauit ibid. expulit, atq; occidit Feroaldum ibid. protulit Exarchatus fines, & Prouinciam tutiorem reddidit ibid. tres Annos imperauit ibid. iterũ à Mauritio Imperatore ad Exarchatum miſſus pacem cum Longobardis fecit 164. pacem ſuadente Summo Pontifice Gregorio Sancto obtinet 165. hinc conditiones pacis ibid. non pacem ſed inducias fuiſſe ſcribit Paulus Diaconus ib. durauit annos octo ſupra triginta toto ſcilicet tempore Zmeragdi. 167.

Alios quoque duos Bartholomei, Sanctitatiſq; admirandæ nomine inſignes Ciues noſtros pluribus celebrat Zacharias Bouerio Annalium Capucinorum Auctor illuſtris ſub Anno 1592. vol 2. Auctorem hunc quoniam vidiſſe poſtremo me contigit, ideo hic rem tetigiſſe tantum volui; Lectorem pium illuc remitto.

F I N I S.

Ad Eminentiſſimũ, & Reuerendiſſimũ Principem

ANTONIVM
BARBERINVM
S. R. E.
CARDINALEM.

MAgne Nepos Patrui, totum qui temperat Orbem,
Vllos nec fines, ſceptra verenda ferunt;

Nunc dignare tuo, inſignitam nomine gentis
Prodire antiquæ, fulgereq; Hiſtoriam;

Geſta eius tenebris obliuia dira premebant;
Eruit induſtris, quæ pia cura Viri.

Quod ſi qua ſplendes, qua comples omnia, lucem
Præſtes, ſiq; micent lumine ſcripta tuo.

Quanto Luna magis, Solis radio aucta renidet,
Tanto geſta, & opus, ſplendidiora cluent.

Simonis Claramontij Authoris Filij.

EIVS-

EIVSDEM
DE
AVTHORE.

ROmulus extruxit, liberauit ab Hoſte Camillus
Romam, Vrbiſq; Parens, dictus vterq; fuit;

Hic non ex ſaxo, ſed famæ ex ære perenni
Mœnia nunc Patriæ, non peritura ſtruit;

Non preſſam à Gallo, at lethæo in carcere vinctam
Extrahit, & liberat, iam celebremq; facit.

Inueniat Caſena nouos cum nomine honores:
Non Patrem Patriæ eſt dicere namq; ſatis.

PROEMIVM.

EST hominum haud leuis auctoritatis ſententia: Maximarum tantūmodo Ciuitatum, inſigniumq; Principatuum texendas Hiſtorias eſſe. Dedecere eius ſcriptionis grauitatē ſi mediocribus Vrbibus, ac Rebuſpublicis applicetur. Non Poſſum ego probare hoc maximæ partis rerum humanarum faſtidium. Paucæ illæ ad ſumitatem extolluntur. plurimæ circa mediocritatem, infraq; conſiſtunt; vt neceſſe ſit permultas illis ignotas eſſe, qui ſummas tantum conſectantur. Quod præterea Ariſtoteles deſpicientibus in naturali ſcientia vilium animalium cōtemplationem obiecit (nimirum in illis quoq; numen, & admirandum naturæ ingenium reperiri) Quippiam tale his quoq; opponi poteſt in minoribus enim Ciuitatibus æque ac in magnis rationis vis, & inſtinctus apparet, ſiue cæcas appetitiones coerceat, & ducat: ſiue ab

illis ducatur caſus pariter ĩ illis viſuntur multi,& graues, quibus aliqui remedia prudenter adhibuerint aliqui manus ignaue dederint;aliqui infracto eos animo cum vitari non potuerunt, exceperint. vt legentibus æque occurrant præclara facta ad imitandum, turpia ad euitandũ,euentaq;varia, quę pabulũ mẽti præſtent ad prudentiæ penu inſtruendum, & locupletandum. Siquæ vero Ciuitates magnis fortunæ, viciſſitudinibus documento eſſe poſſunt humanę inſtabilitatis, ac prudentiæ ſuggerere vnde calamitates futuras prouideat, ac præcaueat, vel præſentes facilius toleret, vel poſt caſum reſurgat, certe non poſtremum inter eas locum Cæſena patria mea obtinet. Hæc modo inter mediocres Italiæ Ciuitates maioribus multo quam minoribus propior, Florentium olim Senonum Regia fuit; quibus proſtratis Romanorum Colonia facta eſt, ad ſuperum mare priuilegio vacationis inſignita. At in ciuili inter Syllam, Mariumq; bello à victoribus, contra quos ſteterat, diruta iacuit. Reſtituta tandem pro Colonia Oppidum diu permanſit. Attamen ſub Romano Imperio cuius diutiſſime retinens fuit, tantum incrementi fecit vt prementibus iam Italiam Barbaris potuerit pro Odoacro Theodorico Gothorum Regi reſiſtere, & longo poſt tempore pro Vitige, cui ſubijciebatur, longam ferre Græcorum obſidionem eoſq; demum depellere. Et ſequentibus ſeculis Luithprandus Longobardorum Rex ſat habuit ad munimentum imperij ſui, ſi cæteris Exarchatus locis reſtitutis tertiã

ip-

ipſe ſibi partem Cæſenæ reſeruaret. Egidius Cardinalis qui ditionem Eccleſiæ à pluribus Tyrannis vſurpatam vniuerſam recuperauit, Prætorium in eadem Ciuitate ſuum nobiliſſimis ædibus excitatis collocauit. Attamen ſub Cardinali Genebenſi Legato miſerè concidit. Hanc ipſa remunerationem fidei ſuæ ab infido rectore tulit. Ipſum ſola aduenientem vltro ſuſceperat, omniq; officio coluerat, at decuit eum qui paulo poſt Eccleſiam ſpecie ſummi Pōtificis immani ſchiſmate erat diſtracturus Ciuitatem fidiſſimam Eccleſiaſticæ ditionis ſimulatione paſtoris dare barbaris militibus direptum. Non integro tamen elapſo inde ſeculo tantum reſumpſit virium, & dignitatis vt Eccleſiaſticæ libertati reſtituta caput ipſa fuerit vniuerſi in hac Prouincia imperij pontificij. Pariterq; aliquot poſt annis Cæſari Borgiæ ab Alexandro Sexto tradita, ab eo fuit latè iam effuſæ ditionis ſuæ ſtatuta ſedes. Nunc demum Pontifici ſubiecta quieſcit vbertate agri nulli ſecunda, ad colles amæniſſimos ſita, fæcundam ad mare vſq; planitiem, ibiq; portum nobilem obtinens. Publica omnium bonarum artium accademia ſola inter huius Prouintiæ Ciuitates floret, & exercitatione armorū non minor, aſtiludium ab antiquis vſq; temporibus exercet, cuius in nulla Italiæ Ciuitate par, aut ſimile reperiatur. Indigenæ inſtar Cataphractorū Equitum armati infeſtis inuicem concurrunt haſtis tantæ craſitudinis, ac firmitatis vt reboet ex ictu cauea, & percuſſi interdum adeo obſtupeſcunt, vt ex equis de-

turbentur. Huius Ciuitatis Hiſtoriam aggredior; res eius geſtas ab origine perſcripturus: erunt eæ plerumq;cum reliqua Prouincia, interdum cum Romanis, nec raro cum Exarchis, & occidentalibus Imperatoribus coniunctę. Satisfaciam ego officio ac pietati ciuis, dum enitar longam annorum, ac vitæ Patriæ meæ ſeriem obliuioni, atq; inerti ſilētio ſubtrahere. Cæterum qui Hiſtoricus eſſe non enconiaſtes velim pari veritate maiorum noſtrorum bona, & mala promam. Nulla fuit vnquam adeo laudata, ac laudabilis gens, cui non aliquā vituperationis nota inuri potuerit, & ab Hiſtoricis non fuerit inuſta. verum ante aggreſſionem Hiſtoriæ hunc eius apparatum præmitto.

A P-

APPARATVS HISTORIÆ.

APPARATVS duo continebit. Primum quidem erit, cum duæ Senæ antiquitus fuerint; alia trans Appeninum, Tuſcorum Sena dicta; alia cis Appeninum Vmbrorum Sena appellata, hanc fuiſſe Cæſenam noſtram. Et quoniam in aliam fermè ſententiam reliqui ſcriptores abeunt Senegalliæq; non Cæſenæ id tribuunt; idcirco rem diligenter excutiam, & veritatem potius à conniuentia ſcribentium oppreſſam, quam ipſam per ſe occultam, claram faciam. Secundo vero loco, quoniam Cæſena duos fluuios habet, Sapim, cui aſſidet; Rubiconem, à quo prope abeſt, hunc verè eſſe antiquitus dictum Rubiconem oſtendam cum modo ſint qui nomen hoc Apruſæ Ariminenſis agri tribuant. Antiquo Ciuitatis nomine conſtituto; & remotis de minori eius, at celebriori flumine ambagibus; quæ poſtea de ipſius origine, geſtis, agroq; dicenda ſunt, inoffenſa procedent. Atq; ita diſputatio, ſine qua reuocatæ in controuerſiam

ve-

veritates ſtatui non poterant ab Hiſtoria, vt par erat, ſeiũgetur; neq; enim hiſtoriam ſubtilis diſſertatio decet. Eum tamen locum habebit, vnde poſſit hiſtoricæ veritati comminus lucem afferre.

**
*

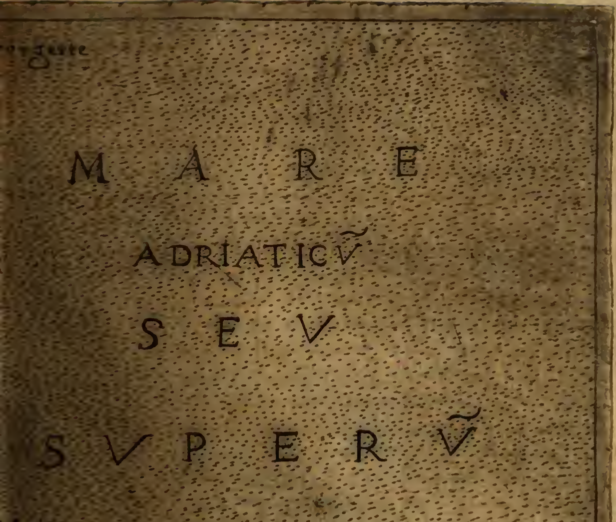
APPARATVS PRIMA PARS.

DVAS igitur Senas ab antiquis Scriptoribus memorari facile intelligunt quicunq; in eorum lectione verſantur. Altera quarũ in Hetruria locatur à Plinio (qui Coloniam eam Senenſem vocat) à Ptolomeo, ab alijſq; non paucis. Altera inter Vmbros reponitur, & ad ſuperum Mare à Strabone, à Polibio, & à Liuio. Vnde eius quoq; recentiores meminere viri eruditi Raphael Volaterranus, Leander Albertus, & alij nonnulli. verũ vt in hoc rectè, ita in decernendo quanam Sena ea fuerit plurimum decipiuntur. Credunt enim eſſe eam Senegalliam; cum tamen non Senegalliam ſed Cæſenam fuiſſe, quam Polibius, Liuius, Strabo Senam dixere clariſſimum ſit; modo non conniuentibus oculis eorum verba legantur. A Strabone exordior, qui vt geographus rem digito monſtrat. Is ergo lib. 5. Geograph. diſertis verbis Senam hanc Sapi Fluuio, & Rubiconi propinquam dicit. Quam eſſe Cæſenæ deſcriptionem omnes ad vnum fatentur, etiam qui Apruſam Rubiconem eſſe contendunt, Cæſenam ibi deſcribi aſſeuerant, & id ſolum excuſare conantur quomodo dicat propinquam Rubiconi Cæſenam quæ ab eo 15. mill. diſtet. At locum integrum Strabonis appono, vt ex ordine quoq; locorum intelligatur iure in confeſſione omnium eſſe, & fuiſſe Oppidum tum à Strabone Senam vocatum Cæſenam eſſe. verba ſunt. Inter has Placentiam, & Cremonam, & Ariminum ſunt Parma, Mutina, Bononia. prope Rauennam in harum medio exigua quædam iacent Oppida, per quę iter eſt Romam, Acara, Rhegium Lepidi, Nacri, campi vbi quotannis forum conficitur, Cliterna, Forum Cornelium, Fauentia, Sena Iſapi fluuio, & Rhubiconi pro-

pin-

pinqua. Hæc proxima ſunt Arimino. *Hæc Strabo ex quibus ſanè patet Senam ſignificare ibi Cæſenam, tum ex fluuiorum Iſapis, & Rhubiconis circumſcriptione, tum ex ordine, & ſitu, cum inter Fauentiam, & Ariminum collocetur recta per Romanam viam. Noto vero vbi in codice græco irrepſerit pro* H *ſcil.* ητα, ι. *nempe iota, mendum eſſe, quod & conſtat ex ſequuturo mox teſtimonio Strabonis. Præterea vero eo quod Ce-Sena quæ nomen Senæ retinet in poſtremis duabus ſyllabis non Ceſina: ſed Cæſena vocatur. At ſecundum Strabonis teſtimonium adducamus, ex quo hoc ipſum conſtat; prætereaq; Senam ab ipſo, & Senogalliam vt duo loca diſtincta memoratas non vt vnum. verba ſunt.* Tuſciæ applicatur ex parte Orientis Vmbria, quæ ab Appeninis incipit, & vltra etiam vſq; ad ſinum Adriaticum. Hic enim à Rauenna inchoantes propiora deinceps tenent Sarſinam, Ariminum, Senam, Camarinum ibi, & AEſis fluuius, & mons Gingunus, & Sextinum, amniſq; Metaurus, & Fanum fortunæ. In hiſce namq; locis priores fuere Italiæ termini, atq; Galliæ ad quandam maris eius partem, licet Imperatores ſæpenumero trāſpoſuerint. Antea quidem AEſim Flumen terminum faciebant. Rurſus Rhubiconis Fluuium. AEſis inter Anconem labitur, & Senegalliam. *Hæc Strabo. Quo ex loco duo colliguntur. Primum eſt Senegalliam, & Senam differre, cum in eodem literæ contextu diuerſis, & nominibus, & locis nominētur. Secundum eſt, Senam ibi græcè per* H *ſcribi non per iota, indeq; Senam non ſinam iure merito verti, vt conſtet Senam, quam prope Sapim, & Rhubiconem repoſuit, & cuius vnius hoc nomine meminit per* H. *non per* ι. *ſcribendũ, proinde Senam non Sinam legendum veluti antea monui. Iam patet Senam Vmbrorum Strabonis non eſſe Senegalliam, ſed Cæſenam cum hæc non illa Iſapi, & Rhubiconi propinqua ſit. Idem prorſus de Sena Polibij demonſtro. Is Senæ meminit lib. 2. hiſt. ter primum autem in deſcribenda Italiæ planitiæ, quæ vulgo nunc Lombardia dicitur, maximamq; partem Romandiolæ noſtræ occupat qua vſq; ad litus Adriatici Maris porrigitur, ad eiuſq; angulum quo id ipſum litus in Eurum flectitur cum prius à ſeptentrio-*

ALPES
CAMPI MAGNI
PADVS
ITALIÆ
APENNI
LITTVS VENETV VERGENS IN AVSTRV
C Cæsena
D Ariminum
E Pisaurum
MP Mons Pisauri
G Fanum Fortunę
F Farmianum seu Formanũ
locus Cladis Asdrubalis
S Senogallia
H Ancona
MA Mons Ancone
In Pado descriptionẽ Polybij Sequutus sum
qui dico illi ostia tantũ tribuit Padusam et Volanam

M A R E
ADRIATICṼ
S E V
S V P E R Ṽ
VERGENS IN EVRVM
APVLIA
N V S

trione in Austrum recta perexerit. Verba ſunt. Subiacent Campi extremi totius Italiæ, omniſq; Europæ maximi, atq; vberrimi. Horum etiam forma triangularis. Apicem trianguli facit Apennini, atq; Alpium copulatio non longe à mari Sardoo ſupra Maſſiliam. Latus quod Septentrionem ſpectat (quemadmodum ſupra diximus) Alpes faciunt, quæ ad duo millia, & ducenta ſtadia protenduntur. Latus vero, quod ad Meridiem vergit, perficit Apenninus; hic ad tria millia, & ſexaginta ſtadia protenditur. Baſis locum tenet latus ipſum Maris Adriatici; eius magnitudo eſt à Sena Vrbe vſq; ad intimum eius Maris ſinum, & duorum millium, & quingentorum ſtadiorum ſpatio continetur. *Hæc ille. Modo dico ſitum, quem is Senę tribuit, nullo modo quadrare Senegallię: adamusſim autem Cęſenę conuenire. Quod vt euidentius ſit figuram Italię appono quà ad hoc noſtrum negotium ſpectat. Eſt itaq; figura quę ſubijcitur. Noto vero lineas progreſſuum Apennini, Alpium, & litoris Maris à nobis in vniuerſum deſcriptas, proindeq; anfractus ommiſsos, quibus illę (si res minutatim consideretur) à rectitudine excidunt, cum eiuſmodi excurſus, & recurſus totius Italię figuram non mutent; & ideo Polybius ijs ſpretis tractus, tum Apennini, tum Alpium, tum Veneti litoris pro rectis habuit. Eſſe vero litus Venetum à Septentrione in Auſtrum (progreſſu eius in vniuerſum considerato) demonſtro, nam intimum sinum occupat Tergeſte, cuius longitudo eſt grad. 34. 45. ex Ptolomeo, ex eodem longitudo Cęſenę eſt grad. 34. 40. vt litus noſtrum Orientalius Ciuitate quinq; circiter milliarijs sit eiuſdem fermè cum Tergeſte longitudinis. vnde linea inter ea loca ſub eodem erit meridiano; proindeq; à Septentrione in Auſtrum recta procedit. Litus verò, quod ab agro noſtro ad Senegalliam pergit, indeq; in Apuliam, Ipſum si vniuerſum ſpectemus Eurum verſus tendere inde conſtat, quod Cęſena quadraginta quattuor, & amplius gradus latitudinis habet; at Barium gradus 40. circiter ſolum obtinet cum interim, & Barium, & cętera inter illam, & noſtram Ciuitatem interiecta loca ſubinde ſemper ma-*

iorem quam nos longitudinem nacta ſint. Vt ex maiore longitudine Ortui propiora eſſe, ex minore latitudine in Auſtrum deflectere, adeoq; in Eurum plus, minuſue (id non moror) vergere conſtet. Indidem conſequitur ad agrum noſtrum angulum eum fieri, quem Venetum litus cum Flaminiæ, Piceni, atq; Apuliæ litore continet. Hoc ipſum quod geographica graduum ratio monſtrat nobis oculari inſpectione conſtat, qui ex noſtris collibus littoris Adriatici verſus Eurum flexum deſpicimus, magnamq; ad Occaſum, ac Septentrionem planitiem. Quibus præmisſis rationem iam colligo. Sena ex Polybio eſt terminus Veneti litoris quà ſtringitur triangulum ab eodem litore, & à tractu, tum Apennini, tum Alpium contentum. Sed in eo ipſo termino Cæſena eſt, nequaquam Senegallia. Ergo Cæſena Sena eſt, non Senegallia. Cæſenam in eo eſſe termino ſatis ex dictis planum. Vnde etiam Senegalliam non eſſe, neceſſariò conſequitur. Attamen hoc ipſum confirmemus adhuc. Ex Iconographia ergo ſatis patet Litus à Tergeſte ad Senegalliam duas eſſe lineas non vnam; quibus ſi iungantur Apennini, & Alpium longitudines quadrilateram inde figuram acinoidis instar non trilateram (vt Polybius aſſerit) exurgere. Neque accomodata eset reſponſio ſi diceretur deſpici ob exiguitatem Cæſenæ, atq; Senegalliæ interuallum. Cum enim distent ipſæ quingentis ſexaginta stadijs. Sit vero Venetum litus ab intimo ſinu ad nos stadiorum duorum millium, & quingentorum proportio inter ea quin cupla minor deſpici neq; debet, neq; potest. Accedit præterea eſſe Senam ex Polybio in extremitate ſitam maximorum Italiæ camporum planiciei ſcilicet celebris, & à Cicerone vſq; decantatæ Galliæ olim Ciſalpinæ: nunc vulgo Lombardiæ à qua longe Senegallia abest. Cum post flexum Adriatici litoris trames potius quam planities inter montes, & Mare euadat, præſertimq; post Ariminum qui quoq; trames ad Catholicæ vicum à collibus abrumpitur, & à Piſauri montibus præcipue. Neq; ſunt hi deſpicabiles vt ſuadere nititur Leander: ſed eius altitudinis, quam pro planicie nullus rerum iustus estimator ſit tranſmiſſurus. Ad hæc. Polybij verba ex Cauſoboni ad fidem græcæ literæ verſione repudiant eſſe Senegalliam memo-

moratorum camporum extremitatem. Sunt verba. Sena hæc dicitur de eorum Gallorũ nomine, qui prius tenuere. Fecimus nos paulo ante eius mentionem, oſtendimuſq; ad **Hadriã** eſſe ſitam in extrema planicie, quam Padus irrigat. *Non terminat ſanè Senegallia planiciem à Pado irrigatam, quem tamen fluuium fuiſſe olim agro noſtro propinquum; cum vltra Rauennam verſus Cæſenatem agrum aquas efuderit, colligere facile ex veterum monumentis poſſumus. At hoc certe nemo inficias iuerit, nullius planiciei terminũ Senegalliam eſſe. Eſto enim ad eam Ciuitatẽ cãpos Italiæ magnos extẽdi, at ibi nõ ſiſtentur. Nam quæ ibi planicies eadem ad Anconã vſq; pari æqualitate procedit, eiuſq; inter Piſauri, & Anconæ montes medium non extremum Senegallia occupat. Non eſt ergo Senegallia vllius planiciei terminus, multominus eãporum Italiæ maximorum. Non eorum quos Padus irrigat à quo fluuio longe abeſt. Non cum Alpium, & Apennini longitudinibus triangulum ducta ad eam ab intimo Adriatici ſinu linea conficit. Quæ omnia tribuit Senæ Polybius. Cæſenæq; ſingula congruunt vt nomen etiam conuenit, quod dempta prima ſyllaba integrum retinet Cæſena. Alia poſtrema ratio ex Polybio ducitur ſi Eutropij dictum iungatur quæ planisſimam pariter ſententiæ meæ reddat veritatem. Polibius ergo hæc ſcribit*. Hic M. Curius Conſul ſtatim legatos in Galliam ad redimendos captiuos mittit, qui cũ eo perueniſſent, violato iure gentium à Gallis interficiuntur. *Lib. 2. Hiſt.* Quo ſcelere indignati acriter Romani nouo delectu habito penetrare in Galliam aggrediũtur. Sed parum proceſſum erat, cum eis Senones occurrunt. Hos collatis ſignis e veſtigio aggreſſi ſuperant: magnam partem interficiunt: ſi qui ſuperfuerant, ſedibus fugant, regione potiuntur: nouam ipſi in vrbem coloniam inducunt. eam veteri nomine quòd primo à Gallis habitata fuerat, Senam appellant eſt autem, ea Vrbs, quemadmodũ ſupra memorauimus in litore Adriatici maris ſita, vbi campi Italiæ terminantur. *Hæc Polybius cum quibus iungo quæ dicit Eutropius de ſtrage exercitus Aſdrubalis ad Metaurum. verba ſunt*. Fuit hoc prælium penes Metaurum Fluuium, vbi Aſdrubal victus eſt, vt Traſymenus lacus vbi exercitus Roma-

nus, vt Cæſena Piceni Ciuitas, vt vicus ille Cannenſis. *Cladem ergo exercitus Aſdrubalis Eutropius cum tribus exercituum ſtragibus comparat, quę ad traſimenum, quę ad Cęſenam, quę ad Cannas. Inſignem itaq; is aliquam ſtragem penes Cęſenam accidiſſe significat; at cum nullam in tota antiquitate copiarum occidionē apud Cęſenam reperiamus pręter memoratā à Polybio ad Senā, qua Senonū nobilis natio, & Romę expugnatiōe celebris extincta eſt, fateri oportet, eandē Vrbē Senā à Polybio dictā, quę Eutropij temporibus (vt nunc etiā) Cęſena vocabatur. Iam oſtēdo Senam à Liuio dictā eandē noſtram Ciuitatem eſſe. Meminit Senæ Liuius cū aduentū Neronis ſcribit adcopias cum Salinatore altero Cōſule iungendas.* Ad Senā *(inquit)* Caſtra alterius conſulis erant, & quingentos fermè paſſus Aſdrubal aberat. *Confirmat Silius Italicus de eodem tum Aſdrubalis exercitu agens.*

Pænus inundauit campos, qua Sena relictum
Gallorum à Populis ſeruat per ſæcula nomen.

Dico ego Senam hanc Liuij nequaquam Senegalliam eſſe potuiſſe. Nam recedenti ab eo loco Aſdrubali ne cum Romanis pugnaret antequam ſe fratri, qui in Apulia erat coniungeret, occurrit Metaurus fluuius, quem cum tranſire non potuerit à Romanis ipſum conſequutis vna cum exercitu ad ripam fluminis eiuſdem occidentalem occidione occiſus fuit. Conſtans eſt accolarum fama ſtragem prope Caſtrum fuiſſe nunc Formianum, vel Firmanum dictum. Eſt etiam mons Aſdrubalis hucuſq; dictus, & Caſtrum Oſſaia vbi in camporum cultu oſſa interdum, & arma rubigine ſcabra deteguntur. Receſſiſſe vero à Sena Aſdrubalem vt ad fratrem proficiſceretur diſertis verbis Appianus teſtatur. Cum ſit itaq; Senegallia vltra Metaurum ortum verſus nonaginta ſtadia; & ea orientalior adhuc Apulia, non poteſt pergenti ab ea Ciuitate in Apuliā Metaurus occurrere adeoq; non poteſt impedire iter aut retardare. Ad hæc ſi qui à Senegallia proficiſcens non poſſet tranſire Metaurū, is in orientali non in occidentali ripa conſiſteret. Sena ergo ad quam caſtrametabantur tum Romani, & à qua quingentis ſolum paſſibus Aſdrubal aberat non erat Metauro ad ortum; adeoq; Senegallia eſſe non potuit: ſed erat ad occaſum illi flumini. At quę

nam

nam alia Sena ad occaſum Metauro legitur, aut dicitur, quam quæ à Strabone memoratur prope Iſapim, & Rubiconẽ? firmiter admo dũ probaſſe mihi videor Senã, cuius Strabo, Polybius, Liuius imo, & Silius Italicus meminere, fuiſſe Cæſenã. De Silio præterea euin cit Rubiconis, & Senæ proximitas, quã illis in memorando tribuit.

Et Clauis, & Rubico, & Senonũ de nomine Sena. Reſtat nunc cõ traria diluere quæ repugnare ſententiæ noſtræ videtur. Illud itaq; primo valde obſiſtit. Nõ videri Senones vltra Rubiconẽ ad occasũ reſediſſe ſed inde ad ortũ nimirum inter Anconã, & Rubiconẽ. Ita eos Ptolemeus collocat. Cato in Originibus ab Arimino ad Anconã ſtatuit. Gallia *(inquit)* Flaminia à Rauẽna ad Ariminũ à Comi tibus Herculis conditũ à quo cognominatur. Ab eo ad Anco nam Senegallia à Senonibus dicta pulſis Hetruſcis, nunc Gal lia Togata. *Quibus Catonis verbis Sempronius atteſtatur ſuis.* Flaminia *(dicit)* à Bononia ad Rubiconẽ amnem ãtea Felſina à Principe Hetruriæ miſſis colonijs Lemonibus à Rubicone ad Anconã Senonũ Gallia Togata dicitur. *His etiã adduntur Plinÿ verba.* Ab Ancona gallica ora incipit Togatæ Galliæ co gnomine. *Verũ enim vero ſtatuendũ eſt Senones ad occaſum etiam Rubiconi reſediſſe. Id Plinius apertè mõſtrat qui in octaua Regio ne Italiæ collocat eãq; Arimino, Pado, & Apẽnino terminat* Octaua *(inquit)* Regio determinatur Arimino, Pado, Apennino. *Poſtea* Lib.3.c.15. *ad calcẽ capitis ſubiungit.* In hoc tractu interierũt Boij quorum Tribus 112. fuiſſe auctor eſt Cato. Itẽ Senones qui ceperant Romã. *Ita ille. Polybius dũ Senã in litore Veneto qua clauditur triangulũ planiciei maximæ Italiæ id ipsũ aperte vt iã vidimus ſi gnificat. Liuius apertiſſimè qui Senones dicit ab vſente flumine ad Atheſim fines habuiſſe. Teſtimonÿs iã in contrariũ adductis reſpõ deo id præmittẽs Senones à ſede ſua, quæ in octaua regione fuit extẽ diſſe poſtea ad Anconam vſq; totiq; tractui dediſſe nomen, & Ciui tati præſertim Senegalliæ, neq; intra eos fines ſtetiſſe imperium cũ ad vſentem ditionẽ extenderint: verũ denominationẽ conſtitiſſe. Patet hinc nihil obeſſe nobis Plinÿ dictũ, ſed neq; Catonis. nihil .n. aliud is ſig n ſicat quã regionẽ ab Arimino ad Anconã Senegallia nomen à Senonibus ſ ſ. p ſſe. Ergo nihil aliud poſſedere Senones.*

Er-

Ergo non fuit Vrbs ab eis Sena dicta. nihil horum colligitur. Sempronij pariter teſtimoniũ id vnum oſtendit Galliam Togatam fuiſſe dictam quæ à Rubicone ad Anconem extenditur, at nullam aliã fuiſſe Senonum ditionem, & loca non dicit præterquam quod cum verbo dicitur in tempore præſenti vtatur, aperit quæ tum denominatio locorum fuerit iam extinctis Senonibus: nõ quæ antea adhuc florentibus. Idemq; de Catone dicendum dum aliam regionis partem Aureliam; Aliam Emiliam, aliam Flaminiam à Romanis ducibus dictã aſſerit. vigentia enim eo tempore nomina non antiqua memorat. Ptolomeus pariter denominationem eſt ſcriptorum tunc temporis ſequutus. Vtrum autem vulgo ita an Picenum potius ea tempeſtate vocaretur, Cæteri conſiderent. mea nunc non intereſt. Secundo loco contra me est. Senam apud quam debellati ſunt Senones penetrantibus in Galliam Romanis ſtatim fermè occurriſſe. ita ſiquidem Polybius parum dicens proceſſiſſe Romanos, cum occurrerunt Senones, ibiq; pugnatum, & Senã captam, atq; in eam coloniã inductam. Si ergo parum proceſſum erat. cum terminus Galliæ ijs primis temporibus fuerit AEſis, non Rubico Senegalliã non Cæſenam perueniſſe Romani potuerunt: cũ Cæſena ab AEſi quadringenta prope ſtadia abſit. Neq; etiam hanc capere valuiſſent quin Ariminum prius attigiſſent, cuius nulla tamen fit mentio, & quæ Ciuitas non niſi multo poſt tempore capta eſt victis Picentibus atq; Colonia deducta eodem, quo Beneuentum anno.

At facilis, & obuia reſponſio. Romani tum cum in Galliam proceſſere Aretio ſigna mouerunt id ex Polybio elicitur lib. 2. verba affero. Poſt decimum annum Galli comparato ingenti exercitu in Hetruriã profecti Aretium obſident: Romani Aretinis auxiliũ ferentes non longe ab Vrbis mænibus dimicarunt in qua pugna ſuperati Lucio Conſule amiſſo Marcum Curtium in eius locum ſuffecere. Hic ſtatim Legatos in Galliã mittit ad redimendos captiuos, qui cum eo perueniſſent violato iure gẽtium à Gallis interficiuntur. Quo ſcelere indignati acriter Romani nouo delectu habito in Galliam ingrediuntur. Sed parũ proceſſum, cum eis Senones occurrunt. *Elicitur ex his Polybij verbis Aretio mouiſſe Romanos at vero, Aretio tendentibus in Gal-*

liam

liam Ciſalpinam,ſiue per vallem quam Ariminum fluuius,ſiue per eam quam ſindit Sapis, ager Cęſenas proxime occurrit. Nec per Ariminenſem Ciuitatem, *agrumue tranſire neceſſe est, vt omnia obiecta ceſſent, quę contra in argumento adducebantur.*

Obijcitur tertio loco Cęſenam ab Eutropio in Piceno collocari; non ergo est nostra. Reſponſio facilis. Nulla est in Piceno, neq; fuit olim Cęſena, vt quã Eutropius dicit, oporteat nostram eſſe. Quod vero in Piceno eam reponat non tanta cum religione Historici Ciuitatibus Regiones, ac Prouincias pręſcribunt, vt non interdum in finitimis collocent. Quod T. Liuius, (licet Italus) in Arimino fecit dum in Piceno poſuit. Quanto magis gręco ſcriptori de Itala Ciuitate *id ipſum indulgere ęquum est?*

Postrema aduerſus me dubitatio ex Liuio naſcitur. Nam propinqua admodum Metauro deſcribitur ab eo Sena, ad quam videtur Aſdrubal inter pauculas primę noctis horas perueniſſe. Cum Cęſena nostra ab eo flumine milliarijs quinquaginta, ſeu stadijs quadringentis distet quantum itineris vix expeditisſimi veredarij breui adeo tempore conficerent. Verba Liuij propinquitatem tantam ſignificantia ſunt. His Aſdrubal anxius curis, extinctis ignibus, vigilia prima dato ſigno vt taciti vaſa colligerent ſigna ferri iuſſit. In trepidatione, & nocturno tumultu duces parum intente ſeruati alter in deſtinatis iam ante animo latebris ſubſedit: alter per vada nota Metaurũ Flumen tranauit. Ita deſertum ab ducibus agmen primum per agros palabatur, feſſiq; aliquot ſomno, & vigilijs ſternunt corpora paſſim, atq; infrequẽtia relinquunt ſigna. Aſdrubal dum lux viam oſtenderet ripa fluminis ſigna ferri iubet, & per tortuoſi amnis ſinus, flexuſq; cum errore obiens haud multum proceſſiſſet, & vbi prima lux tranſitum oportunũ oſtendiſſet trãſiturus erat: Sed cum quantum à Mare abſcedebat tanto altius coercentibus amnem ripis, non inueniret vada diem terendo, ſpatium dedit ad inſequendum ſe ſe Hoſti. Nero primum cum omni equitatu aduenit. *Hęc Liuius quæ indicare videntur ſub initio profectionis elapſum ducem per vada Metauri, vt ad Metaurũ fermè cum fuerit Aſdrubal, dumq; tota nocte per riparum flexus incer-*

certus erraret die poſtera Romani ſunt illum aſſequuti. Huic ego argumentationi reſpondeo. Primum à Ciuitate *Cæſena ad Metaurum, iter eſſe commodum, & facile vnius diei artificialis. Id ipſum ego confeci per gradientes non currentes equos duodecim circiter horarum interuallo, vt Aſdrubal, cuius iter ſimile fuga erat dicente Liuio.* ommiſſo eius itinere, quod ſimile fugæ erat. *non difficile potuerit totius noctis profectione, eaq; rapida accedere ad Metaurum vt iam elabi per vada eius nota potuerit peritus locorũ dux. Sed id præterea addo, non certo elici ex Liuij verbis vtrum prima, an ſecunda nocte ad Metauurm peruenerit Aſdrubal, duxq; Metaurum tranauerit: at à ratione impelli nos, vt credamus ſecunda potius nocte perueniſſe. Cum enim Aſdrubal prima vigilia tacitè fugam arripuiſſet non niſi ſequenti die, altoq; iam Sole Romani potuerunt eius abitum explorare, vt illius diſceſſus horum inſequutionem decem ſaltem horis præceſſerit. Quo temporis interuallo ſi quot milliaria confecerint Pœni iuſtus rerum æſtimator ſtatuat, poſteaq; conſideremus dum tantundem itineris inſequens Romanorum equitatus perageret rurſus Aſdrubalis exercitum ſpatium aliud viæ pro velocitatis proportione confeciſſe, idq; ſubinde ſemper facile credemus ad veſperam adductum eſſe primum diem antequam Nero ſit Carthaginenſes conſequutus, ſecunda itaq; ſolum nocte ad Metaurum peruenit Aſdrubal totaq; illa per fluuij ripam incertus vadi copias duxit. Tum demum remorari cœpit eum Nero, vt potuerint conſequi, & Portius cum leui armatura, & qui plus temporis poſcebat Salinator cum Legionario, & graui pedite. Die itaq; poſt ſecundam noctem ſolum ſequutum eſt prælium. hæc ita dicere nedum veriſimilitudo: ſed fermè neceſſitas poſtulat. Euidentiæq; rationis verba etiam Liuij ſuffragantur dum dicit milites poſtquam eos Duces deſeruere vigilijs, & itinere feſſos procubuiſſe multos, atq; ſigna reliquiſſe. Id non accidiſſet prima nocte; nam quotus quiſq; militaris homo non ſuſtinet in præſenti adeo diſcrimine vnius noctis vigiliam? Quod ſi integræ noctis vigiliæ acceſſerit ſequentis diei iter, & vigilia alterius noctis tum ſanè cedent ſomno præter ueteranos, & induratos Milites, ferme omnes.*

A P-

APPARATVS SECVNDA PARS.

DEMONSTRARE nunc ſupereſt, Fluuium, qui propè Cæſenam bis mille circiter paſſus ad orientem reperitur, antiquum'eſſe Rubiconem. Quod non ita pridem exorſi ſunt in dubium reuocare Ariminenſes. Suadere ipsi conantur eo antiquitus nomine Amnem nuncupatum, qui eſt ad Occidentem Arimino, ab eaq; Ciuitate ſex fermè millibus paſſuum abeſt, populariq; nunc nomine Luſus dicitur. At non ſatis conſtanti id aſſertione proferunt, neq; firmis admodum rationibus vtuntur, vt ex mox dicendis facile patebit. Interim vt controuerſiæ ſtatus magis conſtet, Fluuios deſcribo, de quibus ambigitur: ita etiam adducendis rationibus, earumq; intelligentiæ ſternetur aditus. Fluuius ergo noſter, quem antiquum Rubiconem aſſerimus, ab Auſtro fermè in Septentrionem fluit: viam AEmiliam, nonnullis Flaminiam, nunc Romanam ſcindit vbi ligneo ponte tranſmittitur. Antea oſtio ipſe ſuo in Mare excurrebat, vt ex Statuto noſtro elicitur, & tempeſtate id ſua accidiſſe memorat Blondus, in eoq; tum oſtio Portum fuiſſe noſtrum aſſeuerat: nunc in Sauiniani amnem influit, vel is in noſtrum, iunctiq; ambo in Mare deuoluunt; quod etiam Sabellici tempore (vt is atteſtatur) accidebat. In ripa Fluminis Cæſenam verſus in via ipſa AEmilia Columella erecta, illiq; impoſita tabula marmorea, in qua ſequens iuſſio vetuſto ſculpta caractere legitur ab vſq; Blondi temporibus, annis ab hinc fermè ducentis.

Iuſſio deſcribitur infra pag. 34.

Antequam tabula hæc, quæ diu defoſſa eo in loco latuerat forte fortuna detegeretur, hoc legebatur ut uidetur diſticum in marmore pariter impreſſum.

Hic licet vnda breui Gallorum termiuus olim,
Auſoniæq; fuit, puniceus Rubicon.

Nunc marmor id in impluuij publici Palatij muro eſt inſertum. Curſus totius amnis hæc eſt deſcriptio. Sub Strigaræ Caſtello prope Montis Campi uillam eius eſt ſcatebra, & fons. Inde per Montis Leonis, Montis Iani, Subriuoliq; conualles delabitur; totoq; eo tractu, qui octo circiter milliarium eſt uſq: ferme ad Emiliam uiam Rico uocatur. In Piſsatelli inde nomen tranſit, quod uſq: ad finem retinet. præterlabitur reliquo curſu decem ferme millium paſsnum Villas Riconis, Ruffi, Bagnarolæ.

Hæc ex Icone clariora, atq: ſub oculis poſita. Quæ ideo prædixi, quoniam manifeſtisſima inde ratio ex monimentis publicis Ariminenſium aduerſus eoſdem colligetur.

His iam habitis reliquum ſermonem diſpertiar, Primo quæ pro nobis ſunt proponam: poſtea quæ contra adducuntur expendā, & ſummouebo. Pro nobis igitur eſt euidens Strabonis teſtimoniū, qui Cæſenam noſtram, quam ipſe Senam uocat, Iſapi dicit, & Rubiconi propinquam. Σίνα Προς τῷ Ισάπι Ποταμῷ Και τῷ ρϐβιχώνι. *Ideſt Sena prope Sapim fluuium, & Rubiconē. Hoc unum grauiſſimi Geographi dictum manifeſtò confirmat Cæſenatum ſententiā. Cum enim duobus illis amnibus Cæſenam circunſcribat, ut Sapis ab Occidente proxime fluit, ita Rubiconem eum eſſe oportet, qui ex altera parte ab Oriente ſcilicet eiuſdem Ciuitatis agrum propinquisſimus omnium alluit. Leander Albertus grauis & ipſe Scriptor hoc uno argumento adductus Ariminensium ſententiam refutauit, noſtræ ſubſcripsit. Verba Viri ſunt.* Paſſando più auanti ſi giunge al picciolo Fiume Piſſatello da gl'antichi chiamato Rubicone ſi come da Strabone, Liuio, Plutarco, Plinio, Ceſare ne ſuoi Comentarij, Lucano, Silio Italico nell'ottauo, e da molti altri Scrittori. E perche appreſſo molti è dubbio ſe queſto Piſſatello ſia il Rubicone, ouero quell'altro, che habiamo deſcritto per Pluſa, chiaramente il dimo-

ſtra

ſtra Strabone nel quinto, quando dice Cæſena Iſapi fluuio propinqua, & Rubiconi; cioè Ceſena ella è vicina all'Iſapi, & al Rubicone; conciofia coſa che dall'altro lato hà il Sauio (come demoſtrerò) e da queſt'altr'il Rubicone. Laonde pare à me, che ſijno in errore quelli, che altrimenti vogliono tenere. *Hæc Albertus.* * *Procedendo peruenitur ad paruum amnem Piſatellum, ab antiquis Rubiconem appellatum, ut à Strabone, Liuio, Plutarcho, Plinio, Cæſare in Comentarijs Lucano, Silio Italico in octauo ab alijſq; multis Scriptoribus. Et quoniam ambigitur à multis, utrum ſit hic Piſſatellus Rubico, an quem Plúſam diximus, demonſtrat id clarè Strabo dicens Cæſena Iſapi fluuio propinqua, & Rubiconi ſiquidem habet ex altera parte Sapim, ut demonſtrabitur, ex hac alia Rubiconem. Vnde errare mihi videntur qui aliud ſentiunt.* *)

Et nunc præſertim duos tranſiliſſet à Cæſena fluuios, Piſatellū, & Sauiniani, & tertium ab illis Luſum quindecim millibus paſſuum diſtantem ad noſtram Ciuitatem determinandam adhibuiſſet; non facile exemplum apud Geographos.

Ariminenſes Scriptores cæteri non viderunt, vel vidiſſe diſſimulauerunt Strabonis locum. Eruditus Porta vidit, & declinare conatus eſt: at non ſatis felici euentu. Summa reſponſionis eſt deſcriptam à Strabone Cæſenam Rubicone non ob propinquitatem, ſed ob celebritatem. At non eſt mos Geographorum alienis, non proprijs fluminibus; & demum limitibus Regiones, Ciuitateſue deſcribere, præſertim abeſt à Strabonis conſilio, qui flumina in Geographia adhiberi dicit ad definiendas Regionum magnitudines, & figuras. Verba eius ſunt. Nam Flumina in primis ad totam præſentem materiam conducunt, cum ea magnitudines, & figuras Regionum naturaliter determinent. *At vero non aliena hoc flumina, ſed propria, & inſita preſtant. Præterea ſi ob celebritatem erat Rubico ad definiendam Ciuitatem aliquam adhibendus, cur non reſeruaſſet eum Arimino? cuius paulo poſt meminit, & Arimino fluuio non Rubicone deſcribit.* Habet *(inquit)* Ariminum portum, & eiuſdem nominis amnem. *Attamen ſi Luſus Rubico fuiſset ad Ariminenſes, tum vicinitate, tum*

 cele-

celebritate pertinuiſset. Neq; vero Arimini fluuij, & Rubiconis par celebritas. vnde Ptolemeus inter AEſium fluuium, & Padum ſolum Rubiconem memorat; Ariminum cum reliquis reticet. Secunda ratio pendet ex Plinij dicto, quo is apertè Rubiconem à Luſi fluuio diſtinguit; adeoq; Ariminenſium opinioni refragatur, & ſuffragatur noſtræ. verba ſunt lib. 3. nat. hiſt. cap. 14. Octaua Regio determinatur Arimino, Pado Apennino in ora fluuius Cruſtumium, Ariminum colonia, cum amnibus Arimino, Apruſa, hinc Rubicon quondam finis Italiæ, ab eo Sapis, & Vitis, & Anemo. *Ex hoc loco patet Rubiconem ab Apruſa diſtinctum. Apruſam verò Luſi flumen interpretantur Blondus & Leander Albertus; & Plinij verba, ac ordo id expoſcunt: nam procedit Plinius tum ab Ortu ſubinde in Occaſum, ita à Cruſtumio ſcilicet hodie* la Conca *ad Ariminum; ab Aprùſa ad Rubiconem, inde ad Sapim; ab eo ad Vitim ſcilicet nunc* Ronco*; & inde ad Anemonem nimirum* Lamone*: non autẽ* Montone *vt Porta non rectè exponit. At vtrum ſit, poſteriora ſunt, ſubinde ad Occaſum prioribus, vt pariter neceſſe ſit ſecus eſſet ordinis perturbatio, Apruſam eſſe occidentalem Arimino fluuio nunc* Marecchia. *verum enim vero id ſi concedatur neceſſum eſt fateri Apruſam eſſe Luſi flumen. Scriptores Ariminenſes vltro ſucipiunt Luſi flumen non eſſe Rubiconem à Plinio memoratum: ſed Luſæ, vel Pluſæ ab eo nomine appellatum aſſerunt. Ita Cæſar Clementinus lib. primo hiſt.* Gl'Ariminenſi all'incontro ſono di parere, che il Rubicone ſia il loro fiume Vſo chiamato da Plinio Luſa dal nome di vna donna. [* *Ariminenſes contra ſentiunt Rubiconem eſſe ipſorum flumen Vſum à Plinio Luſam à mulieris nominis vocatum.* *] *Porta cum primo extenderit Apruſam Plinij ſignificare Aueſam torrentem ad ortum Arimino, & Rubiconem ſignificare Luſo; poſtea in Apologia aduerſus ſupplementum Chronicorum Veruculi, vt ſunt curæ poſteriores iuxta adagium meliores in priorem Clementini ſententiam venit nomine tantum Luſæ in Pluſæm mutato. verba ſunt fermè ad libri calcem in Epilogo.* Di maniera, che reſta aſſai prouato, che non ſi dia quella celerità militare immaginata dall'autore ſudetto, e da quanto ho diſ-

cor-

corſo, che Ceſare da Luſo noſtro fiume, Rubicone all'hora, e Pluſa di Plinio. [* *Ita vt ſatis ſit confirmatum non eam dari celeritatem militarem ab Auctore ſupradicto excogitatam, qua Cæſar à Luſo noſtro flumine tum Rubico, & à Plinio Pluſa.* *] *Id modo diſſimulo nuſquam à Plinio vocem Pluſæ adhibitam, ſed Apruſæ tantum; at non moror nouationem nominis. Eſto Pluſam à Plinio dictum Luſum nunc Flumen, ſatis eſt mihi Rubiconem à Plinio memoratum non fuiſſe Luſum, cum aſſerant Ariminenſes hunc à Plinio Luſam, vel Pluſam fuiſſe appellatum non Rubiconem. Fuit ergo Rubico à Plinio memoratus noſter Piſſatellus, cum inter hos tantum duos amnes ſit de nomine controuerſia etiam ſecundum Ariminenſes. Concedant ergo nobis opus eſt Piſſatellum noſtrum eſſe Plinij Rubiconem. Tumulterius infero, & qui tempore Cæſaris vocabatur Rubico, idem eſt. Secus demonſtrent Ariminenſes Scriptores aliqua antiquorum auctoritate mutationem ſignificationis vocis intra præſertim ſeptuaginta annos, quot inter Cæſarem Dictatorem, & Plinium interceſſere. Secus atteſtari vocis antiquæ nouatam antiquitus ſignificationẽ abſq; antiquitatis vllo teſtimonio, quo demũ nomine eſt auſus eiuſmodi vocandus? Immo eundem ſemper fluuium fuiſſe à Rubiconis voce ſignificatum conſpicuum hinc redditur, quoniam omni tempore ſignificauit amnem, qui Italiæ, & Galliæ confinium erat: Plinius.* Rubico quondam finis Italię. *Suetonius.* Conſequutus eſt cohortes ad Rubiconem, qui Prouinciæ eius finis erat. *Prouincia autem Cæſaris Gallia fuit. Plutarcus quoq; dicit Rubiconem diuidere Galliam Ciſalpinam ab Italia. colligo argumentum: Fatentur Scriptores Ariminenſes, Rubiconem, cuius meminit Plinius non fuiſſe Luſum, quippe qui ab eo Pluſa, non Rubico dictus fuerit: at Rubico Plinij idem eſt qui Suetonij, & qui Plutarchi, adeoq; is de cuius tranſitu heſitauerit Cæſar. Ergo Rubico Cæſaris non eſt Luſus. At hoc dilẽma Ariminenſes vltro concedunt Rubico fuit vel Luſus, vel Piſſatellus: cum igitur Luſus non fuerit reliquum eſt Piſſatellum fuiſſe. Quid vero? quod Suetonius contemporaneus fuit Plinio, vt eandem fuiſſe in vtriuſq; Scriptoris vocis ſignificationem omnino oporteat. Cum itaq;*

Pli-

Plinio non ſignificet Rubico Luſum, neq; Suetonio, cuius Ariminenſes teſtimonio vtuntur ſignificare potuit. Satis hinc ſuperq; ſententia noſtra confirmatur. At videamus Scriptores Romana tempora conſequutos, qui à nobis ſtant. Ioannes Boccaccius grauis Scriptor in libro de Fluminibus iuxta verſionem Liburni (careo latino codice) in voce Rubicone hæc habet. Rubicone è Fiume, doue già Italia Prouintia trà Rimini, e Rauenna per li Romani Capitani era ſeparata dalla Francia Ciſalpina piccolo certo, da monti vicini và nel Mare Adriatico hoggi da gl'habitanti è chiamato Piſſatello appena conoſciuto. [**Rubico eſt fluuius vbi Italia olim inter Ariminum, & Rauennam propter Romanos Imperatores à Gallia Ciſalpina diuidebatur: exiguus is ſanè à propinquis montibus in Adriaticum mare delabitur: hodie ab accolis Piſſatellus vocatur vix notus.**] *Blondus antiquitatum eruditisſimus apertè nomen antiquum Rubiconis noſtro Piſſatello adiudicat. Hic poſt Sauinianum Butrium Torrentem collocat, inde in collibus vitium, oliuarumq; refertis Monteianum Caſtrum poſtea Rubiconem. verba ſunt.* Succedit Torrens paruus Rubico terminus olim Galliæ Ciſalpinæ, Italiæq; infra Flaminiam viam Piſſatellum vocant, ſupra Riconem. Florente Romana Republica vetabatur ne quis armatus illum abſq; Magiſtratuum licentia tranſiret; quæ iuſſio nunc quoq; ibi legitur in marmore elegantiſſimè ſcripta. *Hæc Blondus, & paulo poſt hæc alia ſcribit.* Nunc vbi Rubico Mare Adriaticum ingreditur eſt Cæſenæ Portus. *Planum itaq; eſt ex ſententia Blondi, Rubiconem eſſe Piſſatellum non Luſum. Nicolaus Perottus celebris eruditionis Vir Sipontinus Epiſcopus diſertis verbis Rubiconem Cæſenæ tribuit. verba viri hæc.* Sunt qui exiſtimant Cæſenam quoq: Flaminiæ Vrbem à cedendo appellatam quod exiguo intus amne Cæſa hoc eſt diuiſa ſit: vel quod ager eius duobus fluminibus Sapi, ac Rubicone ſit diuiſus. *Hæc Perottus. Itaq; Rubico in agro Cæſenate ex ſententia eius, & eorum præterea, quorum dimisſis nominibus ſententiam refert. Marcus Antonius Sabellicus in Suetonium hæc de Rubicone.* Is (*inquit*) finis olim fuit Ciſalpinæ Galliæ, & Italiæ.

Nicolaus Perottus in verbo occido.

Sabellicus in vita Cæſaris Dictatoris.

liæ. *Lucanus.*

qui gallica certus
Limites ab Auſonijs diſterminat arua colonis
Hodie corrupto nomine Ricconem accolæ vocant.

Et paulo poſt ſubiungit. Priuſquam ad Mare ſit ventum proximo amniculo inſinuatis aquis, & nomine confuſis in Adriã inter Ariminum, & Rauennam deuoluitur. *Hæc duo, quæ Rubiconi tribuit Sabellicus noſtro, non Luſo conueniunt. Vocatur enim hic Rico ab accolis vſq; ſcilicet ad Flaminiam viam, & cum flumine Sauiniani iungitur. Neutrum horum Luſo conuenit. Andreas Baccius Reipublicæ olim Florentinę à ſecretis in verſione Appiani Alexandrini dicit, Rubiconem antiquum, nunc Piſſatellum vocari. ſunt verba.* Arriuò con veloce camino ſul fiume Rubicone, il quale ſi chiama hoggi Piſſatello, e paſſa trà Arimino, e Rauenna. * [*Peruenit veloci curſu ad fluuium Rubiconẽ, quem hodie Piſsatellum appellant: fluit vero inter Ariminum, & Rauennam.* *] *Leander Albertus vt pro nobis ſit, & contrariã ſententiam confutet, iam vidimus. Auctor ſupplementi Chronicorum Veruculi eidem ſententiæ patrocinatur. Dimitto Malombrium, quem Porta ipſe adducit dicentem Rubiconem nunc Piſsatellum vocari. At Porta exponit Piſſatellum fortè pro Luſo accipere, qui exponendi, & detorquendi verba pro arbitrio vſus, & auſus ſi permittatur nihil eſt adeo falſum, quod defendi non posſit. Certe hic Scriptor in omnibus alijs locis, & reliqui Scriptores Ariminenſes omnes vni noſtro nomen Piſſatelli tribuunt. At cæteris dimisſis ex publicis Ariminenſium tabulis, quas ipſi pro ſe afferũt clarisſima redditur, & euidentisſima concluditur ſententia noſtra. Clementinus igitur Hiſt. in confirmationem aſſertæ opinionis eſſe Luſi flumen Rubiconem adducit Federici Primi Imperatoris diploma ſub anno 1165. die 21. Martij, & iudicium præterea coram Vberto Vicecomite arbitro inter Cæſenates, & Ariminenſes in controuerſia de finibus. Exſcribit vero in eodem opere Imperatoris diploma l b. 3. cuius ego cæteris omnibus omisſis hanc partẽ pono.* Qui fidelibus noſtris Ciuibus Ariminenſibus imperiali aulæ conſtitutis totum comitatum, & diſtrictum ſuum ſicut trahit

Ru-

Rubicon vſq; ad Mare à latere Cæſenæ; Piſauri vſq; ad Folcam, & Ariminum liberam poteſtatem, & meram iuriſdictionem concedimus. *Et lib. eodem poſt multa refert acta Procuratorum earundem Ciuitatum coram memorato Vberto, eiuſq; iudicium. Ego petitiones vtriuſq; partis ceteris circunſcriptis exſcribam, & iuditium Vberti qua petitionibus reſpondet, vt luce clarius meridiana reddatur ex monumentis antiquis Ariminenſium Rubiconem eſſe non quem illi: ſed quem nos dicimus. verba ſunt.* Tenores, quorum libellorum, & petitiones partium vtriuſq; ſunt hi. Ex parte quidem Ariminenſium hic eſt; Nos ariminenſes dicimus comitatum noſtrum, & deſtrictum, & fines eſſe debere, & nunc eſſe, & extendi ex latere Cæſenæ ſupra ſtratam ſicut trahit, & incipitur à termino lapidis Strigariæ, & deſcendit in Riuum Fazeti, & per eundem riuum deſcendens in flumine Rubiconis, & per Rubiconem veniens ad ſtratam ante Hoſpitale Butrij, & à ſtrata inferius ſicut trahit via pergens iuxta illud idem Hoſpitale à latere Cæſenæ, & exit ad Plebem Ruffi, & inde vadit ex illo latere Plebis verſus Cæſenam ad vadum Bagnarolę Plebe etiam dicta cum ſuis pertinentijs omnibus, & Plebatu in noſtro territorio remanente, & inde exit ad vadum Aguzam, & ſicut inde progreditur ad Caſtellare Caſalighi, & inde deſcendit ad Caſtellariæ S. Thomæ, deinde ad locum, qui dicitur S. Thomæ ſupra ſitus Maris, quæ omnia dicimus à nobis, & pro nobis Ariminenſibus detineri, & poſſideri, & eſſe detenta, & poſſeſſa, & ad nos pertinere. Hæc omnia Caſottus Syndicus Cõmunis Arimini nomine ipſius Cõmunis proponit, & dicit, & petit prędictos fines ſicut diſtenti ſunt vt comprobetis, & terminos imponatis, & ſicut ĩ hoc libello deſignati ſunt ſupra. Tenor autem libelli, & petitionum ex parte Cæſęnatum dati, porrectarum hic eſt. Ego Zeno Sindicus Cõmunis Cæſenæ nomine Cõmunis dico Comitatum Cæſenæ, ſeu diſtrictum, & fines eſſe, ſeu eſſe debere, et nunc eo vſq; detineri à Cæſenatibus, & extendi ex latere Cæſenæ ſupra ſtratam ſicut incipit terminus lapidis Strigariæ, quæ incipit inter nos, & comi-

mitatum Imperij, quem dicunt Ariminenſes ſuum eſſe debere, & deſcendit in Riuum Fazeti, & per eundem Riuum confinando in flumine Rubiconis, & per Rubiconem deſcendens vſq; ab vadũ S.Appolinaris, & per vadũ exiens de Rubicone trahit per viam inter vnum vadum Archiepiſcopi, & alium vſq; ad vadum de fantis, tumba tantum Carmezani de noſtro remanente diſtrictu, & ſicut trahit fundum Rogoſsę, vſq; ad ſtratam vbi fuit pons trabis de Rogoſſa, & à prædicta ſtrata inferius quæ vadit ante hoſpitale Butrij incipit comitatus Cæſenæ, & diſtrictus in ipſa ſtrata in alueo Rogoſſæ ibi vbi fuit pons trabis, & deſcendit per antiquum alueum Rogoſſæ ipſo alueo redeunte ſuper Eccleſiam de Roncore ipſa Eccleſia remanente in plebatu Bulgariæ, & comitatu Cæſenæ, & ſic confinando decurrit in Pontanum, & deſcendens ipſe Pōtanus in Treponzellum decurrens cum ipſo Treponzello ad vadum trabis redit ad foſſaltam, & trahit ad cortinas Blancheſij, & tenditur retro portas Gualdi in via Paueciani ad Rācum Muſani, & exit ad vadum Caſſellæ in Treponzum, et trahit per ipſum Treponzum in Mare diſtrictus vero Cōmunis Cæſenæ pertinens vltra protenditur ſcilicet vſq; ad pontem marmoris de Sauignano, et deſcendit per riuum Treponzij confinando in Mare. Quę omnia pro cōmuni Cęſenę poſtulo à vobis Domino Vberto Poteſtate Bononię declarari. Viſis, et auditis vtriuſq; partis allegationibus, teſtium depoſitionibus, inſtrumentis, et confeſſionibus, et priuilegijs; et deliberatione ſuper his habita. Dico ego Vbertus Vicecomes Bononię Poteſtas, laudo, arbitror, et ſtatuo ſcilicet à ſtrata ſuperius ſicut trahit, et incipit à termino lapidis Strigarię, et deſcendit in Riuum Fazeti, et per eundem riuum deſcendens in flumine Rubiconis, & per Rubiconem vſq; ad vadum S.Appolinaris vſq;ad ſtratam ad terminum qui ponatur in eadem ſtrata in medio inter Hoſpitale Banzolę, & Hoſpitale Butrij, à ſtrata vero inferius terminus ponatur in eadē ſtrata per medium inter Bulgariam veterem, & Bulgariam nouam, & ſicut trahit illud medium ad cortinas Blanchisij, cor-

tinas Blanchij, & Bulgaria noua remanentibus ex latere Cæſenatum, & Bulgaria veteri remanente ex latere Ariminenſium, & à cortinis Blanchesij recta linea vſq; ad Mare Burgaro nouo remanente ex latere Cęſenatum, & quicquid eſt ab illis confinibus siue terminis ponendis verſus Cęſenam inferius, & ſuperius à ſtrata adiudico pro diſtrictu, & comitatu Cæſenatibus. Quicquid vero ab illis confinibus verſus Ariminum adiudico pro diſtrictu, et comitatu Ariminensibus, et inferius, et ſuperius à ſtrata. Sic ſtatuo, sic arbitror, sic laudo, sic præcipio ab vtraq; parte Ariminensium, et Cæſenatum perpetuo obſeruari, et his ſecundum quod ſuperius legitur eſſe contentum. Data in ſcriptis Anno à Nat. Domini M.CCXXII. *Hæc repoſui ad verbum, vt conſtet ex Ariminenſium tabulis vnanimi tum conſenſu Ariminenſium, Cæſenatum, & Iudicis, Rubiconis ortum eſſe ſub Strigaria, & in eum influere, & delabi riuum Fazeti vocatum, ad Ruffi, Bagnarolæ, Blanchisij villas accedere citra Bulgariam eſſe. Quæ uni noſtro Piſſatello congruunt, & longe abſunt à Luſo. Sub ſtrigaria noſter naſcitur, & in eum hucuſq; riuus Fazeti delabitur, ut ex Topographia patet, quam nemo ſanus negabit, cum aſpectus ipſæ regionis, & obuius ſit, & Iconi prorſus reſpondens. Num uero erit qui propinquitatem Strigariæ tribuat Luſo, & Riconi noſtro neget? qui riuum Fazeti in illum procedere aſſerat? præterea num Ariminenſes fluuium, qui prope Rufum, Bagnarolam, Caſſaligium Caſtellare D.T. eſſe Luſum uelint, & non Piſſatellum noſtrum, qui eas omnes uillas findit, uel alluit? pariter ex iudicio, & ſententia Vberti Butrium eſt ultra Rubiconē uerſus Ariminum erit quiſpiā adeo poſitionis tenax, qui Butrium inter Luſum, & Ariminum collocet? qui hoc dixerit poteſt etiam Lunam, & Solem confundere. Eſt ne in re tam euidenti adducendus Blondus quod citra Sauinianum uerſus nos Butrium reperiat? at concludo rationem ex deſcriptione ipſa, & Icone eſſe euidentem. Placet nunc urgere eoſdem ex diplomate Federici Rubiconem is finem, & limitem facit agri Ariminenſis. Num eſt is Luſus? num reſtringunt Ariminenſes intra Luſum agrum ad occidentem ſuum? ſi reſtringunt cur*

Caſ-

1 2 3
Scala miliaria
T
P
T
O
S
P
M
Cesena
Cesaula Torent.
Mōs. Leo
Ronco
Strigariū
M

MARE ADRIATICVM
Port Cesenaticus
cesena.
Rufiū
Bulgaria
Via
Butriu Forens
Sabinianū Fluuiū
Sabinianū
Lusus seu Plusa Fluuiū
Ariminū Fluuiū
S. Archangelū

Caſſottus Syndicus uſq; ad Bagnarolam ad Caſallidium ad D. Toma Caſtellare (ut uocant) extendi contendit? uel iniuſta antiquorum Ariminenſium petitio, uel falſa recentium de Rubicone opinio. Cur prætereà non aſſenſere tum Cæſenatibus citra pontem marmoreum Sauiniani fines ſuos contrahentibus cum citra Luſum ij fines ſint circiter quinq; millia paſſuum. Cur damnatur à Clementino Vbertus, ſi ultra fines ab Ariminensibus petitos tantum illis citra Sauinianum asſignat? næ ut uerum sibi undequaq; conſentit, ita falſum à ſe ipſo undiq; diſſonat. At nos tamen non aſſentimus Federici limitibus; uel diploma confictum, uel ut in contrarios sibi, & Eccleſiæ adhærentes tum Cæſenates illud ceu indignationis ſuæ fulmen contorsit in fauorem ſubditorum tunc Ariminenſium ut erat eo tempore & Ciuitatum, & Prouinciarum diuisio in Eccleſiæ, uel Imperij ſequaces. Placet ſubijcere teſtimonium Ioannis Antonij Magini Mathematici celeberrimi, qui in Topographia Romandiolæ flunium noſtrum Piſsatellum inſcribit italicè Piſſatello, ò Rubicone. *Eundem in Italiæ uniuerſa tabula Rubiconis nomine deſcribit. Ioannes pariter, Nicolaus Dollionus in Europa ſua italicè conſcripta cis Sauinianum ad occaſum ſcilicet immo cis Butrium Rubiconem ponit, eumq; Piſsatellum nunc uocari aſſerit: Aldus Manutius noſtrum hunc pro Rubicone pariter agnoſcit dum anno 1565. in eius ripa collumellam erectam, & Edictum idem quod in solo hoc noſtro, & tunc reperiebatur, & nunc reperitur se legiſſe asseuerat. Exſcribo uerba eius in lib. de ortographia pag. 766.* Tyro nouus miles cum y non cum i ex inſcriptione Edicti vetuſtiſſimi, quę adhuc in Rubicohis ripa conſpicitur à me ſuperiore anno MDLXV. cum Venetijs Romam redirem diligenter exſcripta.

IVSSV MANDATVVE P. R. COS. IMP. MILI. TYRO COMILITO MANIPVLARIVE CENT. TVRMAEVE LEGIONARIOE ARMAT. QVIS QVIS ES HIC SISTITO. VEXILLVM SINITO NEC CITRA HVNC AMNEM RVBICONEM SIGNA. ARMA. DVCTVM COMEATVM EXERCITVMVE TRADVCITO. SI QVIS HVIVSCE IVSSIONIS ERGO ADVERSVS IERIT, FECERITVE ADIVDICATVS ESTO HOSTIS P. R. AC SI CONTRA PATRIAM ARMA TVLERIT. SACROSQ. PENATES E' PENETRALIBVS ASPORTAVERIT SANCTIO PLEBISCI. SENATVS VE CONSVLTI VLTRA HOS FINES ARMA PROFERRE LICEAT NEMINI.

S. P. Q. R.

Rati-

Rationes Ariminenſium iam audiamus, earum leuitas à multarum nos conſideratione excuſaret; at placet ſigillatim excutere Clementinus ergo lib. 1. Hiſt. primo loco vtitur antiquorum teſtimonijs vt opinioni ſuæ ſuffragantibus, primo ergo loco adducit Titum Liuium, cui hæc verba imponit. Rubicon eſt prope Ariminum. *imponit autem; nam non hæc habentur penes Liuium, vnde Porta, qui vt uidetur illud argumentum indigitauerat, fatetur deinde non haberi ea in Liuio, qua de re poſtea. At eſto id dici à Liuio à Vibio ſequeſtro Rubicon Galliæ flumen iuxta Ariminum. & alios non procul Arimino eum collocare, nihil tamen inde elicitur vnde concludi poſſit noſtrum Piſſatellum non eſſe Rubiconem: mos enim Geographorum eſt fluuios ex oſtijs deſcribere id obſeruare licet in principe Geographorum Ptolemeo: ſatis vero ſit aliqua hic memorare. Arnum ex oſtio determinat cui ad occidentem ponit, vt viciniorem locum Herculis Fanum, ad ortum Lyburnum Portum, nulla tum Piſarum, quam Ciuitatem ſindit mentio, nulla Florentiæ, quas tamen Ciuitates in mediteranearum deſcriptione ponit. Quid quod in Tiberi deſcribendo de Roma ne verbum quidem? Oſtiam memorat, cui ad occidentem Alſinum; iungit ad orientem Altinum; in oſtio ipſo Oſtia. Satis hæc ad declarandum cur Ariminum prope Rubiconem collocent Geographi, vel Geographos ſequuti ſcriptores cum eius oſtio ex locis maritimis ſit omnium proxima illa Ciuitas.*

Prima Ratio.

Secunda Ratio.

Alia ſcriptorum teſtimonia ad eandem probandam concluſionem inducunt, quæ ferunt inter Rauennam, & Ariminum Rubiconem eſſe, ac fluere vtuntur Strabonis teſtimonio. Rubicon eſt inter Ariminum, & Rauennam. *Item Ambroſij Calepini.* Rubicon fluit inter Ariminum, & Rauennam, *Ex is inferunt Rubiconem eſſe Luſum, non Piſſatellum. Cum Cæſenæ ſcilicet non meminerint. At eadem quæ præcedenti etiam huic argumento reſponſio ſatisfacit, & per oſtia deſcribuntur Flumina, & adiacentia loca maritima oſtio apponuntur. Non poſſum præterea imbecillitatem diſſimulare eiuſmodi rationis. Quæ namq; illatio eſt. Fluit inter Ariminum, & Rauennam Rubico. ergo eſt Luſus? Id ſane eſt ſi ad integritatem adducatur argumentum.*

Ru-

Rubico inter Ariminum, & Rauennam fluit. Luſus inter Ariminum, & Rauennam fluit. ergo Luſus eſt Rubico, verùm nos pariter inferremus Sapim eſſe Rubiconem eodem vſi argumento. Rubico inter Ariminum, & Rauennam fluit. Sapis inter Ariminũ, & Rauennam fluit. ergo Sapis eſt Rubico. Exigitur ſanè ad rectè arguendum maior logicæ obſeruatio, cuius adeò ipſi canones ſpernunt. In ſecunda ſiquidem figura ex duabus affirmatiuis nihil colligitur. Quid verò dum adducunt teſtimonium pro ſe Silij Italici? dicunt autem: Silius italicus idem libro octauo innuit dum Ciuitates fideles memorat, quę auxilium Romanis aduerſus Annibalem prę ſtitere. *At innuit ne Rubiconem eſſe Arimini fluuium, an potius Senæ aperte iungit? nimirum Cæſenę ex iam oſtenſis ita Silius lib. eodem octauo, & loco indicato ab Ariminenſibus.*

Tertia Ratio. *Et Clanis, & Rubico, & Senonum de nomine Senæ iungit Senã, ſcilicet Cæſenæ Rubiconem Silius Arimini ibi, & in eo toto catalogo Ciuitatum opem ferentium Romanis nuſquam meminit, vt conſtet non ſatis accuratos eſſe, an non ſatis veros? in teſtimonijs pro ſe afferendis. Habemus nos tamen illis gratias, dum arma nobis ipſimet ſubminiſtrant, quæ retorqueamus aduerſus eos præualida.*

4. Ratio. *His rationibus aut aliam à præcedentibus, aut confirmationem præcedentium ſubijciunt, cuius (quocunq; nomine appellemus) verba ſunt.* itaq: non video à quopiam mentionem, vel minimam

Clem. pag. 78. Cęſenę haberi. *Videtur autem eſſe ratio, quam hic iacit Scriptor: In deſcribendo Rubicone nulla mentio Cæſenæ. ergo non eſt is fluuius Cæſenæ propinquus. At iam vt vidimus non rectè conſequitur; non eſt cuiuſpiam in deſcribendo flumine Ciuitatis facta mentio: Ergo non eſt illi propinquum flumen. Tiberis enim non eſſet prope Romam, cuius in eo deſcribendo nequaquam meminit Ptolemeus: Item Arnus non fuiſſet Piſarum, non Florentiæ eandẽ ob cauſam. Præterea verò neminem meminiſſe Cæſenam occaſione Rubiconis falſum eſſe iam vidimus: verùm diſtinguere oportet, non parum intereſſe inter deſcriptionem locorum ex fluminibus, & fluminum ex locis loca enim etiam mediterranea ex fluuijs deſcribuntur, tumq; propinqui prorſus niſi ſindant Vrbem aſſumuntur*

tur; at fluuij ex oſtio, & locis maritimis propriè deſignantur non ex interraneis idq; iure; ſi enim per mediteranea determinarentur, cum fluuij quiq; plura loca alluant prolixa deſcriptione eſſet vtendum, inſtar eius, quam in Dantę habemus dum Arni curſum deſignat vt in populos ſcilicet quos alluit inuehatur. Addo nunc prater communem eam cauſam hic peculiarem fuiſſe quamobrem adducti auctores tum Cæſena non meminerint; nam occaſione illi itineris Cæſariani Rauenna, Ariminum, Rubiconis meminerunt. per eam autem viam pergenti Cęſena non occurrit, vt deinceps Latius aliquanto dicemus. At Ariminenſis Scriptor aliorſum reticentiam Cęſenę accipit amarulentã nempe interpretationem aſpergit. Quoniam (*inquit*) vel Cęſenę tum non ea erat, quę nunc exiſtimatio vt ex vltima epiſt. fam. Ciceronis, & ex capite Catonis 10. elici poſſe dicit, aut quoniam Rubico cum in agro Ariminenſi, eiuſq: ac Italię finis eſſet, non erat cur Cęſenę meminiſſent, quę qualiſcunq: eſſet extra ditionem Romanam reperiebatur, adeoq: nec ibi edictum poſuiſſent, nec Boi, alijue Galli ei regioni imperantes id tuliſſent. *At poterat non neceſſariam hanc cauſam ommittere, cum, & Cicero de alia Cęſena exponat Paulus Manutius vir eruditiſsimus, & Catonis locus ſit ſomnium Scriptoris nuſquam in Catone reperiatur poterunt enim aliqui credere ex vomica antiqui olim inter has conterminas Ciuitates odij dictum errumpere. At reliqua rationis pars flaceſcit prorſus, nam vel arbitratur cum edictum poſuere Romani ad Rubiconem Imperium tum eorum finitum, & ſiue Luſus, ſiue Piſſatellus Rubico fuerit ęque ratio procedit, vel in noſtro nullam habet vim, vel ęque in Luſo habet: aut non finiebatur Rubicone imperium, vt verè non finiebatur, & corruit argumentũ.*

Proponit quinto loco diploma Federici, & ſententiam Vberti, poſt acta Cæſenatum, & Ariminenſium pro ſe quę pro nobis efficaciſsimè concludere ſupra iam oſtendi. *Quinta Ratio.*

Annectit idem Scriptor aliam rationem dum Edictum illud ſtetit nullum in Rubicone ius habere Cęſenates, quicunq; is fuerit, siue ſcilicet quem ipsi, siue quem nos contendimus. Quero ergo vnde ipsi deſumant nullum ius Cęſenates in Rubicone habuiſſe, *Sexta Ratio*

an

an ſibi ſomnia fingũt? vere puſillũ oppidũ fuiſſet Cæſena, cuius fines nõ abfuiſſẽt bis mille paſſuũ à Pomerio. At ſatis de magnitudine Cæſenæ ĩ præcedẽti. verũ .n. vero faciamus Cæſenæ agrũ tũ ad Rubiconẽ nõ perueniſſe, & Ariminẽſes vltra Piſſatellum protuliſſe fines. Adhuc modo Piſſatellus ſit Rubico eſt quod nos cõtẽdimus cõtra Ariminenſes. Non eſt enim controuerſia vtrius fuerit Rubico: ſed vter fluuius Luſus, an Piſſatellus Rubico fuerit. Diſputator è ſtatu cauſæ delabitur - At vrgeo dictum viri, ager Cæſenæ ad Piſsatellum non peruenit, id ſibi vult dum quicunq; fuerit Rubico in agro Cæſenate fuiſſe negat. Quæro ergo cuius fuerit ager vltra Cæſenates fines; ſi Arimini dicant at finis agri Ariminenſis erat finis Italiæ, & finis Italiæ erat Rubico, id ipſemet Scriptor aſſerit; ergo inter Cænam, & Piſsatellum erat Rubico. Forte erat Riuus ille illac fluens, quem vulgo Matalardum dicimus. Geræ meræ. Quod ſi nec Ariminenſium, nec Cæſenatum tantum agri, quænam inter eas Ciuitates intercedebat Ciuitas, aut Oppidum, cuius nec Strabo, nec alij tum Geographi vlli meminerunt nec modo vllo aſserunt Ariminenſes? patet quam ſint omnia inconſtantiæ, & repugnantiæ plena, quæ ad tuendam falſam cauſam Ariminenſes Scriptores dicunt.

Septima Ratio.

Ab experientia itidem naturali ſuppetias petunt. verba ſunt. In oltre gl'Arimineſi *(Clement. pag. 81.)* in aumento delle loro buone ragioni aggiungono con l'eſperienza in mano queſt'altra, che tutti i foſſi, riuoli, e fiumi di queſte parti da 150. anni in quà habbino alargato li loro letti altretanto quanto haueano prima, e così ſi puo credere veriſimimilmente, che habbino del continuo fatto per l'adietro. Il Piſſatello di preſente non occupa in larghezza di terreno più d'vna canna e mezo. Adunque 200. anni ſono era aſſai minore 1500. anni per conſequenza douea eſſere vn picciolisſimo foſſo, e perciò non pare che habbi molto del veriſſimile, che poteſſe ſeruire per confine di Prouintie, e forſi Regni, come è l'Italia, e le Gallie. [* *Vlterius Ariminenſes per incremento rationum ſuarum hanc aliam experientia ductam addunt foſſas omnes, riuulos, & amnes huius regionis ab hinc 150 annis prolataſſe vlterius altero tanto alueos idem primo in præteritum ſemper accidiſſe æquum*

eſt

eſt credere. Pißatelli nunc latitudo non eſt ſeſquipertica amplior, ita 200. ab hinc annis multo minor: at 1500. fuiſſe minimum foſſulum fateri oportet, adeoq; non admodum veriſsimile eſt potuiſſe pro limite prouinciarum, potiuſq; Regnorum quantæ Italia, & Gallia erant deſeruire.*] At infirmæ ſubſtractioni falſam rationem ſuperſtruunt. Fundamentũ (inquam) quod 150. quibuſq; ãnis duplo maiora facta fuerint huius regionis fluenta. Quod neq; ex naturali philoſophia ſumitur, neq; nõ experientię ref agatur. Ariſt. 1. Meteor. docet flumina primo creſcere, deĩde in ſtatu permanere; poſt multum ſceneſcere ſcilicet diminui: & demum exſiccari: qui eſt ordo, & progreſſus rerũ omniũ ortui, & interitui obnoxiarũ ortus ſcilicet incrementum, ſtatus, decrementũ, & interitus. Oportebat itaq; Ariminenſes id demonſtrare, non aſſerrere gratuito, fluenta huius Regionis elapſis temporibus vſq; nunc ſemper in incremento fuiſſe, quod ſane aſſequi non potuiſſent, cũ cõtra experientia cõſtet ipſa in ſtatu talẽ ab Auguſti tẽporibus cõſtitiſſe, cuius rei nobis præualidũ argumentum pons ipſe Ariminẽſis fluuij iuſſu Auguſti cõditus ſuppeditat, qui intra eadẽ nũc aluei latera, ĩtaq; tunc exedificatus fuit cõſiſtit: alueus ergo idẽ nunc, qui eo tẽpore perſeuerat. At vero incremẽtũ illud altero tãto cẽtenis quĩquagenis ãnis, quod Scriptores ijdẽ profitẽtur quãtũ ſi calculus ineatur ab omni ueritate abhorret? Ego ratiociniũ ex fluuio ipſo Arim. progreſsione vſus (vt vocãt; Aritmetici) ſupputo. Põs itaq. Arim. longus eſt, adeoq; eius fluuij alueus latus pedes 120. ſcilicet perticas 12. tantaq; adeo erat latitudo eiuſdem aluei tempore Auguſti ſcilicet ſub initio annorum Chriſti. At faciamus latitudinẽ tum fuiſſe vnius tantũ perticæ. annis itaq; 150. Chriſti ex Arim. cãnone fuiſſet 2. pert. annis 300. 4. pert. ãnis 450. 8. pert. ãnis 600. 16. pert. ãnis 750. 32. per. ãnis 900. 64. per. ãnis 1050. 128. pert. annis 1200. 256. pert. ãnis 1350. 512. pert. ãnis 1500. 1024. pert. quoniã vero nõ effluxerũt alij 150. ãni integri, quibus ĩcremẽtũ fuiſſet uſq; ad pert. 2048. ſed ĩtercesſerũt ãni circiter 130. ex reg. aurea colligemus ĩcremẽtũ ad per. fermè 1775 exporrigi, quę cõficiũt miliaria 5. integra, & tertiã ĩſuper proximè partẽ: quod ſi retineamus latitudinẽ perticarũ ab initio 12. exurget latitudo, quam modo ineſſe opporteret eiuſdem fluminis alueo 63.

clementinus pag. 100.

milliariorum. Quod portentum neſcio an par aliud portentum penes Scriptores obtineat. Neq; tamen leuiculus error erit ſi latitudinem quinque milliariorum retineamus pro preſenti fluuij Arimini latitudine, non Indus, non Ganges longo interuallo ad Arimini fluuij latitudinem pertingent. Alia ratio adduci videtur ex Piſſatelli noſtri puſillitate, quem aſſerunt 15. millia paſſuum longum, ſeſquiperticam latum, cumq; pleniſsimus fluit vni tantum moli frumentariæ ſufficere. Alij dicunt tantum ſex millia longũ eſſe. Non eſt autem pro dignitate tantarum regionum exiguus limes; riuus potius, quam flumen, qui non in mare: ſed in alium fluuium aquas demittit; cuius pons nullus magnificus; at contra Luſus altitudine,& copia aquaram. Magnificentia olim pontium, quorum adhuc ruinæ indicant qui fuerint, & quanti. Hæc eſt itaq; alia ratio Ariminenſium,quorum ſi energiam in attollendo Luſum, in deprimendoq; Rubiconem attendamus videbitur ea eſſe inter Piſsatellum, & Luſum ratio, quæ inter Teleboam, & Gangem eſt, cum tamen Luſus longus vix ſit 25. millia paſſuum; tanta loquuntur hi viri animoſitate; tanto partium ſtudio feruntur. Certe ſi limitanei fluuij diuiſarum Prouinciarum dignitati amplitudine ipſi ſua reſpondere deberent, vix Padus eſſet par Galliæ, & Italiæ diuidendis; at non ex amplitudine: ſed ex ſitu conſtituuntur limites. Ita ſoluo argumentum. at modo retorqueo. Ex ipſamet enim puſillitate aquarum, et pontis contra confirmatur noſtrum hunc Rubiconem eſſe. Lucanus paruum, & exiguum Rubiconem deſcribit.

Vt ventum eſt parui Rubiconis ad vndas. *Item.*
Fonte cadit modico, paruiſq; impellitur vndis
Puniceus Rubicon, cum feruida canduit æſtas.

Suetonius ponticulum illi non regium pontem tribuit. Quod ſi *(inquit)* ponticellum illum tranſierimus,omnia armis agenda erunt. *Iungitur alteri fluuio antequam in Mare errumpat. Hoc ipſum Rubiconi tribuit Sabellicus, vt quæ Ariminenſes contra nos afferunt pro nobis prorſus faciant, & contra Luſum omnia ſunt, quem ipſi dum eloquentiæ ui tantum augent, certe contra cauſam loquuntur ſuam. Poſtremo arguunt, quoniam Rubiconem ex Alpibus, ex Apenino ſcilicet oriri Lucanus, & Lucani expoſitores aſſerunt*

runt. At noſter Piſſatellus paulo ſupra montem Cogorutium naſcitur, qui idcirco ob breuitatem curſus non plus aquarum aggregat, dum pleniſsimus fluit, quam quanta ſatis ſit ad vſum frumentariæ molæ. At vero Rubico negotium fecit aquarum copia Cæſari tranſeunti, vnde Lucanus.

Tum vires præbebat hyems, atq; auxerat vndas.

proinde dicit equitatum oppoſitum vadum feciſſe pediti.

Primus in obliquam ſonipes opponitur amnem
Excepturus aquas.

At quod ſupra dixi nunc repetendum eſt nimis deprimi noſtrũ hunc ab Ariminenſibus, molæ frumentariæ plures nunc huic Rubiconi inſident, quæ præterquam in ſummo æſtu ſemper frumenta expediunt: at cum turget plenitudine aquarum, ac cumulo vt Poeta dicit ſepta interdum molarum lapidea demolitur, aggeres ſcandit, & in receſſu hinc Romam Clementis Octaui tanta aquæ copia fuit, vt non minus negotij nunc Pontifici, quam olim Cæſari in tranſeundo attulerit etiam ſi nunc multum curæ, & diligentiæ adhibuerit hæc Ciuitas, vt tanto Principi iter expeditum eſſet. Non eſt Riuus, nec foſſa Rubico noſter, vt appellant Ariminenſes; ſed amnis cuius alueus non ſecus, ac minorum fluminum quà tegitur aqua, qua glarea, & arena ſternit ſiccum iter commeantibus. Oriri autem ab Alpe Lucanus innuit ibi.

Euri roſolutæ flatibus alpes.

Et Mantoanus dicit.

Venerat alpini paruum Rubiconis ad amnem.

Attamen uerum eſt oriri ab Apennino: cum montes omnes huc pertinentes Apennini ſint propagines. Præterquamquod Apruſa, ſiue Luſus longe ab Apennini, & ipſe iugo naſcitur, nec multo minus eius origo ab alpino vertice, quam Piſſatelli noſtri fons abeſt. At licet retorquere argumentum. efficaciq; ad hominem retorsione. Rubico eſt paruus ponticulo conſtratus ex Suetonio, & Lucano, & veteribus. At Luſus non eſt paruus, ſed magnus, & pontibus magnificis, ac regijs inſtructus. Ergo Luſus non eſt Rubico. Minor ex Ariminensibus. At Porta eludere argumentum nititur dicendo paruum à Lucano dici in comparationem Rheni, & Moſę, & *Euaſio Ariminen.*

e[illegible]*ſmodi fluminum, à quibus tum diſcedebat Cęſar. at frigida e*[illegible]*. Non ex Cæſaris perſona loquitur: ſed ex ſua Poeta, qui nō (vt Cæſar) tū ex Gallia proficiſcebatur ut offutias pateretur. Preterea paruitatem deſcribit Rubiconis, quia æſtate pede quaſi ſicco tranſitur; quæ eſt ipſa per ſe, non ex collatione paruitas. At quam Boccaccius paruitatem deſcribit uoluntne ut ex comparatione accipere? qui Boccaccius declarat quomodo ex Apennino naſcitur Rubico dicendo oriri ex propinquis montibus nimirum ſignificat non ex iugo, ſed ex propaginibus Apennini naſci. Ignoſcant mihi; nimia licentia in interpretandis auctoribus vtuntur. Ad argumentationes adductas ab Hiſtorico Ariminenſi accedunt aliæ ratiocinationes. Primū quæ in Epiſtola Hiſtoriæ inſerta leguntur (pag. 83.) & ſequentibus; deinceps, quæ in opuſculo aduerſus ſupplementū Chronicorum Veruculi habentur. Singula excutiamus.*

Decima Ratio.

Prima ergo viri ratio, quæ erit decima præſentis Cathalogi, quā multo ipſe apparatu, multaq; digrediens exponit, hæc in ſumma eſt. Cæſar non tranſiuit per Cæſenæ Ciuitatem, dum Rauenna Ariminum contendit. ergo iniuria Cæſenates ſibi Rubiconem adſciſcunt. Totus eſt in antecedente probando, (Cęſar tum non eſt per Ciuitatē Cæſenæ profectus,) in eius probatione duas integras carthas ponit. At aduerſarium ſibi fingit; neq; enim nos hac tranſiſſe Cæſarem dicimus; neq; à Rauenna ad Ariminum pergentibus Cæſena: ſed Cæſenæ ager, & Rubico Piſſatellusue occurrit. Conſequentia autē quam abſq; ratione dimiſit cuius roboris eſt? quam vel minimam efficaciæ ſpeciem præſefert? nullam ſane. Cæſar per Ciuitatem Cæſenæ non tranſiuit ergo Rubico prope illam non fluit. Immo neq; dicimus illac tum tranſmiſſum flumen à Cæſare vbi nunc edictum viſitur: ſed multo inferius verſus Mare. At nuſquam illud tranſgredi poterat armatus, & cum armatis turmis Cæſar, quin aduerſus iuſſum Populi Romani faceret:

Vndecima Ratio.

Succedit ſecunda ratio viri, quæ eſt in ordine hoc vndecima. Huic rationi plurimum fidunt (vt videre mihi videor) Ariminenſes procedit ex eodem Cæſaris itinere, & huiuſmodi propoſitionibus maximè nititur, Cæſarem ad ripam Rubiconis ſub auroræ initio Rauenna perueniſſe; inde vero Ariminum ante Solis ortum deueniſ-

niſſe. Piſſatellum autem abeſſe Arimino duobus de viginti paſſuum millibus. Non poteſt ergo is eſſe Rubico, non enim ex tanta diſtantia potuiſſet Cæſar intra crepuſculorum ſpatium Arimini Ciuitatem occupare. Hæc eſt ſumma rationis, quam valde Scriptor prolatat in memorata epiſtola: poſteaq; in opuſculo aduerſus ſupplementum Chronicorum Veruculi repetit, magnoq; auctario refercit. Modo vt ſingulas confirmet ſuppoſitiones videamus. Primam itaq; ex verbis Suetonij probat. ſunt autem Suetonij verba. Deinde poſt Solis occaſum multis ex proximo piſtrino ad vehiculum iunctis occultiſſimum iter modico comitatu ingreſſus eſt, & cũ luminibus extinctis deceſſiſſet via diu errabundus, tandem ad lucẽ duce reperto per anguſtiſſimos tramites pedibus euaſit. Conſequutus cohortes ad Rubiconem Flumen, qui Prouinciæ eius finis erat: paulum conſiſtit: ac reputans quantum moliretur, conuerſus ad proximos. Et etiam nunc inquit regredi poſſumus, quod ſi ponticulum tranſierimus, omnia armis agenda erunt. *Conſiderat Porta verba ad lucem: quam diei lucem, crepuſculinam, ſcilicet interpretatur. vna id Virgilij auctoritate ſatis habet confirmare.*

felix ſi protinus illum
AEquaſſet nocti ludum, lucemq; tuliſſet.

At vero hæc lucis ad diurnam reſtrictio nullam obtinet neceſſitatem; ſiquidem lucis ſignificatio ampla eſt, & ſolarem nedum, verum, & aliorum aſtrorum, & corporum hic lucentium fulgorem ſignificat; qua de re nemo ſanus (arbitror) ambigeret; arctare itaq; lucis vocem ad diurnam eſt metaphora à genere ad ſpeciem, quam inter quattuor metaphorarum ſpecies reponit Ariſtoteles, & in antonomaſiam ob Phebeæ lucis excellentiam recidit. *In Poætica.* *verum quando res ipſa proprietatem non reſpuit, non eſt interpreti à proprietate recedendum; multo id minus cum exigitur ex rerum, & verborum nexu (vt nunc) proprietas. In adductis ſiquidem Suetonij verbis ſibi ex aduerſo reſpondent* extinctis luminibus, *&* ad lucem, *at extincta lumina non niſi faces noſtrates ſignificant. Ergo ad lucem quoq; lumen humana factum ope importat. Nimirum Cæſar itineri ſe nocturno*

non

non niſi cum aliquibus funalibus commiſit, quibus extinctis erra uit in tenebris quouſq; vel caſa aliqua inuenta, vel alio argumento ignem excitauit, & faces rurſus accendit, per quas duce pręſertim reperto, in viam redijt: neq; enim extincta lumina interpretari poſſumus quaſi Cęſar ſine luminibus in viam ſe dederit. longe aliud eſt ſine luminibus, aliud extinctis luminibus incedere. Id ipſum Hiſtoricus Ariminenſis aſſerit, Cęſarem accenſis cum funalibus verſus Rubiconem iter inſtituiſſe, quibus extinctis erraſſe diu donec duce reperto in viam ſe remiſit. Alia etiam ratione verba propriam non metaphoricam interpretationem expoſcunt; nam ſi concordes ſunt Suetonius, & Plutarchus reddendi, qua de re poſtea, non aliter illi conuenient, quam ſi de funalium luce Suetoniũ exponamus; ita enim & Cęſar ad lucem eorum poterit reperiſſe ducem, & deinde ad Rubiconem perueniſſe, vt Suetonius, & ante lucem diurnam Ariminum occupaſse vt Plutarchus ſcribit; ſecus qui fieri poteſt, vt ad lucem diurnam ad Rubiconem deuenerit, & tamen ante eam Ariminum occupauerit? Violenta ſunt, quę ad conciliandam repugnantiam retenta ſua ipſa explicatione Ariminenſis Scriptor commentus eſt: non uacat omnia confutare, id unum conſidero quod ipſe contendit, prępoſitionem (ad) ſignificare propinquitatem, non tempus ipſum, ad lucem ſcilicet ſignificare prope lucem, non autem initium iam lucis: ſed cum prępoſitio (ad) tempori apponitur id falſum frequenter erit, ad tempus enim venire non ſignificat ante tempus. * Nos hic te ad menſem Ianuariũ

*Cicero. expectamus. *Non ſignificat ante Ianuarium. verum enim vero res ipſa ſuadet (ad lucem) Suetonij pro nocturnis facibus, non pro diurno lumine interpretari. Siquidem Cæſaris celeritas, & diligentia non patitur, vt cum ab occaſu Solis vt Porta, & Suetonius fatetur diſceſſerit Rauẽna nocte hyberna, vt deinceps patebit, quę tũ maior erat horis 15. & triente, non niſi ad initium crepuſculi peruenerit; etiam ſi Luſus fuiſſet: nam vix is abeſt à Rauenna millia paſſuum viginti ſeptem, quod ſpatium ſeiuges hyemali etiam tempeſtate octo horis, & paucioribus conficiunt. Porta ſeptem horis cum dimidia contentus videtur. Dico autem ſeiugibus potius quã quadriga Cæſarem vectum, quod id verba Suetonij (multis iunctis) ſigni-*

ſignificant, licet Beroaldus (mulis) legat: at Codex meus (multis) habet, & non ineptè dum equos ſubintelligamus. Certè enim tum in vſu nedum quadriuges, & ſexiuges: ſed aliquibus etiam octiiuges erant. At aberrauit via Cæſar; non tamen debuit Dux diligentiſſimus, & perſpicaciſſimus ſex vſq; horas, & amplius in errore perſeuerare abſq; eo quod aliquo argumento, vel luminis, vel ducis in rectum ſe iter reſtitueret. Nihil minus veriſimile: cum ratio præſertim militaris poſceret inuadere Ariminum in tenebris, non autem lucente iam aurora; neq; ſane crepuſculum expectant, qui ex inſidijs locum aliquem intercipere ſtudent, vt credendũ omnino ſit Plutarcho dum ante lucem Ariminum occupatum narrat. Quocirca ad Rubiconem Cæſar nocturnis facibus, non diurna luce peruenit. Satis ſuperq; ratio ſecunda nobis vndecima hũc in modum ſublata eſt. At tamen reliquas ſumptiones percurramus. E re noſtra eſt detegere quam falsis vndiq; fundamentis ratio, quam ipsi pro Achille habent, nitatur. Secunda tamen ſuppoſitio nimirum Cæſarem ante Solis ortum inuasiſſe Ariminum vera eſt, vt nos tamen, non vt ipsi explicant. Dum ſcilicet intelligamus ante quoq; auroræ ortum eam occupatam eſſe Ciuitatem. At tertia ſumptio in præſenti negotio falſa eſt abeſſe ſcilicet Piſſatellum ab Arimino duobus de viginti millibus paſſuum: nam qua pergentes à Rauenna ad Ariminum illum tranſeunt, & qua tum tranſgreſſus eſt ipſum Cæſar, nunc decies circiter mille paſſus ab Arimino diſtat. At in deducendo quartã aſſertionem, non potuiſſe ſcilicet Cæſarem à piſſatello noſtro ad Ariminum crepuſculi tempore, immo & maiore proficiſci, non leuiter nec ſemel peccat argumẽtator. Illud eſt palmare Cæſarem pertransiſſe Rubiconem circa Martij finem (Porta aduerſus ſupplem. Chronicorũ Veruculi pag. 18.) alibi id fuiſſe die 22. Martij videtur aſſerere. At longiſſimè à veritate abeſt; cum Cæſar menſe Ianuarij Rubiconem transierit, & Ariminum occupauerit, vt patens eſt ex coment. de bello ciuili, ex Epiſtolis Ciceronis ad Atticum, & Epiſtolis Cæſaris, & Pompeij ibi inſertis. Miror in re tam obuia, & aperta hominem eruditum parum adeo uidiſſe. Nonnulla ex multis locis huc pertinentibus congeram. In primo ergo libro Coment. de Bello Ciuili cum prius

nar-

narretur quid Cæſar à Senatu petierit. Eratq; eo tempore, ut ibi dicitur) Rauennæ, expectabatq; leniſsimis ſuis poſtulatis reſponſa, tum ſubiunguntur hæc. Decurritur ad illud extremum, atq; vltimum Senatus conſultum, quo niſi pene in ipſo Vrbis incendio, atq; in deſperatione omnium ſalutis nunquam antea diſceſſum eſt. Dent operã Conſules P. Rom. Trib. Pleb. quiq: Proconſules ſunt ad Vrbem, nequid Reſpublica detrimenti capiat. *Hac Senatus conſulta perſcribuntur ad* VII. *Id. Ianuarij. Poſt auf gerunt ex Vrbe Tribuni Antonius, & Curio amici Cæſaris, ita in eodem loco.* Paulo poſt profugiunt ſtatim ex Vrbe Tribuni Plebis, & ſeq: ad Cæſarẽ conferunt. interim Cæſar, ſtatimq: Senatus con. expulſionemq: Tribunorum intellexit alloquutus eſt legionem decimam tertiam, quam ſolã ſecum tum habebat, ſeq: & dignitatẽ illi ſuam cõmendauit. tũ *(ibi ſcribitur)* conclamant Legionis XIII. quæ aderat, milites (hanc enim initio tumultus euocauerat, reliquæ nondum conuenerant) ſe ſe paratos Imperatoris ſui, Tribunorumq; Plebis iniurias deffẽndere. Cognita militum voluntate Ariminum cum ea Legione proficiſcitur. *Cæſar vero Tribunos Plebis Ariminum perueniſſe reperit. Vt hinc colligamus cum ſexta die Ianuarij ſit Senatus conſultum factum, & eiecti Tribuni, illiq; ſtatim ad Cæſarem profugerint, & ipſum Arimini conuenerint, tanto tempore poſt ſextum diem Ianuarij, quæ fuit Senatus conſulti dies, Ariminum occupaſſe, adeoq: Rubiconem tranſiſſe, quanto Tribuni Plebis iter ab Vrbe ad Ariminum abſoluere potuerunt ſex ſcilicet circiter dierum interuallo. Hæc ex coment. At modo ex Epiſtolis Ciceronis. Is ergo libro ſeptimo in Epiſtola Nihil habebam, Pompeium iam poſt bellum illatum concidiſſe animo die 19. Ianuarij deſcribit.* Vidi, *(inquit)* hominem 14. kal. Februarij plenum formidinis. *Et poſt multa in eadem Epiſtola hoc ſubiungit.* Hoc ſcribis *(ſcripſerat autem* X. *kal. Februarij)* poſt diem quartum quam ab Vrbe diſceſſimus. *Die ergo 19. Ianuarij diſceſſerunt Pompeius, Cicero, & Optimates. Diſceſſus vero fuit nedum poſtquam Cæſar tranſeundo Rubiconem, & occupando Ariminum arma in patriam mouit: ſed poſt quam illud reſciuere Con-*

In Coment.

Lib. I. de Bello Ciuili.

Ad Atticũ.

ſules

ſules, & Senatus, & poſt nuntiũ acceptũ poſtquam diſceſſum adornare vel raptim potuerunt: veriſſimile eſt ſex dies ſaltem interceſſiſſe, vt initium pariter belli, & Rubiconis tranſitus hinc in diem circiter 13. Ianuarij rurſus recidat. alia plura prudens omitto. Eſt inter Epiſtolas Ciceronis itidem ſeptimo ad Atticum Epiſtola Pompey, in qua certiorem facit Ciceronem ſe à Domitio accepiſſe obſidione cinctum Corfinium à Cæſare die 17. Februarij ſcilicet XIII. *kal. Martij libro 8 itidem ad Atticum epiſtola cum ad ſe literas, reſcribit Pompeio, ſe accepiſſe eius literas datas die* 20. *Februarij: quibus hortabatur vt quanto citius Brunduſiũ irent. Verba Ciceronis ad Pompeium.* Interim accepimus tuas literas Conuſio ad x. kal. Martij datas, quibus nos hortaris vt celerius Brunduſium veniamus. *Preterea vero eſt in eodem libro Epiſtola Balbi ad Ciceronem, & in ea inſerta Epiſtola Cæſaris, cuius ibi verba.* Ad VII. idus Martj Brunduſium veni, ad murũ caſtra poſui. Pompeius eſt Brunduſij, miſit ad me Cn. Magium de pace *demum lib. nono Epiſtolarũ ad Atticum.* Epiſtola miſeram ad te IX. kal. *ſcribitur, Pompeium ex obſidione Brunduſiana elapſum eſſe, adeoq; ex Italia profugiſſe die* XV. *Martij Viderint Ariminẽſes, vtrum Cæſar tranſierit Rubiconẽ ad finem Martij, qui die* XV. *Popeium Italia expulerat poſt reliquũ ferme Italiæ Picenum, Hetruriã, Vmbriam, Corfinium occupatum. Quã ergo falſis propoſitionibus nititur ratio, quã ipſi pro Achille iactant? cum itaq; circiter* XIII. *diem Ianuarij tranſgreſſus ſit Rubiconẽ Cæſar, ex Plutarchi autem teſtimonio erat eo tempore (nondũ anno emendato) ea die Solſtitiũ, nox in hac Regione fuit horarum 15. & m. 20. crepuſcula autem tũ horæ vnius, & minutorum quinquaginta. Cõſiderent nunc Scriptores Ariminẽſes, vtrũ Cæſarianæ celeritati adeo repugnaret decẽ circiter miliaria interuallo duarũ horarũ abſoluere, cũ Liuius lib. 27. ſcribat Philipũ Macedonũ Regẽ vno die miliaria amplius 60. cõtendiſſe, cõcitati etiã pedites abſq; vllis impedimentis praſẽte, & excitãte Imperatorẽ ad breue ſpatiũ tantũ via cõficerẽt. prolatani autẽ ad duas horas crepuſcula, quoniã Porta, ad lucẽ, nõ ſignificat principiũ crepuſculorũ: ſed prius aliquãto tempus. quod dixiſſe ex abũdãtia volui. at in priore reſpõsione pſiſto, nõ ſignificare Suetonio*

(ad lucem) initium, vel propinquitatem auroræ, ſed lumen nocturnum humana arte, & opera excitatum. Satis hæc ſuperq: Attamen placet ſubijcere; genus hoc arguendi, dum ſimul teſtimonia duorum Hiſtoricorum coniungimus ea ratione, vt vtriuſq; dicti veritas inconcuſſa ſit ſeruanda, non eſſe vſq: quaq: firmũ. Exemplis hoc confirmo. Hirtius in Comentarijs alloquutionem Cæſaris ad Milites, qua dignitatem illis ſuam commendauit, Rauennæ factam eſſe dicit. At Suetonius Arimini coram Tribunis Plebis eiectis, quos nondum adfuiſſe indicat Hirtius. Plutarhus dicit nocte, quæ præceſſit Rubiconis tranſitum viſum eſſe Cæſari, ſe cum matre coire: at Suetonius idem ſomnium alio tompore, & loco refert. Sufficiunt duo hæc ex plurimis loca attuliſſe, non eſſe admittendam huiuſmodi religionem diuerſorũ Hiſtoricorum dicta componendi perpetuo, ac tuendi.

XII. Ratio. *Ad tertiam rationem, ſiue duodecimam Catalogi noſtri tranſeo. Eſt autem ex Plinij teſtimonio à me pro noſtra opinione adducto in ſecunda ratione. pro ſe adducit locum Ariminenſis Scriptor: at pro vtra opinione ſit l cus ex dictis in eadem ratione meis clariſſimè conſtat, vt quicquid adderetur ad ratiocinationis aduerſarij leuitatem aperiendam vere ſuperuacaneum eſſet. Noto in eo duo ſolum. Primum, ſcilicet repeto repugnantiam inter arguentis dicta: in eo enim argumento concedit Rubiconem ibi à Plinio dictũ eſſe Luſum: at poſtea in ſupplementum fatetur à Plinio Luſum non Rubiconem, ſed Pluſam vocatum. Secundum quod in cenſuram cadit eſt id viri dictum. Ciuitatem quamq: à Geographis duobus fluminibus definiri exemplo Cæſenæ, quæ à Strabone tum Iſapi, tum Rubicone determinatur; At fallax eſt argumentum penes logicos ex particulari vniuerſale colligere. Non enim colligi poteſt Auerroes fuit Philoſophus, & impius, ergo omnis Philoſophus impius. Penes Strabonem non aliud facile exemplum præterquam Cæſenæ reperitur. Interim autem ſatis ſit Ariminenſibus Ariminum offerre, quod ab eodem Strabone non niſi flumine Arimino determinatur.* Habet autem *(inquit)* Ariminum Portum, & eiuſdem nominis Amnem. *Succedunt aliæ duæ (pace eorum dixerim) ridiculæ rationes. Erit ergo decima tertia, quam Scriptor*

XIII. Ratio

du-

ducit ex vēditione Vgonis Maltaleonis Malateſtæ facta. vēditionis *aduerſus ſupplē.pag.14.*
ſunt verba. Ego Vgo Maltaleonis do tibi preſenti in Xp̄i nomine Malateſtæ emptori pro te, & tuis heredibus titulo meræ vēditionis cōcedo tibi quicquid habeo, vel de cetero habere ſpero in Caſtro Scorticatæ, & in eius curia, & īſuper quicquid habeo īter flumen Mariculæ, et flumen Rubiconis à litore Maris, vſq; ad caſtrū Sobiani: et hæc omnia pretio centū aureorum, et decem inſuper librarum. *Argumentum inde elicit, ſi Rubico eſſet Piſſatellus noſter tantum agri tam exiguo pretio nullo vnquā tempore par eſſe potuiſſe; idcirco intra Luſi flumen reſtringēdam venditionem. proinde ei flumini Rubiconis nomen aſsignandum. Et potuit ſupina adeo interpretatio in animum docti viri ſurripere? quaſi Vgo vendiderit quæcunq; inter duo flumina Ariminum, & Rubiconem continerentur: non autem quæ ſolum in eo tractu poſsideret ipſe; cum tamen aperte in verbis exſcriptis legatur quicquid habeo, non vero quicquid iacet. Adhuc vero poteſt ne is ſibi perſuadere quicquid inter Luſum, & Ariminum fluuiū continetur poſſe pretio centum circiter aureorum vt iuſto liceri? Solum Oppidum S. Archangeli, quod in eo tractu continetur, quāto pluris valet? Nollem virum grauem pro amore poſitionis, & Patriæ adeo hallucinari.*

At neq; longe ab hac nota abeſt ratio XIIII. *quam elicit ex verſu Frizolij de ſe dicentis.* Non infimus accola Pluſæ. *Natus is ſiquidem eſt in Frizolij pago, quem Luſus alluit. interpretatur Ariminenſis Scriptor ſenſum Frizolij eſſe, etiam ſi in eo humili loco eſſet ortus, tamen eo quod Pluſa ſit Rubico fluuius celebris, ſe quoq; eius celebritatis eſſe participem. At oportet excitare manes Frizolij, & ab eo tam reconditum ſenſum haurire; ſecus enim verba ſatis apertè ſignificant fuiſſe ipſum inter conterraneos ſuos honeſtæ conditionis. Cedit diuinatrix hæc, & extorta expoſitio in reprehenſionem eius non ſpernendi Poetæ. Nam ſi laudem ex Rubicone quæreret, næ valde reprehendendus eſſet, qui nomen Rubiconis vnde laus tota promanaſſet reticuiſſet, & in ignobile nomen* *Cap. 2.*
Pluſæ commutaſſet: non ita monet Ariſtoteles 3. Reth. exemplo Simonidis, qui dum mulas laudauit, vocauit filias volucrum

 equo-

XV. Ratio. *equorum, at qui vituperaret (inquit) filias aſinorum. Exciderat demum alia Ariminenſium ratio, quam ex Areoſti auctoritate deducunt, qui celebrans Gineuram Malateſtam tum Arimini Principem, eam illi virtutem tribuit, vt Cæſarem pacatura fuiſſet, ne Romæ bellum inferret, libertatemq; Patriæ oprimeret ſi ea tempeſtate vixiſſet.*

Porta in Epiſtola. pag. 103. Hiſt.

Se à quell'etade ella in Arimin'era
Quando ſuperbo de la Gallia doma
Ceſar fù in dubbio s'oltre la riuiera
Douea paſſando inimicarſi Roma
Crederò, che piegata ogni bandiera,
E ſcarca di trofei la ricca ſoma
Tolto hauria leggi, e patti à voglia d'eſſa,
Ne forſe hauria la libertade oppreſſa,

Quoniam vero meminit eſitationem Cæſaris in Rubiconis ripa colligunt inde fuiſſe in ditione Arimini Rubiconem, ſecus ab re Arioſtum ibi loquutum. At quæ vis quæſo, quæ neceſſitas rationis? Princeps Arimini à Cæſare, qui fuit anceps tranſeundi in Rubiconis ripa, imperaſſet ne bellum Romæ inferret, nec patriæ libertatem opprimeret. Ergo Rubico fuit in ditione Ariminensi. Cur etiam si in ripa Anemonis anceps pariter fuiſſet Cęſar, non tamen poſſet eam vim tribuere formę, & virtuti egregię illius Heroinę, quæ Cęſaris ferociam ſedaſſet, & in gratiam cum patria reddidiſſet? non etiam tum pertinuiſſet ad ditionis eiuſdem ſecuritatem mitigare Cęſarem? ne bello Italiam perturbaret, multoq; maxime ne Ariminum occuparet quę duo Rubiconis tranſgreſſus ſpectabat. Prеterea non quęrimus hic, cuiuſnam fuerit Rubico; ſed quinam fuerit. Memini nunc Scriptores rurſus Ariminenſes ex auctoritate Lucani interpretum aſſerere fuiſse quondam in Portu Arimini Cruſtam marmoream, in qua ſcripta erat hęc Iuſſio.

Im-

Imperat. ſiue miles, ſiue Tyro armatus
Quiſquis es ſiſtito vexillum
Arma deponito, nec citra hunc amnem
Arma, ſignaue traducito, & ſi quis contra fecerit
Hoſtis adiudicabitur P. R. ac ſi arma contra Patriam
Tulerit, Penateſq; Deos abſtulerit.

Si hoc dicunt vt ibi Rubiconem eſſe colligant, erit Ariminus, in cuius oſtio eſt Arimini portus, non Luſus Rubico. Si vero uelint aliud eſſe illud edictum ab eo, quod in Rubiconis ripa, oportebat ibi, non ad Rubiconem finiri Galliam. Nam ideo in ripa Rubiconis hæſitauit Cæſar, quod eius Prouinciæ is terminus eſſet, ut diſerte tradit Suetonius. Non ſatis ergo ſibi conſtant, neq; id ingenij, & doctrinæ imbecillitati; ſed cauſæ falsitati potius tribuendum; neq; enim cauſa falſa poteſt rationibus ueris confirmari, cum ex veris propoſitionibus uera concluſio colligatur neceſſario ductu.

FINIS APPARATVS.

SCI-

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ, TVM SENÆ.

LIBER PRIMVS.

FAECVNDA fuit ſemper Gallorum gens, & numeroſa: at primis adhuc temporibus magis. Tum enim bellax natio, & feruidi ingenij ſtimulis Veneris patet. Tũ quæque gens vſq: quo naturalibus contenta diuitijs ſimplici victu, & veſtitu vtitur, ſtatim atq: per ætatem inſtinctu ad id agitur connubia quærit nõ luxus impedimentis, non familiarium bonorum anguſtia retardatur. Sunt quæ ad numeroſam quãtumcunq: ſobolem nutriendam ſufficiunt tunc obuia, & paratu facilia. Præſertim vero cum agri accedit fertilitas, qua inſigni Gallia vtitur, eademq: paſcuis abundans, & piſcoſa regio. Hinc itaq: magna ceu ſui examina in finitimas nedum, ſed remotas Prouincias effudit nedum ſcilicet in Hiſpaniam Celtiberos, in Italiam Ciſalpinos Gallos: ſed in Aſiam vſq; Gallogræcos proſeminauit.

Ad

Ad Italicas vero Colonias ſermonem contrahendo par eſt Liuium ſequi. Quo ergo tempore Tarquinius Priſcus Romę, eodem Celtis imperitauit Ambigutus, qui redundantem multitudinem intelligens Bellouaſum, ac Singoueſum ex ſorore nepotes magnis cum copijs emiſit, qui ſibi alias quærerent ſedes. Belloueſo Italia obtigit, in quam per Taurinos, Tuliaq; alpis ſaltus tranſgreſſus prope Ticinum flumen Tuſcos eius tum tractus incolas, & dominos collatis ſignis ſuperauit, Inſubriam cæpit. Mediolanum condidit. Continebatur occupata Regio inter Alpes, & Padum. Verum Boij Pado ratibus traiecto Traſpadanam illis, ac Ciſpadanam nobis intra Apenninum tamen obtinuerunt. Poſtremi Senones poſtremam eiuſdem Ciſpadanæ Regionis partem, quæ ad Adriatici Maris oram ſita eſt, occupauere. Vtrum vero Boij, & Senones ijdem fuerint qui cum Belloueſo venere, an poſt ſequuta Gallorum manus, incertum cum ſit, ſub eadem etiam ambiguitate à me relinquetur. Quod autem de ijſdem Senonibus conſtat hinc iam tradam. Gens hæc celebris Celtici portio extremam Ciſalpinæ Galliæ partem ſibi vindicauit, vel quod poſtremo aduenerit, vel quod eam ſibi partem quęſiuerit, ex qua in nouas imperij acceſſiones aditus liber eſſet, & à reliquis Gallis expeditus. Coniecturam facit, quoniam Senones ad Vfentem vſq; prouexere ditionem, ijdemq; in Gręciam intulere arma, & Delum inuaſerunt ſub Rege Brenno cum, & Brennus fuerit, ſub cuius ductu Romam occupauerunt vt idem Rex, vel cognomines Reges eandem fuiſſe nationem monſtret, quę tum Romam cæpit, tum Gręciam inuaſit. Ad magnos ergo ditionis acceſſus cum adſpirarent Senones nondum occupatę Italię parti contermini eſſe voluerunt. Prima vero eorum ſedes in octaua Italię Regionę (vt poſtea diſtinxerunt Romani) conſtitit: à Septentrione finem Atheſim fluuium habuit: ab Auſtro Apenninum: ab Ortu ſinum Adriaticum, & Ariminum: ab Occaſo Boios. Atheſis Veronam ſcindit, & in Venetiarum ęſtuaria influens qua ex parte ad Mare iam accedit, inter Venetos, & Senones li-

mes

mes fuit. In deſignato tractu Senam ipſi ędificauerunt ad mare Adriaticum prope flexum littoris ab Auſtro quorſum Venetum litus tendit ad Eurum quorſum reliqua Flaminię ora Piceni, Apulorumq; flectitur. Cęterum vicatim habitabant, ijs exceptis Ciuitatibus, quas reperierunt, inter quas Rauenna, & Sarsina. Senam ergo ipſi ſuo de nomine dixerunt ut Silius Italicus confirmat. Et Rubico, & Senonum de nomine Senę. Situs eius ad occurrendum Venetis, quibus cum inimicitias habuiſſe narrabimus, & ad imperium protelandum accomodatus. Ager amęnitate, & ubertate nulli ſecundus. Colles ad Auſtrum molles, & fęcundos obtinet nunc uitibus, oleis, ficubus, & alijs fructibus conſertos ualliculis interſepiuntur amęnis. Deſinunt colles, aperiunturq: ualles in amplam, & frugiferam planitiem, quę maximorum Italię Camporum nunc Lombardię vocatorum pars eſt uberrima. Planitiem ad Ortum, & partim ad Cęciā ſtringit Mare, ibiq: Portus profundiorum antea aquarum, & intimiore ſinu nunc à Ciuitate octo millibus paſſuum circiter abeſt: ſemper enim aggeritur terra, & Mare ſubinde recedit. In Collibus, et inter Colles uina pręſertim generoſa producuntur, quo nomine ab antiquis uſq: temporibus celebria ſunt uina Cęſenatia. Territorij ad Septentrionem limes mare. Longitudo Ciuitatis more geographico eſt grad. 34. 40. latitudo grd. 44. at amplius quam Roma ad polum grad. fennè 2. minus ad Ortum grad. 2. 40. accedat. Hęc fuit Senonum Regia. Poſt autem Ciſalpini Imperij diuiſionem Galli fędere, et amicitia iuncti perſeuerabant. At ſingulorum Reſpublicę diſtinctę. Forma uero ipſarū Regia, ſed refracta, vt magna quidē eſſet ī ōnibus rebus Regis auctoritas: plurimarū tamen poteſtas non niſi à populo. In reliqua Italia Tuſcorū gens pręualida etiam ſi eorum citra Apenninum acciſæ vires à Gallis, reſtabat tamen ea in parte ī eorū adhuc ditione Picenū, vnde ātea Vmbros expulerāt. Romani in Latio, & finitimis Regionibus imperiū prolatauerāt. Liberæ reliquę vt plurimū erant Ciuitates, & quę nationis eiuſdem plures vniebantur fędere. *Plin. lib. 5. cap. 13.*

In hoc rerum ſtatu Senones ſuis e finibus egreſſi Picenum inuadunt, ex eoq; Hetruſcis expulſis Ariminum, & Anconam, interiectaſq:, & adiacentes Ciuitates, & loca occupauere. Piſaurum ſcilicet, & Fanum, & Camarinũ, & AEſium, totumq; illum tractum obtinuerunt, & Apenninum etiam tranſgreſſi confines Tuſcis auſtralibus euaſere. Id quod teſtatur reſpõſum veientibus ab ijſdem Etruſcis datum dum peterent à Romanis obſeſſi auxilium denegauerunt enim eo quod nouos accolas Gallos haberent, cum quibus nec bellum, nec fida pax eſſet. Interim erat in Inſubria florentiſſimum Oppidum Melpum nondũ à Gallis, quibus Inſubria obuenerat, captum. Suppetias illi à Boijs, & à Senonibus pro fœdere, & conſanguinitate petierunt ad tollendos e medio hoſtes, qui ditionem ipſorum intutam reddebant. Exercitum miſerunt vna cum Boijs Senones, vnde oppidum illud celeberrimum victum, & expugnatum, demumq; deletum fuit. Incidit expugnatio in annum eundem, quo Camillus Veios cæpit. Florentes ergo Senones amplitudine imperij, & rerum geſtarum gloria interim quieſcebant, captaq: loca cultu exornabant, & ædificijs. Montes Piſauri, atq: Anconæ Mari imminentes duo promontoria efficiunt, inter quæ iacet æquata planities quadraginta milliarium. In eius medio ad Mare nouam Ciuitatem excitauerunt, deq: ſui nomine vocauere: verum ad diferentiam prioris, & ad gloriam gentis non Senam tantum; ſed Senegalliam dixerunt. Alluit Ciuitatem fluuius non quidem magnus, ſed qui Portum aptiſſimum ad hæc vſq; tempora faciat. Potuit ea commoditas, & agri fertilitas ad nouam ibi condendam Vrbem Gallos allicere. At ecce noua ſe ſe obtulit occaſio ad Hetruriæ imperium aſpirandi. Aruns Cluſinus ob irrogatum vxori ſuæ ſtuprum Lucumoni infenſus præpotenti iuueni, cuius prius tutor fuerat, confugit ad Senones, qui rumore victoriarum ſuarum Italiam impleuerant, in ſuiq; vltionem aduerſus patriã eos incitat. Obcæcat adeo impotens ira, vt vel per patriæ ruinam ad vltionem priuatæ iniuriæ quis pergere ſuſtineat: neq; vero trans Alpes Aruns iuit

Liuius Lib.

Plin. lib. 3. Hiſt. nat. c. 16.

iuit ad educendos inde in Italiam tum primum Gallos illectu uini, vt quidam dixere, quos Liuius confutat. Iamdiu aduenerant Galli, & magnam Italiæ partem ſui iuris effecerant. Lib. 5.
At profectus eſt ſane in Ciſalpinam Galliam ad Senonum Regiam Senam ſcilicet, ibiq; facilitate victoriæ, & amplitudine occaſionis propoſita mouit concionem, & Regem ad arma ſumenda. Cluſium olim Porſenæ Regia,& Pollens inter etruſcas Ciuitates, tum quoq;ad ſui imperium allicere quam maxime poterat auidos imperandi Gallos, eoſq; ampliore adhuc ſpe implere, qui ſibi ab armis, & virtute ſua omnia pollicebantur. Indicto ergo iuſtitio maximas copias coegit Rex, eaſq; omnibus rebus inſtruxit nō ad Cluſinos ſolos, expugnādos: ſed ad maximos præterea progreſſus in reliqua Italia faciēdos. Inclinabat iam ver cū ſuperato Apennino ad confinia *imperij ſui* adeoq; & Hetruriæ peruenit Brennus tremendo *exercitu*. Inde in cluſinos mouit apertis aut debilibus locis ſtatim occupatis: munitionibus vero interim declinatis ab Arunte Duce locorum perito ductus. Cluſini ſane tot, & tantorum hoſtium inopinato aduentu perculſi non deſponderunt tamen animum: ſed vt viros fortes decet ad patriam defendendam ſe accinxerunt. Difficilem Ciuitatis expugnationem reddebant, ſitus (in edito enim ac arduo monte poſita erat) & munimenta. Cum tamen hoſtium ferociam cernerent, eorumq; aduerſus Tuſcos Tranſpadanos, & Ciſpadanos, immo & finitimos victorias audiſſent, alienas quoq; opes quærendas arbitrati ſunt. Romam itaq; legatos miſere, qui auxilium à Senatu peterent aduerſus gentem exteram, quæ ſatis iam manifeſto ad totius Italiæ imperium adſpiraret. Cum Romani Veios Etruſcam Vrbem opugnarēt, Cluſini etiam si Etruſci ſuppetias Veientibus non tulerunt quo nomine cultam à ſe cum Romanis amicitiam profiteri poterant. Legati ergo in Romano Senatu hunc ferme in modū locuti ſunt. Si Populus Cluſinus P. Conſcripti aduerſus cuiuſuis Italæ gentis inuaſionem à vobis auxiliū in ſui defenſionem peteret, certe defenſionis titulus poſſet aduerſus in-

iuſtitiam aggreſſorum iuſtiſſima arma vestra allicere. Accedit antiquum inter veſtram, noſtramq; Ciuitatem fędus, & amicitia, quę tantum apud nos ualuit ut reliqua Etruria pro Veientibus aduerſus vos conſpirante, nos (etiam ſi Tuſci) ab omni tamen facto, dictoue aduerſus veſtram victoriam abſtinuerimus; noſtræ tamen ceſſationis, & incrementi imperij veſtri non pænituit, & multo minus nunc pænitet. Vtile eſt in quauis gente Populum aliquem potentem eſſe, qui cognomines populos ab exterorum, & barbarorum inſultu poſſit deffendere. Res nunc incidit. Gens fera, & barbara ab extremis Oceani finibus, ſuperatis conterminis cælo Alpibus olim Italiam inuaſit, amplaſq; eius Prouincias occupauit (cur enim non pro Italia habeamus vniuerſam hanc plagam, quæ ab Alpibus, & à duplici Mari continetur?) nunc antiqua portione etiam ſi longe, lateq; effuſa haud contenta, Piceno, & Vmbria magna ex parte occupatis, Tuſciam inuadit, nec eorum inſana domiuandi libido poteſt aliter quam armis repelli. Quos Alpes, & Padus non coercuit, certe non Ancenis, non Tybris ſiſtet, vt quæ arma nunc nos terret, nobis deuictis ſint vobis ĩtra Ancenẽ, & forte Tybrim expectãda cõſiderate pro veſtra prudẽtia vtrũ vobis expediat iunctis etiã noſtris viribus longe ab Vrbe pugnare; an nobis debellatis (tollãt Dij omen) intra viſcera imperij veſtri cũ ĩmani hoſte veſtris ſolis viribus magnis (fatemur) attamen ſolis de ſalute potiuſquã de imperio certare. Imploramus P.C. veſtrũ auxilium pro itala, & amica Ciuitate aduerſus barbaros hoſtes. At ſi res intimius cõſideretur offerimus arma noſtra aduerſus cõmunẽ, & ĩmitẽ hoſtem veſtris iungenda: proponimus Vrbem noſtram munitã opere, & ſitu pro ſede belli, in qua laſſetur furentium impetus, frangãtur animi, tela hebeſcant quo facilius veſtra virtus, & diſciplina feris inimicis debellatis Italiæ libertatem partim reſtituat, partim tueatur. Senatus poſt maturam de re graui conſultationem reſpondit. Curæ ſibi futuram Cluſinorum defenſionem; placere tamen prius tentare quid pacifica legatio, authoritaſq; in ea Romani nominis ad auertendos Gallos ab incæ-

pta

pta oppugnatione poſſit. Elegerunt itaq; tres Fabij Ambuſti filios, qui cum Cluſinis irent, atq: Senatus, & P. Romani nomine cum Gallis agerent, vt à violandis P. R. ſocijs nulla ipſi iniuria prouocati abſtinerent, pergratū id Senatui Populoq; Romano futurū, qui optent amici Gallis eſſe. Petere itaq; ab illis vt Cluſinos antiquos amicos poſſint pace defendere. Sentient Galli poſtmodum nō eſſe illis Romanam amicitiam inutilem. Conſilium Senatus fuit antequā quicquā decernat, noſcere ſenſum Gallorū ſit ne prędatorianus: an ſedes figere, & imperium propagare intendant: quæ virtus, quantæ copię, demumq: id agere vt ſi declinari poſſit, bellò non ſe implicent nouo. Sin minus; hoſtis ſaltem prius nouerint ingenium, & vires. Prudens omninò deliberatio, niſi ferocia Legatorum eam corrupiſſet. Illi in Gallorum cōcilio accomodatis primo verbis Senatus mandatū expoſuerunt. Galli, & pro illis Brennus mitius ſpecie quam re reſponſum reddidere. Gallos pro inſita virtute in virorum fortium amicitiā eſſe propenſos quales Romanos exiſtimant cum Cluſinos videant in tāto ſuo diſcrimine ad eorum auxilium confugiſſe. Eam ob cauſam etiā ſi nunc primū Romanorū nomen audiāt, in eorū gratiā Cluſinis pacē reddituros, ea vna cōditione tamen, ſi partē agri, quā illi, præ amplitudine territorij incultā relinquunt, ſibi cōcedāt aliter nō eſſe conuenturos: quā cōditionē ſi Cluſini abnuant, velle ſe corā Legatis dimicare, vt poſſint renuntiare ſuis quantum virtute Galli cæteris omnibus mortalibus antiſtent. Tum Fabij quid iuris eſſet ī Hetruria Gallis vt ſub interminatione belli ab ātiquis poſſeſſoribus agrū peterēt indignabūdi quęrere; nec minus ferociter Galli in armis ius habere, omnia virorū fortiū eſſe replicauerūt. Accēſis ideo animis à colloquio diſceſſū: Recepti Cluſiū Legati authores fuerūt vt ex munitionibus egrederētur, & cū barbaris manū cōſererent ſtolidā eorū ſuperbiā fractū iri dū viderent Cluſinos ſuiſmet viribus auſos in certamen deſcēdere: quid poſtea futurū cū Romanus exercitus acceſſerit? nec magnū in eiuſmodi alea periculum, quòd ita ſtrui poteſt acies, is ſit Ciuitatis ſitus, vt Ciues poſ-

ſint

ſint etiam ſi profligati tutum tamen habere ad munimenta, ingreſſum, indeq; hostes repellere ea eſt propugnaculorum firmitas, ea aſcendendi difficultas, prꝑterquamquod neq; fortium eſſe uirorum pati ſe abſq;eruptione ulla obsidione cin gi. Postremo ſe inter primos pugnaturos obtulere. At mouit facile uulgus ſuadentium audacia & ſecuritas. Prudentes uero quod legati Romani pugnādo bellum iam inter Gallos, & Patriam ſererent. Conducebat uero Clusinis implicari bello Romanos, & Gallorum forte furorem à ſe in illos, ut accidit auerti. In aciem itaq; deſcendunt, interq; primos Fabij pro legatis hostes repente facti:acies concurrunt in qua pugna adeo Romana uirtus enituit, ut quos arma tegerent, Fabios facta proderent:prꝑterquam quod Quintus Fabius ex illis Ducem Gallum transfixit cuius cum ſpolia legeret à Gallis est agnitus, ſubindeq; per totam aciem uulgatum est Legatos Romanos inter Clusinos proq: illis pugnare. Excanduere omnes uniq: huiuſmodi irę receptui eos ceciniſſe Liuius tribuit, cui non ego facile aſſentior. Ira siquidem in Legatos potius in illos,atq: in ſocias copias impellere quam auocare ferocem gentem debebat. Non etiam credo in ęquum, ac campestrem locum deſcendiſse Clusinos:non ſuſtinuiſsent enim tantam uim hostium ſuis illi uiribus ut ęquo Marte prꝑlium finiretur; immo vt priores Galli in Caſtra remanerent. crederem in cliuo inſtructam ea in parte aciem, in qua loci iniquitas, & difficilem acceſſum Gallis, & facilem receptum Cluſinis faceret. Hinc licet inferiores numero, & virtute inimicorum ferociæ reſiſtere potuiſſe. Cum autem Brennus inſpiceret prius ſuperiores tumulos capiendos ad æquiorem cū Tuſcis pugnam,vel ad arctiorem obſidionem, vt interim ſuorum ſanguini parceret, in Caſtra milites reduxiſſe. Illud ſane certum eſt ira in Romanos exarſiſſe: pro maxima enim ſui iniuria reputabant violatum ab illis iūs gentium eſſe: qui ad quos legati venerant, in eos hoſtilia feciſſent. Romam ſtatim eundum vltum iniuriam militum vulgus fremebat; at prudentiores contra,illā eſſe iniuriā,& iniuſtitiam legatorum,non

Ci-

Ciuitatis. Illuc ergo mittendos qui iniuriã deferant,& pro ſatisfactione petãt Legatos violatores iuris gentium ſibi ad pœnam dedi. Vt ſatis pateat conſultos tum Senones iuris, & cum ferocia militari iunctam tamen ciuilem diſciplinam habuiſſe. Cum olim enim e Gallia oriundi, at omnes ſicut, & parentes in Italia orti, & alti antiquæ Druydarum diſciplinæ cultum italicum adiunxerant. Proficiſcuntur Romam Galli Oratores, quæruntur Fabiorum iniuriam. Satisfactionem in Senatu petunt. Iuſtitiam expoſtulationis, & petitionis Senatores agnoſcebant, at dignitas Fabiæ gentis, & primariorum in ea virorum quominus Gallis ſatisfacerent inhibebat. Optimum factu viſum eſt ad Populum iuditium reijcere vt à ſe inuidiam damnando, vel iniuſtitiam abſoluẽdo auerterent. In popularibus Comitijs ferocia Legatorum digna præmio habita eſt, non pœna; cum enim Fabij minus dignitati ſuæ in concione, quam in Senatu fiderent, oratione ſe ipſos tueri oportere iudicauerunt huncq; in modum, ſimilemue ſe expurgauere. Accuſant nos Quirites violati iuris gentium Galli, ideoq; à vobis deditionẽ noſtrã ad pœnã ad immanẽ ſcilicet mortem immanes homines poſtulant. Summa criminis eſt, nos Legatos exuiſſe, hostem induiſſe, quod in Cluſinorum acie armati pugnauerimus. Criminatio ſecum ipſa multis nominibus pugnat. Dicunt armis nos tectos pugnaſſe,& tamen à ſe agnitos. Si armis operiebamur vnde imago nostra, effigiesq; elucebat? Si conſpiciebatur facies, non ergo Caſſide obtegebatur. Iniustitiæ nos arguunt, & tamen eius criminis accuſant quod ſolum confeſſione nostra constare vobis iudicibus potest. Negemus nos a nobis pugnatum cum neq; id Cluſini afferant,num ſolis Gallis id dicentibus fidem populus Romanus in pernitiem ſuorum Ciuium adhibebit? vel nos ergo pro iniustis habent,& qua ratione credunt delictum etiã ſi verum aduerſus nos confeſsuros? vel iusti, & veri amatores arbitrantur, & quomodo iuris nunc violatores profitentur? At vobiſcum Quirites non debet per hos tramites nostra procedere defenſio. Concedatur Gallis à nobis pro Cluſinis

pu-

pugnatum. Nullam tamen iuris gentium tranſgreſſionem aſserimus. Iniuſtum eſt ab eo peti erga ſe obſeruationem iuris, qui primus à iure receſserit. Qui de venditione rei ſuæ, & de precio conuenerit. At antequam rem emptori tradat in alium illam diſtraxerit, num iure poteſt ab emptore prętium is petere? num iuris obſeruationem prætexere, qui ius factis prius fregerit? Efferata hæc, & barbara gens illud vnum pro iure habet. Omnia potentiorum eſse hoc ipſum nobis Legatis veſtris in concilio ſuo reſponderunt. In armis ius ſe habere omnia potentiorum eſse: ex quo iure agri Clusini partem insignem petunt, ſecus arma minantur. Adeo ſpernunt est hoc Leonum, est accipitrū imbecillioribus veſci animātibus: non autem humanum, non gentium ius. Iuris illi gentiū obſeruationem erga ſe in alijs expoſcunt, quod ipsi erga alios imminuunt, frangunt, abolent? ſed, ijs etiam iuris quod ipsi ſpernunt obſeruatio debeatur. vetet ius gentium ne Legati hoſtilia faciant. Quærimus vtrum Legatus, si repellat arma, & inſultum inuadentium, mortemq; intentātium, legationis iura frangat? certe, & vitam defendere, & exiſtimationem, quam fortis quiſq: vitæ præfert licere reſpondebitis, præſertimq; si una cū priuata Legatorum publica Ciuitatis dignitas dedecoretur. Expoſuimus ergo in Gallorum Concilio mandata Senatus. Is uero finis colloquij fuit ut deſperata pace belli arrham ab impotenti gente reportauerimus minas contumelijs acti, nonne ſunt enim minæ in amicos ueſtros in nos, in uos contumelię? Clusium nos recipimus tum Galli aciem inſtructam in eam Ciuitatem, in eiuſq: excidium promouent. Quæſo Quirites quid nobis à fera, & barbara gente si Ciuitatem, quę nos receperat expugnaſsent expectandum? quos contumelijs abegerant num in capta Ciuitate captis pepercisſent? arma ergo ſumpsimus ut uitam noſtram ſeruaremus ut dignitatem noſtram, & quod maximum eſt, veſtram defenderemus. Hoc eſt tueri non violare iura legationis. Neq; hęc dicimus quod ſi expediret communi ſaluti nos dedi deprecaturi deditionem eſſemus ab ortu immo ante ortum ex anti-

quo

quo noſtræ gentis propoſito vitæ noſtræ ſunt Reipublicæ dicatæ. Sed nunc in deditione noſtra ſi ita iuberetis nullam veſtram vtilitatem, at multam indignitatem futuram agnoſcimus. Iniuſtam nedum rem petunt: ſed iniuſtis, & indignis modis, minis agunt .vobis arma minitantur. Trucibus oculis ſuperbo inceſſu, aſperis verbis, imperioſa oratione comitijs his veſtris inſultant; maieſtatem veſtram à Latio, ab Etruria, ab Italia ſumma veneratione cultam, & iure colendam calcant, & peſſundant, & vos non vlciſcemini? & tolerabitis? & poterunt hi iactare ſe à vobis metu belli confeſſionem ſubiectionis expreſſiſſe, dum imperatos Ciues velitis, nolitis eis ad pœnam dederitis. At forte indignitatem vtilitas excuſat. Gens inuicta eſt quouis modo placanda. Cluſini ſuis ipſis viribus in acie reſtiterunt, & vobis erunt formidandi qui trecentis iam, & ſexaginta annis cum bellicoſis populis inuicti immo victores pugnatis? At vtile ſaltem eos habere amicos vt auxiliaribus interdum eorum copijs liceat exercitus veſtros firmare,& augere. Nũ vero creditis poſſe vos cũ gente lingua, moribus, legibus à reliquis hominibus diſſona amicitiam iungere? quæ nullam aliam legem agnoſcit quam dexteram, & enſem. Quæ iura, pacta nulla alia lance quam vtilitatis ſuæ pandit, & librat. Demumq; cum ipſi totius Italiæ imperio adſpirent num vos qui imperium in ea iam late effuſum obtinetis, cum eis conuenire poteritis? Inducite in animum Quirites cum illis vobis eſſe pro imperio immo pro ſalute pugnandum. Illud vnum intereſt vtrum mollitie decretorum veſtrorum, inſolentiam eorum alatis, an grauitate, & fortitudine reſponſorum impotentiam frangatis.

Romanus Populus vel oratione Fabiorum motus, aut gratia, vel Gallorum moribus, & dictis irritatus nedum Fabios non dedidit: ſed Tribunos militares (qui Magiſtratus tum loco Conſulum erat) elegit. Et ſatisfactionis loco ſpretos Legatos Gallorum dimiſit, qui pro ſuperbia gentis quam maxima ira accenſi ad ſuos redierunt, eoſq; qui ab initio Fabiorum iniuria acriter commoti erant in Romanum Populum, ac

Ciuitatem mirum in modum accendere. Se Barbaros dictos, & indignos inſtar ferarum habitos cōmunione iuris gentium. Nullius pretij homines, & vix pares Cluſinis fuiſſe, at longe Romanis impares futuros. Ad hæc Concilium frendere: & Milites totis Caſtris arma, Romam alternis vocibus conclamare. Impetui militari reniti haud quaquam licebat: neceſſe erat Ducibus, vel Milites Romam ducere, vel præeuntes ſequi. Id cum intelligeret Brennus. Tantiſper ſolum profectionem remoratus dum longe, lateq; diſperſa manu commeatum in aliquot dies pararet; meſſis enim iam matura cum ſolſtitiū ęſtiuū eſſet. Tū ſe Militū ardori permiſit. Vrgebant ſe ipſas iratæ turmæ, rapidoq; itinere ferebantur in eo vno Imperatori obſequentes ne incompoſitæ incederent. At prudenter Brennus inhibuit omnem interiectorum Populorum populationem. Nullæ prorſus prædæ actæ: Immo Caduceatores præmiſſi qui ſingulis Ciuitatibus nuntiarent vnam Romam à Gallis peti; abſq; cæterorum omnium damno, niſi prouocentur tranſituros, quod & præſtitere. Non permittebat militaris ratio poſt ſe munitis locis relictis inferre potenti Populo bellum quod diuturnum eſſe deberet ſi vires nō futurus caſus æſtimarentur. Hoc cum intelligeret Brennus, & furor militaris non permitteret locorum oppugnationem id quod reliquum erat tentauit eos niſi amicos ſaltem non inimicos habere. Vtile idipſum erat ne irritati damnis Gallorū curſui armati obſiſterent, illumq; retardarent. Iam de Gallorum adueutu rumor Romam perlatus erat Cluſini ipſi nuntios miſerant, & intermedij Populi. Fabij prius Gallorum contemptu Vrbem repleuerant, inde factum eſt vt gregario delectu Romani occurreret, neq; in Imperatoris delectu, quam in copiarum accuratiores. Non Dictator dictus, vt aduerſus finitimos populos cum paulo maius diſcrimen occurreret: ſed tumultuarium exercitum temerarijs ductoribus permiſere. At si profundius rem æſtimemus Diuinum Numen quam labiles ſint humanæ opes euentu ipſo homines admonet. Gens quæ bellica virtute ab vſq; 365. Anno creuerat,

rat, & tum maxime florebat, patriam ignauiſſime amiſit, ne clauſis quidem portis pro muris pugnare ſuſtinuit. Cum tamen pugna pro vxoribus, & filijs, aris, & focis futura eſſet. Quibus Gallis Cluſini diu reſtiterant, neq: per diem Romani ab ijſdem mœnia ſua tueri auſi ſunt. Qui dixit hominem ludum eſſe Deorum, non plane nihil dixit. Ludit in humanis interdum rebus Diuina ſapientia, vel certe humana ſuperbia à Diuina potentia deluditur. Quis crederet bello exercitum, & eouſq; inuictum Populum in ſui defenſione turpiter adeò defecturum? aut qui ſe adeo ignaue defendat mox continuatis uictorijs Orbem vniuerſum ſubacturum? Galli emiſſis colonijs multas Orbis partes occupauere: At intra decennium vniuerſa Gallia à Cęſare deuicta, & ſubacta fuit. Luſitania noſtro ęuo quãta facilitate à Caſtulonenſibus capta eſt. At contra in India Luſitani eodem ferme tempore heroicam fortitudinem præſtitere. Romani ergo ex vrbe cũ magno hoſtium ſpretu exierunt: ad Alliam autem flumen occurrerunt in loco vix vndecies mille paſſus diſtante. Rapide adeo Galli proceſſerunt. Tanta celeritas primo contemptũ in timorem mutauit; poſtea multitudo immenſa, procera item corpora, truces cantus, inſueta armorũ ſpecies, quodq; maxime terret audacia ipſa inimicorum timorem auxit. Nõ tamen Romani Duces ante capere locum caſtris, firmareq; vallo voluerunt. Sed territos in aciem duxere, quæ nec prudenter inſtructa; contra enim ingentem multitudinem, & impetuoſam nimis attenuata in medio. Eam vnam curam habuerant ne cornua circundarentur. Erat ibi ad dexteram editus locus, quem firmauerant ſubſidiarijs Romani, reliqua acies, ac legiones vniuerſæ in campeſtri loco diſpoſitæ. Iudicauit Brennus prius ex loco ſuperiore depellendos ſubſidiarios, facile poſtea ex æquo loco cęteras copias eiectũ iri. eadem a primis vſq; temporibus fuit, eſtq; Gallorum indoles, & natura. In principio maiores viris, in fine fæminis minores eſſe. Tantam ergo impreſſionem in ſubſidiarios edidere, ea ferocia inuaſerunt agmen vt pauore occupatæ, &

Plato.

obſtupefactæ legiones prius aufugerint, quam arma diſtrinxerint. Dextrũ cornu Romam aufugit; ſiniſtrum Veios, quorum multos Tyberis interpoſitus abſorpſit: maior tamen pars illæſa eo peruenit; indeq; neq; Romani miſerunt, qui ſe viuos nuntiarent tanta fuit pauoris excæcatio. Hæc demum fuit illa non clades, pauci enim obiere; ſed fuga allienſis, qua turpiorem vix vnquam Sol vidit. Galli non ſatis Romanos tam fœde fugiſſe crediderunt. Vnde Brennus inſidias ſuſpicatus non permiſit ſuis effræni eos curſu, ac inordinato inſequi. Quouſq; inſtructa acie licuit, eouſq; fugientes eſt perſequutus. Inde vero expeditam manum miſit, quæ hoſtium iter exploraret, num inſidiæ alicubi laterent. Retulerunt exploratores nullas ſubeſſe inſidias Romanos effuſa fuga Romam petere, pleroſq; arma ad expeditiorem fugam abieciſſe. Tum demum Galli facilitatem victoriæ ſuæ admirari cęperunt, mutataq; ira in deriſionem quęrebant num ij fuerint Romani tã tę penes italicas gentes exiſtimationis. Poſſe ſanè ſibi totius Italię imperium ſpondere, cuius fortiſſimi ante telorum ictum aufugiant. At Brennus non contemnendos hoſtes prudenti Duci arbitratus iuſſit ibi conſiſtere, & pernoctare agmen vt vegetes craſtina die Romam peruenirent: ſequenti ergo die bene mane præmiſit qui Romam vſq: irent, & Ciuitatis ſtatum, atq: hoſtium in ea defendenda conſilium explorarent. Ipſe vero cum Exercitu inſtructo tanquam ſubindè pugnaturus eſt ſubſequutus. Poſtquam exploratores munere ſibi iniuncto diligenter functi ſunt, reuerſi renuntiauere, Vrbem nulla ſtatione ad Portas, quæ paterent omnes, firmatam; neminem in mænibus apparere, vt ſpeciem prorſus deſertæ Ciuitatis referat. Se vero obequitauiſſe portis: at non ingreſſos: tum rurſus nouas inſidias Dux veritus iuſſit refici militem, poſtea vero inſtructa pariter acie militari ac lento paſſu peruenit ad Vrbem quam patentem, & ipſe reperit, & neminem vſquam apparere tum in portis, tum in muris conſpicit. Vnde tutius ratus ingreſſum reſeruare luci. veſpera enim appropinquabat agmen extra continuit, diligentibuſq:

ex-

excubijs vndiq: ſepſit. Romani interim cum hoſtes eadem die expectarent, qua milites ſuos ex fuga recepere in re tam ſubita, cum neq; tempus eſſet conuocandarum ruſticanarum Tribuum ad delectum, neq;accerſcendi ex vijs milites ad eius Ciuitatis cuſtodiam ante collocatos (de ijs enim qui nouiſſime illuc fugerant, nihil nouerant) neq; ſocios conuocandi, iudicauerunt à preſentibus copijs ſolum Capitolium poſſe defendi. Illam ergo arcem, & collem robore militum firmauerunt. Illuc frumentum, & commeatum importauerunt. Res ſacras in Ciuitates propinquas, & amicas amandauere. Inutilem turbam, & plebem quocunq; liberet abire permiſerunt. Senatores præ etate inualidi ipſimet ne oneri eſſent defenſoribus, in Ciuitate permanere decreuerunt, ibiq;in ſuis ſedibus mori cum Magiſtratuum geſtorum inſignibus. Id congruentius eſſe ante actæ dignitati, quam fugam. Alij ergo triunphalibus veſtibus induti qui triunphos duxerant, vel geſtos honores decentibus in medio ædium eburneis ſellis ſedere obſtinato animo certam mortem expectantes. Refert Liuius à nonnullis ſcriptum præfante Pontifice Maximo carmen eos Senatores ſe pro Patria deuouiſſe. Certe eorum cõſtantia, & pietas, qui noluerint pro ſui ſalute inutiliter occupare in arce locum, & cibum militibus præripere, inutilem plebem, & turbam ab eius loci deſiderio auertit, unde priuato quiſq; consilio (quibus licuit) ex Vrbe effuſi in finitimas Ciuitates, & loca abierunt. Non omnis tamen plebs euasit, tardiores Gallorum ingreſſus occupauit. Qui aduentante luce inſtructi Vrbem intrauerunt, uacuamq; ab armatis repererunt. Solam arcem præſidio munitam uidere. Aduerſus ergo capitolinos milites partem ipſi copiarum oppoſuerunt, ut reliqui tuto Vrbem diriperent. Interim uenerandos Senes in domorum ueſtibulis conſpiciunt auguſto amictu uelatos. Primo ici nouitatem admirati sunt: at omnes poſtea trucidauere. Dicitur Gallus quidam M. Papyrij barbam quæ promiſſa admodum erat permulsiſſe manu, cui Papyrius in caput ſcipionem eburneum impegit.

Tum

Tum Gallus euaginato enſe vitam Papyrio ademit, & eodem exemplo cæteri omnes occisi. Tum vero ad populandam, & incendendam Vrbem diuiduntur. Parciores tamen in incendendis ædificijs ab initio fuerunt, quasi quo integra Ciuitas eo maiore pignore animos præsidij ad reddendam arcem, atq; ad paciſcendum oppugnarent. At cum intelligerent ob dnratos ad defenſionem loci, & libertatis Romanos ſæuitiæ fræna laxantes omnia fæde incenderunt, & quę pars plebis, vel ętate, vel ęgritudine detenta, vel pauore oppreſſa in Vrbe remanſerat, vniuerſam miſeris exemplis trucidauerunt. Spectaculum ſane miſerandum obſeſſis in Capitolio militibus, ac Ciuibus offerebatur omnes eorum ſenſus diro modo vexans: feruor late effusi incendij tempore prę ſertim eſtiuo, ac ſoſtiliali torrebat tactum, Flamma patriam vorans, & pereuntis Ciuitatis aſpectus oculos excruciabat. Fuliginis acrimonia nares torquebat. sonitus ignis, & fragor ruentiũ tectorum mulierum, puerorumq; pereuntium ploratus afflictabat aures. Totq: & tantorum malorum internuntij ſenſus animum perfodiebant. Attamen obfirmatum propositum tuendi reliquias quęcunq: ſupererant Romanę libertatis, & dignitatis abalienabat à ſenſu malorum animos. Tantum aberat ut flecterentur ad ſui deditionem, uel ad paciſcendum de ſalute cum hoſtibus. Galli uero post Vrbis direptionem, & ſtragem ad expugnandam arcem, quod facilius factu ex prę cedẽtibus uictorijs credebant, quã uſu ipſo repererint, ſe accinxere. Prima itaq: luce inſtruunt in foro aciem, moxq; facta teſtudine magnis clamoribus, & truci cantu aduerſus arcem, collem, cui insidebat. ſcandunt. Romani qui hoſtes dedita opera ultra cliui medietatem aſcendere permiſerunt ſperantes quo illis in arduo magis loco occurrerint facilius per procliue depulſuros, ſubeunti aciei robur militum opponunt, qui dedecus allienſis fugę perosi Romanę uirtutis ſpecimen tum demum Gallis prębuere. Non defuit tamen animus, & uirtus Gallis; at loci iniquitas facilem reddidit teſtudinem quę perfringeretur. Tum uero Romanorum ex ſupe-

rio-

riore loco impetus pendentes ferme hoſtes facile deorſum depulit, quoq; amplius repugnabant Galli, eo maior eorum ſtrages facta eſt. maiorq; mortium multitudo extitit. Agnouit ex eo experimento Brennus non eſſe expugnationi locum: ſed obsidione; & fame uincendos inimicos. Quocirca cinxit obsidione locum ne pateret ingreſſui, egreſſuiq; aditus. Rupem ſolum tarpeiam qua pręceps flumini immnet, quasi in uiam, dimisit. Interim tantę Ciuitatis expugnatio rumore ſui finitimas nedum, ſed longinquas etiam Prouincias impleuit. In Gręciam enim fama peruenit. Vt multo uerisimilius sit in Galliam perueniſſe. Immo Brennum eo nuntios miſiſſe uictorię ſuę, & preſertim Senam cum ſelecta pręde parte pro donarijs Deum, & publicorum locorum ornamentis. At ad obsidionem redeamus. Agnouere iam Galli imprudenter incendio Ciuitatis corruptum frumenti, & uini non parũ, quod ſeruaſſe oportebat poſtea quam obsidio diuturnior futura erat, quam ab initio crediderant. Acceſſit quod meſsis maxima pars à Romanis Veios traducta fuerat; oportebatq; longius ab Vrbe ad cõmeatum quęrendum procedere: quod dificiliorem obsidionem reddebat. Aduerſus tamen obortã difficultatem intentus Dux ne quod in longum requirebatur deficeret iam tum partem ccpiarum in obsidione detinere, partem mittere pabulatum, alternis tamen uicibus cæpit, ne perpetua in Caſtris quies gentem morę impacientem in ęſtuante pręſertim ſolo, & in fęda incendijs Ciuitate morbi corriperent: neq; tamen uitare potuit (ut dicemus) quo minus poſt diutinam ibi manſionem peſtis Caſtra inuaderet. Perdurauit ſeptem mensibus obsidio ſperantibus Gallis alimenta deſutura Romanis: & Romanos contra ſpes eadem alebat non bene paratos à commeatu Gallos tandem receſſuros. Interim hi poſt Romani territorij populationem in uicinos irrunpentes in Ardeatem agrum peruenere. Ardeę ero degebat Camillus, Ciuis Romanus insignis, quem ob inuidiam plebs deiecerat, qui ſane in militari arte omnibus pręſtabat Romanis; ſed neq: tum facile alibi erat;

Plutarch. in Camill.

qui

qui conferri cum eo poſſet. Tantus vir ibi calamitatem patriæ magis, quam ſuam mœrebat. Cum vero aduentus Gallorum innotuit, tum propemodum deſperabundi pauere Ardeates, congregatiq; conſulere, quid in ſui defenſionem facerent. Quod intelligens Camillus, qui antea ab eorum concilijs perpetuo abſtinuerat, tum in concionem ſe ſe intulit. Excepit concio magna cum veneratione virum, quem maximi faciebat, & cuius in ea Ciuitate exilium pro magno ornamento reputabat. Tum Camillus. Quanto vos amore ſim antea proſequutus Ardeates, præter vetera mea in vos officia, hoc indicare poteſt, quod ſedem exilij mei hanc vnam Ciuitatem elegi. Modo vero cum exutus Patria iſtius vnius ſim Ciuis, neceſſe eſt ad antiquam amicitiam charitatem erga vos Ciuis acceſſiſſe. Cum itaq; intelligam Gallorum metu territos veſtris rebus diffidere, amor me coegit inſuetum olim veſtris concilijs huc accedere, vt timorem veſtrum multo quã par ſit maiorem eſſe oſtendam, deincepſq; opem nedum ad defenſionem; ſed ad victoriam, & gloriam pollicear. Gens hęc, quæ vos terret proceritate potius corporum, animorum impetu, quam firmitate, & fortitudine pollet. Qui primo terrori ex eorum congreſſu reſiſtit, facile repugnat armis. Argumento ſint Romani, qui nũc iam aſſueti eorum aſpectui, & clamoribus parua manu in Capitolij defenſione illis reſiſtunt. Hi barbari nunc poſt captam Vrbem magno omnium noſtrum, & finitimorum Populorum contemptu inflati ſine ordinibus incauti vagantur: ſine ſtationibus, ac munimentis noctu ſternuntur, & dormiunt: Exercitus ſine ordine quantacunq; ſit militum fortitudo, nullius eſt roboris: ipſi ſemet impediunt. Prudentia Ducis eſt virtus, & copiarum robur. Et certe Imperatoris temeritas ſtragis Romanæ ad Alliam non Gallorum fortitudo cauſa fuit. Ab inordinata itaq; & palante eiuſmodi turba non eſt Ciues cur tantum timeatis. Verum ſi vobis placet nedum mœnia hæc tueri (ne barbara gens omnia occupet) ſed victoriam glorioſam conſequi, vobis me offero ducem, ſub quo duce aduerſus bellicoſos Po-

pu-

pulos nunquam victi ſemper victores Romani fuerunt. Polliceorq; non ad pugnam, ſed ad cædem ducturum. Somno hoſtes deuictos pecudum inſtar trucidandos tradam. Quantum vobis gloriæ afferet viciſſe Romanorum victores? præterea q; ijſdem Romanis pro magnis eorum in vos meritis maximum hoc beneficium rependiſſe? Parate ergo arma, & me prima vigilia ſequimini: niſi vos præclara victoria auctos reduxero non deprecor quin me vt olim Romani ita, & vos extorrem ex hac Ciuitate depellatis.

Auctoritas viri tanti cui bello parem tum neminem eſſe iure merito exiſtimabant, mouit Ardeates: vnde dimiſſa concione arma parant, corporaq; curant expectantes interim à Camillo ſignum; quod cum datum viderunt præſto ad portas, cum eo fuere: qui eos pro ſua ſingulari peritia egregie inſtructos noctis ſilentio cum profundior ſomnus mortales occupat, ad hoſtes perduxit: ipſos vndiq; intutos, & abſq; vllis excubijs, & cuſtodijs (tantus erat omnium ſpretus) nacti magno ſublato clamore inuadunt: omnes ſomno oppreſſi, multi etiam ſpoliati armis iacebant, vt facile fuerit in quos primo inciderunt, trucidare omnes. Qui longius aberant exciti ſtrepitu, adeoq; improuiſo malo territi, arma capiunt; ſed ignari vnde clades, & à quibus inferreretur, pars in hoſtes incidunt, qui eos occidere; pars in Antiatē agrū aufugerūt, vbi ab oppidanis in vltionē damnorū antecedentis populationis palantes, & trepidi interempti fuere: pauci ad Brennū remearunt: qui in imprudentiā Ducū, & in temeritatem militum nimis hoſtes contemnentiū cladem reiecit, quam documēto eſſe debere dixit vt cautius in poſterū pabulatores procederent; atq; ita conſolatus milites obſidionē proſequebatur. Populi īterim Romanis infenſi vt Volſci, Etruſci nō pauci Tiburtini voto ſaltē Gallis fauebāt, quorū poſtremi in ſequē ti Gallorū reditu cum illis etiā arma (vt dicemus) iunxerunt. Etruſci certe obſidentibus adhuc Capitoliū Gallis in agrū Romanū irrupere, indeq; onuſti præda prope veios trāſeuntes nō procul Caſtra poſuere à Ciuitatis eius obſidione non alieni.

Romanum præſidium damna ſua, & hoſtilem Tuſcorum conatum contemplati exarſiſſe animis, Italos etiam, & finitimos Populos ſuis inſultare miſerijs, & cum barbaris hominibus Italiæ libertati inſidiantibus conſpirare voto, & viribus. In vltionem proni à Ceditio Centurione, quem in Ducem ſibi delegerant in noctem differuntur: tum in tenebris ſopitos ſomno Tuſcos, & ab omni inuaſione ſecuros (adeo contemnebantur tũ Romani) non ſecus ac Ardeates Gallos, trucidarunt; & prædam omnem immo, & hoſtium ſpolia veios reduxerunt. Poſt ardeatum, adeoq; Camilli victoriam, & Tuſcos à ſe trucidatos cæperunt Romani, tum qui in Veientana Ciuitate erant, tum qui in alios erant locos diſperſi ſumere animos, & iam inertiam ſuam deteſtari qui ad Patriæ partim obſeſſę, partim incenſæ defenſionem, & recuperationem tandiu ceſſantes non anniterentur. Plurimi ergo Veios conueniunt, ibiq; se Duce deſtitutos quærentes vnum Camillum eſſe, ſub cuius ductu victoriam ſibi pollicerentur, omnes vociferabant. Mittunt itaq; Ardeam ad illum Legatos qui militarem concordem electionem eius in Imperatorem denuntient, vtq; imperium ſuſcipiat deprecentur. Reſpondit Legatis Camillus nullum ſe imperium ſuſcepturum niſi ſuffragijs Senatus, & Populi in Capitolio obſeſſi, in quibus ius Reipublicæ residebat, prius ſit ab exilio reuocatus; deinde Magiſtratus demãdatus; ſecus iniuſtũ, & illegitimũ omne ĩperiũ futurum. Magna offerebatur difficultas penetrandi in obſeſſam arcte adeo arcem. At non defuit ex illis iuuenis impiger, qui offerret ſe ad periculum faciendum, & ſpe ſucceſſus reliquos animaret. Pontius is Comminius fuit honeſtę inter plebios conditionis Ciuis. Hic ſub veſtitu ad id quod agebat accomodato ſubere occultato Romam perexit. Veſpere autem dedita opera ad Caſtra hoſtium acceſſit qua ex parte flumini aſſidebant. Tum antequam deſpici potuerit in Tyberim deſcendit, inixuſq; ſuberi ad proximam vſq; Tarpeię rupi ripam enauit, quam magna cum difficultate, at pro ſumma ſua dexteritate feliciter conſcendit. Tum vigilibus con-

ſa-

ſalutatis ſe ſe illis manifeſtauit: itaq: in arcem admiſſus Magiſtratibus, & Senatui, & uictoriā Ardeatū Camilli opera, & victoriā exercitus qui Veijs aduerſus Tuſcos ſignificauit magna cū Senatus lætitia, qui nihil eorum antea intellexerat; tū desideriū eiuſdē Exercitus opē ferendi Patriȩ, atq; eorundē conſenſum in Camillū pro Imperatore in tā difficili tātiq; momenti bello, in quo recuperatio Patriȩ, & defensio libertatis Romanȩ consiſteret. Quidq; militibus reſponderit Camillus expoſuit. Ibi Senatus, ac omnes unanimi cōſēſu, Cēturiatiſq; comitijs ab exilio reuocarunt Camillum, atq: Dictatorē conſtituerunt. Pontinius ergo ſequenti nocte eadem via, & pari felicitate Veiōs repetijt Senatus conſultum, Populi decretū, Legemq; attulit. Quȩ omnia nulla interpoſita mora miſerunt Ardeam ad Camillum. Is tum Veios adijt ſumma militum lȩtitia acceptus, iuramentumq: ei militare non minori alacritate omnes dixerunt. Statim vero prudens, & amantiſſimus patriȩ imperator adorſus eſt ea parare quȩ aduerſus prȩualidos hoſtes natura, & uictoria feroces exigebantur diſperſos ergo Romanos undiq: contrahere miſsis qui excirent, contendit. Interim milites, quos repererat clade, & fuga perculſos inſtruere, & exercere, ad exactamq: diſciplinam reuocare nitebatur. Ex ſocijs quoq; quos potuit exciuit potius pro amicitia, quam pro imperio.. Vix enim ulli ſe captiuȩ Vrbis ſubiectos amplius arbitrabantur. Non parum itaq; temporis interceſsit antequam copias eas contraxerit, quibus adoriri Gallos poſſet, & liberare Vrbem. At uero interim Rōma maximo in periculo fuit ne penitus concideret, arxq;, & quicunq: ibi erant Ciues, & Senatores in hoſtium manus uenirent. Aliqui enim Galli circumeuntes obſeſsam arcem in pertranseundo uiderunt qua Pontinius aſcenderat ueſtigia adhuc pedum, immo & manuum qua eminentias ſaxorum interdum ipſe prenſauerat. Rem Regi indicant, qui locum ipſemet adire, ac uidere uoluit, intellexit Rex per eam uiam conſcendiſse quempiam in arcem, & poſse ab alijs ſcandi: ſed diſsimulato tunc conſilio ſuo ad tentorium reuertitur.

Plutarch. in Camill.

Poſt modum ad ſe vocatis quos corporis dexteritate præſtare cæteris iudicabat hoitatus eſt, magnis etiam premijs propoſitis, eandem tentare viam, quam hoſtes monſtraſſent. Facilius multos, quam vnum aſcendere dum ſcilicet ſequentes interdum ſuſtinent priores, & priores interdum inferiores ſubleuant, ſeq; inuicem trahentes alij alios adiuuant: neq; difficile etiam ferre arma, leuiora tamen dum pro loci iniquitate proximo tradunt cum conſtiterint reſumpturi. Conuocati gaudentes quod Rex eos alijs prætuliſſet omnia ſe facturos prompto animo pollicentur, quod & præſtitere. Tanto enim ſilentio ad ſummum euaſere vt nedum vigiles : ſed canes etiam fallerent; anſeres ſoli qui Iunoni ſacri in ſumma licet alimentorum inopia tamen ſeruabantur exciti ſtrepitu etiam ſi tenui clangore ipſi, alarumq; crepitu propinquos Ciues excitarunt, primus accurrit M. Manlius vir fortitudine præſtans, & clarus qui triennio antea Conſulatum geſſerat. Hic armis arreptis alios etiam ciues ad periculi locum aduocauit, & Gallum qui iam in ſummo conſtiterat ſcuto impulſum præcipitem de ſaxo deiecit. Is caddens ſubiectos, in quos incidit in eandem ruinam traxit. Cæteros Gallos coronæ montis proximos iam territos trucidauit qui infra illos ſcandebant miſſilibus, & ſaxis petiti omnes in idem præcipitium deturbati ſunt. Romani tanto periculo defuncti reliquam noctem diligentioribus poſitis cuſtodibus quieuerunt. Luce autem orta militari concilio à Tribunis conuocato, vt præmia viris fortibus ſtatuerentur, pæna ignauis. Manlius vt Patriæ defenſor publice laudatus, donatuſq; nedum de publico à Tribunis, ſed ſinguli milites ſe libram farris victu ſuo ſe fraudantes, & quartarium vini ad eius ædes quæ in Capitolio erant detulere, maximum in tanta inopia donum. Brennus poſtquam in irritum cecidit dolus locum antea incuſtoditum, ipſum quoq; cuſtodibus ſepſit. At graſſabatur iam in obſidentium exercitu peſtis, ſub initio. Ea autumni, quo tempore graue eſt Cælum Romanum in Gallorum corporibus frigidiori Cælo aſſuetis exorta, poſtea ex copia mortium,

& mortuorum increbuit, dum non ſinguli ſepelirentur; ſed aceruatim multi ſimul vrerentur. Vnde teter nidor, & peſtilens ex ſemiuſtulatis corporibus in aerem diffunderetur ex quo cæpta contages ſupra modum aucta fuit. Frequentia ſepulcrorum, & incertæ terræ cumuli nomen loco fecerunt. Buſta Gallorum; vt peſtis Gallos ita fames vtroſq; & præſertim obſeſſos affligebat. Romani tamen ne hoſtes penuriam, qua laborabant, crederent, adeoq; diutius in obſidione perſeuerarent panes ex muris in caſtra, quaſi abundarent, proiecerunt. In hoc rerum ſtatu res Romanis opportuniſſima cecidit. Numine ſcilicet in eorum iam libertatem conſpirante. Veneti confines Senonibus in eorum regionem irruperunt. Quo nuntio ipſi accepto inducijs cum Romanis factis colloquia vulgo ſerere cum illis cæperunt, paulatimq; innuere non magna mercede ſe ab obſidione receſſuros. Obſeſſi ergo cum iam fame conficerentur neq; Camillus aduentaret, quidq; interim faceret ob arctam cuſtodiam intelligere non poſſent, aures præbuere dictis. Adeo vt Senatus aſſenſerit nedum ſed Tribunis etiam militum vt paciſcerentur iniunxerit. Sulpitius ergo Tribunus, in quem munus id reciderat cum Brenno conuenit, ſe mille auri pondo daturos: vt dimiſſa obſidione, & Vrbe à Romanorum confinijs prorſus recedant. Pacto inito deferunt Romani aurum, in quo pendendo cum Galli iniquis ponderibus vterentur, idq: dolerent Romani; dicitur Brennus ponderi gladium cum baltheo addidiſſe, quærentiq; Tribuno, cur id faceret, reſpondiſſe: Vt dolorem adderet victis. Quod in adagium poſtea ceſſit. Polybius ſcribit auro acepto Gallos incolumes domum redijſſe vt ſua ſcilicet à Venetis defenderent eoſq; vlciſcerentur. At cum Liuio Plutarchus in Camilli vita (in lib. de fort. Roma. Polybium non confutat) longe aliter narrant; nimirum dum altercarentur cum Gallis Romani de iniquitate ponderum tum cum exercitu aduenisse Camillum, qui ſumma cum reuerentia vt Dictator à Romanis exceptus iuſſit aurum reſſumerent, ac reportarent.

Polybius lib. 1.

Lib. 2.

Et

Et Brenno pacta iam inita proteſtanti reſpondit, inualidum eſſe omne pactum ſe Dictatore ab inferioribus Magiſtratibus factum, proinde expedirent arma: Romanos ferro non auro ſe ſuaq; defendere, ac recuperare ſolitos. Galli improuiſo, licet diſcrimine occupati, non deſpondere tamen animos: ſed armis correptis Romanis acerrimè reſiſtebant. verum cum Romanus exercitus inſtructus acceſſiſſet; aſpectuq; deformatæ, ac deſolatæ Patriæ ira impleretur, ac plenus fiducia ſub tanto Duce eſſet, facile hoſtes, quorum turmæ confuſæ, & implicatæ erant expulerunt: immo Brennus ipſe intelligens quanto eas ob cauſas tum ſuperiores Romani eſſent in caſtra ſuos reduxit: noctu poſtea clam ſigno ſuis dato omnibus conuaſatis inde receſſit, & uia Sabina octo millia paſſuum proceſſit. Orta luce Camillus eſt eos conſequutus, ibiq: aciem inſtruxit nec detrectauit pugnam Brennus, licet diminutus longe numero exercitus eſſet, tum ex Ardeatum victoria; tum ex heſterna pugna; tum vero ex ſtrage peſtis diutinæ. Milites præterea multi debilitati morbis; omnes autē fame, & diutinæ obsidionis tędio fracti. Non tamen deſtitit Dux excitare animos memoria priſtinæ virtutis; gloria rerum geſtarum; qui ab Oceano eo vſque omnium gentium victores extitiſsent. Recordarentur quam facile hos ipſos Romanos uicerint: si priſtino ardore ipſos inuadant non toleraturos impetum, immo nec forte aſpectum irruentium. Ab hac una victoria pendere num Patriam, Vxores, Filios reuiſant; num Venetos importunos adeo hoſtes vlciſcantur, num poſtea hęc ipſa loca repetentes poſt Venetos expulſos aut deletos imperium, & huius regionis, & totius Italiæ occupent. Conſiderent pro ſe habere Deos infenſos periuris, & fædifragis quales Romani ſunt, qui aduerſus iuratum fędus clam exercitum accerſcierunt vt incautos, & fidentes opprimerent. Camillus contra incenſos ad vltionem ſuos rurſus oratione incendit. Quos videant coram Gallos eos eſse internecinos hoſtes qui Romam cęperint, vaſtauerint, incenderint; primores Senes ętate, & factis venerandos occiderint. nuptas,

&

& innuptas quotquot Romę remanſere ſtuprauerint, deincepſq. cum viris efferate trucidauerint, ſacra prophanauerint, templa combuſserint. Si virorum fortium eſt inurias ulciſci, quid publicas? quid immanes? patriam immo buſtum patrię ab illis recuperauerunt, dignitatem Romanam per annos trecentos ſexaginta inuiolatam, ac florentem ab iiſdem belluis fœdatam, & conculcatam recuperandam reſtare: acceptum dedecus non niſi occidione hoſtium expiari poſse. Fędam Romano nomini maculã iniuſtam nonniſi eorum inimicorum ſanguine poſse elui. Demum conſiderarent ſub eo ſe tunc Duce militare, cuius ductu ſemper antea uicerint. Oſtenderent uirtutem Romanam non à Gallorum furore uictam, ſed temeritate, & imperitia imperatorum ſuorum impeditam, ac fractã fuiſse: irẽt in pugnã, ulturi pratriã, ulturi patrios Deos, dignitatẽ Romanã à teterrimis hoſtibus insigni facinore recuperaturi. Proceſsere ergo acies Romana quidem integra uiribus, proximę uictorię memoria ferox, Duci fidens, ordine excellentiſsimo pro ſumma imperatoris ſcientia inſtructa, indignitate iniuriarum acceptarum in hoſtes animis incenſa, & deſiderio ultionis efferata. Contra Gallorum ut iam dixi longę obſidionis tędio affecta morborum reliquijs, & fame debilitata, ex peſte, ex occidionibus numero diminuta, ex proxima demum clade animis fracta. Par tamen fuit in impreſsione utrimq. impetus: Gallorum ex inſtinctu; Romanorum ex rabie. At non par in durando uirtus. Gallis ſiquidem poſt longam pugnam fatiſcere uires, deinde pelli loco, et tandem in fugam conijci: in Caſtra primo compulſi ea (annitente Brenno) tueri adorſi ſunt. Verum urgentibus ſummo ardore ſucceſsus ſuos Romanis, Caſtra occupata, et omnes occidione occiſi; ſi Liuio credamus, neq: ſuperfuiſſe qui nuntium in Galliam cladis ferret. Plutarchus tamen maiore ex parte occiſos ſcribit, vt aliquam partem ſuperfuiſſe ſignificet. Neq: vero in pugna omnes à Romanis: ſed poſt cladẽ palantes à Populis finitimis plures interemptos. Cumq: Polybius, & cladem, & pugnam neget, incolumemq: exerci-

citum in Galliam,& in patriam redijſse aſſerat inter extremas Liuij, & Polybij mediam Plutarchi ſentētiā ſuſcipio. Brennum cum ſelectiore manu deſperatis iam rebus, & amiſſis caſtris aufugiſſe: reliquos vero qui à clade ſuperfuerunt dum palantes Galliam repeterent plures à populis oppreſſos, non nullos tamen euaſiſſe, qui poſtea in Galliæ ingreſſum expectati à Brenno, & excepti ſint. Oportet enim pugnam cum Romanis ad veſperam protractam eſſe, cum octo paſſuum millia prius hi eadem die cōfecerint, & erat dies hyberna. Antequam ergo inſtruerentur arma, & pugna inter bellaces gentes abſolueretur, prætereaq; & caſtra caperentur ad noctem certamen peruenit vnde benefitio tenebrarum magna Gal lorum turba ex Romanorum manibus elabi potuit.

FINIS LIBRI PRIMI.

SCI-

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ, TVM SENÆ.

LIBER SECVNDVS.

BRENNVS ditionis ſuæ fines ingreſſus ad reliquias priſtini exercitus magnam manum adiunxit populorum ſubiectorum. idq; prudenti admodum conſilio: nimirum vt maiore cum dignitate Senenſibus ſuis ſeſe repreſentaret. vt inſtructior aduerſus Venetos eſſet demumq; vt pro obſidibus eſſent ne ob infelicem cum Romanis exitum recentis Imperij acceſſus rebellaret. Senenſes Regem aduenientem commiſtis affectibus receperũt. magna,& fuſa Ciuium orbitas commiſeratione cæteros, at parentes, vxores, affines dolore maximo afficiebat. Contra victoria præclaræ gentis, amplæq; Vrbis expugnatio temperabat luctum; adeſſe vero Regem infractum animo, & imperatoria arte excellentem cum ſtrenua etiam ac veterana priſtini exercitus reliquia: præter nouas

copias ſpem faciebat defenſionis ne dum: ſed vltionis aduerſus Venetos. qui iam ingreſſi fines late regionem Senonum vaſtauerant. Brennus vt gentis pacaret animos, auctoritatemq; ſibi ſuam, ſi qua ex parte ex clade exercitus labaſceret, reſtitueret, concionem aduocauit. Ibi de profectione ſua, & de rebus geſtis, magnifice diſſeruit. Iuiſse Cluſium, obſediſse Oppidum ſitu, & munitionibus firmum, ceſsurum tamen gallicę virtuti: quod cum intelligerent Cluſini Romanorum auxilium petiere. Romana Ciuitas magnā inter eas gentes virtutis opinionem obtinebat, perpetuis ferme victorijs per quadringentos prope annos confirmatam; lateq; ditionem extenderat. Is tamen populus pacifica primum legatione obſidione liberare amicam Ciuitatem tentauit. At iniquis poſtea factis arma prouocauit, & in ſe auertit. Cluſinis ergo interim relictis exercitus raptim Romam contendit, cumq; non procul ab Vrbe Romani occurrerint mirum eſt quam facile quam fœde ſolo aſpectu territi aufugerint fracti adeo, & proſtrati animis vt nec muros firmare præſidio nec portas claudere auſerint in arcem rectà profecti illam ſolam defendere tandem ſuſtinuerunt. Turba Ciuium pars palans aufugit: pars captiua cum omnibus ferme rebus, & Ciuitate præter arcem tota in manus victorum ceſſit. Arduus arcis ſitus longam obſidionem deſperata expugnatione fecit, Procedente ergo obſidione in ſemiuſtulatæ Vrbis ſolo per ſe feruido, & inſalubri morbus, in Gallorum corpora frigidiori climati aſſueta ſęuire cepit; & autumno tandem peſtilens iam factus horrenda contage, & innumeris mortibus graſſari. Perſeueraſſe tamen poſt morbi, & peſtis ſtragem in obſidione mira conſtantia exercitum an potius exercitus reliquias? vt ad extremam penuriam Romani demum ducti ſe redimere pretio ſint pacti, emptitiamq; deinde vitam, ac Ciuitatem habere decreuerint verum virtus Gallorum non pretium redemptionis: ſed deditionem expreſſiſſet. At gratias habeant Venetis, qui coegerint exercitum cogitare de reditu ante deditam arcem; qui prohibuerint ne ſupplemen-

to

to nouarum copiarum petito, & miſſo priſtinas vires exercitus reſumeret, qui occaſionem dederint vt pactionis benefitio fidentes fæderi Gallos exercitus ex Romanis profugis contractus ex inſidijs inter expendendum pretij aurum fracto fædere inuaſerit, & licet improuidos vix tandem vicerit. Neq; vicerunt Romani Gallos; ſed peſtis; ſed in alieno, & ſterili ſolo diu tolerata fames: & vicerunt non exercitum ſed paruam exercitus reliquiam. Tot ſcilicet contagio abſtulerat; & tandem corpora non virtutem, ac ferociam Gallorum vicerunt. Artus languentes vel morbis preſentibus, vel nondum plene recreati à morbis, multorum fame tabeſcentes vix arma ſuſtinebant: ferocia ſola animorum arma regebat, impetum faciebat, hoſtes repellebat, vt licet fortunæ, & iratis Dijs ceſſerint ſpecimen tamen eorum fortitudinis in animis nedum gentilium qui amant, & admirantur: ſed hoſtium qui timent, & obſtupeſcunt, triunphet. Hæc cum militari facundia dixiſſet Rex ſubiecit, Romanum imperium captione eius Vrbis lacerum relictum. Populos enim olim ſubiectos in libertatem ſe vindicaſſe, multoſq; pro Romanorum ſuperbia fauere Gallis, vt ſi proſtratis Venetis illuc nouus mittatur exercitus Roma rurſus facile occupari poſſit. Qua capta Ciuitate totius Italiæ imperium ſibi ſpondeant. Concluſit demum, parentandum eſſe viris fortibus, qui pro gloria gentis, ac Reipublicæ Senonum glorioſe oppetierint. Deinde præſenti, exercitui nouo delectu ſupplementum conſcribendum. Iis etiam militibus dimiſſis, qui longis laboribus, & malis tolerati fracti quiete, & vacatione egeant. Ceterum polliceri ſe impurtuniſſimorum Venetorum debellationem. Tum à concione ſepius acclamatum fortiſſimum, & inuictum imperatorem eſſe Regem. Omnia fortiter, & prudenter egiſſe delectum pro arbitrio faciat: ſe imperio parituros, homines pecuniam, & quicquid opus ſit, ſubminiſtraturos. Rex ergo primo magnifice parentari mortuis iuſſit quod eiuſmodi parentatio tum in conſolationem

affinium cederet, tum milites ad fortiter agendnm inflammaret. Delectu deinde habito, & cætero apparatu inſtructo in hoſtes ſtatim mouit.. Idipſum anxie cupiebat Ciuitas, vt impetum hoſtium cohiberet, & illata damna vlciſceretur gente etiam, quam maximè oderant (ſi fieri poſſet) debellata. Qui fuerit belli aduerſus Venetos exitus nullius ſcriptoris narratione: ſed ſola coniectura aſſequimur, victos ſcilicet Venetos: at non ſubactos. Victos quidem ex ijs couijcimus, quæ Polybius ſolus harum rerum Scriptor indicat. Cum enim ad Venetos repellendos Roma remigraſſe Senones ſcribat ſucceſſum reticens belli ſubiungit tamen illatum Senonibus ab alijs Gallis Alpium in colis bellũ ob felicitatis eorum, auctiq; imperij inuidiam. Ni viciſſent Senones Venetos, ſuſceptaq; damna rependiſſent commiſerationem, vel contemptum non inuidiã eiuſmodi cõditio genuiſsẽt: nõ tamen ſubactos tũ Venetos demõſtrant quæ Liuius narrat. Coſſ. ſcilicet M. Liuio, & C. AEmylio qui annus fuit poſt Vrbẽ liberatã tum ſcilicet Cleonymũ Lacedæmoniũ Ducẽ cũ claſſe inuaſiſſe Patauinũ agrũ, & a Patauinis, Venetiſq; occurrentibus nõ alienis aucto ritate, & viribus: ſed ſuis male cũ claſſe mulctatũ. Quandiu vero durauerit bellum cum Venetis neq: id conſtat, ut omnino reticere neceſſe sit, nisi quis fingere, & diuinare uelit quod ab hiſtoriæ legibus procul abeſt. Illud conſtat referente Polybio Senones poſtea à cęteris Gallis bello uexatos præſertim ab Alpium accolis, qui Senonum incremento inuiderent. Verum cum Alpini (Taurini ſcilicet, & Ligures) Longe à Senonum finibus diſtarent, oportuit interpoſitos Inſubres, & forte Boios fauiſse illorum conatibus, & forte eadem, & ipſos inuidia rigentes ſuasiſse ſterilis ſoli, & præruptorum montium cultoribus ut ad Senonum amplam, ac beatam regionem adſpirarent, eius uel precario partem quærentes, uel armis occupantes. Bellum ſane diutinum exarsit, & non ſemel reperitum, ut totos unde triginta annos partim Veneto partim gallico bello occupati Senones fuerint. Liuius tamen ad duos, & uiginti contrahit: uigesimo enim, & tertio anno

Lib. 1. Hiſt.

Lib. primo.

re-

redijſſe Gallos aduerſus Romanos ſcribit. Ego in ſequentiū bellorum ſcriptione modo Liuium, modo Polybium ſequar vt alteruter rem diſtinctius ennarrauerit. Anno ergo poſt Vrbem à Gallis captam vigeſimo tertio rurſus Galli aduerſus Romam rediere. Compoſitis ſcilicet cum Venetis, & cū reliquis Gallis bellis antiquum deſiderium exarſit occupandi Romam, ac Romanam ditionem memoria priſtinæ victoriæ ſpem felicis exitus faciebat neq; ſuſceptam deinde cladem Romanæ virtuti: ſed morbis, & peſti, inopiæq; perpeſſæ tribuebant. Dum parati à comeatu dum integris viribus eſſent longe ſe præſtituros Romani reputabant. Deſiderium præterea vlciſcendi ſuos à Romanis occiſos valde vrgebat. Publice ergo decretum eſt bellum, & omnia ad illud pertinentia magno apparatu inſtucta. Selectorum militum præſertim ingens multitudo. Explorati etiam per Legatos Volſcorum, & Latinorum, & finitimorum Populorum animi; aliqui Tyburtini præſertim commeatum polliciti ſunt, neq; plura Galli quęrebant ſuis annis, & militibus contenti. Satis illis erat habere ab amicis quo ſe pro occaſione reciperent, & vnde uicturi neceſſaria ſuis ipſi nummis compararent. Imminentis ergo belli à Gallis fama ad Romanos peruenit, in quorum animis inſidebat, & diu etiam poſt, timor maximus funeſti hoſtis inſedit. vt lege ſanxerint; nemini, neq; etiam Sacerdotibus vacationē ab armis in tumultu gallico permitti quocunq; is priuilegio nitatur, modo à quęſitoribus eligeretur. Erant eo anno Romę Tribuni militares poteſtate conſulum A. & M. Cornelij, M. Gegunius, P. Manlius, L. Veturius, P. Valerius. At experti iam quid multitudo Ducum aduerſus formidabiles Gallorum copias poſſet, ad Dictatorem ſupremum in rebus ambiguis pręſidium confugerunt: dictaturamq; M. Furio Camillo Imperatori inuicto, & aduerſus Gallos fatali demandarunt. Senones ergo ad Senegalliam, primo profecti videntur, inde per Camerinum recta in auſtrum procedentes Tybur tandem deuenere, vbi conſalutatis amicis, & firmato rurſus fędere medica quiete recreati in Romanam

Liu. Lib. 6.

Liu. Lib. 6. prope finem.

nam

nam, ac ſociorum ditionem irruperunt, late omnia vaſtantes, & populantes, magnaq; edita ſtrage in Albanum peruenere: vbi obuios Romanos habuerunt. Pergratus fuit occurſus Gallis, qui ſpe victoriam præſumebant. Exercitum occidione occiſum; Romam captam, ditionem Romanam vniuerſam occupatam ſibi animo temere repræſentabant. Romani contra damnis ſociorum, & ſuis præſenttibus irritati antiquarum iniuriarum odio efferati ſub maximo imperatore, & ſemper inuicto fiduciæ pleni ſperabant victoriam, nec ſpernebant hoſtes. Fidebat etiam Dux militibus; multis enim exerciti bellis, ac veterani plures erant. Poſuit tamen prius, & muniuit Caſtra, eaq; contraxit, vt ſimularet metum, & diſſimularet militum multitudinem cupiebat ſcilicet augeri in hoſte ſuorum contemptum, & ali temeritatem. Cum ergo temere, & incauti frumentatum irent, eos adorti Romani multos occiderunt. Alijs præterea leuioribus prelijs aſſuefecit Camillus milites diſſonis Gallorum cantibus, & truci aſpectui. Cum confirmatos autem vidit, inſtruxit aciem, & ſigna cum hoſtibus, id ſumme expetentibus contulit. Prouidit ne à maiore Gallorum multitudine circundarentur. Cæterum vero Romana acies longe gallicanæ ordinatione, & diſciplina præſtabat. Primo enim furori, & impetui Gallorum iaculis, et velitaribus armis occurrerunt velites: at ipſis intra ordines principum receptis principes ipſi ſtataria iam pugna diu reſtiterunt. Succeſſere principibus haſtati, qui recentes, et integri hoſtes iam diu pugnantes (eadem enim ſemper frons erat) exceperunt, et poſt diutinā pugnā cum laſſari inciperent iam Galli tum demum Triarij ferociſſimi milites, & veteranorum primi receptis inter ſe haſtatis ordinibus deinceps confertis in fatiſcentes iā Senones inſurexerunt tū laxari gallicanę turmę, deinde cedere, et tandem inferentibus ſe accerrimè Triarijs effuſá fuga Caſtra petere cęperunt. Non deſtitere Romani inſequi fugientes, eodemq; ferme impetu Caſtra ingreſſi vniuerſa mortibus, & ſanguine repleuerunt; magna tamen

Plutarchus.

pars

pars Gallorum aufugit, neq; Dux Romanus paſſus eſt milites prædeimplicatos numeroſum adhuc equitatum, et peditatum vlterius ſequi. Illud præterea inuentum Camilli memorat Plutarhus ſcuta romana circundediſſe ferro, vt reſiſtere poſſent grauibus Senonum ictibus, qui cæſim feriebant. Galeas quoq; licet ferreas, ferreis adhuc aliquibus circulis ad maiorem firmitatem muniuit. Præterea vero vt Plutarchus dicit venabulis armauit quorum cornibus hinc inde extantibus vibratos ſuſtinerent enſes vnaq; prominente mucrone pectora foderent. Maximam ergo victoriam auſpicijs excellentiſsimi Ducis ab infenſiſsimo hoſte Romani reportauerunt, ob quam timorem ingentem Gallorum, quo prius præmebantur, diminuerunt. Galli poſt cladem in Apuliam deflexere vt ſcilicet Piceni imperium in Apuliam prolatarent poſtea quam cum Romanis infelici euentu pugnauerant. In Apulia quid ipſi fecerint non ſatis conſtat. feciſſe tamen, et Sedem ijs in Regionibus quæſiuiſſe aliquam id argumento eſt quod ſexto poſt anno cum aduerſus Romanos redierint, rurſus receſſerint non in Galliam in occupatumq; Picenum: ſed in Campaniam abiere, vnde iterum ſequenti anno in auxilium Tyburtinorum contra Romanos reuerſi ſunt, vt conijcere liceat, et locum in Campania occupaſſe vbi per annum morarentur, et trans Apenninum finitima loca antea adeptos eſſe quę à regione Campaniæ non longe diſiunctę forent: Sed facilis eſſet ab his ad illa tranſitus. Hæc pro coniectura dicta ſint. At ſexto poſt Anno Coſſ. L. Sulpitio, et C. Licinio rurſus Senones bellum intulere Romanis. Memoria captæ olim Vrbis faciebat animos: ſuſcepta poſtea damna acuebant iras. Et forte Tyburtes quibus tum denuntiauerant Romani bellum, miſsis Legatis pro amicitia, et fædere ſolicitauere. Magno ergo exercitu reuerſi Galli in Romanæ ditionis viſcera penetrauerunt. Late enim vaſtato, agro ad Aniennis pontem ter mille paſsibus ſolum ab Vrbe diſtantem peruenerunt.

Anni ab Vrbe capta.

29. Anno

Ibi

Ibi repererunt T. Quintium Dictatorem eiuſdem tumultus gallici cauſa creatum, & equitum Magiſtrum Sergium Cornelium cum maximo exercitu trans flumen Galli, cis Romani, pons in medio, quem neutri exciderant ne timorem prę ſe ferrent: at frequentis pugnę erat occaſio, & materies dum vtraq; pars eum occupare contenderet. Erat adhuc ab alterutrius dominatu is liber cum Gallus procero admodum corpore inſignibus armis ornatus in medium pontem proceſſit, magnaq; voce ad ſingularem pugnam prouocauit quicunque ex Romanis manum ſecum conſerrere auderet: ab euentu pugnę conſtiturum vtra gens fortitudine pręſtaret. Ceſſantibus alijs T. Manlius celebris ob maximam in Patrem pietatem, quam à tribunitia vexatione liberando oſtenderat; licet ipſe à patre inhumane tractaretur. Hic inquam iuuenis Dictatorem adiuit, ab eoq; veniam petijt extra ordinem cũ prouocatore Gallo pugnandi. Sperare ſe pręſultanti, & inſultanti demonſtraturum quantum inter barbaram iactantiã, & Romanam virtutem interſit. Amplexus iuuenem Dictat tor. Mactę virtute (inquit) tuam in patrem pietatem hęc in patriam pietas decet. Ito, & in ſingulari etiam pugna inuictos Romanos oſtendito. Armatur Torquatus concurrentibus militibus eius virtutem ex ſola oblatione ad pugnam totis caſtris celebrantibus: armatus is ſe pedeſtri pręterea ſcuto muniuit; hispanienſiq; gladio ad propiorem pugnam habili, & ad punctim feriendum cinxit. Tum productus ab æqualibus in pontem ipſe remanſit, cęteri ſe ad ſtationem recepere. Gallus cum longe proceritate corporis pręſtaret, ac ſplendore armorum, prolixitateq: enſis, nedum exultatione, & iactatione armorum cantuq; vt mos ferebat gentis Manlio inſultabat; ſed exerta pręterea lingua ipſum irridebat. At Romanus tacitus mente ſolida, & pręſenti animo contemplans qua in parte pateret ictui hoſtis, acceſſit. Tum magno conatu, & robore enſem cęſim vibrante Gallo ipſe ſcuto ſublato plagam excepit, eodemq; temporis momento veloci, & porrecto gradu inter hoſtiles enſem, & clypeum ſe inſinu-

ans mucrone hauſit ventrem, & hoſtem eo vulnere occiſum proſtrauit: quem ſolo ſpoliauit torque reliquis ſpolijs relictis, circundeditq; eo ſibi collum; occurentes itaq; lætabundi milites militari applauſu Torquatum vocauerunt, quod poſtea cognomen poſteris perpetuum fuit, Dictator eum pro concione meritis laudibus extulit, coronamq; inſuper auream pro dono addidit. Senones tã celerẽ ferociſſimi viri occiſionẽ obſtupuerunt, & cum ex ea, & velitaribus prælijs pro pontis occupatione ſpem tum vincendi depoſuiſſent Tybur reuertere, & credentibus tum Tyburtibus tum Gallis eo anno non amplius Romanos arma illaturos dimiſſi à ſocijs Galli commeatu etiam benigno ab ijſdem adiuti Campaniam repetiere. Sequenti anno Conſules creati C.Petilius Balbus, M. fabius Ambuſtus. Bellum aduerſus Tyburtes Petilio à populo mandatum. Acciti ergo à Tyburtibus Galli ex Campania, qui aucto (vt ex geſtis apparet) exercitu fædas populationes in Lauicano, Tuſculanoq;, & Albano agro fecere. Cum reuerti Gallos Romani intellexerunt Dictatorem Q.Seruilium Halam Magiſtrum Equitum T.Quintium creauere. Dictator maximum coegit exercitum nullo iuniore ſacramentum militię detrectante. Dũ delectus Romanos diſtinet ad Romę vſq; mænia Galli audacter perueniunt: Non procul à porta ergo collina totius Vrbis viribus pugnatum inſpectantibus parentibus, liberis, & coniugibus: quorum libertas, & ſalus, & inuiolatus pudor, patriæ item conſeruatio, Senatus dignitas, populi maieſtas præmium erat pugnæ. Vtrinq; acriter bellatũ atq; diu, & magna vtrinq; manus cecidit. Senones tandẽ pulſi Tybur repetierunt, at cũ ſolutis ordinibus, & palati redirent in Petiliũ Cõſulẽ inciderunt, qui exercitu ĩ eos inuectus eſt Tyburtes periculũ ſociorũ cõſpicantes; nõ enim procul ab Vrbe cõgreſſus eſt Petilius, copias emiſere ĩ Gallorũ ſubſidiũ; ambo tamen, & Tyburtes, & Galli victi, & intra Vrbem compulſi nihil aliud eo anno cõtra Tyburtes, & Gallos moliti Romani, vt ſatis pateat Gallos potius depulſos, quã cõfractos: cum neq; in reliquijs infenſiſſimi hoſtis

ab Vrbe capta.

Anno 30.

excindẽdis perſiſterent Romani, & Galli ſubinde ferociores, & plures ad eorum damna remearent, & viſcera imperij immo Ciuitatem ipſam peterent. C. Petilius tamen Conſul concedente ei Lauream Dictatore. de Gallis, & de Tyburtibus triumphauit. Tanti adhuc faciebat S. P. Q. R. Gallos, vt quæuis de ipſis victoria triumpho digna haberetur. In ſequente anno Tyburtes ſuis ipſi viribus ad mænia Romana profecti noctu ſunt Coſſ. M. Popil. & C. Manlio mane indè repulſi. Quieuerunt poſtea ambo à mutuis offenſis populi: vnde neq; accerſiti Galli, qui idcirco in campania perſtitere: At poſtero anno Galli reuiueſcente in Romanos ira, & forte inſtigantibus Tyburtibus nouis accerſitis copijs rurſus arma mouere. At prudentiore conſilio non viſcera, ſed extrema Romanæ ditionis adoriuntur. Præneſtem ergo cum venerint propinquum inde Pedum obſidere. Gallorum acceſſu audito Romani iuſſerunt Conſules dicere Dictatorem. Coſſ. erant C. Fabius, C. Plautius. Hic accitus dixit Dictatorem C. Sulpitium, cui Magiſter equitum additus M. Valerius. Dictator ab exercitibus conſularibus, quorum alter in Tarquinienſes, alter in Hernicos pugnabant, robora detraxit, eaq: aduerſus Gallos duxit. Rem Romanam pluribus bellis implicatam iuuit pax Latinis petentibus data, auxilioq, ab illis numeroſa militum manus ex vetuſto fędere miſſa. Galli certaminis ab initio auidi parem pugnandi auiditatem in hoſte cum repererint, partiarijsq; in pugnis magnam in illis ferociam experti ſint, lentius iam trahebant bellum. Imperator pariter Romanus cunctandum dicebat. Gallos enim impetu valere at frangi mora, neq: ſatis paratos tum eſſe à commeatu, neq; in hoſtico eſſe ſumendi copiam. Præterea neq; munitis admodum Caſtris conſidere vt tædio quietis, & diligentioris cuſtodiæ impatientes facile recedere cogantur abſq; pugnæ alea, & Romani militis atq; ſociorum diſcrimine. Sanguini ſuorum parcendum dum ſine ſanguine ſit obuia defenſio. Prudens ſane conſilium: at ingratum militibus, qui quaſi Romanam diſciplinam cum gallica ferocia

ab Vrbe cõdita.

Anno 31.

Anno 32.

com-

commutaſſent, parum abfuit quin imperio Dictatoris conculcato ipſimet ſibi pugnæ ſignum dederint. Victus à militum conſenſu Dictator pugnandum edixit cum tamen multitudine ſuperarent inimici aſtu iuuandum numerum cenſuit. Mulis clitellis detractis Agaſones armatos captiuorum, & ægrorũ armis impoſuit; fuerũt illi mille quibus adiunxit cẽtũ equites vt veri equites in frõte ſequentiũ figmentũ amplius obtegerẽt. Eos noctu ĩ mõtis ſyluis eſſe, & ſe occultare iuſsit, ibiq; expectare euaſionis, & incurſionis ſignum: In campũ deduxit ex monte, vbi Caſtra locauerat, Legiones, eaſq; inſtruxit. Non crediderant Galli in æquam planitiem Romanos deſcenſuros: ſed montis, & ſitus beneficio vſuros. Cum autem deſcendiſſe viderunt alacrius multitudine fiſi in prælium non expectato à Ducibus signo ruerunt: tantoq; impetu in dextrum cornu irruere, vt nisi ea parte conſtitiſſet Dictator, Romani locum non tenuiſſent. Tum is alta voce inclamare num hæc ea eſset militum ferocia, quæ quasi certa victoriæ paullo minus excuſserit Ducis ſui imperium desiderio pugnãdi. En iam campus, & hoſtis cur ſegnes ceſsarent. Cur obſtupeſcerent in acie pauidi, in Caſtris feroces? Vera obiurgatio tantos pudoris ſtimulos admouit, vt per tela, & per mortes vecordi impetu in hoſtes irruperint, quos turbatos immiſsus deinde equitatus in fugam coniecit: ab eo cornu iam vincente in leuum accurrit Imperator; indeq; signo agaſonibus, & equitibus eorum ductoribus dato, ex insidijs illi magno clamore euaſerunt, cumq; obliquo curſu monſtrarent ſe à Caſtris ſeparaturos Gallos, eorumq; terga petituros veriti Senones ne interciperentur Caſtra effuſa fuga petiere. At cum in Valerium qui equitatu dextrum cornu profligauerat, inciderent, pars magna in ſyluas aufugit. Multi itaq; Galli in prælio, & poſt prælium in ſyluis occisi nec maiorem hac cladem poſt Camillum paſſi ſunt. Caſtra capta, ſpoliaq; ampla inde accepta, ex quibus magna vis auri in Capitolio conſecrata. Imminutæ adeo fuerunt Senonum vires, ut octo annis intra ſuos fines quieuerint. Secundo itaq; poſt vi-

ab Vrbe capta.

victoriam anno Romani Tyburtes à Gallis deſertos ad deditionem compulerunt Coſſ.M. FabioAmbuſto. M. Popillio Lænate; alij pro Lenate T. Quintium dicunt, in quorum ſententiam videtur propendere Liuius. Quid Galli interim in campania, & Apulia egerint non conſtat. Retinuiſſe tamen quas ibi parauerant ſedes credere par eſt ex illis, quæ ſequuntur. Octauo ergo poſt anno Senones Coſſ. M. Popilio Lænate, & L. Cornelio Scipione rurſus arma Romanis intulerunt: non amplius vero per Tyburtem agrum proceſſerunt prærepta illorum ſocietate à Romanorum Dominatu: ſed per Latium ſcilicet ex Campania proceſſere. Iam poſuerant in Latio caſtra cum Romanis infenſi hoſtis aduentus innotuit. Tum Popilius Conſul, cui extra ſortem ægrotante altero Cõſule, bellum in Gallos mandatum quattuor legiones suppleuit iuſſis iunioribus ad ædem Martis conuenire cum armis, & Quæſtoribus illuc deferre ſigna. Alios præterea ſelegit, quos Prætori Valerio Publicolæ tradidit. Author enim fuit Patribus alium exercitum conſcribendi, qui in omnem incertum belli caſum ſubſidio Reipublicę eſſet. Cunctis iam paratis, & inſtructis aduerſus Senones perrexit. Conſidebant illi nõ procul ab Alba, late ſcilicet agro vaſtato. Conſul proximum illis collem occupat, in eoq; Caſtra collocare, & munire decernit. Muniebant Triarij Principes, & haſtati armati aſtabant, munitoreſq; cuſtodiebant. Galli pugnæ auidi ad primum inimicorum conſpectũ inſtruxerant vt pugnaturi aciem. Cum itaq: eos viderent munire ſe vallo pauorem illum interpretati, & opportunam rati inuaſionem dum intenti operi ordines deſeruerant magno clamore, & ingenti ferocia erigunt in collem aciem, in Romanoſq; feruntur: ſuſtinent haſtati, & principes impetum; inde Triarij reſumptis armis, piliſq; iactis, & haſtis deturbãt aſcẽdẽtes Gallos, eoſq; vel trãsfixos, vel oneratos coniectis telis in planitiem multa cum morte deijciunt, atq; ibi ex nouis copijs Gallorum multitudine abundantiũ pugna integratur, Conſulq; macera in humero leuo vulneratus exceſſit pugna vnde cunctari Romanos, & e cunctan-

Anno 40.

ſtantium manibus victoria prope elabi. Cùm Conſul vulnere alligato reuectus increpauit milites quid ſtarent aduerſus exitialem inimicum, quem vel excindere, vel à quo excindi neceſſum erat. Irent victoriam iam cæptam vrgerent; non morarentur. His incenſi monitis renouant impetum, & Gallos demum fundunt, quibus nec certa imperia, nec Duces eſſent. Fugati Galli non ad Caſtra, ſed ad Albanam arcem confugiunt, quæ in tumulo erat circunſtantium omnium editiſſimo. Conſul continuit ab inſecutione milites in tanta loci iniquitate cum feſſi eſsent. Sed opulentum ſpolijs gallicis exercitum Romam reduxit, & licet Galli occuparent arcem Albanam, in tantaq: propinquitate permanerent de illis triumphauit. Hęc eſt Liuij narratio, quę mihi prorſus inueriſimilis videtur. Cur enim Conſul victos hoſtes in poſseſſione Albę reliqueret vbi multa ad huc ſacra Romani celebrabant? Si reliquiæ Gallorum paucæ cur non in tanto odio exciſę? Si multę vt ex ſequentibus eorum geſtis patet, cur eas in tanta vicinitate relinquere, quæ vaſtarent agros in viſceribus Romanę ditionis. Cur non conſulere Latinorum ſoſpitati, dum in Latio barbaram multitudinem permitterent reſidere? Multo probabilior eſt hac in parte Polybij narratio. Gallos ſcilicet repentino aduentu ad Albam reuertiſse non quidem quòd tum primum poſt captam Vrbem bellum Romanis mouerint; Sed cum octo anns quieuerint facile Romani non amplius reuerſuros credebant. Aduerſus ergo inopinatam inuaſionem, & numeroſum hoſtem imparati loca munita cuſtodierunt aperta, & debilia reliquere. Acceſſit quàm poſtmodùm ſubiungit Liuius Latinorum defectio, quam tum quoq: cum Galli aduenerunt, ebuliſse credendum eſt, cum non reſtitiſse Gallis in Latium introeuntibus, neq: aduerſus eos petijſse à Roma auxilium legatur, vt cum Gallis tacite potius conſpirare videantur. cum itaq: Romani ſe à Latinis deſtitutos à Gallis bello petitos; Gręca etiam claſſis eodem tempore maritimam oram deprędabatur non arbitrati ſunt acie certandum ſed potius

po-

populationum agri tolerandam quouſq: exercitum compararent multiplicibus inimicis parem. Galli late vaſtatis agris cum deſperarent munita Oppida capere in Campaniam reuertere contenti præda, & incuſſo inimicis timore qui ne illis quidem occurrere auſi fuerint. At ſi Liuio hac in parte credamus perſtitere in Albano per hyemem montaniq; frigoris impatientes in campos, & maritimam oram populabundi deſcenderunt, ibiq; cum maritimis prædonibus decertauerunt, Senatus interim in tanto diſcrimine, cum ſociorum auxilia deficerent decreuit intentum delectum à Conſulibus ſequtis App. Claud. & L. Furio Camillo habendum tum Vrbanę, tum agreſtis ſobolis, ſuo enim milite, eoq; ſolo imperium Romanum conſeruandum. Decem itaq; Legiones deſcriptæ, quarum duæ ad Vrbis defenſionem relictæ: octo cum Conſule L. Furio (nam moritur, in apparatu Appius) & Prætore L. Pinario iuerunt Prętor aduerſus Græcos maritimam oram cuſtoditurus. Conſul aduerſus Gallos nomen aduerſum eā gentem furiorum fatale fecit ne Dictator diceretur. In agro ergo Pomptino prope hoſtes locum ſtatiuis aptum firmare vallo decreuerat; non ſubire autem pugnæ aleam non cogente neceſſitate: ſed prohibendo à populatione hoſtem numeroſum, & à commeatu imparatum ſedens vincere. Dum ergo ita quieſcerent oppoſita Caſtra, proceſſit Gallus proceritate corporis, & armorum decore inſignis ad ſingulareq: certamen quicunq; Romanorum id auderet, prouocauit. M. Valerius Tribunus militum adoleſcens fortis, et cui gloria Torquati animo obuerſabatur concedente Conſule arma ſumpsit, et in Gallum perrexit. Dicitur Coruus aduolaſſe, et in galea Valerij inſediſſe in hoſtem verſus, vtq: ciebatur pugna Galli oculos oraq: roſtro, et vnguibus impetijſſe, vnde animatus oſtento Romanus, & territus Gallus, hic concidit, ille victor euasit. Dum vero Valerius corpus obtruncati hoſtis ſpoliaret concitati indignatione Galli accurrerunt, quibus occurrere Romani. Atrox ergo certamen aboritur: tandem non ſolum manipuli proximarum ſtationum: ſed legiones

vni-

vniuerſę procurrerunt concitante eas Conſule, quod lætas, & animatas victoria Tribuni, & opinione fauentis Numinis videret. Certamen tandem eiuſdem exitum habuit, quod pugnę origo. Victi, fugatiq; ſunt ingenti ſtrage Senones. In Apuliam itaq; Campania etiam derelicta aufugerunt, & omni ſpe abiecta Roma potiundi, & cogitatione dimiſſa Romanum populum amplius bello laceſſendi. Victoria magna de illuſtri bellica virtute gente Romano nomini celebritatem addidit. Inde prę ſertim factum crederem quod Capua prę clariſſima Ciuitas cum à Samnitibus armis premeretur ad Romanum patrocinium confugerit, & cum aliter auxilium impetrare non poſſet, quoniam Romani antiquiore fędere erant cum Samnitibus coniuncti, Campani ſeſe illis dedidere, vt iam cogerentur Romani dedititiam ſibi gentem defendere. Primum quidem tentarunt pacifica legatione ab opugnatione Samnites auertere: cumq; id fruſtra fuerit, armis protegere decreuert. Sumpſerunt itaq; bellum aduerſus gentem numero, fortitudine, & opibus præualidam. Diuturnum fuit bellum, & ancipitibus casibus plenum. Samnites tamen tandem domiti iugum acceperunt. Romani ex diuturna cum Gallis, & Samnitibus pugna edocti militarem diſciplinam ad ſummam perfectionem adduxiſſe à Polybio dicuntur. Centum prope annos Samniticum bellum durauit; cuius initium non multo poſt ſequuta eſt Latinorum aperta defectio. Cũ ipſis pugnatum ancipiti pręlio; par enim diſciplina vtriuſq: partis, ijdem ordines, eadem arma. Romani antea exercitus parem legionibus ſuis numerum latinorum ſociorum habebant equites ſuis dimidio plures: diſparem certaminis exitum fecit, atq: Romanis victoriam peperit Imperatorum ſuorum; alterius (Decij) pictas, qui ſe deuouit; alterius (Torquati) imperatoria ſcientia, & virtus. victi tum latini: at quia mulctati agro rurſus rebellauerunt, tandem expugnatione Oppidorum ſubacti fuere. Cõmunicata tamen multis eorũ Romana Ciuitas, vt participes aliquo, & ipſi pacto imperij eſſent. Volſci etiam domiti eodem fere tempore, quo Latini.

Gal

Galli autem totis ferme quadraginta annis à vexando Romanos abſtinuerunt ſi Liuij ſupputationem; at tringinta ſolos annos ſi Polybij ſequamur, quo temporis interuallo Romana arma longe, & late vagata Reipublicæ ditionem amplificauerant. Apuliam domuerant, Lucanos vicerant: pluribus ſtragibus Samnites ceciderant, Hetruſcos, Marſos, Pelignos, Vmbros, & Equos victricibus armis non ſemel fregerant Colonijs etiam in hoſtili terra alicubi colocatis. Galli interim nihil vt dixi aduerſus Romanos mouerant. At tranſalpini alij Galli tum Alpes tranſgreſſi ciſalpinos, & præſertim Senones vexare cæperunt, qui aduentantium copiam, & feritatem veriti conciliare eos ſibi aggreſſi ſunt. Affinitatem ergo generis demonſtrantes, opimiſq; donis placantes, quanto ſatior fortunatiorq; victoria foret oſtenderunt ſi Romanis arma inferrent, eorumq; magnum Imperium, et Vrbem aſſequęrentur: id accidere poſſe ſuo ipſi exemplo monſtrabant, qui eam Ciuitatem ſoli cepiſſent quid modo ſi iunctis armis inuadant? multos eſſe populos ijs ſubiectos, qui magno eorum odio teneantur, illis ſpe vel libertatis, vel mitioris imperij ſe exteris libenter iuncturos, dum ſuperaturos credant. Tranſalpini precibus victi, et donis, ſpeq: vberioris victoriæ ex hoſtibus amici fiunt, fædereq: cum Ciſalpinis iunguntur. In finitimos ergo Hetruſcos arma expediunt, vt ijs deuictis tutius demum Romanos aggrediantur. Hetruſci tanta belli mole territi ſe maximo auri pondere à belli periculis, et damnis redimunt: poſtmodum in belli ſocietatem aduerſus Romanos ſolicitant nec abnuere Galli: ſed de mercede diſſenſerunt. Credebant Tuſci ſatis amplam eſſe mercedem datam iam ingentem pecuniam: at Galli contra eam datam ne uexarentur bello reſpondebant: pro bello ergo agri partem quam incolerent, colerentq: flagitabant: verum agri damnum, et multo minus conterminam habere gentem ferocem utq: ipſi credebant barbaram, et efferatam non placuit. Reuertere ergo Galli pecunia abſq: ſudore, et ſanguine parta contenti. At reuerſi in Galliam Ciſalpinam ſcilicet

Polybius libro 2.

Liuius quoq; Lib. 10.

de

de diuiſione prædæ orta contentione ad arma hinc Senones, inde Tranſalpini venerunt. Is fuit pugnæ exitus vt Senones ab eo bello occupati magnam Imperij partem perdiderint: tum nempe Picenum amiſiſſe veriſimile eſt nam ſub ea tempora Picentes cum Romanis fœdus inierunt vt iam Senonum iugum plures ſaltem eorum abiecerint. Hic annus quo tumultuati ſunt Galli fuere Romæ Coſſ. M. Fuluius Pætus. T. Manlius Torquatus. Romani autem cum motum Gallorum intellexere quorum arma horruere diu, ſpreuere nunquam; maximo aduerſus eos copiarum apparatu ſe ſe munierunt: at intellecto diſceſſu ea cura leuati multo fidentius ſolos Hetruſcos aggreſſi ſunt, lateq; eorum agros populati etiam vicos, & inferiora Oppida incenderunt ſedentibus intra munitiones Tuſcis nec audentibus ſe ſe aciei aleæ committere. Senones demum reuerſis in ſua Tranſalpinis circunſpicere damna ſua, imperijq; diminutionem, à cuius recuperatione Picentium, cum Romanis fœdus, prohibebat, ni Romani ipſi vincerentur. Cum ergo pręſentibus incommodis vetus odium reuiuiſceret decreuerunt cum Samnite implacabili Romanorum hoſte arma iungere. Quadrienio ergo poſt percuſſo cum Samnitibus fœdere inuaſerunt in Camertinorum regione Romanos, plurimoſq; eorum cecidere, & rurſus iuxta Sentinates nõ pauciores alios obtrũcarunt, copiaſq;vniuerſas in fugã coniecerunt. Ita narrat Polybius, variatq; Liuius nõ negando tamen multos tum Romanos à Gallis cæſos. Narrat itaq; Liuius tertio nõ quarto poſt ãno Coſſ. Q. Fabio, & P. Decio cũ Samnitibus Gallos in Romanos mouiſſe tantis copijs eaq: ferocia vt Galli Cluſiũ vſq:venerint;ibiq:ſub Scipione Prętore integrã legionẽ ex aliquotũ narratione,quos nõ improbat occiderint vt neq; nuntius ſuperfuerit: tũ demũ adueniſſe Conſules ambos: exercitus eorũ quattuor legionibus cũſtabat: ſociorũ vero Latini nominis nũero ãpliore: equitatui Romano magno mille ſelecti equites Cãpani adiũgebãtur. Alij pręterea duo exercitus ĩ prę ſidiũ vrbis Hetrurię oppoſiti, alter ĩ faliſco ſub Fuluio: alter ĩ vaticano agro ſub Poſtumio collocati, *Liuius.*

M At

At cum Gallis erant Samnites, Hetruſci, & Vmbri, qui concilio habito, cum Senones, & Samnites multitudine abundarent, non omnibus copijs in pugnam deſcendendum iudicauerunt; ſed ſolis Gallis, & Samnitibus pugnam delegauere. Hetruſcis vero, & Vmbris in ardore pugnæ Caſtrorum oppugnationem demandauere. In agrũ Sentinantem vterq; exercitus conuenerat ibi à Cluſinis tribus clam noctu Conſules de hoſtium conſilio certiores facti sunt Exciuerunt illi Prætorum exercitus Fuluij, & Poſthumij, vt Cluſium profecti inde vi ſumma Hetruriæ, & Vmbriæ fines late vaſtent. Nuntius populationis ambos eos populos ad ſuos fines defendendos impulit. Quibus abſentibus pugnandum ſtatuerunt. Biduo ergo laceſſerunt hoſtes tertia demum die in aciem vtrinq; deſcenſum. Galli aduerſus ſiniſtrum cornu vbi erat Decius. Samnites aduerſus dextrum vbi erat Fabius ſteterunt. Et pari adeo virtute concurrerunt vt fateatur Liuius ſi Tuſci præterea, & Vmbri adfuiſſent, magnam cladem Romanos accepturos fuiſſe. Fabius in dextro cornu continuit milites, ne impetum ipſi facerent, ſed ſuſtinerent tantum Samnites: perſuaſum enim habebat eam gentem ſicut etiam Gallos initio pugnæ magno ferri impetu: at langueſcere poſtea animi, & corporis vires; tumq; facile vinci dum Fabianus miles lenta pugna Samnites retardabat. Contra ferox iuuenta Decius militem ſuum, vt Gallorum impetui pari impetu occurreret incitabat, immiſitq; etiam equitatum: qui proturbaret hoſtem ad eam laudem excitans vtroſq; vt priores dextro cornu pellerent hoſtem. Maximo illis honori futurum ſi ab equitatu, & a læuo cornu victoria inchoet. Equitatus itaq; Romanus bis Gallicum auerterat, cum Galli eſſedarios immiſere. Superſtabant carris, & eſſedis armati milites, ingentiq; equorum, & rotarum ſonitu in hoſtem ferebantur: fragor, & inſolitæ pugnæ ſpecies Romanorum equos terruit, & diſſipauit; inde peditatum aggreſſi anteſignanos proterrere, & iam perturbare legiones nec ceſſabant Galli impreſſionem carrorum cateruis ſuis ſequi, nec reſpirandi

tem-

tempus Romanis concedere. Inclinabat iam acies, nec Conſul preſens obiurgando milites eam reſtituere poterat cum ad ſuperſtitionem paternam recurrit: Se ſe ſcilicet pro legionibus ſuis eodem quo pater olim habitu, ijſdemq; in hoſtes imprecatiōibus vſus in medios Gallos ſe moriturus inuexit. Animauit Conſulis mors imbutos eadem ſuperſtitione milites, quaſi ipſi ab omni iam Deorum ira expiati; quaſi ea morte deuoti telluri, & Dijs manibus inimici. Pontifice ergo Lucio, cui lictores tradiderat Conſul, vociferante iam defunctas Conſulis fato Legiones feruntur in hostem. Aduenerant quoq; ab altero Conſule miſſa auxilia vnde primo ſubſiſtere Galli, & facto cuneo irruentibus Romanis reſiſtere donec Fabius in Samnites iā defatigatos īpreſſione facta eos fugauit, qui Caſtra effuſo curſu Gallis relictis pręter eorum aciem petiuerunt. Tum à Conſule miſſus Campanus equitatus à tergo inuaſit Gallos conſtanter tamen ordines tuentes donec captis, & direptis Caſtris ſamnitum à toto fermè exercitu circunuenti ſtantes non fugientes mortem bellicoſa gente dignā oppetierunt: laſſati tamen victores multas cateruas intactas reliquerunt, quę aduentantibus tenebris in Galliam reuertere. Senones victi licet armis non tamen cecidere animis, nec vltionem deſperauere. Quieuere tamen vſquequo vires reſumpſerunt. Decennio ergo elapſo ſi Polybio credamus; at bis decennio ſecundum Liuium arma reſumpſerunt; ingentiq: comparato exercitu non amplius propinquas Romanis Heturię partes: ſed ab eorum finibus remotiorem agreſſi ſunt. Tranſgreſſi enim Apenninum Aretinos fines inuaſere, & eam demum Vrbem obſiderunt. Romani, qui ſepius Tuſcis victis Heturiæ imperium, vel ſui iuris faciebant, vel iam deſtinatione præſumebant, in tutelam Aretinorum exercitum ſub L. Lentulo Conſule miſerunt; Coſſ. enim eo anno M. Curius, L. Lentulus. Exarſerunt in Romanos Senones non poſſe iam ſe commouere quin præſto ſint ad reſiſtendum Romani. Quæ in Campania, quæ in Apulia, & demum quæ in piceno poſſederant ab ijs vel occupata, vel per rebelles ſubtracta,

Polybius.

 quos

quos ipſi protegerent. Nihil eſſe medium Senonibus, vel vincendos,& proſternendos Romanos,vel in antiquam Galliam redeundum. Exacuente ergo ira ferocis gentis furorem aciẽ in Romanos nequaquam detrectantes pugnam mouerunt. Conflictus acerrimus fuit tanto tamen ardore animorum Galli pugnauerunt vt magna edita ſtrage Romanos vicerint Cõſule etiam interempto. Propinqua Vrbs (non longe enim à mœnibus Aretij conflixerunt) fugientes Romanos multos ſeruauit; quę reliquię adiunctę Ciuibus à Gallis Ciuitatem defenderunt. Senones magna parta prędа cum plurimis captiuis in patriã remeauerunt, Senamq; magno cum triumpho, qui poſtremus fuit ingreſſi ſunt. Succeſſere noui Conſules Sext. Cornelius, & M. Curius. Huic Prouincia Hetruria demandata. & contra pręſertim Senones Aretinorum defenſio: qui ſtatim Senam ad redimendos captiuos miſit. At internecinum adeo odium Senones aduerſus Romanos iam conceperant, vt in Legatos ipſos iure gentium violato populariter inſurrexerint, eoſq; occiderint. Finis iam inclitę gentis, & Romæ captione celebris imminebat; vnde quod moribundis ferme accidit, iam mentis lumen, & vigor ſubdeficiebat. Romani itaq; tam insigni iniuria prouocati, innocentium præterea commiſeratione moti nouum delectum magna cura habent, copiaſq; & numero, & uirtute militum præſtantes comparant, commeatu præterea,& apparatu omnimodò inſtructas. Cum illis Curius in Galliam contendit ad excindendam, ſi fata uelint, gentem Romano nomini prorſus infenſam. Multæ ſunt uiæ, per quas ab auſtrali parte ad borealem Apenninus pertransitur; inter cæteras ea eſt, quam Sapis Cæſenæ flumen curſu ſuo findit. Hæc cum prius inter mõtes triginta ferme millia paſſuum arctetur, ad Cæſenæ tum Senæ Vrbem in planitiẽ aperitur, quę eſt pars, & prope terminus eius, quam maximos Italiæ campos uocat Polybius; nunc autem Lombardiæ planitiem uulgo dicimus. Senones Romanorum cognito aduentu maxima si unquam ira incensi ſunt; auſos eos eſſe qui intra ſuos fines gallica arma ſemper hor-

Polybius.

horruerãt in Galliam nunc proficiſci. In tantum ergo contemptum vires nunc Gallorum captiuo olim populo deueniſſe? at id permiſiſſe Deos vt Allienſem fugam in ſapienſem occidionem commutent, vt ſanguine ipſi ſuo occiſis poſtea Senonibus parentent. Quæ vero temeritas cum ad Aretij mœnia à Senonum parte victi, & fœde fugati fuerint nunc cum vniuerſa gente intra eius vires velle confligere? Non vero hic fugatis erit amica Ciuitas, & propinqua refugium: ſed hoſtilis vndiq; regio aut ſepulchrum, aut vincula minatur. Quid vero vincula? Implacabilẽ hoſtem occidione occidendum vniuerſum eſſe. Pleni igitur ira, & fiducia Senones prope fines ſuos Romanis occurrunt; id ipſum Polybio aſſerente. Intra fauces itaq; montium ingenti militum multitudine ob viam inimicis vadunt. Furor certe potius, quam prudens Imperator eorum exercitũ duxit: non enim ingens multitudo equitatu præſertim, & eſſedis pollens inter arcta loca, ac montana cogenda erat: potius ſitus eiuſmodi Romanis manipulis, luxatiſq; eorum ordinibus prorſus accomodatus erat. Concurrerunt ergo ad primum occurſum exercitus pari animorum forſan ardore; at diſciplina longe diſpari, & fortuna. Intra montium anguſtias obſtricta Senonum multitudo poſtquam longa, & diutina pugna iræ furor elanguit Romanæ diſciplinæ, & fortunæ ceſſit non fugiens aut cedens; ſed vbi conſtiterat ibi mortem oppetens vt celebris Imperij finem pulchra ſaltem morte honeſtaret. Quanta fuerit clades ex ſucceſſu elucet: ſtatim enim, & Vrbem Senam, & cęteram regionem Romani cęperunt, quaſi omnibus Senonum viribus exciſis, & confractis. Hęc eſt ea ad Cęſenam clades quam inter maximas exercituũ occidiones Eutropius annumerat. Romani ergo tanta potiti victoria, vltiq: tum demum ignominiam captę olim, & incenſę Vrbis ſupramodum lęti in Regiam Senonum Ciuitatem Senam ſcilicet nouam Coloniam inducunt ijsdem Coſſ. Sext. Cornelio, et M. Curio, qui annus fuit.

Polybius.

antea in apparatu.

Hęc

Hęc Polybius grauis Scriptor his verbis rem totam exponit. *Sed parum proceſſum erat, cum eis Senones occurrunt: Hos collatis ſignis e veſtigio aggreſſi ſuperant. Magnam partem interficiunt: si qui ſuperfuerunt, ſedibus fugant, regione potiuntur. nouam ipsi in Vrbem Coloniam inducunt. Eam veteri nomine, quod prius à Gallis habitata fuerit, Senam appellant. Eſt autem ea Vrbs, quemadmodum ſupra memorauimus, in littore Adriatici maris ſita, vbi campi Padi terminantur.* Qui fuerint Triumuiri, à quibus deducta Colonia Senam, cum deſint XI. & XII. libri Liuianæ hiſtoriæ, non conſtat. In librorum Epitome, & Coloniam deductam, & violatos à Senonibus Romanos Legatos, & ob id indictum illis bellum dicitur: at perturbato etiam ordine; ſed nulla narratio. Colonia hæc Senenſis vacationis ſacroſanctæ priuilegio fuit inſignita aſſerente Liuio; *Lib. 27.* quę tamen ei vacatio ſub Aſdrubalis aduentu quouſquę hoſtis in Italia eſſet, abrogata Senatus Conſulto fuit; vt ſuo infra loco. Interim iure merito huic Colonię vacationis priuilegium conceſſum, cum inter populos, vel inimicos, vel ſuſpectos conderetur, ex altera enim parte Boij, ex altera Veneti certe inimici, ab ortu Picentes nondum domiti; ab auſtro autem magno montium tractu à Romana ditione ſeparati, & ob longam ab Vrbe diſtantiam, & interpoſitos Hetruſcos imprompta ſubſidia. Huc vſque de Sena Galllica texuimus Hiſtoriam; Deinceps de eadem, ſed Romana iam Colonia facta, agemus.

FINIS LIBRI SECVNDI.

SCI-

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ, TVM SENÆ.

LIBER TERTIVS.

EXORDIOR iam Hiſtoriam Senæ poſt quam Colonia Romana facta eſt, ſecundum Polybium Sext. Cornelio, & M. Curio Coſſ. licet Florus Senonum extinctionem Dolobellæ tribuat, cuius Conſulatus Cornelij, & Curij Conſulatum nouem annis præceſſit. At quoniam par eſt grauiorem, & antiquiorem Scriptorem ſequi, idcirco Polybio ſtemus. Ieiuna autem erit hæc Hiſtoriæ pars quòd vacationis priuilegium altam colonis quietem peperit: at nihil otio à gloria alienius. Non poteſt idem tranquilla vitæ ſilentia, & effuſum famę ſonitum obtinere. Alternantis fortunæ, & obnitentis virtutis fragor famę tubam implet. Coloniæ ſtatus vt conijcere licet ſub initio hic fuit. Rauenna in Romanorũ ius cum Sena deuenit. At illa Municipium, non Colonia,

Rubeus in hiſt. Rauen. lib. primo.

conſtituta eſt. Cæterum Ariminum, & ſi qua Piceni pars, non prius ſe ſe in libertatem vindicauerat. Tum abiecto iugo cum reliquis Picentibus conuenit: vnde paulo post Picentibus victis, etiam Ariminum Colonia deducta eſt; quod paulo post rurſus dicemus. At ad occidentem finitimos habebat Sena Boios Romanorum victoria, ac progreſſu territos, proindeq; infenſos uicinos. Soli Etruſci, in quorum defenſionem cum Senonibus Romani pugnauerant, ſpem auxilij faciebant, & per eorum regionem ſaltem Romanis exercitibus quotieſcunq; popoſciſſet occaſio aditus, & tranſitus expeditus ſperabatur. Dum igitur noua, et intuta Colonia ſuę ſaluti, ac ſecuritati inuigilabar, quid circuniecti populi molirentur, & pręſertim Galli circumſpiciendo intellexit Boios cogere concilia: Legatis ſollicitare Tyrrenos, & parare arma. Vnde timens (ne ſi conſpirarent Tyrrheni cum Boijs ipſa penitus à Romanis auxilijs ſecluderetur) de hoſtium conſilijs, & apparatu Senatum certiorem fecit. At tecta ab initio conſilia ſtatim erruperunt: palam enim conuenere Tuſci cum Gallis, & magnis contractis copijs bellum Romanis indixerunt. Comune periculum gentes etiam ſi diſſonas coniugebat; ſatis enim apparebat Romanos Italię totius imperio inhiare; iam enim ad Mare Ionium ditionem extenderant Tarentinos oppugnantes, & Pyrrho, qui opem Tarentinis tulerat victo, & ex Italia depulſo nunc Galliam Colonijs occupare velle. Domitis Gallis quid ijs Tuſcis ſperandum, qui ſoli ex nomine hetruſco liberi conſeruabantur? Cũ quiſq: ergo populus ſeruitutem timeret, ſtudio tuendę libertatis totas uires ſuas in eam unam curam contulerunt, ſpem eſſe libertatis, immo et uictorię ſi iuncti pugnent dictitantes: at ſi ſeorſum, et disiuncti impares futuros. Decreuerunt uero ad promptiorem fructum uictorię, quam non deſperabant, propius Romam pugnare, proindeq: in Etruriam copias transferre, non ad nouam Coloniam ducere, quam ęque si in Etruria uiciſſent in eorum manus recidere neceſſum erat. Interim uero. Eos Hetrurię populos, qui ſubiecti Romanis erant

Polybius. Lib. 2.

ex

ex propinqua victoria rebellaturos, vt quos iamdiu ſuperbę Ciuitatis dominatus pertedębat. Hæc ergo iactantes Boij trans Apenninum: in Tuſciam Bononia rectà (ita credere par eſt) mouerunt. Ibiq;iunctis Tuſcorum confederatorum copijs aduerſus Romanam ditionem magno apparatu, nec minore fiducia proceſſere. Romani contra prius exciti Senenſium nuntijs deinde hoſtium aperta declaratione, denuntiationeq: magnam, & ipſi militum manum coegerunt. Nouus hoſtis Boij non ſine timore auditus: Gallorum enim adhuc nomen horrebāt, quorum genus clarum, & numeroſum Boios eſſe audiebant. Hic annus incidit in Conſulatū C.Fabij,& C. Claudij :ſub eorum itaq;dūctu cōcurrerūt acies magno vtrīq: conatu. Victoria vero penes Romanos ſtetit multis Etruſcis, plurimis Boijs interēptis:verū nō deſpōderūt victę gentes animū,ſed bellū inſequētem annū maiore niſu reparauerunt;quo āno Coſſ.L.Papirius Curſor,& S.Caruilius,qui inimicis occurrerūt ijſdē legionibus,quę āno elapſo victrices fuerāt. Collatis itaq;ſignis Romanus miles fiducię plenus poſt diutinā cōtentionē vtramq; gentē ad internetionē prope excidit. Fracti ergo Boij pacem petierunt, & percuſſo fędere obtinuerunt. Tranquilior inde Senę ſtatus; cum neq: à Gallis, neq; à Tuſcis ſibi timeret. Reſtabat quę ſolet inter finitimos non eiuſdem imperij eſſe, cum Ariminenſibus de finibus altercatio, quę fortaſſe cauſa fuit, cur ad limitum, quos quiſq; ſtatuerat, manutentionem armati vſq: diſcurrerent; cumq: Arimenſes patrocinio Picentium niterentur, cum quibus vna à Senonum imperio liberati ſe ſe iunxerant, Senenſes nuntijs miſſis Romano Senatui ortam contentionem ſignificauerunt. Pręterea (credo) propoſuerunt, cum Senonibus, & Senę Populi illi ſubiecti fuerint, iure omnino eos victorię, qua Senones exciſi fuerunt, manubias eſſe debere. Hoc ſiue ex colonorum inſtigatione, ſiue ex ſe Senatus tum ab omni alio bello ſolutus recogitauerit tertio anno poſt victos Boios, & ictum cum illis fędus, bellum Picentibus decreuit, & Populus ſciuit. Florus aliam

Polybius.

am cauſam affert; auxilia ſcilicet à Picenis ad Tarentinos miſſa, vt Romani Tarentinis victis aduerſus ſocios arma circuntulerint. Quęcunq;vero cauſa fuerit: P. Sempronio, & App. Claudio Coſſ. indictum, & illatum eſt bellum Picentibus: ut planior autem ſit rerum qui fuerit ſtatus hæc breuiter repeto.

Etropius.

Tarentini cum bellum à Romanis proſpicerent ultra multos Italiæ populos, qui cum ijs arma ad impediendum progreſſum præpollentis iam populi, iunxerant, Pyrrhum Epiri Regem excierunt. Is magnis, & bellicoſis copijs in auxilium grçcæ ab initio Ciuitatis ſpecioſo prætextu accurrit: ſed Rex bellandi, & imperandi auidus adytum illum ad Italiam, indeq; adiacentes regiones occupandas eſt arbitratus. In primo cum Romanis cōflictu Elaphantorum benefitio victor, ſed cum ingenti ſuorum occidione fuit; in reliquis deinde prçlijs uictus in Scicíliam ſeceſſit præclara oblata occaſione, & lçtis principijs: at non reſpondente exitu in Italiam reuerſus maiore clade à Curio Dentato Romanorum Cōſule profligatus fuit, ex Italiaq: depulſus. Tarentini à Pyrrho deſtituti ad Carthaginenſium opes confugere. Miſſis à Cartaginenſibus auxiliaribus copijs, adhuc tamen uicti fuere: ſed à uictore populo pacem, & libertatem obtinuerunt, ſuis ſcil. ut uiuerent legibus. In hoc ergo rerum ſtatu in Picentes Romani Duce Sempronio Conſule, arma mouerunt: magnum conſertum prçlium. Stabant ordinatç acies cum maximus terrç tremor utrunq: exercitum exterruit. Vouit Telluri AEdem Sempronius. Romani demum uicerunt; et Picentes ſubiugati. Tumq; Ariminum Colonia deducta non uero tū condita Ciuitas fuit, licet Eutropius id dicat, et Euſebius in Chronicis: ſed cum multo antiquior eſſet, Colonos tum Romanos ſuſcepit. Tutior ita reddita Senç Colonia, quç undiq; iam tuta, et ab onere milites mittendi, ab omniq; alio munere libera in alta quiete per annos fenme quadtaginta uixit. Cultui itaq; agri uacans uitibus, oleis, omniſq; generis fructibus conſitum reddidit, qualem nunc uſq; uiſimus: licet di-

Liuius.

Eutropius.

diligentia longe impares Patrum noſtrorum beneficia ægre tueamur. Cum iam noua Gallorum pubes creuerit mortuis illis, qui à Romanis non ſemel victi pacem deprecati fuerant, ſtudio rerum nouarum inflammata meditari eouſq; arma cæpit, vt tranſalpinos etiam Gallos ſollicitauerit: quæ tamen omnia à primoribus inſcia plebe facta ſunt. Aduentantibus Tranſalpinis, & Ariminum vſq; profectis Boiorum plebs aduerſus Duces, qui tantum motum ſe inſcia auſi erant excitare inſurrexit, eoſq; peremit; deinde cum tranſalpina manu conflixit, & ex Italia ſecedere coegit. Tanti exercitus aduentu Senenſes valde perturbaturos fuiſſe neceſſum eſt, cum Roma ipſa vehementer exterrita fuerit: at audita diſſenſione Gallorum, eorumq; inter ſe pugna, depoſito timore, legiones, quas aduerſus Gallos inſtruxerat reuocauit. Quinto poſt hęc anno Coſſ. M. Lepido, & C. Flaminio ſecundum Polybium (at ſi faſtos conſulamus) M. Lepido, & Marco Poblicio, Romanus Populus legem ſciuit Picenum olim acquiſitum Colonijs occupandi, ſicut ſubinde fecit. Piſaurum enim, & AEſium, & Fanum, & Ancona, & Ricinum: præterea Aſculanorum, & Frumanorum Coloniæ ductæ. Cum lex innotuit, Boij pręſertim commoti non de gloria contendere Romanos, ſed de agro, & cum Picenum miſſis Colonijs occupauerint ad Galliam aſpiraturos. Communi ergo conciliorum conſenſu ſtatutum eſt, & delectu diligenti, & armorum apparatu, & nouis fœderibus Boiorum libertati conſulendum. Quibus ergo demandata ea cura, Inſubrium, Cenomanorum, & Venetorum animos prius tentauere. Inſubres prompto animo conuenere: deſcripti ex formula milites, commeatuſq; & cætera quæcunq; ad bellum requiruntur, promiſſa. Cænomani, & Veneti nulli ſe fœderi alligare voluerunt. Id Romani per Legatos obtinuerunt, qui conſpirationem iam Boiorum, & Inſubrium ſuboleuerant. Nec procul à veritate abeſt Senæ id prius propter propinquitatem, & commertium innotuiſſe, ipſamq; Senatui renuntiaſſe. At vero qui conſpirauerant Ciſalpini Tranſalpinorū Gallorum præterea auxilia quæſierūt. *Polybius.*

Circiter Rhodanum habitabant Galli Geſſatæ appellati, quod mercenariam militiam exercerent; id enim Geſſatarum nomen importabat. Sub Regibus erant Congolitano, & Auerroeſte. Hos Inſubrium, Boiorum Legati aggrediuntur, primoq; magnam auri vim pollicentur, ſi valido cum exercitu aduerſus Romanos ſuperatis Alpibus deſcendant, ibi Inſubres, & Boios cum amplis copijs reperturos, qui commeatum abunde præſtabunt, & gnari locorum, & viæ Romam vſq; ducent. Ampliſſima autem oſtenderunt (ſi Romani vincantur) victoriȩ præmia, Romæ felicitatem, atq; diuitias exagerando: facilitatem quoq; victoriæ præmonſtrauere; tum quod alias à Gallis ea Ciuitas capta fuerit; tum quod copiæ nunquam tantæ. tamq; bellaces aduerſus eandem (ſi Geſſatæ adueniant) coactæ ſint. Maximas eſſe Inſubrium, & Boiórum vnitorum vires, quid ſi Geſſatæ ipſi acceſſerint? Prætterquamquod populi à Romanis ſubacti ammiſſam quotidie libertatem deflere, & quamlibet occaſionem obijcendi iugum attendere. Legatorum promiſſa adeo Regum, & gentis animos incenderunt, vt nunquam tot copiȩ, neq; tã fortes milites, neq; tãto apparatu ex ijs Regionibus proceſſerît. cũ tãti apparatus nũtij Romã peruenerũt, ſummopere ea cotremuit. Gẽs fatalis habita, quæ vniuerſa Ciſalpinis, & Trãſalpinis iũctis copijs in eã Vrbẽ ferebatur, quã Senones pars modica gentis cȩperãt, terrorẽ præualidũ incutiebat, & eo iuſtius timebãt Romani, quod nõ impetu, & furore actæ eæ nationes cõuenerãt; ſed meditate: nam ſeptẽ ferme ãnos in ea negotiatione poſuerant, quot inter Lepidi, & Poblitij Cõſulatum; atq; AEmilij, & Atilij, quibus Coſſ. aduenere Geſſatæ, interceſſerunt. Romani ergo tanto apparatui magnum, & diligentiſſimum delectum oppoſuerunt: cui diligentiæ aliam adiunxerunt. Quot ſingulæ ſubiectæ Gentes milites deſcriptos haberent, catalogum popoſcere. Polybius in admirationem Romanæ potentiæ deſcriptionem vniuerſam diligentiſſime exſcribit. Summa vero fuit militum, quos Italia tum Romanis ſubiecta deſcriptos habebat peditum ſe- *Polybius.*

ptics

pties centena millia: equitum ſeptuaginta circiter millia. Liguria: Gallia Ciſalpina maxima ex parte: pars aliqua Etruriæ extra hunc numerum erant, vt totius, quam nunc Italiam dicimus, militares copiæ immenſum quendam numerum obtinerent. Mira multitudo, & vix credibiles vires figmentiq; inſtar ſi cum his temporibus comparentur, Geſsatę ergo ſuperatis Alpibus ab occurrentibus Inſubribus, & Boijs excepti, commeatuq; abunde inſtructi, & recreati, auctiq; copijs, numeroſo, ac formidabili exercitu in Tuſciam transierunt Romam contendentes. Romani Conſules erant C. Atilius, & L. AEmilius, quorum hic cum legionibus Ariminum profectus eſt, vt ibi hoſtium iter, progreſſumq; obſeruaret. Atilius in principio Conſulatus ante hoſtium aduentum in Sardiniam claſse nauigauerat. Alter exercitus ſub Prętore Vrbano Tuſcię prędidio erat. Vniuerſa Italia ſuſpenſa ob ingentem formidatę gentis exercitum. At prę ſertim, quę propiores hoſtibus Regiones erant. Vnde Sena, & Ariminum ab initio in ſe irrupturos Gallos timebant. Itaq; AEmilij Conſulis exercitus Ariminum inſederat, Sena ſcilicet ob exēptionem ab omni onere nullo prędgrauata milite: quam tamen in tanta propinquitate poſset aduenientibus hoſtibus tueri, ac protegere. At cum innotuit Gallorum in Tuſciam traiectio, Conſul per propiores Apennini ſaltus in eandem Regionem exercitum traduxit. Iam vero Galli ad Cluſium vſq; omnibus locis parum firmis vaſtatis, maxima prę da congeſta peruenerant. Occurrit exercitus Prętoris, qui cum impar eſset hoſtibus numero, & ferocia, nec Prætoris ars imperatoria tanta eſset, vt exercitus ſui defectum ſuppleret: adeoq; nec rite inſtructum, nec caute in hoſtem duxiſset: fusi ſunt Romani, & ad ſex millia cæsi: cæteri dilapsi; maior tamen pars in locum munitum ſe recepit, quam partem cum Galli obsidere decreuerint, interim equitatu noctu circumſepſerant. At AEmilius aduenit, & adhuc prælij neſcius ipſe prope locū ſuorū caſtramentatus eſt. Ex igniū autem multitudine victi, & fugati Romani aduentum Conſulis coniecerunt;

vn-

vnde læti miſſis clam per propinquam ſiluam nuntijs de ſtatu ſuo, ac ſucceſſu certiorem Conſulem fecerunt: qui in tanto Ciuium periculo non ceſſauit ipſe ſtatim in eorum ſubſidium, cum equeſtribus copijs accurrere, ad tumulumq: ab obſeſſis occupatum proficiſci. Iuſſitq: interim Tribunis militum, vt primo mane cum peditatu ſequerentur. Galli vbi Conſulis aduentum intellexerunt, concione habita quid faciendum eſſet conſultauere. Ibi Rex Aueroeſtes, cuius ſententiam ſunt omnes ſequuti, ſtultum eſſe dixit, tantam prædam, quãtam et captiuorum, et pecorum, et rerum omnium contraxiſſent, ſub aleam reuocare; prius eſſe eam in Gallia reponendã, et poſtea ad pugnam in Etruriam redeundum. Motis ergo ſignis per litus ĩferi maris Patriã verſus repedabãt. Inſequebatur autem Romanus Conſul pugnaturus ſolum cum hoſtium error, vel loci anguſtia, vel caſus eiuſmodi aliquis ſuperiorẽ redderent. Atilius interea Conſul ad nuntium hoſtium in Italiam aduentus ex Sardinia claſſe Piſas traiecit, perq: idem maris litus verſus hoſtes, eorum itineris inſcius procedebat. Qui ergo pręcedebant Gallorum in Romanos improuiſo inciderunt, qui capti omnia Atilio expoſuerunt, Gallicum ſcil. exercitum aduentare, poneq: AEmilium Conſulem ſequi. Conſul fauſto lętus euentu, quòd legiones Romanę inimicos intra ſuas vires continerent, idq: apertum Numinum fauorem interpretatus, collem vię, qua proceſsuri erant Galli, imminentem occupauit. Quod Galli cernentes, iamq: intelligẽtes alium ſibi Romanorũ exercitũ occurriſse, ideoq: à frõte, et à tergo cũ inimicis pugnandum, bifrontẽ exercitum ſuũ ordinauere. Atilio Geſsatas, et inſubres oppoſuerunt. Taurinos, & Boios AEmilio iam ſuperuenienti, quiq: intellecto alterius Conſulis occurſu, acie inſtructa procedebat. Magno ardore, magnaq: virtute vtrinq: pugnatum, vt ex parte Romanorum Atilius cęſus ſit. At Galli profligati, et ambo Reges perempti: in acie Congolitanus: poſt aciem ſua manu Auerroeſtes. Præda à Gallis olim corrogata reſtituta dominis. Spolia eorum conceſſa militibus. Signa ſolum aurea,
&

& torques gentis geſtamina in triumphum,& Capitolij ornamentum reſeruata. Prius tamen per Liguriam in agrum Boiorum tranſiuit, ibiq; longe lateq; omnia populatus militem præda locupletatum Romā reduxit illuſtri Triumpho ab Vrbe exceptus. Italia omni metu depoſito ob victoriam læta erat, at præſertim Sena, Ariminumq; ex Boiorum depreſſione tutam ſibi in poſterum vitam, & quietem pollicebantur. Creuit annis ſequentibus ſpes, quibus Romani Ciſalpinam Galliam percurrerunt, & magna ex parte vicerunt. Nam proximo ſequenti anno Coſſ. T. Manlio Q. Fuluio, Bellum in Gallos Ciſalpinos mandant tum cupiditate, tum ſpe ducti inimicā gentem trans Alpes depellendi. Romanus ergo exercitus nobilem ex Boijs victoriam reportauit, in Reipublicæq; ditionem perduxit. Poſt hos Coſſ. P. Furius, & C. Flaminius iuſſu pariter Romani Populi bellum Inſubribus intulere. In Inſubriam illi profecti Cænomanorum vt antiquorum ſociorum auxilium aduocauere, quibus iuncti Inſubrię agros populati ſunt. Inſubres propoſitum Romanorum perſpicientes obfirmatum in eorum extinctionem occurrere illis totis viribus,& experiri decreuerunt,num quę ſibi intentabatur pernities, in inimicorum capita retorquere valerent. Solemni ergo voto armati ſigna aurea, quę immobilia dicebantur è Mineruę Templo ſuſtulerunt, diris deuouebatur, qui ea relinqueret. Quinquaginta ergo millibus militum coactis aduerſus Romanos proceſſere, qui longe numero impares cum eſſent, nec Cęnomanis Gallis ſcilicet aduerſus Gallos ſatis fiderent, ancipites quid agendum hęſitauere, tum prę ſertim quoniam ab initjo in velitaribus quibuſdam prę lijs ſuperiores Inſubres fuerunt. Freti tamen diſciplina ſua militari pugnare ſoli ſecluſis Cęnomanis adeo vt neq; poſsent cum hoſtibus coniungi, ſtatuerunt. Cum ergo ex eadem fluminis parte vterq; exercitus caſtramentaretur, iuſserunt Romani, Cænomanos trans flumen copias ſuas ducere, & inſtruere. At ſtatim atq; ipſi tranſierunt pontem intercidere, atq: aciem in Inſubres, qui pugnam poſcebant, mouerunt. Notat Po-

ly-

lybius Tribunorum militum prudentiam, quorum non Conſulum peritiæ victoriam tribuit. Triariorum haſtas anteſignanis tribuerunt eo conſilio vt diſtinerent Gallos quouſq; primus eorum impetus, & furor, quo cęteris mortalibus prępſtant, elangueret.] Tum autem collato pede breuioribus enſibus, & punctim confoderent, qui pręlongis, & cęſim vtebantur. Quod prorſus euenit; vt maximam ſtragem Inſubres paſſi ſint. Fracti ideo viribus,& animis pacem petierunt, cum interim Conſules exercitum celebri victoria victorem, & ſpolijs onuſtum cum magna captiuorum multitudine triumphantes reduxerunt. Sequente anno creati Conſules C.Cornelius,& M.Claudius Marcellus, qui ne gallis petentibus pax concederetur omni ope annixi ſunt, atq; obtinuere. Galli ergo pace denegata ad bellum atq;ad extremam ſui defenſionem ſe parant. Cumq: eorum vires valde acciſę eſſent triginta millia Geſſatarum conduxere. Verum antequam narratio progrediatur, moneo lectorem à Polybio, quem ego ſequutus ſum, Plutarchum in nonnullis diſſentire: hic enim aſſerit, quod Polybius reticet, Coſſ. P. Furium, et C. Flaminium redeuntes Romam non fuiſſe conſueto occurſu à Populo exceptos, quod conſulatum ſpretis augurijs, contraq: iuſſum Senatus retinuerunt: vnde vix triumphum obtinuiſſe, & nonniſi vt priuatos depoſito Conſolatu. In ſequentibus Conſulibus aperta eſt diſſenſſio: nec vult Plutarchus impetraſse Conſules à Senatu, vt pax Inſubribus denegaretur: ſed illis libere conceſsam. At bellum poſtea ortum eo quod Geſsatę vltro in Italiam aduentarunt, quorum aduentu Inſubres animati arma ſumpſerunt, Acerraſq; Oppidum Pado inſidens obſederunt, contra quam Polybius qui à Romanis Acerras, non à Gallis obſidione cinctas ſcribit. At reliqua iam proſequamur. Claſſidium oppugnatum pars Geſsatarum cum Rege Viripomaro (ſi Liuium) Briomato si Plutarchum audiamus) iuit, quod cum intellexiſset Marcellus altero Conſule ad Acerras relicto cum reliquo exercitu ipſe duas equitatus tertias partes cum ſexcentis expeditis peditibus accepit, con-

in uita Marcelli.

citatoq; gradu, & nunquam intermiſſo itinere hoſtes eſt conſequutus. Geſſatę pugnę auidi, Romanorum pro eorum paucitate, & pro ſui ferocia contemptores ſtatim aduenientes inuaſerunt, nec detractauit Marcellus bellax vir pugnam; ſed ne ſui à moltitudine hoſtium circumuenirentur, extenuata acie in eos mouit, conſpicatuſq; Regem ſpolia eius opima, ſi vinceret Ioui Feretrio vouit. Hinc infeſta cuſpide in eum irruens thoracem æneum cum pectore transfixit. Occiſo Rege, victi ſunt, & profugati Galli; multi occiſi: reliqui aufugerunt; & qui ad Acerras erant audita ſuorum clade, & Regis morte territi trans Alpes aufugerunt. Quocirca Inſubres ſoli relicti victi à Romanis fuere, multaq; eorum Oppida capta vna cum Ciuitate ampliſſima Mediolani Inſubrię Metropoli, quę quoq; in Romanorum ditionem ceſſit. Marcellus ergo Triumphum inſignem ob tantam victoriam duxit, eo tamen ſpecioſiorem, quod arma victi Regis in Trophæi ſpeciem querno trunco circumpoſita in Triumpho vexit, Iouiq; Feretrio ipſemet dicauit. Pacata hunc in modum Ciſalpina Gallia Colonię duę ductę ſunt Placentia, & Cremona, vt Ariminum, et Sena, quæ limitaneæ erant, magna iam præ ſe propugnacula haberent, eoſq; magis, quod Illirij octo antea annis L. Poſthumio, et Cn. Fuluio Coſſ. domiti fuerant vt ab hoſte, ſeu prædone maritimo etiam tutæ eſſent. In tanta rerum malacia, quæ biennis, vel paulo maior fuit, ſemina olim iacta effuderunt tandem horridam meſſem maximæ totius Italiæ concuſſionis. Carthaginenſis, et Romana Reſpublica ab initio, et quouſq; ſpes earum intra Italię, et Africæ limites conſtrictæ à mutua inuidia abfuere varijs etiam officijs amicitiam, et fædus coluerunt. At cum Carthaginienſes Sardiniam, et Sciciliam magna ex parte, intermediaſq; inſulas cæpiſſent, cupiditaſq; dilatandi Imperij creuiſſet, Tarentinis petentibus auxilium aduerſus Romanos miſerunt, tanquam Italicis ſe rebus Miſcere non detrectaturi. Romani ergo, quorum deuicta maxima

Italiæ pars animos erexerat, cum et auiditatem imperandi Carthaginensium intelligerent, non ſibi expedire iudicauerunt ampliari Imperium Ciuitatis æmulę, et ex prę ſtitis Tarento ſuppetijs parum amicæ. In hac rerum inclinatione id accidit, quod primi belli Punici fuit origo. Res hunc in modũ ſe habuit. Campana legio ſub Agatocle Sciciliæ Rege militans per ſpeciem amicitiæ in Meſſanam ingreſſa, eam violata fide occupat; Ciuibuſq; trucidatis ditioribus, & ſplendidioribus ſaltem, ſinguli eorum ſibi vxores, & facultates vindicant;ſeq; Mamertinos nouo nomine vocant. Scicilia tum duplici imperio premebatur: pars enim Siracuſanæ Reipublicæ, pars Cartaginenſibus ſuberat. Hiero Dux Siracuſarum ergo intulit Mamertinis arma, quod ſcilicet in eius parte Meſſana, ſi recuperaretur, erat; & collatis ſignis Mamertinos vicit: cuius victoriæ merito à Syracuſanis Rex creatur. Cum hunc itaq; fracti bello Mamertini timerent incertis ſtudijs inter ſe diuiſi, alij Carthaginienſibus ſe, arcemq: tradunt; alij ad Romanos confugiunt, Ciuitatem conſignaturi, ſi veniant. Senatus Romanus inter vtilitatem ſuſcipiẽdæ Vrbis, quæ ſecus in ditionem æmuli populi ceſſura erat; & turpitudinem defendendi Mamertinos, qui per ſummum ſcelus eam Ciuitatẽ occupauerant potiorem honeſtatem habuit, defenſionemq; reiecit. At ad Populum eadem deliberatio cum adduceretur, præualuit vtilitas: ſuſceptaq; defenſio, & Appio Conſuli cura belli aduerſus Carthaginenſes demandata. Polybius miratur, Romanam Plebem diuturnis bellis attritam, adeoq; quietis egentem, remotum locis bellum, & magnum ſuſcepiſſe: et iure miratur. At forte populum ferocem mouit auxiliũ non multo prius Tarentinis ſubminiſtratum. Num ergo permittendum, homines Romani nominis contemptores imperio Ciuiuitatis Italiæ contemninę augeri? Mamertini cũ à Romanis ſuſceptam Populi iuſſu ſui defenſionem agnouerunt, vniuerſi conuenere, etiam qui antea vocauerant, Afros expellere, & Romanos vt eiuſdem ſecum nationis recipere. Partim ergo aſtu; partim terrore Præfectum Carthaginenſem

ar-

arci impoſitum eiecerunt. At Præfectus facilitatis, vel ignauiæ ſuę pęnas dedit cruci ob id decreto Senatus Carthaginiẽſis ſuffixus, vnaq; bellum decreuerunt. Tranſmiſſis itaq; in Sciciliam copijs Meſſanam obsident: & Hiero ex altera & ipſe parte caſtramentatus eſt, vt hinc Siracusij, inde Pœni totã Ciuitatem obsidione cingerent. Interea Appius traiecto exercitu ſuperuenit; primoq; Hieronem aggreſſus eum fudit. Mox Carthaginenſes pariter profligauit, atq;ita liberata Meſſana hoſtium agros populatur ad uſq. Syracuſas, quas etiam obſedit. Hoc fuit initium primi belli Carthaginensis, quod quattuor, & viginti durauit annos; casibus uariuм, exercitum utrinque occidione, claſſium ammiſſione atrox: at copiarum iteratarum numero, & claſſium, quibus concurrerunt magnitudine (prope dixerim) immenſum. Victoria tandem penes Romanos fuit Duce Lutatio Conſule, qui claſſem Carthaginensium ad AEgates Inſulas ingenti clade vicit. Fructus uictorię fuit una cum Inſulis inter Sciciliam, & Italiam intercedentibus Scicilię pars uniuerſa, quæ prius in Carthaginensium ditione erat. Cum Hierone enim iam initio ferme belli pacem fecerant, fœduſq: percuſſerant, quod fœdus Rex ille vſq; ad mortem ſumma fide coluit. At Carthaginienſes poſt finitum parum felici exitu cum Romanis bellum, cum ſtipendiarijs militibus, & cum rebellibus Afris de imperio nedũ, ſed etiam de ſalute contendere coacti fuerunt, Contentio quattuor prope annos eam Rempublicam vexauit, & ad extremum interdum periculum adduxit: cauſa vero belli denegata militibus ob ærarij inopiã ſtipendia fuere. Acceſſit Senatus illius error. dum milites ſtipendia poſcentes in vnum locum Siccam ſcilicet Ciuitatem coegit, qui ſeiuncti erant dimittendi. Cumq; impedimenta eorum, & vxores, ac liberos Carthagine reliquiſſent pro obſidibus deſeruituros, ipſe vltro aſportandos aſſignauit. Coniuncti ergo milites cum ſuas ipſi vires conſpicerent, ſatq: intelligerent, tantundem copiarum, quas opponerent, Carthaginenſes non habere; plura adhuc quam ſtipendia debita poſcere orſi, demumq; ſumptis

 ar-

armis Cathaginem obſidere. Cum etiam miſſis nuntijs,& literis Lybiam vniuerſam ad libertatem recuperandam concitauerunt. Amilcaris tamen Barcæ virtus, quæ in bello Siculo enituerat, ſeruauit Patriam, atq; priſtinum illi imperium aſſeruit. Romani aduerſus ſtipendiarios iuuarunt Carthaginienſes, commeatuq; ad illos tranſmiſſo, hoſtibus denegato, veteranis etiam Carthaginienſium militibus tradere Sardiniam volentibus, & Vticenſibus rebellibus deditionem pollicentibus non aſſenſere. Verum finito bello Africo rurſus à militibus qui Sardiniam cuſtodierant, & Romam transfugerant ſollicitati; cauſa an prætextu? violatorum mercatorum bellum indixerunt Carthaginienſibus,qui vt impares, ad bellum declinandum Sardiniam ceſſere, & tributo in pace Sicula in vigeſimum annum impoſito mille, & ducenta alia talenta addiderunt. Hoc Sardiniæ ſpolium,& tributi incremẽtum valde Carthaginienſes pupugit, & Amilcarem præſertim Barcam virum artibus belli nemini ſecundum. Hic proſpiciens tractu temporis, aut imperium Romanis erripiẽdum, aut libertatem Cathaginienſibus ammittẽdam,ex iactis altius principijs ad nouum cum Romanis bellum ſe, Rempublicãq; ſuam parauit. Gadibus enim occupatis Hiſpanias adortus eſt: Regionem ſane amplam,& gentiũ bellicoſarũ aluminam: ſed quę in minutas Reſpublicas diſiecta,ac inter ſe nõ cõſpirantes inuadi per partes, & occupari poterat. Nec feſellit virum perſpicacem opinio. Intra decennium enim magnam eius Prouinciæ partem obtinuit. Quo facto,& ditionem Carthaginienſem late protulit; & longa militia exercitum veteranum, & inuictum reddidit; & gentes bellaces ſubiecit, ex quibus fortes milites deligere in ſupplementum, & augumentum veterum copiarum poſſet, ſiq; opus eſſet nouos exercitus reparare. Non ſecus atq; Romanos poſſe indeficientem ſublegere ſobolem, & manus militares prioris belli vſu compererat. Creditur, ſi diutius vixiſſet Amilcar, ipſe bellum illaturus Romanis. Aduerſus enim mediteraneam gentem terreſtribus præſertim copijs fretam ipſe iam firmum exer-

citum

citum ex peditatu, & equitatu diutiſſime exercitis, & continuato victoriarum curſu ferocibus comparauerat, & inſtruxerat. Ex Gallis etiam, qui ſub eo militauerant, intellexerat Ciſalpinis Gallis rebellandi à Romanis non animos: ſed occaſionem, & vires deeſſe: qui dum exercitum in Italia videant Romanis infenſum. ſtatim iuncturi ſint arma, & commeatum ſubminiſtraturi. At mors Amilcaris inhibuit, ne quę coquebat animo, aggrederetur. Appianus in acie pugnātē obiiſſe ſcribit. Succeſſit Amilcari eius gener, ac alumnus Aſdrubal Imperator, & ipſe magnus: at multo anteceſſore minor, qui tamen inceptam à Soccero Hiſpaniæ occupationem proſequens, nouam & ipſe, ac inſignem ditionis acceſſionem adiecit. Iam Romani tanto incremento æmulæ Ciuitatis permoti, & à Saguntinis, alijſq; Hiſpaniæ Populis ſibi à Carthaginienſibus timentibus ſollicitati, victoriarum curſum terminare conati ſunt miſſis ad Aſdrubalem Legatis, qui cum eo conuenerunt, ne arma punica Iberum flumen tranſirent. At octauo Magiſtratus anno Aſdrubal occiſus eſt à ſeruo quopiam in vltionem domini ab Aſdrubale interempti, qui contentus heri ſui vltione lanienam corporis, & crudelem morttem ridens pertulit. Mortuo Aſdrubale Imperator factus eſt Hannibal Amilcaris filius miro totius exercitus conſenſu, & deinceps Populi Carthaginienſiis ſuffragijs confirmatus. Is à puero in Caſtris verſatus, & in munijs militaribus gregarij etiam militis ſponte exercitus, infimorum cibo, & ſtrato cōtentus: at manu, conſilio, tolerantia prę ſtantiſſimis maior: amorem, & admirationem exercitus, qui etiam in eo agnoſcebat paternam cum effigie virtutem ſibi mirum in modum conciliauerat. Cathagine autem duę factiones pollebant Barchina, & contraria, cuius Hanno caput erat, & Aſdrubal cognomine Hędus. Verum longe Barchina prę ualebat, vt facile ei fuerit militarem electionem Hannibalis in Ducem Populus conſirmaret, obtinere. Cęterum viri prudentes ab re publica eſſe cognoſcebant in eadem familia exercitus magni imperium tot annos manere.

Qui tantum in libera Ciuitate eminet, libertati imminet. Hannibal ergo imperij ſummā conſequutus conſilij paterni conſcius, & odij hæres, ad bellum ſe accinxit. Dicitur is puellus adhuc nouennis à patre ſacrificante altaribus admotus ſpecie blandientis ad iuſiurandum adactus perpetuæ in Romanos hoſtilitatis. Is primo loca, quæ citra Iberum erant, vniuerſa ſubegit, non violàto eouſq; Romano fœdere: deinde belli iam occaſionem ferens, Saguntinos aggreditur. Saguntum erat Ciuitas ampla citra Iberum Pœnis; vltra Iberū Romanis, at in fœdere excepta, ne violaretur; ſed libera uiueret, cumq; Romanis fœdere, & amicitia iuncta eorum patrocinio præſertim nitebatur. Hanc ergo obſedit Hannibal, & dum Romani Legatis ad Hannibalem, & Carthaginem miſſis ab amica Ciuitate bellum auertere nituntur, eam ſumma ui oppugnatam Hannibal cæpit, & diruit; Saguntinis, qui ſupererant captiuis factis, & diuenditis. Ita exortum bellum Punicum ſecundum eſt, breuius præcedente: at periculoſius Romanis, quibus pene extremum fuit. Pęnis demum luctuoſius, qui uicti priſtini imperij umbram, & libertatem precario retinuere. Bellum facto Hanibalis cęptum Carthaginenſis Senatus, ac Populus probauerunt, ſuperante factione Barchina, & imprudentum leuitate, nec non ultionis cupiditate prudentum ſententias. Imprudens enim omnino conſilium fuit illud bellum ſumere, cuius si uicti eſſent, finis erat amiſſio Imperij; si uicisſent, deploratio libertatis. Num enim Hannibal uictor Romani Imperij cinctus exercitu inuicto, qui eum unum coleret, & maieſtate uictoriarum, & manubiarum beneficio: factioniſq: tum prę pollentis princeps pateretur æquali ſe iure cum cæteris Ciuibus eſſe, in cuius manu eſſet pro arbitrio principatum sibi uendicare? & qui à iuuentute in ſummo imperio fuiſſet? At plerunq. maior pars meliorem uincit. Glorioſum tamen fuit (fateri id opportet) & Duci, & Carthagini bellum quod Romanos ad excidium prope adduxit: & si clades æſtimemus, maiores Pęni inflixerunt, quā ſuſceperint: at minore conſtantia toleratę. Ad rem nunc

re-

redeo. Italiæ ergo dum diuturnam ſibi pollicebatur quietem, repente in maximam perturbationem incidit. Primo ergo bellum cnm Pænis certo futurum intellexit: poſtea Coſſ. Publio Cornelio Scipione, Tit. Sempronio Longo non in Hiſpania gerendum, vt ab initio crediderant Romani, qui illuc Conſulem Publ. Cornelium Scipionem cum conſulari exercitu allegauerant: ſed in Italiam aduentare, & iam aduentaſſe hoſtem; Gallos Ciſalpinos, Taurinos, Inſubres, & Boios arma iunxiſſe intellexerunt. At auctus timor, cũ primum Conſulem Publium Scipionem ad Ticinum victum, et vulneratum intellexerunt. Ipſum aduentus Hoſtis in Italiã ex itinere retraxerat, qui miſſo in Hiſpaniam ſuo ſub fratre exercitu, ipſe cum prętorijs copijs, quas ibi reperit, Hannibali occurrit. At poſtea Sempronium alium Conſulem ad Trebiam clade maiore affectum audiuerunt. Iam direptionem, et diruptionem propinquiores Coloniæ, et Municipia verebantur. Licet tentata Placentia fortiter Hannibali reſtiterit. Loca tamen aliqua minus firma per illam hiemem, quã tranſegit in Gallia, cępit, et direpit: verum ſentiens Dux perſpicax, ſuam moram eſſe iam grauem Gallis: ſeq: ab eis inſidijs petitum, ſæuiente adhuc frigore in Tuſciam tranſgreſſus eſt, ne quos ſocios acceperat, hoſtes faceret. Ibi cum nouo Conſule Flaminio circa Aretium temerario duce conflixit, ipſum interemit: exercitum occidione ferme occidit. Fuit hæc Romanorum celebris ad Thraſimenum clades. Sena interea nihil paſſa eſt niſi dolorem ex ſuę gentis clade, et matricis Vrbis geminatis damnis: nam Hannibal in Vmbriam poſt eam victoriam tranſijt; vaſtatisq: agris Spoletum oppugnauit: at ſumma Ciuium virtute repulſus in Picenum fertilem regionem: inde in Apuliam abiuit omnia prędando. Huic Romani poſt mortem Flaminij Dictatorem Fabium Maximum oppoſuerunt ſemeſtri imperio, qui Caſtris Punicis Caſtra opponendo nunquam pugnæ aleam ſubeundo rem Romanam ſuſtinuit, militeſq: leuibus certaminibus aſsuefecit, & ſuſtinere Pænos, & interdum repellere. At ſequenti mox anno, qui

fuit

fuit tertius belli Coſſ. creati ſunt L. AEmilius, & Terentius Varro homo prorſus nouus, cuius temeritas cauſa fuit, cur Romani ſtragem omnium maximam ad Cannas perpeſſi ſunt, quæ potuiſſet omnem alium populum, præter Romanum ad extremam conſternationem, & deſperationem adducere. At inuicta illa pectora etiam reparauerunt exercitus, & ſequenti mox anno Marcellus ad Nolam Annibalem fudit, poſseq; vinci primus monſtrauit. Et quod admiratione dignum eſt, poſt tot continuatas clades eodem tempore, quo adeo in Italia ab hoſte feroci premebantur, in Scicilia, in Hiſpania, & in Sardinia bellum ſunt proſequuti; quinimo cum Macedonum Regem Philippum fœdere cum Hanibale alligatum ad Italię damna intellexerint, in Macedoniam claſsem vſq; miſere. vbiq; victores præterquam in Italia, in qua tamen ab anno quarto cum aduerſis lęta miſceri cęperunt. Poſt Cannarum ſtragem elanguiſse videtur martius punici exercitus vigor: indeq; reſpirare Romani cæperunt. Soccordię Hannibalis id paſſim tribuitur, qui non ſtatim Romam adierit certo (vt ipsi reputant) ceſsuram. At quid futurum fuiſset, nouit Deus: mihi certe aliud coniectura ſuggerit. In clade Romani exercitus, qui ſtans, & fortiter pugnans occubuit non nisi cũ multo victorum ſanguine conſtitit victoria. Octo millia fortiſſimorum militum perijſse ſcribit Liuius. Hannibalem tot ſuorum mortes in funere eorum curando lachrymaſse ſcribit Appiannus, idq; prętcrea exclamaſse, non optandam alterã eiuſmodi victoriam. Multos etiam vulneratos legimus, vt prudenti consilio Hannibal ab oppugnanda Roma abſtinuerit: cum & eodem anno ad Nolam in fugam à Marcello verſus fuerit antequã Campanis delicijs ſolutus fuerit, cui cauſæ eneruationem militaris virtutis Pœnorum vni tribuunt: ſed proceſsus belli eius ab alijs petatur. Ad rem noſtram pertinet, quod in Gallia eo tempore accidit, ex quo Senam timore nisi damno perturbatam fuiſse neceſsum eſt. Romani ergo ſecundo belli anno Seruilium Conſulem in Galliam miſerunt, vt Flaminium in Etruriam. Seruilius exiguis pręlijs

la-

laceſſiuit potius quam vltus ſit rebelles Gallos. At poſt Collegæ ſtragem Romam profectus, & Fabio Dictatori creato copijs traditis Galliam reliquit, quæ progreſſus Hannibalis attendens, in cuius Caſtris magnam, & ipſa militum manum habebat, quieuit. Sena tamen vt finitima rebellibus Boijs cogebatur in armata vigilia aduerſus repentinas hoſtium inuaſiones perpetuo manere. Ciſalpina Gallia tum ita partiebatur. Trans Apenninum Piſas vſq; Galli Ligures erant. Cis Apenninum Boij, hinc vſq: ad Padum; inde vſq: ad Ciſalpinos Ligures, vltra quos erant Taurini Alpibus proximi. Vltra Padum Inſubres degebant, & Cænomani. Extremi ad Mare Veneti ex Gallia an ex Aſia profecti? Horum itaq; Boij proximi Senæ erant. Mutilum (nunc Mutiglianam dicimus) inter cætera loca, poſſidebant Caſena di ſtat viginti quinque millibus paſſuum. Citra Mutilum Ceſenam verſus ditio eorum extendebatur, vt poſtea clarius non leuis coniectura reddet. In tanta ergo propinquitate hoſtium in vigili ſtatione degere oportebat, licet Romani quotannis in Galliam Prouinciam Prætores miſerint, qui dum ad continendos ſolum in quiete Gallos adſpirabant, Arimini reſidebant; Senam vt ſacra vacatione donatam, militum hoſpitio non grauabant; vicinitate tamen prȩſidij protegebant. Verum tertio belli anno cum Prȩtor ibi L. Poſthumius eſſet cum duabus Legionibus et Sociorum magno numero, mouit is in Boios arma: intercedebat magna Sylua Litana à Gallis vocata: eius arbores Boij ita ſecuere, vt erectȩ manerent: at exiguo impulſu caderent. Tum à lȩua, et à ſiniſtra Syluæ deliteſcentes dum Romani per Syluã incederent, ipſi extimas hinc inde arbores impulere, quȩ caſu ſuo propinquas ſternentes, et illȩ ſubinde alias Romanũ exercitum vniuerſum oppreſſere, partim exanimatos, partim trepidos, qui dum aufugere tentabant in Gallorum ſtationes inciderunt, à quibus perempti fuere Clades ea cũ nõ multis poſt diebus Cãnenſem ſit cõſequuta Romanũ Senatũ, ac Populũ ſumopere terruit, neq; eo ãno exercitũ in Galliã amplius miſit.

Quieuere tamen interim Galli contenti victoria,& prędа,quę magna fuit. Anno quarto demandata Pomponio Pręto ri cum duabus legionibus Gallia ſine vllo motu. In eandem ſucceſſit Prouincia Sempronius cum pari exercitu, qui triennio in quadriennium præfuit: & cum eadem, tum à Gallis, tum à Romanis quiete. Anno deinde nono Lectorio Gallia aſſignata, qui Arimini cum exercitu reſedit. At anno ſequenti Prætori Veturio Philoni Gallia ſcilicet interior aſſignata ad tutamen forte vlteriorum Coloniarum Placentiæ, & Cremonæ. At Ariminum Caio Hoſtilio neq: tamen vllus legitur in Prouincia ea motus. Anno etiam ſequente continuatum Veturio cum ijdem legionibus imperium. At duodecimo anno maior in Gallia, nec non, & Senæ motus. Aſdrubal enim cum ingenti exercitu in Italiam per Galliam venit, vt iuncto cum Hannibale fratre exercitu, & auctis longe viribus Romanos debellarent. Graui adeo Nuncio perculſus Senatus iuſſit, Colonias vacationis ſacrę priuilegio munitas milites tum dare. Fuerunt compellatę Colonię Hoſtienſis, Alſienſis, Antias, Anxuras, Minturnenſis, Sinueſſana, & à ſuperô Mari Senenſis noſtra ſcilicet Ciuitas. Singulę vacationes ſuas recitarunt, at nullius habendam rationem in poſterum dum hoſtis in Italia pręterquam Hoſtienſis, & Antiatis Senatus decreuit. Sena ergo tum primum militem dedit, ex formulaq; (vt credere par eſt) magna ob diuturnam ab omni ſubminiſtratione, & pęcunię, & hominum immunitatem. Coſſ. fuerunt eo anno Claudius Nero, & Liuius Salinator; ille aduerſus Annibalem; hic aduerſus Aſdrubalem miſſus magno vterq: cum exercitu. Liuius ergo ad Senam caſtramentatus eſt; & prouido ſane conſilio. Cum enim ad Hannibalem, qui in Apulia erat, Aſdrubal pergeret cis Apenninum per oram maris noſtri Adriatici perrecturus erat. Conſul ergo ad prohibendum Pæni progreſſum ad Rubiconem antiquum Italię limitem in fauce ferme, qua via inter Apenninū, & Mare reſtringitur legiones collocauit, & vallo muuiuit. Commeatus vero abunde à Colonia fertili, nulliſq: contributio-

Liu.lib.7.

tionibus exauſta patebat, prçterquamquod Ariminum multa ſuggerere poterat ferace, & ipſa agro pollens. In tam ancipiti rerum ſtatu aliquid audendum ratus Nero. Bis autem cum Hannibale felici euentu pugnauerat; vt Hannibal deinde pugnam declinaret, & in aduentum fratris quieſceret. Auſus eſt Conſul Caſtris, quę oppoſita Punicis erant munitis relictis ab exercitu ſex millia peditum, mille equites, fortiſſimos ſcilicet milites ſeligere, cum illiſq; clam omnibus etiam exercitu ſuo in Collegę Prouinciam celerrimo curſu contendere. Peruenit ergo ad Collegam atq; Senam, cum eodem Aſdrubal veniſſet, quem oppugnatio Placentię, at fruſtra tentatę, retardauerat. Interim Nero pręmiſſo ad Collegam aduentus ſui nuncio, & à Collega data teſſera ſuis militibus vt Tribunus Tribunum, Centurio Centurionem, Eques Equitem, Pedes Peditem hoſpitio exciperet, clam nō ctu Caſtra cum exercitu ingreſſus auxit numerum militum: at non valli ambitū, ſitūmue dilatauit. Vrgente Nerone, cuius conſilium mora periculoſum reddebat, propoſitum eſt hoſti, pugnæ ſignum, educta quę e Caſtris inſtructa acies. Pœni pariter inſtructi ante vallum erant. Attamen Aſdrubal pugnandi conſilium abiecit eo quod auctum Romanum exercitum coniecit ex eo quod ter claſsicū ſonuiſſe intellexit, quod tertium Imperatorem duobus prioribus aduenisse ſignificabat. Maior etiam multitudo militum viſa, & obſeruati ſtrigoſsiores equi, & coloratiores à Sole vultus. In Caſtra ergo ſuos reduxit. Noctu deinde ſequente relictis in Caſtris accenſis luminibus, collectiſq; uaſis tacite diſceſsit veloci itinere, & non abſimili fugæ in Apuliam ad fratrem cōtendens. Expediebat ſane non ſubire aleam dubij certaminis antequā iunctis cum fratre viribus, eam bellandi rationem inirent, quam peritiſsimus Dux Hannibal præferret. Orto Sole cum Romanus exercitus pugnandi auidus aduerſus Caſtra Punica mouerit, intellexit demum hoſtem abeſſe. Tum ergo Nero cum equitatu eſt fugientes inſequutus, & poſt illum reliquus exercitus proceſsit. Interim Pœni tota nocte, & diei parte

antecesserant; vnde non niſi ad Metaurum eſt eos conſequutus, per cuius ripam vadum quærens Aſdrubal errabat (Duces enim deſeruerant) & ipſe humiliores ſciens amnes quo propiores fonti fluunt, illorſum ducebat agmen, quod etiam carpere, & remorari Romanus equitatus cæpit, & qui mox cum leui armatura ſucceſſit Porcius Prætor. Tandem Liuius cum vniuerſis legionibus aduenit. Tum Aſdrubal, qui primum munire Caſtra decreuerat, pugnare coactus ſuas, & ipſe copias inſtruxit. In dextro cornu Hiſpanos milites Liuio, ac graui legionarioq; pediti oppoſuit. In medio Elephantes, poſt eoſq; Ligures: & in ſiniſtro cornu Gallos collocauit. Penes Romanos mediam aciem Prætor; ſiniſtrum cornu Nero obtinebant. Inter ſiniſtrum Romanorum cornu, vbi Liuius, & dextrum Pœnorum, in quo Aſdrubal, certamen atrox ortum: in idem cornu Romanorum obuerſi Elephantes, qui ab initio anteſignanos turbauerunt, Ligures Romanos premebant. At Nero chortibus aliquibus e dextro cornu ſelectis, cum non poſſet recta in Gallos irrumpere, quod interpoſitus mons eos tueretur, celeri circumeatu eas in latera nedum Gallorũ, ſed in terga Hiſpanorũ, & Ligurum duxit; interimq; Elephantes à Romanis repulſi ſæuiebant in ſuos: Sed artificio ab Aſdrubale excogitato à rectoribus ſuis breui opere occidebantur. Iam dextrum Pœnorum cornu primo perturbatum, deinde trucidatum, & in eo Aſdrubal, qui poſtquam eximij Imperatoris omnia munia perfunctus eſt in medios hoſtes inuectus, ne ſuperſtes exercitui ſuo viueret dignam patre, fratre, ſe ipſo mortem pugnando inuenit. Gallos vigilijs, & fugæ labore fractos, qui etiam ſigna deſeruerant, facile fuit multos occidere, reliquós loco pellere, & fugare, Hæc fuit ad Metaurum ſtrages Pœnorum par Romanæ ad Cannas cladi. Cuius adhuc multæ memorię in occidentali eius fluminis ripa extant. Ab ea ſane victoria mirum in modum recreata eſt Romana Reſpublica; Hannibalis ex ea vires acciſæ cum tantum auxilium, tamq; propinquum ſublatum eſſet, & iam aliud amplius vllum deſperaret.

ret. Ipſe ſane viribus omnibus ſuis contractis in angulum Brutiorum conceſſit. Nero in ſuam Prouinciam rediens ſumma Coloniarum exultationæ exceptus fuit. Proſpectabant iam finem belli, & propinquum, & Romanis fauſtum, & Pęnis luctuoſum, vt quinque poſt annos accidit. Sequenti anno Manlius Prætor cum duplici mandato in Galliam miſſus, vt Gallorum eorum, qui ſub aduentu Aſdrubalis rebellauerant Regionem popularetur, & Colonos pręſertim Placentinos, & Cremonenſes ab omni vexatione defenderet. Nihil interceſſit, quod remoraretur à iuſſis exequendis Prętorem. Pacatior inde ab accolis Gallis Placentinus, & Cremonenſis ager, & frequentiores Colonię Ciuibus ob Conſulare edictum reuerſis. Conſules enim edicto iuſſerunt, vt Ciues illarum Coloniarum domum redirent: multi enim ob moleſtiam, & populationem Gallorum abierant. Sequenti anno, qui fuit decimus quartus belli in Galliam Prętor venit Sp. Lucretius, qui Arimini Gallis quieſcentibus manſit. At interim Mago Hannibalis frater in Italiam ex Balearibus cum duodecim millibus peditum, & duobus millibus equitum traiecit, Genuamq; repentino aduentu cæpit, & diruit; inde cum Ingaunis Liguribus inito fædere, palamq; ab illis exercitu auctus: at cæteris Gallis, qui Romanis finitimi erant clam commeatum, & militem ſuggerentibus, breui copias magnas contraxit. Iuſſu itaq; Senatus Liuius Proconſul cum Volonum exercitu ex Hetruria Ariminum profectus ſecum Sp. Lucretij copias iunxit, vt ſe ſe opponeret Magoni, ne motum in Gallia excitaret, Romanamq: ditionem turbaret, præſertimque ne ad Hannibalem iret. Non mouit tamen ſe ab angulo Alpium Mago etiã ſi ſex alia Peditum millia, octingentiq; equites miſſi à Carthagine ei fuerint, & pęcuniæ magna vis ad cõducendos quamplurimos mercede Gallos. Vnde, & Romani in Ariminenſi ſtatione quieuerunt: in eadem quiete (ſi Liuio credamus) permanſit Mago; quod vix tamen credibile eſt, tanto cum exercitu, tantiſq: ſumptibus biennium ſtetiſſe,

vr-

vrgente etiam Carthaginienſis Senatus iuſſu bellicoſum Imperatorem; niſi forte idipſe moliretur, vt ob tanti exercitus metum diſtineretur Scipio, ne in Africam traiceret. At cum traiecisſe audiuit, tum demum in agro Inſubrium anno belli decimo ſexto cum P. Quintilio Varo Prætore, & M. Cornelio Proc. collatis ſignis pugnauit, victuſq; & transfixo femore eſt vulneratus; non tamen incruenta Romanis victoria. Vnde nocturno itinere trans Apenninum in Ligures Ingaunos conceſsit: ibiq; à Legatis ad id Carthaginienſibus iuſſum ſuſcepit, vt in Africam ad defendendam Patriam reuerteretur: id ipſum Hannibali mandatum renunciantibus. Iam enim Scipio victis iterum Pænorum, & Siphacis exercitibus, Siphaceq; capto præter alias clades Carthagini imminebat. Vnde Mago claſſe cum cum copijs, quæ reſtabant auectus, dum in Africam contenderet, circa Sardiniam ex vulnere moritur. Prætori deinceps Sextio Gallia cum duabus legionibus demandata nullus ibi motus fuit. At poſt hæc Boij (qua de *Liu. lib. 31. in principio.* cauſa, aut qua fiducia non ſatis patet) in ſocios Populi Romani incurſionem fecerunt. P. AEmilius Conſ. cui Gallia obuenerat, aduerſus eos præmiſit C. Appium Sociorum Præfectum cum duabus ſubitarijs legionibus additis ſolum quattuor de exercitu ſuo cohortibus. Appius ergo primo quidem proſpere, & tuto Boios populatus prope Caſtrum Mutilum loco delecto: ſed non ſatis munito, nec explorato, ad demetenda matura iam frumenta profectus oppreſſus à Gallis interemptus ipſe eſt, & eius milites vſq; ad ſeptem millia occiſi. Reliqui milites ad Conſulem, qui per medios montes ducebat exercitum confugere. Iter tum Appij, tum Conſulis fuit per Tribum Sappiniam. Eſt hæc vallis cum adiacentibus montibus, quam findit Sapis prope Sarsinam, et Cæſenam alluens in paulo antiquioribus noſtris Chronicis eodem nomine vocata. Vmbries uero ideo dicebatur, ut Liuius memorat, quoniam limes inter cęteros Vmbrię erat per Ciuitates Rauenam, Senam, et Sarsinam, ut elicitur ex Strabone, cuius uerba ſunt. *A Rauenna inchoantes Vmbri propiora deinceps tenēt*

Sar-

Sarſinam, Ariminum, Senam, Camarinum. Per uallem eandem cum transierint et Conſul, et Pręfectus, per altiores mõtes Conſul perexit, per humiliores Pręfectus iter habuit. Clade perpetua Conſul latę in ultionem agros Boiorum uaſtauit non audentium cum Conſulari exercitu manum conſerere. Cum uero populando uſq; ad Ingaunos Ligures ferme perueniſſet, cum illis fędus percuſsit. At ſequenti mox anno nihil tale Romanis metuentibus conſpirauerunt Boij cum Cęnomanis, et Inſubribus, et Salyjs, Illuatibuſq; et cęteris Liguribus Duce Amilcare pęno, qui in illis locis ex Aſdrubalis exercitu ſubſtiterat. Et repentino inſultu Placentiam cæperunt, ac magna ex partę incenderunt. Statimq; traiecto Pado inuaſerunt Cremonam: at Ciues caſu Placentię iam intellecto, & portas clauſerunt, firmaruntq; militibus męnia, vt hoſtes ab expugnationę prohibiti ad obſidionem ſint verſi. Interim nuntij Romam miſſi, & alterius Colonię, quæ aduerſus Hannibalem, & Aſdrubalem ſteterat, direptionem; & alterius periculum nunciauerunt, Coſſ. erant Sulpitius, & Aurelius, quorum illi demandatum erat aduerſus Philippum Macedonum Regem bellum, quod bellum populus ſub eo tempore ſciuerat, & magño apparatu adornabatnr: exercitus ergo Aurelij ex Etruria in Galliam miſſus ad Furium Prætorem Arimini tum ſedentem, qui iuſſu Senatus, & Conſulis ad liberandam Cremonam iuit, & collatis ſignis Gallos numero licet plures vicit occiſis, & captis eorum ferme millibus 35. Placentinis multis captiuis liberatis, & Coloniæ ſuæ reſtitutis, ingentiq; præda aquiſita. Amilcar Imperator eo in prælio occidit. Sequenti anno Bæbius Panphilius Prætor temere in fines Inſubrium ingreſsus prope fuit ab illis cum exercitu oppreſsus ad ſex millia militum cęſi. Clades inexpectata à gente, quam victam credebant exciuit Conſulem Lentulum (Coſs. eo anno erant L. Cornelius Lentulus, & P. Villius) ab Vrbe in Prouinciam, qui obiurgato Prætore, & dimiſso, ipſe tamen nihil magni aduerſus Gallos fecit: ſicut nec ſequẽti anno AElius Conſul cum Heluio Prætore, quibus Gallia de-

Liuius Lib. eodem 31.

Liu. lib. 32.

delegata erat, quicquam memorabile fecerunt: ſed quies in Galliá fuit. Alter Conſul fuit Tit. Quintius Flaminius, qui ſequenti poſtea anno Proconſul vicit Philippum Macedoniæ Regem, Græcaſq; omnes Ciuitates in libertatem aſſeruit. Tũ vero Coſſ. fuerunt Cn. Cornelius, Q. Minutius: quibus ambobus decreta fuit Gallia Prouincia. Vterq: Conſul proſpere pugnauit. Q. Minutius aduerſus Ligures. Cornelius aduerſus Inſubres, & Boios, & Cænomanos, quorum Cænomani ab Inſubrium Societate ſuaſione diſtracti; Inſubres autem ingenti clade victi. Boij ad ſua defendenda dilapsi vt non acie victi ſunt, ita populationem magnam, & deuaſtationem minus munitorum locorum paſſi ſunt. Ligures alij primo, poſtremo Illuates in deditionem Populi Romani venerunt. Sequenti anno Coſſ. ambo L. Furius, M. Marcellus in Galliam miſſi aduerſus præſertim Boios, & Ligures, qui adhuc in armis erant; Marcellus, qui primus in Boiorum agrũ venit, dum Caſtra commutaret à Corolamo Boiorum Regulo improuiſa inuaſione non exiguum damnum ſuſcepit: ad tria enim militum millia occiſa, inter quos viri illuſtres Præfecti Socium, T. Sempronius Grauus, M. Innius Sylanus, & duo Tribuni Legionis ſecundæ A. Ogulnius, & P. Claudius. Dilapſi deinde ad ſua Boij. Conſul itaq; cum prælij occaſio ſubtracta eſſet, ne à diſſitorum locorum oppugnatione diu diſtineretur, in Inſubres abijt, qui magnum exercitum coegerant. Cum illis itaq; minime pugnam detractantibus conflixit, & ingenti pælio vicit; ad quadraginta enim millia Gallorum cęſa dicuntur: captumq; paucos poſt dies Comum, & duo de triginta Caſtra ad Conſulem inſuper defecerunt. Alter interea Conſul per Tribum Sapiniam ad Caſtrum Mutilum tendebat. At veritus, ne inter eos montes, ac ſaltus à Liguribus vna Boijſq circumueniretur, in planitiẽ deſcendit, & longiore via, ac tutiore cum altero Conſule Inſubrium iam victore copias iunxit: inde ambo aduerſus Boios loca omnia, & Felſinam ipſam cæperunt, gentemq; Romano ſubiecerunt Imperio, ea ſolum iuuentutis manu excepta, quę

præ

prædandi cauſa armata in deuias Syluas tum ſeceſſerat: poſt tot clades neq; Boij, neq; Inſubres deſpõderuut animum: nã cum annũ quieuerint, altero poſt anno Coſſ. P. Scipione Africano, & T. Sempronio Longo Boij tranſgreſſi Padum ad ſollicitandos Inſubres cum illis iuncti aduerſus Proconſulem L. Valerium Flaccum pugnauerunt: victi tamen decem millia millitum amiſere: ſed admiranda gentis copia, & pertinacia: cum ambo Coſſ. in Galliam venirent, quorum alter erat Africanus Pœnorum, & Hannibalis victor haud territi Sempronio, qui prior venit, Boiorum Regulus tota gente concitata ad fines occurrit pugnaturus, ſi Romani eos ingrederentur. Conſul caſtramentatus eſt, ibiq; audacia hoſtium motus expectandũ collegam cenſuit: at Boij id perſentientes, meliuſq; rati cum vnico; quam cum ambobus Conſularibus exercitibus pugnare, inſtructa acie in campum deſcendunt: at cum ad ſimulationem timoris Conſul copias intra vallum continuiſſet, tertia die vallum ipſum tanta forocia aggreſſi ſunt, vt Romani ſigna efferre iuſſi exire non poſsent adeo conferti ad portas Galli obſiſtebant: quinimmo pars eorum quęſtoriam portam irrupit, & Quæſtorem, & duos ſociorum Præfectos cum ducentis ferme militibus occiderunt. Ingreſſi tamen peremptì, & repulſi inuadentes; Legioneſq; demum errupere, & poſt diuturnam pugnam ad meridiem vſq; productam fatiſcentes tandem Gallos vicerunt, & in Caſtra compulerunt. At cum ab oppugnatione Caſtrorum Conſul edicto milites reuocarit, maiorq; pars edicto paruerit, minor pars, quę in oppugnatione perſeuerabat à Gallis paucitatem contemnentibus in fugam acta, & in caſtra repulſa cum plurium occiſione fuit: plures Galli ceciderunt: ad vndecim ſiquidem millia: Romanorum tamen quinque millia perierunt: tum Boij in intima Regionis ſe ſe recepere, vtq; par eſt credere in denſas ſyluas, & alij intra paludes. Tum Conſules ad Placentiam iuncti Regionẽ vniuerſam quoad ſyluę, paludeſq: paſsę ſunt diripuere, ac vaſtauere. Sequenti annc Coſs. L Cornelio Merula Q. Minutio Thermo, Ligures magnum concitauerunt

Q bel-

bellũ. Magna manu trans Apenninũ Piſas vſq; populãdo peragrarunt: & citra Apenninũ vſq; ad Placentiæ mœnia. Eodẽ tempore Boij rebellionem ſpectabant. Minutius contra Ligures Piſas obſidentes duxit copias, ibiq; leuibus prælijs non
Liu. lib. 35. vniuerſa acie confligens ſocios, & fines aduerſus numeroſiores hoſtes defendit. Alter Conſul Boios aggreſſus, eoſq; perpopulatus, qui potius damna rerum pati, quam certamen conſerere malebant. At Conſul ſecundo rerum euentu in incuriam prolapſus paulominus in hoſtium inſidias incidit: extra enim fines ſuos Boij ſaltum cæperant, occultaq; ſtatione munierant qua erant tranſituri Romani, & ſi tectiores inſidiæ fuiſſent, magnam illi cladem accepiſſent. Magna tamen inita pugna, magnoq; vtrinq; animorum feruore peracta: cecidere ex Gallis quatuordecim millia; capti mille nonaginta duo; equites ducenti viginti vnus; tres Duces; Signa militaria ccxii. carpenta LXIII. Romanorum vero, ac Sociorum ſupra quinque millia perempti. Sequenti demum anno Domitio Conſuli ſe Boiorum Senatus cum liberis, & præſertim equitum cum equitatu ſe dediderunt; neque tamen ea deditione poſt tot tãtaſq; clades fractæ adeo sũt vires Boiorum, vt non rurſus ſequenti mox anno inſigni prælio cum P.
Liu. lib. 36. Cornelio Scipione Naſica certarint; victi tamen fuere, & ingenti clade profligati, ſeq; inde dediderunt: vnde ob victoriæ am plitudinem ſupplicatio à Senatu decreta, maioreſq; victimæ cæſę. Poſt hęc quieuerunt Boij ſub Imperij Romani iugo. Non æque Ligures, qui vſq; ad Conſulatum Pauli AEmilij Perſei victoris, ac Macedoniæ ſępe tumultuarunt, aliaſq: Bæbium Prætorem, alias Conſulem occiderunt, alias Mutinam Coloniam cæperunt: domiti demum Imperio paruerunt. At ad Senam Boiorum facta, eorũq; & tumultus, & bella magis pertinebant; ob propinquitatem enim non ſine timore à Colonia infeſte gentis hoſtiles motus exaudiebantur. Pacata ea Gallia, quę etiam paucis poſt annis Bononia, deinde Mutina, & Parma Colonijs factis firmis ceu prę̄ſidijs occupata eſt, in tranquilla iam, & ſecura quiete degebant Se-

nen-

nenſes Coloni; nullo prçſertim onere ob ſacram vacationem grauati, cum Populus Romanus ſumma fęlicitate floreret. In Africa ſiquidem Carthaginenſes vicerant. Maſſiniſſam ingentibus benefitijs ſibi deuinxerant, quem maximum Regem fecerant. Hiſpanias obtinebant: Italiam ab Alpibus ad Promontorium Leucopetram poſſidebant. Ab eorum nutu Grçcia omnis, pars metu, pars deuotione ob ingentia beneficia pendebat. Philippus Macedonum Rex ab eorum armis victus quas leges ab eiſdem acceperat, ſeruare cogebatur; neque enim ſolus reſiſtere illis poterat, neque Socios habere, quorum victorię fideret: prçſertim vero Antiocho diffidebat, qui finitimam Macedonię Thraciam occupauerat, in eaq; Ciuitates excitauerat, ac munierat, vt eſt Regum infinita cupido, poterat ob Imperij amplitudinem integram Alexandri Monarchiam, cuius adhuc erat partiarius hçres, & cupere, & ſperare: aluerat prçterea Antiochus *Philippi* ſuſpicionem dum Macedonum reliquias antea à Romanis cçſorum ſepulchro ipſe condidit, quaſi eo facto animos ſibi gentis deuincere ſtuderet, & alienare à Philippo, qui ſua cauſa occiſos ſine honore ſepulchri tandiu iacere permiſiſſet. Verum paulo poſt Antiocho victo, & intra Taurum montem compulſo, non erant amplius vires, quç Macedonibus iunctę Romano cum Populo certare poſſent. In tanta ergo amplitudine Imperij, ac fortuna ceſſauerant cauſç, quamobrem uacationis ſacrç olim conceſſç, priuilegium antea ſuſpenderant. Coloni tum Senę alto abundantes otio conſerendis in hanc vitium, olearum, fructuumq; copiam agris totis vacare: vt occultam deinde vitam Ciuitas duxerit, & tacita morte tēpore Syllæ perierit. Mirū eſt Coloniā Senā ad Superū Mare cū fuiſſe certū ſit (in eoq: ſolū vbi, & quç fuerit non omnes conſentiant) perijſſe tamen abſq: vlla ruinæ eius memoria. verūenimuero cū Regio hæc vniuerſa pro Mario, eiuſq: ducibus ſteterit, vtque Eutropius dicit innumeri Italiæ populi ſine cōſideratione à Syllanis deleti ſint, par omnino eſt credere, tū cecidiſse Coloniam, at ignorari caſū: quoniam liber 87. atq.

octogeſimus octauus Liuij exciderint, in quorum primo quę à Syllę Legatis vbiq; geſta ſunt ſcribebantur; in ſecundo autem cędes, quibus & Vrbem, & vniuerſam Italiam repleuit, referebantur. In partibus vero Marianis fuiſſe Regionem hanc ſignificant Eutropius, & Liuij Epitome, dum Carbonē poſtquam ad Cluſium victus fuit in hanc Prouinciam profectum eſſe, & reparatò exercitu ad Fauentiam rurſus pugnaſſe Liuius: & poſtea victum ab Arimino aufugiſse Eturopius ſcribunt: prętereaq: Marcus Brutus Dux Marianus tenuiſſe Galliam Ciſalpinam, & à Gn. Pompeio Syllanarum partium victus, & occiſus ab eodem Liuio dicitur. Appianus ſcribit Ciuitates quæ quouis modo cum aduerſarijs ſenſerint, varijs pęnis, ac grauiſſimis vexatas, aliquas etiam euerſas. Scriptores quoq; Ariminenſes à Sylla dirutum Ariminum affirmant. vt hęc omnia ſuadeant tum quoq; Senam concidiſſe. Permanſit ergo hęc Colonia annis circiter 190, à Conſulatu nempe Sext. Cornelij, & M. Curij ad Conſulatum L. Syllę ſecundum, & Q. Metelli, quo tempore Populus Romanus ab Occaſu ad Atlanticum Oceanum; ab Ortu ad Taurum, & vltra Taurum montem in Aſia arma, & Imperium protulit.

Claudij Pacij Crhon.

FINIS LIBRI TERTII.

SCI-

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ,

IAM CÆSENÆ.

LIBER QVARTVS.

ACCISA Sena circiter Conſulatum Syllę II. & Metelli diu iacuit; demumq; infra priorem conditionem reſtituta fuit, vel adhuc reſtituebatur ſub Conſulatum Lepidi, & Munatij Planci, quos Q. Cicero præſtringit ad Tyronem ſcribens: indignos enim vocat, quorum alteri fundamenta Coſſutianarum Tabernarum alteri Cæſenę, nimirum Cæſenæ reędificatio crederetur. Scio tamen non videri Aldo iuniori de Cęſena noſtra locum exponendum cuius dicit tantam eſſe, & fuiſſe dignitatem, vt non fuerit Scomatis eius contemptu: obnoxia. Habeo ego eruditiſſimo viro pro Patriæ laudibus gratias non vuulgares; non tamen pro amplæ quantumuis Ciuitatis ludibrio haberem, ſi minor diceretur, quam vt intra eam Conſulis tunc Romani iuriſdictio contraheretur, cui ampliſſimæ Prouinciæ vniuerſa Gal-

Gallia, Macedonia, Hiſpania conſueuerant demandari. Nunc quoq; cum Legatis Pontifex in vniuerſam hanc Prouinciam imperium tradat, ſi Cardinalis alicuius Legationem ad vnicam eius Ciuitatem reſtringeret, dedecori Legato eſſet coarctata iuriſdictio. At certum eſt Senam maiorem ante occubitum, quam poſt reſtitutionem fuiſſe: nam Strabo illam cum Rhegio Lepidi, Elaterna, Foro Cornelij, Fauetia Πολισματα parua ſcilicet Oppida vocat, quę tamen poſt annos CXX. Ciuitates Πολεις à Ptolemæo dicuntur, & ab Antonino pariter in Itinerario Cæſena Fauentia, Forū Cornelij, & Regiū tempore eodē Strabonis nondum reſtitutum Foroliuium uidetur cum nulla eius fiat à Strabone mentio (locum in Apparatu adduximus) cum tamen tanto prius fuerit à Liuio Salinatore conditum.

Penes Sigoniū de Regno Italiæ.

Non itaq; in priſtinam amplitudinem fuit Sena reſtituta, neq; in priſtinam Coloniæ dignitatem. Forte illa uacationis prætextu magiſtratus Romanos parum in Prouincia demeruerat, ut idcirco tanquam otioſæ fuerit tarde à Senatu decreta reſtitutio, & tardius à Magiſtratibus prouincialibus iuſſioni obtemperatum; mutato etiam nomine reuixit cum pro Sena Cæſena ſit dicta, quam prius Polybius Senam dixerat, & post etiam Liuius, & Strabo ex antiquis annalibus antiquo nomine nuncupauerunt. Acciſio forte, & exciſio Senæ nouo nomini occaſionem præſtitit, quaſi ſcilicet Cæſa Senatum diceretur in Cæſenam duæ uoces coaluerint: Incidit autem eius reſtitutio in id temporis cum Triumuiratus Lepidi, Antonij, & Octauiani imminebat, quem conſequuta est M. Bruti, & Caſſij pro libertate ſtantium debellatio; prius D. Brutus conciderat. Demum Sexto Pompeio Cn. Pompeij magni, filio uicto, & occiſo Pompeiana factio tota exoluit. Triumuiris autem in ſe uersis primus Lepidus exauthoratus est. Antonius deinceps ab Octauiano (qui Cæſar iam dicebatur) ad Actium uictus in AEgypto ſua ſe manu confodit. Vniuerſum adeo Imperium in unius Cæſaris manum de-

deuenit. Quod ille ſeptus licet militibus, artibus tamen boni Principis in poſterum rexit. Nomen pro antiquo uſu mitius Imperatoris fuit; at poteſtas Regia. Cultus tamen qui ſpeciem pristinæ ciuilitatis multam retineret. Huic eodem nomine Cæſarisſucceſſere Imperatores, at non eodem cultu. Plurimi enim immodico faſtu ſe ſupra hominem erexere. Pro tanti Imperij maiestate Italia Imperij ſedes in alta pace degit. Digladiantibus inter ſe Othone, & Vitellio, deinde Vitellianis, & Flauianis exercitibus uix tumultum præter pauca loca, & infelicem Cremonam ſensit, pax Regionis, & Romæ propinqua claritas Italas ferme Ciuitates silentij obſcuritate inuoluere. Idem Ciuitati noſtræ accidit. Quicquid tamen in tantis tenebris eruere licebit sũma fide exponã. Religio Chriſtiana, quæ fuit antiquitus à Cæſena ſuſcepta aliquam eius a priſcis illis Imperij temporibus memoriam per medias archiuij Epiſcopalis fortuitas flammas, & per funeſtum à Britannis excidium ad nos tranſmisit. Primum ergo qui fuerit Religionis Cæſenę priſcis illis temporibus ſtatus diſſeram. In aliquibus manuſcriptis annalibus habemus Chriſtianam Fidem hic à D. Thimothæo Pauli Apoſtoli Diſcipulo ſatam, ne quæ in eius vita leguntur aſſertioni eiuſmodi repugnant; immo potius ſuffragantur. Legimus ibi fuiſſe in Italia Timotheum, nec inde niſi poſt Apoſtoli mortem in Aſiam reuertiſſe: Interim vero dum in Italia fuit, certum eſt otioſum non vixiſſe, ſed conuerſioni gentium præceptorem ſanctè æmulatum iugem operam nauaſſe. Graues authores ſcribunt, D. Paulum in proximo morti octennio aliquam eius temporis partem in Hiſpania tranſegiſſe, & alias etiam partes peragraſſe diuinum verbum inuulgando: poſtremo autem Neronis anno redijſſe Romam atq; coronatum martyrio fuiſſe. Nemo autem ſcribit tum ex Italia diſceſſiſſe Timotheum, vt eidem muneri gentes Italas ad Chriſtum aggregandi incubuerit, cur non ergo tum potuit hanc Ciuitatẽ inuiſere, & vera Fide imbuere, ab vbere præſertim, & vicina S. Apollinaris ſemente

Primum ſeculũ à Chriſto.

ani-

animatus? Fuiſſe autem in Italia Timotheum nemo in dubiū eſt, qui reuocare poſſit ex epiſtola 2. Pauli ad Filemonem Roma ſcriptam, in qua ſecum eſſe Timotheum aſſerit: non obſtat autem fuiſſe Epheſi Epiſcopū: nam vt apprime tradit Euſebius non fundauit Epiſcopatum Epheſinum Timotheus, ſed Paulus Apoſtolus neq: Timotheo traditus, ſed Ioanni Euangeliſtæ pro quo ipſe adminiſtrauit dum Apoſtolus à Domitiano in Inſulam Pathmos relegatus ab ea cura faceſſeret, qui mortuo Domitiano omnibuſq: eius actis a Nerua, & Senatu abolitis, ſtatim Eccleſiam ſuam recepit: fuerat autem Timotheus ab Apoſtolo Paulo Epiſcopus ordinatus, antequā is Epheſinum Epiſcopatum regeret, vt alibi epiſcopalia munia, exercere potuerit, et oblata occaſione pro fidei propagandæ ſtudio exercuerit; non ſemper uero adhęſiſſe D. Paulo, dum is etiam Romę fuit, oſtendit Epiſtola quę in eius uita legitur, qua D. Dionyſius Areopagita mortem illi Apoſtoli ut præſens abſenti ſignificat: oportet ergo tum alibi in Italia tamen (ex qua non nisi poſt Apostoli mortem exceſsit) aggregandis Chriſto animabus inſudaſſe. Quoto vero anno poſt Pauli mortem in Aſiam remeauerit Timotheus nihil certi habetur. Certum eſt ſub exilium ſaltem D. Ioannis Euangeliſtæ in Aſia fuiſſe, tum enim vices Apoſtoli in adminiſtratione Eccleſiæ Epheſinæ ſubijt. Exilium autem Apoſtoli fuit anno circiter Chriſti 95. ex D. Hieronymi teſtimonio, ante vero in Aſiam reditum conſtituerat primum Cęſenę Epiſcopum Silemonem, qui in quibuſdam noſtris Chronicis primus huius Ciuitatis Epiſcopus dicitur. Immo ſi fides narrationi adhibeatur veriſimilius eſt Timotheum poſtquam Ecclesiæ huius fundamenta iecit, eam Silemoni commendaſſe cum ipſe ad vberiorem conuerſionem nulli ſe loco aſtringeret: indeq; Silemonem primum Epiſcopum iure dici. Credidiſſem Philemonē pro Silemone ſcribendum ex librarij; errore ad quem Philemonem D. Pauli extat Epiſtola, in qua ipſum quoq; Timothei nomine ſalutat: niſi Philemon is Pauli diſcipulus Neronis tempore Colloſſes in Phrygia occi-

Lib. 3. hiſt. cap. 16.

in eius uita.

Penes villegam.

ci-

ciſus in Martyrologio legeretur. Hæc ergo potius cōfirmāt,
quam impugnent monimenta noſtra quæ tanti Patris nos in
Euangelica vita ſobolem faciunt, & de Chriſtianę penes nos
Religionis primordijs, vt potuerunt ex vetuſtatis tenebris
erui tot dicta ſunt. Qui vero Silemoni ſucceſſerit latet: anno
ſolum ab ortu itidem Redemptoris centeſimo quinquageſi-
mo Iſidorum Gręcum ſediſſe pariter in Chronicis noſtis legi-
mus. Inde vero vſq; ad Melchiadem Summum Pontificem
omnia occulta. At Melchiadis tempore anno ſcilicet eius ter
tio, & ab ortu Chriſti ſupra tricenteſimum decimo tertio con-
ſpicuus fuit Ciuitatis Epiſcopus Florianus, qui Concilio in
cauſa Cæleſtini à Summo Pontifice coacto interfuit cum Rhe
tico, Materno, & Marino Epiſcopis Gallis, & cum Epiſcopis
Italis Merocle Mediolani, Zotico Quintiani, Stemno Arimi-
ni, Felice Florentiæ, Gaudentio Piſarum, Conſtantino Fa-
nentiæ. vt Eccleſia Cęſenas, eiuſq; Epiſcopus conſpicui fue-
rint, qui Epiſcopus ex cæteris Italicis cū paucis fuerit à Sūmo
Pōtifice ad Synodū de graui cauſa vocatus;& cum pariter ad-
fuerint Ariminenſis, & Fauentinus Epiſcopi apparet has eo
tēpore floruiſſe Eccleſias ſæuientibus adhuc Imperatoribus ī
Chriſtianā fidē;āno .n.elapſo ſolū ſcil. 312.peremptus eſt Ma
xentius, qui cū ab initio ſimulauerit pietatē, poſtea impieta-
tē in Eccleſiā Sanctā crudeliter exercuit; fuit hęc ſecūdū Sul-
pitium Seuerū nona perſequutio, quæ fuit iteratę à Diocletia
no & Maximiano perſequutionis appendix à Galerio, & Ma-
xentio in diuerſis Orbis partibus exercita: prior autem Diocle
tiani quæ fuit octaua decennioq; durauit tantum martyrū ſan
guinis effudit, vt omnē ferme Orbē ſacro martyrū cruore īfe
ctum Seuerus ſcribat ſubiūngitq; digniſſima lectu verba *Nullis
vnquā bellis magis mūdus exauſtus eſt neq; maiore vnquā triūpho
vicimus quā cū decē annorū ſtragibus vinci non potuimus*. Hæc
ideo ſcripſi vt cōſtet noſtrā etiā Eccleſiā vna cū propīquis gra
tas litaſſe Deo, Chriſtoq; uictimas, neq: enim hæ ipſæ Ecclesiæ
ſine ſemente Sacri Martyrū ſanguinis adoleſcere adeo potuiſ
ſent. Nedū uero his poſtremis, ſed & præcedētibus cladibus
Xp̄iano nomini ab Imperatoribus ītētatis præſertī Romæ, & ī

Italia ob preſentiam propinquitatemue imperantium, vitam Fideles in teſtimonium Fidei exhibuere. Fuerunt nouem perſequutiones, ſub quadraginta Imperatorum ab Auguſto. Fuerunt autem Auguſtus, Tiberius, Caligula, Claudius, Nero, Galba, Otho, Vitellius, Veſpeſianus, Titus, Domitianus, Nerua, Traianus, Adrianus, Antoninus Pius, Marcus Aurelius, Commodus, Pertinax, Didius Iulianus, Seuerus, Antonius Caracalla, Macrinus, Heliogabalus, Alexander, Mamææ, Maximinus, Gordianus, Philippus, Decius, Gallus Hoſtilianus, Valerianus, Galienus, Claudius ſecundus, Aurelianus, Tacitus, Florianus, Probus, Carus, Diocletianus, cùm Maximiano, Conſtantius, Galerius, cum Conſtãtio, & cũ Maxentio. Horum Imperatorũ primus Nero eſt in Chriſtianos inuectus, ſecundus Domitianus, tertius Traianus, quartus Adrianus, qui tantum re melius intellecta perſequutionẽ compeſcuere, quintus Marcus Aurelius, ſextus Seuerus, ſeptimus Decius, octauus Diocletianus, qui & nonæ originem præbuit. His temporibus Italia quæ ab externis bellis quieſcebat inteſtina Martyrum clade vexabatur an coronabatur? Magiſtratus ſane Chriſtianis infecti, ſed, & diuerſi ciues quorum Idolorum cultui dediti atroci odio Fideles inſequebantur, non enim ſtatim Ciuitates totæ ſe ſe aggregabant Chriſto, ſed paulatim, lentiſq; & clandeſtinis incrementis vnde diu Cæſenæ permanſerunt ſacrifitia Mineruę inoræ, in Garampę colle, kal. Maij, & kal. Auguſti in Monte Sacro, olim Saltu Spatiani Ioui Offirio, vbi etiã ſueta redi Oracula ſcribitur vſq; ſcilicet ad eam felicem redemptoris victoriam, qua Satanas Sęculi Princeps victus, & eiectus fuit. Hęc de Religionis ſtatu vſq: ad Conſtantinũ qui anno 312. Imperium mortuo Patre Conſtantio ſumpſit, qui ſecurum demum reddidit Chriſti cultum, paſſimq: & publice celebrari poſſe lege cauit, ipſeq: Chriſtianus factus templa extruxit, & Chriſto dicauit, donarijs ornauit: redditibus ac vectigatibus ditauit: tumq: demum Imperij faſtigium Cruci ſubiecit, quam in Labaro Imperatorio vexillo dein-

Ioãn. c. 16.

ceps

ceps impreſſit, & feliciſſimo auſpicio ſemper ſub eo victor vexit. Hæc de Religionis Sanctæ progreſſu, & ſtatu ad Conſtautinum vſq: Chriſtianum factum quarto ſcilicet ſeculo ab ortu Chriſti non multum ab initio Eccleſiæ Rauennatis notior antiſtitum à Beato Apollinari ſeries, & multorum martyrum deſcriptæ coronæ. Ad ſtatum nunc Cæſenæ politicum qui fuerit memorato eodem tempore veniamus factaq: quæcunq: inter ſilentij tenebras ſublucent non multa ennaremus. Certum autem eſt iure italico cum cæteris Italiæ locis potitam ſuis hæ a Magiſtratibus regebantur potiore quam Prouinciæ extra Italiam iure vtentes, quæ à Magiſtratibus Roma miſſis regebantur ideoque Ciuitates ipſarum ſeruitute affectę vocabantur ſicut liberæ quæ à ſuis. Erat vero penes Decurionum ordinem adminiſtratio: qui & ordo ſimpliciter vocabatur, & Senatum referebat ſed pro diſparitate non curia ſed diminuto nomine Decuria vocabatur, et participes Decuriones. Magiſtratus vero, qui preſidebat Duum virium Conſules numero, et officio referebat. Penes Tacitum ordo Mutinenſis Senatoribus arma, et pecuniam offerebat. *Onerabat* (inquit) *pauentium curas ordo Mutinenſis, arma, & pecuniam offerendo*. Et Conſtantius ſequenti poſtea tempore ad ordinẽ Cæſenatẽ ſcripſit: quas literas ſuo poſt loco exſcribemus. Ducum virum autem Magiſtratus lex non ſemel meminit codicis lib. 10. Cæſena ergo, et ipſa hoc ſe modo regebat prorſus tamen ab Imperantium nutu pendens: bonitate interim agri, et pacis beneficio incrementum ſubinde ſuſcipiens, acceſſit claſſis ab Auguſto Rauennæ locata ad tutelam Adriatici Maris, et ad Dalmatas, Pannonios, græcos, finitimasq: gentes in fide continendas, ſicut aliam Miſeni conſtituerat ad Africam, Galliamq: et Hiſpaniam defendendas ſi inuaderentur, et compeſcendas ſi tumultuarent. claſſes ambæ magnæ vnde ingens turbæ claſſiariorum, et militum confluxus, et ibi habitatio, nec non inſtitorum, et mercium ad celebrem Portum, et frequentiam gentium concurſus: inde factum vt Rauenna in magnam immo triplicem Ciuitatem augeretur

L. ſi ad Magiſtratum.

Cæſarea,& Claſſe Oppidis continuo tractu adiunctis. vicina frequentia Cæſenæ quoq; incrementi magna fuit occaſio Agrum Ciuitas hæc poſſidet vbertate ſoli insignem, in planitiem feracem, quam Mare terminat, & fertiles colles, vitibus, oleis, & frugiferis arboribus consitos, diuiſum. Vina præſertim generoſa fert, antiquitus uſq; celebria, quæ cum Mæcenati exquisiti palati homini grata admodum fuerint Mæcenetiana dici (Plinio uocante) meruerunt. Suauiſſimos præterea fructus colles gignunt; nunc etiam uina noſtra Rauennates cellas, & fructus fora implent; quanto magis tum in immenſa ferme emptorum copia? Prætia hinc aucta, adeoq; diligentior reddita cura culturæ, unde cultorum, & incolarum numerus creuit; & reditus, & uectigalia opulentiora facta ædificia intus, & foris numero, & magnitudine ampliauere, adeoq; quã Πολισμα Strabo uocauit tempore Antonini Πολις Ciuitas fuit, ut mox ex eius itinerario referemus. Idem ferme fatum finitimarum Ciuitatum Forocornelij, Fauentiæq; fuit, ac Foroliuij duæ enim priores Ciuitatis appellationem ſortitæ: Tertia nominata, quæ fuit à Strabone omniſſa; quod ad diſciplinas, & nobilium artium cultum ſpectat, quam Cæſenæ propenſionem, ac indolem ad musicam ab omni hominum memoria obſeruamus, uidetur antiquitus obtinuiſſe. Neronis enim tempore floruit Narciſſus Cęſenas eximius Cytharœdus Imperatori illi ſummopere carus etiam si in ijſdem artibus magno artifici, ut ipſe de ſe urgens iam ſupremum fatum dixit. *Qualis artifex pereo*. uerum Musę, nequacquam à Marte alienauerunt. Qui enim ob ſtudium partium Marianorum uictoris Syllæ iram experti ad excidium uſq; Ciuitatis fuerant Cęſari partes Marij reſtituenti libentiſſime armis ſaltem animis uotiſq; fauiſſe: Et ſub Traiano, eiuſq; ductu strenue ſe manus Cęſenatum geſſit, & indoluit Imperator cum id illis acciderit, quod de fortibus militibus adagio fertur. Martem sibi fortiſſimum quemquæ oppignerare fortiter enim in expeditione parhica pugnãdo interiere, ita annales quidã nostri quibus cur fidem detrahã non uideo, cum præſertim prętorię cohortes tum con

ſuc-

ſueuerint ex Itala ſobole eligi. Iamq; creuerat Ciuitas, & & nedum à Ptolomęo qui Adriani, & deinde Antonini tempore ſcripsit, & à Plinio qui tempore Flauiorum Imperatorum Veſpasiani, & Titi prę ceſſit, memorata; ſed in Itinerario Antonini ter inter Ciuitates reposita. Placet hic aliquantiſper immorari. Plinius Cæſenam in octaua Italiæ Regione reponit, vbi Senones interijſſe ſcribit; vt Senonum Sedem adeoq; Regiam in Regione hac ad occidentem Rubiconi ſitam fuiſſe agnoſcamus, quod in Apparatu præmiſi, & nunc repetijſſe iuuat. Ptolæmeus longitudinem nobis grad. 34 40. Tribuit latitudinis grad. 43.40. at ego latitudinis grad. 44. aſſigno in Antityconis Supplemento, & alibi. Itinerarium demum Antonini ter Cæſenæ meminit vt Ciuitatis. Et Itinerarium hoc ad calcem Sigonij impreſſum De Regno Italię legimus ab eruditiſſimo eo homine agnitum, & editum. Exſcribo hic partes, quę ad nos pertinent. *In itinere* ergo *à Mediolano per Picenũ, & Campaniã ad Columnã.* poſt Bononiã habentur *Forocornelij Ciuitas, Fauentia Ciuitas, Caſena Ciuitas, Ariminum Ciuitas: Item in Itinere ab Vrbe Mediolanum* poſt prę cedentes Ciuitates habentur. *Ariminum Ciuitas, ab Arimino recto itinere Rauennam: inde nauigantur ſeptem maria Altinum, vſq; inde Concordiam, Aquileia, &c. Item ab Arimino, Caſena Ciuitas, Fauentia Ciuitas Forocornelij Ciuitas, &c. In itinere ab Arimino Derthonam Curua Caſena, Foroliuij, Fauentia, Forocornelij, &c.* Hęc ibi vt ad rem noſtram: Poſcit vero locus vt de curuę appellatione dicam, eam indicabit ſitus. vallis eſt, quam Sapis Flumen findit, alteram huic ad ortum Torrens exiguus, quem vulgo Cęſaulam dicimus irrigat. Dicitur autem à Dario Tiberto Ciue nobili, Poęta laureato Cęſis.

Vrbs Caſena mihi Patria eſt, quam diuidit vnda Cæsis.

Inter has amenas valles collis aſſurgit Apennini propago, Garampam vetuſto nomine appellamus. In hoc ſedebat Ciuitas anguſta prę Populo. Fuit enim, & eſt populoſa vn-

vnde ſub vrbia plura (interdum ſeptem) quaſi radij ex orbe ſtellæ fundebantur, vt Stellę formam redderent. Hinc aliqui ſtellam(per metaphoram ſcilicet) appellauere. Similem nunc figuram Peruſia reprę ſentat diductis vicis ſuis: vniuerſis tamen intra mænia compræhenſis, at id pręterea intererat, quod ſuburbia noſtra in planitiem declinabant illud etiam quod Pidriolum vulgo dicebatur non in iugo ſed in latere collis ad Ceſaulam accliui extendebatur. Omnibus ſuburbijs emminebat Ciuitas inde illa gibboſa ſtructura quæ curuæ appellationem tribuit, et Antonini deſcriptio reprę ſentauit, et ad D. Petri Damiani tempora perſeuerauit. Intelligemus enim ſuo infra loco eodem epitheto Cæſenam à ſacro viro in vita Beati Mauri appellatam: vſque ad Conſtantinum deinde Cæſenatum facta silentio inuoluta. At ſub Conſtantino magnam Cæſenatum manum egregiam in multis expeditionibus ei nauaſſe operam inter noſtra monimenta legimus: auctamq: gloria, et muneribus domum poſtremo redijſſe. Atteſtatur, ac ſuffragatur dictis peculiare deuotionis signum quod eidem Imperatori tum gens noſtra exhibuit: Columnam enim erexit quam in Flaminia ipſa uia ad nos pertinente defoſſam proxime deteximus, et eruimus Senatuſq; conſulto cautum ut decenter reponeretur. Inſcriptio Columnę eſt quę ſequitur. Columna autem ex albo marmore.

D. N. Imperatori Cæſari.	ſcil. Domino noſtro Imperatori Cæſari,
Conſtantino.	
Maximo.	
P. F. Vict. Aug.	ſcil. Pio felici uictori Auguſto.
Pont. Max.	ſcil. Pontifici Maximo.
Trib. Pot. XXIII.	ſcil. Tribunitię poteſtatis XXIII.
Imp. XXII. Conſuli.	ſcil. Imperator XXII. Conſuli.
P. P. Proconſuli.	ſcil. Patri Patriæ Proconſuli.
Humanarum rerum.	
Optimo Principi.	
Diui Conſtanti Fil.	ſcil. Filio.

Bo-

Bono R. P. nato. ſcil. Bono Reipublicę.
M. P. X V. ſcil monimentum poſuere Decem viri, vel quindecim viri.

Ex qua inſcriptione ordo tum fuiſſet ad quindecim viros reſtrictus cũ enim non ſit interpunctio inter x. & v. potius quindecim viros quam Decem viros ſignificant notæ. Fuit autem Conſtantinus magnus qui in inſcriptione dicitur Maximus Filius Imperatoris Conſtantij Clorij; fuit Pater Conſtantij Conſtantis, & Conſtantini, qui cum omnes in Imperio ſucceſſerint, Conſtantius ambobus his ſuperſtes Imperium uniuerſum obtinuit. Conſtantis autem ſunt penes Sigoniũ ad ordinem Cęſenatem literę quarum hoc eſt exemplar. Scripſit autem Mediolano xi. kal. Iunias. *Vinum quod ad Cellarij vſum miniſtrari ſolet, cuncti Italiæ poſſeſſores iuxta ſtatutum Conſtantij fratris mei comparent. Quod vt fieri facilius poſſit ab omnibus Italis noſtris conferatur pecuniæ quantitas ea, quam Rufini viri clariſſimi, & Illuſtris præfecti vrbis, parentis, amiciq; noſtri moderatio dandam eſſe cenſuerit.* Mediolano deinceps Cæſenam profectus x. kal. Iulias ad Anatolium Prefectum pretorio reſcriptum in hæc uerba miſit. *Quoniam nonnulli curijs derelictis domeſticorum, ſeu protectorũ ſe conſortio copularunt; Scholarij etiam quidam nomen dederunt militiæ, aut Palatinis ſunt officijs aggregati, cunctos iubemus omni fruſtatione ſublata ad curias reuocari. Ne tamen diuturnitatis ratio videatur eſſe neglecta, quicunq; ſub armis militiæ munus comitatenſe ſubierit, si necdum quinque ſtipendia compleuerint, nec pro publica defenſione prælijs aſſuerunt, reddantur. Qui vero Palatini nominis præferunt dignitatem, si curialem trahant originem infra tot annos militia nudati præſidijs oppidanis reſtituantur obſequijs. De qua re magiſtros equitum, & peditum, & V. Comitem domeſticorum, nec non etiam ſacrarum largitionum Comitem, & magiſtrum officiorum, & Caſtrenſem ſub quibus cuncti eſſe noſcuntur, credidimus commonendos, vt tua insiſtente prudentia, & ſcribente de nominibus ſingulorũ vnuſquiſq; propriæ conditioni reddatur.* Ab hoc tempore vſque ad ãnum quadringenteſimum Cęſenę De Imp. occid.

&

& Prouinciæ ſtatus idem manſit: res enim in Italia quietæ ſub Conſtantio, qui vitã,& Imperium ad ãnũ 361. perduxit. Succeſſit Iulianus Apoſtata dictus quòd in Religionem Chriſtianam quã prius coluerat, impius fuerit, at breui intra bienniũ extinctus pœnas violatæ Religionis dedit. Electus à militibus Iouianus Imperator pius is at quietis impenſius amator per breuis æui fuit qui intra ſextum menſem vitam, & Imperium reliquit: Imperatores poſt ipſum Valentinianus, & Valens creati. Chriſtiani ambo, at hic Arrianus, & ĩ catholicos ſęuus: Valẽtiniano Gratianus filius viuẽti patri ĩ Imperio collega eo mortuo cũ Patruo Valente imperauit poſt cuius fata Valẽtinianum fratrem adhuc puerum Auguſtum declarauit. Et deinceps Theodoſium maiorem ex Hiſpania excitum Imperatorem cooptauit, quę electio titubanti Imperio ſaluti fuit. Tyrannos extinxit Maximum, & Eugenium barbaros irruentes compeſcuit, & repulit inſignibus cladibus attritos. Mortuus eſt ãno trecẽtęſimo nonageſimo quĩto, relictis filijs, ac ſucceſſoribus Archadio, & Honorio in Imperio occidẽtis hoc, & illo orientis, ſed parũ felici Reipublicæ fato. Ipſis imperantibus ea Imperij à barbaris perturbatio exorta quę demum vertentibus annis occidentale primum, deinde orientale Imperium ad interitum adduxit. Tenera Imperantium ętas (erat .n. Honorius annorũ decem; vndeuiginti Arcadius) & tutorũ à patre relictorum improbitas ruinæ Romanorum à barbaris aditum aperuere. Tutores fuerunt Rufinus Arcadij, Stilico Honorij inter ſe odio incenſi, ac Principibus infidi dum vterq; in ſe, ac ſuos Principatum vertere ſummo aſtu quęreret. Primus his fuit, ac palmaris improuidæ ætatis error, & perfidum tutorum conſilium militiam, & armorum tractationem à Romanis gentibus ad barbaros ſtipendiaq; transferre, vidit errorem, & monuit ſed fruſtra Arcadium Cyrenarum antiſtes Synæſius. literæ eius penes Sigonium leguntur. vandalus erat Stilico, exterus etiam Rufinus, vt iure merito potius barbaro militi, quam Romano ad occupandum Imperiũ fiderent. In hac rerum diſpoſitione Gothi, qui ſæpe antea

ſub Romanis meruerant in Romanos arma ſumpſere, & in Italiam inuexere ſigna repulſi; primo virtute Stiliconis, ſed eiuſdem dolo non extincti. Anno poſtea quadringenteſimo circiter ſeptimo Radagaſius cum ducentis Gothorum millibus Italiam inuaſit. Tota Italia exterrita ad tanti exercitus inuaſionem: at Venetæ Regionis incolæ nedum terrore periculi, ſed damnorum, & vaſtitatis ſenſu in ęſtuaria confugere cæperunt. Quod fuit auguſtæ Ciuitatis Venetiarum initium, ac prima origo. Tendebat contento curſu Romam Radagaſius, vt in Hetruriam tranſmiſso Apennino iam penetrauerit cum obuium habuit cum exercitu Stiliconem, cuius etiã intererat ab ea barbarie defendi Italiam, ac Romam. victi ad Feſulas Gothi, omneſq; aut occiſi aut ad contemptum captiui vna cum Radagasio facti: minus enim in ſingulorum capita quã in pecudem prætiũ; at Radagasius breui in captiuitate occiſus. Huc vſq; opera Stiliconis Reipublicæ vtilis, licet forte ſemper animus ſubdolus. At triennio vix elapſo Alaricus, vel reuerſus, vel tum primum inuectus (vtrumq; dicitur) Italiam intrauit, & demũ Romã cæpit obſidionis anguſtijs fameq; victam. Fraus vnius Stiliconis ad Imperiũ pro filio aſpirantis, & irritauit Gothos, & iter ad Vrbem, Vrbẽq; ipſam indefenſa reliquit. Gothi direptione contenti non multum Romani ſanguinis effuderunt. Direpta Ciuitate in vlteriorem Italiam diſceſſit cum exercitu Alaricus; verum ad Coſentiam ex febri mortuus ſtitit curſum. Inde Gothi Romam reuerſi rurſum diripuere; & in Galliam abiere cuius partem, & deinde tractu temporis Hiſpaniã occupauere. Honorius poſt hæc Imperium Occidentis partim iam lacerum retinuit Rauẽnę reſidens, quæ Ciuitas inſtar Venetiarũ nunç, tota lembis, & pontibus (vt dicit Suetonius) peragrata, & obfirmata, præterea magna claſſe, & tutior aduerſus terreſtrem Barbarorum inſultũ erat, & in euentum deſperatę defenſionis ſecurũ prębebat in Orientem effugium. Honorius itaq; ibi firmata ſede videtur pro delitijs noſtris collibus vſus: ædibus ad æſtuandum Regijs excitatis, nam cum proxime Senatus noſter

nouam portã ad cõmodiorem Capuccinorũ acceſſum aperiri iuſſerit, quę recludi non poterat, niſi reliquiæ arcis veteris iam dirutę extirparentur, in fundamentis antiquiſſimę Turris repertum eſt numiſma antiquitate corroſum, in quo tamen facies admodum Iuuenilis conſpiciebatur, & in limbo literę. *Honorio maximo*. delectatum noſtris eiuſmodi receſſibus indicant, & ij Claudiani verſus pro Roma aduentum, pręſentiamq; Honorij deprecante.

vetitumq; propinqua
Luce frui ſpatijs decernens gaudia paruis
Torquebit Rubicon vicino nomine Tybrim?

Florente etiam Imperio ſub Auguſto Rauennæ Præfectura ex illis erat quę ad Cæſarem non ad Senatum pertinerent, quæcunq; enim loca milite firmarentur ex Auguſti diſtributione ad Imperatorem ſpectabant. Pacata ad Senatum. Inde ĩ D. Apollinaris vita legimus à Saturnino, & Paulino Neronis Vicarijs, non autem Prętoribus, & Proconſulibus Rauennam gubernatam non etiam ab ordine Rauennate, vt pro iure Italico oportebat; at cum ibi claſſis, & milites eſſent ab Imperarore per miniſtros, qui præfecti prętorio erant vicarij, regebatur reliquam vero AEmiliam, Flaminiamq; ab ordine quamq; Ciuitatem ſuo Regi, Literæ Conſtantis ad Cæſenatem ordinẽ antea relatæ indicant: adeo vt Gennadius Proconſul quẽ Rubiconis ĩcolã vocat Claudianus fuerit nõ Procõſul Regionis huius, ſed Gręcię olim, & AEgypti, at Ciuis noſter. Epigrama Claudiani repono, & ſuppono eruditorum iudicio. Epiſtola ad Gennadium Proconſulem. hęc eſt inſcriptio.

Italiæ commune decus Rubiconis amani.
Incola Romani fama ſecunda fori
Græcorum Populis, & noſtro cognite Nilo
Vtraq; gens faſces horret, amatq; tuos
Carmina ieiunas poſcis ſolantia fauces
Teſtor amicitiam nulla fuiſſe domi
Nam mihi, mox nidum pennis confiſa relinquunt
Et Lare contempto non reditura uolant.

Ho-

Honorio, qui poſt Romæ infortunium annis 13. imperauit plurimum Rauennæ reſidens : ſuccesſit Valentinianus Rauennæ natus ex Placida Honorij Sorore, & Conſtantio Cęſare, triginta annis est Imperio potitus, ipſo imperante Athila toto Septentrione concuſſo ad Italię etiam Imperium aſpirauit. curſui feri hominis resſiſtit AEtius Valentiniani Dux, qui iunctis Theodorici Viſigothi viribus in Catalaunicis campis memorabili in omne æuum victoria ipsũ depreſsit. Reſumptis tamen Athila viribus in Italiã, & Romã omnia vaſtaturus ingentes copias duxit, at d rum hostẽ potius quam armis Legatione Summi Pontificis Leonis Imperator conpeſcuit: Vir Sãctus oratione, & cælitus immiſſa in ſacrum aſpectum veneratione efferatum Regem ſedauit. Dicitur etiam colloquẽti Leoni adſtitiſſe Apoſtolos Petrum, & Paulum denudatis enſibus minitantes ni pareret, Regi, qui ſe ſpectro eiuſmodi commotum reſpondit admirantibus reditum ex Italia ſuis. Iam tamen Aquileiam cęperat, & diruerat, & totam Venetiæ Regionem vaſtauerat. Vnde inchoatum metu Barbarorum in ęſtuaria effugium ab illis populis impenſe adeo creuit, & multitudo tanta fuit vt in Ciuitatem coire, & in tutioribus illis locis ſedem ſtatuere demum decreuerjnt. Felici ſcilicet Italię fato. In ea enim vna Ciuitate antiquæ Italæ libertatis, & nobilitatis eſt illibata repræſentatio. Poſt Valentinianum octo Imperatores occidentis fuere. Macilius Auitus, Valerius Maiorianus, Vibius Seuerus, Anthemius, Anicius Olybrius, Glicerius Tulius Nepos, Momillus Auguſtulus, qui ĩfauſto nomine poſtremus Imperator fuit. Hi ſimul vnà cũ interegnis viginti tres annos ſolum impleuere. Auguſtulus fuit ab Odoæcre Herulorũ Rege de Imperio deturbatus ãno Chriſti 476. qui ſibi Italię Regnum vindicauit. Status autem Ciuitatis noſtrę, ac reliquæ Prouinciæ poſt cladem ab Alarico Romę illatam qui fuerit Imperatoribus ut plurimum Rauennę reſidentibus facile eſt conijcere: quies.n. ferme ſemper. Induſtrię ob frequentiam gentis ad aulam confluentis incrementum. aliqua tamen perturbatio in aduẽtu Alarici in primo quidem

ſi ad Pollentiam noſtram, vt Blondus ſcribit victus fuit, ſed potiores Hiſtorici de alia Pollentia, & iure ſentiunt. In ſecundo autem certe cum tamen Iornandem cum exercitu Prouinciam peragrauit, & moram aliquam traxit. Maior adhuc turbatio ſub Auguſtulo obſidente Rauennam Odoacre, quam, & cæpit. Cum vero Odoacer aſſerente Sigonio alias Ciuitates vi cæperit, & diruerit alias beneuolentia allecerit. Arbitror Cæſenam inter eas fuiſſe, quæ capta Rauenna ſe victori dediderit. Nullam enim dirutionem paſſam ſuadet munimentorum firmitudo, cuius merito potuit elapſo ſolum decimo tertio inde anno ſuſtinere Theodorici triennem obſidionem: ſub Odoacre autem præſidio impoſito paruiſſe Barbaris rectoribus neceſſum eſt. Odoacer Regno Italiæ anno 476. potitus quod, & tranquillum vſq; ad annum 490. obtinuit. Cũ Theodoricus Gothorũ Rex cũ magno exercitu permittẽte Zenone Imperatore ad Italiã ſibi quęrendam, & ab Odoacre redimendã venit. Hinc iam Cæſenæ paratior mẽtio quæ cum reliqua Prouincia Rauẽna excepta raro antea memorata fuit.

Theodorico itaq; occurrit Odoacer cum omnibus copijs ter ab eo collatis ſignis victus Rauẽnæ ſe incluſit, quem Theodoricus triennio circunſedit, interim reliquas Prouinciæ Ciuitates omnes occupauit. Cæſena ſola toto triennio reſtitit; nec niſi poſt Odoacris deditionem, & mortem victori obſidione licet prępſſa ceſſit. At Blondus duas ſolum reſtitiſſe Cæſenam, & Ariminum dicit. Sat eſt Cæſenam triennio Regi victori reſtitiſſe, & non niſi mortuo priore Rege ſacramento eius exutam ſe nouo dediſſę: cum ergo aduerſus Cæſenam fruſtra triennium arma Gothi intentauerint argumento eſt ipſam ſitu nedum, ſed & opere munitam, immo forti, ac fido Populo nedum magno, & ſtrenuo prę ſidio inſtructam: infirmis, & fluctuantibus locis magnæ copiæ aduerſus victorem à victo non creduntur, qui tum præſertim milite veterano, ac fido ad ſui tutelam eget, neq; etiam ſi præſidium validum collocaretur, debilia loca diu reſiſterent. Ad longam obſidionem ferendam oportet cum loci munimentis, & cum fortitudi

Aretinus, & Sigonius pag. 412.

ne

ne militum populi conſpirare fidem,ac virtutem. Quodcunq; horum deſit, aditus obſidentibus ad occupandum facile aperitur: Hęc ideo ſcripſi vt intelligant legentes ſcommata eſſe amice repenſa Candidiano Cæſenati, quæ Sidonius Epiſt.8. iacit in Cæſenam Candidiani patriam, & Rauennam eiuſdem tum habitationem. Iocatus fuerat Candidianus, cum Sidonio, qui iocum refert dicendo. *Ais enim gaudere te quòd aliquando neceſſarius tuus videam Solem, quem vtiq: raro bibitor araricus inſpexerim. Nebulas.n.mihi meorum Lugdunenſium exprobras: & diem quæreris nobis matutina caligine obſtructum vix meridiano feruore reſerari.*

Cui Sali ſalſius multo reſpondet. *Tu iſta hac nobis Caſenatis furni potius quam oppidi verna deblateras? De cuius natalis tibi ſoli vel iucunditate, vel cõmodo quid etiã ipſe ſentires dum migras indicauiſti.* Certe neq: verna fuit Candidianus vir eruditus, & Sidonio neceſſitudine iunctus: neq: Furnus Cæſena quæ Theodorico ipsi, qui tum regnabat tandiu reſiſtere potuit. At neq: certe quę in Rauennam iocatur tum Ciuitatem Regiam, & florentem niſi pro iocis accipi poſſunt. ſunt autem. *Ita tamen quòd te Rauennæ felicius exulantem auribus padano culice perfoſſis municipaliũ ranarũ loquax turba circũſilit in qua palude indeſinenter rerũ omniũ lege peruerſa muri cadũt: aquæ ſtant: turres fluunt, naues ſedent: ægroti deambulant, medici iacent: algẽt balnea, domicilia cõflagrãt: ſitiunt viui, natant ſepulti: vigilant fures, dormiunt poteſtates: fænerantur clerici; ſyri pſallunt: negotiatores militãt, milites negotiantur: ſtudent pilæ ſenes, aleæ iuuenes: armis eunuchi, lituis fœderati. Tu vide qualis ſit Ciuitas, vbi tibi lar familiaris incolitur, quæ facilius territoriũ potuit habere, quam terrã. Quo circa memento innoxÿs trãsalpinis eſſe parcendũ, quibus cæli ſui dote cõtentis nõ grãdis gloria datur, ſi deteriorum collatione clareſcunt. vale.* Quas dicacitates comparãdo oportet ſane fateri quę Cęſenatis venuſtiorẽ eſſe, quę Aruęni mordatiorẽ. Sed ad penſũ redeũdo Theodoricus ãno 493. Rex iã quietus longa oriẽtalis aulæ conſuetudine emolitus non eſt barbarie vſus in Regno Italiæ conſtituendo tertiã agri partem ab

Odoa-

Odoacre pro ſuis ſubtractam Italis, ipſe quoq; Gotthis reſeruauit; quod etiam de domibus, & habitaculis eſt pariter aſſerendum. Sed vectigalia præterea exegit, quod Boetius diſertis verbis dicit. *Prouincialium* (inquit) *fortunas tum priuatis rapinis, tum publicis uectigalibus peſſundari non aliter, quam qui patiebantur, indolui. Rex tamen iniurias ea in re miniſtrorum, & militum cum ad eius aures perferebantur.* Emendabat illatas, prohibebat inferendas. Quod de Conigaſto, & Triquilla à Rege cohibitis ipſemet Boetius teſtatur. Vſum armorum Italis ademit, vel fallacia politica cogendo ſcilicet ad tractationem armorum Gothos, non cogedo Italos, imo neq, ſpecie quietis ipſos militiæ adſcribendo: vel edicto cauit ne Itali arma haberent, ac tractarent, quod edictum Athalarici proxime ſubiungendum potius ſuadet. id quod prius Cyrus Lydis inhibuit. Sub Theodorico itaq; Itali quieti, & rebus ſuis, ſed demiſſi animo incubuere: mos enim victorum eſt inſultare victis, eundemq; morem ſeruatum à Gotthis indicant inducta Boetij verba. Regnauit tres ſupra triginta annos Theodoricus anno enim quingenteſimo vigeſimo ſexto Regnum, & vitam reliquit. Fuit hic chriſtianus ſed Ariana labe infectus, vt in ſingulis ferme Ciuitatibus Epiſcopum etiam arianũ præter Catholicum eſſe voluerit, & Rauennę Tẽplum D. Martini in cælo aureo à fundamentis excitauit, Sedem Ariani pro tempore Epiſcopi eſſe iuſſit: eouſq; hæreſi ei fauit vt Ioannem Summum Pontificem nefario errori repugnantem carceri Rauennæ mancipauerit vbi loci pædore mortuus eſt. Nec diu poſt Simachum Boetij Socerum nec non, & Boetium capitis amputatione perimendos curauit, ſed in pœnam grauis adeo peccati breui ſua eſt eorum mortem conſequtus, ſed diſpari euentu: illi ad beatas ſedes euolarunt, hic ad horrida baratri loca teſtante D. Gregonio depreſſus eſt. Qui Gotthi ſub Alarico Romam cęperunt Viſegotthi fuere; ſicut Oſtrogotthi, qui Rege, ac Duce Theoderico Regnum Italiæ victo, & occiſo Odoacre vſurpauerunt: Oſtrogotthi autem ſecundum idioma gentis Orientales Gotthos, & Viſegotthi

Ariſt. 5. po.

Oc-

Occidentales ſignificabant. Athalaricus ſucceſſit Theodo-dorico eius ex filia Amalaſuenta Nepos octo annorum puer vnde Mater filij quidem nomine, ſed ſuo ipſa conſilio ab initio regnauit; cuius etiam præ mulieris monitis Athalaricus fuit multo quam auus Romano Pōtifici obſequentior ideoq; multo minus fuit noſtris ab hęreſi periculi. Regina nomine Regis edicto cauit ne Romani arma tractarent. Edicti verba fuere. *Nec quicquam inter eos Gotthos ſc. licet, & Romanos diuiſum niſi quod Gotthi bellicos pro communi utilitate labores ſubirent Romani quiete urbem Romam colerent.* Certe cum vſum armorum ad Gotthos reſtringeret ab eo Italos pariter excludebat, qui etiam tum ſub Romanorum nomine ad Barbarum ſaltem differentiam comprehendebantur: Edictum ſane fuit non nouum ſed priſtinum Theodorici repetitum. Athalaricus anno Regni octauo mortuus Matri Regnum reliquit, quę in maritū, et Regni conſortem Theodhatum ſumpſit: qui Regio ſanguine ortus, & in ſtudijs etiam literarum verſatus eiuſmodi tamen ornamenta degeneribus moribus corrupit immodica auri cupiditatę, & ingrati ſupramodum animi uitio. Reginæ enim pro traditi Regni benefitio relegationem primum deinde mortem rependit. At numine ulciſcente pęnas etiam pependit. Huius enim tempore Iuſtinianus recuperata uirtute Beliſarij à Vandalis Aphrica Italiam Imperio reſtituere decreuit. Beliſario itaq; Duce tum Sciciliam, tum orientalem Italię partem, & Neapolim ipſam recepit: Gotthi id ſoccordiæ Theodahati adſcribentes ipſo reiecto Vitigem Regem eligunt, qui ſtrenuus Dux habebatur: ſed forte melior, quam Dux, miles. Exitus belli fuit. Vitiges cum relictis præſidijs in Vrbe Roma, et in cæteris citra Neapolim locis, quæ munita eſſent Rauennam ad nouum Regnum ſtabiliēdum iuiſſet Romani priſtini ſplendoris cupidi quos idcirco pigebat ſubeſſe Gotthis. n. lęti licet Imperio Vrbē regentibus qui uniuerſo Orbi imperaſſe recordabantur, quaſi ita Romanum Imperium reſtitueretur ultro Beliſarium uocauerunt tanto conſenſu, ut pręſidium Gotthorum repugnare non auſus,

ſpen-

ſponte abierit. Vitiges rebellione audita ducentorum millium ferme Gothorum exercitu coacto ad Romę obſidionem aduolauit. At tanta fuit Beliſarij virtus, & peritia militaris, is Populi Romani conſenſus, & conatus vt reſtiterint adoriẽtibus, & inuadentibus Gothis, & diutinæ obſidionis mala, ſæuam præſertim famem tolerauerint. Cumq; interim alias copias Imperator in Italiam miſerit, eę iuſſu Beliſarij nõn Romam aduenere: ſed Ariminum aggreſſę ſunt, quam etiam Ciuitatem cępere reliquæ Flaminiæ, & AEmilię minitantes. Vitiges fractus animo, & ſpe ferme obtinendi Romam depoſita anxiuſq; Regię Sedis Rauennę paſſus eſt loco mittendi in ſubſidium numeroſi exercitus partem, ſe ab obſidione diſtrahi, quam certe magna cum difficultate Romani tolerabant, & relicto capite, & fonte belli diſpertitiſq; in multorum Latij, Tuſcię, Piceniq; locorum pręſidia copijs cum magna militaris exiſtimationis iactura prębuit aditum virtuti Beliſarij eas omnes Prouincias occupandi, quas ſcilicet Populi Itali deſiderio antiqui Imperij incitati, & odio dominij pręſentis vltro reſerabant. Gothi siquidem Romam, & Romanos multa cum lenitate tractabant reuerentia Imperatorum Orientaliũ, qui id ſepe poſcebant; at prouinciales multis grauabant oneribus vexabantq; expilationibus vt adducta antea Boetij verba demonſtrant; ideo Populos Italos nedum ſolitus nouitatis amor, & tunc dominantium odium, ſed pręſentium malorum ſenſus à Gothis alienabat. Eo demum res Gothorum delapſæ vt Vitiges poſtremo Rauennę incluſus ammiſſis ferme Piceno, & Vmbria, & Arimino obsideretur. Adſpirantes autem Græci ad reliquam Flaminiam, & AEmiliam acquirendam Cęſenam quæ prima occurebat aggreſſi ſunt. Duces copiarum erant Ioannes Vitaliani inter Gręcos militię pręfectos conſpicuus, & Phanathęus Dux Herulorum. Cum itaq; Cæſena eſſet nouæ eiuſmodi expeditionis principium, eius ſucceſſu neceſſe erat si fælix eſſet, animari milites, & contra ſi aduerſus. Vnde non leui apparatu, neq; inconſulto proceſſere præſertim cum Ciuitas eſſet & situ, & opere munita,

&

& inſtructa milite. Non tamen quicquā profecere imperiales conſilio, aut viribus. Cū enim poſt alios conatus magna vi oppugnationē inierint, tamen reſtitere ſemper defenſores, & à mænibus multis illatis vulneribus repulere, & multis occiſis inter quos Phanatęus fuit, vt non leui damno reiecti Græci fuerint. Cum itaq; nihil ſuccederet ad votum Ioannes Cæſena dimiſſa Forum Cornelij petijt; quod vltro ſtatim obtinuit. Sigonius ſcribit reliquam etiam Æmiliam occupaſſe, vt hac ratione ſola Rauenna, & Cæſena in hac Regione à Gothis retinerentur. At demum Vitiges longa obſidione fractus Rauennam, & quæ erant in eius poteſtate ſeque cum Gaza Regia Beliſario dedidit, qui illum Conſtantinopolim cum teſauris, & familia perduxit. Iuſtinianus multo cum honore Vitigim ſuſcepit. Hoc igitur, anno qui iuxta Sigonium fuit quingenteſimus trigeſimus nonus, Cæſena Orientalis Imperatoris ſub ditionem venit permanſitq; vſque ad Lutiprandum Longobardorum Regem qui anno circiter ſeptingenteſimo vigeſimo tertio eam cum alijs nonnullis Prouinciæ Ciuitatibus ſubegit. Sed hæc ſuo poſtea tempore. Interim vero Tranſpadani Gothi iura gentis ſuſtinere dedita etiam Rauenna conati ſunt. Ildouandumq; Regem creauere, qui egregijs principijs ſpem reſtituendi Gothici Regni dedit, ſed inteſtina ſuorum nonnullorum fraude occiſus, Imperium vix vltra annum produxit. Suffecere Gothi Araricum tumeſtris vix dominationis, & poſt electionem vitæ; eo vero extincto Baduillam qui notiore nomine Totilas dictus Ildouandi Regis nepos. Hic res Gothorum afflictas ſuſcipiens eouſq; prouexit vt Italiam ferme totam Imperatori ſubtraxerit, Sciciliam vaſtauerit, Sardiniam, & Corſicam occupauerit, at quod in Italia maximum fuit Romam bis cępit, & primo quidem multa ſæuitie vſus eam multa ex parte dirruit, & ab omni penitus Populo vacuam reddidit; at cum eam Beliſarius reſtituerit rurſus eam Totilas cæpit mitius tamen cum Romanis tum agens: nam & eos Romam reuocauit,

ANNI. 539.

& ædificia multa reſtituit, & magnificis editis ſpectaculis con ſolari Ciues, ac recreare conatus eſt. Prius vero AEmiliæ loca aggreſſus eſt, de Cæſena, et Petra ſcilicet nunc Bertinorio, hæc ſcribit Procopius. Cæſenam, et Petram loca munita cæ pit. verbum græcum quo is vtitur cępiſſe, et conuiciſſe signi ficat, vt ſcilicet non nisi cum repugnantia loca munita, et situ, et opere, et pręsidio occupauerit: cæterorum autem facilior captura. Aliqui noſtri Annales oppugnatam non captam aſſerunt, et ſuffragaretur ea conſideratio quod ſub morte Totilæ in initio Regni Theiæ erat Cæſena ſub Gręci; fuitq; acriter oppugnata à Theia, nec Procopius, qui cum Beliſario receſſit pręſens Totilę factis fuit. Totilas ergo Italia ferme tota recuperata etiam Scicilia, atq; Corsica, et Sardinia occupatis gloria rerum geſtarum, et Regni amplitudine florebat. At en rerum humanarum viciſſitudo ab Eunuco Narſete, quē Iuſtinianus ad recuperandam Italiam miſit, breui tempore Rex fortiſſimus de Regno, & vita exturbatus eſt; vir acquirendo, quam conſeruando Imperio aptior. Subeundo pugnæ aleam regna afflante fortuna aquiruntur. In id ſemper, etiam impar viribus Totilas pronus. At Regna cautioribus conſilijs defenduntur. Oppoſitis Caſtris ijſque munitis inuadentes hoſtes delaſſando; pabulum, & alimenta ſubtrahendo, corrumpendoq; vt Hannibalem repreſſit Fabius maximus prudentiſſimo conſilio: Totilas vero ſtatim pugnandi copiā fecit exercitui Narſetis maximis copijs referto quodq; inconſultius fuit Longobardorum multis millibus hoſte nouo, & efferato quorum præſertim viribus cum exercitu ſuo concidit. Gothi tamen nondum fracti animo Theiam Totilæ ſuffecerunt virum impigrum, conſilio, & manu præualidū. In Flaminia adhuc Ariminum Gothis parebat præmebatur vero obſidione à Phaga Narſetis Duce ſatis magnis copijs. Theias coacto exercitu mira velocitate, vt imparatum Phagam oppri meret accurrir: ſed is periculi præmonitus diſceſſu aduentum Theiæ præuenit. liberato Arimino Cæſenam detorſit cogitationem, & vires quæ capta futura erat pro eius

Blondus.

fir-

firmitate magnus Grecis Rauennam poſſidentibus obex. Ob ſedit ergo Ciuitatem machinis etiam adductis quibus illam magis premeret. Non magnum erat in Ciuitate præſidium; proinde Phagas tentauit per montes plures in eam milites inducere, ſed Hoſtiũ conſilio cognito Theias repentino aduentu quin ſupplementũ induceretur, prohibuit. Erat itaq; tunc Ciuitas arbitra ſui, & vt Gothis aperiret ſuadebant auerſæ iam à Græcis ob rapacitatem, & faſtum, Italorum voluntates: at contra præpollens Cæſarianorum fortuna, & laudabilior mos antea quoq; obſeruatus Imperantibus etiam ſi importunis fidos eſſe, Populum in fide retinuit. Cum ergo Theias admouiſſet Ciuitati copias, eamq; Caſtris vallaſſet, nequaquam territi Ciues magno ſe animo ad defenſionem accinxere. Ennarrant Scriptores tantam tum cecidiſſe niuem, (erat autem Bruma) quantam nunquam antea ſeniores cecidiſſe meminerant, diuq; terram cooperuit, quod magno fuit machinis impedimento. Phagas etiam cum Cæſenam ingredi non potuit Rauennam retroceſſit, indeq; equitatu, & expedito milite prohibebat quominus late pabulatum frumentatumq; irent hoſtes, adeoq; victus anguſtia premerentur. Eoq; res recidit vt calamis, & culmis tectorum cogerentur equos alere. Rex ferox, & inquietus omnia tentabat tum vi, tum aſtu vt obtinere Ciuitatem poſſet proſperoq; eiuſmodi principio ſequentia Regni ſui facta fortunaret: at Ciues etiam ſi parum à præſidio firmi inſidijs vigilantia; armis, & inſultibus virtute reſtitere. Theias itaq; vere nouo fruſtra ſe tempus terere intelligens obſidionem ſoluit, & Ariminum reuerſus inde in Apuliam tranſijt vbi multis egregis factis editis tandem in campaniam profectus ad Draconem fluuium collatis ſignis cum Narſete conflieit, fortiterq; pugnãs ibi occiſus vix elapſo primo Regni ſui anno finem Gothorum Regno in Italia poſuit. Anno poſtquam illud Theodoricus inſtituerat ſexageſimo ferme ſecundo, & à Chriſti ortu quingenteſimo quinquageſimo tertio. Reges Gothorum, ſiue Oſtrogothorum in Italia octo fuere. Theodoricus, Athalaricus

ricus, Theodatus, Vitiges, Ildouandus, Araricus, Tothilas, Theias. Abolito Regno Gothorum quędam eorum reliquię ab aliqua francorũ manu adiutę exercuere arma Narſetis qui tamen eas omnes breui extinxit. Conſequuta eſt Francorum ſub Leuteri, & Bucellino Fratribus in Italiam irruptio, quę excidium multis Oppidis populationem vniuerſę ferme Regioni attulit: at peſtilentia Leuterim cum exercitu ſuo conſumpſit: Bucellinum cum vniuerſis eius copijs Narſetes acie debellauit, Inde totius Italię arbiter ſexdecim annis tum pace, tum bello ſupremus eam adminiſtrauit. Romæ cum quies ab armis erat, conſidebat. Romani metu iam Barbarorum depoſito priſtinam animi magnitudinem, quam memoria Imperij olim ſui excitabat, reſumpſerunt. Crediderant facile Occidentale Imperium ſibi reſtitutum iri, cuius merito antiqui ſplendoris ſpeciem referrent. At contra tum Vrbem, tum Italiam inſtar Prouincię miſſo à Conſtantinopoli Rectore gubernari videbant. Accedebat Græcorum,& pręſertim Narſetis faſtus, & forte quæſtus, & auri non modica cupido, vnde acri quęrimonia eum penes Iuſtinum, qui Iuſtiniano in Imperio ſucceſſerat inceſcere, ſed paullo poſt exitũ attingam. Interim anno 565. quo Iuſtinianus obiit Cęſenæ deceſſore mortuo electus Epiſcopus fuit D. Seuerus alter diuorũ huius Ciuitatis tutelariũ. Admirandus modus quo is ſuffectus eſt,& viri sãctitas narrationẽ minus aſtrictam poſcunt. Seuerus ergo origine Germanus in Italiam ducente ſcilicet ſpiritu profectus Rauennę Diaconus fuit, in quo munere exercendo maiore ſe loco dignum cęteris pręſanctimonia vitæ multaq; ſapientia: at ſibi ne diaconatu quidem parem pro ſua humilitate repræſentabat. Mortuo ergo Cæſenate Epiſcopo Archiepiſcopus Rauennas cui Eccleſia noſtra, & reliquę Flaminię, ac Æmiliæ ſubiunctæ erant, vel inuocatus ab hoc Clero, vel ſuo ipſe conſilio miſit,qui comitijs futuri Epiſcopi aſſiſteret; inter comites fuit Seuerus. Clerus itaque, & Populus de more illius temporis coactus in Cathedrali huius Ciuitatis Eccleſia Antiſtitis ſui electioni

D. Seuerus Epiſcopus creatus.

ſtu-

ſtudebat. Erat Eccleſia tũ Cathedralis, quæ D. Ioan. Euangeliſtæ dicata nunc quoq; in Murata exiſtit, ſic partem eam Ciuitatis à primis vſq; temporibus vocamus. Erat in electione diſſenſus. At mirũ oſtentum omnem controuerſiam, & hęſitationem ſuſtulit. Columba cælitus dimiſſa cum superuolitarit prius, deinde in Seueri vertice inſederit, palàm fecit, quem Deus eligi voluerit, omnes vnanimes Diuinę præmonſtrationis nutum ſunt votis, ac ſuffragijs, & vocum plauſu ſequuti. Hieronymus Rubeus idem de electione Seueri Epiſcopi noſtri, & de Columba Cælitus dimiſſa, & de Eccleſia S. Ioannis Euangeliſtę ſcribit: ſed id diſcrimen intercedit, quod Eccleſiam D. Ioannis Euangeliſtę eam interpretatur quæ Rauennæ ſita à Canonicis Regularibus S. Saluatoris vocatis incolitur. Sed fallitur Rubeus neq; Epiſcopi Eccleſiarum ſubiunctarum tum Rauennę eligebantur, ſed à Clero, & Populo ſuæ quiſq; Ciuitatis; neq; Eccleſia D. Ioannis Euangeliſtæ erat Rauennę in qua Epiſcopi eligerentur, ſed Spiritus Sancti Eccleſia. Verum enim vero Cathedralis noſtra tum (vt dixi) erat, quæ nunc quoq; ſupereſt D. Ioannis Euangeliſtæ in Murata. Hæc de D. Seuero Rubeum ferme ſequutus ſcripſi, at paullo ſecius noſtros Canonicos in vita eius hunc inmodum habentur.

VI.

VITA
SANCTI SEVERI CÆSENÆ EPISCOPI.

vt appud Canonicos habetur.

SANCTORVM geſta Præſulum, quæ Dei donante gratia partim communi omnium locutione ad memoriā laudabiliter reducuntur, partim Diuinæ Scripturæ libellis ſcripta eſſe videntur, non immeritò Matris Eccleſiæ patres annua reducta ſolemnitate ad communem totius Populi auditum Sacræ ſcripturæ eloquijs recitare decreuerunt, ſunt enim (ſicut teſtatur Diuina Scriptura) lucerna ſuper candelabrum poſita, quæ ſuæ lucis fulgore cunctis Domum Dei ingredientibus, ne offendant lumen præbet, vnde eorum vita, & cuncta miracula in Sacris eorundem Solemnitatibus non ſine cauſa quotidie recitantur, vt videlicet eorum Sãctæ vitæ teſtimonio informati, & melliſluæ prædicationis paterno verbere caſtigati de virtute in virtutem ambulando Deum Deorum in Syon (ſicut, & ipſi) videamus. Ex his vero extitit vnus Beatæ memoriæ Sanctus Seuerus Epiſcopus, qui Dei cooperante miſericordia Cæſenati Eccleſiæ prę ſidens, Populum ſibi commiſſum diu noctuq; Sanct is orationibus Deo comendans adhuc in carne degens ſaluberrimis monitis quotidie excolens eum à vitijs purgans virtutibus, quibus Chriſto placeret, preſtanter replere ſtudebat; poſt Sanctam etiam mortem ſuam eundem Cæſenatem Populum ſaluberrima miraculorum multorum prædicatione informans, & docens Deo (vt iuſtum eſt) inceſſanter reddit amabilem. Nunc ergo ad ea, quæ de Sancto Seuero Epiſcopo, vel vetuſtate narrante audiuimus, vel quorundam apicibus ſcripta eſſe cognouimus, Deo donante prouectum tranſitum faciamus. Tempo-

pore itaq; quo Pelagius Papa Romanæ Eccleſię Cathedram digne teneret, & regeret apud nos Rauennatis Eccleſiæ dignitatè Agnellus Archiepiſcopus gubernabat, Romani vero Imperij Sceptrum Iuſtinus minor, qui Iuſtiniano ſucceſſit in Gręcia vniuerſaliter retinebat ſub quo etiam Marcus Patritius Romę exiſtens curam Itaię religioſe habebat. Sub horum ergo iuſti regiminis moderatione contigit quendam miræ Sanctitatis Puerum nomine Seuerum ad Sanctę Cęſenatis Eccleſię gremium Dei deſtinatum veniſſe, quę alio tunc vocabatur nomine *Flauia Curua Papia*, qui prout erat puerilis ingenij, & columbinę ſimplicitatis in eadem Eccclesia diu, noctuq; exiſtens Domino ſe continuis ieiunijs, & orationibus pro vt poterat comendabat. Cum autem iam tantę eſſet ętatis, qui literas diſcere poſſet ſicut Dei diu diſpoſuerat gratia eiuſdem Eccleſię inhęſit patrono, a quo literarum diuinarum ſcientia perfectè imbutus, ſicut etiam iuſtum erat, ſortitur in Clerum, & de gradu in gradum, ſicut Matris Eccleſię mos eſt, Dei in eo creſcente gratia certis temporibus ab eodem in Diaconatus officium ordinatur. Poſt vero non longo tranſacto temporis ſpacio predictus Antiſtes, qui eum Sanctitatis amore, quaſi proprium filium gubernabat, ſicut Domino placitum fuit naturę concedens ſanctam animam Deo reddēs vita priuatur. Exequijs ergo more Pontificum digne compoſitis, quia indignum eſt, & ratione carens Eccleſiam ſuo diu priuari Paſtore conuenit vniuerſus Clerus, & Populus communi deſiderio, & voto eligendi ſibi Paſtorem ad Eccleſiam B. Euangeliſtę Ioannis, quę tunc caput Epiſcopij erat, inter quos aderat Beatus Leuita Seuerus vna cum Clero, & Populo obnoxijs præcibus exorans, & poſtulans vt dignum ſibi Deus prouideret Antiſtem. Orantibus autem vniuerſis, & ſupplici voce,ac mente Deum cōmuniter poſcentibus, mira res ſtupore digna, miraculis plena cernentibus qui aderant cunctis. Ecce per feneſtram Eccleſiæ aduenit Columba, niue candidior cælitus miſſa per Eccleſiam volitans, diuq; circumiens, tandem ſuper caput B. requieuit Seueri; Quo tan-

tanto viſo miraculo Populus ſtupens, & gaudens altiſonis vo cibus vna clamare cæpit, Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia viſitauit, & fecit redemptionem plebis ſuæ. Per Columbã enim deſignauit nobis dignum Antiſtitem, qui nos verbo prædicationis ſuę vere redimet de manibus inimici. Canonizatus ergo ex more Pontificum D. Seuerus Populo vnanimiter gaudente, & tandem Diuina donante gratia, Populi voto Catholice conſecratus, non vt piger Paſtor, ſed vt ſeruus vere fidelis commiſſi gregis cauſam fideliter cæpit habere; amans etenim ſibi commiſſas oues ſanctæ prędicationis verbo inceſſanter exhortãs Deo cuius erãt, vt aſſiduus Paſtor innocuas conſeruare ſtudebat, ne lupus inſidians de Chriſti ouili ſaltem detraheret vnam, vigilijs etiam, & orationibus pernoctando ſe ipſum Deo cõmendans pauperum habens vt pater curã humilitatis, & caritatis exẽplũ cũctis proponebat, ſed quia veritate teſtante Vrbs ſupra montem poſita non poteſt abſcondi, nec lucerna accenditur, vt ſub modio concludatur. Iam qualiter Deus B. Seuerum Epiſcopum poſt ſuſceptæ conſecrationis gratiam primo hominibus manifeſtarẽ voluit vertendo dicamus. Quodam igitur tempore cum peccatis Populi exigentibus tanta eſſet aeris ſiccitas, vt nec ros ad terram arreſcentibus herbis cadere cognoſceretur, per quos terra multa puluere ſpem ſegetum, & noualium omniũ negare videbatur. Cucurrit vniuerſus Populus virorum, atq; mulierum, cum paruulis, atq; puellis ad præfatam Eccleſiam D. Seueri clamans, atq; dicens Deus propitius eſto miſeris nobis peccatoribus, & terræ arridæ imbrem tuæ miſericordiæ nobis miſertus infunde; & hoc dicentes clamabant Sancte Se uere Serue Dei adiuua nos. Tunc Beatus Seuerus Epiſcopus his commotus præcibus miſeriæ eorum compatiens lacrimas fudit, & ſanctas in Cælum eleuans manus, hanc ad Dominũ orationem edidit dicens. Omnipotens Deus rerum omnium Creator, qui ſolus omnia noſcis, & omnia contines, qui in prima Eccleſia tua Hieruſalem Salomoni dilecto tuo dixiſti, hæc eſt Domus quam elegi mihi in ſempiternum. Hęc eſt Do-

Domus cum clauſero Cęlum propter peccata hominum vt non pluat, ad quam confugient homines, & rogabunt me, ego miſertus aperiam Cęlum, vt pluat, & ſubueniam eis. Tu ergo Pater Sancte qui idem es ſemper, & immutabilis, ne deſpicias peccata, & ſcelera noſtra, quæ multa ſunt, ſed reſpice ad ſolam miſericordiam tuam, qua ſuſtines nos, & Terræ nimium ſitienti aquę fluenta Cęlitus funde, vt Populus qui nimia ſiccitate, & aeris calore laborat ſciat te Patrem miſericordię, & pietatis eſſe, & glorificet nomen tuum Sanctũ, & glorioſum in ſecula ſeculorum: Cumq; omnes qui aderant vna voce dixiſſent Amen. Res valde ſtupenda, cum eſſet nimia Cęli ſerenitas ſubito nubes vndiq; venientes ventorumq; inglomeratę ad vnum tantam aquarum denſitatem dederunt, vt terra irrigata riuulis ſatiata fuiſſet, & herbe quę prius quaſi emortue videbantur, penitus reuiuiſcerent. Quo tanto viſo miraculo Populi, qui aderant cuncti laudantes, & benedicentes Deum, & Beatum Seuerum Seruum eius lęte alacres remearunt. Angelus autem Domini Beato Seuero oranti apparuit dicen famule Dei Seuere vigilanter ora, quoniam venies ad eum, quem mente, & puro corde dilexiſti Angelicæ viſionis monitus oraculo ad Eccleſiam vniuerſos conuocauit, ac uerbum ſalutis initians, ſuaq; quod dies inſtabat extrema cunctis reſerauit, Multitudo Populorum, qui conuenerunt hæc audientes lamentabantur eum inatibili cum vlulatu diſcedentes afflicti, ſeq; amplius conſolari diffidebant, cum autem appropinquaret hora, vt de corpore migraret ſpiritus eius B. Seuerus deuoti Cleri in medio iugiter Deum obnixius orabat tanto odore circa eum quę aderant populorum turbę ſacriq; Cleri in Templo Sancto Dei repleti ſunt, vt omnium aromatum vinceret ſuauitatem. Quis poterit tot ſigna quę aperte Dominus fecit Beate Pontifex digne laudare? Tu languidum à medicis recuſatum de cicatricibus liberaſti. Mulierem Demoniaco plenam ſpiritu liberam ad propria in pace reſtituiſti.

Ex Hymno ad Veſperas.

Adhuc Spoleto vehitur
Salutis deſiderio
Languens qui ſanus repetit
Ad propria cum gaudio,
De partibus Apuliæ
Profectus eſt Hydropicus
Et liberatus rediȷt
Ab omni morbo protinus.

Sunt qui dicant D. Seuerum Cęſenatem fuiſſe ita ſcribit Ioannes Baptiſta Briſſius Medicinę Doctor, & multę lectionis homo patritiuſq; Cæſenas, neq; ego in aliqua ſcribentiũ diuerſitate volo tanti Ciuis honorem patrię detrahere, licet repugnet antiphonæ, quæ ad laudes paucis ab hinc annis dicebatur, quæ Germanum faciebat erat autem.

O proles Alemaniæ, Sanctitatis ſpeculum Vrbis Cæſenaticæ nobile depoſitum; intercede pro nobis ad Deum, qui te elegit.

Occurri tamen poteſt. Eius opinionis fuiſſe, qui antiphonam eam ſcripſit. vtrum autem ab initio ea ſcripta fuerit, an poſteriore multo tempore non conſtare. Filippus Ferrarius Ord. Seruorum in Typographia ſua ad Martyrologium Romanũ: Germanũ ipſe quoq; facit. At Rubeus videtur Rauẽnatẽ facere verba ſunt. *Seuerus Rauennas Diaconus*. poteſt applicari vox Rauẽnas Patriæ, & dignitati vt fuerit Diaconus Eccclefię Rauennatis non autem fuerit patria Rauennas. At modus dicendi potius patriam ſignificat.

Lib. 3. Hiſt. pag. 171. Sub hęc tempora Fanum Ciuitas, & Cæſenæ arx conflagrarunt id teſtante Rubeo. Scripſit Andreas Agnellus, qui Archiepiſcopi Agnelli vitam ſcripſit, eorum prope temporũ ſcriptor. Cum vero nulla in D. Seueri noſtri vita fiat tantę rei mentio arbitror poſt mortem eius accidiſſe: qui obijt anno 571. vt in aliquo noſtro manuſcripto legimus.

An-

Annotatio de nomine Ciuitatis occaſione vitæ D. Seueri.

IN D. Seueri vita legimus antiquum Ciuitatis nomen fuiſſe Flauiam Curuam Papiam, atq; ita nominatam tempore Sanctiſſimi eius Epiſcopi, quod dictum occaſionem præbet de nomine nominibuſue Ciuitatis ſermonem ab initio repetere. Duo nos in hiſtoria agnouimus Senę ante exciſionem, poſt reſtitutionem Cęſenæ nunc itaq; de nuncupatione Flauiæ Curuæ Papiæ dicendum. Sentio ego nō poſſe appellationem Ciuitati ſub tempora D. Seueri accomodari nam vix dū Regnū Gothorū exciderat, ſub quo Procopius eorū temporū Scriptor non ſemel Cæſenam eam dixerat, nullo que alio nomine compellauerat. Sed vidimus prius quoq; Cæſenam, & Cæſenatum ordinem à Conſtantino Imperatore Magni Conſtantini filio nuncupatum, & à Quinto Cicerone dum reſtituebatur. Veriſimilius eſt ſi eiuſmodi vnquam nomine vocata fuerit, Tuſcorum ſub Imperio id fuiſſe. Tuſci ſane ante Gallos multam Italiæ partem poſſedere. Liuius id teſtatur. *Hetruſci in vtrumq; Mare vergentes* (inquit) *incoluere vrbibus duodenis terras prius cis Apenninum ad inferum Mare, poſtea trans Apenninum totidem, quot capita originis erant, Colonijs miſſis, quæ Tranſpadum loca omnia excepto venetorum angulo, qui ſinum circuncolunt Maris, vſq; ad Alpes tenuere.* Poſſediſſe ergo etiam Hetruſcos, Tuſcoſue hanc Regionem ante Gallos, & Senones patet. Fert autem coniectura nō fuiſſe locum, ac ſitum noſtrum ab inuaſoribus, & occupatoribus neglectū. Quem molles colles, fæcunda, & lata planicies, & contermininum mare pulchritudine inſigni decorant, & omnigena rerum copia cumulant. Quocirca multum probabilitatis accedit manuſcripto cuidam noſtrati, quod refert à Duce quodam Tuſcorum conditum hic Oppidum fuiſſe. Quod poſtea Flauius Papius Tuſcorum Rex miſſa huc Colonia ampliauit, a ſeq; Flauiam Papiam nominauit. Curue autem appellationem à forma vt antea quoq; diximus obtinuit. Ego tamen

non oppignero pro dicto in tanta antiquitate fidem : ſunt qui Cameſenam à Cameſe dictam aſſeuerent ; poſtea nomen vt in ſeculorum diuturnitate contingit in Cæſenã duabus ſubtra ctis literis contractum. at cum ex figmentis Annij opinio procedat, qui quoq; alij loco Cameſenæ nomen non noſtro aſſignat, dimitto. Reſtat vt quod de nomine Senæ dixi noſtrã ita Ciuitatem vocatam vſq;ad reſtitutionem poſtquam à Syllanis diruta iacuit, rurſus ad incudem reuocem. Cæſar Brixius Ciuis noſter in ſua ad Clementē octauũ de Ciuitate hac relatione locũ Strabonis,(cui ſententia mea pręſertī innititur,) ipſe aliter vertit. Strabo loca numerãs quæ in itinere Romano ſunt inter Parmã, & Ariminũ hæc ſubinde nominat Acarã, Rhegium Lepidi,Nacros,campos,Cliternam,Forum Cornelium, Fauentiam, Sinam vel vt potius eſſe opporteret Senam. Omnia inconiuncta profert; ſolis poſtremis coniunctiones addit Fauētiæ δὲ. Senæ Καί eſt ſcilicet græce Φαο ενθια δὲ Καί σίναι. Briſſius ergo ſyllabam Καί non arbitratur cõiunctionem ſed partem nominis quod ex ipſa, & σίνα componeretur ſcilicet Καισινα, ſeu Καισηνα. & latine Cęſena at fallitur, neceſſum enim coniunctioni δὲ aliquam reſpondere coniunctionē ſecus abſona omnino eſſet iugatio,eſſet n.Fauētia vero ſiue Fauentiaq; Cęſena, que conſtructio ſignificaret Fauentiam eſſe Cæſenam ipſam. vt neceſſe ſit δὲ. hic vel ſignificare que vel ſignificare cęterum, cui reſpõdeat particula Καὶ. ideſt, & ſit conſtructio Fauentiaq; & Cęſena, ſeu cęterum Fauentia, & Cęſena ſi δὲ interpretemur hic ſignificare (cęterum) & hic eſt conſuetus ordo, & progreſſus in plurium locorũ enumeratione ſi inconiuncte reliqua proferantur,poſtrema coniunctione aliqua vt colligentur, coniunganturq; Eſt alia rurſus grammatica ratio ſi enim Καὶ eſt pars nominis ex ipſa, & σὶνα. reſultantis non ſuo ipſa accentu ſignaretur, & σίνα. ſuo hęc acuto illa graui, vt in codice gręco ſignatas aſpicimus, ſed earum aggregatum vnico notaretur. Torquebat ea cura Brixium ne Patria innominata reſtaret,at non viderat eodem quo à Strabone Senæ nomine à Polybio, & à Liuio

ap-

appellatam. Maioremq; multo ſplendorem ab eiuſmodi appellatione ſortiri quam ſi ex nouo vſu non ex prioribus monumentis Cęſenam vocauiſſet. Ita enim indicat eſſe illam Senam, quæ ad Superum Mare Colonia priuilegio immunitatis donata ab Romano Senatu, ac Populo. Eſſeq; Senonum Regiam in octaua Italiæ Regione in qua natio ea ſedem ſuam fixam, ac primariam Plinio teſte habuit, ex qua veluti ex fonte vires, & Imperij prolatationem effudit, & vſq; ad vſentem ad Eurum, & vſq; ad Atheſim, & Venetos ad Boream. Subiectæ gentes hanc vt Metropolim agnouere. Huc vt ad ſupremum Tribunal confugerunt; Rauenna certe huic ſubiacuit, & vltro fatetur Rubeus in Rauennate Hiſtoria, Rauēnam Senonibus ſubiectam fuiſſe proindeq; & eorum Regiæ. verba ſunt. *Multis deinde poſt annis cum Galli in Italiam irrupiſſent, v Liuius memoriæ prodit Senones ab vſente, ad Atheſim incolentes Rauennam etiam poſt Vmbros tenuere, quod, & Polybius affirmat ſcribens inter Apenninum, & Padum primo Ananes, poſt Boios, inde Euganeos, poſtremo Senones expulſis Tyrrenis iuxta Adriaticum Mare extremos omnium Gallorum incoluiſſe, vt Rauennam à Senonibus habitatam affirmare poſſimus.* Hæc Hiſtoricus, & Ciuis Rauennas Senam vero fuiſſe Regiam Senonum Sedem ex ſuperiore Hiſtoria planum. Non decet ergo Ciuē Cæſenatem tanta gloria ſpecie pietatis patriam ſpoliare. Sat erat aduerſus eam pertinaci eius factorum ſilentio ſublimia ingenia quę multa peperit per tot ſecula peccauiſſe. occaſionem noſtra taciturnitate præbuimus, vt eam ſcioli quidam, an potius neſcioli? Caſtellum dixerint. Qui ad Procopij grecas Hiſtorias ſyllabum ſiue indicem confecit inter cętera notat *Cæſena Caſtellū 166. 255.* quibus in locis Procopius de Cæſena noſtra loquitur, quæ tempore vſq; Melchiadis Pontificis Epiſcopali dignitate ornata certe fuit, & prius non dubie. Indoctus ille Caſtellum vocat: at erroris occaſio homini parum accurato fuit quod Procopius vocat eam non ſemel græce Φρούριον quod nomen cum plura ſignificet. Interim locum munitum ſiue Ciuitas ſit, ſiue Caſtrum; inter-

terdum Caſtellum ipſum ſignificat hinc deceptus indicis confector antiquiſſimam Ciuitatem Caſtellum dixit. Nõ dixiſſet ſi vel parumper geographię vacaſſet, vel historiæ: cum in Itinerario Antoninus non ſemel Ciuitatem appellet, & in Geographia Ptolemęus. Hęc de nomine Senæ dixiſſe, iterum volui, cum iam & in Apparatu dixerim. Sed cur non notem errorem Leandri Alberti vbi de Sena Tuſca loquitur qui Senenſem Coloniam Senonibus conditam Senam Hetruſcam exponit. Fallitur ipſe, & falluntur, quos ſequitur præſertim dum dicunt in bello aduerſus Romanos eam condidiſſe. Senones à Camillo pulſi domum fracti redierunt. In ſequentibus poſtea aduerſus Romam bellis in Campaniam, vel in Apuliam receſſere; nunquam in Hetruriam. Senenſem Coloniam ad Superum mare fuiſſe vacationis, & immunitatis conceſſione firmatam ex Liuio patuit, & nos antea late expoſuimus. Ad illud mare non ad inferum habitauere Senones ad illudq; Senam ędificauere in angulo litoris Veneti cum Apennino, non ęſtimando geometrica rem ſubtilitate (neq; enim Apenninus cum mari iungitur) Et condiderunt ad litus inter Fanum, & Anconam Senegalliam nouum gentis, & nationis monumentum; dum à Gallis conditam, & à Senonibus eodem nomine ſignificarunt. Supinus omnino error Leandri cum dicit Senam Hetruſcam eſſe quam Polybius dicit à Senonibus ędificatam, loca Polybij antea adduxi in apparatu. Gotifredus, ac Policarpus quos adducit in eodem errore verſantur. Errorem eſſe ſuperiora indicant.

Ptolemæus.

FINIS LIBRI QVARTI.

SCI-

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ, IAM CÆSENÆ.

LIBER QVINTVS.

REDEO nunc ad Romanos, qui grauibus querelis, & impotenti animo debacahati pro decore antiquo, turpiorem adhuc ſubiectionem: pro opibus, & diuitijs priſtinis, ſuarũ rerũ, & ſuorum hominũ miſeram ſtragem pepe-rere. Res vero hunc in modum ſe habuit. Pertinet autem ad vniuerſam Italiam, & ſingulas eius Ciuitates enaratio. Querelę Romanorum ad Auguſtum, & ad Sophiam vxoɾẽ sũma fuit. Ea ſe à Narſete, & à Gręcis ſub eius magiſtratu pati, quę nunquam à Barbaris paſſi ſint, ſub quorum Imperio multo ſatius fuiſſet permanere quam ſub dira improbi Eunuchi adminiſtratione coerceri. Ea vero ſpe recreari quod cum optime ſciant hęc nondum eſſe Auguſtę eorum Maeſtati, ac pietati nota, confidunt ſtatim atq; innotuerint, tantę Ciuitati, tamq; deuotæ opem laturos. Eiuſmo

modi querelis commotus Iuſtinus confeſtim Longinum prę-fectum Narſeti ſubmiſit: Narſetes vero tam ſubita nouitate perculſſus timore,atq; ira prauis conſultoribus vſus Longobar dos quibus cũ magna ipſi neceſſitudo intercedebat, & quorũ præcipue opera Totilam vicerat ad occupandam Italiam ſollicitauit hortatuſq; eſt vt Panonię ſaltibus relictis felicia Italię rura, & Ciuitates omni bono refertas ſuas facerent. Ho minem impotentem, & ſua ob merita tumentem tum Imperatoris factum commouerat, tum Sophiæ diſtum valde pupugerat. Rediret vt in gyneceo puellis tanquam Eunuchus lanarũ penſa diſtribueret. Qui reſpondit eam ſe telam orſurum quã nec ipſa, nec maritus poſſent detexere. Fuit hęc poſtrema priſtinæ Romanæ, Italicæq; felicitatis commutatio, & cataſtrophe. Longobardis genti penitus ferę, & barbarę, & Re ligionis experti qui circumlatum Capræ caput pro numine adorabant dari direptum. Verum peccata enormia rebus florentibus perpetrata Diuinam iuſtitiam prouocauerunt. Fuerat Roma Babilon illa, quam D. Ioannes in Apocalipſi adeo deteſtatur. Fuit ergo Diuinę iuſtitiæ tot vlciſci ſcelera. Sed eſt etiam Diuinæ pietatis aduerſa immiſcere ſecundis. Humanus enim animus afflante fortuna velis extenſis in vitiorum ſyrtes impingit, & demergitur: at reflante, vela contrahit, & ad ſui cognitionem tanquam ad ſecura vada retrahitur. At ſi vnquam eminuit mortaliũ occulis Dei ad affligen dum conſilium, flagellum ſcilicet à Diuino ipſo Numine im miſſum eſſe in Longobardorum inuaſione potiſſimum patuit: ſtrauit enim aduenturis viam prętuia illa ac ſeuiſſima peſtilentia, quã Paulus Diaconus miſerandũ in modũ deſcribit,eſt ve ro deſcriptionis concluſio. *viſus occulorũ ſuperabant cadauera mortuorum. Paſtoralia loca verſa ſunt in hominum ſepolturas, & hobitacula hominum facta fuerunt confugia ferarum, & hæc mala intra Italiam tantum vſq; ad fines Alemanorum, & Baiorariorũ ſ les Romanis accidere.* Hæc ille. Exhauſtas ergo gente redd idit funeſtiſſimus morbus Italas Ciuitates vt ſcilicet paterent vrbes diſtitutæ defenſoribus Barbarorum furori. An

no

no itaq; quadringenteſimo ſexageſimo octauo Longobardi ſub Rege Alboino ex Panonia, quam 42. annis incoluerant: Italiam proxima peſte funeſtam, & iuncta penuria, & fame peſti afflictam inuaſere. Prçerat Italiæ toti pro Iuſtino Longinus, cuius Prçfectura Exarcatu nomine nuncupabatur. At breui inualeſcentibus Longobardis bipartitum, eſt Italię Imperium: magnam enim eius partem Longobardi ſibi vendicauere. In tranſpadana primum Regione Imperium conſtituère cuius Sedes Ticinum. Retinebat tamen multa vltra Padum Exarchus Paduam Monſelicem, Mantuam, Cremonam Voltureniam, Nouum Comum, & nonulla loca in Taurinis: Cætera Tranſpadana occupauerant ſub Alboino Longobardi ſed etiam cis Padum loca Placentię occidua obtinuere. Prætereа Apenninum tranſgreſſi Tuſciam ferè omnem excepta Roma cæperunt. Reliqua Italiæ loca Exarcho parebant; qui in ſingulas Ciuitates ſingulos Duces Græculos in Vrbem etiam, qui regerent mittebat, & Romani, qui faſtidiebant Narſetem inferiores tanto miniſtros tolerabant nedum, ſed tanquam celitus demiſſos ſuſcipiebant. Terror enim Longobardorum deiecerat animos vt græcum auxilium demiſſe deprecarentur. Alboino regnante prouincia hæc Æmilię periculum a Barbaris vt remotum ſpectabat, tum ob locorum diſtantiam tum ob reſidentis in ea Exarchi præſidium. Alboino mortuo, qui parum in Italico Regno triennium fraude vxoris occiſus ſuperauit, ſucceſſit Clefis, qui in Æmiliam ex Tuſcia tranſmiſſo Apennino penetrauit. Forumq; Cornelij à Narſete dirutum, reſtituit, vt eſſet ceu Rauennę obex. Cur autem Narſes in eam Ciuitatem ſæuierit, quę facile gręcos ſub Ioanne Vitaliano cui Cęſena reſtiterat, recepit non video, neq; ſcriptores dicunt. Tum autem Imolę nomen eſt conſequuta. Ariminum pariter, & Claſſem Oppidum per eiuſdem Apennini tramites, & conualles aggreſſus eſt, & cępit. Mortuo intra bienniũ Clefi ipſe quoq; ex inſidijs domeſticis Longobardi pro Rege triginta Duces elegerunt ſingulis ſingulas Ciuitates regendas tradendo.

ANNI. 468.

Longobardorũ inuaſio.

X Fe-

Feroaldus ex illis claſſem Rauennæ Oppidum obtinuit. Ex eoq; loco plurimum Rauennæ negotijs faceſcebat. Oportebat autem ex propinquitate damnis forte ſed pericu is certe ſubeſſe Cæſenam cum præſertim Ariminum etiam finitimã Ciuitatem hoſtes occuparent. Par quoq; à claſſe periculum propter parem diſtantiam Foropompilij, Foro Liuij, & Fauentię, ſed Fauentię propter Imolę vicinitatem perturbatio adhuc ſtatus, vt in vigilia quadam, ac ſtatione militari hæ Ciuitates in reliquo Longini magiſtratu fuerint, quindecim autem annos Longinus magiſtratum ſuſtinuit. Ipſo autem amnoto ut impare oneri nouum Exarchum huc Imperator Mauritius Zmaragdũ virũ multo aptiorẽ militiæ miſit qui breui claſſem Venetorum Claſſe adiutus recuperauit, expulſo, & occiſo Feroaldo: plures etiam alias Ciuitates recepit vt protulerit Exarchatus fines, & Prouinciam Tutiorem reddiderit. Tres annos imperauit Zmaragdus, elapſo autem triennio miſſus eſt Romanus tertius Exarchus ab eodem Imperatore Mauritio. Romanus Patritius erat, & ab initio ſtrenue ſe geſſit vnica enim ęſtate armis recuperauit Sutrium Polimartium, Hortam, Tudertum, Ameriam, Peruſiam, Luceolum, & complura alia Oppida, & Caſtella. Deinde vero nihil opis tulit Romæ miſere à Longobardis vexatę vt D. Gregorius deplorans deſcribit. Pręſtat ad clariorem intelligentiam Regum Longobardorum breuiter ſeriem ad id vſq; temporis referre. Poſt ergo Cleſim qui ſecundus Rex fuit, Alboinoq; vt antea dixi ſucceſſit, Longobardis placuit pro vnico Rege diſpertitos habere Duces, quos triginta conſtituere. Decem hi annos Rempublicam adminiſtrauere, at mutato conſilio Regem rurſus eligere decreuerunt Autharemq; Cleſis filium elegere; erat is annus ab ingreſſu in Italiam Alboini decimus quintus qui annus incidit in Lõgini finem, & Zmaragdi principium. Interim vero triginta Duces, & Imperium extenderant, & Italiã miſerè afflixerant iniquiſſimi in res, ſeuiſſimi in homines: in Sacerdotes autem, in templa, in ſacra omnia, & demum in totam Chriſtianam Religionem impij, et nefarij.

Smargdus. Secundus Exarchus.

Pro-

Proſatatio vero Longobardorum Imperij ea fuit vt prȩter Romam,& memoratas antea Exarchatus Ciuitates nihil Imperatori relictum fuerit exceptis tractibus, qui à Neapoli ad Mamertinum fretum:à Siponto ad Hidruntem: à Beneuento in Calabriam extenduntur. Facta vero Zmaragdi ſub primo Autharis triennio fuere. Ad initium ergo anni eiuſdem regis quarti tertius Exarcus aduenit Romanus nomine,dignitate Patritius. Eodemque anno tot, quot, enumerauimus Ciuitates, & loca recepit. verum erat Autharis implicitus bello bis à Gallis illato. At repulſis,& pacatis Gallis nō in Æmiliam, & Exarchatus partem hanc contendit, ſed per Tuſciam, & Vmbriam, ac Spoletum peruenit Beneuentum, & inde Rhegium vſq; peruaſit. Authari Agilulphus anno Christi 590. ſucceſſit cuius Regni anno ſecundo D. Gregorius in Pontificem aſſumptus fuit. Interim ſæuiebat atrox illa peſtis, quæ Pelagium Pontificem D. Gregorij deceſſorem peremit, & Romam miſerandum in modum afflixit. Soli demum ſanctitati D. Gregorij inſtitutiſq; ab eo precibus, quas populus in ordines ſuos diſtributus deuote recitabat, demum ceſſit. Præceſſerat peſtem in tota Italia eluuio quæ poſt vniuerſi Orbis diluuium in ſacris litteris expoſitum omnium maxima habita eſt. Tibris egreſſus ripis ad editiores vſq; Vrbis partes aſcendit maximamq; ſerpentum vim, & inter illos ingentem, & enormem Draconem ad Mare deuexit. conſequuta peſtis videtur Italiæ vniuerſæ non ſecus, ac eluuies communis fuiſſe: at Romæ funeſtior. Cum à Scriptoribus vna eius Ciuitatis peſtis exageretur. Et forte hȩc ea eſt, quam Paulus Diaconus his verbis refert. *Hoc anno* (inquit) *fuit peſtis inguinaria iterum apud Rauennam, Gradum, & Iſtriam grauiſſima vt etiam prius ante triginta annos extiterat.* Oportet autē tum noſtras has finitimas Rauennæ Ciuitates, vel eodem malo perculſas; vel ſummo ſaltem in timore vixiſſe. Interim tamen toto Zmaragdi, & Romani tempore Prouinciæ hæ Æmilia,& Flaminia nullam ab hoſte Longobardo moleſtiam paſſæ ſunt. Decenni Romani Exarchi Magiſtratu. Quem

Paulus Diaconus lib. 3. cap. 16.

Callinicus 4 Exarchus.

morte finiuit Callinicus quartus Exarchus ſucceſſit. Mutatio Exarchi D. Gregorium recreauit Romano iure merito infenſum: tolerauerat enim ingentes Romani territorij clades. Forte à Sanctiſſimo Pontifice accitus fruſtraq; eius ſaltem implorato auxilio; forte in arcanis id mandatis habebat ab Imperatore Mauritio parum Pontifici ęquo. Callinicus ab initio pacem cum Longobardis ſeruauit. Regnabat tum Agilulphus, quem Theodelinda prius Autharis vxor in maritum, & in Regem (Longobardis ita permitentibus) elegerat. Aduerſus hunc Regē ſuſpicionibus potius adductus; quã iniurijs prouocatus Callinicus mouit, & Mutinam paruum tum locum, & Rhegium, & Parmam, quas Ciuitates occupauerant Longobardi (quando vero non legi) facile omnia anno ſexcenteſimo primo recuperauit, & Parmę captiuos fecit Godiſcalcum Agilulphi Regis generum Parmęq; Ducem, & vxorem Regis filiam eoſq; Rauennam adduxit. Iratus, & merito ob violatam pacem Longobardus magno apparatu exercitum inſtruxit, quo Ciuitates Tranſpadanas eouſq; ſub Imperatoris ditione permanentes aggreſſus Patauium, Monſelicem, & anno ſequenti Cremonam, & Mantuam expugnauit, & Volcureniam deditione accepit. Patauium vero non contentus occupatione combuſſit. Eiuſdem Regis iuſſu Ariulphus Dux Spoleti, & Tuſciæ Longobardorum diſpertitis copijs, & Romanum agrum, & Rauennatem nimirum noſtrum quoq; per quem tranſire oportebat latè populatus eſt, vt Hoſtlia damna perferre, & armis ſe defendere hæc loca cogerentur, tum eo anno, tum ſequenti, quo idem Ariulfus acrius, & hanc Regionem, & Romanam vexauit. Secunda vero hęc vexatio ſub Zmaragdo rurſus exarcho fuit. Imperator Mauritus Callinico iratus quod Longobardos prouocauerit, nec potis fuerit Imperij poſtea tot, tantaq; loca defendere illum remouit, Zmaragdum remiſit. Qui huc reuerſus vires hoſtiles cũ ſuis cõferẽdo diffiſus armis pacẽ quęſiuit; cõmouerat Zmaragdũ, quod Agilulphus, & Ariulphus dimiſſa Regione Romana toti ĩ Exarcatũ prominebãt. Territus itaq;

Sigonius l. 1 ſub ãn. 601 & 602.

Exar-

Exarchus cōſilia pacis inijt ſuadente Sūmo Pōtifice Gregorio Sancto: ipſoq; intercedente vt literę eius ad Theodelindam Reginam coniecturam prebent pax coaluit, ea tamen conditione, quam impleuit Zmaragdus reſtituendi cum Parma generum, & filiam Regis cum bonis eorum omnibus quæcunq; aſportata fuere. Paulus Diaconus ſcribit inducias fuiſſe vſq; ad kal. Aprilis anni 605. ſub hæc tempora quæ fuerit Epiſcoporum Cęſenę ſeries præſtat exponere. Poſt D. itaq; Seuerū qui anno 571. obijſſe dicitur fuit Florius, qui adfuit Concilio ſub Agathone Pontifice aduerſus Monothelitas celebrato an no 580. quę fuerit eiuſmodi hæreſis etymologia vocis indicat. Monos μονός eſt idem atq; ſolus, & ideo vnus, & theleſis θελησις voluntatē ſignificat, vt monothelitę fuerint, qui vnā in Chriſto voluntatē aſſeruere nō duas quot vere ſunt humana, & diuina: neq; .n. natura humana ſine anima humana, & rationali eſſe poteſt, neq; anima humana ſine appetitu ſuo, qui eſt volūtas. De volūtate .n. Diuina ne heretici quidē dubitauere. Macarius Epiſcopus Antiochenus fuit hęreſis, vel author, vel nouator. Is autem vna cum ſecta damnatus eſt hęreſis in 6. generali Synodo actione quarta in quā inſerta eſt Synodus Romana ſub Agathone cui adfuit (vt dicebam) Florius Cæſenas Epiſcopus eiq; ſubſcripſit ſtatim poſt Victorē Bononiēſē Epiſcopum hunc in modum. Florius Epiſcopus Sanctę Eccleſiæ Cęſenatis in hanc ſuggeſtionem. Poſt Florium Eccleſię huic præfuere Concordius, & Natalis, quorum mentio habetur in D. Gregorio in regeſto lib. 12. epiſt. 1. qui locus eſt ad rei, de qua agitur, & ad antiquitatis intelligentiam importandus, ſcribit Sanctiſſimus ille Pontifex Mariniano Rauēnę Archiepiſcopo (Epiſcopum autem appellat Pontifex) hæcq; eius verba ſunt. *Fortunatus itaq; lator præſentium in monaſterio SS. Laurentij, & Zenonis, quod in Cæſenati Caſtro eſt conſtitutū à Natali quondā Epiſcopo officiū quondā Abbatis ſibi aſſerēs eſſe cōmiſſum; nunc ſe à ſucceſſore eius Cōcordio nulla exiſtente cauſa aut culpa ex inde remotum atq; alium in loco ſuo quæritur eſſe ordinatum. quod etiam coram teſtibus quibuſdam Diaconibus noſtris preſente*

Tom. 3. Cōcil. pag. mihi 243.

Dia-

Diacone prediƈti concordis Epiſcopi ſui cauſas allegante ex parte ita eſſe præclaruit. Sed quoniam certior in partibus illis vbi res acta eſt, poteſt eſſe probatio fraternitas tua dil genter, ac ſollicite hoc ſtudeat perſcrutari. Colligimus ex his Concordium tum cum D. Gregorius ad Marinianum ſcribit vixiſſe. Marinianus autem ex Rubeo ad Eccleſiæ Rauennatis regimen anno 595. eueƈtus anno ſexcenteſimo ſexto moritur. vt Concordius facile poſt ſexcenteſimum annum Eccleſiæ noſtrę præfuerit. Interceſſerit vero inter ipſum, & Florium Natalis, qui Fortunatum Abbatem fecit, at Concordius reiecit in manuſcriptis noſtris Concordius Taruiſinus dicitur, & Natalis Vtinenſis. Verum quod ad antiquitatis cognitionem pertinet oportet tum vnicum fuiſſe S. Laurentij, & S. Zenonis monaſterium fuiſſeq; in parte ſuperiore Ciuitatis quæ nunc vſq; Murata antiquo nomine dicitur quæ ſuperior pars ſitu, & munitione Arcem, ac Caſtrum Ciuitatis rapræſentabat, & dicebatur; at poſtea diuiſæ fuerunt horum Sanƈtorũ ædes adeo vt Eccleſia D. Zenonis in ſuburbio ab eius nomine diƈto fuerit ædificata vbi mea quoq; ætate ruinę Templi viſebantur, nunc autem in eius ruderibus excitata proxime fuit, & Sanctiſſimæ Virgini dicata Eccleſia, cum iam pridem intus Ciuitatem Diuo eidem fuerit Templum ædificatum à quo via S. Zenonis Troua denominatur. Prior locus extra Ciuitatem Caſa Roſata vulgo dicitur. D. Laurentij Templum ad Sapim fuit tranſlatum quouſq; porrigebatur ſuburbium ab eodem Sancto nuncupatum, ibiq; in egregiam molem extruƈtũ, & camaldulenſibus monachis vna cum multis redditibus ſub Abbatię titulo aſſignatum. At iuſſu demum pontificio fuit Abbatia Cæſenati Epiſcopo in perpetuum anno 1460. tempore Antonij Malateſtij Epiſcopi vnita, quę vnio rurſus tempore Ioannis Venturellij Epiſcopi confirmata fuit. Cumq; Sapis partem Eccleſiæ demolitus pro ſua incoſtantia eſſet, in eundemq; ſtatũ ſacram D. Michaelis ædem adduxiſſet vtraq; fuit iuſſiu Petri Vicentini Epiſcopi ſublata, quod idem proximis annis de D. Nicolai Eccleſia Antiſtite Adoardo Gualando

de antiquo [illegible] ſitu.

do contigit:cum enim in edito ipſa loco ſita eſſet, & ad tumuli radicem flumen ſe ſe extendiſſet metu ruinæ Epiſcopi eius iuſſu, diruta eſt,& ibi ad rei memoriã columna erecta. At ad pacem inter grçcos,& Longobardos. Siue ea pax fuerit, ſiue induciç,durauit annos octo ſupra triginta: toto ſcilicet tempore reliquo Zmaragdi,& trium ſequentium Exarchorum Ioannis Lemigij, Eleutherij, & Iſacij. Fuit interim quies à Longobardis:attamen aliquæ in Prouincia turbç. Nam Ioannes Lemigius fuit tumultu populari à Rauennatibus in palatium irrumpentibus occiſus vna cum iudicibus, quos ſecum duxerat vniuerſis. Prouocauit Populi furorem ſuperbia viri, atq; onerum ſolito grauiorum impoſitio. Sufficitur ab Heraclio Eleutherius ſibi à cubiculo eunuchus quidem, ſed rei militaris admodum peritus. Is ſtatim atq; Rauennam venit ſeuerum iudicium aduerſus Exarchi interemptores exercuit, & quoſcunque delicti reos repperit pœna mortis affecit,cæterum, & ipſo imperante, & duobus ſequentibus, & qui eum ſequutus eſt Iſacio arma ceſſarunt: ſucceſſit Theodorus Calliopa anno 642. hic etiam primis octo magiſtratus annis pacem cum Rege Longobardorum, tum Rothari ſeruauit. Sed anno circiter 650. non ſine magno damno arma mouit: cauſa vero fuit Ariana hæreſis, quam mirum in modum Rotharis fouebat. Fuit hic filius Arioaldi ſexti Regis, qui Adualdo Regi, Agilulphi filio expulſo, fuit à Longobardis ſuffectus. Fuit itaq; Rotharis ſeptimus Longobardorum Rex: hic patris errorem ſequutus nedum eſt, ſed pro virili prouexit vt in quaq; Ciuitate Longobardis ſubiecta iuſſerit prçter catholicum Epiſcopum etiam Arianum eſſe. Martinus ergo primus inter Sanctos deinde relatus, omni ſtudio, & opera contendit ad Catholicam Eccleſiam, & Regem reuocare, & gentem. At fruſtra ceſſit tum Pontificis, tum Exarchi quoq; cum Pontifice conſpirãtis conatus:vſus eſt itaq; Põtificis etiã cõſilio Theodorus armis; at Exarcatus milites,& Romani, qui aduenerãt, & meliorem cauſam tuebantur victi multiq; occiſi: timor, & dolor noſtris ex clade. At timor ceſſauit: Quod victor in Li-

Exarchi poſt Zmaragdũ Io. Lemigius. Eleutherius Iſacius.

Sigonius li. Secundo.

Theod. Calliopa Exarh

ANNI. 642.

ANNI. 650.

Liguriam non in Æmiliam arma vertit, eamq; obtinuit, cæterum nullum hic bellum, ſed quies ſuſpecta vſq; ad Grimoaldi Regnum, verum enim vero Exarchus Calliopa, qui arianæ ſe hæreſi infenſum, & Pontifici iunctum præbuit pro hæreſi Monothelitarum aduerſarius acerrimus eidem Sanctiſſimo Pontifici fuit. Verum clarior erit hoc modo narratio. Imperator Conſtantinus Monethelitarũ hæreſi ĩfectus adeo fuit, vt conatus per Exarchos ſit Pontificẽ ipſum Summũ, vel dolo, vel vi in eum errorem ducere, ſiq; prorſus repugnauerit, vel vinctum Conſtantinopolim tranſmitti, vel interfici iuſſit. Cũ eiuſmodi mandatis Calliopæ reuocato Olympium ſuffecit, qui Romam profectus, idq; conatus, non eſt voti compos factus. Rurſus ergo Imperator Calliopam Exarcum miſit, qui felicior Olympio in impietate fuit: nam in vinculis Martinum habuit Sanctum Pontificem, atq; uinctum Conſtantinopolim amandauit; vnde in Pontum relegatus breui moriens æternam in Cælis Beatitudinem; in terris glorioſum Sanctitatis epithetum eſt aſſequutus. Imminuit ergo tum Exarcatus Populis ab infectis Magiſtratibus hæreticæ labis periculum. Credo tamen inuictos in recta fide permanſiſſe; nam milites Exatcatus paulo prius ad tutelam Summi Pontificis Romam vltro iuerant aduerſus inſidias Zachariæ proſpatahrij à Iuſtiniano ſecundo miſſi, vt Pontificem hæreticis dogmatibus repugnantem, vel aſſentire cogeret, vel comprehenderet, & vinctum Conſtantinopolim mitteret. Attamen is zelus in militaribus his hominibus veræ Religionis fuit, vt aduerſus Imperatorem, cui militabant, & aduerſum primarium miniſtrum, eiuſque iuſsionem iuerint, Pontificemque defenderint: non tamen æque conſtantes in Rauennatis Archiepiſcopi ſciſmate, ſe ſe à primatu Eccleſiæ Romanæ, & vniuerſalis ſubtrahentis ad Ciuitatem noſtram pertinet rem aliquanto latius exponere. Maurus Rauennæ Archiepiſcopus trigeſimus ſextus ad Romanam Synodum ſub Martino Papa miſit, qui ſuo nomine Romanum Pontificem vt primum, et vniuerſalem agnoſcerent ſuamq; illi ſubiectio-

Olympius Exarchus.

ctio-

ctionem referrent miſſi fuere Maurus Cæſenæ Epiſcopus, & Deus dedit Rauennas Sacerdos: coacto ergo Concilio, quod centum, & quinque Epiſcoporum fuit poſtquam Martinus Pontifex, qui primus dicere auſpicatus eſt, finem dicendi fecit. Maurus Ceſenas Epiſcopus nomine, etiã Deus dedit collegę ſui ita loquutus eſt. *Suggerimus Sancto Apoſtolatui veſtro quia ſecundum veſtram prudentisſimam interloquutionem omnibus luce clarius, manifeſta ſunt, nec cuilibet ignotũ orthodoxorum, quæ per tot tempora illicite, tum à Cyro, Sergio, Pyrro, & Paulo, contra quos iuſtæ pro hoc quærimoniæ veſtræ Apoſtolicæ, Sanctæ Sedi à Fidelibus, & Zelum habentibus Deo oblatæ ſunt, Qua de re venerator Sancti Apoſtolatus veſtri Maurus Sanctisſimus Epiſcopus certius hæc eadem per apocryſarios ſuos cognoſcens omnino desſideriũ habuit Sãcto Cõcilio aduenire, ideoq; ſatagẽs direxit nos ad ſacra veſtra veſtigia videlicet vt voces eiuſdem per nos ipſos in omnibus, quæ in hoc Sancto Concilio regulariter peraguntur adimplere debeamus, eo quòd neceſſarijs vtilitatibus occupatus ad præſens minime valuit ſecundum veſtram præceptionem proſpectui veſtro repreſentari, ideoq; propriam Epiſtolam pro tali re vna cum ſcriptione eius præmanibus habemus, per quam noſtras perſonas in his: quæ aguntur pro ſe confirmare dinoſcitur. Significans, & ipſas occupationes pro quibus minime valuit aduenire, ſed ſi placet veſtræ Beatitudini, petimus vt ante omnia coram hoc Sancto Concilio recenſeatur, & actibus inſeratur.* Martinus Sanctiſſimus, & Beatiſſimus Sanctę Dei Eccleſiæ Catholicæ, atq; Apoſtolicę Vrbis Romæ præſidens Sancto Concilio dixit. Secundum poſtulationem Mauri Epiſcopi Cæſenatis, & Deus dedit prębyteri Rauennatis ſubſcripta epiſtola per eos oblata Reuerendiſſimi Epiſcopi Rauennatis Eccleſiæ ſuſcipiatur, & huic Sancto Concilio lectione pandatur. Cumque ſuſcepta fuiſſet à Paſchale Notario regionario Apoſtolicę Sedis in his relecta eſt. Domino Sancto, & merito Beatiſſimo totoque Orbe Apoſtolico, & vniuerſali Pontifici Martino Papę Maurus ſeruus ſeruorũ Dei Epiſcopus. Vnum omnibus, & ſingulare eſt Redemptoris

penes Rubeum.

ris Dei, & Domini Noſtri Ieſu Chriſti conceſſum remedium ad animarum noſtrarum ſalutem, vt ea, quæ per Apoſtolorum prædicationem percepimus, & patrum doctrinam procul dubio teneamus. Ergo quia Apoſtolatus veſtri pręceptionibus admonitus, vt pro his, quæ aduerſum eorum doctrinam commentata ſunt, debeam ad Sanctam, & Apoſtolicam Eccleſiã, veſtramq; præſentiam reperiri, & vna cum cæteris Epiſcopis, quæ de his patres præcipiunt, debeant terminari, neq; etiam pręparatus. Dum ab exercitu, & plebe huius Ciuitatis, vel etiam Pentapolitanorum detinear pro incertis Gentilium excurſionibus, & non ſe habentibus pręſentia excellentiſſimi Exarchi ad hãc ſuggeſtionis meę ſatisfactionem venire compulſus ſum. Quod cum ſummo mærore ſatisfaciens ſupplico vt me non ſicut abſentem, ſed vt pręſentem, & feſtinantem ſuſcipere Apoſtolatus veſter dignetur. Nam in his, quæ mouentur, & contra Patrum ortodoxorum decreta proponuntur, me non aliter ſentire niſi quomodo ſancta veſtra Apoſtolica doctrina, & ortodoxa tenet Eccleſia: & omnem nouitatem repellens, atq; reſpuens non ſolum et heſim quę à Pyrrho Conſtantinopolitano Epiſcopo defendebatur abijcio: quippe quia vt hęretica de ędibus Conſtantinopolitanę Eccleſię eſt depoſita; ſed & quæ ad eiuſdem defenſionem nouiter conſcripta ſunt, omnimodo nec conſentio, nec ſuſcipio, ſed cum anathemate repello, ſed, & duas operationes, duaſque voluntates profiteor, & Deum, & hominem Dominum Ieſum Chriſtum per Spiritum Sanctum in vtero Virginis conceptũ, & natum in duabus naturis verum Deum, & hominem in vna perſona vtraq; operantem, quæ Deitatis, & humanitatis ſunt, tenere me profiteor, nec aliud quam quod Sanctas quattuor vniuerſales Sinodos inuenimus prędicaſſe, & quintam ſub pię memoriæ Iuſtiniano ſuſcipere. Sed ſolam fidem à Patribus conſtitutam, per quam verum Deum, verumq; hominem totum in ſuis; totum in noſtris prędicauerunt, omni conſtantia profiteri. Ad quod hanc ſatisfactionis meæ ſuggeſtionem per conſamulos meos Maurum Cæſenatem Epiſcopum, &

De-

Deus dedit præſbiterum dirigere non ōmiſi eoſq; vice mea, vt quicquid aduerſus Ecthesios, vel alia conſcripta ad eius defenſionem nouiter comentata deſcripſerunt, me ſine dubio eſſe conſeruaturum. Et ſubſcriptio. Ora pro me Domine Sancte, & meritis Beatiſſime totoq; orbe Apoſtolice Papa. Inſertæ autem actis Concilij eiuſmodi apptobante Pontifice, & aſſentiente Concilio. In alia poſtea ſeſſione octauo Idus Octobris habita Epiſcoporum non nullorum abbatumq; & ſacerdotum græcorum damnantium Cyrum, Sergium, Pyrrhū, & Paulum libelli lecti ſunt: tum rurſus Maurus Cæſenas Epiſcopus ſubiunxit. Congruum eſt ſecundū quæ nobis relecta ſunt per ſuggeſtionē Sergij Capuenſis inſulæ Archadij Epiſcopi de perſonis, quæ ab ipſis ſunt accuſatæ propter eorum introductam nouitatem, vt hoc, quod ex perſona Domini à Beato Hieremia dictum eſt, & nos competenter dicamus. Obſtupuit Cęlum ſuper hoc, & tribuit in amplius terra, quoniam duo mala fecerunt contrarij. Dereliquerunt me fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas contritas, quæ non valent continere aquas. Ciſterna namq; contrita eſt omne verbum ex quadam hominum adinuētione compoſitum in allegationem erroris, quæ ab orthodoxis facile, velut aranea diſſipatur non enim de fontibus ſalutiferis ſpiritaliter ad acquiſitionem æternæ procedit. Atq; ideo competenter nos Beatus Paulus Apoſtolus præmuniens ait non debere plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem in definitione pietatis perdurantes. Qui enim hanc præterierunt non tantum læſi ſunt, decidentes a corroboratione ſua ſed, & inſipientię reliquerunt hominibus memoriam, vt in his, in quibus peccauerunt, nec latere potuiſſent. Gloria enim, & contumelia in loquela, & in lingua hominis caſus eſt illius, ideoq; conueniens eſt hanc quidem: *Sug[illegible]ſtionem ad oſte[illegible]ſionem reprehenſe hæreſeos noſtris actibus inſeri: nec enim faseſt ſupplicum Apoſtolicæ ſedis inſcripto, & ſine ſcripto precationes oblatas deſpicere, ſed vt condecet cum omni probitate contrarij, & veluti paleati verbi per ventilabrum canonicæ examinationis plenā*

 pur-

purgationem in communi exercentes efficere de maturis, & nutrientibus Catholicæ Eccleſiæ dogmatibus, quæ confirmant cor hominis per participationem paternarum inſtitutionum. Hæc Cæſenas Epiſcopus in Concilio vbi interfuere: ſubiuncti itidem Archiepiſcopatui Epiſcopi Boethus Cornelienſis, Bonus Ficoclenſis, Donatus Saſſinenſis, Leoncius Fauentinus, Ioannes Vicohabentinus, Galioniſtus Hadrianus, Stephanus Popilienſis, Creſcentius Liuienſis, Luminoſus Bononienſis. Hanc ergo iuſtã reuerentiã Maurus Archiepiſcopus Rauẽnas Summo Pontifici, & Legatis miſſis, & literis ſcriptis exhibuit vt vniuerſali Pontifici, attamen adeo ſuadente Dæmone, & ſurgente ambitione poſt hęc mutatus eſt, vt ab obedientia eiuſdem Romani Pontificis deſciuerit tanta pertinacia, vt in ſchiſmate quoad vixit, permãſerit; ſicut & ſucceſſor eius Reparatus. Succeſſit Reparato Theodorus, qui à duorum deceſſorum ſuorum faſtu, & petulantia abhorrens Romam profectus Summo Pontifici, tum erat Agatho ſe Eccleſiamq; ſubiecit, vel ſubiectã, eſſe & fuiſſe profeſſus eſt. Perdurauit Schiſma ãnos octo ſupra triginta, quo ãno Theodorus ſe ſubmiſit ĩ eadẽ obedientia Damianus ſucceſſor Theodori perſeuerauit, qui ad annũ vſq; 702. vitam produxit. at Felix in eius locũ ſuffectus, cum ab initio debitum Pontifici obſequium præſtitiſſet, Ex petitione deinceps penſionis ſolitæ offenſus a iuriſdictione Pontificis toto Orbe ſuprema ſe ſubduxit. Pontifex omni oficio, & lenitate conatus eſt hominem ad ſanitatem reducere, at cum omnia in Caſsum cederent, demum de Felicis veſania eſt cũ Iuſtiniano Imperatore conqueſtus: qui rei indignitate commotus iuſſit Theodoro militum Siciliam tuentium, tum Primicerio vt Rauennam adiret, & Felicem Pontifici ſatisfacere cogeret, Rauennates tumentes animis eo quod ſcilicet tum Exarchorum ſedes antea Regum Gothorum, & non nullorum prius Imperatorum Rauenna fuerit dedecere arbitrabantur occæcati faſtu ſi Antiſtes ſuus Romano Antiſtiti cederet. Faciebat etiam animos, quod exiſtimarent Longobardorum Regem, & Aquilẽ-

ſem, ac Mediolanenſem Antiſtites parum Pontificiæ maieſtati fauere. Ea Rauennatum animos irritabat conſideratio, quod tum Gothi Reges, tum Exarchi vniuerſæ Italię, & Romæ hi imperitarent, & illi imperitaſſent tantiq; imperij Rauenna fuerit ſedes; his accenſi Ciues adhuc concione Felicis amplius commoti nullum ſanum conſilium Exarchi præſertim admiſere animo; qui tamen periculum ab imperatoris ira vt magnum, vt imminens illis repręſentabat. Credere ſane par eſt Imperatorem locum primo dediſſe admonitionibus, & minis antequam arma pararet, victus tãdem pertinacia, & Felicis, & Rauennatum, qui præterea interpretabantur penſionis quantulæcunq; ſolutionẽ eſſe authoramentum ſeruitutis, portamq; aperiri Pontificum cupiditati onera ſubinde grauiora pro arbitrio Prouinciæ imponendi, quę cauſa, & ſuſpicio præſertim arbitror vniuerſæ Prouinciæ propoſita ab omnibus Ciuitatibus auxilia magna obtinuere. Prouinciæ huius in quam vſq; ad Longobardorum tum fines tot autem, tantaſq; coppias ſuppeditauere, quot quantaſq; his ſeculis nullo modo ſuppeditare poſſemus. Id pro coniectura repeto populos Summo Pontifici adeo obſequẽtes, vt proxime diximus ſuſpicione tamen ne onerum nouorum impoſitioni ſuccumberẽt eodem voto omnes Ciuitates ad Rauennatũ defenſionẽ magnas copias miſere. placet verba Blõdi, ſubjcere qui ex Andrea Agnello propĩquo illis tẽporibus Scriptore hæc in ſummam contrahit. *præſciuerunt eius Theodori, aduentum Rauennates, & defenſionem parauerunt cuius deſcriptio ab Agnello, qui propinquus illis temparibus fuit accuratiſſimè facta magnam oſtendit fluuiorum locorum, & populorum Regionis mutationem: Ceruienſes enim, & Comaclenſes nunc pene nulli, copioſæ fuerunt manus, & Popilienſes, Cæſenates, Cornelienſes, qui nunc Immolenſes, Fauentiniq; multo plures miſerunt armatos. quam nunc ſit Populi eorum collectio. Soli ex ſubiectis Bononienſes Foroliuienſeſq; ſunt aucti, & in nouum, grandemq; populum creuit Ferraria, quam in eo Rauennatum apparatu cernere eſt minimam fuiſſe.* Hæc inter cętera

Blon-

Blondus. Cur vero numeroſę adeo tum fuerint noſtræ gentes, & in illis tot armatorum millia Italiæ calamitates, & tum grauia vectigalia pro græcis Copijs alēdis (Imperatores.n. potius corradebāt ex Italis præter ſtipendiū quæ poterant quā vt ab Oriente quicquam huc pecunię mitterent) omnem luxum hinc eiecerant. Et perpetua vel occaſio, vel ſuſpicio belli in exercitatione armorum perpetua homines continebat. vbi victus veſtituſq; ſimplicitas, ſtatimq; atq; per ętatem licet inſtinctui ad connubia obtemperatur, minimo enim tum ſumptu numeroſa ſoboles alitur. hęc erit penes Diodorum in Ægipto immenſę multitudinis cauſa. Exitus modo pugnæ fuit Rauennatibus aduerſus ſunt enim græci Rauenna potiti, quā miſere diuexarunt adeo, vt vnanimes ſcriptores nunquam parem Rauennatibus cladem accidiſſe dicant. Archiepiſcopo Cathenæ iniectæ: primarios ac ditiſſimos ciuium Theodorus partim occidit, partim Conſtantinopolim cum Archiepiſcopo relegauit. Tam vero Felicis, quam Ciuiun occiſorum, atq; relegatorum diuitias aſportauit. Hic fuit impij belli exitus. Rubeus tribuit Cladem auxiliaribus noſtris copijs dicit enim victoriam penes græcos ſtetiſſe quia miſſi à finitimis Ciuitatibus milites inermes fuerint, & militię rudes: ſed id ad excuſandos, Rauennates dictum à veriſimilitudine aberat, Populos, qui ſemper erant in procinctu imparatos ab armis eſſe, & quam multitudinem armatorū admiratur Agnellus, & poſt Agnellum Blondus, fuiſſe multitudinem inermium, ſi forte remiſſiores in pugnando prouinciales fuęrunt, cauſa foret quod melius occaſione belli moniti impia ſe arma ſumpſiſſe intellexerint; vnde vel detrectaſſe pugnam, & exitum ſpectaſſe, vel etiam vexillis ſublatis receſſiſſe. Inde etiam factum vt Theodorus ſola Rauennatum pæna contentus nihil aduerſus Prouinciam fecerit. At dubium mihi videtur quo anno contigerit Rauennæ hęc clades, cum enim nullius Exarchi mentio fiat oportet eo in tempore accidiſſe cum mortuo deceſſore nondū ſucceſſor aduenerit quod Sigonius aſſerere videtur dum mortuo (inquit) Theophilacto Eſarco fureret Fe

lix. at non ſatis id mihi probabile videtur nam Theophilacto ſucceſſit confeſtim Ioannes Tozocopus, qui ſecundum Pauinum ſecundo anno exarchatus ſui fuit tumultu populari occiſus; at quomodo veriſimile eſſe poteſt nondum elapſo biennio ab illata à Theodoro clade ex qua adeo exterriti ſunt Rauennates vt Scriptores teſtantur, tantum reſumpſiſſe audaciç vt Exarchum palam occiderent, cuius facti nullam etiam pœnam reportaſſe, cum tamen ob Lemigij occiſionem graui pœna fuerint ab Eleutherio afflicti; veriſimilius forte eſt poſt Tozocopi occiſionem poſtquam Italia eo magiſtratu triennio vacauit rebellionem Rauennæ contigiſſe, vt eo facinore nondum punito animata Ciuitas, & Imperatoris iuſſa, & Pontificis monita ſpreuerit, & eo magis Imperatorem irrirauerit. Hęc de Rauẽnate Schiſmate, ꝙ ad anna etiã Ciuitatẽ noſtrã cum reliquis Prouinciç traxit. Nunc repeto Longobardi Regis Grimoaldi factum in propinquiſſimam Ciuitati noſtræ Ciuitatem Forum Pompilij Grimoaldus expulſo Petharito, & fratre Regnum occupauit anno 666. eius tempore Conſtãs Auguſtus in Italiã venit obſidetq; Beneuentum, & in eo Filium Grimoaldi Regis, qui illuc accurens obſidionem diſſoluit Imperatorẽq; repulit; at vero graue incommodum à Foropompilienſibus acceperant illac vltro citroq; tranſeuntes eius nuntij: memoria itaq; diſſimulatæ interim iniuriæ Grimoaldus reuerſus ex Beneuẽtana expeditione, & Cõpoſitis etiã Foriulij quibuſdam tumultibus, grauiſſime eſt Popilienſes vltus; ex Ticinioo enim in Tuſciam profectus inde clam Apennino ſuperato improuiſus Foro Pompilio adfuit. Patentibus itaq; portis ingreſſus Populum Sacris aſſidentem (erat Sabbati Sancti dies tumque miſſa, & cęteræ eius diei ſolemnia celebrabantur) miſere trucidauit, neq; ętati, neq; ſexui parcendo. Perturbauit ſane Ciuitatis finitimę caſus noſtram, ſed & Prouinciam vniuerſam, coegitq; acriore ſe cuſtodia aduerſus inopinatos eiuſmodi inſultus ſępire. Erat Exarchus tum iterum Calliopa, qui magiſtratum illum anno 34. geſſit. Is vero tanta licet iniuria prouocatus quieuit

uit tamen, & pacem ſeruauit, quæparum licet fida ad Luitprandum durauit. Excidium Foripompilij à Sigonio in anno 665. reponitur, at Panuinus primum Grimoaldi Regni annum 666. facit vt ſaltem circiter anno 670. oportuerit accidere. Rubeus annum non præſcribit, & damnum à Grimoaldo acceptum magnum fuiſſe, & à Rauennatibus irrogatum prope eam Ciuitatem aſſerit, ſed non videtur mihi veriſimile cum exercitu Grimoaldum per Prouinciam non petita ab Exarcho licentia permeaſſe, qui neq; etiam permiſiſſet contra Imperatorem tendenti, & ſi inuito Exarcho penetraſſet ad prouinciȩ, & Eyarchatus fines, vel ad propinquas illis Ciuitates occurſum fore non ad meditulliū veriſimilius eſt Legatos Nuntioſue tranſeuntes epiſtolis etiam detractis violatos vt Sigonius ſignificat. Poſt Calliopam Exarchus fuit annis quindecim Ioannes Platina vſq;ſcilicet ad annum 702. inde Theophilatus patritius vſq; ad annum 710. poſt quem Ioannes Tuzocopius qui tumultu populari Rauennȩ fuit occiſus anno ſecundum Panuinum 712. vacauitq; eo magiſtratu Italia tribus annis vſque ad annum 715. quo Scholaſticus Exarchus decimus tertius aduenit interea iam Clades Rauennȩ ob ſchiſma Felicis acciderat. Reges vero Longobardi poſt Grimoaldum fuerunt. Haribaldus eius filius, Petaritus iterum, Gumbertus eius filius, Luitbertus Gumberti filius. Ramgubertus, Aribertus Ramguberti filius, Aſprandus, Lutprandus hic Regnum adijt anno 718. cum Exarchus erat Scholaſticus. Huius ergo Regis tempore in Prouincia turbatum eſt. Primo enim Pharoaldus Spoleti Dux Claſſe Rauennam (ſi Paulo Diacono credamus) inuaſit, & cæpit. At ſtatim iuſſu Luitprandi Regis reſtituit, At Blondus longe ſecius, & vt arbitror verius. *Pharoaldus* (inquit) *Spoletanorum Dux ſimulata ad Regem ſuum profectione Rauennam verſus iter arripuit ſuitq; magni, & potentis Ducis aduentus Rauennatum ſubditis via flàminiæ accolis, qua illi eundum erat, in tempore inexploratus, vt illius inſidias, perfidiamq; ſi timuiſſent, potuerint præcauere: ſed cum nullæ tunc cum Romanis, aut Rauenna-*

Io. Platina Exarchus.
Theopilatus Exarchus.
Ioan. Tuyocopius Exarchus.
Scholaſticus Exarchus. Ann. 715.

Lib. 6. c. 13.

na-

natibus belli ſeu recentis odij inimicitiæ intercederent, nullam Oppidis, Vrbibuſq; ſeruandis cuſtodiam adhibuerant. Veniens itaq; recta Pharoaldus cum Caſenæ applicuiſſet ad mare deſcendens Claſſienſe Oppidum furto cæpit: mitens tamen Nuntios Luitprandus illico Oppidum ab inuaſore illæſum dimittendum curauit. Nõ ergo Blondus exiſtimat claſſe inuectum Pharoaldum ſed terreſti itinere; neq; Rauennam ſed Claſſem cepiſſe. Rubeus Blondo plane aſſentitur. Sigonius nullam facti huius Pharoaldi inuaſioniſue aut Rauennæ, aut Claſſis mentionem facit. In Pauli codicem forte mendum irrepit. Cum Claſſe ſcilicet dicit inuaſiſſe Rauennam debuerat legi Claſſem inuaſiſſe Rauennę, eamq; cæpiſſe. In cæteris etiam qui ſequuntur motibus enarrandis magna eſt ex diſcrepantia Scriptorũ perturbatio, quam ego narrationem pluribus probatam videro ſequar. Reſtituta ergo Claſſe à Phraoaldo iuſſu Regis. Ipſe tamen Luitprandus, qui iuſſit; aliquo poſt tempore Exarcatui, & Rauennę arma intulit. Erat tum Exarchus Paulus, qui Scolaſtico ſucceſſit anno Chriſti 725. at Regni Luitprandi ſeptimo. Quę vero cauſa mutauerit Luitprandum, & à priore æquitate eius animum ad hoſtilitatem detorſerit, Scriptores non indicant. Forſan, quæ iam gliſſebat inter Italos, & Græcos Imperatores diſcordia inuitauit Regem: forſan Diuini Numinis ira ad vlciſcendum Imperatorum Leonis, & Conſtantini eius Filij impietatem eum incitauit Iconomachorum Hæreſi illi infecti reluctantem Pontificem Romanum bis, terue, & præſertim per Paulum Exarhum conati ſunt occidere, nec auertit eos ab impio propoſito Diuina ipſa præſens, & vrgens caſtigatio. Cũ Saracenorũ examina. Imperiũ vbiq; afflictarent, & Conſtantinopolim triennio obſiderint, quam obſidionem conſequuta peſtis trecenta vſq; millia hominũ in ea vna Vrbe abſtulerit. Veſani tamen Imperatores, & eorum impij miniſtri, & inſidijs, & aperto bella (fruſtra tamen sẽper) mortẽ S. Põtificis quæſiuerũt. Luitprãdus ergo inſtructiſſimo exercitu Æmiliã, Flaminiãq; & Rauẽnã ipsã adortus eſt, quã tandem cępit vt Paulus Diaconus ſcribit, & Sigonius atq;

Rubeus ſequuntur, quorum Sigonius obſidionem, & captionem amplius aliquanto deſcribit. ſumma eſt. Cum diu obſediſſet Rex Vrbem deſperata quaſi expugnatione ad Claſſis Oppidum arma vertit, quod cæpit, & direptum ſolo æquauit intelligens vero exterritos ob id Rauennates maiore ſpe obſidionem vrbis repetijt, & tandem expugnatam direptum militibus tradidit quos ex ea direptione ditatos Ticinũ duxit relicto Rauennæ pręſidio ſub Hildebrando, qui poſtea fuit Rex, & Peredeo Vicentino Duce. Paulus interim Exarchus ex obſeſſa Vrbe ad Venetos aufugerat, quorum opem, & petijt, & impetrauit annitente etiam Pontifice, qui iniuriarũ ſibi intentatarum immemor prętulit rapacitati Longobardorum iuſtitiam dominij Imperatorum. Interim multæ Ciuitates capta Rauenna ſe Longobardis dederant, quæ fuerint hę non legitur. Dum Veneti inſtruebant Claſſem ſed ſimulando bellum aduerſus Saracenos, Exarchus in Prouinciam reuerſus ex locis, quæ in fide permanſerant, quam maximam potuit manum contraxit, vt Imolam aggreſſurus, at Veneta Claſſe repente, & improuiſo Rauennã aggreſſa Paulus quoq; (vt inter eos conuenerat) cum ſuis ad eam acceſſit. Cum itaq; Longobardi imparati eſſent victoria penes Venetos, & Exarcum ſtetit Ildebrando capto, Peredeo occiſo; Exarchus autem facile Prouinciam vniuerſam recuperauit verum cum Imperatorum iuſſu hęreſim in ſubiectos populos ſpargere & ſerere eniteretur, populi adeo impium eius conatum ſunt auerſati vt demum Rauennæ occideretur: & eodem ferme tempore Romani nequitia Imperatorum aduerſus Pontificẽ, & Catholicam Religionem plane proſpecta ipſi, & vniuerſi Romano Ducatui ſubiecti ſe ſolemni iuramento ſummo Pontifici obſtrinxerunt, eiuſq; ditioni in poſterum ſubiecere. Hũc itaq; in modũ ab Imperio Orientali Romani finitimęq; Ciuitates ſe ſubtrahentes in Pontificium imperium tranſiere tumultu eiuſmodi audito Luitprandus iudicauit apertum ſibi aditum ad Exarchatum ſubigendum vnde reparato exercitu Bononiam aggreſſus illam cum finitimis locis occupauit, tum

etiam

etiam Fauentiam, Forum Liuij, Forum Pompilij, & Cæſenam, & dimiſſa Rauenna victoriarum curſum vſq; ad Auximum continuauit. Audita Italorum defectione Leo Imperetor Eutychium Exarchum miſit mandatis prodendi Pontificem præſertim oneratum. Venit is ergo, & à Rauennatibus præmiſſa (vt arbitror) venia: tranſacti tumultus libenti animo ſuſceptus fuit. Eorum enim intererat tanti ſplendori Magiſtratum ibi reſidere. Primo autem fędere cum Longobardis inito tentauit iunctis armis Pontificem debellare, at fruſtra Pontificia maieſtas ipſa per ſe flexit Longobardum Regem, & à Romę obſidione auertit, fuitq; coactus Eutychius amicitiam Pontificis non perditionem quærere. Interim Luithprandus in Galliam à Carolo Martello iure amicitiæ accerſito aduerſus Saracenos, in eaq; expeditione pro Chriſtianis Felici comorante Exarcus recuperauit præter Bononiam ditionem vniuerſam vt noſtra idcirco Ciuitas à Longobardis ad Græcos traducta fuerit, ac fluctuante, & inſtabili ditione, nam reuerſus Luitprandus in Italiam Æmiliam, & Flaminiam pręſertimq; Cæſenam cæpit, ita Sigonius. *De integro in Exarchatum immitit, ac Cæſenæ Oppido occupato Rauennam inde ſe oppugnare velle oſtendit*. Collectis Copijs Eutichius prouidit tamen ſe Regis viribus imparem futurum, quocirca literis, & Legatis ad Pontificem miſſis cuius quanta fuerit penes Longobardum authoritas in Romana obſidione vidit, deprecatus eum eſt vt pacis inter ſe, & Lutiprandum ſequeſter eſſe vellet; idem enixis præcibus Archiepiſcopus, & Populi reliquæ Æmiliæ, & Pentapolis petiere. Memores erāt ingentium in Rauennate Clade damnorum. Zacharias ergo tum Pontifex miſeratus pro Pontificia pietate periculum Prouinciæ, & pro prudentia ſua non eſſe è re Romana, & ſua exiſtimans creſcere adeo exciſo Exarcatu Longobardorum vires, omnem operam eſt benigne pollicitus. Primum ergo per Legatos, & armorum finem, & locorum occupatorum reſtitutionem Regem popoſcit. Sed fruſtra: quam ob rem ipſe coram petere decreuit: Rauennā ergo tranſiens vbi ab

Sigonius l. 3 ſub ān. 727 730.
Blondus.

Exarcho eminus occurrẽte, deinde prope Ciuitatẽ à Clero,& à Populo vtriuſq; ſexus, & omnis ætatis effuſo cum acclamatione Patris, ac Paſtoris exceptus in viam ſe dedit etiam ſi à Longobardis impedimenta ſibi ſtrui,quibus iter periculoſum reddebatur intelligeret, quæ iuſſu Regis profectionem auerſantis parabantur. Tamen Deo fidens ad cuius obſequiuum pericula ſubibat: inſtitutum iter eſt proſequutus: qua conſtã tia victus Rex, & ſuis, vt cum honore deduceretur imperauit, & ipſe eum ſumma cum veneratione Ticini ſuſcepit,& victus maieſtate deprecantis, & efficacia precum rigidum anteà animum flexit, & pacem, ac reſtitutionem locorum occupatorum Exarchatus omnium pollicitus reſeruata tamen tertia Cęſenæ parte (vtor Blondi verbis) quam editiore *in tumulo ſitam in arcis præſidijq; locum ſibi reſeruauit*. Hęc Blondus. ſequitur Rubeus. *Cum tertiam Oppidi Cæſenæ partem Rex ſibi perinde, ac arcem munitionẽq; retinuerit*. Sigonius qui dicit reſeruata tertia agri noſtri parte reijciendus quid .n. opis portio tertia agri noſtri,ac tutelæ Regis rebus in tanta diſtantia præſtitiſſet. Erat vero eiuſmodi tertia pars Ciuitas ipſa in colle, & tumulo poſita muriſq; & propugnaculis munita. Reliquæ duæ tertię partes ſuburbia erant. Hinc per magni momenti fuiſſe tum quoq; Ciuitatem patet cuius partem Rex Ticini reſidens validum reputaret munimentum vnde, & bellum (ſi liberet) Exarchis inferret: & reſiſteret, ſi ſibi ab illis inferretur. Tum ergo Ciuitas diuiſa iuriſdictione regebatur; à Longobardo intra męnia ab Exarcho in ſuburbijs: & quoniam quęuis diuiſio etiam ſitus facile in factiones Ciues, vt monet Ariſtoteles ſcindit verba ſunt. Ariſt. *Incidunt etiam quãdoq; in ſeditionem Ciuitates propter ſitum, quando talis eſt locus, vt non ad ad vnam, eandemq; gubernationem ſit aptus vt Clazomenijs, accidit qui in Chytra habitant aduerſus eos, qui in Inſula, & Colophonis ergo Notios. Athenis quoq: non eodem modo, ſed multo magis populares ſunt, qui in Pyræo habitant, quam qui in Vrbe, vt enim in prælijs tranſitus foſſarum etiam ſi admodum paruæ ſint interrumpunt ordines militum, ita & in Ciuitate diſſiden-*

Ariſt. Polit.

den-

dentia omnis videtur diſiunctionem facere. hæc ille. Nobis certe diuiſus ſitus in planum, & montem vt Dantes dicit; *tra piano, e monte* ſeditionem eam protulit inter caſtellanos ſcilicet montis, & muratę vulgo dictæ incolas, & ſuburbanos, qui planam partem habitabant. Tum vero ex diuiſa iuriſdictione perturbatum eſſe oportebat Ciuium ſtatum, dum diuerſis modis, & legibus ab adeo diuerſis Rectoribus gubernarentur, ſiq; ſupremũ Principem adire oporteret his Ticinum, his Rauennam adeundum erat ſub bicipiti eiuſmodi Imperio ad bienniũ Rachis Regni videtur Ciuitas ſcilicet vſque ad annũ ſeptingenteſimum quadrageſimum nonum, ab anno ſeptingẽteſimo quadrageſimo tertio permanſiſſe. Rachis enim, qui reiecto à Longobardis Ildebrando filio Luitprandi ſucceſſit, cum primum artibus pacis ſe egregium Regem præſtiterit, auidus laudis bellicæ inuaſit Exarchatum anno 749. multaq; eius loca cæpit, vt veriſimile ſit duas reliquas Cæſenę partes ſibi adiudicaſſe, adeoq; tum ſub Longobardorum ditione, & magiſtratu totam fuiſſe. Rachis vero cum Romanam etiam ditionem inuaderet Pontificis abſq; armis occurrentis graui potius admonitione, quam humili prece. (Qua ratione Rex iuſtus nulla prouocatus iniuria alienas ditiones inuaderet, & qua ratione Rex Catholicus patrimonium Romanæ Eccleſiæ, & D. Petri vſurpare contenderet?) adeo commotus eſt vt omnibus locis captis reſtitutis, & Eccleſiæ, & Exarcho in Regnum ſuum redierit, tum forte Cæſena ad Exarchum vel tota, vel duab⁹ tertijs partib⁹ redijt. Rachi, qui ſequẽti ãno monachum ſe reddidit Aſtulphus frater ſucceſſit, qui confirmato intra biennium Regno eſt deinde armis Exarchatum aggreſſus vniuerſumq; cum Rauenna cepit. Eutychio, qui diu reſtitit cum ſuis, & rebus, & hominibus abire permiſſo. Abijt is autem in Græciã depoſita omni ſpe, ac conſilio redeundi. Hic fuit Exarchatus in Italia finis anno circiter 751. qui annis prope 180. durauit. Fuere Exarchi quindecim licet duo eorum iterum magiſtratum ſuſceperint. Longinus, Zmaragdus, Romanus, Callinicus, Zmaragdus iterum, Ioannes
Le-

Lemigius, Eleutherius, Iſacius, Theodorus Calliopa, Olympius, Theodorus Calliopa iterum, Ioannes Platina, Theophilatus, Ioannes Trizocopius, Scolaſticus, Paulus, Eutycius. Hi ab initio fuerunt Catholici, at poſteriores impietatem Imperatoium ſequuti, hęreſim tuebantur. Comitata eſt impietati virium exolutio vt Luitprando, & ſequutis Regibus loca, & Ciuitates olim maximis exercitibus Imperuiæ, obuiæ fuerunt impetui poſteriorum eiuſmodi Regum, & facile illis patuerint. Aiſtulphus ergo occupato Exarcatu, & quæ pentapolis poſterioribus ſaltem temporibus dicta fuit, Romanę ditioni inhiauit. Ducatus itaq; Romani locis ad Vrbem vſq; occupatis Romam obſedit, interminatus Pontifici, & Romanis niſi ſe dedant excidium. Territus itaq; cum Populo Pontifex ad Pipinum Gallię Proregem ſe vertit, miſſiſq; primo nuntijs deinde illum ipſemet adiuit à quo reuerenter ſuſceptus promptum auxilium obtinuit. Magnis enim cum copijs Pipinus ipſe in Italiam venit, & cum Aiſtulphus in primo ad Alpes congreſſu à nō magna Gallorum manu victus fuerit non eſt auſus Pipino venienti occurrere, ſed Ticini clauſus ſperauit diuturnę obſidionis tędio fatigatum hoſtem moræ ſuę ipſe natura impatientem tandem receſſurum: at cum diutius quam crediderat protrhai obſidionem, & ex hoſtium ferocia imminere expugnationis periculum videret pacem à Pipino petijt, qui monitus etiam à Pontifice, vt quo mitius poſſet Aiſtulphum ad ſanitatem reduceret, pactus omnium locorum tum Exarchatus, tum Romanæ ditionis occupatorum cæſſionem, & traditionem ipſimet Pontifici obſidionem ſoluit. Erat pręterea conditio ne vnquam eſſet in poſterum Pontificibus moleſtus. Remeauit itaq; in Galliam cum exercitu Pipinus relicto qui promiſſa à Rege exigeret. Sed nectens is moras quoad Gallum vltra Alpes videret, & exercitum dimiſſum, tum vero coacto ipſe exercitu ſæuius quam antea Romanum territoriū populatus eſt, & Vrbem vallo cinxit. Credebat non amplius Proregem reuerſurum; ſuffeciſſe Pipino ſemel obſequio erga Pontificem ſatisfeciſſe. Parſurum autem

im-

immani ſumptui, qui neceſſarius erat in tantum exercitum rurſus cogendo, & deducendo, ac reducendo cũ nihil interim ſibi Regnoq; Galliç acquireret. Nullum fallacius iudicium quam ex noſtri menſura aliorum ſenſum eſtimare. Nam Pipinus ſtatim atq; infidum Longobardi factum ex ſuorum literis intellexit; Sollicitatus pręterea à Pontifice in anguſtijs poſito maxima celeritate, & inſtructo exercitu iterum in Aiſtulphum mouit eumq; Ticini, quo obſidione Romæ dimiſſa confugerat obſedit. Longobardus rurſus in præces verſus priores conditiones non obſeruatas iuramento firmauit. Gallus pacem conceſſit, & abijt ſed relicta ſub Fuldrado Abbate tanta manu, quę ad pollicitam reſtitutionem Aiſtulphum cogeret. Reſtituit itaq; is Bononiam, Imolam, Forum Liuij, Forũ Pompilij, Rauennam, Cæſenam, Ceruiam, Ariminum, Concham, Piſaurum, Senogaliam, Anconam, Auximum, Numanam, Æſium, Forum Sempronij, Montem feretri, Vrbinum, Territorium Balneenſe, Calles, Luceolos, & Eugubium, loca ſcilicet antea Exarcho ſubiecta. Reſtituit pręterea quęcunq; ditionis pontificię occupauerat. Loca vero olim Exarchatus non Imperatori, vt per Legatos poſtulabat reddita fuere, ſed Pontifici pro Patrimonio D. Petri ex voto tradita, à quo voto non poſſe recedere Imperatoris Legatis reſpondit. Aiſtulphus interim retentis Ferraria, Fauentia, & Caballo conditiones non impleuit. Immo non certus (vt creditur) ſtandi promiſſis atq; animo fluctuans mortuus eſt, vel equo inter venandum effuſus, vel ab apro percuſsus, vel apoplexia correptus, vel fulmine ictus; non enim de genere mortis Scriptores conſentiunt. Fuldradus interim Ciuitatum, & Caſtrorum claues Romam detulit, & in ſignum traditionis in confeſſione D. Petri depoſitas ipſimet Apoſtolo obtulit exinde ergo ſub Pontificis ditione tota hęc Prouincia, & cũ illa Ciuitas noſtra fuit: at quę fuerit adminiſtrationis, ac regiminis forma non video ſatis aſcriptoribus expreſſum. Sigonius dicit adminiſtrationem Rauennatem Archiepiſcopo, ac Tribunis conceſſam: at Rauennæ ipſius adminiſtrationem

hæc

hæc verba important non etiam totius Prouinciæ, vt Rubeus interpretatur, & fauere videtur Blondus tamen cum legamus (id dicit Sigonius) Ducem tum Ariminenſem fuiſſe, conijcere licet ſingulas tum Ciuitates à Duce ſuo gubernatas vt Exarcorum tempore mos erat, eumq; morem à Pontifice permiſſum. Mortuo Aiſtulpho ſucceſſit Deſiderius Dux tum Tuſciæ ab Aiſtulpho qui illum ex inferiore conditione extulerat, creatus. Hic Regnum ſucepit primoq; vt Regni poſſeſſionem ſtabiliret (cum multi proceres repugnarent) omne obſequium Pontifici præſtitit, vtq; plenius ipſum, & Galliæ Regem demereretur. Ferrariam, Fauentiam, & Caballum à deceſſore non reſtituta, Pontifici reddidit. Perſeruauit autem in hoc tuendę pacis, conſilio præſeferendo Deſiderius metu ſcilicet Regis Galliæ quouſq; Regni illius diſtrahendi ſpes non offulſit. Duos filios reliquerat Pipinus Carolũ Manum, & Carolum, qui poſtea ob gloriam rerum geſtarum Magnus dictus fuit. Mortuo autem Carolo Mano Berta eius Vxor intolerans fortunæ Vxoris Caroli viuentis cum duobus filijs ad Deſiderium confugit cuius Soror erat. Is ergo occaſionem eam arbitratus Regnum Galliæ diſtrahendi ſi filij Caroli Mani, ac nepotes ſui in Reges iungerentur. Ita enim ſcindi in partes Regnum, eaq; diuiſione debilius euaſurum, quod ſi præterea ob diuiſionem Reges contenderent, eo infirmiores Gallorum vires futuras, & ſibi tum additum ad vniuerſam Italiam occupandam planum fore. Mortuo itaq; Stephano Pontifice curauit Conſtantinum Nepeſini Ducis fratrem ſibi amicum per factionem Ducis eiuſdem Pontificem eligendum: ſed Conſtantino ex ſede, in quam ſe intruſerat, deiecto atq; Adriano rite electo ea ſpe decidit. Attamen Adrianum aggreſſus primum ſubdolis officijs, deinde cum nihil proficeret, minis; tandem armis cogere tentauit; in Exarchatumq; primum inuectus, parteq; eius occupata Romam acceſſit, in eamq; anguſtiam res Romanas redegit vt Pontifex ſolito iam ad Gallum Regem confugio Caroli opem implorauerit, & obtinuerit; is vero fuit Caroli apparatus

tus, eaq; fortuna vt Deſiderium poſt diuturnam Ticini obſidionem ad deditionẽ,& Regni, & ſui coegerit,& hic fuit Lõgobardorũ Regni in Italia finis 206. poſt quã inceperat ãno. Fuit enim finis ãno Chriſti 774.inceperatq; anno 568. Italia toto Longobardorũ tempore,vel bello vexata, vel belli ſuſpicione ſollicita. Noſtra vero Ciuitas cõſtante fide ſub Orientali Auguſto diutiſſime fuit. Deinde a Luitprãdo occupata primo,tota illi paruit, at cõpoſitis inter Regẽ,& Exarchũ authore Põtifice rebus vtriq; partiario iure ſubiacuit. Ac forte Rachis tẽpore ſed certe Aiſtulphi in Longobardorũ ditionẽ vniuerſa venit. A Pipino poſtea Põtifici tradita,Põtificiæ ditionis pars fuit,neq; enim a Deſiderio capta,ſed Populationẽ cũ finitimis Ciuitatibus paſſa eſt;Solas Ferrariã, Fauẽtiã,& Comaclũ tũ captas legimus perſeuerauit,ergo ſub Pontificio imperio ea tamen adminiſtratione, quã in ſequẽtibusexponam. ANNI. 774.

Longobardorum Regno Francorum Regnum ſub Carolo Magno ſucceſſit. Cuius ea fuit potentia,vt arbiter totius Italię fuerit extrema ſaltem ea parte ſubducta, quæ Imperatori adhuc Orientis parebat, Alio ſane conſilio quam Pipinus in Italiam Carolus venit. Ambo quidem vt Pontifici opitularen tur; verum ille nihil aliud querens : hic vt præterea ſibi Regnũ vindicaret. Occaſionem noui in Carolo propoſiti ipſemet Deſiderius præbuit, qui vnde præſidium ſperabat; excidium quæſiuit. Suſceperat Bertam Caroli Mani vxorem ſororem ſuam, ac filios vt per eos ſi in Reges inungerentur Gallorum vires diſtractæ minuerentur quo facto Imperium ſibi Italiæ pollicebatur. At Carolus vt Regnũ ab omni diuiſionis pæricu lo eximeret, iudicauit Longobardorũ Regnum vnde periculũ ĩminebat, occupandũ eſſe; quodq; ſtatuit,opere perfecit. Nõ expediebat Pontificię ditioni (ſi politicam rationem ſpectemus) pro Longobardo Rege, validiſſimum Gallię totius, ac Germaniæ Regẽ Regno etiã Longobardorũ auctum accolam habere, & forte hoc reſpexerat Stephanus Pontifex dum Pipino ſuadebat, vt mitius cum Aiſtulpho componeret. Fuit itaque etiam abſolutior Pipini, quam Caroli donatio.

Carolus ſiquidem (vt in ſigonio habemus) *Exarcatum Rauennatem, Pentapolim, Ducatum Romanum, Tuſcum, & Campanum, iure Principatu, & ditione ſibi retenta Pontifici permiſit.* Neque tamen Ducatum Romanum à Pipino obtinuerat Pontifex, ſed à Populis, qui exoluti à priſtino Imperij Orientalis iuramento, ſe ſe Pontificiæ ditioni vltro, ac ſponte, vt antea diximus ſubiecerunt. Prætereà vero iuriſdictionem in Pontificium ſtatum maiorem quam Princeps in feudum nobile, ac Regalia habens exercere ſoleat, ſibi ſumebat: ſtatuit enim lege de fugitiuis ſeruis, & ancillis, qui in Romaniam, ideſt Romandiolam noſtram, & in Pentapolim confugerent, reduci, & reſtitui. Quinimo Romæ, qui eam adminiſtraret, poſuit. Frangebant hæc imperium Pontificium niſi volente tũ ipſomet Pontifice fierent. Ea enim erat Italorum, & pręſertim Romanorum impotentia vt nondum ſatis coalita in politicis negotijs Pontificia authoritate egerent duriore fræno, vt in officio continerentur. Quinimo ob Eccleſiaſticam adminiſtrationem, in Leonem Pontificem abſente Carolo violentas manus veſana factio iniecit vt idcirco leges à Carolo de Eccleſiaſticis rebus, & de Epiſcopis condi nedum pateretur; ſed ſuaderet, arbitror Pontifex. Verũ enimuero ea fuit tũ Caroli, tũ ſequentiũ Regũ Gallorũ in Italia æquitas, & probitas vt poteſtate ipſi ſua nunquã ad Imperij Eccleſiaſtici diminutionem; ſed ad tutelã ſolum vſi ſint. At ſequentium Imperatorum aliorſum verſis conſilijs coacti ſunt Pontifices erigere ſe, & exerto brachio ſua ſibi iura vindicare. Modo quod Prouinciæ, ac ſingularum Ciuitatum regimen ſub Francorum, Gallorumue Regno fuerit non eſt omnino apertum. Illud tamen arbitrari oportet laxius ſemper eorum in Italia Imperiũ factum: priores enim Reges Pipinus, & Bernardus nihil, vel minus ex Italia inter regnandum receſſere ſequentes vero Reges ſepius abfuere alijs curis diſtracti; populos itaq; ĩ libertatẽ ſuapte natura pronos plus iuris ſibi ſubinde ſumere, vt iura ſibi demum belli, & pacis, vitæ neciſq; vendicauerint, vt paulo poſt exponemus. Sed ad Caroli, & Pipini Regni initia

re-

redeuntes arbitratur Sigonius Pontificem Prouincias ſibi aſſignatas auctoritate potius quam Imperio tenuiſſe. verba eius ſunt. *Et ſane quãq; Italia à Rege, eodemq; Imperatore, & à Romano Pontifice tenebatur, non eadem tamen erat in vtroq; auctoritas: Pontifex Romam, Rauennamq; & ditiones rel quas tenebat auctoritate magis, quam Imperio. Quòd Ciuitates Pontificem vt Reipublicæ Principem, Regem vero vt ſummum Dominum intuerentur, atq; ei tributa, obſequiaq; quæ dixi præberent.* Dixerat vero paulo prius Sigonius tributa à Francis inſtituta fuiſſe, tria foderum paratam, & manſionaticum. Foderum erat ſumma quædam frumenti, quæ debebatur à Populis Regi in Italiam aduenienti, pro quo interdum ęſtimata pæcunia ſoluebatur. Parata erat ſumptus in vias, & pontes qua tranſiturus Rex erat. Manſionaticum vero ſumptus in tecta, & cætera ad victum neceſſaria exercitui in agro hoſpitanti. hęc ille. Crederem ego tamen cenſum ſemper fuiſſe Summo Pontifici à ſubiectis Ciuitatibus ſolutum, video enim in noſtris monimentis eius ſolutionis, vt antiquiſſimæ mentionem fieri cęterum fateri oportet ex proximie dictis Pontifices, qui Rectorem Vrbis a Carolo poni volebant ad Rectorum, qui Prouincijs, & Ciuitatibus ſubiectis pręeſſent electionem nõ deſcendiſſe: immo intelligemus in hac Prouincia nullum fuiſſe Pontificium ad regendas Ciuitates Miniſtrũ niſi poſt exortas Ghibellinorum, Guelphorumq; factiones aliquot annis tranſactis. Cęterum tum geſtorum Prouinciæ huius, & ſingularum Ciuitatum mirum ſilentium. Rauenna vix memorata cum reſedit in ea Pipinus, & Carolus per tranſennam moratus, certe Pipinus ex ea ſoluit, cum in Venetos eſt Claſſe inuectus. Sed ea fuit Scriptorum tunc temporis ięiunitas vt plura tranſmitterent etiam neceſſaria ſcitu, quam dixerint. Qua de re queritur non ſemel Sigonius, & queruntur quicũq; ex recentioribus ſunt de intermedia illa antiquitate ſcribere aggreſſi: & forte infantia ſęculorum id protulit cum lingua latina ferme abolita, italica nondum inſtructa eſſet, quod de hiſpana, & gallica pariter accidebat: barbara enim linguarum

Foderũ qd.

Parata qd.

Manſionaticum quid.

permiſtio, quę latinam tum Regionibus illis indigenam corruperat nondum cum reliquijs latinitatis temperata in vnam linguam coaluerat ſcribendis hiſtorijs accomodatam, vel ergo tacebant vel paucula tantum, & ſumma balbutiebant. Nos etiam de Prouincia, & Ciuitate ſumma, & paucula quędam proſequemur Anno ergo ſeptingenteſimo ſeptuageſimo quarto Longobardorum Regnum extinctum, & Prouincia nostra ſub pontifice. Fauentina Chronologia aſſerit manum non exiguam eius Ciuitatis,& aliarum etiam huius Prouincię Ciuitatum Papiam iuiſſe, armaq; cum Gallis Vrbem illam obſidentibus iunxiſſe. At opportuit ſi vera ea ſint Fauentiā pręſidium prius Deſiderij expuliſſe. Ea enim vna inter Romandiolę Ciuitates à Deſiderio capta fuerat, at reliquarum agri direpti. Pipinus Italiæ Regnum à Patre viuente demandatum anno 781. vſq; ad annum 810. quo moritur, adminiſtrauit Carolus pater Superſtes Bernardum nepotem ſubſtituit anno 813. qui non continuo in Italiam venit immo diu abſuit, & coniurationis in Ludouicum patruum, & Imperatorem conuictus ob id que in pœnam excæcatus Rex tamen Italię permanſit, ac anno Chriſti 818. cum vita Regnum amiſit, quod Imperator Ludouicus triennio per Legatos rexit, inde Lothario filio communicauit qui prius cum patre, deinde ſolus vſq; ad annum 842. retinuit, verum plerunq; abſens. Tum vero Ludouicum filium conſortem tum Italici Regni, tū Imperij aſciuit. Fuit hic Ludouicus Secundus, qui Italiam infeſto exercitu ingreſſus tum Bononiam inter cętera loca, tum Romæ ſuburbia vexauit, at poſtea, & Pontifici deuotus, & ſubiectis mitis moderato Imperio Italiam Rex, & Imperator annis 31. Rexit ad annū .ſ. vſq; octogenteſimum ſeptuageſimum quintum. Poſt id temporis trium, & decem annorum ſpatio tres itidem Italiæ Reges Galli ſibi ſucceſſere Carolus Caluus, Carolus Manus,& Carolus Craſſus; qui morte ſua finem Regno Gallorū in Italia poſuit, quod Regnū annis 113. perdurauit. Multa ſub eo Italiæ quies pręter moleſtias à Saracenis illatas, quæ ad has noſtras partes Piceni, Flaminię, Æmi

liæ

liæq;,ac Inſubriæ, & finitimarũ Prouinciarum non pertigere, vt otio, & opibus pro locorum ratione floruerint. Rauenna interim his temporibus imminui cæpit. Rubeus id ipſum fatetur treſq; cauſas affert diminutionis. Quòd ſequuti Principes non amplius vt olim Reges Gothi, & poſtea Exarchi fixerunt ibi ſedem: deinde quod Pontifices facile paſſi ſint eius Ciuitatis, ac Eccleſię decreſcere dignitatem, quæ prę timore ſe ab Eccleſię vniuerſalis ditione ſubtrahere cõtendit. Tertia ratio erat quòd Venetiæ auctæ nauigationem, & mercaturam ad ſe attraxerint. At aliam ego ſubijcio. Quòd quę in æſtuarijs inſtar Venetæ nunc Ciuitatis reſidebat, aggeratis ex limo importato a fluminibus, locis paludoſa reddita ex ſaluberrima antiquitus inſalubris effecta ſit, vnde & infrequentiores incolæ, & minus firmi, ac uigentes, qui habitarent deinceps fuerint;vt finitimæ Ciuitates nedum repugnare potuerint, ſed etiam interdum ſuperare pugnantem. Veluti ſuo tempore narrabimus concludo ſub Regibus Gallis cũ reliquis Prouinciæ Ciuitatẽ hanc otio floruiſſe,vt cultui feracis agri, & fructiferorum collium incumbere libere potuerit,cumq;nõnulli eorum Regum ab Italia abfuerint, pleriq; omnes priſtinã maieſtatem Caroli,& Pipini,adeoq; auctoritatẽ nõ æquauerint,aditũ aperuere Populis, vt pro innara in libertatẽ propenſione paulatim magiſtratibus ſe ſuis rexerint; quam vſurpatam poteſtatem euſq; prouexere, vt belli,& pacis poſtea ſubGermanis Imperatorib' ius ſibi vĩdicauerĩt.hoc prę ſertim Ciuitatib' Eccleſię accidit quas necReges pari,ac ſuas ĩperio prę mebãt, nec Põtifices ante Innocentiũ tertiũ politicę earũ adminiſtrationi admodũ inuigilabãt. Ad Regnũ nunc Italicũ ſub Italis Regibus, atq;Imperatoribus trãſeamus. Cũprimũ tamen quę ad Eccleſiã noſtrã Epiſcopalẽ pertinẽt aliquã tranſegerimus. Per hęc tempora igitur Archiepiſcopus Rauennas Ioãnes duro imperio Epiſcopos ſubiectos noſtrarũ Ciuitatũ opprimebat vt illi demum ad Pontificem Sũmum Nicolaum primũ,atq;ad coactũ ab ipſo Epiſcoporum plurium Conuentum oppreſſionem ſuam detulerint rem totam Sigonij verbis,

Sub Anno 816.

ANNI. 861.

qui-

quibus etiã ferme eijſdem vtitur Rubeus, deſcribere placuit. *Tertio* (inquit) *die Conuentus iterum Leonianis in ædibus conuocatus eſt. Eo demum die cauſa Epiſcoporum AEmiliæ eſt audita. Hi cum facta accuſandi copia ſurrexiſſent hæc præſenti Archiepiſcopo crimina obtulerunt: Ioannem ſecundo quoq; anno Epiſcopia ſua cum ferme quingentorum hominum, equorumq; numero perluſtrare; ac tandiu in ſingulis moram trahere, donec omnia, quæ ad fructus Epiſcopi, alimentum clericorum, & pauperum, ſuſceptionem peregrinorum, atq; inſtaurationem Baſilicarum pertinerent, cum magna illa multitudine conſumpſiſſet, nec ante recedere quã ab Epiſcopo ducentos ſibi manicoſos, familiaribus vero ſuis dona non mediocria exegiſſet, eundem tres, aut quattuor equos perpetuo alendos, agros fodiendos, vineas paſtinandas quotannis ſuffraganeis ſuis, tanquam prædiorum ſuorum procuratoribus, vel repugnantibus attribuere. Plebes, titulos, & Monaſteria ad Epiſcopium ſuum pertinentia adminiſtrati ni ſuæ ſubtrahere, & ſibi ipſi ſubijcere. Præterea neceſſitatem ſibi imponere, vt Eccleijs ſuis deſertis more præsbiterorum ſingulis menſibus Rauennæ miniſtrent, & ſe viginti, aut triginta diebus per uim Rauennæ tenere; per quos nulli Clerico ſuo equo vehi per Vrbem iniuſſu ipſius ſine magno diſcrimine ſuo licere, ac demum Epicopos ire Romam ad limina Apoſtolorum amplectenda, & Sedem Apoſtolicam viſitandam more prædeceſſorum ſuorum non permittere, quæ cum dixiſſent, & ſe teſtimonijs omnia confirmaturos oſtendiſſent, tum Ioanni ad reſpondendum locus eſt datus. Ioannem cum ad hæc refutanda vires non ſuppeterent; manifeſtà animi conſternatio inceſſit ex quo ſontem omnes facile iudicarunt. Itaq; Epiſcopi, qui in conuentu iudices aſſidebant, ad Pontificem conuerſi hæc ſingula aduerſus Leges facta ab Archiepiſcopo docuerunt, atq; ab eo vehementius, vt perpetuo coerceret decreto ad incolumitatem Eccleſiarum poſtularunt.* Tunc ergo Pontifex præſente Concilio ſic Ioanni Archiepiſcopo interdixit. *Secundo quoq; anno ſedem Apoſtolicam viſitato niſi aut aduerſa valetudine præpeditus, aut Pontificio beneficio abſolutus Epiſcopos per AEmiliam ne conſecrato, niſi à Clero, Populoq; electos, & litteris ſuper*

ea

ea re à Pontifice miſſis eoſdem Epiſcopos quotieſcunq; ad Apoſtolicam Sedem venire voluerint ne prohibeto, & nullam ab eis pecuniā, niſi q; qua legibus contineatur, exigito. Nullius hominis res quocunq; modo ac iure partas, & poſſeſſas aliqua ratione occupato aut titulum ſuperimponito, donec in præſentia Apoſtolici, aut Legati eius, aut veſterarij Rauennæ legitime illas in iudicio obtineas, &c.

Poſt Gallos, Francoſue in Italia Reges Itali ipſi Regnum Italię ſibi vindicauerunt. veteris gloriæ memoria mouit gentem honoris cupidam ad repetendum ſui ipſius Imperium, quę olim vniuerſo Orbi (exploratiori ſaltem) imperauerat at repetijt parum felici conatu: ſummorum enim potentia par, multorum non magnopere diſpar Imperantis frangebat auctoritatem, procerumq; obedientiam retardabat, hinc rebelliones à Regibus frequentes, & ſeditiones inter ſe gentis: & contentiones. Factum inde eſt vt non multo minus ſub Regibus ſui ſanguinis, quam ſub alienigenis, & barbaris vaſtata fuerit. Translatio ergo Regni à Gallis ad Italos hunc in modum ſucceſſit. Cum Imperatores Galli infirmiores iam eſſent, quam vt poſſent (præſertim abſentes) malis Italiæ opem ferre vexabatur tum à Saracenis Italia, & factiones potentium Romanorum Pontifices in ordinem cogebant, & Eccleſiam perturbabant. Simoniacorum, & Nicolaitarum hæreſes quoq; multos Eccleſiaſticos fędabant magnum vero præſtabat hæreſibus alimentum diuturnum Mediolanenſiū Archiepiſcoporum ſchiſma ſe à ſummi Pontificis iuriſdictione ſubtrahentiū. Itali ergo Principes, et proceres eo prę ſertim obtentu à Pontifice petierunt vt Craſſo tum Imperatore, et Italiæ Rege ſine filijs decedente Italię Regnum, & Imperium ad Italos ſpectaret. Hadrianus Pontifex à quo id petebatur, deprecantes ANNI.
benigno decreto eſt conſolatus. *Vt moriente Rege Craſſo ſine* 885.
filijs Regnum Italicis Principibus vna cum Imperij titulo tradetetur. Hoc decreto confirmati Itali cum poſtea triennio vix ANNI.
exacto mortuus ſit abſq: filjs Craſſus ad Regni, & Imperij co- 888.
ronam adſpirauerunt. Præſtabant tum cæteris Italiæ Princi- *in pr'cipio.*

pi-

pibus ditione, & opibus Berengarius Foroiulij, ac Veronæ Dux, & Vido Dux Spoleti, pacti ante Craſſi obitum hi inter ſe erant dum Craſſi ſtirpe non relicta recederet, Berengario Italiæ Regnum, Vidoni Regnum Franciæ occupare permitteretur: & cum minores Principes ijs cederent, mortuo Imperatore abſq; filijs Berengarius Regnum Italiæ inuaſit, & nemine reſiſtente obtinuit: at Vido fruſtra Galliæ Franciæue Regnum tentauit, vt in Italiam abſq; Regno reuerſus non æquis oculis auctam Berengarij quõdam paris dignitatem reſpiceret. Hinc factionis ſuæ ſtudio, & ſtimulis incitatus Berengarium Regno ſpoliare ſtatuit. Dicitur Pontifex Stephanus eius voto fauiſſe. Indignatus forte Berengario, quòd in Pontificij decreti executione nihil Pontifici ipſi detulerit. Vi-
ANNI. 889. do ergo ſub anni eiuſdem fine annuente Pontifice, & Romanis Rex Italiæ ſalutatus. Et ſequenti anno valido comparato exercitu plurimis ad illum Italis confluentibus in Berenga-
ANNI. 890. rium mouit biſq; collatis ſignis ſuperatum ex Italia expulit. Rex itaq; Italiæ Vido ſequenti mox anno à Stephano Ponti-
891. fice Imperator conſecratus. Summa illa dignitate ad Italos poſt annos quindecim ſupra quadringentos reuerſa. Aſciuit in Regni ſocietatem Lambertum filium, qui poſt mortem patris (anno 893. ex ſanguinis vomitu mortui) Rex perſeuerauit, & anno 896. fuit à Pontifice Imperator inunctus, interea tamen Berengarius titulum ſibi Regis reſeruabat, & Germani Regis viribus adiutus Veronam receperat, ibiq; ſedebat, & Regia munia exercebat, atq; diplomata emittebat. Lambertus Regnum, ac Imperium retinuit vſq; ad annum 898. quo obijt; inde Berengarius ſolus regnaſſet, niſi contraria factio mortuo etiam Lamberto reluctans Ludouicum Prouinciæ Regem, atq; à Carolo Magno genus ducentem ad Italicum Regnum euocaſſet. Bis is venit, primo repulſus, ſecundo captus, & excæcatus inde Berengarius ab anno ſcilicet 902. vſq; ad 924. Regnum Italiæ totius obtinuit, & ferme pacate rexit. At ſub eo Vngari nouũ genus hoſtium irrupere, eamque fœde populati ſunt. At tandem pecunia a Beren-

rengario deliniti in Pannoniam rediere. Brerengarius anno Regni ſui 28. & Chriſti 916. fuit à Pontifice Imperator creatus: poſtremis tamen duobus vitę annis rurſus contrarijs caſibus agitatus aduerſam multorum Italicorum Principum conſpirationem expertus eſt qui euocato Rodulfo Burgundię Rege ad Regnum Italiæ Berengarium Veronam acie victum repulere ibiq; demum familiaris ſui Flamberti fraude occiſus eſt anno Regni trigeſimo primo, & Chriſti noningenteſimo uigeſimo tertio. Rodulfus Berengario mortuo ſolus *Rex* fuit, verum Hugone Comite Arelatenſi ab Italis proceribus euocato ipſe primo congreſſu fractus ceſſit atque in Burgundia ſua ſubſtitit. Hugo diu regnauit ab anno ſcilicet 926. vſq; ad 933. inde cum Lothario filio vſq; ad annum 947. deinceps Lotharius ſolus mortuo patre vſq; ad annum 949. annis tamen tribus poſterioribus 947. 948. 949. nomen, & inſignia penes Hugonem, & deinde Lotharium, at Regni poteſtas penes Berengarium ſecundum Berengarij primi ex filia nepotem erat. Hunc enim tacitis Nuntijs acciuere Itali Hugonis iam ſuperbum, & triſte Imperium pertæſi. Quippe qui magni licet animi, & conſilij Princeps amauerit potius timeri, quam amari. Berengarius mortuo Lothario nomen, inſuper, & inſignia Regis ſumpſit Filioque Aldeberto communicauit, atque ad annum vſque noningenteſimum quinquageſimum ſecundum retinuit. Cum ab Othone Magno Germanorum Rege victus, & Verona atque Papia ſpoliatus poſtremum excidium metuens in preces verſus ad Othonem ipſum cum Aldeberto Filio in Saxoniam reuerſum confugit, atque illi ſe cum Filio ſolemni obſequio publice dedidit. Indeque Regnum beneficiario iure ab Othone recepit, ſed multatum Ducatu Veronenſi, & Foroiulienſi, quos Henrico Fratri ſuo tradidit. Reuerſus in Italiam (cum interim filius Othonis, & Gener in Regem conſpirauerint, belloque vexauerint) arrepta occaſione Berengarius vir ſæuus deditionis oblitus, fines Regni extendere cæpit ad totiusque forte Italię Imperium adſpirans Exarchatum inuaſit.

Rudulfus.

Et Agapetum Pontificem (vtor nunc Sigonij verbis) *Epiſcopos, Abbates, Comiteſq; Italiæ in ordinem cogere, vexare atq; omni demum iniuriarum genere inceſſere inſtitit, ita ut neq; fortunis, neq; dignitati vllius parceret, verum apud omnes inſignia auaritiæ, atq; ſuperbiæ exempla relinqueret.*

De Cæſena. Hic eſt Berengarius, qui ex Chronico noſtro Cęſenam cæpit,& euertit dũ .ſ. Exarchatum occupauit. Forte Ciuitas munitioni ſuæ, atq; propugnaculis, & ſitu fidens acrius, & diutius reſtitit hominemq; ſuapte natura ſæuum vehementer irritauit; error ſane in Chronicum quoddam irrepſit dum pro Berengario ſecundo primum dicit, Berengarius enim primus mitis Princeps fuit, & nunquam in ditionem Pontificiam irrupiſſe legitur. At de Berengario Secundo, ac filio eius Alderberto aduerſus Pontificem mouiſſe,& nedum Exarchatum, ſed multa alia Eccleſiaſticæ ditionis loca occupaſſe omnes ſcribunt. Berengarius hic quem ſecundum Sigonius, & Rubeus, tertium Blondius, & Platina vocant cum tamen ſoli primus, & hic dominationem, ac Regnum obtinuerint hic inquam Ciuitatem noſtram deſtruxit à Chronico quodam noſtro ex Theodorici Caleſidij nobilis Cæſenatis,& Hiſtorici ſcripto de totius Æmilię, ſed dicamus Romandiolæ geſtis idipſum ſumitur. Theodorici ad nos ſcripta nõ peruenerunt. At confirmatur hoc ipſum ex vita B. Mauri Epiſcopi noſtri à D. Petro Damiani contexta, qui teſtatur Cęſenam inter ſua, & D. Mauri tempora combuſtam fuiſſe verba Sanctiſſimi viri ſunt. *Tandem B. Maurus Cæſenatis Eccleſiæ Cathedram diuina prouidentia diſponente ſuſcepit. Idcirco autem vel Regis, qui tunc imperabat aut ipſius Apoſtolici præſulis hic interponere nomina prætermiſimus, quia cum ipſis qui reliqua nobis dictant pariter ignoramus eorum namq; vocabula in antiquis quidem tomis ſe vidiſſe commemorant. Sed cum Ciuitas ante hæc tempora flammis fuiſſet exuſta, monimenta quoq; perhibent ſimul fuiſſe conſumpta.* Beatus Petrus Damiani longæuus mortuus eſt anno Chriſti milleſimo octogeſimo quem idcirco circiter milleſimum annum natum eſſe oportet Monachusq; effectus dum

adhuc

adhuc in Monaſterio erat videtur vitam Beati Mauri ſcripſiſſe Anno autem 1049. Legatus Pontificius fuit ad Mediolanenſes, vt eos Simoniacorum, & Nicolaitarum labe infectos ad Eccleſiam Catholicam reuocaret: ante ergo id temporis eam vitam ſcripſerat in qua dicit ſuis temporibus extitiſſe ſenem immo ſelicernium potius qui viderat Conſtantium B. Mauri nepotem Cęſenæ Epiſcopum. verba eius ſunt. *Quidam autem antiquus admodum Senex, & corpore marceſcente, iam tremulus noſtris nuper temporibus extitit, qui ſe vidiſſe huius Beati Mauri Nepotem, Conſtantium videlicet nomine Epiſcopum Cæſenatis Eccleſiæ teſtabatur.* Si ergo hęc D. Petrus intra Monaſterij clauſtra ſcripſit circiter forte Chriſti annũ milleſimum, & trigeſimum ætas deſcripti Senis vt deſcripta pingitur, & potius nonagenaria, quam minor, vt videre, & obſeruare ſuę Patriæ Epiſcopum potuerit circiter annum quinquageſimum ſupra noningenteſimum, vt D. Mauri Epiſcopatus prępeſſerit id temporis quot annos præfuerat Eccleſiæ Conſtantius, & cum vita eius atq; Eccleſię Regimen non adeo breuis duratione à D. Petro ſignificetur oportet nedum Epiſcopatum B. Mauri priorem fuiſſe Regno Berengarij, & Alberti, ſed circiter tertiam partem noni ſęculi non autem in eius fine, vt videtur aſſerrere Rubeus fuiſſe, qui ſub anno 997. eius ſolum mentionem facit. Verum enim vero neq; ad eum annum Epiſcopatum Sancti Mauri reſtringit, ſed laxius ſub id temporis dicit, vt mitius verba exponentes de eodem ſæculo poſſimus interpretari, ſecus enim D. Petri Damiani contemporaneus fuiſſet prima ſcilicet ſua ætate poſtremam B. Mauri attigiſſet, nec Tremulo ſcilicernio opus erat ad teſtandum Conſtantij Epiſcopatum, quem ipſe adulta pueritia potuiſſet ferme vidiſſe: certe Rubeus nihil amplius ſcire de Sancto Epiſcopo potuit, quam D. Petrus tempore tanto propinquior ſciuerit, atq; ſcripſerit. Et incendium ergo Ciuitatis inter tempora D. Mauri, & D. Petri Damiani fuiſſe, ex hiſtorica huius narratione cõſtat. Et Berengarij Regnum, & inuaſionem in Exarchatum, ac Ciuitatem noſtram ex inita

à nobis computatione pariter innoteſcit. Nec vero cladis alterius per id temporis a noſtra Ciuitate ſuſceptæ memoria eſt: vlla nam anno quidem ſecundo ſupra milleſimũ obſedit eam Syluester Secundus ſummus Pontifex, qui prius fuerat Gilbertus Rauennæ Archiepiſcopus, quam obſidionem narrant Sigonius. & Rubeus, at captam neuter ſcribit, immo & Beatus Petrus in vita ipſiuſmet B. Mauri eius mentionem facit, at non captam ſcribit, vocat autem Pontificem obſidentem Girbertum ex nomine ſcilicet priore, *Papa* (inquit) *Girbertus iuxta Ciuitatem Caſtramentatus erat, eiuſq; Oppidum circonfuſi Exercitus obſidione vallabatur*. Excidium ergo hoc Cæſena pertulit inter annum 953. cum reuerſus eſt in Italiam Berengarius, & annum 961. quo reditus in Italiam Othonis à Pontifice, & Archiepiſcopo Mediolanenſi oblatione Imperij, & Regni reuocatus compeſcuit Tyranni furorem vt enim Sigonius perſcribit. *Berengarius autem, & Aldebertus Eccleſias ac Populos Italiæ ſuperbis premere Imperijs perexerunt*. Subiungit deinde ſummam legationis Pontificiæ ad Italiam ipſum reuocantis. *Summa* (inquit) *Legationis fuit Berengarium, atq; Aldebertum occaſione occupationum eius impulſos multo quam ante truculentius Eccl ſiam, atq; adeo totam Italiam diuexare*. & poſt nonnulla. *Quocirca orare eum ſe, vt pro Chriſtianæ Religionis, atq; Italiæ ſalutis amore exercitum de integro in Italiam adduceret, atq; Eccleſiam, Italiamq; Caroli Magni exemplo ab ſæua eorum tyrannide vindicaret*. De eorundem ſæuitia, quam & rabiem vocat Hiſtoricus quęſtos Archiepiſcopum Mediolanenſem, & Epiſcopum Comenſem, & Marchionem Odbertum, & alios Italicos Principes ſubiungit. In hoc ergo annorum octo interuallo Cęſenæ exuſtio fuit. Quam vidiſſe oportet in adulta etiam pueritia, qui monimenta Ciuitatis antiquá ſe vidiſſe commemorabant. Eaq; narraſſe D. Petro non multo forſan prius ex Monaſtico tyrocinio egreſſo. Hæc de excidio Ciuitatis, eiuſq; tempore quantum licuit ex antiquitatis tænebris eruere. Otho ergo tandiu vocatus tandem expedito Scelauorũ bello in Italiam redijt maximo cum Exer

citu

citu anno 961. atq; intra quadriennium primum Berengariũ cæpit, deinde Aldebertum ex Italia expulit, atq; finem Italicorum Regno poſuit. Is autem & Rex Italiæ Mediolani coronatus, & Imperator à Pontifice Romę inunctus fuit; qui & Prouinciam noſtram Romandiolàm,& Picenum,& Ducatum Spoleti cęteraq; Eccleſiæ loca à Berengario antea occupata omnia Pontifici reſtituit. Interim vero Cæſenam reędificatam fuiſſe, & iterum opere munitam oportuit cum nonniſi quadraginta duobus circiter annis elapſis tolerare potuerit Pontificis Syluestri obſidionem vndiq; circunuallata exercitu teſtante eodem D. Petro Damiani cuius proxime verba retulimus, & in vita D. Mauri Epiſcopi noſtri ab eodem Beato Petro ſcripta, & mox ſubiungenda repetentur. Quanto vero tempore poſt, & quando reſtituta, & à quo nihil habemus explicite ſcriptum: at coniecturam reſtitutæ ab Othone, & à Pontifice tum Ioanne XII. faciunt quæ ſequuntur Otho cũ primum res Romanas conuentu in Vrbe habito conſtituiſſet Rauennam poſtea cum Pontifice profectus nouum ibi cõuentum habuit,in quo quæ ad Ciuitatum ſtatum pertinebant conformandum,decretis firmauit,reſtitutaq;Prouincia Pontifici, & donationibus Pipini, & Caroli confirmatis multos emeritos proceres dignitatibus,& ditionibus honeſtauit, & demum Romaniola (inquit Sigonius) conſtituta Pontificem Romam dimiſit. In eiuſmodi Prouincię totius conſtitutione quis non credat Ciuitatem antiquiſſimam a debellatis Tyranis euersã, reſtitui iuſſam idq; impetraſſe ciues reliquias Berẽgarij opem ad patriam recuperandam humiliter deprecantes à magnanimo Imperatore, & pio Pontifiçe. Certe cum quadraginta nondum tranſactis annis arctam obſidionem à Girberto Pontifice,vt vtar cõpellatione D.P.Damiani tulerit oportuit iam diu reſtitutã fuiſſe hoc eſt ſub hoc diſceſſus Othonis ex Italia tempore anno noningenteſimo ſexageſimo ſeptimo. In primo Othonis aduentu inter eius proceres imo propinquos fuit Vido illi affinitate iunctus. Hic ab Othone Mutilianę cõitatu donatus ampla ſcilicet tũ ditione,& Dynaſtia in Italia cõſedit fa- ANNI. 967.

familiæ in hac Regione Guidiorũ author,& origo illuſtriſſima hęc familia, & cis Apenninũ, & vltra in Etruria magnas eſt ditiones conſequuta quibus quo iure, qua iniuria a Florentinis longo poſt tempore ſpoliata Mantuam ſe recepit vbi, & nunc Marchionũ dignitateſplendent. Ex illis Ioannes Franciſcus à Sixto quarto præfectura ſexagenariæ equitum aliæ, & quadringentorum peditum honeſtatus fortem illi operam pro Sancta ſede militans prę ſtitit, adeo aut pro eius meritis à Summis Pontificibus multis Caſtris donatus, alijſq; ex dote Armellinæ Malateſtiæ Vxoris auctus Cęſenæ ſedem fixerit ibiq; nedum in Ciuitatem ſed in Senatum anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo cooptatus progeniem proſeminauit, quæ ſemper aucta honoribus, & ditionibus, nunc numeroſis locis imperat. Ferrarię ſupremo loco arma Pontificia regit, & Cardinalitia purpura fulget. De hac ſuo loco ſi narratio mea illuc peruenerit, diſtinctius agã, nnuc vitam B. Mauri noſtri Epiſcopi ſubiungo. verbis S. Petri Damiani deſcriptam, nihil mei interpono.

VITA SANCTI MAVRI EPISCOPI CÆSENATIS ET CONFESSORIS

Ex Ordine S. Benedicti aſſumpti.

CVPIENTES aliquid ſcribere ad gloriam Dei noſtri de Beato Mauro Pontifice, ac auditorum deſiderio ſatisfacere cupimus; vt iuxta digeſtę relationis modum veritati per omnia conſulamus. Contemnendus quippe pincerna eſt, qui dum vini copiam iactat fæcem quoq; punienda temeritate propinat. Improbus opipator eſt, qui tanta ambitione alijs conuiuium præparat vt in ſemetipſum æſtuantis famis incendium ſæuire permittat. Temerarius nihilominus narrator eſt, qui dum laudum præconijs alios extollere nititur ipſe mergi in falſitatis barathrum non veretur. Nonnulli enim Deo ſe deferre exiſtimant ſi ad deferenda laudis eius inſignia falſitatis argumenta componant, qui nimirum ſi egregij Predicatoris verba diligenter attenderent talia non ſentirent. Ait enim Corinthijs. Si autē Chriſtus nō reſurrexit inanis ergo prędicatio eſt noſtra, vana eſt fides veſtra inuenimur autem, & falſi teſtes Dei. Quoniam teſtimonium diximus aduerſus Deū. quod ſuſcitauerit Chriſtum, quem non ſuſcitauerit. Secundum hęc ergo Apoſtolica verba falſus teſtis Dei merito dicitur, qui indiſcrete eum cupiens laudare mentitur: & aduerſus Deum procul dubio perhibet teſtimonium, quis quis in eius laude peruerſa molitur arte cōmentum. Propheta quoq; terribiliter intonat dicens. Odiſti omnes qui operantur iniquitatem perdes eos, qui

qui loquũtur mendaciũ. Nimirum manifeſte declarans, quia ſicuti leuius eſt odire, quam perdere. Ita etiam tolerabilius iniquitatem ex infirmitate perficere, quam ex ſtudio mendacia fabricare. Hinc eſt quod per Hieremiam de mendacibus dicitur. Docuerunt linguas ſuas loqui mendacium, vt inique agerent, laborauerunt qui enim ſimplicem veritatem vltro oblatam proferre facile poterant, ſatagunt vt mendacia cum labore confingant. Hic ſi quis nos longæ prę fationis forte redarguat, atq; id quod in Machabeorum libro ſcriptũ eſt auſterus cenſor opponat, ſtultum eſt, inquiens ante hiſtoriam effluere, in ipſa autem hiſtoria ſuccingi, hanc reddimus rationem: quia vbi materię abundãtia ſuppetit ipſa ſtili prolixitas prohibet in talibus immorari. Hic autem vbi de Beati viri virtutibus pauca, quæ ſcribi debeant, preſto ſunt, vtilius arbitramur ad ædificationem audientium, ad quam omnis Eccleſiaſtica intendit Scriptura in proęmio contra mendaciũ ſcribere, quam pro narrationis inopia ipſam hiſtoriam mendaciorũ finibus protelare.

Igitur quæ de vita, vel miraculis B. Mauri ad noſttam notitiam peruenire potuerunt, iuxta quod quorundam Monachorum non omnino contemptibilium conijcere narratione potuimus, fidelibus Chriſti fideliter intimamus.

Eo itaq: tempore cum adhuc Romana Eccleſia ſpatio multo, quam nunc poſſeſſionum iura protenderet, & inter cętera Cæſenate etiam oppidum poſſidere, contigit, vt eadem Cæſena ſuo priuaretur Epiſcopo. Cumq: Romanus Pontifex cerneret nepotem ſuum Beatum videlicet Maurum, virtutum gradibus ad alta conſcendere, & in ſanctę conuerſationis ſtudio non ſegniter vigilare congruum duxit; vt talem virum ad ſacerdotalis officij apicem promoueret; quatenus lucerna Spiritus Sancti non ſub modio deliteſceret; ſed ſupra candelabrum poſita, omnes, qui in Domo Dei ſunt, ſacrę doctrinæ radijs illuſtraret. Quid plura? Tandem Beatus Maurus Cæſenatis Eccleſiæ Cathedram Diuina prouidentia diſponente, ſuſcepit. Idcirco autem vel Regis qui tunc imperabat, aut ip-

ipſius Apoſtolici Præſulis hic interponere nomina prętermiſimus; quia cum ipſis qui nobis reliqua dictant, hæc pariter ignoramus. Eorum namq; vocabula in antiquis quidem tomis ſe vidiſſe cõmemorãt,ſed cũ Ciuitas ante hæc flammis fuiſſet exuſta monumẽta quoq; perhibent ſimul fuiſſe cõſumpta.

Cum igitur vir Domini Maurus, tam arduę curæ ſibi conſpexiſſet onus impoſitum,ſicut de B. Paulo legitur nequaquã acquieuit carni,& ſanguini;ſed cœpit ſe in Diuinis obſequiijs tanto vigilãtiorẽ reddere,quãto ſibi nouerat,& tot ſubditorũ cuſtodiã imminere. Perpẽdens nãq;quia ars eſt artiũ regimen animarũ congruũ iudicabat, nec internorũ curã exteriorũ occupatione minuere,nec rurſus exteriorũ,prouidentiã,interiorum ſollicitudine funditus declinare; ne videlicet aut exteriorib⁹ deditus, ab ĩtimis omnino corrueret, aut ſolis interiorib⁹ occupatus,quæ foris debebat proximis negligẽtius exhiberet.

*S*ępe namq; non nulli velut obliti, quod fratribus animarum cauſa pręlati ſunt, tanto cordis anniſu ſęcularibus curis inſeruiunt, quod has cum adſunt ſe agere exultant: ad has etiam cum deſunt, turbulentis cogitationum ęſtibus anhelãt. Cumq; ab his ceſſante forſitan opportunitate, quieti ſunt, ipſa deterius ſua quiete fatigantur. Voluptatem namq; decernunt, ſi actionibus deprimantur, laborem putant ſi in terrenis negotijs non laborant. At contra non nulli gregis quidem curam ſuſcipiunt, ſed ſic ſibimet vacare ad ſpiritualia appetunt, vt rebus exterioribus nullatenus occupentur. Qui cum curare corporalia funditus negligunt, ſubditorum neceſſitatibus minime occurrunt. Quorum nimirum prædicatio plerunq; deſpicitur: quia dum delinquentium facta corripiunt,ſed tamen eis neceſſaria præſentis vitæ non tribuunt nequaquã libenter audiuntur. Egentis etenim mentẽ doctrinæ ſermo non penetrat,ſi hunc apud eius animũ manus miſericordiæ non cõmendat. Tunc autem verbi ſemen facile germinat, quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Hæc autem idcirco de diuerſis Paſtorum moribus loquimur, vt quã prudens,quã moderata ĩ B.Mauro fuerit diſcretio,de-

monſtremus. Quo nimirũ dũ neq; contemplatiuę vitæ otium ſectãdo actiuam omnino deſeruit:neq;per actiuæ latitudinem libere diſcurrendo à contemplatione receſſit, vt ita dixerim per auream viam Cæleſtis Regni celſitudinem penetrauit.

Deniq; cum in Epiſcopio ſuo degeret, & commiſſam ſibi Eccleſiam ſtrenue gubernaret cepit talem locum ſollicita mentis indagatione perquirere, vbi ad tempus, & a ſecularium turba ſecedere, & ſoli Deo poſſet ſpecialius adhærere; Domini ſui ſcilicet non ſegnis imitator, qui per diem in Vrbibus prædicabat, noctu vero in monte orationibus inſiſtebat. Dumq; in dies huius anſietatis magis, ac magis cura accreſceret tandem adiecit oculum ad breue quoddam promontorium, quattuor fere ſtadijs ab exigua Vrbe ſemotum vocabatur autem ſaltus ſpatiani, locus ſcilicet nec pręruptis cacuminibus, ſublimius ad alta porrectus, nec omnino depreſſus in ima, ad arualme videbatur planiciem coęquatus, ſed ita erat congruo tenore in quodam meditullio conſtitutus, vt & ſuper ſe poſitis liberã viſendæ totius pęne Diocesis facultatem tribueret: ſe autem aſcendentes nequaquam excellentior decliuis proceſſibus fatigaret, erat enim mons ille nemoroſa diuerſarum arborum denſitate veſtitus. Hic itaq; mons ita Beati viri aſpectibus placuit, ac ſi montem olìueti adiacere Vrbi Hieruſalem cerneret: atq; hunc pſalmum non immerito cum Propheta concinnere potuiſſet: Memor inquit ero tui, Domine de terra Iordanis,& Ermonijm à monte modico. Quem videlicet mõtem prius à Romano Pontifice ſub cuius iure detinebatur petijt deinde Cellulam ſibi illic cum exigua Eccleſia fabricauit, vbi quadrageſimali tempore perſeuerans ieiunijs, & orationibus operam dabat:& ſi quando de Eccleſiaſticis negotijs furari poterat ad eandem cellulam velut ad dulcium epularũ conuiuium recurrebat. Illic deniq; fluentum Diuinæ contemplationis auidis mentis ſuę faucibus hauriebat, vnde poſtmodum arentia proximorum pectora ſanctę prædicationis poculo recreabat; illo plane loco quaſi pro balneo vtebatur. Ibi enim curabat abluere, ſi quam ex

ſę-

ſecularium hominum collocutione aut verbi aut cogitationis maculam contraxiſſet, & puluerem mundanæ conuerſationis, ſine quo hæc humanæ mortalitatis via non carpitur, crebris illic lachrimarum fontibus expiabat. Ille igitur locus, qui Sancto viro in vita tam dilectus, & familiaris extitit poſt mortem quoq; eius ſepultura meruit inſigniri. Nam Corpus eius in ſancta arca reconditum iuxta paruam Baſilicam, quam ipſe conſtruxerat eſt collocatum.

Hęc igitur quæ de vita Beati viri ad noſtram potuerunt peruenire notitiam, non quia ſint à noſtris relatoribus viſa, ſed ſuccedentium generationum celebri memoria diuulgata.

Quidam autem antiquus admodum Senex, & corpore marceſcente iam tremulus, noſtris nuper temporibus extitit, qui ſe vidiſſe huius B. Mauri Nepotem Cōſtantium videlicet nomine, Epiſcopum Cęſenatis Eccleſiæ teſtabatur. Sed quoniam de vita B. Mauri ea quæ nobis audire contigit, ſtylō currente digeſſimus: nunc qualiter omnipotens Deus ad gloriam ſui nominis eius merita reuelauerit, breuiter explicemus

Eſt autem nunc celebre monaſterium in prædicto in quo vir Dei orare conſueuerat ad honorem B. Dei Genetricis, & Virginis conſtitutum, ubi mons Mauri ex antiqua populi conſuetudine dicitur quia locus ille non immerito Sancti Viri uocabulo decoratur.

Cum igitur arca illa, ubi Beati Viri Corpuſculum claudebatur, iuxta præfatam Eccleſiam, terrę undiq; creſcente congerie deliteſceret: & uix ſaxi ipſius ſummitas ſolo tenus emineret, contigit ut homo quidam cum litanijs adueniens ſoluta caligę ligula, repente illic pedem poneret, & nil tale exiſtimans, ſecure ligaret: uincto igitur talo cum iam uellet abſcedere, pedem nullo modo potuit amouere. Cumq; diu conaretur, & omnia tentans huc illucq; ſe uerteret pes nihilominus ſtabat īmotus, & quibuſdā veluti clauis ſaxo tenebatur affixus. Stabat miſer ignoti criminis reus, & qui ſibi corigiam ligare uoluerat, ſemetipſum potius ſaxo ligaſſe dolebat. Volebat ſtare, ſed una enixus planta non poterat iacere, ſed à ſuo

pede corruere non volebat. Tandem repentino populi aduentāte cōcurſu, alij malleis, alij ſecuribus geſtantes, partē lapidis præciderūt, & poſt multa vix hominē de ſaxo exculpere potuerunt. Mox lætantis turbæ clamor exoritur mira Dei virtus attolitur, & B. Mauri tumulus dignus reuerentia indicatur.

Idem prædicti Cœnobij monachus, Teuzo videlicet nomine grandæuus iam, & ipſa canitie venerandus, cuius hęc relatione didicimus, aliud miraculum retulit, quod nequaquam ſilentio pręterimus, aliquando ipſe prędictus frater acerrima vi febrium vrgebatur. Cumq; nulla medicinali cura, nullo prorſus humano ſtudio ad incolumitatis ſtatum redire potuiſſet, cuidam ſuę materteræ religioſæ videlicet ſanctimoniali nocturno ſilentio B. Maurus apparuit eiq; dixit. Si vis (inquit) nepotem tuum ex ea, quam patitur ęgritudine conualeſcere, denuntia, ei vt ſupra ſepulturam meam ſignū Sanctæ Crucis infigat omniq; anno ſollemnitatem mihi ſe celebrare deuoueat. Cumq; ille B. viri oraculum, quod Sancta moniali referente cognouit, gratanter impleret; mox vt ferreā Crucem ſuper tumulum fixit: deinde commotis viſceribus præcipitanter euomit: atq; ita protinus omnem ignei languoris moleſtiam, velut ipſo vomitu egerente proiecit: iamq; priſtinę ſanitati integritus reſtitutus, dignas Saluatori Deo gratias retulit, & B. Mauri miraculum, quod in ſe expertus fuerat ad gloriā nominis Dei, multis indicare curauit.

Iam igitur celebri vtriuſq; ſigni fama volitante per populum cæperunt multi ad ſacras B. Mauri reliquias deuote concurrere, pijſq; eius meritis ſuas animas attentius commendare, non nulli etiam diuerſis valetudinum incommoditatibus laborantes dum, vel detritam ſepulchralis marmoris limaturam biberent, vel B. Confeſſoris miſericordiam fuſis tantummodo precibus implorarent ſani, & incolumes ad propria ſunt reuerſi, quocunq; fuiſſent vinculo ęgritudinis obligati. Videres miſerabiliū languidorū ſoluta cadauera alieno prius adminiculo ſuſtentante deferri, qui mox cum magna exultatione, atq; tripudio remeabant, ſaluti priſtinæ reparati.

Cumq;

Cumq; tot miraculis coruſcantibus magis, præclara D. Mauri fama crebreſceret, & virtutes quas per eum Dominus oſtendebat non ſolum contigua quæq; ſed & remotiora locorum ſpatia perſonarent: tandem conuocatis Epiſcopis vicinarum Vrbium multiſq;populorum turbis vndiq; confluentibus certatim arca illa,in qua B. Viri patrocinia reconduntur effoditur, & terebrato pariete Eccleſię inter abſidam, & Altare cum hymnis, & laudibus ſumma diligentia collocatur, proceſſu vero temporis eadem Baſilica maior facta eſt, atq; vt in præſentiarum cernitur feſtiuius decorata; vbi ad declaranda B. Confeſſoris merita multa fiunt vſq; in pręſentem diem, Deo operante,miracula,ex quibus nos pauca perſtringimus,quę nimirum hi,qui nobis referunt, ſe videre teſtãtur.

Papa Gerbertus iuxta Cæſenam caſtramẽtatus erat eiuſq; Oppidum circunfuſi exercitus obſidione vallabat. Tunc temporis ad B. Mauri tumulum delatus eſt quidam ruſticus gemina morborum paſſione depreſſus, contractus videlicet, ac cæcus, ſed poſtquam eſt oratum, & lux ammiſſa ad oculos redijt, & rigida membra fugatus languor abſoluit. Protinus videns ſe homo ſanitati tam mirabiliter redditum, vtpote, quas valebat gratias agens Beato ſe Mauro ſeruum perpetuo iure contradidit, manſurumq; ſe in eius obſequio donec aduiueret deuotauit. Qui perceptæ ſalutis munere penè per decennium fruens poſtmodum fragilitati carnis eneruiter ceſſit, vxoremq; ſibi non fauſto coniugio copulauit. Mox enim vt luxuriãdi voluptatẽ potitus eſt oculorũ lumen fũditus ꝑdidit. Et certe dignum fuerat, vt quia iure B.Mauri, cui ſe mancipauerat, ſe ſubtrahens libidinis iugo turpiter colla ſuppoſuit,donũ quo ab vno Domino fuerat ditatus amitteret, & qui in interiores ſpõte ceciderat inuitus exteriores tenebras ĩcurriſſet.

Alio quoq; tẽpore Dęmoniaca quædã ad altare B. Mauri deducta eſt, quam tanto peſtifer ſpiritus furore repleuerat, vt eam ſibi quaſi organum faciens multa per os eius ſacrilega & inſana proferret diras voces emitteret, & veluti canis rabida crebris baubatibus elatraret. Triduo autem poſtquam

il-

illuc perducta eſt, vehementi quodam impetu ſanguinem vomuit, & ita malignum ſpiritum à quo tenebatur eiecit.

Alia quædam mulier neceſſitati rei familiaris pluſquam deberet intenta in feſtiuitate Sancti Rophilli triticum purgare non timuit. Sed dum Beato Confeſſori digni honoris reuerentiam non exhibuit dignæ animaduerſionis ſententiam non euaſit. Nam illico Diuino percuſſa iudicio Brachijs attractis obriguit, & eodem modo, ac ſi capiſterium adhuc uentilare uideretur tremere ĩfeliciter cæpit. Hęc itaq; ãte B. Mauri altare deducitur, & in prædicta ſolemnitate nunquam ſe ulterius quippiam tale facturam inſtantiſſime pollicetur. Mox largiſſima omnipotentis Dei miſericordia clementer adfuit, & ſtupida mulieris brachia ad libertatem proprij vigoris pleniter reformauit.

Rurſus alia mulier profluium ſanguinis patiebatur, quæ cum inſanabili plaga iugiter vexaretur, & hęc atq; illa tentãs nullum ſalutis potuiſſe inuenire remedium, tandem in extremis anguſtijs conſtituta reperit neceſſitas ipſa conſilium. Nitido itaq; iuxta poſſibilitatem ſuam linteo B. Mauri mauſoleum cooperuit, & ita Diuinitus liberata omnem prorſus moleſtiam liuidi languoris euaſit. Enimuero cum Apoſtolus dicat; fide mundans corda eorum; quia mundo corde vtpote plena fide Beati viri tumulum tetigit digne promeruit à profluentis ſanguinis imunditia liberari.

Item alia Mulier erat ita violentiſſimi languoris immanitate contorta, vt ſoluta naturæ ordine ora teneret poſt ſe ceruices ferret ante ſe. Quæ ſimiliter ſuper B. Mauri memoriam linteũ poſuit, & protinus ſanitate recepta quibuſq; membris ius ſuum natura reſtituit, & ad tenendum vigorem proprium arteriarum organa temperauit.

Alia quoq; mulier ammiſſo lumine de Aquitaniæ finibus deducta eſt, quę Gallicę animoſitatis genium ſeruans, & ex more patrię verba violenter infingens obſtinatiſſime teſtabatur quod nunquam inde recederet niſi per Beati Mauri merita lumen, quod ammiſerat recepiſſet: ſicq; magno fidei feruo-

uore ſuccenſa breue tuguriolum iuxta Eccleſiæ parietem compilauit; vt quodam modo potius habitaculum, quam præparare videretur hoſpitium. Cumq; per octo dies inſtantiſſime fuiſſet oratum lumen, quod quærebat Diuina gratia largiente, recepit; & dignas illuminatori ſuo Deo, & Mauro eius famulo gratias retulit.

Popilienſis dięceſos turba ad B. Arduini limina orationis cauſa tendebat cumq; per oratorium B. Mauri tranſitum habuiſſet contigit vt quædam ex illis fæmina, genu Abbatis ipſius monaſterij humiliter oſculata, commeandi licentiam peteret, quę vix vnius ſagittæ emiſſione progreſſa arrepta mox à Dęmonio in terram proijcitur, concutitur, volutatur, & multa conuitia aduerſus eundem Abbatem mordaciter euomebat. Hæc itaq; ante B. Mauri Altare deducta non multo poſt diuinæ virtutis eſt imperio liberata itaut redeuntibus ſocijs iam ſibimet reddita ſimul cum eis ſana, & incolumis reuerteretur ad propria.

Hæc igitur fratres cariſſimi de virtutibus quas omnipotens Dominus per Beatum Confeſſorem ſuum Maurum operari dignatus eſt pauca perſcripſimus, vt ad glorificandam Diuinæ Maieſtatis potentiam veſtræ charitatis ſtudiũ incitemus: qui nobis adhuc in via poſitis miraculorũ ſuorum dignatur exibere virtutem, per hęc nos ad capeſcendam Cęleſtis Patriæ inuitat, & prouocat hæreditatem teſtante qui ait virtutẽ operum ſuorum annuntiauit populo ſuo vt det illis hęreditatẽ gentiũ; quatenus dũ ipſa Sanctorũ ſepulchra tot miraculis radiare cõſpicimus, de ĩmenſa eorũ gloria, qua iã cũ Chriſto regnant minime dubitemus. vt deſpectis terrenis illuc ſe noſter animus iam per deſiderium transferat, vbi ſe gaudere in perpetuum ſperat; illuc ſe libere ſpiritus dirigat, vbi Imperator Cæli Chriſtus cum ſupernæ Curiæ Senatoribus ineffabiliter regnat. Cui ſit gloria, & Imperium cum Æterno Patre, & Spiritu Sancto per omnia ſęcula, ſęculorum. Amen.

FINIS LIBRI QVINTI.

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ, IAM CÆSENÆ.

LIBER SEXTVS.

IAM ab Othonis, & Othonum imperio teximus Hiſtoriam illud autem de Prouincia notandum eſt a temporibus eam Caroli Magni nouum nomen adeptam, Romaniã incepiſſe vocari, quod ſcilicet fida Romano Imperio fuerit, ſub eoq; aduerſus Longobardos poſtremis exceptis annis vixiſſet ob eandem cauſam Thracia olim, Romania deinceps dicta. Aliter etiam Exarchatus Rauennę vocata, in literis ſcilicet olim Imperatorijs,& poſtea Pontificijs Prouinciæ adminiſtrationē Rectoribus tradentibus,at proximo Othonib⁹tempore Comitatus Britinorienſis à reliquo Exarchatu ſeparabatur vt in traditione Prouincię regiminis, mentio Comitatus illius, & Exarchatus ſeiunctim fieret. Vgonis Britonorienſis Comitis, & Gerardi eius filij teſtamenta refert Rubeus ex quibus magnam, & fuſam eorum fuiſſe tum in montana tum in

plana Regione ditionem patet. Immo, & in Piceno, Ciuitates autem Italæ tum liberę fuiſſe videntur iuxta antiquam Romanorum diſtinctionem. In liberas, & ſeruitute affectas. Liberæ dicebantur quæ ſuis legibus vti, & a ſuis magiſtratibus Regi permittebantur; ſeruitute affectæ à Magiſtratibus illuc Roma miſſis gubernabantur. Hæc vero tum erat Reipublicę forma. Tria erant Conſilia, quæ totam Rempublicam continebant, alterum credentiæ dictum, alterum ſpeciale, & generale alterum. Supremus vero Magiſtratus primum duo Conſules ex Ciuium ordine ambo, at poſtea, (quod forſan potentiores Ciues non ſatis poſſent ab vrbanis Magiſtatibus coerceri vel quod diſſidiorum ciuilium periculum in iudicijs capitis immineret) externos prætores ad determinatum tempus potes vitæ, neſciſq; conduxerunt, qui etiam in bello exercitus Imperatores erant. Licet ſequentibus temporibus vt plurimum in duos rectores tantam potentiam diuiſerint in Præfectum ſcilicet, & Prętorem quos ipſi Capitaneum vocarunt, ac poteſtatem, & iure ipſos libertati ab vnita potentia timuiſſe facta longo poſt tempore ſequuta Galaſſi Comitis, & Franciſci Ordelaſi demonſtrauerunt. Oportet ſane in eiuſmodi Reipublicę conſtitutione plebem etiam partem habuiſſe. Prę ſertim quod ad armorum tractationem (vt Otho Frigienſis etiam dicit vocabatur) non poteſt autem plebs bellicoſa' ab omni Reipublicæ participatione excludi, vt de Romana Republica poſteaq; de Florentina contigit. Præterquã quod in ſequente ennaratione bis ſaltem inter plebem, & optimates ſeditionem extitiſſe videbimus.

Iam vero tunc Ciuitates libere ſe gerentes tum internis tumultibus agitari, tum ab externis vexari hoſtibus poterãt. Seditionum ciuilium præualida origo eſt diuitum, & inopum differentia, & diſſenſio liceat ſub his optimates, & plebem reponere. Eſt etiã ſeditionis, & popularis ſciſſionis cauſa duorũ ĩter ſe potentũ Ciuiũ diſcordia, ac inimicitia, vt Syllæ olim, & Marij; deinceps Cæſaris, & Põpeij, & demum Octauiani, ac Marci Antonij, quæ in bellum ciuile populũ Romanũ traxere.

Po-

Populumq; potentem
In ſua conuerſum victrici viſcera dextra. *Lucanus.*

Eſt tertia cauſa cum diſſidium aliquod vel opinionis, vel affectionis altas in Ciuitate, & fuſas radices egit, vt in vniuerſos ferme Ciues diſpergatur. Talis fuit ĩ ſeculis de quibus iam ſcripturi ſumus Guelphorum, & Gibellinorum diuiſio, quæ tantum in Italorum animis potuit ut cętera ferme omnia charitatis uincula huic uni diſſidio cederent. In noſtris itaq; Ciuitatibus ex altera ferme harum cauſarum ſunt ortæ ſed ex duabus pręſertim diuitum, & inopum Guelforum, & Gibellinorum diſſidio, ſeditiones. Externi uero hoſtes, qui ex remotis locis forte fortuna aduenere, à me nunc ommittuntur, ut Gothi, Longobardi, Vngheri, Saraceni, ſed propinqui, & propinquas cauſas habentes ſunt conſiderandi. Ciuitates ergo finitimæ, & conterminæ perpetuis ferme cauſis diſſidij ſunt obnoxię dum de limitibus plerunq; ambigitur, dum quotidie querelæ, naſcuntur de illatis damnis Paſtorum incuria, uel fraude, uel ſpretu, dum ex alueorum obſtructione ſuperioris agri aquæ ſtagnant. hę, & aliæ ſexcentę ſunt querelæ, quæ (cum communi Principi non ſubſunt, qui iniurios compeſcat, & ius habenti adminiſtret) ſæpe ad arma ducunt. Hinc fit ut trium Ciuitatum quarum extremę cum intermedia terminis communicent ſint intermediæ parum amicę inter ſe uerò ut eidem infenſæ, amicitia nectantur. Fauentia, & Cæſena parum olim Rauennę amicę erant, ſuntq; conterminę. At inter ſe amicitia iunctę niſi cauſa interdum intercederet, quæ diſiunctionem faceret. Ariminum, & Cęſena ex finium contentione infenſæ inter ſe animis, & armis ſæpe fuere, at cũ interdum factionum conſpiratione conuenerunt, arma etiam iunxere, & copias; multo magis quo tempore Malateſtijs ambæ paruerunt; at his poſitis, quæ coniecturam interdum præbere poſſunt eorum quæ ſilentium ſcriptorum inuoluit ad geſtorum narrationem accedamus. Anno 1001. ut Sigonius at 998. ut Rubeus Papa Syluester ſecundus Cęſenam obſidione cinxit quamobrem mouerit in Ciuitatem arma Pontifex nemo

ANNI. 1001.

Cæſenæ obſidio.

nemo ſcribit, & Rubeus negat à ſe cauſam penetratam. Eſt tamen non omnino clauſus coniecturæ locus: non etiam conſtat qui fuerit obſidionis, & belli exitus. Num expugnata fuerit Ciuitas, & quia nulla fit à ſcriptoribus expugnationis mentio num placatus Ciuium precibus, & errorum pænitentia receſſerit; an contumacia reſiſtentis populi tanta fuerit, vt dimiſerit interim peruicacis Ciuitatis punitionem à maiore Eccleſiaſtici regiminis cura retractus. Obſidionem arctam fuiſſe verba D. Petri Damiani declarant. *Papa* (inquit) *Gibertus iuxta Cæſenam caſtramentatus erat, eius Oppidum circonfuſi exercitus obſidione vallabat*. Papa Silueſter Secundus prius Gibertus nuncupatus fuerat Archiepiſcopus Rhemenſis fauore Regio factus, Rauennę deinde Archiepiſcopatum ſtudio, ac iuſſu Othonis Imperatoris eſt aſſequutus, tandem poſt Cęleſtinum ad Pontificatum euehitur. Ea vero fuit Giberti in diuinis, & humanis ſcientijs doctrina præſertim in aſtronomia, & mathematicis, vt à rudibus eo ſęculo ſcientiarum eiuſmodi hominibus pro Mago habitus fuerit; iniuria tamen, verum in ipſo id merito reprehenditur quod magna cum acrimonia temere vniuerſalis Eccleſiæ iudicio repugnauerit. Fuerat Archiepiſcopatu Rhemẽſi iniuſte Arnulphus ſpoliatus in eiuſq; locum Gibertus intruſus, Concilium ſuper ea re conuocatum Gibertum ex iniuſta poſſeſſione deiecit, & Arnulfum reſtituit omniaq; ex Romani Pontificis authoritate Gibertus tamen ſe exhautoratum non ferens ſumma petulantia eſt amarulente in Concilium, & in Pontificem inuectus, & in Eccleſiam; narrando ſcilicet pſeudoſynodum eamq; extollendo Duricontori Rhemorum habitam quæ iniuſte Arnulfum deturbauerat. Ea fuit ſcripti virulentia, vt nouatores Eccleſię Catholicę iurati hoſtes illud è tenebris erutum bis edendum curauerint, ſemel ſine dote alias mendaciorum larga dote locupletatum. credamus poſtea præſertim in pontificatu nouo lumine illuſtratum priora errata defleuiſſe. Quod tamen erat naturæ, & habitus; iracundiam minus, magiſue refractam retinuiſſe, vt in Rauennatis Eccleſiæ adminiſtratione

In vita B. Mauri.

quas

quas credidit iniurias à Cęſenate Republica accepiſſe, vlciſci Pontifex factus voluerit, & poſtea etiam non ſemel Archiepiſcopi de Cęſenatibus queſti ſunt, & interdum etiam exercitum bellum. Occaſio vero diſcordiæ dum Ciuitas ſe ſuo regebat arbitrio hęc præſertim erat. Multa ſunt Caſtra in agro Cæſenate vel prope in mõtana ſcilicet Regione quæ ad ditionem Archiepiſcopi ſpectant. Horum aliqua Reſpublica noſtra, aliqua Ciues Cæſenates priuatim beneficiario iure obtinuere. Alia vero Ciuitas vi, & armis occupauit vt montem vſq; Saracenum qui nunc Mercatus Saracenus vocatur, ſed & alia loca, quæ in ſequentibus ſignificabuntur. Iidem prҿterea loci cum iuge commertium cum Ciuitate habeant à qua ipſi frumentum, & reliquum commeatum fere omnem aquirunt. Diuenditis etiam hic pauperculis redditibus ſuis, indeq; pecunia comparata vnde ipſi noſtra emant. Tam frequenti ergo colligatis commercio Ciuitas non ſecus, ac ſubiectis ſæpe imperabat, & hinc Archiepiſcopi, & miniſtrorũ querelæ, facile ergo eſt immo; & longe probabile in nouitate ea libertatis ab Othone conceſſæ Ciuitatem id quod poſſet pro iure habuiſse, ac reputaſſe. vnde exaſperatus Gibertus, quod non potuit Eccleſiæ ſuæ viribus dum erat Archiepiſcopus, vlciſci, viribus Pontificijs poſtea Pontifex conatus ſit. Exitus vero obſidionis videtur fuiſſe non expugnatio, cuius nulla ab Hiſtoricis mentio ſed quòd Ciues demum fracti obſidionis malis polliciti ſint pollicitationemq; forte iuramento firmauerint (eiuſmodi ſponſioni tum magna adhibebatur fides) ſe in poſterum iura Archiepiſcopatus non violaturos, & occupata reſtituturos. Eiuſmodi conuentionis effectus vnaq; argumentum, eſt quod Rubeus narrat ſub anno 1022. *At* XVII. *kal. Nouemb.* (inquit) *Heribertus Archiepiſcopus Cæſenæ omnem inuiſit, ac firmauit Eccleſiæ ſuæ ditionem*. Et Anno 1030. *Genebrardus* (inquit) *Archiepiſcopus poſtquam Cæſenæ fuit multaq; ibidem ſuperiore menſe reſtituit ad Eccleſiam Rauennatem ſpectantia*.

Et anno ſequenti redijt idem Archiepiſcopus Cęſenam ad idem

idem munus implendum. Nimirum quę Ciues Syluestro Pō tifici promiſere tum, & ſubinde ſemper pro Archiepiſcoporū inſtantia opere ipſo prę ſtabant. Et forte tum conſuetudo illa initium habuit ad demulcendos ſcilicet Ciuium animos, quam Paulus Quartus in literis ſuis dicitur immemorabilem aſſeruiſſe, quod Cęſenæ reſideret, & Cęſenas eſſet modo aliquis ibi eſſet muneri aptus, qui vicariam pro Archiepiſcopo iuriſdictionem in memoratam eius ditionem Caſtrorum vniverſorum obtineret; ad quem confugerent ſubiectæ gentes ſi à ſuis iudicibus peculiaribus grauarentur, querelaſq; & accuſationes deferrēt, atq; iuſtitiam expectarēt. Interim vero Imperatorum hæc fuit ſeries. Otho Magnus ſub quo Imperium in Germanos tranſijt mortuus eſt anno 973. ſucceſſit Otho Secundus eius filius, qui vſq; ad annum 983. vixit, imperauitq; Huic Otho tertius filius ſucceſſor extitit, Imperiumq; ad annum 1002. cum vita produxit, quo mortuo Androinus Eporediæ Marchio anno eodem ſuffragijs Principum Lombardiæ Rex Italię creatur. At Arnulphus Mediolani Archiepiſcopus iratus quòd ſe inſcio, in cuius manu Regni Italici Corona ſeruabatur Regem Principes elegiſſent. Conuentu Eccleſiaſticorum coacto Henricum Regem Germaniæ declarat, pronunciatq; Italiæ Regem ex antiquo decreto. Henricus electione audita Othonem Ducem cum Exercitu ad Androinum depellendum miſit, at contrarium accidit. Stetit enim penes Androinum victoria, adeoq; in magna Lombardiæ parte Ticini reſidens vſq; ad annum 1013. regnauit, quo tempore etiam Mediolanum obſedit, & oppugnauit: at fruſtra ſemper. Ruſus verò vocatus Henricus ipſemet venit, Androinumq; debellauit, ſibiq; Regnum Itálicum aſſeruit. acceſſit Regno Imperium ſtatim enim à Benedicto Summo Pontifice inunctus Imperator fuit, & vſq; ad annum 1024. perſeuerauit, quo mortem obijt: eouſq; inoffenſe procedebāt inter ſe amore Pontifices, reuerentia Imperatores, at qui ſequuti ſunt quattuor ex Gibellina familia vt dicit eos Sigonius, parum æqui Pontificibus eas ſimultates inter Eccleſiam,

& Imperium excitauere, quę Italię non dixerim perturbationem, ſed ferme vaſtitatem attulere. Tum Pontifices ſuā non amplius ab Imperatoribus, ſed à ſe miniſtriſq; ſuis regi adminiſtrariq: conati ſunt, & obtinuere demum, ſummaq: nunc cum tranquillitate obtinent. Conradus ergo ſucceſſit: Dux erat Franconiæ, imperauit ab anno 1024. ad annum 1039. Hic ſane ut dominū ſe Romaniæ geſſit, ut mox ſubijciemus, at quoniam tum Romani Pontifices præſertim Ioannem Decimum nonum ſeditionibus uexabant, minis autem Imperator Romanos deterruit: nullæ ex Romania inter Pontificem, & Imperatorem turbę. Diploma autem Conradi Pontificio in Prouincia iuri derogans, quod refert ſub āno 1034. Rubeus erat. Partem tantum exſcribo. *Dominus Gebehardus nobis à Regni noſtri principio fideliſſimus filius Sanctæ Rauennatis Eccleſiæ Archiepiſcopus conſtitutus noſtram conuenit præſentiam, noſtramq; popoſcit clementiam, quo pro Deo, animæq; noſtræ ſalute Comitatum Fauentinum Sanctæ Rauennatis Eccleſiæ Imperiali largitione concedere dignaremur, cuius nos fidelitatem deuotiſſimam recolentes, & cariſſimæ noſtræ coniugis præcibus annuentes prænominatum Comitatum Fauentinum cum omni diſtricto ſuo, & legati placito, & iuditio, omnibuſq; publicis functionibus, & angarijs, & reditionibus, teloneis, fodris, ripaticis, aquis, aquarumq; fluxibus molendinis, & piſcationibus, cunctiſq; poſtremo ex eodem Comitatu hactenus iuri tegro legaliter attinentibus prænominatæ Sanctæ Rauennati Eccleſiæ ſtudio deuotæ religionis offerimus, & à noſtro iure, & Dominio in eius ius perpetuum, Dominiumq; transfundimus, & per hac noſtra auctoritatis inſtituta donamus, & habendum in perpetuam proprietatem à modo delegamus.* Hęc ibi, quibus ſane Imperator omne ſibi ius in Fauentinum Comitatum nulla habita iuris in illum Pontificis ratione ſumit, licet irritam fuiſſe conceſſionem facile intelligemus ex ijs, quę idem Rubeus ſubiungit. Scribit enim eodem anno ab Vgone nobili Comite Bononienſi Fauentinum Comitatum Gebehardo Archiepiſcopo libere renunciatum, tum vero ab eodem Gebehardo fuiſſe Vgoni.

Platina.

Ti-

Eidem medietatem eiuſdem Comitatus Fauentini beneficiario iure traditam verba ſunt conceſſionis. *Et tunc iam dictus Dominus Gebehardus prædictæ Eccleſiæ Archiepiscopus hæc ita accipiens, & illico inueſtiuit prænominatum Vgonem Comitem de medietate iam nominati comitatus Fauentini cum omnibus ad ipſam medietatem pertinentibus in beneficio.* Hæc monſtrant Comitatum Fauentinum Comitis Vgonis fuiſſe ante Conradi conceſſionẽ Archiepiſcopo factam ob idq; renunciatum poſt conceſſionem Cæſaream Gebehardo, qui mediam poſtea partem renunciatę ditionis Vgoni reſtituerit, ſed cum Chronicis Fauentinis nullo modo conueniunt, neque etiam cum ijs quę de bello inter Rauennates,&,Fauentinos non multo poſt facto Rubeus ipſe ſcribit vt deinceps intelligemus. Moritur interea Anno 1039. Imperator Conradus cui filius Henricus Secundus in Regem Germanię ſtatim ſufficitur, ſolum vero Anno 1046. Rex Italię Mediolani coronatus, & anno 1047. Imperator conſecratus ad annum 1056. vitam, & Imperium produxit prius autem anno 1055. Vgo Legatus eius (vtque tum vocabant) miſſus conuentum in vico de Rheda nuncupato habuit, cui adfuerunt Henricus Archiepiſcopus Rauennas Rolandus Ferrariæ, & Benedictus Hadriæ Epiſcopi Iudices etiam Rauennates, Cæſenates, Foroliuienſes, & Ferrarienſes,Paulus trauerſaria, & alij multi proceres Auditæ ibi quęrelę aduerſus Archiepiſcopum de perturbatione poſſeſſionis cuiusdam fundi, & decreti iudices qui pro Archiepiſcopo pronunciarunt. Succeſſit Henrico Secundo filius eius Henricus Tertius tum in Regnis Germano, & Italo tum in Imperio,quo eſt annos 49. menſes decem potitus. fuit is Pontificibus, qui eius tempore ſederunt refractarius. Fuere Pontifices Stephanus Decimus, vel Nonus, Nicolaus Secundus, Alexander Secundus, Gregorius Septimus, Victor Tertius, Vrbanus Secundus, Paſchalis Secundus. Diſſidij ea præſertim cauſa quòd Henricus Eccleſias pro arbitrio quaſi iure ſuo diſtribueret, & quod peſſimum erat,venderet ſimoniamq; adeo publice exerceret. admonitus à Sanctis Pontificibus, &

di-

diris tandem impetitus nunquam reſipuit, ſed potius exaſperatus falſorum Pontificum ſublectione, eſt in veros Pontifices debacchatus Eccleſiam nefario ſchiſmate diſtrahendo. Cum Imperatore, & eius intuitu cum Pſeudopontifice ſentiebat, ſtabatq; Gibertus Rauennæ Archiepiſcopus attamen Prouinciæ Ciuitates Cæſena, Forũpopilij, Liuij, Cornelij, Fauentiaq; Ferraria, Cimaclum, Ceruia, Comitatus Bobij vero Põtificibus adhæſere. Hinc iratus Imperator ſuggerente Giberto etiam materiam incendio anno 1053. edito diplomate, Ciuitates has, & territoria, ac Ditiones omnes Archiepiſcopo donauit Rauennatiq; eius Eccleſiæ. Donatio cum multa complectatur hæc ſola refero. Ad hæc Comitatum Cæſenatem cum Caſtro vetere, & nouo Ficoclenſem cum Epiſſcopatu, & ripa. Comitatus præterea Bobij Foroliuij, & Fori Pompilij cum eorum Ciuitatibus, & diſtrictibus. ſed vana fuit donatio, & carthæ hæſit, Ciuitates enim ſua poſſidere, qđ antea de conceſſione Fauentię, & Fauentini territorij diximus. Res hinc iam clara fit. Anno 1075. & deinceps 1080. bellum ex ęquę Fauentini cum Rauennatibus geſſerunt, at ſi ſubiecti Archiepiſcopo fuiſſent, neq; ipſorum erat ſuſcipere interminatum bellum, neque eorum virium, quibus iam priuati fuiſſent, repulſare, ſed Archiepiſcopi, & Vgonis Comitis ſi Dominum ipſe eorum pro dimidio obtinuiſſet. Narratio vtriuſq; belli iuxta Fauentinos annales in Rubeo legimus placet narrationem ſecundi belli anno ſcilicet 1080. geſti attexere, vt plenior fiat eorum quæ de donationum inanitate fides. Narratio ergo eſt. Rauennates interminatos eſſe Fauentinis ſe kalend. Maij ſemeſtri ſcilicet poſt interminationem tempore ituros ad procerum quendam, & celebrem Caſtaneum in Cæſarolo agri Fauentini villa excindendum. Fauentini non damnum in vnius arboris exciſione ſed dedecus reſpicientes, ſuiſque viribus diffidentes eminus ſuppetias quęſiuere, neque enim ſperabant ab vlla finitima Ciuitate ſe auxilia obtenturos ęo quòd

Rubeus ſub ãno 1063.

credebant ſe ob inuidiam omnibus odio eſſe; miſſi ergo in Lombardiam, qui ſuppetias inde quærerent. At irrito labore; ſolum prope alpes in Comitem Gallum inciderunt, quem Vineam Rubeus appellat redeuntem tum ex Paleſtina, quo pietatis ergo peregrè iuerat. Ab hoc cum moleſtiam illi ſuã narraſſent liberalem pollicitationem obtinuere, ſed ad ſtatutã diem cum ſufficientibus aduerſus hoſtem copijs reuerſurum, oppigneratamq; fidem opere prę ſtitit. Adfuit enim dicta die cũ quingentis equitibus, ſed exciſo iam Caſteneo nondũ tamen Rauẽnates receſſerant vnde Fauentini iuncto ſuo cum Gallis milite Rauennates in exciſionis loco aggreſſi ſunt, fuderuntq; & vſq; ad Ruſſi Oppidum inſequuti ingenti clade affecerunt. Certe neq; Archiepiſcopi, neq; Vgonis Comitis aut hæredum Fauẽtini erãt: ad eos.n.cõfugiſſent, & ſuppetias petijſſent obtinuiſſentq; nõ erat cur procul adeo ex Gallia auxiliũ peterent. Archiepiſcopus auctoritate ſua Rauẽnates cõpeſcuiſſet, & niſi auctoritas ſuffeciſſet vires Archiepiſcopi, & Comitis nobilis Bononienſis maiorem manũ militum quingentis equitibus potes fuiſſent exhibere. Hæc aduerſus traditionem Comitatus ac Ditionis vniuerſę Fauentinę. Narrationem vero minus veriſimilem multa reddunt: at hoc vnũ obijcio. Ob inuidiam ſcilicet exoſos reliquæ Prouinciæ Fauentinos. Nõ eſt veriſimilis inuidia, neq; enim ea erat eouſq; gloria rerum ab ea Ciuitate geſtarum, neq; eius amplitudo, nec potentia, quę poſſet eſſe reliquæ Prouincæ inuidiæ. Eiuſmodi potius affectus Ciuitatum aduerſus Rauennam eſſe potuiſſet. Quę facile faſtum antiquum retinebat, vt id ipſum Chronicum aſſerit, at plurimum diminuta potentia, vt faſtus in inuidiam Rauennates adduceret: at imbecillitas Prouincialium animos exacueret ad eos comprimendos, & in ordinẽ redigendos, neq; video cur Cęſenates, & Bononienſes qui ſequentibus annis Fauentinis potius fauerunt, non eaſdem tũ amicitiæ cauſas proindeq; & amicitiã haberent. Pręſertim Cęſenates quib⁹ cũ Rauẽnatib⁹ cauſæ inſtabãt ob fines diſſidij, ideoq; odium, & faſtus ſuſpecta erant. Quod vero dixi non

fuiſ-

fuiſſe ad id vſq; temporis gloriam Fauentiæ tantam, vt inuidioſa reliquæ Prouinciç eſſet eo ſpectat quod poſtea præclara omnino facinora geſſere, quç tum eorum annales, (qui non eadem de prçcedente æuo dicunt) & nos ipſi in ſequentibus dicemus, ſed redeo ad noſtra. Cum id primum de Comitatu Britonorienſi dixero. Gerardum Comitem Vgonis filium anno 1062. teſtamentum condidiſſe, & obijſſe tum videtur nam anno 1076. eundem Comitatum Archiępiſcopus iure itidem beneficiario concedit alteri Gerardo nepoti non filio Vgonis, prior vero Gerardus multa legata in teſtamento reliquerat Eccleſijs, & Epiſcopis. *Archiepiſcopo Rauennati Palafrenum, Deſtrerium, Loricam, & Vexillum: Epiſcopo Popilienſi Equum album: Epiſcopo Cæſenati Mulam ſuam, in Eccleſia Beati Apollinaris quinque iumentas.* Hæc appoſui vt eius ætatis mos eluceret. Interī Epiſcopus hic Cæſenæ cui Mula legata, quo fuerit nomine dictus, non conſtat, num fuit Ioannes ille cui Dius Petrus Damiani librum de gradibus Parentelç inſcripſit? Hic ſane in tempus D. Petri incidit, qui anno milleſimo octuageſimo in extremo Senio diem obijt, at parumper ſuſtineo iudiciū; quicūq; is fuerit, pro vero Pontifice aduerſus Pſeudopōtifices ab Henrico factos, vel eius ſaltem iuſſu creatos ſemper ſtetit: res planiore eget narratione. Henricus hic tertius de quo dicimus in Pontifices iam exaſperatus Caldolum Epiſcopum Parmenſem Pſeudopontificem oppoſuit Alexandro Secundo Pontifici, Honoriumq; Secundum appellauit. Pſeudopontificis Honorij tempore viuebat is noſter Epiſcopus cui Mulam Comes Gerardus legauerat qui cōſtanti fide adhæſit vero Pontifici, vt etiā reliqui Prouinciæ Epiſcopi, quod quæ ſub ſequente Pſeudopontifice contigere, confirmant. Mortuo enim Cadolo quieuere quoquo pacto inter Pontificem, & Imperatorem turbæ. Sed cum rurſus Henricus pro ſui leuitate ab eo quod cum Pontifice conuenerat receſſerit recruduit vlcus, cumq; Alexādro in ſede Petri ſucceſſerit Gregorius Septimus vir ſi quis vnquam Eccleſiaticæ immunitatis, & Pontificiæ dignitatis an

Robeus ſub anno 1076.

maieſtatis ? tenax. Statim inter ipſum, & Henricum grauis diſsenſio exarſit. Vnde Henricus Gibertum Rauennæ Archiepiſcopum Pontificem dixit Clementemq; Tertium vocatum Gregorio oppoſuit Sancto Pōtifici hominem ſceleſtum. Prouinciæ tamen Populi pro Pontifice non habuerunt. Rubeus Vnibertum pro Giberto perpetuo vocat, idq; iure ſi authographa quę memorat, & exſcribit, ſuſcipiamus. Conſtantiam autem Ciuitatum, & Populorum Prouincię in obedientia veri Pontificis, & alienatione à falſo ipſemet Rubeus teſtatur. Scribit enim ſub anno 1086. hęc verba. *Hac puto factum quod Populi Rauennatis præſertim Prouinciæ, in qua ipſe plurimum morabatur, illum nequaquam verum Pontificem ducerent.* At res factaq; ipſa idem cōmonſtrant. Cum enim abſente Vniberto Rauennā Pontifex miſerit Petrum Damiani: Sanctus is Legatus Rauennam quidem à contracto piaculo ob contagionem corrupti Archiepiſcopi, & falſi Pontificis exemit, at reliquę Prouinciæ nullum praculum interpretatus totam abſq; vlla abſolutione dimiſit imo Fauentiam vt minime pollutam Ciuitatem adiuit, monaſterium ibi à ſe olim inſtitutum vt inuiſeret, vbi etiam febri correptus breui mortuus eſt, vt Cęlo perpetuo frueretur. Solus ex Prouinciæ Epiſcopis Ceruienſis ſi Platinam ſuſcipiamus, affuit conſecrationi Vniberti in Pontificem anno 1081. quo ex Germania cum exercitu Henricus reuerſus illum ſecum Romam duxit: conſecrarunt autem Pſeudopontificē Epiſcopus Mutinenſis, Bononienſis, & Ceruienſis vt cæteri ſaltem Prouincię Epiſcopi, Pontificis veri aſſeclę non ſe execrando miniſterio inquinauerint. Romam Imperator cum Vniberto, qui prę fectus erat copiarum interpolata obſidione tres annos vexauit, at tertio cæpit, ſed oborta à peſtilentia coactus ab Vrbe ad colles receſſit. Diminutiſque ex morbo copijs, cum relliquiæ vix Vnibertum fouere, & tueri poſſent reuerſus in Germaniam nouum inde exercitum deduxit, at iam ſe illi Matildes eius ęui Heroina, & Eccleſiæ propugnatrix acerrima oppoſuit: Varia fortuna pugnatum, captæ primum ab Henrico Mantua, & Fer-

raria, mox à Matilde recuperatæ. Magna erat inclitę Principis Ditio in Etruria in Lombardia, tum cis, tum Tranſpadana interq; alias Ciuitates Mantua, & Ferraria potiebatur. At inter memorata bella interquietes fuere cum Imperator in Romania hac moratus ſit; ampliuſq; Vnibertus. Tũ Ciuitates ſuſpectæ Vniberto quia Pontifici deuotę non ſine moleſtia à prauo Antiſtite fuerunt. At manuſcripta noſtra in hoc plura conueniunt, quod ab Imperatore Henrico, & Giberto Archiepiſcopo ita ipſa pro Vniberto nominant ſummopere vexata Cęſena fuerit. Fauent, quę Baronius ex Pontificijs actis ſcribit. Is ergo Annal. tomo vndecimo primo ſub anno 1076. pagina mihi 495. hæc habet.

Eſt de his omnibus monimentum in Vaticana Bibliotheca in Codice, qui Cencius Camerarius inſcribitur de Cenſibus Appoſtolicæ Sedis, in quo iſta (vt hic leguntur) deſcripta habentur de Synodalibus actis aſſeruatis olim in Archiuio Lateranenſi in hæc verba, & primum ſic titulus. Ex Synodo habita in Dalmatia à Legatis Septimi Papæ Gregorij ſcilicet à GebiZone tum Monaſterij Sanctorum Bonifacij, & Alexij Abbate, nunc vero Cæſenate Epiſcopo, nec non à Folcouino Foriſempronij Epiſcopo. Quæ Synodus habetur in Archiuio Sacri Palatij Lateranenſis in qua de Regno, & de Rege Dalmatiæ ita inter cætera legitur.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis Anno Dominicæ Incarnationis Milleſimo ſeptuageſimo ſexto, Indictione decima quarta, Menſe Octobris Ego Demetrius, qui & huinmur vocor Dei gratia Croatiæ, Dalmatiæq; Dux à te Domine Gebizo ex Apoſtolicæ Sedis Legatione Domini Noſtri Papæ Gregorij poteſtatem obtinente in Salonicana Baſilica Sancti Petri Synodali, & concordi totius Cleri, & Populi electione de Croatarum, Dalmatinorumq; Regni Regimine per Vexillum, Enſem, Sceptrum, & Coronam inueſtitus, atq; conſtitutus Rex tibi deuoueo, ſpondeo, polliceor, me incommutabiliter completurum omnia, quæ mihi tua reuerenda iniungit ſanctitas.

Videlicet vt in omnibus, & per omnia Apoſtolicæ Sedi fidem obſeruem, & quicquid hic in Regno tam Apoſtolica Sedes, quam ſui Legati ſanxerunt, & ſanxerint, irreuocabiliter cuſtodiã. iuſtitiã excolã, Eccleſias defendã: primitiæ, decimæ omnũq; ad Eccleſiã pertinentiũ procurator exiſtam; vitæ Epiſcoporũ, Præsbiterorũ, Diaconorũ, Subdiaconorum, vt caſte, & regulariter viuant, prouideã; pauperes, viduas, atq; pupillos protegam; parentelæ illegitimam copulã deſtruens legitimam dotem annulo, benedictioneq; Sacerdodis constituam, & conſtitutam corrumpi non permittam. Hominum venditionem contradicam atq; in omnibus, quæ ad rectitudinis ſtatum congruunt Deo auctore me æquum exhibeam. Ducentorum quoq; Byzantiorum tributum meorum omnium conſultu primatum Sancto Petro in ſingulos annos in die reſurectione Domini de mihi conceſſo Regno perſoluendos ſtatuo, & vt poſt me regnaturi hoc idem perpetuo ſeruent cenſeo, corroboro, atq; ſancio. Dono inſuper, concedo, atq; confirmo Apoſtolicæ ſedi S. Gregorij Monaſterium, cui Vrana eſt vocabulum cum omni ſuo theſauro ſcilicet cum capſa argentea reliquias eiuſdem Beati Gregorij continente cũ duabus Crucibus, cum Calice, & patena, cum duabus Coronis aureis gemmis ornatis, cum Euangeliorum textu de argento, cumq; omnibus ſuis mobilibus, & immmobilibus bonis, vt Sancti Petri legatis ſemper ſit ad hoſpitium, & omnino in poteſtate eorum. Hoc tamen iterpoſito tenore, vt nulli alij poteſtati detur, ſed omni tẽpore Sancti Petri ſit proprium, à me meiſq; ſucceſſoribus defenſum ab omni homine liberum, & ſecurum. Cuiuſcunq; autem audacia temeraria vſu præfatum Monaſterium ex aſſignato theſauro priuauerit, terribilem illam Iudicis vocem, quam Diabolus cum ſuis Angelis auditurus eſt, audiat: præterea cum Deo ſeruire regnare ſit, vice B. Petri, & Domini noſtri Papæ Gregorij atq; poſt ſe ſucceſſorum in Apoſtolica Sede me tuis manibus committo, & commendo, hanc fidelitatem Sacramẽto ſtabilio. Ego inquam Demetrius, qui & Suinmur Dei gratia, & Apoſtolicæ Sedis dono Rex ab hac hora in antea Sancto Petro, & Domino meo Papæ Gregorio, ſuiſq; ſucceſſoribus canonicè intrantibus ero fidelis, & vt ipſe, ſiue poſt eũ futuri Pontifices ſiue legati eorum vitam, aut membra perdant,

aut

aut capiantur neq; in conſilio neq; in facto ero; & conſilium quod mihi crediderint ad illorum damnum ſcienter nulli intimabo. Regnum autem quod mihi per manũ tuam Domine Gebizo traditur, fideliter retinebo, & illud ſuumq; ius Apoſtolicæ ſedi aliquo ingenio nunquam ſubtraham. Dominum meum Papam Gregorium, & ſuos ſucceſſores, atq; legatos, ſi in meam poteſtatem venerint, honorifice ſuſcipiam, honeſte tractabo, & remittam, & vndecunq; me inuitauerint prout potero, ei diligenter ſeruiam hæc ibi. Huc vſq; Baronius. Ex quibus conſtat Gebizonem noſtrũ deinde Epiſcopum in tanta re, quanta Regni traditio fuiſſe miniſtrum Gregorij Septimi, & Legatum, qui eum deinceps Epiſcopum noſtrum conſtituit: ſed etiam Cardinalem creauit, vt Ciaconus refert in Hiſtor. Romanorũ Pontificum & Cardinalium ſub anno 1084. Ex his modo lux oboritur illis quæ in noſtris manuſcriptis annalibus pluribus legi antea dicebam; Ciuitatem ſcilicet alienam fuiſſe à Giberto, ſiue Vniberto Archiepiſcopo Rauennæ, & ab Imperatore Henrico, & ideo multa paſſam. Etenim præter ſenſum communẽ prouinciæ: certe Epiſcopus eius Gebizo, adeo vero Pontifici Gregorio deditus, & veritati non potuit non acerrime repugnare Archiepiſcopo damnato ab vniuerſali Eccleſia, & Imperatori pariter à Summo Pontifice diris deuoto, & omni Regni, & Imperij iure ſpoliato. Ciuitas in id cum reliquis Prouinciæ ſuopte nutu prona adhæſit procul dubio tantæ virtutis, & Sanctitatis, ac auctoritatis Epiſcopo hinc peculiaris in eam Henrici, & Giberti exacerbatio, proindeq; ab illis illata vexatio, quam annales noſtri vnanimes grauem admodũ aſſerunt, eamq; propter conſtantem Ciuitatis erga Pontificẽ Gregorium fidem: non tamen eadem eſt omnium deſcriptio. aliqui enim captam aſſerunt, & horum magna ex parte incenſam; alij captam quidem idq; opera Alberici Tuſciæ Comitis, ſed à Gregorio Septimo reſtitutam, & munitam partem Garampæ inſidentem. Aliqui oppugnatam quidem, ſe tamen defendiſſe. Ego non arbitror ad componendam diuerſitatem illud non ab veriſimilitudine abeſſe ſi dixerimus non ca-

captam Ciuitatem, ſed ſuburbia. Muratam autem, & inſidentem Garampę Ciuitatem reſtitiſſe munitione auctam à Pontifice ipſo, intercedente præſertim Epiſcopo Gebizone, idq; Ciuitatis fide promerente. Quod de Alberico dicitur facile eſt poſt Cincij ab Vrbe fugã Albericũ propter neceſſitudinem Imperatori ipſum quoq; aduerſus pontificem, & deuotam Pontifici Cęſenam Henrico, & Giberto, Vnibertoue operã nauaſſe, eamq; oppugnaſſe. Ita Gibertus Vnibertuſue fauente, & protegente Henrico aduerſus Ciuitatem noſtram, & aduerſus Summum Pontificem graſſatus eſt. At non impune, nam Chonradus Imperatoris filius Regnum illi Italiæ ſubtraxit; Corona ipſe fauentibus Italis, & Pontifice Regni redimitus, qua nouennio eſt potitus ad annum ſcilicet 1001. quo obijt. Impius Imperator eſt in pœnam impietatis Filios infidos expertus. Nam poſt Chonradum natu maiorem Henricus, in quem ſucceſſio reciderat, is quoq; à patre Principibus Germanis vrgentibus deſciuit: moti vero ſunt Principes ex iteratis Pontificum execrationibus in Imperatorem contortis, quibus etiam illi Regni, & Imperi ius abiudicabatur, & ſubiecti Populi à fide Principi debita abſoluebãtur. Regno itaq; & Imperio ſpoliatus Leodij in multo ſqualore mortuus eſt, nec honore Eccleſiaſtici ſepulchri Pontifice inhibente dignatus eſt: Gibertus quoq; Pſeudopontifex anno circiter centeſimo ſupra milleſimum mortuus cum tum viuente adhuc Henrico funere, & monimento inſigni fuerit conditus mox poſt Henrici mortem in Synodo Guardaſtalli

ANNI. habita eius, & Pontificis Paſchalis Secundi iuſſu è ſepulchro

1086. extractum cadauer fœde diſcerptum, & laceratum, proiectũq; in prophana loca fuit Anno 1106. Hęc autem præceſſerãt. Gregorio Septimo qui anno 1086. vitam, & Pontificatum

1088. reliquit, Victor Tertius ſucceſſit, qui parum ęquus Henrico ſolum ſexdecim menſes Sedis cita morte non abſq; ſuſpicione veneni ſublatus; Huic Vrbanus Secundus ſuffectus eſt: interim autem Vnibertus perſeuerabat in ſchiſmate, quod ab anno ſeptimo circiter Gregorij per tempora Victoris, & Vrbani

in-

integra vſq; ad totum Paſchalis primum annum perduxit. Vrbanus autem Pontifex à vexatione Clementis Antipapæ & Henrici non tardatus ſpe maioris boni in Galliam profectus ibique in Claromonte Aluerniæ coacto Concilio ad recuperationem Hieroſolymorum, & Paleſtinę de infideliũ manib⁹ Europęos incẽdit, qui eiuſmodi ſe militiæ deſpõdebant, Crucem ſumebant ex pano rubeo confectam, quam in exteriore tunica, vel in pallio inſuebant, cruce ſignati inde dicti, atq; tota expeditio Cruciata vocata. Milites ad trecenta millia vſq; deſcripti ſub varijs Ducibus: Primarius fuit Vgo Magnus Regis Galliæ frater; Robertus Comes Flandriæ; Gotifredus Bullionius Lotoringiæ Dux, cum Baldouino, & Euſtachio fratribus. Ademarus Epiſcopus Podienſis, & alij multi Gallię, & Germaniæ Proceres. Ex Italia prætereа multi. Anſelmus Mediolanenſis Archiepiſcopus quinquaginta Lombardorum millia ſecum duxit, quorum ſeptem millia fuere Mediolanenſes. Ex Apulia, & reliqua orientaliore Italia ſub Boemundo, & Tancredo multi; ex Etruria non pauci. Ex Florentią ſola vt Ioannes Villanius teſtatur, plures iuere. Tres prætereа Reſpublicæ, quarum maritimæ vires erant præualidæ. Veneta, Ianuenſis, ac Piſana inſtructis Claſſibus ipſę quoq; pro Chriſto pugnauere ad terram, quam ipſe præſſerat pedibus, & ſanguine ſuo tinxerat, redimendã. De Romaniola noſtra magnum ſilentium. Forſan Rauennates Giberto Pſeudopontifici obnoxij expeditionem ab Vrbano eccitatam non ſunt proſequuti. Eaq; etiam erat Imperatoris in reliquam Prouinciam authoritas, vt metu virium non auderent eo inuito arma ſumere. Noſtra vero Ciuitas à Giberto vexata coacta erat in militari quadam ſtatione manere ne tota occuparetur, ac euerteretur. Annno 1094. ſexto ſcilicet Vrbani Põtificis decretũ eſt bellũ. Cuius is fuit progreſſus vt ſepe infideles fuſi, & Ciuitates multę captę deinde Antiochię Principatus occupatus, & pro fidelibus firmatus anno demum 1099. Hieroſolima expugnata, & finitima Regio capta in Regnumq; erecta fuit, quod Regnum omnium 1099.

voto Gothifredo Bullionio Lotharingiæ Duci traditum, ac aſſignatum eſt poſtremo hoc anno Vrbani Pontificis, cui anno eodem Paſchalis ſecundus ſucceſſit. Hic magni animi Pontifex in Pſeudopontificem Gibertum copias comparauit, & arma mouit tum Albæ Marſorum reſidentem, qui viribus ſuis dimiſſus aufugit, vtq; neceſſe eſt Rauennam tandem redijt, vbi
Platina. anno 1100. vel vt alij 1101. mortuus, & ſepultus, ſicuti antea quoq; ſcripſimus. Mortuo Giberto non ſtatim Pſeudopōtifices ceſſauere; coorti enim ſubinde tres, at breui omnes reiecti tranquillum Pontificatum Paſchali reliquere: ſecundus dictorum Pſeudopontificum fuit Theodoricus Romanus, qui Rauennæ in vrſiana baſilica inunctus fuit, & coronatus, at breui primum à Romanis proſcriptus, licet Romanus, & ipſe; poſteaq; à Rauennatibus pulſus ex Ciuitate fuit. Cæſena interim mortuo Giberto, & poſtea omni ſchiſmate extincto, Henrico præſertim in Germania detento quietior degit, Othonemq; Archiepiſcopū ſiue legittimū ſiue intruſū pro tamen Archiepiſcopo à Rauēnate Eccleſia habitū, & ipſa pacate recepit Anno 1103. mēſe ſextili qui multas ibi tabulas cōceſſionū, & inſtitutionū vtq; nūne dicitur, inueſtiturarū confecit. Eodem anno Fauentiæ magna inter Ciues ſeditio: pars partē
1103. expulit interq; expulſos Albericus Guidonis Manfredi Rainaldus Rambertini, & Signorellus Vgonis fuere cum alijs pariter nobiliſſimis Ciuibus dicitur victrix factio ad id ſeuitiei de-
Robeus. ueniſſe vt eiectorum vxores, & pueros obtruncarint, manuſq; puerorum, & mammas puellarum ab expulſis in teſtimonium crudelitatis oſtenſas. A Rauennatibus auxilium ad Patriam recuperandam petiere eiecti, & obtinuere. Primum populatione agri Fauentini, vſq; ad menia Ciuitatis, nec non, & occultis internuncijs tentati animi ad recipiendos exules. verū fruſtra. Tum ergo maioribus copijs obſeſſa Ciuitas, ac oppugnata; & ſpes erat expugnandæ ni Guidoguerra Tuſciæ Comes ſuppetias obſeſſis tuliſſet, tanti Ducis aduentus multos obſidentium, partim quòd amicitia partim quòd clientela, & ſubiectione cum eo necterentur, à Caſtris remouit. Immē

nu-

nuto ergo hoſtium numero Fauentini ex Ciuitate erruperunt iunctiq; auxiliaribus Guidoguerræ copijs impetu in obſidentes facto eos fuderunt, & magno damno affecerunt. ANNI. 1106.

Mortuo demum Henrico tertio, immo ex Regno, & Imperio deturbato ſufficitur in Regno Germaniæ primum deinde; Italiæ poſtremo ĩ Imperio Henricus iiij. Hic primũ Pontificis adhuc Paſchalis fautor poſtea ob eandẽ cauſã inſtituendi Epiſcopos, tradendiq; Eccleſias Paſchali adhuc viuenti mirũ in modum ſuccenſus dolebat enim quod antea Carolo Magno, & ſucceſſoribus aliquibus fuerat permiſſum: poſtea in ſynodis a Pontificibusq; vt ius à Principe laico alienum vetitum fuiſſe Anno igitur 1111. cum primum potuit Romam pro Imperij corona profectus, benigneq; à Paſcali ſuſceptus ipſum tamen comprehenderit, cumq; multis Cardinalibus, & alijs ſacratis viris in arcta cuſtodia, multoq; in ſquallore detinuerit, imo interminatione mortis captorum Pontificem coegerit ad ſuũ immotum at ad ſuorum periculum emollitum corona ſe redimire, & conceſſione expreſſerit inſtitutiones Eccleſiarum libere faciendi quinimo neminem à Clero, Populoue electum conſecrari poſſe niſi Imperator electionem probauerit. At vix ex Italia Imperatore egreſſo multi Epiſcopi, & Cardinales factum Pontificis improbare Caſſinenſiſq; cum illis abbas etiam ſi Pontifex id inuitus fecerit potius aliena mala commiſeratus, quam ſuo commotus vnde anno ſequenti pontifex Concilium in Lateranum conuocauit, in quo conceſſio Henrico facta prorſus irritata fuit, & in Henricũ anathema decretum indeq: iactum. Interim Æmilia, & Exarchatus iuriſdictio penes Imperatorem quo iure, quaue iniuria erat, immo cum adminiſtratione, vel ſeuera vnde Bononienſes extructa firma arte, impoſitoq; præſidio præualido opprimebat quocirca poſtquam Concilij auctoritate aduerſus Henricum tumultuari cæptum Bononienſes, quibus graue nimis Henrici Imperium videbatur, poſt impoſitam præſertim ceruicibus arcem libertatis recuperandæ conſilium inierunt, & præſidio depulſo arcem vniuerſo poPulo concurrente ſunt demoliti. 1112. *ex Sigonio.*

Reuerſus in Italiã Henricus Bononiẽſibus, veniã deprecãtib9 ignouit, eoſq; pacate vt ſubiectos recepit, & rexit; vtrum vero per miſſos rectores, an ꝑ permiſſos Ciuiũ Magiſtratus incertũ eſt. Credere tamen rectorẽ totius Prouĩciæ miſſũ ſiue comitis, ſiue miſſi nomine vt ãtea de Vgone tẽpore Hẽrici II. ãno 1055 vidimus. Conijcimus interim quo Imperio Bononienſes Imperator regebat, idẽ in noſtris Ciuitatibus, totaq: Prouincia exercuiſſe. Cũ Põtificibus autẽ Paſchali, Gelaſio, Caliſto cõtẽdit, conſtituto etiã aduerſus Gelaſiũ, & Caliſtũ Pſeudopontifice Bordino, quem Gregorium Octauum vocauit. Demũ tamen cum Caliſti Legato in Vormacienſi Synodo conuenit. Inueſtituris renunciauit, & Caliſtum pro vero Pontifice agnouit, & cum plene conciliatus paulo poſt anno 1125. abſq; liberis moritur: interea vero Henricus idem anno 1115. confirmauerat Cænobio D. Vitalis eiuſq; Monachis quæcunq;
ANNI. bona obtinebant in quocunq; territorio, ab Archiepiſcopiq;
1115. & ab omni alia iuriſdictione præterq; ab Imperiali exemit. inter cætera territoria Cæſenatis quoq; meminit, vnde patet imperatores tum totius Æmiliæ, & Pentapolis iuriſdictionem vſurpaſſe nulla Pontificiæ ditionis habita ratione. Eodem anno fuit Rauennę, & in Prouincia Fulgmarus Henrici Legatus, vt confirmetur miſſos tũ ſubinde ab Imperatore, qui Pro-
Ruben. uinciam regerent. Hoc eodem anno mortua eſt Comes Matildis longæua iam anus, quæ ſumma pietate ſemper erga Pontifices fuit, & pro illis aduerſus præſertim Henricum Ter-
Matildis mors. tium, & Henricum Quartum armata contendit. Hęredem Romanam Eccleſiam Ditionum ſuarum, ac bonorũ reliquit. Cum vero anno 1115. Concilium Guardaſtalli, de quo antea ſub Paſchali habitum inter cętera in pænam contumacię Vniberti, Gibertiue, & nonnullorum aliorum Archiepiſcoporũ multas Eccleſias Rauennati Archiepiſcopatui detraxerit. Ni-
1119. mirum Placentinam, Parmenſem, Mutinenſem, Bononienſẽ, & Ferrarienſẽ Gelaſius Põtifex nouo diplomatę anno 1119. omnes reſtituit. Has Archiepiſcopatui illi Eccleſias ſubiũctas declarando his ſane verbis eas exponit. Epiſcopatus Æmi-

miliȩ Prouinciæ, ideſt Placentiæ, Parmæ, Regij, Mutinæ, Bononiȩ, Ferrariæ, Hadriæ, Comacli, Imolæ, Fauentiȩ, Forliuij, Foripompilij, Bobij, Cȩſenæ, Frcoclis. Adeò vt Diploma hoc Faueat Ariminenſibus, qui tempore Petri Cardinalis Aldobrandini Clementis Octaui ex Fratre Nepotis, Rauennæ Archiepiſcopi denegarunt ſe Eccleſiȩ Rauennati ſubiectos. Sed hoc eodem anno, vel ſub hȩc tempora maximum enituit Cȩſenæ ornamentum. Aldobrandus Cȩſenas ex Familia Regularium Canonicorum Lateranenſium Epiſcopus deinceps Foroſemproníenſis, demumq: quod maximum inter Diuos relatus. Natus eſt in vico territorij Cæſenatis proindeq: Cæſenas ab omnibus, qui de eo ſcripſerunt vocatus: Vicus autem Sorbetulum dictus, & quoniã prope Galeatam reperitur eiuſdem nominis vicus ex eo natum aliqui dixere: at vix ob diſtantiam Cȩſenæ is dici poteſt licet olim ditionem Ciuitas illuc extenderet: at eſt alter locus Sorbetulum, vel Sorbolum dictus prope Borium agri Cæſenatis Caſtrum. At Subriuoli Caſtrum hoc ſibi ornamentum vindicat, & nomen; dictum ſcilicet, & ipſum Sorbetulum quadam ex propinquitate vocis, ibiq: natum Aldobrandum, & Familiã nominant ex qua originem duxit, ſed quȩ huc vſq: vidi rem non ſatis probant. Expecto clariora, quȩ nunc ob abſentiam amborum Fratrum ex ampliſſima Familia Rouerellorum, & Loci Comitum haberi nõ poſſunt. De inſtitutione, & progreſſu hæc in eius vita legunt. *Hic grãmatica eruditus in portuenſe Cænobiũ vt maiores ĩ literis, & pietate progreſſus faceret, ſe contulit. Cũ autẽ Ariminẽſes Canonici Præpoſit o deſtituti peterent vt fieri ab alijs conſueuit, ex eodẽ cõuentu aliquẽ ipſis idoneũ præfici, qui virtute præſtaret Aldobrandum obtinuerunt, qui deinde Foroſempronienſem Epiſcopatũ adeptus Kal. Maij decedens inter Diuos relatus eſt.* D. Aldobrãdus.

Anno hoc eodẽ 1119. Gelaſio vnius anni Põtifici Caliſtus Secũdus ſucceſſit, cũ quo tandem Henricus Quartus conuenit vt antea dixi Eccleſiarum conceſſionem Pontificium munus non Regiũ, neq; Cæſareũ eſſe Henrico quarto decedẽte Rex ANNI. Germaniæ à Principibus ſufficitur Lotharius Saxonum Dux 1126.

an-

anno 1126. non ſine lite tamen nam Chonradus Henrici ex
ANNO. ſorore nepos de Regno contendit, qui etiam Rex Italiæ ab
1126. Anſelmo Mediolanenſi Antiſtite fuit Modoetiæ coronatus. Exitus diſſidij fuit Lothario fauſtus, Conradus enim, & ab Innocentio Secundo fidelium communione priuatus fuit, & ipſemet ſe Regno abdicans Lothario ſubiecit, qui Lotharius anno demum 1133. Romam veniens fuit à Pontifice Innocentio Secundo Imperator inunctus. Caliſtus diem obierat anno 1124. poſt quem Honorius Secundus ipſoq; mortuo anno 1130. Innocentius ſecundus fuit in Petri ſolio locatus aduerſus quem tamen Petrus filius Petri Leonis potentiſſimi Ciuis Romani fuit à præualente factione Antipapa factus, & Anacletus nuncupatus, qui diuturno Schiſmate Innocentium, & Eccleſiam vexauit prę uenit tamen impia morte Sanctum Innocentij obitũ. Lotharius interim Imperator Othones ſuos ęmulatus Pontifici ſemper adhæſit, ac fauit contra vero Anacleto infenſus ſemper acerrime repugnauit, at ad noſtratia propius accedamus. Sub fine ergo Henrici, & principio Regni Lotharij ob eorum ab Italia abſentiam Ciuitates Italię tantum ſibi authoritatis ſumpſerunt, vt bellum indicere, & inferre nulla petita ab Imperatore, aut Pontifice venia auſerint. Tum enim Mediolanenſes aduerſus finitimas Ciuitates arma tulere, & Laudem, & diuturno deinde bello Noupcomũ occupauere. Per idem tempus inter Rauennates, & Fauentinos orta contentio, & exercita arma. Rem hunc in modum Fauentina Chronica (nec diſſentit Rubeus) narrant. Fauentini Cunium tum ſuo milite, tum auxilijs Bononienſium, & Marchionis Conradi aucti obſidione cinxerant, caſtrumq; facile cæpiſſent, niſi Rauennates cum Forocornelienſibus ſuppetias obſeſſis tuliſſent. Relicta ergo obſidione Fauentiui; & ſocij in Rauennates irruere, diuq; acerrime certatum, & incerta vtrinq; victoria diſceſſere. Rauennates tamen paritate non contenti rurſus exercitum quam maximum potuerunt collegere alijs etiam amicis conuocatis Ferrarienſium ſcilicet, Foroliuienſium, Cæſenatum, Ariminenſiumq; auxilijs, Quam ob

rem

rem vero Cæſenates tum pro Rauennatibus contra Fauenti-
nos iuerint coniectura non aſſequor: ſuſpecti enim Rauenna-
tes pro vicinitate;infenſi pro faſtu; at ſiue Cæſenates adfue-
rint ſiue abfuerint: exercitus a Rauennatibus coactus in agrũ
Fauentinum irrupit late depopulando, & vaſtando vſq; ad
Diarbecum Ciuitatis ſuburbium. egreſſi ſunt Fauentini inſpe
ctione damnorum ſuorũ irritati, cum Sociorum auxilijs, atq;
ſignis collatis acriter ab vtroq;exercitu ab hora tertia, vſq;ad
nonam pugnatum, tunc demum apud Fauentinos victoria,
aduerſarij in fugã acti Caſtra multis referta bonis reliquere.
Rurſus anno 1131. exortũ in Prouincia bellum de quo mox,
interim vero anno 1130. Britonorium iure beneficiario Ca-
ualcaconti in inſtitutione Comiti illuſtriſſimo vocato fuit à
Gualterio Rauennate Archiepiſcopo conceſſum: forte enim
Vgonis, & Lamberti ſoboles extincta erat. Bellum autem
in Prouincia hoc fuit. Rauennates, & Bononienſes cupiditas
vehemens ſubigendi vicinos Populos (verba ſunt Rubei) in- 1131.
cendebat, fœdus itaq;ad occupandam partiendamq; Imolam
inter ſe inierunt ad eamq; Ciuitatem copias admouerunt, quæ
impos ſe defendendi imo vt Rubeus dicit iam expugnata ad
auxilium Fauentinorum confugit iunctiſq; armis diu ſe defen
dit: Cæſena interim nulli ſe parti applicuit, vel intimis præpe-
dita diſſidijs inter Optimates, & Plebem, quæ non multo poſt
in ſeditionem erupere, vel quod res Cornelienſes non magni
ſua intereſſe arbitraretur: Credendum tamen deſiderium,
quod in Rauennatibus conſpiciebatur prolatandi ditionem
ſuſpectam fuiſſe Cæſenatibus, indeq; eam ſubcreuiſſe iram,
quæ breui poſtea in odium, & in bellum euaſit.

Lotharius Rex poſt hæc anno demum 1133. compoſitis
Germaniæ rebus vt Imperialem coronam obtineret ab Inno-
centio Secundo vero Pontifice, eiq; opitularetur aduerſus 1133.
Anacletum ſecundum Pſeudopontificem in Italiam venit, ve-
rum cum non ſatis ab exercitu firmus eſſet, ſpreuerunt eum
cum Bononienſibus reliqui Æmilienſes, & ea potiſſimum ra-
tione quòd Conradi Regnum Italiæ adhuc vſurpantis partes
ſe-

ſequerentur. Innocentium Pontificem Piſis expectantem, conuenit, cum eoq; Romam perrexit ab Anacleto occupatã, & cũ ĩ munitiora loca ſe Anacleti fautores reduxerint, adeoq; Diui Petri Baſilicam, & totam Leoninam Ciuitatem occupauerint, liberum habuerunt Pontifex, & Rex in Vrbem, & in Lateranenſem Eccleſiam ingreſſum, in qua fuit Lotharius à Pontifice Auguſtali corona redimitus; cumq; conatus ſit Anacletum depellere, cui ob patris potentiam vniuerſus ferme Romanus Populus ſuffragabatur, nequaquam potuit, in Germaniam itaq; abijt ſchiſmatæ adhuc turgente, cui impenſã operã tulit pro Innocentio, & in Gallia, & in Germania, & ĩ italia Bernardus Clareuallenſis tum viuens, & inter Diuos poſtea relatus: attamen nunquam Anacletus reſipuit, ſed in ſchiſmate vt antea dixi, obijt. Licet ad extremum pauci eũ pro Pontifice haberent ab inittio vero multi ſuſcepere. Archiepiſcopus Mediolanenſis, & reliqui fere Ciſalpinæ Galliç Epiſcopi; Rogerius Rex Sciciliç ab eo declaratus cum vlteriore Italia eiuſq; Epiſcopis. In tanta tamen Italiç inclinatione noſtrates Innocentio adhæſere, quod de Rauennatibus diſerte ſcribit Rubeus: at ſi à Metropolitana Eccleſia ſubiunctæ Eccleſiæ in tanta re diſcrepaſſent non poterat non elucere in eiuſdẽ Eccleſiç monimẽtis ſciſſurç ſignum, adeoq; inſcriptore res præſertim eius Eccleſiç proſequente. Perſeuerauit in Prouincia bellum Imolç occaſione natum. Multæ ea cauſa pugnæ. Anno enim 1134. Rauennates Copiç cum aliqua Bononienſium manu, in Fauentinos profectæ ab illis repulſæ, & victç fuerunt, victoreſq; Fauentini, in eius victoriç curſu Serram Oppiduin ceperunt, multoſq; captiuos fecere Vgolinum Dunigalliç, Guidonem Bagnacaualli Comites, Comitiſſam Maluicini matrem, & triginta præterea Bononienſes Equites, poſtremo exitus Imolenſis belli fuit, vt Bononienſes Rauennatibus repudiatis cum Fauentinis ſint Imolam partiti anno 1137. Inter hæc tempora Lotharius in Italiam redierat vbi pro Innocentio aduerſus Anacletum, & qui eum protegebat Rogerum Sciciliæ Magnæq; partis Nea-

annales Fauent. & Rubeus.

ANNI. 1134.

1137.

po-

politani Regni Dominum multa geſſit; plura ſiquidem loca eius mediterranea occupauit, & maritima aggreſſus Amalphim à Piſana claſſe adiutus adortus eſt, & cępit ĩterq; cætera ſpolia pandectę fuerunt, in quibus leges Romanę iuſſu Iuſtiniani compilatę continentur. Piſanorum fuerant manubię, quæ nunc Florentiæ religioſe ſeruantur. Iuſſit autem Lotharius vt Leges eiuſmodi ederentur, & publicarentur, & abolitis Salica, & Longobardica Legibus obſeruarentur, ad faciliоremq; vſum publicæ explicarentur. Munuſq; eiuſmodi primum Academię Bononienſi conceſſum, in qua Irnerius fuit primus earum interprès editis ſcholijs, quæ gloſſas vulgo dicimus. Præclarus adeo, piuſq; Imperator, & gloria bellica inſignis, & iuſtitia non minor, ac Legibus, cum prima dederit vigentis nunc iuriſprudentiæ incunabula mortuus eſt anno mileſimo centeſimo trigeſimo 1138. octauo, Idibus Decembris.

FINIS LIBRI SEXTI.

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ, IAM CÆSENÆ.

LIBER SEPTIMVS.

MORTVO Lothario Conradus, qui prius Regni competitor, illud deinceps Lothario ceſſerat, tum fuit à Principibus Germanis in Regem cooptatus, Rex que etiam Romanorum declaratus, ſed numquam Imperij corona, cum nunquam in Italiã impeditus venerit, redimitus. Poſt autem quadrimeſtre interregnum kal. Aprilis, Regni Corona Conrado tradita, anno 1139. præcedente autem anno Rauennates cum Foroliuienſibus arctiſſimo fœdere nexi quod ego verbis Hiſtorici Rauennatis Rubei expono, ſunt autem. *Eo qui inſequutus eſt* (Anno ſcilicet 1138.) *x. kal. Aprilis Rauennates, Foroliuienſesq; inter ſe fœdus religioſum fecerunt, vt Vrbani, ſuburbaniq; eodem loco vt ſuis quiſq; in Ciuitatibus haberentur. Rauennæ, Foroliuij communi rectorum ambarum Ciuitatum ſententia lites, diſſidiaq; tollerentur; amicitiæ, inimicitiæq; cum exter-*

ANNI. 1139.

Rubeus ſub anno 1138.

nis

nis inſtituerētur. Mutuo ſe auxilio præterquam aduerſus Imperatorem, & Eccleſias ſuas Rauennatem, Foroliuianamq; iuuarent. Apud eos precibus tantum ſubſidio eſsent. Conſules Rauennæ, Foroliuijq; eligerentur communibus vtriuſq; Ciuitatis ſuffragijs ita vt Foroliuiani Rauennatibus: Rauennates Foroliuianis Comitijs intereſſent. Hæc Rubeus. Quę inſolita, & arcta adeo neceſſitudo inter eas Ciuitates Fauentiam prę ſertim reſpiciebat in quam accenſi Rauennates ob ereptam Imolam, ac ſurreptam. Incrementum etiam potentię conterminis Ciuitatibus Rauennę, & Foroliuio iuſtam ſuſpicionem efficiebat, verum inſidiæ Rauennatum, & Foroliuienſium aduerſus Cæſenatem Rempublicam quadriennio poſt detectę Cęſenam etiam ab eo fœdere reſpectam indicant. Ex verbis interim fœderis notare eſt. Tum magiſtratum ſupremum Ciuitatum, Conſules fuiſſe, & arbitror binos. Nondum itaq; inoluerat conſuetudo exterum Prętorem, ac Præfectum eligendi, inducendiq; illud etiam occurrit conſiderandum nullam exceptionem, ac mentionem factam Summi Pontificis, & Romanæ Eccleſię adeo exciderat ex eorũ Populorum animis ditio in hanc Prouinciam Pontificia, ſaltemq; autoritas, & demum Eccleſiaſtica in omnes poteſtas Rubeus hoc eodem anno memorat traditum fuiſſe Azoni præfecto Camaldulenſi à Gualterio Rauennate Archiepiſcopo D. Apollinaris in Claſſe Cænobium, & quę ad illud attinerent vniuerſa aliaq; in diuerſis territorijs multa, at quę ad noſtrã Hiſtoriã ſpectant ſunt. Verba refero. ſunt autem. *In Ariminenſi Maſſa Vticana Caſtrum Gaium, Maſſa brãcheſe, & Ruffienſe nec non, & curtis integra, quam vocabant Fontanam Sabbati, nec non, & curtis integra cum Caſtro, quod Piſſatellum appellant. Curtis item integra, quam vocabant Fontanam Sabbati Sala quoq; noua, & vetus iuxta fluuiũ Piſſatelli, & litus Maris ad hæc Caſtrum Caſalidum, & Montem Albanum, & pleraq; alia. In Cæſenati, ipſaq; Vrbe Cæſena, domus curtiſq; Succumana; ac fundi præterea multi.* Horum Locorum Brancheſe, ſiue Branchiſium, Rufienſe, ſiue Rufiũ. Caſtrum Piſſatelli quando extabat Sala noua, & Sala vetus, &

1138.

Notandum.

Caſtrum Caſalidium Cæſenatis territorj ſunt, & ſemper fuere licet Ariminenſes litem de aliquibus intenderint, at Cæſenates ſemper poſſedere. Mala igitur commemoratio etiam
ANNI. cum extra territorium Cæſenate collocet, peior ſi Arimi-
1139. nenſi tribuat. Rauennates Anno ſequenti 1139. & pariter
& 1140. cum Piſaurenſibus, & Senogallienſibus iuncti bel-
1140. lum intulere Fanenſibus. Qui diutino bello defatigati impares viribus trium populorum fęderi ad Venetos miſſis Lega-
Ruben. tis confugere auxilium deprecantes, quod & obtinuere. Soloq; aſpectu Venetæ Claſſis territi hoſtes pacem Faneſtribus
1142. reddidere. At Anno 1142. errupere inſidiæ, odiaq; in Cęſenates Rauennatum pręſertim, at etiam Foroliuienſes, & Ariminenſes acceſſere. Clandeſtinis officijs, & ſollicitationibus, ſuaſionibuſq; Rauennates plebem Cęſenatem ſibi adiunxere, & à Nobilitate prorſus abalienauere. Magna eſt Plebis huius contumacia aduerſus Optimates, & quam idcirco Popularis Reſpublica deceat potius, quam Ariſtocratica. At contra Nobiles contemptores inferioris ordinis, quiq; idcirco à communicatione Dominij abhorreant. Tum autem ex Othonum inſtituto multi Caſtrorum Ditionibus ornati: Caſtra enim multa collibus, & montibus territorij, vel territorio propinquis inſident, quorum plura beneficiario iure primarijs viris conceſſa fuere. Ab his longe deſpecta in Magiſtratibus Plebeorum aſſeſſio. Hæc erat diſſidij inter ordines materia. Quam vomicam agnoſcentes vicini loco leniendi exaſperauere. Polliciti ſunt etiam auxilia, ſicut, & ſubmiſere. Magnę enim Rauenatum manus, & Foroliuienſium, & Ariminenſium, ſed clanculo acceſſere. Plebs tot ſubnixa auxilijs ſuoque furore incenſa armis ſumptis in imparatam Nobilitatem impetum fecit. Quæ cum clandeſtina eiuſmodi conſilia non prouidiſſet magnum in diſcrimen adducta erat. In Arcem autem confugit vt beneficio loci Popularem impetum eluderet. Spes enim erat fore vt furor ipſe expiraret, & Plebs reſcipiſceret, eiuſque petitionibus aliqua ex parte ſatisfaciendo, quieſceret, de-

mum,

mum, & ordinum pax coaleſceret: ſed viderunt adeſſe cum Plebe Rauennates, qui non permitterent in ſanitatem eam redire poſtquam armis repellenda erat apertorum iam hoſtium iniquitas, tum Nobiles obſidione iam cincti ad veteres amicos Fauentinos miſere, qui periculum, quod imminebat amicę Ciuitati à communibus inimicis nunciarent, opemq; peterent. Non diſtulerunt auxilium Fauentini, ſed dicto citius coacto exercitu Cæſenam aduenere. Subduxere ſe ab obſidione Rauennates, & reliquæ exteræ copiæ tum etiam plebs ſola relicta admonitioni amicæ gentis præbuit aurem. Non erat difficile oſtendere quo ſpecie amoris infida Rauennatum, & reliquorum conſilia tenderent vt ſcilicet occiſa, vel extruſa nobilitate plebs abſq; conſilio a ſimulatis amicis caperetur, & quæ non poterat tolerare Magiſtratus Ciuium, exterorum tyrannidi ſubijceretur. Conuenerunt ergo ordines, & iuſto temperamento conſtituta Republica vtriq; in commune bonum incubuere. Dum Fauentini ad conciliandos animos morati Cæſenę ſunt Aduerſarij aucti copijs quà erant redituri Fauentini in inſidijs ſe collocauere. Reuertebantur Fauentini ſecuri, & læti felici amicæ Ciuitatis ſucceſſu cum improuiſi hoſtes, copioſiq; repente in non ordinatam aciem irruere, & permagno detrimento facile eam affeciſſent, niſi fautor iuſtitię, & virtutis Deus magno effuſo imbre Fauentinos protexiſſet, hoſtes impediſſet. Hoc idem Fauentini annales, & Rubeus dicunt. Et hoc eſt quod antea innueram parum veriſimile eſſe Cæſenates anno milleſimo centeſimo vigeſimo quinto, cum Rauennatibus aduerſus Fauentinos ſociaſſe arma, cum tam fidenter pro antiqua amicitia opem implorarint Anno poſt decimo ſeptimo. Vel ergo Cęſenates ſunt ex eo loco expungendi, vel ſi adfuerint, non fuere publicæ Copiæ, ſed extorres aliqui Ciues, & tranſuerſarij clientes, cuius cauſa ortum eſt illud bellum. Hunc Cæſenę tumultum, & Rauennatum ſuggeſtionem narrat Rubeus, ſed breuiter ſequentibus verbis. *Rubeus ſub anno 1142.*

Cæſenæ tumultus hoc anno ingens, Popularibus in Optimates arma mouentibus, quod Rauennatum conſilio factum tradunt. Optimates in Arce incluſi quo ſe præſidij cauſa contulerant, in Popularium poteſtatem venturi videbantur, niſi aduenientibus Optimatum ſubſidio Fauentinis recedere ab oppugnatione fuiſſent Populares coacti. Verum imbris beneficio Fauentinis abeuntibus reditus in ſuam vrbem pene integer eſt datus, cum Rauennates illis in itinere magna manu occurrentes, cum illis confligere iam cæpiſſent, eo maiore victoriæ ſpe, quod ſecũ habebant Foroliuienſiũ, Ariminenſiumq; Copias aliquot. Teſtaĩ ergo Hiſtoricus Rauẽnas Rauennatũ ſubdola conſilia, & Foroliuienſũ, & Ariminenſiũ

ANNO. conſpirationem. Anno 1143. Innocentius Secundus obijt,

1143. in eiuſq; locum electus Cęleſtinus ſecundus, & ipſi ſemeſtri tantum Pontificatu potito ſuffectus eſt Lucius Secundus Bo-

Rubeus. nonienſis anno 1144. quo anno Rauennates duas expeditio-

1144. nes adornarunt alteram vniti Foroliuienſibus, vt ab obſidione Caſtri Leonis Fauentinos, qui obſidebant depellerent, at abſq; pugna receſſerunt Fauentini, quòd Bononienſes quibus cũ & cũ Comite Guidone ad illud Caſtrũ copias admouerãt, diſceſſere. Alia expeditio fuit aduerſus Venetos in eaq; multis hinc inde illatis malis pugnatum. Verum anno ſequenti magnum aduerſus Rauennates, & Socios complurimos Fa-

1145. uentinorum, & Cæſenatum bellum. Rauennates enim magno coacto exercitu nedum ex ſuis, ſed ex Foroliuienſium, Ariminenſium, Ceruienſium, Picentum, Ferrarienſium, Veronẽſium, Marchioniſq; Conradi copijs inuaſerunt Fauentinum agrum, eumq; fæde depopulati ſunt. Fauentini aduerſus tãtam hoſtium molem coegerunt nedum Vrbanum, & Ruſticum militem verũ alpicolas quoq; ſuæ ditionis homines, amplius Cęſenatum auxilium pro amicitia petiere. Qui recentis beneficij, & veteris amicitiæ memores, prouidentes etiam in Fauentino diſcrimine de re ſua agi, magnam, & lectam militum manum miſere, neq; ſane parua, & infirma aduerſus tantum hoſtium apparatum ſatis erat, neque per hoſtile territorium tot inſidentibus copijs ſecura tranſire poterat. Peruenerunt

ergo

ergo Fauentiam inoffenſi. Fauentini valido, & fido amicorum auxilio confirmati, tum etiam populationis damnis irritati ad hoſtem vt vlciſcerentur iniurias, damnaq; rependerent perexere. Conſederant hoſtes ad D. Luciæ in Fauentino agro. In diem ſequentem ob horæ tarditatem,& animos, & arma vtriq; parauere ad pugnam. Craſtina die ſtatim atq; illuxit acies inſtructæ. Dux exercitus Rauennatum erat Petrus Dux vir bello tum inclitus. Fauentini ſiniſtrum, ſibi cornu ſumpſerant dextrum ſocijs reliquerant. Tum autem Cæſenatum ductor, cuius nomen non virtus excidit, dicitur ſuos talibus alloquutus. Si fortibus vnquã factis (Commilitones) Cæſenatem virtutem illuſtrem reddidiſtis, reddidiſtis autem ſępe, præſens nunc occaſio poſcit, vt inſigni opera veterem gloriam ęquetis nedum, ſed etiam ſuperetis. Conſiderate Ciuitatem, cui opem fertis. Conſiderate libertatem veſtrã de qua etiam hic agi intelligetis. Conſiderate hoſtem aduerſus quem arma ſumpſiſtis. Ciuitas hæc cum qua arma iungitis eſt Fauentia amiciſſima Ciuitas ſemper, cum ex inſtinctu noſtro non ex alieno arbitrio amorem,odiaq; miſcuimus; cui nunc præſertim ex recenti beneficio plurimũ debemus. Fraude inimicorum, qui ſpecie amoris Populares à Nobilitate ſeduxerant, ęſtuabat ſeditione Patria noſtra, imminebat ex ſeditione vtriq; ordini, & vniuerſæ Ciuitati excidium. Plebem tollas de Ciuitate, auferes robur, & vires. Tollas Nobilitatem, ſplendorem demes, & conſilium, vt alterutro ordine priuata Reſpublica, aut tanquam cęca, aut tanquam imbecilla pateat inuadenti. Aſtabat ergo armatus hoſtis, expectans ordinum inter ſe cladem, vt reliquias naufragij noſtri occuparet. In tanto, & tam pręſenti diſcrimine vitę, & libertatis Fauentini hoſtem depulere, nobiſq; vt ad ſanam mentem, & ad pręſentem concordiam reuerteremus, authores fuere. Occaſio nunc gratiæ referendæ ampla aperitur: Oſtendamus itaq; quantum ſint Cæſenates, & grati, & fortes amici. At nedum de amicæ Ciuitatis,ſed etiam de noſtræ tutela agitur. Num difficile eſt quò tendant Rauennatum

con-

concilia, agnoſcere? Ad totius Romandiolę imperium antiquo faſtu tumidi aſpirant. Fauentinorum non ſemel tentauere vires, & fuerunt repulſi: Nos etiam ſub Geheberto Pontifice, & ſub Giberto Archiepiſcopo fulti Henrici Imperatoris viribus, oppugnauerunt: at non expugnauere. Vt diffiſi viribus aſtu, & inſidijs nos proxime adorti ſint. In has duas Ciuitates vt impotenti eorum ambitioni aduerſas ipſi; ſed ſeorſum feruntur. Ita nunc tot fęderatorum viribus coactis Fauentiam aggrediuntur. Nimirũ ſi eorũ votis ſuperbis exitus fauerit; nos poſtea vt debellent. Victoria itaq; eorum ſi nunc præualerent, Fauentinos tangeret; at nos proſpiceret. Eia ergo fortiter pugnemus pro amicæ Ciuitatis ſalute, & pro dilectæ patrię libertate, ac ſecuritate. Neq; eſt quod hoſtes etiam ſi tot auxilijs fultos timeatis: plus in illis tumoris, quam roboris eſtis alias experti. At memorate proximam ſuæ imbecillitatis licet tacitam confeſſionem; dum internecinum in nos odium non aperta vi vt viros fortes decet, ſed aſtu, & fraude, & ſubornando quæſita inter nos ſciſſura exercuere. Qui in priuatis inimicitijs veneno graſſantur, virtuti certe diffidunt, & armis: at venenum Reipublicæ quodnam aliud eſt quam diſſidium, & ſeditio? Cum nulla à nobis prouocati eſſent iniuria, ſi arma intuliſſent, aduerſuſq; nos aperta vi proceſſiſſent, iniuſtum id fuiſſet: attamen virilia facta iniuſtitiam, quam continent quadam virtutis repręſentatione adumbrant. At ipſi iniuſtum odium ſunt fędis, & ignauis modis proſequuti. Huiuſmodi ergo hoſti vos iure prorſus ſuccenſi ſuperbiam eius fortibus factis frangite. Odium, & fraudem manu, & virtute vlciſcimini; pro diſcrimine, & damnis intentatis vulnera, & cladem rependite. Excitati, & incenſi dictis milites cum claſſicum intonuit in oppoſitum cornu impreſſionem fecere, ſicuti Fauentini in aduerſos: at non minore animo hoſtes impreſſionem excepere. Pugna igitur diuturna, & atrox tandem Fauentinis oppoſitum cornu referre pedem cæperat; quod eorum imperator proſpiciens, cum lecta militum manu accurrit, tantaq; ferocia pugnauit vt ſuos ne-

nedum reſtituerit, ſed Fauentinos in fugam verterit. Cum vero in alio cornu ſuos premi à Cæſenatibus videret & ſocijs, eadem virtute laborantibus opem tulit, ſed non pari fortuna, nam occiſus ibi fuit. Ex cuius morte fracti animo Rauennates remiſere impetum, vnde conuerſi ex fuga, Fauentini cum proſpicerent ſocios acerrime pugnare, ſui ipſorum pudore cõmoti tanto impetu in aduerſos inuecti ſunt, vt de loco dimouerint, & in fugã tandem coniecerint: pariq; ſucceſſu cum ſocij ex altera parte ſiniſtrum aduerſariorũ cornu propulerint vniuerſus hoſtium exercitus fugã arripuit, & victoriam, Caſtraq; & impedimenta omnia victoribus reliquit. Fauentini ſunt fugientes vſq; ad Lauzolam vicum inſequuti. ex Rauennatibus occiſi ſunt Petrus Exercitus Dux; Vitalis, Guiſus, Gatobiratus, Vitalis, Erlandus, ducentiq; præterea alij minores: Trecenti capti: Fauentini amiſerunt Albericum, & Guidonem eius filium, & Bernardinum Caminizam. Rubeus pariter ſcribit. *Qui* Fauentini *ſubſidia contraxerant incolarum Alpium, & Cæſenatum*, & deinceps aliquibus interiectis. *Cadente* (inquit) *Petro Duce cum noſtri animo concidiſſent Fauentini, qui ſocios acerrime pugnantes intuebantur dedecore promoti fugam ſiſtunt*. Fauentinum quoque Chronicon narrat Fauentinos fugientes, cum viderent Socios acerrime adhuc pugnare, dedecore permotos redijſſe in pugnam, atq; hoſtes in fugã vertiſſe, poſteaq; ſubiungit. *Ex hoſtium ſpolijs, quæ magna, & opulenta fuere Cæſenates, qui cum Alpicolis Fauentini territorij opem tulere ample, ac plene remunerati fuere.*

ſub eodem anno 1145.

Pontifex Eugenius.

Hoc eodem Anno poſt Lucium Eugenius tertius Pontificiam ſedem obtinuit. Monachus hic fuerat, & Diui Bernardi Alumnus, ad quem Pontificem factum aureos libros De conſideratione is ſcripſit. Eugenius anno 1153. vitã cum Pontificatu reliquit, anno vero prçcedente Cõradus Rex, & electus nõ coronatus Imperator obijt. nũquã .n. in Italiã venit partim tumultib⁹ Germaniç impeditus, tũ profectione aduerſus Saracenos in Syriã, ſed irrito conatu, tum in Hiſpaniam feliciore ſucceſſu. Cum vero domum reuerſus ſe iam accingeret ad 1153.

iter in Italiam pro Coronis Italici Regni ,& Imperij recipiendis vitam cum morte commutauit dicto anno centeſimo quinquageſimo ſecundo ſupra milleſimum . Ob perpetuam Conradi ab Italia abſentiam quaſi Regnum,& Imperium vacaret, ius ſibi belli, & pacis Italę Ciuitates vindicarunt,vel iam vſurpatum confirmauere . Conrado ſucceſſit in Germaniæ Regno Federicus Dux Sueciæ,qui Anno 1154. in Italiam profectus Rex Italiæ Mediolani coronatus , & ſequenti Imperij Coronam eſt Romę conſequutus . Anno vero 1153. Anaſtaſius Quartus mortuo Eugenio in Pontificatu ſucceſſerat. Inter hunc Pontificem , & Imperatorem Federicum paucis poſt annis capitales inimicitiæ exortæ Italiam vniuerſam vexauerunt,quod que maximo damno fuit in factiones Pōtificiam,& Imperialem diſtraxere; prout alij ſcilicet Pontifici, alij Imperatori in eadem vſq; Ciuitate fauebant. Quę factiones poſtea Guelpha , & Gibellina vocatæ ſunt. origo nominum (dicam quod probabilius arbitror) fuit, quod Federicus ex Ghibellinorum familia fuit , cui cum Guelphorum Familia itidem Germana inimicitia intercedebat. Prima ſimultas Federici cum Hadriano Pontifice fuit quod ſcripſiſſet illi Pontifex Imperium beneficio Pontificis habuiſſe , cum vero beneficiaria iuriſdictio ex vſu feudum ſignificaret ; iratus Imperator quaſi imperium Eccleſię feudum dixiſſet , legatos eius male acceptos dimiſit : at Pontifex alium in ſenſum verba ſua declarans, iram eius ſedauit,animiq; adeo conciliati,at vero aliunde pertinacioris diſſenſionis materies. Imperator editis legibus iuſſerat ab Epiſcopis regalia renunciari . Iuſſio Pontifici moleſta fuit, quod Eccleſiaſtica immunitas ea violaretur . Queſtus eſt etiam Pontifex quod Imperator fodrum exigiſſet . Hæc , & alia cum Federico Pontifex acerbe obieciſſet : Is autem acerbius reſponderit : ea eſt exorta contentio,quæ multorum licet ſanguine expiata vix vnquam quieuit . Quę poſt literas Pontifex per Legatos ab Imperatore popoſcerit , hęc ſunt . *Ne poſthac nuncios in Vrbem ipſo inſciente Pontifice mitteret . Cum omnes Magiſtratus ibi Sancti Petri cum vniuerſis regalibus* *eſ-*

Federicus I. Imperator

Sigonius ſub anno 1159.

eſſent. Ne à populis Pontificiæ ditioni ſubiectis fodrum niſi ſuſcipiendæ Coronæ tempore exigeret. Ne Epiſcopos Italiæ hominio ſibi aſtringeret: Ne Nuncios ſuos hoſpitatum in Epiſcopia mitteret vt poſſesſiones Eccleſiæ Romanæ: Et tributa Ferrariæ, Maſſæ, Ficaroli totius Terræ Comitis Matildis: Terræ ab Aquapendente Romam, Ducatus Spoletani, Inſularum Sardiniæ, & Corſicæ reſtitueret. Reſpōſio autē Federici fuit, valde ſcilicet perturbati, perturbata. *Se Epiſcoporũ Italiæ dominiũ non quæſiturũ ſi illi à ſuis regalibus abſtinuerint. Quod ſi illi libenter vſurpauerint, quid Epiſcopo cum Rege? Se quoq; interrogaturum quid Epiſcopo cum poſſeſſione? Nuncios ſuos libenter ab Epiſcopijs amoturum, ſi probatum eſſet Epiſcopos in ſuo ſolo, non in Regio Epiſcopium ædificaſſe, neque ædificium ſolo cadere oportere. quod Legatos in Vrbem mittendos negarent; quia ibi Magiſtratus D. Petri eſſent, id longiorem conſultationem deſiderare: ita enim fieri vt Imperator Romanus inane ſolum nomen dominantis habeat, Si Romanam Vrbem vnde Romanus Imperator appellatur in poteſtate non habeat.* Notandum autem Miſſos, aut Nuncios, & Legatos appellatos, quos Imperator ad iura reddēda, populoſq; in fide continendos conſtituebat, cum tamen ad Vrbem reſtringerentur tum Legati non videtur quicquã de Prouincijs, ideoq; de Æmilia, Flaminiaq; poſtulatum, vt ab Imperatore totę regerentur. Hincq; in confederatione Rauennatum, & Foroliuienſium ſuperius adducta nullam Pontificis mentionē factam. perſeuerarunt, itaq; hæ noſtræ Ciuitates à tribus Conſilijs antea memoratis, & duobus Conſulibus à Comitijs electis regi ſpecie magna libertatis, quæ tamen ſub Federico concidit ferme tota. Federicus cum primum in Italiã Anno 1154. venerit annoq; 1155. Romæ coronatus fuerit Imperator, antea Mediolani Italię Rex, iura exinde Regni reſtituere atq; à Ciuitatibus exigere contendit, fuit à nonnullis Ciuitatibus repugnatum, verum cum tandem anno 1162. Mediolanum vi ſubactum euerterit, Ciuitates omnes metu territæ ſe ſe eius ſubmiſere Imperio, & cum reliquis Cęſena, quod omnia noſtra monimenta dicunt, eo ſcilicet anno ſe Cæſenã

Imperatori Federico ęnobarbo ſubieciſſe. Aſtrictum fuit Federici, ac ſeuerum Imperium. Ipſe enim impoſitis miniſtris ſubiectas Ciuitates regebat, non amplius à ſuis illæ Magiſtratibus regebantur. Prętерea vero lege edita in conuentu Principum in Roncalijs prohibuit Ciuitatibus Principibuſq; ſubiectis quominus abſq; Imperatoris permiſſione bella inter ſe gererent. Cæſenę autem præſidium videtur ex ijs quę ſequuntur impoſuiſſe ſicut & Bertinorio locis ſcilicet ſitu, & opere firmis, imo Caſenę nouam excitaſſe Arcem aliqua manuſcripta dicunt, ad reliquam Prouinciam in fide continendam. De Britinorio poſtea dicetur, interim de Cæſena, eiuſq; prędidio. Sunt nobis Annales ex hoc anno 1162. exordientes latine, ſed barbare ſcripti vt decebat ſimplicitatem Scriptorum, de quibus poſtea, & ſeculi ruditatem. Tanta eſt enim eorum fides vt Vincentius Carrarius Doctor, & Scriptor Rauennas antiquitatis bene peritus in hiſtoria ſua nōdū edita totius Prouincię hos ipſos Annales vbiq; receperit, & ad verbum ferme verterit in margine latinis vocibus annotatis. Ibi ergo hæc contracte admodū, & mutilate leguntur. *Anno Domini 1162. die 16 menſis Septembris milites Cæſenates cum auxilio Comitis verterunt in fugam Rauennates venientes in adiutorium illorum de Monte Maiori, qui ex illis cæperunt, proſtrauerunt eos vſq; ad . . . Montis, & de Vrbanis mortui ſunt Vgolottus Creſpoldus, & Vgo Gatius*. Ex contracta adeo narratione cōfirmatur tum Ciuitatem ſub Imperatore fuiſſe à quo ſolo tū mittebātur in Prouinciā Comites qui eā regerent: Nicolaus Tertius primus fuit Pōtificū, qui huc Comitē ad regendā ſuo nomine Prouinciam mitteret. Comes vero is, qui copias auxiliares Cæſenatib⁹ tradidit milite inſtructus erat, qui ſcilicet prędidij loco ad continendā Romaniā Cæſenę præſertim reſidebat. Caſtrū Montis Maioris erat Ditionis immo, & agri Cęſenatis, in quo nunc quoq; area eſt eius euerſi Caſtri. Deſciuerunt à Cæſenatibus incolę, ad quos vt ad rebelles puniendos, & recuperandos Ciuitas copias admouit. Non repugnabat Imperatoris legi inhibenti Ciuitates in Ciuitates inſurgere alienas, & non ſui iu-

Sigonius.

Noua Ciuit. Arx.

in annot. ad calcem huius lib. 7.

ris

ris, nã in ſubiectum Caſtrũ rebelle Cęſena arma ferebat præ-
ter quam quod Comitem tum etiam fauiſſe iuſtæ Cęſenatum
cauſæ, quę poſtea fecit, indicant: at Rauennates ſuo ipſi ar-
bitrio aduerſus Ciuitatem ius ſuum proſequentem, exercitum
coegere, miſereq; ad obſidionẽ Caſtri ſoluendã. Comes Pro-
uinciæ audaciã eorũ ſthomacatus, qui aduerſus Imperatoris
legẽ arma ſumpſerant, & aduerſus iuſtiſſimã Cæſenatũ cauſã,
milites Germanos Cæſenatibus iunxit ad Rauẽnatũ temerita
tem vlciſcendam: exitus pugnę victoria Cæſenatum, & fu-
ga hoſtium; quouſq; autem eos victores inſequuti ſint ob
mutilatam ſcripturam non depræhenditur. Aliqui ſcribunt
pugnam hanc Anno 1169. accidiſſe, ſed maior adductorum
Annalium auctoritas. Mos interim idem Rauennatum ſublu
cet captantium ſubiectorum, vel & popularium noſtrorum ani
mos ad vires Ciuitatis infringẽdas vnde qui triennio poſt ex-
arſit in Ciuitate tumultus inter Caſtellanos, & Suburbanos
vt tum vocabant potuit ex eorundem artibus ſortiri origi-
nem. Sigonius etiam confirmat Prouinciam hanc à Federi-
co Anno eodem 1162. pacatam. Laborabat interim Eccle-
ſia Schiſmate Victoris Pſeudopontificis aduerſus Alexandrũ
Tertiũ Pontificẽ verũ. cum que Federicus Pſeudopontifici fa
uerit; In Concilio ab Alexandro Claromonte Galliæ Ciuita
te habito ictus anathemate fuit; vnde exaſperatus Imperator
mortuo Victori Paſchalẽ Pſeudopontificẽ aliũ ſubmiſit anno
1164. quo tempore vſq; ad annũ 1166. in Germania perman-
ſit impoſitis Germanis Rectoribus Italię Ciuitatibus, qui aua
ritiæ, & ſeuitiæ fræna laxantes mirũ in modũ Populos oppreſ-
ſere. Cæſenę interim rurſus inter Optimates, & Plebem ſedi-
tio, quam paulo prius innui ſuſpectas etiam in ea habens Ra- 1165.
uennatum artes. Annales ijdem noſtri tumultũ, an potius tu-
multus finem? ſcribunt. *Anno* (inquiunt) *Domini 1165. die
2 mẽſis Nouẽbris Epiſcopus Mãtuanus fecit deſcẽdere ſuburbanos
de Mõte, & fecit pacẽ inter illos, & Caſtellanos, ipſe itaq; tũ erat vica
rius Imperatoris*. Ego hic ſequens explicationẽ olĩ D. Greg.
de Caſtro Cæſenæ interpretor Caſtellanos, qui ſuperiorem,

ac

ac munitam Ciuitatis partem incolebant, Suburbanos autem, qui ſuburbia eiuſmodi incolæ ne paterent machinarum iacti-ctibus exarcere in Montem, vel Sacrum, & nunc Dluæ Mariæ, vel in Garampæ ipſius montem vltra, & ſupra ſitum Ciuitatis: priori tamen explicationi potius ſtandum, cum enim montem dicimus nihil aliud adijcientes: ire ad montem, iuiſſe ad montem, montem D. Mariæ intelligimus: ſuaſit ergo, vel, & coegit pro Imperio Vicarius is Cæſenæ plebem, quæ inſtar olim Romanæ in auentinum, in collem eum ſeceſſerat vt in Ciuitatem rediret, pacemq; cum optimatibus iniret. Ex hoc tunc temporis ſtatu Ciuitatis extra omnem veriſimilitudinem redditur quod Clementinus Ariminenſis Hiſtoricus narrat. Ponit ergo is eodem anno primordia belli inter Ariminenſes, & Cęſenates contigiſſe, cauſamq; fuiſſe Cæſenatis tum Epiſcopi factum: Narrat ergo in Diocæſim Sauinianenſem, & pręſertim in Plebanos Gazi extendere Epiſcopatus ſui iura Epiſcopum tum Cæſenę aggreſſumq; eſſe munia ibi Epiſcopalia exercere, & cum repugnaſſent Parochi, & Plebani; Armis eos Cæſenatum impetijſſe, & damnis non leuibus affeciſſe. Erat (inquit) Cæſenatum Dux Caualcacontes Feretrianus Comes, & Comes Brittonorij, & Cæſenę præfectus, & quaſi Dominus. Ariminenſes autem re illis à præsbiteris renunciata magna militum manu fines Cæſenatum vexauerunt, & plebanos eiectos reduxerunt; rurſus vero cum maiorẽ exercitũ adornarent ad perdẽdos Cæſenates, & Caualcacõtis Feretranã Ditionẽ Cæſenatẽ Epiſcopũ miſiſſe Ariminum oratores, qui pacem peterent, eandemq; tandem obtentã cum his tamen conditionibus. Quòd Cęſenates tria brauia Ariminenſibus exhiberent viginti quinque milites ſui ipſorum ſumptibus Arimini moraturos tres menſes tempore pacis, perpetuo tempore belli: ſi vero Ariminenſes cum Rauennatibus bellum gererent cum illis futuros proq; viribus auxilium laturos non amplius quoq; Diocæſim eorum vexaturos, quod & Epiſcopus ſe non facturum pollicitus eſt. In confirmationem neſcio quas publicas tabulas adducit. At fictitias ſane

nam

nam dicta, & ſcripta nullo modo Populo rebus, & tempori conueniunt. Non tempori, nam eo anno exarſit ſeditio inter Nobiles, & Plebem vt Ciuitas alieno ſe bello, immiſcere non potuerit;multo minus ipſa excitare prouocareq; non populo;nam contumaces, & non ſummiſſos animos ſemperpræſetulit preſertim aduerſus Ariminenſes, aduerſus quos nunquam bellum declinauit, geſſitq; ſæpius victor, quam victus tantum abeſt vt ſolo terrore, & minis ad tantam demiſſionem ageretur. Non rebus autem, nam ſub Imperatore erat, abſq; cuius venia, aut miniſtri, & Comitis non poterat decernere bellum, & cum pariter Ariminenſes illi ſubeſſent non armis ſubiectę Ciuitates, ſed viribus, & rationibus apud eundem Comitem controuerſiam agitaſſent, neq; imminuiſſet periculum perditionis Cęſenatibus, & Caualcaconti ab Ariminenſibus, quos Germana pręſidia, protexiſſent. credendum ſane multo magis annalibus noſtris, qui de hoc diſſidio tum ne verbum quidem quam comentitijs tabulis quibus ſtatus tum Prouinciæ ſub ſeuero Federici Imperio exiſtentis prorſus repugnat: ſed quoniam de Epiſcopo eo tempore Cæſenate mentio facta eſt interſero de illis hæc, quæ occurrere. Poſt Zebizonem, qui tempore Gregorij Septimi Eccleſiam Cæſenatem conſequutus, ac eius mortem magna eſt in Epiſcoporum Cæſenatum Albo lacuna, vſq; ad Odonem, qui anno 1151. 5. Non. Iulij adſtitit conſecrationi Ioannis prius Monachi Clareuallenſis, poſtea Abbatis Columbæ, & tum ad Epiſcopatum Placentinum euectum conſecrauit Rauennę Moſes Archiepiſcopus. Huius poſtea mentio alia penes eundem Rubeum habetur Anno 1157. occaſioq; fuit. Moſes idem Archiepiſcopus acceperat dono tertiam Reuerſani partem à Comite Panigi. Riuerſani inquam noſtri deſcribunt enim in territorio Cæſenati in Plebibus Sancti Victoris in valle in monte Leucadij. Anſelmus deinde Archiepiſcopus 1157. quarto kal. Decemb. emit reliquas duas tertias Riuerſani partes ab Vgone, & Rainerio Panigi Comitib⁹ fratrib⁹ & eius qui prius tertiã partẽ donauerat, ex filio nepotibus. Pretium fuit emptionis centum quin-

Epiſcopi Ceſenæ Odo, & Leonardus.

Rubeus ſub eo Anno.

quinquagintaq; librarũ denariorum Lucenſium, Piſanorũue; & quoniam precium minus erat iuſta eſtimatione rei venditæ id totum, quod deficiebat ex liberalitate; & pro animabus Parentum, ac ſuis donauerunt cum ratihabitatione prętęrea factæ olim ab Auo donationis. Poſt tabulas emptionis confectas Archiepiſcopus conuentum Riuerſani habuit de quo hæc Rubeus. *Qui mox Riuerſanum profecti frequentem Conuentum habuerunt, in quo eminebat Oddo Cæſenatum Epiſcopus Petrus Abbas Cænobij D. Seueri. Ioannes Dux, Thebaldus Vbertini, Vbaldus Semorelli, Leonardus Andreæ è Calcinaria, Gellus è Panigo, Rodalus Rubeus, Orlandinus Buttus Bononienſes, omneſq; Oppidani. Illis edixerunt Vgo, & Rainerius Panigi Comites, vt Anſelmo Rauennatum Archiepiſcopo deinceps parerent ſe illos iurata ſibi obedientia eximere. Quæ cum eſſent dicta Oppidani fere omnes fidem Anſelmo iuramento obſtrinxerunt. De abſentibus id ſe curaturum Comitum iuſſu Oddo Cæſenas Epiſcopus pollicitus eſt.* Oddonem in ſede Cæſenatis Eccleſię ſequutus eſt Leonardus cuius acta Rauennæ quodam Anno 1176. intelligemus, & Anno 1182. Vtrum inter Oddonem, & Leonardum alius Epiſcopus interceſſerit mihi huc vſq; non conſtat. Ad Federicum redeo. Is in Italiam reuertit anno 1166. qui aduentus mirum in modum expectabatur ab Italis: ſperabant enim ab Imperatore aduerſus Rectorum Germanorum iniuſtitiam, & ſęuitiem remedium. Statim ergo ad eum Ciuitates omnes Legatos miſere calamitates ſuas, qui exponerent, & deplorarent, at aſpere quęrelas audiuit Imperator, & ſuperbe deſpexit; deiectæ Ciuitates de ſpe, quę eouſq; illas ſuſtinuerat fędus illud inter ſe aduerſus Germanos in omne ęuum memorandum inierunt, in quo pręſertim poſt euerſum Romanum Imperium eminuit, ſi vnquam Itala virtus. Ciuitates ab initio fæderatę fuerunt Verona, Vicentia, Patauium, Taruiſium, Veneti autem promouerunt ad tam pręclarum facinus animos indignitate, & Imperatorum ſuperbia accenſos. Hæ autem miſſis ad alias Ciuitates Legatis in idem fędus duxerunt Mediolanenſes, tum extorres,

&

& diſperſos Cremonenſes, Brixianos, Bergomates, Mantuanos, Ferrarienſes, Bononienſes, Mutinenſes, Regienſes, Parmenſes, Placentinoſq; quorum Bononienſes Anno iam milleſimo centeſimo ſexageſimo quarto poſt Imperatoris diſceſſum Bocium Præfectum ſibi impoſitu n è feneſtris ob eius improbitatem deiecerunt. Eorumq; exemplo videntur Prouinciæ huius homines à Germanis alienati deſciuiſſe, at Cæſenates ab impoſita arce,& prçſidio detenti ſub eodem Imperio permanſere. Rauenna quoq; in ea dem ſubiectione perſtitit exemplo arbitror, & monitu, tum Archiepiſcopi ſui Guidonis, qui aſſerente Rubeo ſub Anno 1160. fuit Imperatori cariſſimus,& omnium conſiliorum eius particeps: hoc ipſum indicat has duas ſolas Ciuitates in reditu Federici à Germania non fuiſſe inter Romandiolæ Ciuitates multatas. Imperator ergo in Italiam reuerſus primum contendit Paſchalem ſuum Romam inuehere, & Alexandrũ verum Pontificem deturbare. Paſchalis Lucæ commorabatur ad eum ergo deducendum partem exercitus miſit, cum reliqua parte ipſe Romam progrediens per Æmiliam inceſſit primo que vlturus Bononienſes, qui præfectum Bocium occiderant agrum eorum fæde vaſtauit. Bononienſes tanto Exercitui, & Imperatori impares, ſe ab vlteriore excidio magna pæcuniæ vi, & centum obſidibus traditis redemerunt. Deinde vtor Sigonij verbis. *Romaniolæ fines intrauit, atq; ingentem pæcuniæ vim populationibus, & maleficijs remittendis ab Imolenſibus, Fauentinis, Forolinienſibus, Foropompilienſibus extorſit, atque in ijs locis per totam Quadrageſimam manſi: in Marchiam inde ingreſſus.* Hæc ille in quibus nulla Cæſenæ, nulla Rauennç inter vexatas facta mentio ob eam ſcilicet quam attulimus cauſam. Imperator autem inter eundum Ancona deuicta, Romam inuaſit, & poſt longam reſiſtentiam Romanos ad Paſchalem recipiendum,proq;vero Pontifice colendum adduxit. At dum impiè Eccleſiam Schiſmate vexaret Federicus, Alexanderq; verus Pontifex Roma extorris Beneuẽtum ſe recepiſſet, en præſens

ANNO. 1167.

Dei vltio. Tota ferme Lombardia iam dicto fædere colligata excuſſit eius Imperium, & Alexandri Pontificis patrocinium ſuſcepit, iſq; fuit Confederatorum progreſſus, vt Mediolanum reædificauerint: Alexandriam nouam Vrbem condiderint, deq; Pontificis Alexandri nomine deuotionis ergo, & in odium Federici appellauerint: Imperatorem Romæ cum Exercitu reuerſum non ſemel fuderint, & demum ex Italia eiecerint. cum autem fractas viderint Italæ Ciuitates Imperatoris vires priſtinos reſumpſere ſpiritus, & Germanis deſpectis, vel abiectis ius pacis, belliq; vſurpauerunt, vt ī Prouincia hac à Rauēnatibus, & Fauentinis factū, alijſq; āno
1169. 1169. mox ſubijciam. Cęſenā etiam ſe in libertatem aſſeruiſſe eodem anno multa noſtra manuſcripta aſſerunt. At cum annales noſtri latini iam dicti de tanta re ne verbum quidem, cogor credere non expulſos pręſidiarios milites, neq; à Prouinciæ Comite deſcitum; quocirca ita componerem manuſcriptorum dicta cum Annalium ſilentio; ſub Cęſaris deuotione manſiſſe Ciuitatem, at liberiore ſui ipſius adminiſtratione, ſub ſuis ſcilicet Magiſtratibus. Cæterum miniſtris Cæſareis eſſe obſequutam indicat auxilium quod Chriſtiano Imperatoris Duci Anno 1175. tuliſſe tum intelligemus; quieuit ergo ſub Cæſarea factione Ciuitas, dum inter ſe cęteræ digladiarentur. Bononia ſcilicet cum Rauenna aduerſus Fauentiam, cui tum iungebat arma Foroliuium, Anno antea 1149. atrox pręlium fuerat inter Fauentinos Bononiēſibus vnitos, & Rauennates in patrocinium Comitis Cunij vna cum Foroliuienſibus; Riuus prope quē pugnauerūt ex ſanguine vtriq;
Rubeus ſub anno 1149. ſuſo (incerta enim victoria diſceſsere acies) ſanguineus vocatus fuit, & adhuc vocatur. Quieuerunt deinde ſub Federico Populi. At depoſito eius timore Ciuitates antiquas cogitationes reſumpſerunt, Bononienſes ſcilicet, & Rauennates prolatandi dittionem illi ex præſentibus viribus: hi ex antiquo faſtu. Reliquę Ciuitates dignitatis, & libertatis tuendæ ſtudio ſe illis opponebant. Fauentia pręſertim impedimento fuerat ne Bononienſes totam Imolam occuparent. Rauen-

uennatibus, ne dimidiam retinerent: in hanc ergo fœdere illigati mouerunt. At cum conſilium earum Ciuitatum prouidere nequaquam difficile eſſet Foroliuienſes à Rauennatibus, ad Fauentinos antiqua ſimultate dimiſſa, ſe aggregauere. ANNI.
Cum ergo Bononienſium Copiæ, & Rauennates ad Fauentiam obſidendam appuliſſent, Foroliuienſes obſeſſis opem tulere. Tum iunctæ vtriuſq; Ciuitatis Copiæ in aciem coactę prodiere ad pugnam, quam auide inierunt Bononienſes, & Socij: at iuſtior cauſa defenſionis ſcilicet quam aggreſſionis victoriam Fauentinis peperit. Fugati Bononienſes quadringentiq; eorum captiui facti. Ita Annales noſtri latini, de quibus proxime dixi, & quibus valde fidendum. verba exſcribo: *Anno 1169. Bononienſes cum Rauennatibus paucis obſident Fauentiam, ſed aduenientibus Foroliuienſibus in adiutorium Fauentinorum Bononienſes, & Rauennates euerſi ſunt, & capti 400. Eodem Anno* (ſed hoc inſertur ex Chronico Foroliuienſi) *Fauentini conuenerunt cum Foroliuienſibus velle recipere præſides, & Capitaneos, vel Ductores de Forolinio.* Proſequuntur idem Annales noſtri, quid factum ſit Anno ſequenti 1170. dicunt autem. *Anno Domini 1170. Bononienſes faciunt carrocium primũ, & iterum obſident Fauentiam, ſed pace facta habent ſuos captos.* Narratio hæc curta quidem, & contracta ideo explicatior admitti poteſt magnam tamen vbiq; veriſimilitudinem obtinet. Præterea Sigonius conuenit cum Fauentinis arma in hoc bello Foroliuienſes ſociaſſe, neq; Ariminenſium, neq; Foropompilienſium, neq; Cęſenatum mentionem vllã facit, ſed Rubeus ex Fauentinis Annalibus Foroliuienſes aduerſatos Fauentinis facit, ac Cęſenates, Ariminenſes, Foropompilienſes omneſq; fere alios prouinciæ pro Rauennatibus pugnaſſe. Victos tamen à Fauentinis; Cæſenatum captos Rialem, & Auguſellum. Eſt etiam alia narratio victos primum quidem Rauennates, & Foroliuienſes à Fauentinis, ſed adueniſſe interim Ariminenſes, Cęſenates, Foropompilienſes, Brittonorienſes, atq; ſucceſſiſſe pugnę Fauentinoſq; fudiſſe, vſq; ad Fauentiam imminuiſſeq; Ciuitati pe-

1169. 1170.

riculum ne caperetur niſi pax coaluiſſet. At noſtros tum non ſe immiſcuiſſe, & noſtri Annales indicant dum bellum narrantes nihil de Cæſenatibus dicunt, & ratio temporum poſcit, cum ſub Imperatore fuiſſe tum adhuc Ciuitatem veriſimile reddant, quæ diximus. Et res ipſa ſuadet non conſpiraſſe Cæſenam, neq; alias Ciuitates ad ſubijciendam Bononienſibus, aut Rauennatibus Fauentiam. Quod vero Fauentini conuenerunt Prętorem, aut Ductorem à Foroliuienſibus petere, (ſi admittatur cum ſit ex Foroliuij Chronicis inſertum) potuit Ciuitas in teſtationem opportunitatis auxilij præſtiti grati animi ergo voluiſſe. Bis autem pugnatum acie Anno 1169. & tum victos fuiſſe Bononienſes, & Anno 1170. tumq; victos Fauentinos, & Fauentiam maximum in periculum adductam. Quieuere deinde hę Ciuitates nam Chriſtianus Archiepiſcopus Moguntinus magno cum exercitu in Italiam iuſſu Federici venit, & licet ad Etruriam continendam in Cęſaris fide præſertim veniſſet, tamen eius curam cis etiam Apenninum extenſam, quę in Romaniola, & in Picæno fecit indicant: facile ergo Prouincia reſpectans, quid faceret, ceſſiauit ipſa à faciendo. Iam vero Anno 1169. cum deceſſiſſet Pſeudopontifex Paſchalis ſuffecerat illi Imperator Caliſtum, quem Anno 1175. Chriſtianus in Romaniam ad-
1175. uerſus Bononienſes profectus Fauentiæ locauit, vbi etiam aliquot eſt menſes moratus. Tum ſane vniuerſa Prouincia Imperatori parebat, quod & auxilium Chriſtiano aduerſus Bononienſes pręſtitum, & inducię Anno 1176. factę inter Imperatoris ſequaces, & aduerſarios demonſtrabunt. Federicus Anno 1174. in Italiam reuerterat animo in Lombardos fœderatos ſęuiens, ideoq; maximo, & validiſſimo cum exercitu contracto primis Germaniæ Principibus cinctus Duce pręſertim Saxoniæ, & Bauarię. Ad primum eius ingreſſum exterritæ, Cremona, Dertona, Comum, & Haſta fœderatis relictis, ſe Imperatori dedidere, at reliquæ ĩ incæpto perſtiterunt: tum Imperator vt diſtraheret hoſtes partẽ copiarũ Chriſtiano traſmiſit, quibus vna cũ præcedentibus, quas ipſe
ſub

ſub ſignis habebat,& cum auxiliaribus deuotarum Ciuitatum Bononiam inuaderet ipſe cum reliquo exercitu Lombardos ſubigeret. Chriſtianus ergo in Romaniam tranſgreſſus auxilia Ciuitatum ſuo cum milite iunxit Sancaſſianumq; Oppidum aggreſſus ditionis Bononienſis. Sigonius ex Prouinciæ auxilijs ſolum Imolenſium, & Cæſenatum meminit. *Chriſtianus* (inquit) *vt aditum Tuſcis in agrum Bononienſem aperiret Sancaſſianum Oppidum, quod* VIII. *Idus Februarias Bononienſes trecentorum Militum præſidio confirmarunt, expugnandum ſuſcepit atq; ita Imolenſium, & Cæſenatum auxilijs ſeptus eo acceſſit*. Sed fuſius rem in Bononienſe Hiſtoria narrat Leander Albertus, qui cum Cæſenatibus, & Imolenſibus, Ariminenſium, Foroliuienſiũ,& Fauentinorum auxilia cõiungit. Narrat ergo Leander à Federico, qui ex Germania reuerſus ĩ Lombardia militabat, Chriſtianũ Archiepiſcopũ,& Cancellarium Militiæ bene peritũ cum valido exercitu aduerſus Bononienſes miſſum, cui ſe auxilia adiunxere Imolenſium, Fauentinorum, Foroliuienſium, Cæſenatum, & Ariminenſium cum aliquibus Etruriæ Populis (crederem etiam cum Foropompilienſibus) vt Sancaſſianũ caperent eo conſilio, vt Tuſcis aditus in Bononienſem agrũ ad eorũ damna pateret, fuiſſeq; Ductorem Foroliuienſium Gidonem Guerram, Cæſenatũ Caualcacontẽ,& Ariminenſiũ, Maluicinũ autem Imolenſiũ. Non potuit Chriſtianus Sancaſſianum expugnare, ſed obſidione relicta multis Bononienſes damnis afflixit. Semel ex inſidijs ad Claternam poſitis eos fudit, deinde Medicinam cæpit,& direpit. Vedrianã vna cum Turri combuſſit, idem de Ozano,& de Butriorũ Caſtro, atq; Policaluo cõtigit, in populandoq; & vaſtando Bononienſi agro vſq; ad annũ milleſimum centeſimum ſeptuageſimum ſextum perſeuerauit. Tum vero Bononienſes tot irritati malis magnis coactis copijs in eum prodiere, ſed magna cum occidione profligati fuerunt: at fuit Chriſtianus ab Imperatore, qui à Lombardis victus fuerat in Lombardiam accerſitus. Cum Leandri narratione de auxilio à Cæſenatibus miſſo, & de ductore Caualcaconte

con-

conueniunt monimenta Ciuitatis, quę inſuper addunt numerum multum fuiſſe ſcilicet quattuor millium. Sæuiebat interim in Lombardia bellum inter Imperatorem, qui adhuc Caliſtum Pſeudopontificem fouebat; Et Lombardos pro libertate, & ſalute pugnantes, atq; partes veri Pontificis ſuſtinentes. Cum vero omnia Imperatori in deterius ſuccederent, Principes Germani religione tacti id Diuino Numini tribuere, quod Federicum tot Pontificijs diris deuotum puniret: aliqui ergo Principes cum ab eius exercitu receſſerint coactus demum reſcipiſcere Cæleſtinum abiecit, & vero Pontifici Alexādro Venetijs ſe ſubmiſit pace Eccleſiæ, & Guillelmo Scecilię, Regi reſtituta, inducijſq; Lombardis in ſexennium, at cum ſpe pacis, conceſſit: Inducias, vt in tabulario Bononienſi iuxta Sigonium reperiuntur repono: ad noſtri enim tum ſtatus conditionem aperiendam pertinent; Sunt vero verba. *Prid. kal. Septembris 1176. inter Imperatorem Federicum, & partem eius Cremonam, Papiam, Genuam, Derthonam, Comum, Haſtam, Albam, Aquas Taurinum, Eporediam, Albintimillium, Sauonam, Albingaunum, Caſale S. Euaſij, Monte Velli, Imolam, Fauentiam, Rauennam, Foroliuij, Forum Pompilij, Cæſęnam, Ariminum, Caſtrocarium, Marchionem Montis Ferrati, Comites Blanderati, Vaſti, Marchiones Boſchi, Comites Laumelli, & in altera parte ſocietatem Lombardorum. Nempe Venetias, Taruiſium, Patauiū, Vicentiā, Veronā, Brixiam, Bergomum, Laudem, Mediolanum, Nouaram, Vercellas, Alexandriam, Caſſinum, Belmontem, Placentiam, Bobium Marchionem Malaſpinam, Parmam, Regium, Mutinam, Bononiam, Sancaſſinnenſes, Ducianos, & cætera loca ſocietatis Lombardiæ, Marchiæ, Romaniæ induciæ conſtitutæ ſunt à kal. Auguſti vſq; ad ſex annos.* Ciuitates ergo Prouinciæ fere omnes ſub Imperatore erant; Cęſareęq; ideo factionis, in qua Cæſena vſq: ad Legatum Carſidonum permanſiſſe poſtea intelligemus: non amplius metu, & præſidio coacta, ſed animoſitate arbitror partium; præualuiſſe, ſcilicet Imperialem ſectā in qua Righitij primatū obtinebant, eratq; Familię Princeps Garaton, cuius erit etiam poſterius mentio.

in-

inducijs durantibus Ciuitates inter ſe vel confirmare priora
fœdera, vel noua iungere, vel finitima Caſtra capere, vel ci- ANNO.
uilibus inter ſe bellis certare. Anno 1178. ex Italia in Ger- 1178.
maniam Federicus redijt: relicto tamen in Italia cum Exerci-
tu Chriſtiano ad tuendi Imperij iura, atq; Sigonio aſſeren-
te, vt bellum Eccleſiaſticis Ciuitatibus faceret, vt vere fecit
Chriſtianus, aduerſus tamen pacis, & induciarum iura, nec
tamen Pontificem admodum indoluiſſe legimus. Forſan San
ctiſſimus Pontifex ſat habuit in præſentia compeſcuiſſe ne in
Epiſcopos, & Eccleſiaſticam adminiſtrationem manum mit-
teret, abſiſteretq; prorſus ab omni Vrbis per Miniſtros regi-
mine; Cætera vero quietioribus temporibus reſeruans. Il-
la præſertim Hadrianus Pontifex petierat. At quod dixeram
Bertinorium ab Imperatore præſidio firmatum confirmant,
quæ Rubeus dicit ſub Anno 1177. refero verba. *Abiens Ve-
netijs, deinde menſe Septembri Rauennæ, quæ cum omni Flami-
nia Cæſarianarum partium erat ab Trauerſarijs denuo exceptus
mox Britonorium contendit, quod Oppidum cum retinere inſtitu-
iſſet ob loci opportunitatem rogatu Alexandri Eccleſiæ tandem re-
ſtituit.* Poſſidebat ergo iam Imperator, cum reſtituerit, &
poſſidebat vt locum opportunum, ob ſcilicet ſitum, & muni-
menta multæ firmitatis: non ſine præſidio vero loca eiuſmodi
in longinquis Regionibus relinquũtur. At vero Bertinorium
reſtituiſſe, & tamen impugnationem Eccleſiaſticæ Ditionis
iuſſiſſe non ſatis cohærent; Suntq; difficilia explicatu. Pro-
fecto Imperatore eodem anno 1178. Chriſtianus à Marchio-
ne Conrado Montis Ferrati olim Cæſarianæ factionis fuſus,
cum exercitu fuit ipſeq; captus, qui deinde liberatus, perſe-
uerauit tamen infeſtus eſſe Pontifici. Fauentini Annales nar
rant Anno 1179. Chriſtianum arma intuliſſe Caſtrocario,
pro quo ipſi pugnarunt, & poſtea Fauentiam, ea ſorte de[illegible] 1179.
cauſa aggreſſum partem aliquam Faueutinarum copiarum in
inſidias ductam occidiſſe, reliquam partem licet fortiter pu-
gnãtem in Ciuitatem repuliſſe. Non aggreſſum tamen fuiſſe
Fauentiam niſi aucto prius Ariminenſium, Cęſenatum, &
Fo-

Foroliuienſium auxilijs exercitu Anno 1181. diem obijt ex-
ANNO. tremum Alexander Summus Pontifex ſanctitatę vitæ,& con-
1181. ſtantia in tuenda Eccleſiæ dignitate, & in aduerſis tolerandis memorandus. Subſequentis Pontificatus initio fermè ſcilicet Anno 1182. mortuus eſt Chriſtianus Archiepiſcopus, & copiarum Imperatoris Præfectus, hunc cum audiret morbo implicitum non longe ab Vrbe Lucius Pontifex, qui Alexandro ſucceſſerat immemor iniuriarum, quas Eccleſię fecerat ipſum adijt, & noxijs per ſolemnem confeſſionem remiſſis Sacro Pane, ac viatico pauit,animumq;agentem reliquit,hæc Sigonius. Hoc iā tempore debilitatis in Italia Imperatoris viribus, nec Pontificis in ditione Eccleſiaſtica adultis Ciuitates ſui quaſi iuris factæ abuti libertate cęperunt, & nedū Ciuitates diuerſæ inter ſe, ſed eiuſdem Ciues factionibus iam diuiſi bella,& pugnas ſerere,& plerunq; victrix factio alterius ſectę homines in exilium ſpoliatos nedum Ciuitate, ſed etiam bonis eijciebat, & quo propendebat eadem ſuperior factio in illud dominium Imperij, aut Eccleſię vniuerſa plerunq;ducebatur Ciuitas:hinc factum eſt vt Ariminum, & Rauennam, quę in induciarum ſexennium tabulis Imperij ſequaces erant in tabulis Anni 1183. Eccleſiæ addictis annumerabuntur, at in geſtis Anni 1181. perſiſtamus: maxime enim ad Cæſenam pertinent. Compotes ergo iam ſui Ciuitates veteres lites, & ſimultates renouauere. Ariminum,& Cæſena de confinibus non ſemel diſceptauerant, in noua ergo libertate eandem ſuſcitauere litem;de Caſtro pręſertim Bulgarię erat cōtentio vtrius Ciuitatis in territorio eſſet. Poſt aliquam arbitror hinc inde per Legatos negociationem arma illata ab aggreſſoribus Ariminenſibus: erant enim in antiqua poſſeſſione Cęſenates in qua etiam perſiſtere, & nunc vſq; perſiſtunt quieti, & ſicuri. Hi ergo cum prouiderent motum iri ab Ariminenſibus bellum Caſtrum ipſum Bulgariæ munierūt præficiendo etiam cuſtodiæ Garatonem primarium Ciuem de quo antea diximus: crediderant Cæſenates ſuis tantum viribus, & ſuo Milite vſuros Ariminenſes, & in hoc decepti non

pa-

parem aggreſſioni munitionem parauerunt. Ariminenſes enim nedum Copias ſuas, ſed vniuerſas Montisferetri, Comitis Vrbini, & Comitis Piſauri cum Berardinis duxere. Dux erat vexillifer tum vocatus Montefeltranus. Tantus exercitus ad Caſtrum admotus adeo vires defenſorum ſuperauerunt, vt expugnauerint Caſtrum captiuos fecerint cum Garatone milites antequam nunciari poſſet aggreſſio Ciuitati nuntius primus,& Caſtrum captum, & hoſtem ad pontem vſq; Rubiconis excurriſſe nunciauit. Cęſenates re audita militem poſt belli periculum paratum eduxere ſtatim in hoſtem, ira virtutem acuebat. Inuenerunt Ariminenſes multitudini fiſos longe, lateq; diſperſos excurrere. Acies itaq; Cæſenatum ordinata, & irritata damnis magnam, & vehementem impreſſionem fecit. Exceperunt impreſſionem forti animo hoſtes, diuq; certatum, & vtrinq; vulnera, & mortes: at ceſſere tandem Ariminenſes in fugam acti, quos vſq; ad Sauiniani Caſtrum ſunt inſequuti victores. Ex victis captiui facti ſeptuaginta quattuor Nobiles equites ſcilicet,& pedites multi. Annales noſtri ſua breuitate, & barbarie his verbis rem deſcribunt. Rubrica pręmiſſa.

De ſconficta facta in Ariminenſes.

Anno Domini milleſimo centeſimo octuageſimo primo, die decimo octauo Auguſti cum Cæſenates tenerent Caſtrum Bulgariæ, uenerunt Ariminenſes cum Monteſeltrano, qui fuit tunc Vexillifer eorum cum tota Militia Montis Feltri, cum Berardinis, & cum tota militia Comitis Piſauri, & Vrbini, & expugnantes ipſum Caſtrum ceperunt Dominum Garatonem quibuſdam alijs, quo facto venerunt vſque ad Pontem Piſſatelli. Cæſenates vero rumore audito viriliter ſurrexerunt in eos præliando forti prælio commiſſo multis ex vtraque parte vulneratis ſconfixerunt eos fugientes vſque ad Caſtrum Sauiniani. Ceperunt ex eis ſeptuaginta quattuor Milites, cum Peditibus multis.

Milites tum dicebantur, qui nunc Milites aurati, & Equites dicuntur, veriſimile eſt permutatos captiuos cum

præſertim tanti eſſet apud Cęſenates Garato, & tot eſſent numero captiui Ariminenſes, & inter eos pręcipue ſeptuaginta quattuor Nobiles, opportet etiam inducias factas eſſe cum quieuerint vſq; ad Marcoaldum arma de cuius occaſione bello ſuo infra loco. Interim de Epiſcopo Cęſenę Leonardo hæc ſubijcienda ſunt. Is Anno 1176. ſubſcripſit conceſſioni multarum rerum à Gerardo Archiepiſcopo donatarum Cænobio D. Laurentij. Subſcripſerunt iiſdem literis cæteri cum Leonardo Epiſcopi, ſcilicet Albericus Regienſis, Vgo Mutinenſis, Henricus Cornelienſis, Alexander Liuienſis, Albericus Bobienſis, Anno autem 1177. hanc de eo mentionem facit Rubeus, cuius verba. *Alexandro Venetijs proficiſcente Gerardus Rauennam redijt, illiq;, & Alexandro Liuienſi, Leonardo Cæſenati, cæteriſq; Archiepiſcopo Rauennati ſubiunctis Epiſcopis, Guilielmo Abbati Sancti Apollinaris in Claſſe, & alijs eidem Archiepiſcopo ſubditis Fridericus Cæſar conceſſit, ne ad operam quampiam angarias, & parangarias appellat, & alia eiuſmodi ab aliquo etiam Cæſaris internuncio præter ea, quæ ad pia opera, & legibus decreta ſint, cogi aliqua ratione poſſint, idq; teſtatum voluit ſuo Diplomate Datam in Comitatu Auximi apud Caſtrum Cæſarola Anno ab incarnatione MCLXXVII. Indict. xi. tert. Non. Decemb.* At Anno 1182. hæc contigere, quæ idem Rubeus hunc in modum hiſq; verbis narrat ad eundem Epiſcopum Leonardum, & eius Eccleſiam ſpectantia. *Poſtera* (inquit) *Anno* (ſcilicet 1182.) xv. *kal. ſextil. in Oppido Ligabizo Albarara mater, & Guitta filia dono dederunt Gerardo Archiepiſcopo Rauennati, ac Succeſſoribus ipſi; Eccleſiæ in perpetuum dimidiam partem Caſtri Fanani, & curtis eius, & Montis de Petra: in Piſaurenſi plebe S. Chriſtophori, vt ſuis ſuorumq; propinquorum animabus Ea donatio remedium eſſet. multi adfuere Teſtes, ipſiq; potiſſimũ Leonardus Cæſenas Epiſcopus.* Hæc ibi Rubeus, quibus in eadem pagina ſubiungit. *Paulo poſt in grauem incidit morbum Gerardus, itaq; quinto Non. Octobris Cæſenæ in Templo Maximo D. Ioannis Baptiſtæ dicato coram Canonicis Cæſenatibus, & Guillelmo de Caſtello Imperatoris Legato, mul-*

Leonardus Epiſcopus Cæſenę.

Rubeus ſub anno 1176.

tiſq;

tiſq; præterea Lanfrido Populienſis Epiſcopus ſacris peractis, quia etiam Epiſcopus Cæſenas, eiuſq; Præpoſitus neceſſarijs diſtrictus negotijs aberant Gerardi Archiepiſcopi ægrotantis nomine Hugonem Abbatem Veronenſem expiauit, virgaq; & mitra inſigniuit. Augeſcente autem in dies morbo tandem Gerardus exceſſit è vita. Placuit hæc verbotenus exſcribere ad noſtrũ Epiſcopũ, & Ecleſiam pertinentiam, cum hac in parte monimenta noſtra exhauſcerint flammę, quæ Archiuium noſtrum combuſcere, vt nobis opus ſit aliunde mendicare, quę iure merito à nobis cæteros petere oportuiſſet. Anno 1183. Ciuitates Imperatori aduerſantes pacem ab eo petierunt, ipſeq; illis ſingillatim numeratis pacem concedit. Eſt hæc tabula pacis penes Sigonium ſub Anno 1183. prid. kal. Maij. *Societas Lombardiæ, Marchiæ Veronæ; & Venetiarum cupit habere pacem Friderici in hunc modum, vt Fridericus pacem habeat cum Eccl ſia Romana; & nos Ciuitates Cremonæ; Mediolanum, Lacis, Bergomum, Ferraria, Brixia, Mantua, Verona, Vicentia, Patauium, Taruiſium, Venetiæ, Bononia, Raueona, Ariminum, Mutina, Regium, Parma, Placentia, Bobium, Derthon, Alexandria, Vercellæ, Noaria, Opizo Marchio Malaſpina, Comes de Brenone, & omnes Caſtellani, & homines, qui ſentiunt cum Eccleſia Dei.* Re inter Ciuitates ergo Imperatori aduerſas numerantur hic Ariminũ, & Rauennam, quæ in inducijs Anni 1176. erant inter amicas. Cęſena vero vt ſemper amica ibi inter amicas reponitur, hic inter inimicas reticetur. Fauentia, quę hic inter inimicas, & ipſa ſilentio inuoluitur, tanquam ſcilicet deuota in pace tamen conſtantię vt aduerſaria locatur. Imperator in Italiam redijt. Ab omnibus Ciuitatibus iuxta formam pacis ſumma cum hilaritate, & feſtiuo occurſu exceptus tum in Lombardia, tum in Romania: pręter Fauentiam, quæ ſe illi oppoſitam oſtendit, Imperator indignatus eam per obſedit, & tandem obedire per Bertoldum Cancellarium ſuum coegit; ita Sigonius, cum quo de Fauentia deuicta conſentiunt Chronica noſtra, & Rubei Hiſtoria, diſſentiunt ſolum Annales Fauentinorũ ideſt qui victores, non victos ſe deſcribunt, ſed ni-

ANNI. 1183.

mium ſcilicet Patriæ indulgendo laudibus licet nulla narratio deneget illis magnam fortitudinis, & conſtantię repræſentationem, qui ſoli Maximo Imperatori, & exercitui reſiſtere auſi ſint, & fortiter ſolum pugnando ceſſerint. Rem latius
1185. deſcribere præſtat. Antiquum noſtrum cum ruditate illa ſua Chronicon ita ſe habet. *De debellatione facta in Fauentinos. Dominus Bertoldus D. Imperatoris Legatus cum Rauennatibus,*
Foroliuij. *Ariminenſibus, Cæſenatibus, Ficoclenſibus, Foropompilienſibus, Foroliuienſibus ſuper Fauentinos inceſſit, & cum in Durbecco, & ad Portam Rauennatenſem, & Montanam fortiter dimicauit: ſed Cæſenates cum Foroliuienſibus, qui ad Dubeccum poſiti fuerunt cæteris acrius prælıantes totum ſuburbium vſq; ad Pontem ceperunt, & combuſſerunt; in quo prælio mortui fuerunt Albericus, Rainutius, Filiſtranus, Petrus Caui Anno Domini 1185. die 19. Menſis Iunÿ*. Rubeus conſentit à Cęſenatibus, & Foroliuienſibus ad Diurbeccum Suburbium captum, & incenſum, & demum Fauentinos Imperatori paruiſſe. Verum vult primum obſeſſam Fauentiam, at reiectũ obſidentium Exercitum, atq; multos eorum occiſos, & ſigna capta, & fugam Exercitus Cęſarei incepiſſe à Forocornelianis, Ariminenſibus, & Butorianis, qui eo quod cum Fauentinis ſentirent remiſſius pugnauerunt. At inſtigantibus Rauennatibus Bertoldum, repetitam obſidionem tum. *Cæſenates etiam, ac Foroliuienſes, qui ad Durbeccum habebant Caſtra Suburbana tecta cepiſſe ad pontem vſq; XIII. kal. Iulÿ incendio excitato combusſiſſe. Quo tandem Fauentini ad obſequium Friderico præſtandum ſunt coacti*. Fauentini victoriam penes ſe ſtatuunt, cum magnificant mortem noſtrorũ fatentur at non eorum victoriam, & Suburbij incenſionem, neq; ideo mortuos dicunt, quod Mors ſibi quemq; fortiſſimũ oppignerat. Fatentur tamen ab Imperatore ſe, in gratiã ſuſceptos, at non vt victos, ſed tanquã victores, qui ſcriptores virtutem Ciuitatis falſis laudibus potius obtenebrant. Subiungit Rubeus inter Fauentinos, & cęteros Flaminios Friderico iubente pacem deinceps initam. Verum id ſane ex his conſtat totam Romaniolam ſub Imperatoris Ditione tum fuiſſe,

quod

quod & ſubinde magis confirmabitur. Moratus eſt in Italia Fridericus vſq; ad Annnm 1186. tum relicto in Italia Henrico filio Rege in Germaniam abijt primum autem Henrico eidem Conſtantiam Filiam Regis Siculi Gulielmi collocauerat Nuptiaſq; ſolemnes, ac ſplendidiſſimo apparatu celebrandas Mediolani curauit. Henricus itaq; in Italia remanſit Æmiliamq; eodem quo Pater Imperio rexit. Interim vero cum Anno 1187. fuerit Hieruſalem à Saladino occupata centeſimo prope Anno poſtquam à Chriſtianis recuperata fuerat, Pontifices Romani, & qui inclinationem rerum, & qui poſtea ruinam viderunt ſollicitauerunt Principes, Regeſq; ac Populos Occidentales ad opem ferendam labentibus, & poſtea lapſis Chriſtianorum in Aſia rebus. excitati Itali multas cohortes eaſq; pleniſſimas conſcripſerunt, & in Aſiam miſerunt Archiepiſcopus præſertim Rauennas Florentiæ confidens Pontificis iuſſu, & nomine confluentibus hominibus plurimas Cruces diſperſit, ipſeq; poſtea cum Fauentino Epiſcopo Ioanne quem ducenti ex eadem Ciuitate Ciues ſequuti, & cum magna militum ad tam pium bellum profectus eſt. Scribit Rubeus poſt liberatam Tyrum, & obſeſſam Ptolemaidam, cum aduentante Saladino accerrimè puguaſſe, & vtrunq; conſtitiſſe cum ſuis ibi occiſum. Federicus demum Imperator in Aſiam profecturus magnum Exercitum ex Germanis parat Anno milleſimo centeſimo octuageſimo ſeptimo. Anno milleſimo centeſimo octuageſimo nono in Aſiam pergit Iconium expugnat, & dũ magna ſpe Chriſtianos impleuerat abſcondito Dei iudicio infeliciter in Armeniæ Flumine Serra vocato ſuffocatus dum præ æſtu in illud ad ſe refrigerandum denudatus deſcendiſſet. Funus indignum Imperatoris fortiſſimi, & ſummis laudibus (ſi contumaciam in Pontifices demas) digni funeſtiſſimus caſus maximo ſane impedimento fuit felici Chriſtianorum eo in bello progreſſui. Erat tum Annus milleſimus centeſimus nonageſimus, Iunijq; dies vndecima. Nõ ſtatim autem ab obitu Friderici Henricus eius Filius, licet Rex

ANNO. 1187.

Ger-

Germaniꝯ,& Italiꝯ fuit Imperator inunctus quoad enim Clemens vixit, qui Anno 1191. die 25. Aprilis mortuus, ne petijt quidem quòd illum Pontificem à ſe alienatum cognoſceret. At à ſuffecto Cæleſtino itidem tertio, & petijt Coronam Auguſtalem, & obtinuit. Retinebat tamen Ciuitatum Eccleſiaſticarum Ditionem Imperator, quod non bene ſentiens Pontifex Anno 1193. Viterbum adiuit, illudq; recepit cum ditione ibi ferme omni, quam Henricus ademerat; inter cæteraq; loca Cluſium, & Montempolitianum recuperauit. Abierat ab Anno vſq; 1192. in Germaniam Henricus, vnde ſolum anno 1194. reuertitur ad Siculum bellum proſequendum, quod improſpere ab initio ipſe geſſerat, & tumper Legatum gerebat. Verum à Genuenſibus adiutus breui feliciſſime id confecit, Regno Inſulæ vniuerſꝯ capto dotali ſcilicet Conſtantiꝯ Vxoris ſuꝯ, quam etiam ab hoſtibus antea captam, & Panormi cuſtoditam recepit ab ea victoria, qua turpiter vſum omnes aſſerunt, & proſcindunt res Italas aduerſus Pontificem conſtituit Philippum enim Fratrem Ducem Etruriæ, ac Terræ Matildis. Marchoaldum Dapiferum ſuum Ducem Exarcatus Rauennæ, & Anconis Marchionem. Ducem vero Spoleti Conradum conſtituit anno eodem milleſimo centeſimo nonageſimo quinto, & horum Philippus alias etiam Tuſciꝯ Ciuitates Pōtificiæ Ditionis cꝯpit fuitq; à Cæleſtino excōinationis fulmine perculſus. Henrico tum in Germania morante, qui in Italiam, & inde in Sciciliam reuerſus ibi Anno 1197. obijt. Corona interim Italici, & Siculi Regni Friderico eius Filio inſignito, qui poſtea Imperator Secundus eius nominis fuit, ſed nonniſi duodecimo poſt anno. Anno ſequenti mortuus eſt Cꝯleſtinus, cui Innocentius Tertius fuit ſuffectus. Hic ſtatim in animum induxit Ditiomem Eccleſiæ vniuerſam recuperare. Verum vt antea conſtet quo iure tradita ſit Prouincia noſtra Marchoaldo placet ex ſcribere tabulas quaſdam inter Marchoaldum, & Poteſtatem Rauennæ, quas penes Rubeum habemus ſub Anno 1195. ſunt autem. *In nomine Domini. Anno ab incarnatione eius* 1195. *die* XV. *Menſis Iunij Indi-*

Lib. quinto.

dictione 13. Arimini in Camera Epiſcopi Ariminenſis. Cōcordia, quæ fit inter D. Marchoaldum, & Vbertinum Poteſtatem Rauēnæ talis eſt. In primis quod Rauennates debeant iurare fidelitatem D. Marchoaldo ſicut alij homines de Romania fecerunt, qui ei iurauerunt, & debent tantum addere iuramento, quod concordiā factam inter ſe, & eum de facto Ceruiæ firmam, & ratam habebunt, & iurabunt illum, & ſuos liberos partem retinere, partem, quam habebant in Ceruia contra omnes perſonas hominum, nec auferrenti, nec auferre volenti conſentient. Ceruiam vero communiter habere, & tenere debeat in hunc modum; ita quod Marchoaldus, & ſui liberi debeant habere tertiam partē bānorum, placitorum, Portus ripatici, cathenæ. Diſtrictus Iuriſdictionis, omniumq; Ciuitatis redditυum. Aliam tertiam partem Archiepiſcopus, aliam tertiam partem Rauennates debeant habere. Bāna vero ſalis ripatici, redditus Cathenæ communi debeant imponere voluntate. Et de his omnibus, & alijs, quæ in antea poſuerint, ſine fraude concordari debeat, ſine malo ingenio ad eorum vtilitatem, nec debeat in hoc fraudem ullam habere, quominus concordentur. Sal namq; totus, qui Nauibus vehitur, Rauennā portari debet, nec alio ſine communi tranſuehi voluntate. Sal vendatur, ſicut alius Sal de Ciuitate venditur, & alij Rauennates vēdent. Per terram Sal non portetur, niſi communi voluntate, & Eccleſia Rauennæ, & Rauennates debent ibi ſuas poſſesſiones, & ſuos fructus ſaluos habere, ita quòd prædictis hominibus nullatenus derogetur, neq; ī bānis, neq; in vectigalibus, & alijs omnib⁹ quę ipſi præbeāt, vt cōmuni voluntate fuerit cōſtitutū, & Dominus Marchoaldus promittit Rauennatibus, quod confirmabit eis prædictam tertiam partem ſecundum prædictum modum per ſuum, & nullum malum, nullamq; moleſtiam faciet illis, nec conſentiet facienti, & ſi eam amiſerint bona fide illam recuperare iuuabit, & ſuum priuilegium priuilegio D. Imperatoris faciet confirmari; & ſimiliter faciet, quod Archiepiſcopus per priuilegium confirmabit bona fide, ſine fraude, & ſi confirmare noluerit vſq; ad Feſtum omnium Sanctorum proximum, debeat eſſe Dominus Marchoaldus ad voluntatem, & præceptum Poteſtatis Rauennæ, vel Conſulum

Ra-

Rauennæ qui pro tempore fuerunt, de prædicta tertia parte Archiepiſcopi, quam habere debet in Ceruia: ſed hæc promittit Dominus Marchoaldus, quod Rauennam, & eius diſtrictum in bono ſtatu, & honore conſeruabit ſecundum eorum antiquam conſuetudinem ſaluis regalibus, quas Imperator, & ipſe Marchoaldus in Ciuitate Rauennæ, & eius diſtrictu habere conſueuit. Rauennates debent facere rationem Cæſenatibus, Britonorienſibus, Foroliuienſibus, & Foropompilienſibus ſi de eis conqueri voluerint. Salua in his omnibus fidelitate Domini noſtri Imperatoris. Hæc omnia ſupraſcripta adinuicē firma tenere promiſerunt per ſtipulationē, & ſub pœna centum Marcharum argenti, & ſoluta pœna omnia ſupraſcripta remaneant firma. Ego Ioannes Dei gratia Tabellio ad omnia ſupraſcripta interfui, & ſicut ſuperius legitur ſcripſi. Teſtes rogati interfuerunt Petrus trauerſaria, Malateſta Bartholus de Pilio, Rainerius de Vbertino, Luiſinius Iudex Vancius, Iudex Rhambertus de Monaldis, Gerardus Decia, Rodulphus Iudex, Leonardus Porcellus ad omnia ſupraſcripta.

Conſtat hinc fæudi loco habuiſſe Marchoaldum Prouinciam hanc vniuerſam, at Populorum iura inſtar rerum publicarum ſeuata. Innocentius ergo cum ſtatuerit hanc Prouinciam, & cætera Eccleſiæ loca ab Imperatoribus vſurpata Pontificiæ ditioni reſtituere miſit in Romaniam Canſendinum (vt vocat Rubeus) Carſidonium (vt appellat Sigonius) Legatum cum exercitu ad vniuerſam recuperandam; ſcripſitq; Archiepiſcopo Rauennati, vt cum ſubiunctis Epiſcopis illi adeſſent, ac fauerent Populos alienos ab Imperio Eccleſiaſtico Carſidonius inuenit, at cæteris duriores Cæſenates in diuturno ſcilicet Cæſarum Imperio in Ciuitate inualuerant, cæteriſq; præſtabant Imperialium partium ſtudioſi, quos etiam Marchoaldus ſibi amplius deuinxerat, vt ideo ſe refractarios Pontificio Legato prę ſtiterint. Rem totam Sigonius narrat: *Carſidonius autem in Romaniam cum exercitu ingreſſus difficiliorem opinione expeditionem eſt nactus; nam cum cæteri Populi, tum maxime Cæſenates, qui primi Romaniam ineunti occurrerūt in pertinacia ſua ſe perſtitutos, oſtenderunt itaq; cum eos ſacrorum*

interdicto notaſſet, neq; quidquam profeciſſet auxilium Bononienſium aduocauit. Bononienſes ſiue vt à Pontifice gratiam inirent, cui ſemper maxime ſtuduerant ſiue vt Marchoaldum à ſe procul arcerēt, ſubito arma pararunt, at delectu quā maximo habito Carrociū emiſerūt. Dux aderat ſtrenuus, atq; ut ijs tēporibus rei militaris inprimis peritus Prætor Vrbis Vbertus Vicecomes Placentinus is omnibus copijs eductis ſtatim Corbariam, Saxatellum Montē Catinum, Arbotum, Duciam, & Flagnanū Imolenſis agri Caſtra, quod infirmis munitionibus eſſent primo impetu cepit, atq; ſingula certa pecuniæ ſumma multauit: quo terrore percuſſi Corneiani, qui ſe paullo ante dediderant ſponte in fidem, cum defeciſſent, reuerterunt Inde in fines Immolenſem, Foroliuienſem, Forpompilienſē, & Britonorienſem exercitus eſt inductus. In primis Foroliuienſium infame facinus erat. Hi enim Robertum Vrbis præfectum rē ad Eccleſiam retrahentem Populari in foro concitato tumultu miſere interemerant. Vniuerſi tamen vaſtatione agris illata ad pacem petendam, & obſequium Eccleſiæ recipiendum adducti ad extremum iunctis exercitibus Cæſenates quoq; petiti, atq; ad auctoritatem Eccleſiæ reuocati. Ciuitatibus in fidem reuerſis interdictum eſt relaxatum Rubeus haud multum diſcrepat ſolū vult Foroliuium non Cæſenam poſtremo loco victum. Additq; non ſolum præfectum ab illis occiſum, ſed nepotem ipſius Pontificis ſuſpendio necatum; eoſdem Foroliuienſes erruptione facta in Rauēnatē agrū excurriſſe, atq; etiam Ceruiam Rauennatibus ademiſſe, ſed de Nepote Pontificis vix crederem, cū nihil à Sigonio de tanta re dicatur. dicit prę terea Rauennatū, & Fauentinorum copias Legati exercitui iunctas Cęſenā coegiſſe ad parendum, nulla facta Bononienſium mentione: at licet interprætari in Exercitu Legati, quem meminit auxilia Bononienſium, & Imolenſium includi. Fauentini Annales, qui dicunt Fauentinos in auxilium Rauennatum eodem anno profectos cęteris populis ſuppreſſis non diſſentiunt à Sigonio, ſed ea ſolum intercedit differentia, quod diſtinctius Sigonius cæteri prę ſſius rem deſcribunt antiqui noſtri, & latini Annales ſunt huc accerſcendi.

Anno (inquit) *Domini 1198. die 26. Menſis Ianuary Marchoaldus volens ſuccurrere Cæſenatibus cum vtriſq; per partes Arimini aggreſſus eſt ab eis in feſto Annunciationis, an forte Purificationis? Beatæ Mariæ Virginis iuxta Plebem Sanctæ Chriſtinæ, tandem ſuccubuerunt Ariminenſes, vſq; ad Portam S. Andreæ fugati ſunt à Martino, & pro maiore parte, ſunt mortui, & fugati, & in Sabbato antecedenti fuerat LonZanum deſtructum à Cæſenatibus, & poſteà in Maio veniente, venerunt Rauennates, Bononienſes, Fauentini, & tota Romandiola forti manu quam potuerunt ſuper Cæſenam in quo Exercitu fuerunt ſeptem centi Milites de Lombardia, & tunc vicarium fecerunt.* Alia quædam noſtra monimenta ſcribunt Cęſenates deſtructo Longiano expectaſſe Martini à Marchoaldo cum Exercitu miſſi aduentum antea ipſis ſignificatum, cumq; ergo aduenіſſe nouiſſent, & obſtare Ariminenſes, tunc Eccleſiaſticæ factionis ipſos quoq; inuectos vt vtrinq; preſſi hoſtes dictam Cladem acceperint multis occiſis, & pluribus captis, Martinumq; incolumem Cæſenam peruenіſſe.

*

FINIS LIBRI SEPTIMI.

SCI-

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ, IAM CÆSENÆ.

LIBER OCTAVVS.

RECVPERAVIT ergo vniuerſam Prouinciam Pontifex, quam Leni Imperio præſſit, quaſi Feudi inſtar iuramento fidelitatis contentus, & tributo ex formula, & milite. Cæterum enim ſuis ſe Magiſtratibus regebant Ciuitates, atq;ius pacis belliq; indicendi retinebant. Hinc forte factum, vt cum Cęſenatęs aduerſus Prouinciales à quibus in obſidione damna paſſi erant turbidos ſe ſe oſtenderent. Auguſti mēſe (Mario vero Legato deditionem fecerant) conuenerint Rauennates, Ariminenſes, Foroliuienſes, & alij, atq; rurſus in Cęſenā arma tulerint: verum qui pro Pontifice pręerat pacem inter eos conciliauit. Hoc ipſum ſignificat me interprete Chronicon noſtrum, cuius verba aliqua ex parte corrupta refero. *Sed poſtea in Aug ſt. v nerunt Rauennates, & Ariminenſes, & Foroliuienſes, & Taliatenſes omues, & facta eſt*

compoſitio inter Cæſenates, Rauennates, & Ariminenſes, &c. Marchoaldus, qui adhuc Marchiã retinens Eccleſiaſticæ ditioni infeſtus erat Anno ſequenti 1199. fuit demum Marchia expoliatus, qui præterea agnito errore ſuo atq; Eccleſiaſticis diris, quibus à Pontifice deuotus erat commotus ad Põtificium obſequium per Legatum Pontificis Oſtienſem Epiſcopum verulis expiatus redijt, ſe ſeq; Pontifici ſubiecit, atq; in clientelam comendauit. Ciuitates autem Eccleſiaſticæ liberrati reſtitutę antiquos ſenſus amicitiæ, inimicitiæq; reſumpſere. Finitime Ciuitates ob litem de finibus inter ſe diſcordes. Cæſena,& Ariminum. Cæſena,& Rauenna inter, Foroliuium quoq; & Cæſenam ob interualli breuitatem ſimultas. Inter Rauennam, Fauentiamq; inter Fauentiám, & Foroliuium pariter. At quę ijſdem inimicæ inter ſe amicæ Cæſena, & Fauentia. Rauenna, & Ariminum. Ex finitimis tamen Rauenna, & Forolouium conuenerant, præualebat; ſiquidem aduerſus Fauentinos amborum odium. Bononienſes, qui ad Imperium huius Prouinciæ aſpirabant obtinuerãt iam Imolam, & cum reliquarum Ciuitatum hac, vel illa pro opportunitate fædera contrahebant, tum cum Fauentinis aduerſus Rauennates, ac Foroliuienſes arma iungebant. Occaſio pręſens belli duo Caſtra erant alterũ Caſtellionum dictum, cuius incolas valde Fauentini oderant, at Foroliuienſes, quod eorum Diocęſis eſſet; tuebantur & cum Foroliuienſib⁹ Rauennates. Alterum Caſtrum erat ad Coſmã à Fauentinis conſtructum, Foroliuienſibus inuitis. Coſma Torrens Foroliuium, & Fauentiam ęquali propemodum diſtantia interfluit. Aduerſus ergo Foroliuienſes in eorum prope finibus Caſtrum excitarant, atq; firmauerant Fauentini. Turgebant Populorum animi ſed odium vſq; ad Annum 1201. continuerunt, tum errupit licet anno 1200. magna peſtis vis Prouinciam hanc atq; Etruriã quoq; inuaſerit, & exhauſerit, multi enim mortui, & cetiſſima mors, nam intra diem naturalẽ ex ſanguinis è naribus fluxu moriebantur infecti. Anno eodẽ Rauennates Argentam amiſerunt à Ferrarienſibus Duce Salin-

Annales noſtri, & Rubæus.

linguerra Taurelio tum Ferrarię moderatore victi. Hoc qđ eleganter Rubeus narrat rudi prorſus oratione Chronicō noſtrum exponit placet referre infantiam illā antiqā, ſed ſimplicis veritatis imaginem. *Anno* (inquit) *Domini 1200. die 21. Aprilis capta eſt Argenta cum Poteſtate Rauennatum, & cū Vbertino, & cū maiore parte equitum, & peditū Rauennatū, & cū omnibus Argentenſibus, & deſtructa eſt à Ferrarienſibus, & Veronenſibus, & Mantuanis, & ſex menſes ſteterunt in captiuitate, & quolibet die antequā comederent ex quolibet menſe dederunt certā ſūmam pecuniæ communi Ferrarienſi, & in fine dederunt 300. miliaria de ſale, nec debet amplius reedificari nec aliquod caſtrū, nec munimen aliquod, nec debent facere Rauennates vltra S. Albertū, & homines omnes, qui ſunt vltra Padum debent dare colꝫam Ferrarienſibus, & ire ad agmen ad hoſtem, & ſi pax fracta fuerit à Rauēnatibus, libere debēt habere omnes homines, qui ſunt vltra Padū Ferrariēſes. Rauēnates autē nihil debēt habere vltra Padū poſtea.*

Rubeus ſub eodem anno 1200.

Eodē Anno conſtructū eſt Caſtrū S. Petri in comitatu Bononiæ. verū propius ad res noſtras accedendo iam res ſpectabat ad bellum inter Fauentinos eorūq; ſocios ex altera parte, ei Rauennates Foroliuienſes, & ſocios ex altera. vt cum præſertim fœdere alligati eſſent non ſit veriſimile, quod ſcribit Rubeus à Foroliuienſibus occupatam expulſo Rauennatū prę ſidio Ceruiā, quam hi rurſus de Bononieſium manibus receperant. Illud tamen pro vero accipiēdū, quod ſubiungit anno. ſ. 1201. à Cæſenatibus Ceruiā captā ſcribit. *Cæſenates 3. Idus Septemb. Ceruiā expugnant, magnā partē incendunt, iuratū à Ceruienſibus obſequiū extorquent cū neminē deſideraſſent ex ſuis tradunt aliqui id Fauētinorū gratia factū.* Ita Rubeus, & cōcordāt Annales noſtri, qui certe dicunt in gratiā Fauentinorū factū verba ipſa *& factū eſt ī ſeruitiū Fauētinorū.* explicemus ergo ex his latius expeditionis progreſsum. Fauentini Caſtrum Leonis (Caſtellionum vocat Rubeus) obſidione cum Bononienſium, & Cornelienſiuū copijs cinxerāt, at in auxiliū Caſtri aduenere Foroliuienſes, & Rauennates, vna cū Pōpiliēſibus, Britinorianis, & Ceruienſibus, atq; Galliatenſi Abbate.

Tum

Tum ergo obſidione ommiſſa Exercitus congreſſi ſunt. Ceſſit loco Foroliuienſis, ſiue timor fuerit, ſiue aſtus vſq; ad flumen Montonem, qua Suburbium Sclauonię vocatum ferme alluit inſequuti ſunt acriter adeo pugnando Fauentini vt in anguſtias fluminis deſcenderent, tum Foroliuienſes vel conuerſi ex fuga, vel ex inſidijs exurgentes in hoſtem temere progreſſum arma magno impetu inferentes multos occiderunt, & plures cæperunt neque enim Dux Bononienſis Guilelmus Rangonius in eaſdem anguſtias militem ſuum demiſit; at ſolum cohibuit aduerſarios ne perculſos Fauentinos inſequerentur. Cæſenates ergo auditis amicæ Ciuitatis damnis, vel ab ea ſollicitati, vel quod incremento cõmuniũ inimicorum dolerent ad diuertenda arma Ceruiam aggreſſi ſunt, quæ tum Rauennatibus parebat, queq; illis, & Foroliuienſibus in pugna auxilia ſubmiſerat. Ceruia in campeſtri tota loco inter paludes iacet, nunc ſolo aggere cincta, & abſque arce tum ſepta mænibus, & arce munita, territorio pro Ciuitate ſatis amplo, atq; admodum feraci potitur. Sale præſertim, cuius penes eam vberrimus prouentus, diteſcebat, eius redditus erat tunc integer Ciuium frequentior tum itaq; Populo, atq; vt cogebat temporum conditio exercita armis. Exitum pugne narrant hoc modo Annales latini noſtri iam dicti. *Anno Domini 1201. die 11. Menſis Septembris capta eſt Ceruia pugnando tamen à Cæſenatibus, & pro maiore parte combuſta de padule, & totam tumbam, & nullus fuit ibi mortuus vel captus de Cæſenatibus, & tandem iurauerunt mandata omnia ſeruare Cæſenatibus, & obſides meliores illius terræ receperunt Cæſenates ab eis, & factum eſt in ſeruitium Fauentinorum.* Hęc illi rudi ſua ſimplicitate, at veritatis indice diminutæ ergo hac parte auxiliorum ſunt copię Fauentinis aduerſæ. Fauentini autem contra proſequuti ſunt aduerſus Caſtillionum bellum nouis copijs Bononienſibus, & Cornelienſibus adiuti, quibus adiunxerunt auxilia Comitis Guidonis Guerrę, & Abbatis Galliatenſis, qui ab hoſte ad ipſos tranſierat. At irrito omnia incæpto Imolenſes enim territi diſſeſſere à Socijs, atq; terrore

re ipſi ſuo reliquum Exercitum, & numero, & animis minuere. Bononienſes ergo id ſibi dedecori reputantes, auxilia à ſe miſſa parum adeo profeciſſe, neq; etiam eorum conſilis congruebat exiſtimationem armorum ſuorum penes Flaminios euaneſcere. Idcirco magnum coegere exercitum Carrocio vſq; emiſſo ad Caſtellionū pro Fauentinis occupandum; Imolenſeſq; ſecum duxere, vt iunctis Fauentinorum, & amicorum copijs Exercitus maximus tum multitudine, tum virtute Militum redderetur. Terrefacti ergo Inimici tutelā Caſtellioni dimiſerunt. Caſtrumq; ideo in Fauentinorum manus deuenit, quod habitatoribus omnibus eductis diruerunt. Idq; inconſulto, & inſcio Bononienſium Duce Rangonio, qui vt par eſt credere in mandatis habebat, vt Fauētinos quidem iuuaret ad victoriam verum in uictoria ipſa mitius ſemper ageret cum victis ad clementiæ famam captandam etiam penes victos. Iratus ergo Dux, quod non petita venia id auſi Fauentini eſſent in pęnam Caſtrum Coſmę ipſe diruit, atq; eos mille librarum damnauit, quas Foroliuienſibus ſoluerent. Fremuerunt Fauentini ob Guillelmi factum; at ipſimet ſcribunt ab omni ſe indignationis ſignificatione abſtinuiſſe ob Ciues ſuos, quos obſidum loco penes ſe Guillelmus habebat: vnde oportet ſubſidium Bononienſium non niſi traditis obſidibus impetratum eſſe. Interim Ariminenſes, vel à Rauennatibus, & Foroliuienſibus quibus cum fædere iungebantur inducti aduerſus Cęſenates arma tulerant, vel quod non ferret ęquo animo Ciuitatis æmulę auctum captione Ceruiæ imperium. Fuit autem ea equitatus excurſio vſq; ad Bulgariæ Caſtrum agrum ibi populando. Erat ad Caliſidij Caſtrum Cęſenatum militum manus in ſtatione ſcilicet quadam militari aduerſus ſuſpectę Ciuitatis motus quę populatione intellecta aduerſus Ariminenſes ſtatim cucurrit, atq; ad Butrij hoſpitale eos conſequuta acri prælio inuaſit, atq; fudit ablata præda, & nonnullis captis interq; cęteros Guidone de Rhambertino ductore. Erat tum Cæſenę Prætor, vel vt vocabant Poteſtas nomine Thomas: die 27. Auguſti pugnatum. Cum Ve-

Chronicon Fauentinor. ſub anno 1202.

ANNO. 1202.

Chronicon noſtrum.

vero inuaſionem Ariminenſium infelicem exitum ſortitam Rauennates, & Foroliuienſes intelligerent valido contracto exercitu in Cæſenates mouerunt. Occurrerunt ad fines Cęſenates, vt à direptione agrum tuerentur; erat Dux hoſtium Petrus Trauerſarius, at Cæſenatum ductor idem & Prętor Andalaus. Poſt aliquas velitationes die 26. Decembris tandē ad Caſtellionem collatis ſignis pugnauere exercitus: victoria penes Cęſenates fuit. Fuſi hoſtes, & Petrus Trauerſarius cum decem, & ſeptem equitibus captus, & alij (arbitror) minoris conditionis plures, autem captiui. Fauentini tū multi Foroliuij erant apud Fratariam capti, atq; duriter in cuſtodia habiti vt interdum, ad ſitim extinguendam lampadum olium bibere coegerentur, audita ergo Cæſenatum victoria Senatus Populuſq; Fauentinus Cęſenam Legatos miſere, qui pro amicitia, & fędere rogarunt Cæſenates vt vellent permutari vtrinq; captiuos adeo vt ex Rauennatum libertate ipſi ſuos reciperent, quod vltro conceſſere Cæſenates, & Fauentini libere dimiſſi à Foroliuienſibus, & Rauennates à Cæſenatibus, qui benignius eos cuſtodierant domum ſuam quiſq; reuertere: tumq; demum inter Ciuitates pax facta, tumq; etiā Ceruia (arbitror) reſtituta. Nam certè anno 1106. non amplius Cæſenatum erat. Quieuerunt externa bella: at ſæuierunt interna. Poſtquā ex Carſidonij Legati victoria Eccleſię partibus aggregata fuit Cæſena Imperialis factio, quæ antea prępollebat tum imminuta eſt. Immo videtur à Legato à Ciuitatè excluſus Garato, vt Righitiorum primus, ac factionis Cęſareæ caput exules enim fuiſſe Righitios in manuſcripto habetur. Aliquos ego interpręetor, & primarios quotus erat imo inter primarios primus Garato. Righitiorū ergo familia depræſſa, & pars odia coquebat, & multa ad ſuperandos, vel etiam excindendos inimicos volutabat animo. Ariminum ex factione Eccleſiæ in imperialem tranſierat, adeo vt aliquas familias contrariæ ſectæ ex ea vrbe expulerint inter quas fuit familia Caminatium in duos nunc ramos diuiſa Belmontiorum, & Ricciardellorum, qui à Patria extorres à Cæſena benigne fue-

Rubeus ſub eodem anno 1202. & Chronicum noſtrum latinum.

fuerunt accepti, benigneq; habiti, immo ipſi inter gentilitia monimenta habent, quo tempore Caualcacontes Dux erat Cæſenatis Militiæ, inter eiuſdem Militiæ ductores fuiſſe Ambronem Belmontium. Righitij pariter à Ciuitate excluſi Ariminum confugere, ibiq; adeo Reipublicę caros fuiſſe conſtat vt in tabulis fęderum cum alijs Ciuitatibus amicis cōficiendis ea in parte in qua obligatio texebatur auxilij aduerſus quoſcunq; pręſtādi inter exceptos (excipiebatur enim Imperator, & Pontifex) ipſi ponebāt Righitios Cæſenates. Dū Righitiorum, & aſſeclarum animus inquies, & auxilia Ariminenſium parata caſus impijs Ciuium deſiderijs, & ſęuis ęmulæ Ciuitatis votis vt ex ſaturarentur, aperuit. Incendium ingens, ſeu temere natum, ſeu fraude procuratum magnam Ciuitatis partem conſumpſit. Annales latini noſti fraudi illud Gherardini tum Prætoris adſcribunt, ex antiqua, & vetere chronologia (erat ea Canonicæ) dicit incendium factum ex facto malo, & periuro, & falſitate Gerardini Infantis Poteſtatis vt tum vocabant Cæſenę, alij excuſant Gerardinum, & Righitijs tribuunt à quibus cum ad perdendos inimicos Caleſidios, & Artichinos factum fuerit à Gherardino tamen prouiſum, ne Righitij voti compotes efficerentur. Et certe non ſtatim cum incendio fuit inuaſio Ciuitatis ex ijſdem Annalibus. combuſtio hęc accidit die 3. Auguſti, at inuaſio Righitiorum, & hoſtium fuit ſolum menſe Octobris, tum vero ex ijſdem Annalibus non amplius erat Gerardinus Prętor, Poteſtas ue, quod excuſationi eius ſuffragatur. Sed relinquatur in incerto incendij origo, vt in alio monimento noſtro graui admodum relinqui video. At certum eſt ſecundam ĉuſtionem menſe Octobris deinceps ſequutam, ab exulum impietate, à fraude partis eorum, quæ remanſerat, & ab Ariminenſium militari manu factam eſſe. Menſe ergo Octobris inprouiſi intempeſta nocte aduenere exules Righitij præſertim Garato, cum Copijs Ariminenſibus ingreſſus eſt Ciuitatis montanam partem per portā ſequaciū fraude apertam cum quibus ſcilicet antea per occultos inter-

nuncios conuenerat. Partem ergò illeſam Ciuitatis à priſtinis flammis hoſtes inflammauere ſecundis; arx tamen, quam prçſidio munitam oportet poſt primam exuſtionem fuiſſe ad tutelam Ciuitatis inter ſuſpectos vicinos ceu preuiæ, ipſa ſe defendit; & propinquam partem; in quę loca Ciues non intercepti ab hoſtibus confugere ibiq; ſumptis armis fortiter infidis Ciuibus, & ſęuis hoſtibus repugnauerunt, ſtatimq; calamitatem Fauentinis ſignificauere auxilium implorantes, quod abſq; mora amicus is populus miſit. Vnde territi Ariminenſes aufugere (aliquibus etiam ex ſuis relictis, qui captiui facti ſunt. Ciuium diffidentium ex ſtudio factionum animi exaſperati licet acceptis, & repenſis iniurijs: tamen amica Fauentinorum admonitione, & funeſto fumantis Patrię aſpectu emolliti conuenere tandem publicis (arbitror) muneribus, & honoribus æquabilius diſtributis. Garato, & exules tanti mali authores cum Ariminenſibus ſeceſſere quouſq; anno ſequenti pace cum Ariminenſibus facta, num ex conuentione etiam exules fuerint reſtituti, nec ne incertum eſt. At certum eſt non multo poſt ſaltem reſtitutos fuiſſe. Quod ſequentia oſtendent. Pax interim inter Cęſenates, & Ariminenſes, celebrata fuit ad Butrium inter Prætores Ciuitatum, Bonifacium Errerum Cæſenę, & Madium Arimini, ſi pax vocari debet, quæ ſub conditionibus concepta fuit, quæ neq; fuerunt in prçſcripto tempore impletæ. Clementinus in ſua Ariminenſi Hiſtoria narrat priuatam opem ab amicis Ariminenſibus non publicam à Republica Garatonem obtinuiſſe, qua Cæſenam inuaſerit, & ſecundo incenderit. In pace tamen nomine Reipublicę Ariminenſis legimus petitam, & conſtitutam remiſſionem à Cæſenatibus damnorum omnium illatorum, & irrogatorum, tum ob incendium, tum ob rerum damna, tum ob perſonarum occiſionem, ac vulnera, quæ poſtulatio indicat etiam publico ea facta conſilio verum *(Apud Clementinum.)*

Num dolus, an virtus quis in hoc te regat?

Sed tum conuentionis modulus, tum conſequuta deinceps facta cõmonſtrant quieuiſſe tum eas Ciuitates ab armis non

ab

ab odijs; quæ aliquandiu concluſa ſæuiſſima non multis poſt annis errupperunt. Dum hęc gerebantur, & Cęſena ædificationi intenta, quieſcebat ab armis, Fauentia, cum Comitibus Cunij, & Imolenſibus cum proceribus ſcilicet aliquibus Comitũ ſtudioſis nõ cum Ciuitate, quę tum ſub Bononienſiũ ditione erat bellum gerebant. Ipſiq; erant in eo tumultu victores. Foroliuienſes ipſi quoq; quieſcentes ab armis, quod pacis erat Ciuitatem ſuã auxere, canali aquæ quę per ipſam mediam fluit. Bononiaq; muros olim iuſſu Imperatoris dirutos, conſtruxere. In aere autẽ nobile meteoron Anno 1207. comparuit oculos ad ſe mortalium rapiens; erant duo circuli catenati in alterius medio ſtella erat inſignis claritatis, prope à Sole diſtabat portentum. Poſt diuturnam contentionem Philippus Sueuus fraude Comitis Palatini occiſus Regnum Germaniæ liberum Othoni reliquit. Principes enim Germani ſublato competitore vnanimes in eius electionem conſenſere; Anno ſcilicet milleſimo ducenteſimo octauo, & Romã profectus Auguſtalem Coronam à Pontifice Innocentio eſt aſſequutus. At cum ſtatim coronatus ditionem Eccleſiæ inuaſerit, aliquaq; eius Oppida occupauerit, Pontifex illum anathemate perculſum declarauit omni Regni, Imperijq; iure expoliatum. Cõmoti Germani Principes Pontificis decreto, & iuſſu ab Othone deſciuerunt, qui idcirco in Germaniam reuerſus aditum Pontifici præbuit recuperandi quæcunq; is Eccleſiaſticæ ditionis occupauerat. Nullam ab Imperatotore vexationem Prouincia noſtra paſſa eſt: in qua tamen reſidebat adhuc Othonis Imperatoris Vicarius Leonardus e Tricano, qui dicebatur Othonis Cæſaris in tota Flaminia Comes, & procurator, qui, & Oppida vt iuris Imperialis conceſſit, & Argentam armis inuaſit. Et Anno eodem 1210. in porticu D. Iuliani ſententiã confirmauit ab Epiſcopo Cæſenate, & Fauentino iudicibus ab vtraq; parte conſtitutis latam inter ipſum Leonardum ex vna parte, & Hubaldum Archiepiſcopatus ſui nomine ex altera, de multis prædijs, quę Leonardus promiſit nomine ſe Archiepiſcopi pręcario retenturũ,

annales Fauentini.

ANNO. 1205.

1207.

1208.

Rubeus ſub anno 1210. *&* 1211.

Cæſenas Epiſcopus.

dum Raunnatis Eccleſiæ nomine Hubaldus in eorum poſſeſſionem veniret. Hæc ad verbum Rubeus fere. Epiſcopus tum noſter erat Oddo, vt dicit Rubeus cuius verba placet exſcribere, vt conſtet quod antea dixeram Ceruiam eſſe a Cæſenatibus reſtitutam, vel dimiſſam, & forte ipſa ſe debilitata ex incendio Cęſena ſubtraxit. dicit ergo. *Inter ipſum autem Hubaldum, & Ceruienſes kal. Aprilis in Epiſcopi Ceruienſis adibus cum Oddo Epiſcopus Caſenas, & Canonici Rauennates multi adeſſent ita conuenit. Quacunq; conſueuerunt obſequia Archiepiſcopi, & eius internuncijs Ceruienſes præſtabunt. Conſules, Reſpublicaq; Ceruienſis venire in poſſesſionem dimidia partis cathena Ceruia, & litoris Hubaldum permittent. Sic tamen vt de iure agere ſit illis integrum. De obſequijs ad eam diem intermiſſis reijciatur ad arbitros.* Hæc ille ex quibus liberam fuiſſe tum in adminiſtratione ſui Ceruiam, & in priſtino adhuc ritu permanſiſſe Conſulum nondum autem alienigenã Prętorem conduxiſſe, tunc tamen Prętores iam Cæſena, Rauenna, & Ariminũ creabãt. De Cæſena, & Arimino diximus, at Rauennæ, tũ præturam ex Rubeo gerebat Vbertinus Guidonis Duſdei. Quieſcebat adhuc Cæſena, at inter Rauennates, & Fauentinos magnus belli apparatus. Interminauerant Rauennates bellum, & iungebant arma Foroliuienſes, Britonoriani, Bagnacauallenſes. Hoc ſub fine Anni milleſimi ducenteſimi decimi tertij, at ſub principio Anni decimi quarti Fauentini magnis Bononienſium copijs adiuti ſe ad inſignem pugnam accingebant, ſed magnitudo copiarum Bononienſium terruit Rauennates. Inde authoritate Hubaldi Archiepiſcopi inter ambos Populos eorumq; Prætores intercedente leniti ſunt animi, & ad pacis cogitationem, electionemq; reducti. Cum uero eſſet de Caſtro Bagnoli orta lis inter Archiepiſcopum Hubaldum, & Epiſcopum Saſſinatem conuenerunt Anno milleſimo ducenteſimo decimo quinto decima kal. Auguſti partes in reijciendo iudicium totius cauſę ad Prępoſitum Rauennatem, & Canonicum Saſſinatem Aldebrandum ſpectantibus inquit Rubeus Cæſenate, & Foropompiliano

Rubeus ſub anno 1214.

Epi-

Epiſcopis. Hoc eodē āno Innocentius Sūmus Pōtifex generalē Synodū Romæ Lateranensē quadringētorum Epiſcoporū cōuocauit menſe Nouēbris celebrata iamdiu Cęſena quieuerat ab externis bellis, at operta vt Poeta dicit tumeſcebant. Righitij veteris potentiæ memores nō tolerabāt cōtrariā partem non ſolū parem ex olim impares, ſed & maiorē eſſe. Pręſtare clientelis, & in Republica ſuperare ſuffragijs, & votis memoria præterea incendij, quod illis tacite tribuebatur à prudentibus, at in conditis etiam, & iactis vocibus vulgo ab operis ſaltem contrarię partis. Non potuere ergo diutius Righitij Vlcus premere: ad ſui leuationem neceſſe erat virus emittere, at illud præterea erat conſilij in patriam licet impij non poſſe ſubleuari partem ſuam Gibellinam niſi Reſpublica, & ipſa Gibellina efficiatur, quod obtineri non poterat niſi ope Gibellinæ Ciuitatis qualis Ariminum erat, eiuſq; in Cæſenates victorię. Concitandos ergo in bellum Ariminenſes, operamq; dandam, vt vincerent. Hac firmata deliberatione Righitij clam, & tectis officijs cum Ariminenſi Republica agunt vt arma ſumat aduerſus Ciuitatem factione, & lite perpetua diſcrepantem. Oportuniſſimam eſſe occaſionem, quod Gibellina pars ſit in ipſa pugna opem latura aduerſus ſuos. Conſenſere libenter Ariminenſes, at experti iam in ſuperioribus pugnis aduerſariorum virtutem, nonniſi maximo apparatu bellum ſumendum decernunt. Non ſolum ergo antiquos amicos Feretranos, Bernardinos, Piſaurenſes, Faneſtres, ſed ex longinquo Antonium Tarentinum, cum magna militum manu conducunt. Collegerat is magnam impurorum hominum, ac ſicariorum colluuiem, qui loca minus firma populabatur; firmas autem Ciuitates non mediocrem vim pæcunię poſcebat ne territoria earum vexarentur. Exemplum fuit, aut rudimentum earum magnarū (vt vocabant) ſocietatum, quę poſterioribus temporibus ſub Moreali, ſub Lando, ſub id genus hominibus Italiam, & aliqua ex parte Galliam affixere. Cum tantum exercitum, ſed diſſimulando collegerint Ariminenſes tum in Cęſenates moue-

Epiſcopus Cæſenæ.

ue-

uerunt ad Bulgariam ſcilicet primum antiquæ diſcordię materiam appellendo. Cæſenates re audita fiſi primis pugnis, & ignari tāti apparatus hoſtiū,cū magna victoriæ ſpe,& præſentibus populationis auditę, damnis irritati (recruduerat etiam priſtini odij vlcus) copias eduxere, in Ariminenſeſq; perrexere. Non totis copijs inuaſerant hoſtes Bulgariam,& eam territorij partem, quam populabantur, ſed maiorem exercitus partem penes Longianum locauerant, eo conſilio vt illuc ſimulato timore Cęſenates abducerent, tumq; vniuerſis copijs tantam non expectantes molem,& numero longe impares opprimerent. Nec diſpar à conſilio exitus, nam Cęſenates in partem populantem inuecti, ęamq; dedita opera recedentem inſequuti ad Montem furcarum adducti ſunt vbi conſidebat reliqua eaq; maior exercitus pars. Tum integra conſtitit inimica acies, tanto maior ſolito, ac Cęſenatum opinione, qui tamen non demiſere animos, ſed magna virtute pugnauerunt; verum acceſſit ad hoſtium numerum Ciuium ipſorum fraus. Corrupti enim Gibellini iuxta conuenta pars ſtrinxere ferrum in Ciues pars fuga ſimulato metu pugnantes terruere. Tot igitur malis preſſi Cæſenates maximam Cladem ſunt perpeſſi proditos noſtros à ſuis Annales noſtri latini breui ſermone,ac ętiam mutilato his verbis ſignificant. *Anno 1216. die 14. Iunij facta fuit ſconfic̃ta die ſecundo poſt feſtum S. Viti Cæſenatum conſentiente vna parte cæperunt ab Ariminenſibus, & Faneſtris . . . . . . ad Montẽ Furcarum apud Caſtrum Longiani.* Hæc Annales, qui dum dicunt conſentiente parte acceptam à Cęſenatibus cladem, fraudem, & proditionem eiuſmodi partis manifeſtāt:cęterum mala hæc noſtra,& Rubeus in Rauennatę Hiſtoria, & Fauentini Annales, & Iatius Bononienſes Hiſtorici narrant. Breuiſſime Rubeus. *Ariminenſes* (inquit) *hoc Anno Menſe Iunio, Cæſenateſq; ad Montem Furcarum prælio inter ſe decertarunt, Oppido Longiano haud procul: ſed inclinante ad Ariminẽſes victoria multi ex Cæſenatibus fere ad quingẽtos capti.* At alij ad mille octingentos captos, alij ad mille quingentos dicunt. Et certè magnam fuiſſe cladem, quæ ſequuntur

tur

tur oſtendunt. Ariminenſes proſequuti victoriam direptionem agri extenderunt, & Ciuitatem obſedere. Defendere Cæſenates Ciuitatem, nec falſi Ciues, quorum præſertim fiducia obſidere eam Ariminenſes auſi ſunt, aut potuere quicquam mouere. Verum vt agrum ab vlteriore vexatione redimerent, captiuos recuperarent, inimicos vleiſcerentur ad Bononienſes Legatis miſſis confugere, quæſti Legati in Bononienſi Senatu non de Ariminenſibus, non de finitimis eorũ ſocijs, ſed de Antonio Tarentino, quẽ Latronum caput eiuſq; exercitum Lattonũ Colluuiem appellauere: vt ſuam ſcilicet cladẽ nouo illi hoſti totã adſcriberent. Senatus facile petitum auxilium pollicitus eſt, lateq; promiſſa expleuit. Intererat eius, qui ad propagandum Imperium ſpectabat longinquam Ciuitatem deuotam habere, quæ non niſi Bononienſem Prętorem ſe electuram offerebat, & præſtituram ſub certa formula pro occaſione militem, quam formulam vt ſe tulerit occaſio exponemus. Cum vero Senatus is numeroſum intelligeret Ariminenſium Exercitum, vniuerſas copias vna cum Carrotio miſit, accerſitis etiam Regienſibus, quibus ſe adiũxerũt. Fauentini nedum, ſed Foroliuienſes, & Popilienſes, & Britonoriani multi: hi vero vel authoritate Bononienſium inducti, vel timore ne Tarentinus latrocinia ſua victis Cæſenatibus ad finitimos extenderet. Exercitus tot copijs inſtructus egregijs etiam ductoribus parebat. Imperator totius erat Viſcontes ex Vicecomitibus Placentinis Bononiæ Prętor. Fauentinorum Dux, & Prętor Guido. Foroliuienſium Rodulfus Borgognonus, Regienſis Bernardus Coratianus. Inuaſit exercitus agrum Ariminenſem, eumq; longe, lateq; populatus ad obſidionem Oppidi Sancti Arcangeli, vbi captiui Cæſenates detinebantur ſe contulit, & Caſtris circunuallauit locum. Hiſtoria Bononienſis eam fuiſſe oppugnationem aſſerit, & & machinis, & manu, vt intra quattridium expugnarent Caſtrum, & Antonius Tarentinus, qui in prędidio erat cum ſuis loco captus fuerit territos idcirco Ariminenſes petijſſe per Oddum Mandelcem Prætorem pacem, atq; ijs legibus obtinuſſe.

Quod captiui Cæſenates libere dimitterentur, & liberi pariter abirent, qui ex Ariminenſibus, & ſocijs captiui facti erant præter Antonium Tarentinum, eiuſq; manipulos, quos Bononiæ tanquam latrones non milites morte multarunt. Annales noſtri latini his verbis rem ennarrant. *Poſt duos menſes poſtquam Cæſenates amiſerunt prælium in Monte Furcarum, cum dominis ſuis Bononienſibus, & amicis ſuis Fauentinis, & Regianis, & cum ſuis alijs amicis obſident Ariminenſes apud Caſtrum Sancti Arcangeli comburendo Comitatum Ariminenſium, & tam Caſtra, quam villas percutiendo cum manganis die, nocteq; frangendo muros palatas fſatus homines, ac milites interficiendo, & tantum ibi ſteterunt, quod vineas inciderunt, & . . . . . . facientes grappos, & ipſis Ariminenſibus volentibus Cæſenates, quos in captiuitate habebant, in pace dimiſerunt.* Noſtri ergo plus temporis in vaſtando agrum Ariminenſem poſitum aſſerunt; at Bononienſes rem amplius explicant, dicuntq; pacem confectam inter Cæſenates, eorumq; amicos ex altera parte, & ex altera Ariminenſes, Piſaurenſes, Fanenſes, Vrbinates, Comites Montis Feretri, & Carpinei, & Maſſanos, & quoſdam etiam Rauennates. Succeſſerat interim Innocentio Tertio qui eodem anno mortuus eſt die 16. Iulij biduo poſt, ſcilicet die 18. eiuſdem menſis Honorius, vt clades Cæſenatum menſe circiter præceſſerit Innocentij mortem, at Cæſenatum vltio ſit poſt menſem Honorij creationem ſubſequta. Cum autem magnum Bononienſium apparatum Ariminenſes aduerſus ſe intelligerent, videntur Romam miſiſſe, qui Pontificem orarent, vt ab incæpto Bononienſes deterreret, & reliquos: ſe enim paratos cum Cæſenatibus diſſidium componere, & captiuos reſtituere, & forte compenſare damna. Non quieuiſſe autem Bononienſes ob gloriæ auiditatem, & Cæſenates ob deſiderium vltionis, etiam ſi Pontifex eam iuſſionem conceſſerit, quã petebant Ariminenſes, eamq; ad Bononienſes, & ſocios miſerit, & cum ſpretam intellexit, tum Bononiæ, tum Fauentiæ ſacris interdixit. Interdictum eiuſmodi Pontificium tum Annales Fauentini, tum Bononien-

ſis

ſis Hiſtoria, tum Rubeus fatentur, Rubeus tamen non ob literarum pontificiarum ſpretum, ſed quod inuſſu ſuo arma mouerint eos populos à Pontifice illigatos aſſerit. *Quod hæc* (inquit) *iniuſſu ſuo fecerint Bononienſibus, & Fauentinis ſacris interdixit*. At non erat maior ratio cur plecterentur eam ob causã fautores Cæſenatum, quam Ariminenſes, & ſocij qui Cęſenatibus graue adeo bellum intulerant nulla petita à Pontifice venia: potius ergo iuſſionem Pontificis intimatam Bononienſibus, & reliquis interpretemur, & ob contemptum in eos fulmen eiuſmodi Eccleſiaſticum à Pontifice iactum. Poſt pacem quieuere hæ duę Ciuitates diuiſæ ſcilicet nõ vnitę animis: impius conatus autem Righitiorũ, & Gibellinę partis in contrarium cecidit ſuſpectiores enim, & inuiſiores, at qui ex ijs aperte fauerunt in acie hoſtibus, eiecti, & proſcripti. At aduerſus Ciuitatem nouas apud Pontificẽ turbas excitauit Simeon Rauennę Archiepiſcopus, qui illuc à Ceruienſi Epiſcopatu euectus fuit. Is de Cæſenatibus eſt penes Pontificem queſtus, & querelæ fuerunt. Prętorem, Populumq; Cęſenatem quoſdã Eccleſiæ Rauennatis Oppidorum incolas ſuos Ciues facere, hincq; tributa ab eis exigere compellereq; vt domos Cæſenę emant. Motus querelis Pontifex literis Laterani Id. Noueb. ad Cæſenates ſcriptas mandauit illis vt oppidanos illos iurato aduerſus Archiepiſcopi ius obſequio liberarent, liberoſq; dimitterent, & in poſterum ex eis neminem Ciuitate donarẽt. Ceſſauit hoc anno ab armis Cæſena, & reliqua Prouincia at ſata ſemina diſcordiarum inter Foroliuienſes, & Fauentinos ob diuerſionem Fluminis Montonis nunc dicti, olim vero Vitis à Foroliuienſibus factam. Anno itaq; ſequente magna inter eos Populos perturbatio ſolum tamen populationibus agrorum certauerunt. Lugienſes tum etiam à Fauentinis mutare ſolum coacti antiquo Oppido euerſo ob idq; Fauentini ab Archiepiſcopo Rauennate in cuius Ditione Lugum erat anathemati ſubiecti. Prius vero opera Bononienſium cum Foroliuienſibus conciliati. At maior motus aduerſus Imolam fuit: oportet autẽ eam à Bononienſibus in quorũ ditione

ANNO. 1217.

Querelæ de Cæſenat. Archiep. Rau.

1218.

iamdiu fuerat ſe ſubtraxiſſe, ideoq; Bononienſes vna cum Fauentinis ad eam admouiſſe copias, quo etiam Cæſenates à Bononienſibus ex conuentione euocatos, & à Fauentinis pro amicitia; cumq; eo anno Imolenſes reſtiterint; in ſequenti adhuc Anno inſtaurata obſidio, & redierunt Cæſenates. Annales noſtri rudi illa ſua oratione totam rem hunc in modum deſcribunt. *Anno Domini 1218. die 19. Maij tempore Domini Ramondini Poteſlatis Cæſenates ad petitionem Dominorum Bononienſium, & amicorum ſuorum Fauentinorum iuerunt contra Imolam, & tantum ibi ſteterunt, quantum dicti Fauentini voluerunt, poſtea in ſecundo anno miſerunt in ſeruitium eorundem ad prædictam Ciuitatem ſeptingentos inter Baliſtrarios, & Sagittarios, & tam diu ibi ſteterunt, quamdiu Ciuitatis portas, & foſſata Bononienſes, & dicti Fauentini deſtruxerunt.* Ex qua narratione elicitur excidiſſe ex Annalibus Fauentinis, & Hiſtoria Rubei primam inuaſionem, ac obſidionem Imolæ Anno 1218. ſolum enim ſecundo Anno 1219. cum portę ſublatę, & foſſę repletæ fuerunt meminere. Venenum factionum tum late infecerat hominum in hac Prouincia animos, proq; factione Ciuium potentiorum Reſpublica etiam plerunq; mutabatur, & hanc ob cauſam forte Imola in Gibellinam mutata à Bononia, quæ Guelfa erat deſciuit. Proindeq; Fauentia, quę cum Bononia contrariæ factionis erat acerrime cum Bononienſibus aduerſus eam pugnauit, ſed certe ob partium ſtudium eodẽ Anno Rauennæ tumultuatio Petrus enim Trauerſaria valida contracta amicorum manu die ſecunda Octobris pręſertim Mainardorum Vbertini Guidonis Deuſdeii factionem Rauennam eiecit, eiuſq; vrbis dominatũ arripuit. Vbertinus contra die ſecunda Decembris validis factioſorũ coactis copijs ope Comitis Rogerij, Guidonis Guerræ Filij, Boncontiſq; Feretrani, nec non Bonifacij Caſtrocarij Comitem Britonorium adortus eſt, & cæpit amicis Trauerſarię partis eiectis, vel occiſis, & Mainardorum turribus, vſq; & domibus dirutis, & ſolo æquatis. Agrum deinde Rauennatem inuaſit, fędeq; diripuit magnam prędam exportando.

ANNO. 1219.

Rubeus.

An-

Anno ſequenti venit in Flaminiam Epiſcopus ſpirenſis Friderici tum Regis Germanię, & Sciciliæ Cancellarius, ſed Imperatoris iam electi, & mox inungendi, vt eodem anno paulo poſt acidit nãq; in Italiã profectus x. kal. Decẽbris fuit Romæ in Baſilica Vaticana ab Hugolino Oſtienſi Epiſcopo Honorij Legato Corona Imperiali redimitus. Cur vero non affuerit Romæ, & coronationi Pontifex non video ſcriptum forte trahentibus ad ſe Romanis munia regiminis non decere reputabat ibi amputata iuriſdictione reſidere forte iam cæperant, ipſi Friderici facta diſplicere vt incertus quo progreſſura eſſet Imperij adminiſtratio, neq; Coronam abnegauerit, neq; ſua is præſentia actionem illam ornare ſuſtinuerit. certe ſub aduentu Epiſcopi Spirenſis Cancellarii Pontificia iuriſdictio perturbari cæpit, namq; is & conuentũ Prouinciæ conuocauit, & Comitem totius Flaminię pro Imperatore ſtatuit. Indixit inquam ad Forum Cornelij procerum omnium Prouinciæ conuentum, iuſſuq; Friderici inſtituit Vgolinum Iuliani Parmenſem omnis Comitem Flaminię in ſeptẽ annos ſingillatimq; Rauennæ, Ceruiæ, Britonoriiq; in biennium Prętorem, licet Rauennatem Pręturam tum nã inierit. ledebatur hinc Pontificia in hac Regione poteſtas, vt ab hoc initio excitatus Pontifex Honorius cum ſequentia Imperatoris facta principio conſentirent: eodem Anno 1220. quo Corona ipſum inſigniuit, anathemate perculerit attamen ergo Vgolino, qui in prætura Rauennati occiſus fuit ſuffecit idem Imperator Gulfredum Blanderatem Comitem, mandauitq; Prouincię, vt ipſum tanquam vniuerſę Comitem ſuſciperent, atq; obſeruarent, qui etiam iuſſu Imperatoris de occiſoribus Iuliani iudicium inſtituit, & nemine inuento (cum nemo audere accuſaret Petrum Trauerſariam authorem occiſionis) Rempublicam ipſam Rauennatem trecentis argentei marchis multauit, ſed tandem multa ad libras Rauennates in totum mille ſeptingentas retracta eſt. Annò vero 1222. Albertus Magdeburgenſis Archiepiſcopus Comes Prouincię fuit, qui Rauennatibus à quibus fuit benigne acceptus iniunxit

Rubeus ſub anno 1220.

Ioãnes Villanius lib. 6 cap. 15.

ANNO. 1222.

Rubeus.

xit vt bellum aduerſus Bononienſes, & Fauentinos, ac alios gererent, qui Imperatori repugnarent. Ab vtro tum Cęſenates ſtarent Pontifice, an Imperatore nihil video ſcriptum. Fauentini ſane cũ Bononięſibus Imperatori repugnarũt, atq; cum Lombardorum ſocietate, quæ Pontificis partes tuebatur fœderati. Arbitror tamen in Pontificis obſequio manſiſſe Cęſenam, cum videam arma cum Bononienſibus iunxiſſe Anno 1228. vt paulo poſt ſubiungam, & aduerſus Carneualium Comitem Prouincię inſurrexiſſe Anno 1234. pugnaſſeq; cum Rauennatibus, qui factionem Cæſaris tum ſequebãtur Anno 1235. at Anno poſtea 1241. Imperatori ceſſit, qui Arcem in ea conſtruxit, ſed de his poſtea, interim pro coniectura adduxi ſtudij partium intermedio eo tempore in Ciuitate prævalentis; non videtur tamen fœderi ſe Lombardorum licet factione conueniret illigaſſe, quod præ diſtantia incõmodum illi eſſet longe adeo auxilia ſubmittere, & Ciuitatibus diuerſarũ partiũ circũdatę periculoſũ. Interĩ ãno 1221. Bononię obijt Dominicus Sanctæ familię Prædicatorum Author, & Parens, qui in ea Ciuitate perhonorifice ſepultus biennio poſt, in decentiorem locum vbi nunc colitur translatus ſuauitate odoris e cadauere ad miraculum efflantis Sanctitatem ſuam Deo ita diſponente confirmauit. Triennio poſt obijt D. Franciſcus Franciſcanæ Religionis Conditor, quæ ob vitæ auſteritatem pænitentię ordo vocata eſt. Aſſiſij is vnde ortus erat obijt, & ſepulchro conditus. Dominicus, & Franciſcus duo veluti rutilantia luminaria bono magno Eccleſię effulſerunt ad uitiorum, & errorum tenebras diſcutiendas. Ad tántam enim impietatem pars hominum in Chriſtiano licet orbe degentium, & baptiſmo ablutorũ deuenerat vt publice in Ciuitatibus nõnullis veluti Florẽtiæ Vtra vera Epicurea ſecta, an Catholica Religio armis contenderetur. Verum ſane viſum fuit, & à Deo immiſſum cum Innocentio Pontifici in ſomnis viſa eſt Eccleſia Lateranenſis ruinoſa niti humeris duorum pãnoſorũ hominum, quorum imagines poſtea in Dominico, & Franciſco agnouit ipſum adeuntibus. Per hęc tempora

Ioãnes Vi-

pora

pora floruit in agro Cæſenate Ioannes Bonus Mantuanus ere mitica vitæ profeſſione, & pietatis ſtudio, & Sanctitatis ſpecimine venerandus, fuit hic Auguſtinianæ Religionis in Ciſalpinis partibus ſicut in tranſalpinis Dux Villelmus iſtaurator. Cũq; Ioãnes Bonus artem comicam etiam ſi Mantua honeſto loco natus diu exercuerit, exaudiuit tandem Deus piæ parentis præces, quas anxia ob filij periculum continuas de ſalute eius effũdebat. Perculit ergo Diuina pietas ægritudine corpus, & animum in ſui conſiderationem retractum nouo lumine illuſtrauit, vnde in ſe reuerſus à præcipitio, in quod pronus pendebat ad Chriſti ſequelam ſe totum conuertit. Inter conuerſionis eius primordia obijt Parens nouo filij propoſito ſupramodum lęta: poſt cuius mortem Ioannes omnia ſua vendidit prætio pauperibus pie diſtributo, atq; in agrum Cæſenatem in locum à Ciuitate duobus circiter milliarijs diſtantẽ conceſſit, quem tunc Butriolum, nunc Elmum corrupta Eremi voce dicimus, ibi in ſpecu quodam ſe abdidit ac frumenti granum eo in receſſu ſepultum ferax adeo fuit, vt fructibus ſalutariũ monitorũ, & mirandorum operum odore præterea Sanctitatis eam nedum Regionem, ſed finitimas late impleuerit. Hinc multorum ad idem vitæ genus ſuſcipiendum concurſus, vt ibi, & Eccleſia, & cęnobium exædificaretur, vnde in reliquam nedum Æmiliam, ſed in Etruriam etiam, & alias Italiæ partes nouę eiuſdẽ Religionis ſoboles proſeminarentur. Auguſtinianę ſcilicet familiæ cuius inſtituti habitum ipſe ab initio conuerſionis cæperat. Tanta vero fuit hic degentis exiſtimatio, vt in diſſidio inter Rauennates, & Ceruienſes fuerit is arbiter pari partium voto electus, qui rem omnem compoſuit, *Rubeus.* acquieſcente vtroq; Populo propoſitis à viro Sancto cõditionibus, vt teſtatur Rubeus, qui addidit Ioannem ipſum ſe Eremitam peccatorem appellare ſolitũ. Natus eſt B. Vir Mantuæ anno 1268. quadraginta annos in ſeculo indignis curis mancipatus perdidit, inde à Deo benigne euocatus ſe totum illi reddidit. Ac Cæſenam ad eiuſq; agrũ ſeu receſſum Butriolũ venit, vt 1208. vel ſub initium noni in Eremũ cõceſſerit, ſeq; ibi con-

di-

diderit. Anno vero einſdem ſeculi 49. admonente Angelo in Patriam reuerſus obijt mortem an potius verã vitã nactus eſt? die vigeſima tertia Octobris, quæ dies Sabbati fuit hora nona Cæſenates, qui tantum ſplendoris ex Sancti Viri prꝑſentia conſequebantur, nec non ad virtutem, ac pietatem ex eius exemplo, & admonitionibus incitamentum vehementer ob eius diſceſſum indoluere. Multa hic miracula edidit, quæ in eius vita legimus. Aquam in vinum mutauit. Ab apoplexia ſola oratione ſubito liberauit Ranerium Ruſticum Cꝑſenatem. A febribus grauibus multos exemit, pæſertim Albericum Cæſenatem iudicem olim Bartolomei nobilis faciliter patris nobilem filium vtrunq; præconio vetuſtas illo vocabat. Albericum eum inquam à lethali febre tranſmiſſo pomo liberauit. Vlcera multa, quæ obcalluerunt, aut fiſtulam contraxerunt inter cæteros Maria Cæſenas curata: ab epilepſia etiam confirmata multos redemit, præſertim fꝑminam nobiliſſimam Cꝑſenatem Prꝑtioſam vocatam. Obſeſſos à à Demone liberos reddidit, vt Guerulam Vgonis Nobilis Cæſenatis pediſſe, quam cꝑcis lumen reſtituit, vt nepoti Reſolidi, filio Saſsolini; verũ, & alijs. Ramos exſiccatos nõ ſemel plantauit, qui in arborem adoleuere, & fructus eddiderunt. Ex anguſto Butrioli Cænobio Auguſtiniana Familia in Ciuitatem traducta Templum obtinuit à Cæſenate Republica exedificatum Anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo publicis expenſisq; Inſignis amplitudinis adiunctum, per commodum Monaſterium. In quo multi Sacerdotes degunt: ſtudiũq; ibi ſacræ Thologiæ, & deſeruientium ſcientiarum conſtitutum. vnde Conuentus vt vocant generalis priuilegijs, & honore inſignitur: at ad ordinem temporum redeundo. Federicus Secundus Imperium obtinuerat, gerebatq; ad quod Anno 1210. fuit à Principibus electus, at ſolum Anno poſtea 1220. Romæ Auguſtali Corona redimitus. Federicus ex materna dote in Regnum Scicilię ſucceſſerat, nedum permittente Pontifice, ſed etiam annitente, quinimo aduerſum Othonem, qui inuaſerat Apuliam defendente. Sed Imperator factus anti-

tiquam magnitudinem Caroli Magni æmulatus idem in Ditionem Eccleſiaſticum arbitrium deſiderare cępit, & exercere inſtituit, adeo vt Rubeus ſcribat is veniſſe in Flaminiam Anno 1220. Epiſcopum Spirenſem iuſſuq; Federici, cuius erat Cancellarius indixiſſe Imolę conuentum totius Prouinciæ, ibiq; conſtituiſſe eiuſdem Prouincię Comitem nomine Imperatoris Vgolinum Iuliani Parmenſem, vnde inter Honorium tertium, & Federicum ortę diſſenſiones, & in hunc anathema à Pontifice intortum, at pacem ſibi reſtitui petijt Imperator, & obtinuit: at non ſeruatis conditionibus rurſus à Pontifice diris deuotus. At mortuo Honorio 1226. inter Gregorium nonum Honorio ſubrogatum, & Imperatorem ſeuijt diſcordia, ex qua exarſit, quæ prius orta erat inter Gibellinam, & Guelfam factionem funeſta ſeditio, diuturna deinceps Italorum malorum materies, neq; poſt tot ſecula adhuc penitus reſtincta, quę diſſenſio nedum diuerſas inter ſe Ciuitates commiſit, ſed eiuſdem Ciuitatis inter ſe Ciues. Imo fratrem aduerſum fratrem, filios aduerſus parentes efferata ex inani nomine rabies armauit. Hinc factum eſt, vt eadem Ciuitas modo Imperatori, modo Pontifici mutata fide adhæſerit, prout Gibellina, vel Guelfa factio in ea præualeret. In Prouincia tũ Bononia, Fauentia, Cęſena pro Pontifice ſtabant, reliquæ pro Imperatore. Imolam ſcilicet oportet à Miniſtris Imperatoris totam libertatem repetijſſe. Mutina Bononiæ aduerſa, & ratione finium, & partium ſtudio; vnde frequens inter illas bellum. Anno præſertim 1228. excita arma. Federicus declarauerat Flaminię totius Comitem Gottifredum Blanderatenſem, qui Mauolinum Bononienſium Caſtrum occupauit dedentibus ſe, ac Caſtrum præfecto à Bononienſibus impoſito, & militibus. Verum deditio ea, adeo commouit Bononienſem Populum, vt in Prætorem, & in Rectores inſurrexerit, quibus eam iacturam tribuebat, & ſeditione facta Rempublicam in Popularẽ ſtatum mutauerit, tum bellum Mutinenſibus indictum principiumq; fuit obſidio Bazani Caſtri ad Apennini radices cis Scultenam Fluuium ſi-

ſub Anno 1220.

ANNO. 1228.

ſiti. Euocati à Bononienſibus fuerunt cum cæteris ſocijs Cę ſenates, quorum expeditionem latini noſtri Annales rudi ſuo ſermone ſic memorant. *Anno Domini 1228. die* XXI. *Septembris tempore Barufaldini tunc Poteſtatis Cæſenæ Cæſenates communiter cum omnibus militibus, & peditibus ſuis, & alijs, quos conducere potuerunt, & cum omni apparatu ad exercitum pro poſſe ſuo iuerunt ad ſeruitium Bononienſium ad Caſtrum Bazani, & ſteterunt ibi continue ſeptem hebdomadis, & tunc prælium fuit commiſſum in ſtrata cum Cremonenſibus, Parmenſibus, & Mantuanis, in quo Prælio captus fuit Poteſtas Cæſenæ, & quidam Cæſenates capti, & quidam vulnerati, & eorundem equi multi vulnerati, & mortui fuerunt.* Hæc ibi vt ſubducendo dies pngna inciderit in diem decimã Nouembris, Cæſenates vero poſtquam ſtrenue pugnarunt, vt ex mortibus, & vulneribus, & cęteris damnis, quæ perpeſſi ſunt, elicitur domum reuerſi ſunt; at Bononienſes paucos poſt dies relicto apparatu bellico parum decore Bononiam repetierunt. Anno ſequente milleſimo ducentecmo vigeſimo nono ſecunda expeditio Cæſenatum pro Bononienſibus fuit vt Annales noſtri his verbis memorant. *In ſequenti anno tota Militia Cæſenæ cum Baliſtrarijs, & Sagittarijs omnibus iuerunt in ſeruitium eorundem ad Caſtrum Plumazi, & ſteterunt ibi octo diebus in feſtiuitate B. Petri tempore Poteſtariæ Almerici Arpinelli.* Huius expeditionis nulla penes Ghirardatium mentio, fuit autem conatus Bononienſium ad recuperandum Plumatium, quod præcedente Anno amiſerant, at tertiæ expeditionis plenior narratio eodem Anno Menſe Auguſti Cęſenates vniuerſas Copias in ſubſidium Bononienſium miſere; Bononienſes ductu Prætoris ſui Aliprandi Caſtrum Sancti Cæſarij aggreſſi ſunt, & obſedere, & tandem expugnauerunt pręſentibus licet Mutinenſibus copijs, quas magnas coegerant ex ſuis nedum; verum etiam ex Parmenſiũ, & Cremonenſiũ auxilijs imo Parmenſes cũ Carrocio, adeoq; vniuerſo cum exercitu aduenerant. Prętor tamen Bononienſium alto adeo, & firmo vallo cinxerat Oppidum vt aditum omne pręcluſerit hoſtibus ſuppetias ferendi obſeſſis, qui idcir-

co

co omni auxilio deſtituti, impares reſiſtendo, fuerint à Bononienſium exercitu expugnati, præter occiſos quingenti capti, ac Bononiam miſſi poſt quę direptionem Oppidum combuſtum. Tum exercitus ambo alter inflatus victoria alter iratus ſucceſſu in pugnam deſcenderunt. Mutinenſes tamen fuere, qui ira incenſi priores inuaſerunt Bononienſes. Pugna ex omnium narratione atrox, cuius tamen exitus non eodem modo exponitur. Ghirardatius fatetur à Bononienſibus machinas relictas: attamen vtrunq; exercitum mortibus, & vulneribus confectum abijſſe, at Cauittellius itidem Hiſtoricus narrat Bononienſes in fugam Bononiam vſq; ab aduerſarijs actos, & conſentire videntur noſtri Annales, qui cum expugnationem Caſtri taceant, auxilium tamen a Cæſenatibus pręſtitum, & Exercituum pugnam narrant hunc in modum. Eſt autem littera in duobus locis corrupta. *Et in eadem* (inquit) *Poteſtaria in Menſe Auguſti ipſi Cæſenates cum omni poſſe ſuo iuerunt in ſeruitium dictorum . . . . Caſtri S. Cæſarij, & ſteterunt ibi tribus hebdomadibus, vbi commiſſo Prælio cum ſupradictis in armis, equis papilionibus temptorijs . . & ſupelectilibus . . . . fuere valde damnificati Bononien. & omnibus amicis eorundem.* Caret ſenſu oratio niſi vox abreuiata Bononien. in recto exponatur Bononienſes, & copula ibi, & pro voce cum ſtatuatur ex Librarij errore mutata eritq; ſenſus cauitellij dictis coherens. Fuiſſe Bononienſes damnifiatcos cum omnibus amicis ſuis in tentorijs armis eq uis, & reliquis ſuppelectilibus. Cęſenates non leue damnum in prima, & tertia e peditione paſſi videntur. Non meminit auxiliorum Cęſenatum Ghirardatius, at meminit Rubeus ſub Anno milleſimo ducenteſimo trigeſimo, qui ſcribit ad ferendam Bononienſibus opem cum Rauennatibus etiam Cæſenates fuiſſe, & Foroliuienſes, & Fauentinos verum tamen in Anno diſcrepat Rubeus, & a Bononienſibus, & a nobis, at certe diligentius in noſtris hæc Annalibus diſtinguntur nec barbaries debet diminuere fidem; ſed ſimplicitas augere. Hæreo præterea ego vtrum Rauennates auxilia Bononienſibus

Oo mi-

miſerunt,& amplius adhuc vtrum Forocornelienſes,quos antea miſiſſe quadringentos pedites idem Rubeus ſubiungit nã Federicus Imperator anno 1226. Rauennæ fuerat, eiuſq;ſibi Imperium ſumpſerat; atteſtatur Rubeus idem, qui dicit Imperatorem Federicum Anno 1226. Rauennam veniſſe dieſq; ibi quadraginta commoratum eſſe,conuentumq procerum indixiſſe, Sanctum Paſcha magna Principum frequentia celebraſſe, Imperiumq; ſibi vniuerſum Ciuitatis vindicaſſe, vt ne in minimis quidem rebus ditionis ibi Pontificiæ veſtigium remaneret. Quomodo ergo concordant ſubiectam Rauennam Imperatori fuiſſe (erant autem pariter ſub Imperatore Forolıuium, & Forum Cornelij) & tamen auxilium Bononiæ miſiſſe aduerſus Mutinam; Ciuitati ſcilicet inimicæ aduerſus deuotam penitus Imperatori? Qui ad eam defendendam imo promouendam filium quandoq; miſit Entiũ Sardiniæ Regẽ. De Foro Cornelij prẹterea id obſtat nedum, quod Imperator Rauenna digreſſus illuc iuit vt ad Ciuitatem ſuam, ac deuotam ſed quoniam ſi Ghirardatio credamus, nimirum anno eodem quo Bononienſes iuerunt in Mutinenſes ſcilicet Anno 1228. eodem etiam arma intuliſſe Forocornelienſibus, vt inimica non amica fuerit illis temporibus, ea Ciuitas Bononienſibus. Eiuſdem tum factionis erant cum Bononia, Fauentia, &
Rubeus. Cæſena, at Imperator cum Imolam iuit, Fauentiam vt inimicam vitauit tantum abeſt, vt toleraſſet auxilium à ſuis ſubmitti Bononiæ, quẹ in hac Prouincia tum contrariarum partium caput erat. Poſt pugnam Bononienſium, & Mutinenſium opera tandem Nicolai Epiſcopi Regienſis, qui munus id iuſſu Gregorij Pontificis ſuſceperat, induciæ inter eas Ciuitates in nouem ãnos ſtatutæ, & libentibus vtrinq; animis acceptẹ. Hoc eodem anno Ceruienſes apud Thomam titulo Sanctæ Sabinẹ Cardinalem à Pontifice inter Archiepiſcopum Ra-
1229. uennatem, & Ceruienſes Iudicem deputatum, queſti ſunt
Rubeus. de Cẹſenatibus ſe ab illis quinq; millium librarum damna paſſos, nihil ſibi opis Archiepiſcopo vt debebat ferente, vnde ſe ab eius imperio ſubtrahere velle. Pro Archiepiſco-
po

po tamen Iudex ſententiam tulit. Sequente Anno 1230. ANNO. 1230.
fœdus inter Rauennates Foroliuienſes, & Ariminenſes initũ,
& confirmatum: erant omnes Imperatori deuotę Ciuitates,
& finitimis Cæſenæ, ac Fauentię infenſę. Sub hęc tempora
Ioannes Brena Hieroſolomitanus è Regno ſuo à Saracenis *Rubeus ſub*
expulſus huc à Pontifice miſſus ad regendam Prouinciã hanc *ãno. 1230.*
Rauennæq; Exarchatum, cui ab Imperatore pariter Rector
Comitis titulo fuerat Albertus Magdeburgẽſis Epiſcopus im
poſitus. Libertas tamen Ciuitatũ ab eiuſmodi Rectoribus vix,
aut ne vix quidẽ ĩminuta perſeuerabat. Veriſimile tamen eſt
Regẽ in Ciuitatibus Pontifici deuotis reſediſſe. Monimenta
noſtra Cęſenę manſiſſe plerunq: ſcribunt. Henricus ſub hęc
tempora Federici filius, ac Siciliarum Rex reuerentia ductus
erga Eccleſiam in Patrem a Fidelium comunione ſcito Ponti-
ficis, exclusum conſilia cum Ciuitatibus Lombardorum fęde-
ratis alijſq: Eccleſiæ deuotis nectebat, armaq: clanculo para-
bat. Fauentini ad eiuſmodi bellum ſollicitati etiam ſi a Fede-
rico auerſi eſſent, tamen auxilia generoſa reſponſione dene- *Annales Fa*
garunt nolle ſe in impio Filij cum Patre diſſidio communica- *uentini ſub*
re. Interim clandeſtinam adhuc filij machinationem reſciuit *anno 1230.*
Imperator, eumq: preuenit, ac in carcerem condidit, in quo
mortuus eſt. Ita noſtri annales. *Eodem* (inquit) *Anno ſcili-
cet 1230. Federicus Imperator Filium ſuum Henricum capit, &
carcere tenet; quia contra eum moliebatur res nouas cum Papa, quo
carcere defunctus eſt.* Mors tamen Henrici fuit poſterioribus
annnis ſcilicet 1237. Redeo nunc ad noſtra, & ad intelligen-
tiam pleniorem auxilium a noſtris ad Bononienſes miſſorum,
quę olim pollicitus tum de formula conuentionis Ciuitatis cũ
Bononienſibus ob opem aduerſus Ariminenſes Anno 1216.
prę ſtitam, nunc ſubijcio. Conuentio noſtra, quæ excidit, ex
Fauenrina apud Ghirardatium lib. 6. Anni 1216. elicitur.
Quæ huc in modum ab ipſo exponitur. *Obligare ſe Fauentinos
ad defendendos pro virili Bononienſes, idq; pro illis, quod pro ſe
ipſis præſtituros, biſq; exercitum pro ea Ciuitate coacturos primo
quidem ſuo ſumptu vſq; ad Scultennam Amnem, octoq; dies ibi*

perſtituros. Secunda autem vice ad ſculternam vſq; cum Militibus, & Baliſtrarijs cum Bononienſibus profecturos, at ſumptu Bononienſium. Non diſſimilem conuentionem cum Cęſenatibus fuiſſe ex Annalibus eorundem latinis apparet prima enim vice poſt octo dies nondum finito bello receſſere: at ſecunda vice Anno 1229. tres vſq; hebdomadas perſtitere maiore forte obligatione aſtricti ob magnum aduerſus Ariminenſes collatum beneficium, quod memorauimus. Fauentini Annales quos ſequitur penitus Rubeus auxilij præſtiti, Anno 1228. nõ meminerunt, ſed cum aliqua etiam diuerſitate facti in Annum 1229. reiciunt; & quod nos cum Hiſtorico Bononienſe in Anno 1229. ponimus ipſi in 1230. reijciunt; ego noſtris
Rubeus. Annalibus adhęræo. Federicus poſt hęc Anno 1231. in Fla-
1231. miniam venit, primoq; adiuit Foroliuium, inde Rauennam conceſſit vbi ad ſecundam vſq; Quadrageſimę hebdomadam moratus eſt: indixerat enim conuentum Principum, & Ciuitatum pro rebus Italicis componendis, at cum magna vocatorum pars non aduenerit, imo eodem tempore Eſtenſes Principes, ac Mantuani, Ciuitatibus aduerſus Imperatorem fœderatis ſe iunxerint in Germaniam abijt. At in Romania noſtra
1232. aliquę ob Ceruiam, & in Ceruia turbæ ortæ. Alienati erant animo ab Archiepiſcopi Imperio tum Epiſcopus tum Ciues Ceruienſes, qui etiam coram Thoma Cardinali vt proxime vidimus intentarunt de receſſu ab eius Imperio iudicium, & licet Cardinalis Archiepiſcopi cauſę non deſiderio Ceruienſium fauerit: hi deſtitere tum factis, at perſtiſtere votis in eodẽ decreto deſciſcendi. Erat Epiſcopus Ioannes Vrſarola, qui priuilegia Epiſcopatus, ac Ciuium ſuorum extollebat ex quo Ciues Ceruienſes tributa denegare, & ſe ſubiectos negare incipiebant. Eo res recidit vt Cæſenates demum implicarentur. Nã Rauẽnates ad primas defectionis Ceruienſium voces armati in eam Ciuitatem irrupere, Epiſcopũq; inuaſerunt, vnde omnes quot, quot inuenire potuerunt ſcripturas abſtulere, vt priuilegia, quibus gloriabatur Epiſcopus, vel viderent, vel forte auferrent aliquos etiam Ciues, quos libertatis auidiores,

ſtu-

ſtudioſoreſq; credebant occiderunt,ac fortunas diripuerunt. Vrſarola, qui gratia tū Pontificis in Romana aula præſtabat iniurias Rauennatum in Ciues,in ſe magno cum ardore Pontifici detulit, obtinuitq; vt Rauennates pro damnis Ciuium, quingentas pęcuniæ Rauennatis libras, & Epiſcopo,qui ſcripturarum iacturam maximā prædicabat mille, & quingentas pēderent. Verum his nō acquieſcēs Epiſcopus,qui adhuc etiā ex torris à Ciuitate vi Rauennatum erat auxilijs Fauentinorū Cęſenatumq; imploratis,ijſq;fretus Ceruiam ingreſſus ex improuiſo eſt, occupauitq; Ciuibus ſcilicet conſpirantibus, ſed quoniam recuperatio hæc ab Epiſcopo Ceruiæ biennio poſt fuit illuc integram narrationem reijcimus, interea Annus ſequens 1233. pro pietatis ſpecimine, & cultu Alleluica dictus eſt. Ab alijs annus deuotionis ea ſcilicet copia, is ferùor fuit 1233.
concionatorum ex prędicatorum,Franciſcanorum,atq; Auguſtinianorum Familiis. Ea audientiū populorum ad Chriſtianā vitam, & veram pietatem impulſio, tantum deuotionis ſpecimen, tam frequens Sanctarū ȯperationum prouentus. Cumulatus eſt odor pietatis viuentium odore,& fragrantia ſacratiſſimi B.Dominici cadaueris. Fuit illud ex priore monumento in aliud marmoreū, atq; decorum tranſlatū vt in decentiorem cuſtodiam tantus theſaurus transferretur. At fuit Diuini ſpiritus impulſus,vt ſuauitas odoris ex ſacro cadauere halātis, qui omnem fidem ſuperabat Sanctitatem teſtaretur animæ ſāctiſſima illa membra olim animantis. Tranſlatio facta fuit indicibili cum ſolemnitate, & ingente Populi frequentia Sacrū faciente Theodorico Rauēnate Archiepiſcopo ad tantū opus à ſummo Pontifice delegato. Rubeus multa eloquentia rem totam deſcribit. Hoc Anno vero milleſimo ducenteſimo trigeſimo quarto Cæſenatum maſcula ſi vnquam virtus 1234.
enituit, & Conſtans fides. Oportet vero aliquanto altius rem repetere, vt ab exordio narratio ducatur. Inter Ariminenſes, Vrbinateſq; exortum erat bellum. Cauſa belli hæc ab Ariminenſibus exponitur. Imperator Ciuitatē, & territoriū Vrbini tradidit Bōconti, & Thadeij Mōtefeltrani, Filijs,

Mon-

Mõtis Feltrij ſeu Montis Feretrani Comitibus. Repugnãtibus autem ſubiectioni Vrbinatibus Montis Feltrij Fratres Ariminenſium opem vt Ciues, & ipſi Ariminenſes implorauerunt, & obtinuerunt magno enim ea Ciuitas coacto exercitu, cui copiæ Feretranę iungerentur iam ad bellum ſe accingebat, cum Vrbinates ad Comitem Prouinciæ oratores miſerunt. Erat Comes Prouincię pro Imperatore autem Carneſalis (ab alijs Carneualis, ab aliis Carneualius dicitur) hunc orant vt bellum inhibeat. Rem ipſe cognoſcat, & iuſtitiam adminiſtret. Imperatoris enim leges prohibere quo minus Ciuitates iura ſua armis repetant. Auocaturum ad ſe cauſam pollicitus eſt Comes ſi Vrbinates traditis obſidibus certum ipſum faciant ſe iudicio ſtaturos. Conuenerunt tradere obſides, qui à Comite ipſo in cuſtodia haberentur, verum impletis conditionibus reſtituerentur. vtq; certiores eſſent recuperandi per Cæſenates, quibus oppignerauit Carneualis fidem reſtituẽdi conditionibus impletis, tradidere. Fiducia hæc Vrbinatiũ in Cęſenatibus cum opinionẽ eorum fidei, & virium in ijs, qui fidebant demonſtret, magno ſane honori Cæſenę in tanta exiſtimatione apud exteram, & remotam Ciuitatem fuiſſe, ſed arbitror etiam amorem acceſſiſſe, neq; enim expediebat Cæſenatibus Vrbini Ciuitatem adiungi Arimino æmulæ an potius inimicę? Ciuitati; accedebat vero dum Ciuium Ariminenſium eſſet eorumq; armis acquiſitum proles, etiam Montefeltrani, qui aduerſus Cæſenam arma tractauerat, Imperatorq; aduerſus in clade ad Montẽ Furcarũ fuerat inuiſa vt veriſimile ſit ab hac Republica vltro oblatum exercitum ſi bellum procederet. Sed quæ ſequuntur certa ſunt. Conuentione finitum priuſq; inciperet bellum. Et impletis conditionibus adhuc Carneualem queſitos obſides non reddidiſſe: cuſtodiebat autem eos Foropompilij, & inſtantibus, & ſępe Cæſenatibus flagitantibus Comitem vt reſtitueret, & fidem præſtaret ipſe de die in diem eos ducebat. Fremebat Ciuitas deludi ſe, & fidem Vrbinatibus à ſe promiſſam aliena culpa violari. Cogitur ergo Senatus, & quid in tanto exiſtimationis diſcrimine

fa-

faciendum ſit in conſultationẽ adducitur. Retinentiores dignitatis bello iniuriam vlciſcendam proponebant. Ecquid turpius quam in tanto contemptu ceſſare, & ſegnes eſſe? neq; diſſimulari poſſe iniuriã, quã alta voce Vrbinates dolẽtes proclamant, fauiturum numen armis ad liberandos à duro carcere homines inocentes illatis. Mittendos tamen fauentiam Legatos, qui amicæ Ciuitatis ad tam iuſtam vltionem opem poſcerent (illis pollicentibus, vt certe pollicebuntur pro fęde re auxilium) tum perfeciales petendos à Comite obſides, niſiq; reddat, bellum interminandum. At quibus mitiora conſilia placebant; neq; enim cum ſolis Popilienſibus vbi obſides cuſtodiebantur, & reſidebat Comes, ſed cum Rauennatibus, Foroliuienſibus, Ariminenſibus, & Britonorienſibus, qui Populi Comiti obſequebantur, fore pugnandum. Neq; vero ad tantum pro Vrbinatibus diſcrimen ſubeundũ teneri, quod priuatis idẽ etiam rebus publicis conuenire non ſtatim, & ad omnem offenſionem arma ſumenda. Cogitarent quot ſint, & quæ belli cum finitimis prędertim damna. Nihil in agro tũ tum, omnibus vndiq; comercijs clauſis, in anguſtia multarũ rerum, quæ aliunde importantur, pæcunię indigos, quę contra ab exportatis rebus comparantur eſſe viuendum. At ſint omnia (ſubiungebant) pro decore ſuſtinenda ratio tamen obſidum ipſorum nos ab hoc belli conſilio remouere debet: etenim vt à carcere liberentur pugnabimus: at durante bello duriore cuſtodia prementur. An forte credimus expeditam adeo fore victoriam vt ſtatim, atq; arma cæperimus, vinculis eos eximamus? Victoria ſane incerta, nihil enim belli exitu incertius. at ſit victoria certa, tunc, & obuia num etiam credimus Ciuitatem in qua cuſtodiuntur expugnaturos? non is eſt virium inter has Ciuitates exceſſus, vel etiam ſi vicerint, vt victam occupare poſſint. Qnot inter Fauentiam, & Foroliuium clades? quot inter Rauennam, & Fauentiam, inter nos, & Rauennates, inter nos, & Ariminenſes? neq; tamen victa Ciuitas in uictricis vnquam manum venit. Victoria itaq; noſtra non poterit victos Vrbinates à vinculis eximere. Ad quid

ergo

ergo id ſubire periculum ex quo neq; victores poterimus obſides, id quod vnum intendimus liberare? Hæc illi. At ſurrexit primariæ auhoritatis idemq; fortis, & prudens homo, qui hunc in modum diſſeruit. Duæ ſunt, eæq; inter ſe contrariæ (auditores) ſententiæ bellum, & pacem ſuadentium, quarum neutra abſq; ratione fertur. Crederem itaq; ſi rationum quibus nituntur contraria momenta temperentur, dignam prudentia, & fortitudine veſtra ſententiam emerſuram. Priores rationem præſertim decoris, & exiſtimationis habentes vltionem iniuriæ aduerſus fallacem, & ſuperbum contemptorē quærēdā arbitrātur, qui audet Ciuitati dignitatis præcipuè ſtudioſę verba dare, & inanibus eā pollicitationibus ducere; quaſi bardam, & ſtupidam gentem, quę ſe eludi non cognoſcat; aut ſi cognoſcit nullius prætij ac virium, quę non poſſit, aut ſi poſſit non curet iniurias depellere: non licet itaq; vltionem propon ētibus repugnare, etiā ſi damno futura eſſet: ſunt enim omnia honori poſt habenda. Priuati etiam, ſed fortes homines certę interdum morti ſe pro dignitate exponūt. At in præſentia damna, quæ obijciuntur ſua etiam ſolatia habent. Agri noſtri direptionis periculo exponentur: at hoſtium omnium circuniacentium bona erunt nobis obnoxia. Ipſi Cæſenatis vnius territorij ſpolijs diteſcent: nos ſi viri erimus Popilienſium, Britonorienſium, Liuienſium, Rauennatum, Ariminenſiū bonis locupletabimur. Fateor ego prudenter prouideri ſi in Carneſalem moueamur memoratarum Ciuitatum nos arma prouocaturos, quæ illi omnes vt Imperialis factionis obediunt, at pro nobis etiam erunt (ita ſperare licet) Vrbinates quorum cauſa bellum pateremur, & certe erunt Fauētini, & ſi opus fuerit Bononienſes quoq; pro fœdere, & amicitia, & factione: verum enimuero, quod poſterior ſententia reprehendit omnino præcauendum, ne ſcilicet palam ſuſceptum bellum, vel admota arma obſidum liberationem antecedant; duriore enim cuſtodia obſides præmei ētur. Hoc itaq; remedium periculo eiuſmodi opponerem. Diſſimulemus omne armorum conſilium non ſuſpicetur Comes nos vlla vi vſuros

ros, ſed in ſola negociatione perſtituros. Propterea q; ab omni Legatorum ad amicas Ciuitates miſſione abſtineamur. Abeſt miliariis vix ſeptem Foropompilii. Duarum horarum iter expeditæ,& ſelectę militię etiam cum frangendarum, excindendaruq; Portarum inſtrumentis. Adſimus improuiſi, & à Comite penitus inexpectati fractis Portis irruamus in Vrbem nemine lęſo ſolos obſides è cuſtodia educamus, innocentem inuaſionem laudabunt cæteri, & non damnabunt Popilienſes, quibus violatam à Comite promiſſionis fidem non placere credendum eſt. Probarunt Ciues Viri conſilium, & clam omnibus paratis inexpectati impetum in Forūpompilij fecerunt, fractiſq; Portis occupauerunt Ciuitatem, & abſq; alicuius læſione, obſidibuſq; deductis Cæſenam vltra omnem modū læti reuerterunt, fatis acclamationibus ab vniuerſo Populo excepti. Obſides Vrbinum cum manu aliqua militum ad tutelam remiſſi. Grata Ciuitas, & virtutem Cæſenatem ad Cęlum extulit, & ingentes agit gratias ac habuit. Rubeus dicit auxilia etiam Fauentina adfuiſſe, at falſo; cū annales ipſi Fauētini denegēt,& conſilio improuiſi,& inexpectati impetus repugnaret alienæ huiuſmodi militię aduentus. Annales Fauētini non dicunt auxilia illius Ciuitatis adfuiſſe, ſed Cæſenates amicitiæ fiſos aggreſſos eſſe Ciuitatē Pompiliēſem verba exſcribo. *Gl'huomini di Ceſena confidati nell'amicitia de Fauentini fecero impeto contro la Città di Forlimpopoli, nella quale erano gl'oſtaggi poſti in cuſtodia, & acquiſtatili con la forza li renderono alla Città di Vrbino.* Annales noſtri ſolita breuitate,& barbarię rem hunc in modū deſcribunt. *Anno Domini 1234. die 8. menſis Martij cum Comes Carleuarius in vinculis contra iuſtitiam teneret obſides Vrbinatum apud Forumpompilium, & Caſenates de hac re nimium dolerent ipſi Caſenates hoſtiliter prædictam Ciuitatē fractis portis occupauerūt, & de ipſa Ciuitate ſine alia leſione Vrbis prædictæ extraxerūt obſides prædictos, & remiſerunt. Incepta eſt guerra tempore Rainerij Georgi tunc Poteſtatis Caſenæ fratris dicti Carleuarij.* Eodē Anno deſciuere tandem Ceruienſes ab Archiepiſcopo Rauēnate, atq; à Rauēnatibus, à Cæſenatib⁹ &

Fauentinis adiuti, quorum auxilium Epiſcopus Ciuitatis Vrſarola de quo iam diximus implorauit obtinuitq; Erat extorris à Ciuitate ac ſede ſua neq; gratia, qua ipſe pollebat in Romana aula potis fuerat reſtituere ipſe ergo (conſpirabant cum eo tacite Ciues) petitis à duabus memoratis Ciuitatibus Cæſena, & Fauentia clam auxilijs Ceruiam ex improuiſo ingreſſus recepit accurrentibus ſcilicet, & applaudentibus Ceruienſibus. Aduerſus vero vim Rauennatum defendendam præſidio Fauentinorum, & Cęſenatum commendauit hoc ipſum factum, & conditiones etiam ſubiungens facti deſcribit Rubeus dum dicit. *Ceruiam Rauennatibus ademptam Cæſenatibus Fauentiniſq; defendendam, ea conditione tradit, vt inde eorum vſui, & Sociorum in quibus numerabantur Bononienſes quantum Salis videretur exportare illos fas eſſet*. Erat hoc tempore Cæſenæ Epiſcopus Manzinus, qui nomine Archiepiſcopi petentis pro tribus Caſtris tutum ad Ciuitatem acceſſum vulgo ſaluum conductum dicimus iuratam promiſſionē à Prætore, & Senatu Cæſenæ recepit. verba Rubei placet referre de Federico Archiepiſcopo agentis. *Litem etiam* (inquit) *Fauentinam de poſſeſſionibus, & hominibus, quos magno Eccleſiæ Rauennatis damno Fauentini recipiebant apud Leonem Canonicum Cæſenatem Iudicem à Pontifice datum per Brixianum procuratorem ſuum Menſe Aprili proſequutus eſt, curauitq; vt Ranerius Georgius Cæſenæ Prætor, Cæſenaſq; Senatus Caſtris Caſæ murata, & Montiliano, Montinouoq; tuti acceſſus incolumitatiſq; ſacramentum dicerent quod 15. kal. Iulij in Senatu, qui hanc ob rem frequens conuenerat Manzino Cæſenati Epiſcopo, & Petro Rauennatis Archiepiſcopi à cubiculo id ipſum Archiepiſcopi nomine petentibus iuſto ſacramento polliciti ſunt*. At Comes Carneſalis ob ereptos ſibi obſides Vrbinates vehementer excanduit, tū ob ſuſceptū dedecus, tum quod fræno obſidum in obſequio Imperatoris Vrbinates ſeruare ſperabat, concitauit ergo ingentibus querelis ad puniendam Cæſenatum audaciam addictos Imperio Populos. Rauennates, qui pręter antiquas ſimultatis cauſas noui odij exceſſu ob Ceruiam ademptam ęſtuabant

Annales Fauentin. ſub anno 1234.

Epiſcopus Manzinus.

bant. Carneualis iniuriam vt ſuam ſe ſe vlturos profeſſi ſunt. Obtendebatur Imperij dignitas violata in Cõmite, qui vt ſupremus miniſter Prouinciꝫ Imperatorem ipſum repræſentabat. At vrgebant amplius æmularum Ciuitatum antiqua diſſidia, quibus idcirco inuiſum erat Cæſenatis gloriæ incremen tum, ac potentiæ ex Ceruiæ acceſſu, quam præſidio niſi ditio ne occupabant, & cum vltro illud Ceruienſes ſuſcepiſſent, ac retinerent certum etiam erat ipſos copijs ſuis, & armis aduerſus reliquas Ciuitates tum Cæſenæ, tum Fauentiæ fauituros ſuſpicari etiam iure poterant Vrbinates beneficio cum Cæſenatibus nexos ſemper cũ illis iuncturos arma. Erat præterea ratio partium, quæ tum præſertim pungebat Italos. In ijſq; Cęſenę repugnantia: conſpirantibus itaq; animis ex commu nibus odij, vel ſimultatis cauſis facile fuit Rauennatibus, qui cęteros ſollicitauere fœdus cum Ariminenſibus, Britonorienſibus, Foroliuienſibus, Popilienſibus in Cæſenates cõtrahere. quocirca Britonorij in publicis ędibus die prima Maij Anno eodem creauerunt, conſtitueruntq; ſindicum, ac Procuratorem ad ſuſcipiendas pollicitationes, & fide iuſſiones iuramentaq; Prętorum Rauennæ, Arimini, Foroliuij, Pompilij, ac ſindicorum Senatuumq; earundem Ciuitatum ad proſcribendam Rempublicam hominesq; Ciuitatis Cæſenæ, quæ nunquam poſſit de proſcriptione eximi, niſi omnium fęderatorũ cõſpiret cõſenſus, icto itaq; federe indictũ eſt Cęſenæ cõmuni federatorũ nomine bellũ. Cęſenates autem re Fauẽtinis indi cata prompti auxilia promiſſionẽ ab amica Ciuitate obtinue rant. Imo Fauentini miſſis ad Ciuitates aduerſus Cæſenam fœderatas Legatis ne bello Cæſenates proſequerentur monuerunt, ſecus ſe arma iuncturos. Spreuerunt Legationem Rauennates, & reliqui comparatoq; exercitu ingreſſi ſunt Cæ ſenatem agrum ad diripiendum. Ad arcenda damna cohibendunq; hoſtem proceſſere Cæſenates ſequutæq; videntur velitationes inter exercitus aliquæ, leuioraq; prælia, quæ tamen cum à nullo deſcribantur, neq: ariolari licet. Id quod ſcribitur referam. Fauentini audita Rauennatum aggreſſio-

ne ipſi contra circiter finem Iunij territorium Rauennatum ingreſſi ferro, igneq; vaſtauere Turrem ſacram D. Stephani euerterunt, Caſtrum Cortinæ combuſſere. Demum aucti auxilio Bononienſium Caſtrum Rafanarij obſedere muro, & duplici foſſa munitum, cui cum opem ferre Rauennates non poſſent Cæſenatum ſcilicet bello implicati. Chronicũ Fauentina. *I Rauegnani, ch'erano già occupati coi Ceſenati non potendo per ſe ſteſſi diffenderſi.* Foroliuienſibus ſuaſerunt ſexcentis Prouinciæ libris perſolutis, vt ſuburbium Fauentię Durbecchiũ aggrederentur, incenderentq; quod, & moliti illi ſunt locumq; vexarunt, aliquot Fauentinis occiſis, at nõ cęperunt defendentibus Sacerdotibus, atq; fæminis, hoc ipſo tẽpore ſubtractionẽ Ceruienſiũ à Rauennatum dominatu accidiſſe opera Cæſenatum. *Il veſcouo di Ceruia confidato nelle promeſſe de Ceſenati, e Fauentini ſegretamente con l'aiuto de Ceſenati ſenza, che ſe ne accorgeſſero i Rauegnani, ch'erano à guardia di detta Città entrò nella Città, e ſe ne fece padrone, & poi la conſigno à Ceſenati, e Fauentini, che la diffendeſſero.* quam nos antea repoſuimus, narrant ex Foroliuienſium facto recruduit inter ipſos, & Fauentinos inimicitia, indeq; orte clades, & quibus ſe ſe afflectauerunt, vanæ ex eo enim tempore vaſtationem ab agro Rauennati in Liuienſem, Fauentini tranſtulerunt, legimus tamen in commentarijs Prouinciæ poſt Ceruiæ defectionem ab Archiepiſcopo, & Rauẽnatibus de pace inter Cęſenates, & reliquos actũ, atq; tandẽ cõueniſſe. Rẽ totã hunc in modũ in dictis cõmẽtarijs trãſactã legimus. Poſt Ceruię factũ (dicũt) de cõcordia actũ eſſe, cõuẽtũq; habitũ in quo interfuere Prętores Imolæ, Fauentię, qui erat Gufredus, Rauennæ, qui erat Milo pręter Comitem Maluicinum, Comitem Guidonem Filaraldum, Comitẽ Berardinũ, Petrum Trauerſariam, Vbertinũ Duſdei, Guidonem Signorelli, Petrum Rodulfum, Biſanzanum, Ioannem Portam, Guidonem Michaelis, Alidoſium Bonfiliolum, Rauennijs, Oſpinellum Leonardum, Porteluon Bucillanum, Henricũ Vbertelli, alijſq; multis. In eo conuentu Prætor Cornelienſis excuſauit ſe, quod nullas copias aduerſus Cęſenates

du-

duxiſſet eò quod Prętor Fauentinus ſibi, Ciuitatiq; Imolæ bellum intuliſſet. Dictum autem eo in Concilio fuit debere Cæſenates reſtituere Rauẽnates captos, prætereaq; quicquid damni à Rauennatibus acceperunt id totũ illis remittere, & ſeruanda omnia quæ à Rauennatum, Cęſenatumq; pacificatoribus iam confecta erant. In reliquis, in quibus conuenerint Prętoris Fauentini determinationi ſtandum, at exercitus prę ſertim dimittendos Caſtraq; tollenda. Quod Rauẽnatibus pręterquam Guidoni Signorelli placuit. Guido autem contendebat prius de re ſua agendum, at Prętori, & Rauẽnatibus probabatur, dum tamen Ariminenſis Prętoris, & Conſilij cõſẽſus accederet, cũ quibus fœdus erat, idq; eſſe inter eos pactũ dicebatur, dimittendorum tamen exercituum mentio non à Rauennatibus, ſed à Prætore Fauentino inducta fuit. Is enim cum in tentorio Prętoris Rauennatis eſſet vbi cõuentus agebatur; ſermonem iecit remouendarum Rauennatum Copiarum ſequenti die, quę Sabbatum erat pro certo aſſerendo Cęſenates idem facturos, cum plures triginta ſibi iuramento firmauerint in ſua, & Prætoris Rauennatis poteſtate, quoad id futuros. In Rauennatum ergo Concilio ſeorſum de ea conditione cum actum ſit, ſtatuerunt prius quam deduceretur exercitus ab Ariminenſibus petendam pacis cum Cæſenatibus ineundæ licentiam. Quam licet Ariminenſes denegauerint, tamen pacem fecere, & conditionem abducendi exercitus impleuere. Hęc ibi in ſumma. Ex quibus patet direptionem à Rauennatibus factam, & paſſos Cęſenates: attamen hos occurriſſe ad impediendam vlteriora damna, & oppoſitis Caſtris frænaſſe incurſionem, ibiq; multis velitationibus conflexiſſe non copijs vniuerſis: ſuperioreſq; fuiſſe Cæſenates, cum Rauennatum captiuorũ mentio fiat, nulla Cęſenatum. Non totis autem exercitibus pugnatũ, quoniam alter exercituum ceſſiſſet nõ cõtra ſtetiſſent. Quieuerunt poſt hæc aliquo, ſed breui tempore arma. Anno enim mox ſequẽte 1235. inter Foroliuienſes, & Fauẽtinos turbatũ in narratione ſucceſſu rei eſt inter Bononienſes ãnales, & Fauẽtinos aliqua

di-

diſcrepantia in hoc cōueniunt ī Bononienſiū auxiliū Fauētinā militiam aduerſus Mutinenſes, & fœderatos iuiſſe, inde vero reuerſos cum Foroliuienſibus pugnaſſe. Hiſtoria quidem Bononienſis, Fauentinos à Foroliuienſibus oppreſſos auxilio Bononienſium eguiſſe, quod idcirco implorauerunt, eiuſq; opera recuperaſſe, quę Foroliuienſes abſtulerant, at Fauentini ſemper à ſe victos Foroliuienſes, & ad obſidendam Ciuitatem, non ad ſua recuperanda, neq: ad ſui tutelam Bononienſium copias duxiſſe. Mihi veriſimile videtur, dum Fauentini, cum Bononienſibus morarentur Foroliuienſes vna (credò) cum Rauennatibus ſollicitatos à Mutinenſibus, & cęteris earundem Cęſarearum partium inſurrexiſſe aduerſus Fauentinos, atq; occupaſſe ea loca, quę meminit Ghirardatius inter cætera Solarolum, quod Caſtrum præſidio firmauere. Intellectis damnis reuertere Fauētini, quib⁹ cū duas tribus miſere Bononienſes alteram portę Rauennatis: alteram S. Proculi quarum opera adiuti Fauētini loca recuperauere omnia, & Solarolum præſertim, quod diripuerunt, & Flammis ſubiecere. Inde iuxta Fauentinam narrationem obſidione Foroliuium cinxere, cuius non meminit Ghirardatius, at dicunt Fauentini, & Comentaria prętereà Carrarij, quæ menſe Iunij circumuallatum Foroliuium aſſerunt, in quo licet incluſi fuerint Corradus Comes Romandiolę, & Ioannes Guannaſio eius vicarius Boncontes Feretranus Comes. Cum Rauennatibus Riminenſibus, Popilienſibus, Brittonorienſibus, alijſq; multis, non tamen villas Liuienſes ad quorum ignominiam Prætorium Fauentini ſuum ſcutis eorundem Liuienſiū exornauere. At cum denuo Mutinenſes cum ſocijs aduerſus Bononienſes arma intulliſſent, copię eorum ab obſidione Foroliuij ad Patriæ defenſionem rediere, cum illis Fauentini ducētos equites, quingētos pedites 16. kal. Iulij miſerūt. Profectis Fauentinis, vel ea occaſione, arrepta, vel nouis adductis offenſionibus, vel recrudeſcente odio Rauennates, Liuienſes, Popilienſes, Britonorienſes XVII. kal. Septembris hora diei tertia coacto exercitu inuaſerunt agrum Cęſenatē, il-

illum ad villam vſq; Calcinariæ diripiendo;de hac inuaſione, eiuſq; exitu Chronicum noſtrum, & cum eo Rubeus, & Carrarius Rauennates Hiſtorici conueniunt, placet vero rudem Chronici narrationem exponere. *Anno* (inquit) *Domini 1235. die prima poſt Aſſumptionem B. Mariæ Virginis, Sole exiſtente in ſuperiore emiſpherio poſt tertiam Rauennates, Liuienſes, Britonorienſes, & Popilienſes communiter iuxta poſſe hoſtiliter venerunt in diſtrictum Caſenæ, vſq; ad Calcinariam, quos Caſenates ex improuiſo videntes multis ex eis non exiſtentibus domi, acceptis armis viriliter irruerunt in eos, & ſtragem multam, & magnam facientes fugauerunt bene tribus milliarijs, & dimidio, vſq; vltra Eccleſiam Rhodæ, & ipſi tamen tanquam multum damnificati in equis, & armis, & militibus dolentes, & flentes fugerunt vſq; ad amnem Sapis; in qua ſconficta ceciderunt Sclacta Vbertus de Florantia Poteſtas Liuienſis, Guido Poſta, Guido Comes, & multi alij nobiles, & potentes. Plures capti fuerunt: Poteſtas Britonorienſis, Popilienſis, cum quibusdam nobilibus dictarum Terrarum, & totus flos Militiæ Rauennatis, & multi populares; cum eis ipſis autem Caſenates redeuntes cum gloria, & honore ſoli Deo, & Beato Ioanni Baptiſtæ ſuo patrono huius victoriæ laudes plurimas obtulerunt.* Eadem ferme, ſed politiore ſtylo *ſub Anno 1235.* Rubeus. *Rauennates coniunctis copijs Foroliuienſibus, adiunctisq; Forop͂opiliẽſibus, ac Britonorienſibus in Caſenatẽ agrũ, vſq; Calcinariam infeſto agmine 17. kal. Septembris, hora ab ortu Solis tertia irruperunt. Sed Caſenates cum eos viderent nullo pene ordine, ac nihil metuentes incedere, arma capiunt, acriter irrumpunt, multiſq; cæſis tandem in fugam conijciunt, quo factum eſt vt trium ferme millium paſſuum ſpatio ad Templum Rhodæ reiecti non ante finem fugæ dederunt, quam ad Sapim amnem ſit ventum: in eo prælio Scalacta Vbertus Florentinus, Foroliuij Prætor, Guido Poſta, Guido Comes, multiq; prætereà nobilitate inclyti ceciderunt. Britonorianus, Foropompilianuſq; Prætores, & Rauennatũ Militiæ flos capti.* Carrarij comẽt. Prope ad verba, quæ Chronologia noſtra dicit, in qua Chronologia noſtra illud noto. *multos ex noſtris non extitiſſe Domi.* Interpretor autem in Bo-

no-

nonienſium auxilium miſſos, vt antea vidimus Anno 1228.& 1229. neq; enim aliquid interea cecidit, quam ob rem prior Ciuitatum colligatio eadem perſeuerante factione diuulſa fuerit. Clades Rauennatum, & cęterarum gentium tanta fuit, vt Fauentini potuerint eas incurſiones tuto, ac libere facere, quas Rubeus narrat, priuſquam narrant Fauentini Annales. Eodem anno factos. *Fauentini* (inquit Rubeus) *ſub veſpere vrbe in equis egreſſi via ſuperiore Foroliuij prætereuntes omnem eam Regionem præda, ac ruinis ad Foripompilij Portas vexare, cum Rauennates, qui ſibi eam Vrbem defendendam acceperant, nihil tum repugnaſſent, neq; etiam cum in Rauennatem planitiem irruentes eam ad pontem vſq; D. Vitalis ſunt populati mox menſe Septembris* (*opportuit ergo priorem incurſionem fuiſſe menſe Auguſti, ſtatim poſt cladem à noſtris illatam*) *ab Oppido Caminata, Meldola ue inferius incendio omnia abſumpſerunt, & denuo Octobri equite, ac pedite omni contracto Rauennatem agrum vſq; ad fornaces Vrbi propinquas flamma vaſtauerunt*. Hæc ille vt ſatis pateat eneruatas admodum fuiſſe Rauennatum vires ex clade à Cæſenatibus ſuſcepta. Credo etiam ſe ſe adiunxiſſe Fauentinis ad depredandum noſtros, ex victoria recente ad ſarciendum damnum in inuaſione Rauennatum memorata toleratum. Cum Anno ſequenti ſe ſe poſtea adiunxerint, vt mox intelligemus. Licet forte ex captiuorum redemptione non parum Prouincię noſtri quęſiuerint. Fauentini vero Annales in tertia incurſione, Rauennam proximam fuiſſe vt caperetur, adeoq; bellum illud in perpetuum finiretur, niſi Prætor Fauentinus ipſemet impedimento fuiſſet. Anno autem ſequenti maximum negotium ijdem faceſſere Rauennatibus, & ſocijs. Duas priores eorum expeditiones verbis Rubei deſcribam. *Fauentini* (inquit) *hoc Anno menſe Aprili cum omni equitatu Vrbe exeunt, & prætergreſſo Foroliuio, cum ad D. Laurentij in Noceto, inde ad Arcem Ermicis mox ad collinam tandem tertio die ad Foranicum perueniſſent, omnemq; illam Regionem præda, & incendio vaſtaſſent Rauennates cum Foropompilianis, Britonorianiſq; & Ioanne Vormacienſi, Chonradi Flaminia*

ANNO. 1236.

ſub eod. ãno.

nia Comitis Vicario obuiam occurrerunt. Sed Fauentinis quarto poſt die præda onuſtis abeuntibus nullum prælium eſt ſequutum. Nec diu poſt kal. Maij egreſſi denuo Fauentiâ in Rauennatem agrũ irrumpunt, eodemq; die cum abſtinuiſſent omni maleficio remigrant domum. Priores duas Fauentinorum expeditiones deſcriptis verbis narrat Rubeus. At tertiam expeditionem die ſeptima ſeu non. Maij factam dicit. Cumq; Fauentinis fuiſſe Mutilinos, & dutienſes, quod & Annales Fauentini fatentur. Cęterum cum omnes narrent exitum felicem fuiſſe Fauentinis infelicem hoſtibus in explicatione ſucceſſus ego præfero Chronicum noſtrum, vt facto proximum, vel coæuum. Hunc ergo in modum exaratur.

De Triunpho Fauentinorum in Rauennates.

Anno Domini 1236. Fauentini hoſtililer cum exercitu ſuæ Ciuitatis, & diſtrictus ipſorum equitauerunt in diſtrictum Rauen: non longe à Ciuitate quinque miliaria apud Godum, & Rauennates cum Ariminenſibus, & Liuienſibns, & Britonorienſibus, & eorum amicis exierunt Rauenna ducendo ſecum omnes prædictos ad capiendam dictam Fauentiam, ſed decepti fuerunt ſpe ſua, quæ cum accederent Fauentinos in fuga conuerſos, tunc ante faciem eorum ipſi Fauentini ſagaciter omnibus ſuppellectilibus præmisſis, vt docti poſt terga eorũ ruentes viriliter comparuerunt, & Populum Liuienſem fere totum ceperunt, & occiderunt primo cum magna ſtrage circa plantam Burſaliagi, deinde Ariminenſes, & Rauennates Populos, quaſi ſine pugna ſconfixerunt, quorum Populorũ milites, qui inſipienter præceſſerunt dictos Populos, & ſuos cum reuerſi eſſent ad Populos iam dictos captiuos, & occiſos ſteterunt à longe, nec vindicare curauerunt ſanguinem Populorum ſuorum, qui effuſus erat propter imperitiam ſuam, ſed confuſi dicti milites reuerſi ſunt Rauennam cum fletu magno. Fauentini vero reuerſi ſunt cum magno triunpho magnificantes Deum, qui dedit eis victoriam de inimicis, qui excogitauerunt ire ſolum cũ ſolis ferreis, qui buffalis conſueuerunt immitti . . . ſecundum quod apud eos repertũ fuit. Hæc ibi cuius narrationis hic eſt ſenſus, & hoc fuit Fauentinorũ ſtratagema. Cũ Rauẽnates aduerſus hoſtẽ tã in-

ſenſũ clam ex omnibus amicis Ariminēſibus, & Feretranis,& Carpineanis vſq; magnũ exercitum conuocarunt ad reſiſtēdũ nedum incurſioni, ſed ad Fauentiam debellandam. Fauentini poſt populationem cum forte miſſi ab eis equites ad explorandum vbi, & quot hoſtes eſſent magnum exercitum, ac ingentem numerum copiarum retuliſſent,iamq;aduenta:e ; impedimenta præmiſere ipſiq; ſpecie fugæ de via decedentes in inſidijs ſe collocauere. Tum hoſtes impedimenta conſequuti credentes præcedere, in fugam prę metu conuerſos Fauentinos ad prædam ſe ſe effudere. Tum Fauentini ex inſidijs emergentes, in confuſos, & implicatos hoſtes impreſſionem fecerunt. Obtinebant poſtremum agmen Foroliuienſes, qui & ipſi inordinati pręcedentes ſequebantur; in horum ergo terga impetum ex improuiſo facientes Fauentini facile imparatos, & inopinantes diſiecerunt nedum, ſed & confoderunt. Antecedentia Ariminenſium, & Rauennatum agmina ſtrepitu, & turbamento audito illuc ſe conceſſerunt, at Liuienſium clade, milites illi exterriti pro vltione ſociorum dolentes, & gementes Rauennam redierunt victoriam quietam, & tranquillam Fauentinis relinquentes. Foroliuienſes ergo tantam paſſi cladem, quorum etiam ter mille captiui erant, cum Fauentinis compoſuere. Quinto enim kal. Iunij vt ſcribit Rubeus ſub eodem anno 1236. Gulielmus Amatus Liuienſium Prætor, imperata Fauentinorum Foroliuianos facturos, conſiliaq; & arma cum illis iuncturos, ab eis Prętorem accepturos Foroliuienſium nomine iurauit. His aucti viribus Fauentini in vltionem Rauennatum, & reliquorum ſociorum, qui cũ illis iunxerant,arma cōtenderunt Britonorienſium ſcil. & Pompilienſium. Quinto itaq; Idus Iunij ſignificato prius Cęſenatibus Conſilio apud Manlianum non procul Foroliuio caſtrametati ſunt, & poſtridie aduentantibus Cæſenatibus vna cum ipſis Britonorianorum agrum diripuerunt. Territi inde Meldulenſes, & Pompilienſes Fauentinis ſatisfecere, eorum ſe fidei committendo. Cęſenates ergo, & Fauentini domum rediere aucti præda. In reditu autem Fauentini,

1236.

Rub. ſub eodem Anno Carrar. & Annal. Fauentini.

a Fa-

à Foroliuienſibus hilariter cum pateris vino ſpumantibus excepti fuere. kal. deinde Octobris alia fuit populatio in Britonorienſes & Rauennates per Fauentinos, & Cæſenates iunctis copijs facta rem totam Rubei verbis refero. *Fauentini kal. etiam Octobris per Foroliuianum copias in agrum Britonorianum adduxere; ibidemq; cum Cæſenatibus coniuncti incendijs, ruinaq; paſſim vaſtitatem inferentes in Forcpompilianum deſcendunt, inde Mainardorum, & Rauennatum villas æqua ſtrage percurrunt donec ad D. Geruaſi pontem, quo prope mare ſurgitur Sapis ventum eſt. Illum Rauennates duobus Caſtellis, & præſidio munierant: ſed præter opinionem excurrentibus eò Cæſenatibus, Fauentiniſq; ij, qui præſidio erant, & longe pauciores quã pro numero hoſtium Rauennam fuga elapſi ſunt. Hoſtes diſturbato ponte Caſtelliſq; domum præda onuſti rediere incolumes.* Iiſdem temporibus Federicus Archiepiſcopus cum Cæſenate Republica de damnis Rauennati Eccleſiæ irrogatis, deq; tributo, quod à Saliani incolis exigebat, contendebat, diuq; contenderat, eo demum Anno 3. kal. Septembris ambę partes communi voto elegerunt arbitrum controuerſiæ Ægidium Pompilienſem Epiſcopum, ſeq; ab eius ſententia nequaquam receſſuros compromiſere. His itaq; duobus Annis Fauentia, & Cæſena factis, & palmis inclaruere.

FINIS LIBRI OCTAVI.

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ,

IAM CÆSENÆ.

LIBER NONVS.

ANNO. 1237. ANNVS ſequitur 1237. ex quo magna rerum fuit in his ipſis Ciuitatibus cataſtrophe. Res eſt altius aliquanto repetenda. Federicus Secundus Imperator cum ſępius à Pontifice admonitus eſſet, vt in Paleſtinam ad opem ferendam fractis Chriſtianorum, ibi rebus proficiſſeretur Anno 1233. Claſſe inſtructa profectionem inſtituit, at cum paullum proceſſiſſet in Apuliam remeauit. Fraudem eam interpretatus Pontifex rurſus Imperatorem à fidelium communione ſecreuit,& lata ſententia Regno priuauit. Quocirca Anno ſequenti (1234.) ſatisfacturus ſpecie ſaltem Pontifici magnis copijs in Syriam iuit, vbi etiam Hieruſalem vltro à Sultano Ægipti, & Syrię Rege conceſſam obtinuit, ibiq; coronatus tanquam Rex fuit. Cæterum tamen Chriſtianorum aduerſus Saracenos conatibus aduerſarium ſe preſtitit. Vnde tacitè con-

ueniſſe cum Sultaño Imperatorem interpretati ſunt Magiſter Templi, & Legatus in Syria Pontificis, & cæteri Chriſtiani proceres, qui ibi pro Chriſto ad expianda peccata ſua militabant; idemq; Pontifici Gregorio ſignificauerunt, & infidam Federici mentem ſuadebant, amor quem ipſe palam Saracenis oſtendebat, quorum opera in bello confidentiſſimè vtebatur, & prætioſa munera, aliaq; per magnę beneuolentię officia, quę inter ipſum, & Sultanum intercedebant. Confirmauit opinionem exitus, nam ſtatim, atq; is ex Aſia diſceſſit, omnia loca conceſſa Sultanus nullo negocio, nemineq; reſiſtente recuperauit: ex literis, ac rumoribus huiuſmodi ad ſe prolatis Pontifex idem Gregorius Ioannem Regem Hieroſolimitanũ ab eo Regno extorrem, de quo antea diximus, in Apulum Regnum cum copijs immiſit ad illud pro Eccleſia occupandum, eiuſq; magnam partem cæpit Anno 1236. Re intellecta Fredericus in Italiam aduolauit; magnoq; coacto exercitu, cum Conradum etiam filium ex Germania, vna cum Duce Auſtrię cum magna manu euocauerit, facilè quæcunq; amiſerat recuperauit, ſed neq; ijs contentus ira æſtuans inuaſit ditionẽ Eccleſiaſticam, atq; patrimonium. Ducatũ Spoletanum, atq; Picenum occupauit; Romamq; præterea obſedit, parũq; abfuit quin Vrbẽ, & Pontificem cęperit, adeo multos Romanos muneribus, & lenocinijs corruperat, atq; à Pontifice alienauerat. Attamen iugi oratione publicisq; ſupplicationibus obtinuit à Deo pius Pontifex, vt Populus Romanus mutatis animis acerrimè pro Vrbis, & Pontificis defenſione pugnauerit, Imperatoremq; repulerit. Interim tamen tota fermè ditione ſua ſpoliatus Pontifex multa in depreſſione degebat. Hinc Imperatoris Factio Ghibellina ſcilicet animos ſumere, & Guelfa dimittere in tota Italia. Sub hac rerũ cõditione ĩgreſſus eſt ãnus 1237. Cęſenæ autẽ Ghibellinę partes Righitorũ Familiæ, vt primarię factionis nitebãtur, quæ poſt ãnũ 1216. depreſſa, cũ ſequacib⁹ nullã auctoritatẽ, neq; forte partẽ in publicis deliberationib⁹ obtinuerat. Totũ cõtraria factio adminiſtrabat. Ordoq; adminiſtrãs vocabatur. Defenſores Guelfę partis. Iã vero

Ioan. Villanius lib. 6. cap. 21.

ex com. Rieſtes Tiber. & Thed. Caliſidij.

ro tũ Ghibellini erigere ſe, atq; reſpeſtare, & ab alijs receptari cæpere. Hinc ego fact arbitror cur ĩ ipſo ãno 1237. in pricipio menſe ſcilicet Ianuarij Cæſenates nulla Fauentinorum habita ratione, cum Rauennatibus, Ariminenſibuſq; Britonorienſibus, cęteriſq; Cęſarearũ partiũ finitimis populis pacẽ fecere. Non tamen ictum fœdus, ſed tædio perpetui vel belli, vel ſuſpicionis cum vndiq; hoſtibus circundaretur noſtros quietem optaſſe credendum, neq; debilitata iam Guelfa ſecta, potuit quietis communi, & iuſto deſiderio reſiſtere. Federicus cum tot trans Apenninum progreſſus feciſſet ad Longobardos cõtrarij fœderis debellandos tranſiuit, atq; cum multas aduerſus eos victorias obtinuiſſet, tandem Mediolanenſium inſtructiſſimum exercitum magna clade contriuit die quarta Nouembris hora nona præter multorum occidionẽ mille, & quingentos cæpit, inter quos Prætor Mediolani fuit filius Ducis Venetiarum Ioannes Theupoli, quem ſi Ioanni Villanio credamus ex alta turri ad Marc ſita trani ſuſpendi iuſſit. Cęteri pariter capti varijs modis perempti. Eam ob victoriam multę Ciuitates in manus Imperatoris deuenere. Et vbiq; factio Ghibellina inualuit. Adeo vt Florentię Guelfi fuerint eiecti. Fauentię pariter Acharisij, qui Ghibellinam ſectam fouebant occaſione vlciſcendi Garatonis, Zambraſij ab Amadore Bulzaga occiſi arma ſumpſere, atq; expulſa contraria Manfredorum factione dominatum Ciuitatis occupauere breui tamen tempore retinuere, nam vix menſe elapſo a Paulo Trauerſario, & ſequacibus eiecti e dominatu fuere, & in carcerẽ coniecti rem ex Chronico noſtro narro. Verbis ipſis vſus rudibus licet. At ruditas ſimplicitatem, & veritatem teſtatur, quam etiam ad verbum fermè recipit, & exſcribit, at verſam in Italicam linguam carrarius repono ego eum cum rubrica, & ſcholijs.

lib. 6. c. 21.

ANNO. 1238.

Rubeus ſub eod. Anno.

De captione Fauentiæ, & captione Achariſij, & fugatione Domini Petri Trauerſary.

de Chronica veteri.

Anno Domini 1238. die 3. Menſis Iuly fuit Fauentia capta, ab Achariſio, & amicis ſuis, & tenuit eam per menſem fugatis ex ea

bo-

homicidis Garatonis cũ Capitaneis aliæ partis, & in capite vnius mẽſis fuit ipſe captus, cũ Dominis Glazerio de Caſtrocario, & Guidone Rambo, Zambr ſi, & Ramberto, & cum prædicta Ciuitate à Domino Paulo Trauerſario, & alijs amicis dictæ partis, & hoc fuit, quia non bene recordabatur iſtius verbi Salamonis, ne credas inimico tuo vnquam, & poſt ſtetit in captiuitate, cum prædictis apud Cauallinum de voluntate, qui eos ceperant multis diebus, & poſtea fuerunt dati nuncijs Imperatoris, & ſteterunt in captiuitate apud Ariminum, & Cæſenam aliquantis diebus, & datis obſidibus fuerunt abſoluti, & ita ſteterunt quattuor, diebus, poſtquam Aclariſius fuit captus cum ipſa Ciuitate Fauentia venerunt Bononienſes, & fugauerunt, & expellerunt, cum magna ſtrage prædictum Dominum Paulum Trauerſarium, cum amicis dictæ partis de nominata Ciuitate, & tenuerunt eam expenſis Fauentinorum multis temporibus; & poſtea die martis Paſchæ Reſurectionis, (anni ſcil. 1239.) oppugnantibus dictam Ciuitatem Comite Aghinulpho cum alijs Comitibus ſuæ partis, & quibuſdam ſuis amicis de Romandiola, venerunt Bononienſes prædicti, quaſi ex inſperato ad damnum Ciuitatis, & ceperunt Comitem prædictum, cum quibuſdam ſuis amicis aliquantis ex ipſis interfectis, omnes alios fugauerunt. Hæc ibi. Bononienſis Hiſtoricus Ghirardatius huius ſolius poſterioris bononienſium expeditionis meminit, aſſerens Fauentiam liberatam ab obſidione Comitum Mutilianæ, & Bagnacaballi opera Bononienſium, quorũ cum imploraſſent auxilium obſeſſi ij tres tribus cum Carrocio miſere, quę Fauentiã profectæ ea virtute in hoſtes impræſſionem fecere, vt in fugam eos coniecerint ducentis captis (quingentos dicit Rubeus) inter quos fuere Comes Mutilianæ, Aghinulphus, Comes Maluicinus, & Comes Bagnacaballi Rogerius. Milites, qui obſederunt Fauentiam viginti millia circiter fuerunt quos fudere Bononiẽſes. Hæc Bononiẽſiũ victoria Guelfos Prouincię animauit; vnde Paulus Trauerſarius inter Rauẽnates proceres Eccleſiaſticæ factioni maxime addictus; cũ Bononienſibus cõuenit ſi auxilia præſtarent eijciendi Friderici, e Rauenna Magiſtratus, eamq; eccleſiæ dominio

ædi-

Garatonis de Zambiaſijs.

ANNO. 1236.

reſtituendis, quod ſequenti Anno 1239. die S. Iuliani Martiris eam Ciuitatem occupauit, expulſaq; contraria factione ſibi dominium vindicauit Vrbis. Repono Chronicum noſtrum cum rubrica, & ſcholio.

Ex Chronica veteri. *Anno Domini 1239. die B. Iuliani Martyris Dominus Paulus Trauerſaria in ſua legalitate, ſeu forte per contrariam abſtulit Rauennam Imperio, & nuncijs eius cum adiutorio Rauennæ, & Fauentiæ expellentes ex ea omnes ſuos vicinos amicos aduerſæ partis, qui volebant exire de ipſa ſua voluntate deſtruens Turres, & Domos amicorum aduerſæ partis paruas, & magnas.* Erat autem contraria pars Comitum Guidiorum familia, & ſequaces.

Carrarius. Hoc Anno die tertia Iunij poſt horam nonam maxima fuit, ac integra Solis eclipſis adeo vt Stellę viderentur. De qua eclipſi rudi eo ſeculo eiuſmodi verſus conſcripti habentur.

Annis ter denis, bis centum mille nouenis
Iunius intrabat, cuius lux tertia ſtabat
Sol obſcuratus fuit, Orbis obtenebratus
In media luce capit fore Sol ſine luce
In hora totus fuit nitor à Sole remotus
Sub feria ſexta ſunt hæc miracula geſta.

Addit vero idem Chronicũ noſtrum hæc verba. *Et quoddam foratum erat ignitũ in circulo Solis ex parte inferiori.* Duobus poſt Annis conſequuta eſt mors Gregorij Noni Pontificis. Sequenti mox Anno Paulus Trauerſarius iam Rauennæ

ANNO. 1240 Dominus cum Gregorio Montelungo Pontificio Bononię, ac Lombardiæ Legato aduerſus Imperatorem fędus contraxit: conſilium eiuſdem Legati vna, & Ducis Venetiarum, Azonis Eſtenſis, & multorum aliorum aggrediendi atq; occupãdi Ferrariam. Regebat eam Princeps eiuſdem diuturnus Salinguerra Taurellius; Satis ab amicis, & à milite firmus Vrbem etiam munitam defendebat attamen ceſſit ætatis forte frigiditate fractus quadrimeſtri obſidioni, ſeq; legato dedidit, qui Salinguerra Venetias relegato vbi etiam breui obijt Ferrariam regendam Azoni Eſtenſi tradidit obſeſſa fuit Ferraria die ſecunda Februarij, & capta ſub fine Maij die ſcilicet

24.

24 Cæſenas vſq; toto hoc tẽpore in Pontificijs partibus,& in priſtina libertate permanſit, Imperatori contraria licet in ſinu Ghibellinã factionẽ admodũ erectã includeret; quieuit autem poſtquã pręſertim Paulus Trauerſarius Rauennã occupauit, nullũ enim inter eiuſdẽ factionis Ciuitates erat diſſidiũ. Foro liuiũ ſane Friderico adhærebat,attamen à Bononienſibus Fauentiã protegẽtibus cõtinebatur,ne cõmotionẽ vllam faceret. His irritatus damnis Fridericus ex cuius deuotione Ferraria, & Rauẽna,& Romania ferme tota ſubtracta erat,in Romaniã cũ exercitu contendit Rauẽnãq;primo loco obſedit (mortuus erat paulo prius Paulus Trauerſarius) atq; intra ſex dies obtinuit. Obſedit deinde Fauentiam,quę diutius reſtitit,cũ enim menſe Auguſti eã Imperator obſederit Anno 1240. obtinuit ſolũ Anno 1241. die 14. Aprilis quoniã vero de Anno aliqui aliter ſcribunt Chronicum noſtrum affero, de antiquiore etiã Chronologia deſumptum pono rubricam, vna cum ſcholio.

De captione Rauennæ, & Fauentiæ facta per Imperatorem.

Anno Domini 1240. de Menſe Auguſti Fridericus Imperator venit Rauẽnã,cũ D.Henrico filio ſuo (eſt hic error,debet ſcribi cum Hentio filio ſuo,Henricus enim iamdiu mortuus erat) *& obſedit eã ſex diebus,ita habuit ipsã Ciuitatẽ cũ. . . . hoc facto eodem mẽſe iuit Fauentiã, & obſedit eã circũ circa æſtate, & pene multis diebus cũ Ciuitatibus Prouinciæ iſtius excepta Bononia, & cũ quibuſdam de Tuſcia fidelibus ſuis, & ita obſedit eam vſq; ad diẽ Dominicũ 14. Menſis Aprilis,& tunc data eſt in manibus dicti D.Imperatoris operante D. Rainerio Comite de Cunio, cũ fidelibus ſuis, qui erant ſecũ,& cũ paucis amicis Acheriſij,qui erãt adhuc in ipſa Ciuitate.* Hæc pro tẽpore inuaſionis, & duratione obſidionis. Durauit ergo circiter octo mẽſes,nõ nouẽ, vt dicit Carrarius, neq;ſeptẽ ſolũ,vt B.Antoninus,ſed vel octo integris mẽſibus, vel paullulũ in terfuit. Quod vero dicitur ibi multos ex Tuſcia milites acceſſiſſe Io. Villan.in exercitu Imperatoris alias fuiſſe certatĩ Florẽtinos Guelfos & Ghibellinos aſſerit Ciuitates autẽ Prouincię, quę Imperatori in obſidione adfuerũt,certũ eſt fuiſſe Ariminũ, Britonoriũ,Foropõpiliũ,Foroliuiũ, & Imolã;

Chronico veteri.

lib.6.cap.2.

De Cæſena ambigendi eſt locus ſolum enim poſt captam Fauentiam conceſſit Imperatori vt Caſtrum, Arcemue imponeret; vt mox dicemus. Interim Fauentinis ob diuturnam reſiſtẽtiam iratus Imperator multos eorũ capite damnauit, poſteaq: Ciuitatem Populo Foroliuienſi regendam tradidit, prę ſertimq: Tedaldo Ordelafo, & ſuperbo Arguliofo. Ob ſecundas ergo Friderici res Cæſenates ratione prudenter ſubducta vltro ſe Imperatori dedidere, qui cum optime ſciret Ciuitatẽ ſuapte indole Eccleſiaſticarum partium ſtudioſam ea conditione eam cum venia preteritorum ſuſcepit, ſi pateretur Caſtellum ſibi cum prę ſidio imponi, quod conceſſit Ciuitas ſitum, ſcilicet aſſignando cum Arce à Friderico primo condita. Imperator autem ea diſturbata aliam firmioribus muris, & propugnaculis ampliore mq: excitauit. Chronicum idem noſtrum. *Anno* (inquit) *Domini 1241. kal. May Cæſenates dederunt Domino Federico Imperatori Caſtrum nouum de Cæſena, vt ibi conſtrueret munitionem ſuam, & ipſe eodem menſe, quo ſibi datum fuit deſtructis omnibus domibus, & Turribus exiſtentibus in ipſo Caſtro præcepit illud reædificari muris, & Turribus groſſis*. Idem, ſed elegantius ſcribit Rubeus *Cæſenates* (inquit) *kal. Maij ſecundis Frederici promoti rebus, Caſtrum nouum Cæſenate dederunt*. Vt hinc pateat ſolum poſt Fauentiam captam Cæſenates ſe Imperatori dediſſe, qui ditionem liberaliter accepit, modo Arcem firmiorem, & prę ſidium paterentur. Credere vero oportet Ghibellinos in regimine primas habuiſſe, ſatis autem fuiſſet ſi Guelfi ſuas ſedes retinere potuiſſent, & non extorres à Patria abire. Quorum hoc multo veriſimilius. Fridericus enim ſe vbiq; & ſemper infenſum contrariæ factioni præbuit, vt oporteat ſaltem primores factionis Guelfę, vel vltro abijſſe, vel fuiſſe expulſos, quod etiã ex literis infra Henrici patebit. Illud autem falſum, quod in quodam manuſcripto legitur Anno 1243. ordinem Cęſenę Regẽtẽ defenſores Guelforum fuiſſe, cum ab Anno 1241. vſq: ad 1248. ſub Imperatore fuerit, eius etiam præſidio coercita. Depreſſis ergo Fauentia; & Cæſena, Foroliuium con-

Carrarius, & Rubeus ſub Anno 1241.

tra multum ſumpſit incrementi, cui etiam Imperator ius condendæ monetæ conceſſit, preterea vero ſuis eadem Ciuitas armis Ceruiã occupauit, quã tamen illis Veneti Anno 1243. cum aliquando obſediſſent, abſtulerunt. At Fridericus occupata Romania Bononienſem agrũ fęde vaſtauit, publicæq; Academię priuilegio Ciuitatem ſpoliauit, quam Patauium tranſtulit, vbi florentiſſima ſemper perſeuerauit, etiam reſtituta Bononienſi, & perſeuerat. Anno eodem 1241. quo Cęſena, & reliquæ Ciuitates in Imperatoris manus deuenere. *Carrarius.* Menſe Auguſti obijt Gregorius Pontifex moleſtijs ex Eccleſiæ per Fridericũ depreſſione confectus, præter enim occupationem vniuerſę fermè Eccleſiaſticæ ditionis inſederat adeo vias omnes, vt Pontificijs Nuncijs extra Italiam non pateret aditus, cumq; Pontifex Mari ad Gallum, & Anglum Reges miſerit duos Cardinales Preneſtinum, & Portuenſem, qui auxilium aduerſus Imperatorem peterent, quiq; eorum Regnorum Prȩlatos ad Concilium Romæ indictum conuocarent eos cum Prȩlatis multis redeuntes Romam Genuenſium claſſe vectos per Piſanos Fridericus partim demerſit, partim cæpit, atq; in diuerſos, ac duros carceres diſperſit; Piſani enim eius iuſſu claſſem inſtructam parauere, atq; Genuenſes adorti inſigni victoria fregere, & qui vehebatur Cardinales, Epiſcopos Abbates obtinuere ad Inſulã Meloriam, ad quam poſtea labentibus Aanis ipſi iuſto Dei iudicio à Genuenſibus victi Imperium omiſere, & vires, quas nunquam amplius reparaverunt. Gregorio ſuffectus eſt poſt menſem Celeſtinus quartus die ſcilicet 22. Septembris, qui decimo ſeptimo poſt die, vita deceſſit. Poſt illum Annum 1. menſ. 9. Eccesia Pontifice vacauit, quouſq; ſcilicet Fridericus Cardinales ad Meloriam captos, tandem præcibus Balduini Imperatoris Conſtãtinapolitani fatigatus dimiſit. Tum electus eſt in Pontificem Sinibaldus Genuenſis ex nobili Fliſcorum Familia, Cardinalis, antea Friderico valde amicus fuitq; Innocentius ſecundus appellatus. Hic prius Imperatorem pro priſtina amicitia monuit vt ſibi ditionem Eccleſiæ occupatam reſtitueret. Impera- ANNO. 1243.

rator autem blandis policitationibus ipſum de die in diem du cere, quod cum intellexit Pontifex iuſta ira incenſus dignæ pro factis animaduerſioni animum intendit, quo circa clam ex patria viginti triremibus euocatis ipſe cum Cardinalibus, & vniuerſa fennè aula conſcendit, tutoq; Genuam peruenit, indeq; in Lugdunum Galliæ conceſſit vbi Concilium coegit, in quo Fridericum Imperio ſententia lata vniuerſo conſpi-

ANNO. 1244.

rante Concilio exuit, piorumq;communione priuauit. Excitauerat vero ad Concilium Imperatorem,qui nunquam comparuit. Mandauit ideo Pontifex Electoribus, vt alium Imperatorem eligerent, qui Henricum Haſſiæ, & Turingię Landgrauium elegere, qui Annum tantũ vixit eius literas habeamus ad Theodoricum Rauennatem Archiepiſcopum,quas penes Rubeum legimus, inter cætera vero ibi legimus. *Deuotionem tuam requirimus attentius, & monemus, quatenus viros nobiles, qui de Arimino Rauenna, & Fauentia, & alijs Ciuitatibus, & caſtris Romaniolæ per Fridericum quondam Imperatorem ſuper eos regnantem ex domibus proprijs ſunt eiecti, & bonis omnibus ſpoliati quantum ſcis, & potes debeas conſilio, & auxilio confouere, ac eos efficaciter inducere non deſinas, vt ipſi vnanimiter ad confuſionem ſuorum inimicorum, & receptionem rerum ſuarum quantum poſſent operam adhibeant efficacem.* Ex his patet id, quod antea coniecimus à Friderico Romaniam adepto ex ſinguliſq; eius locis expulſos cõtrarię factionis homines boniſq; omnibus ſpoliatos;ſaltem ſcilicet,qui inter eos eminebant,cõſpicuiq; erant. Quo ferme anno Synodus damnauit Fridericum conuenere inter ſe Rauennates, & Ariminenſes,& in conuentione ipſa recruduiſſe in Cæſenates odium moſtrauerunt.

Carrarius ſub Anno 1245.

Pacta hæc fuere. *Rauennatum tum perſonas, tum res incolumes, ac tutas eſſe Ariminum,& in Ariminenſium ditione vniuerſa tum terreſtri,tum maritima non ſecus, ac ipſos Ariminenſes poſſeq; inſtar eorum mercaturam omnem exercere, ex capta vinorum non licere ſcilicet cellam Arimini vinariam ad vendendum condere. In nundinis quoq; Ariminenſibus permitti Rauennatibus eſſe inſtar Ariminenſium immunes præterquam à vectigali, quod anti-*

qui-

quitus Imperatori ſoluebatur. Pollicentibus quoq; Ariminenſibus præſtituros ſe Rauennatibus exercitum, & equitatum per totam Cæſenatum ditionem, & à Betona vſq; ad Caſtilionem Epiſcopi Foroliuienſis, & à Mare ad Alpes, ad Argentamq; tradituros illis manum equitatus ſui, & cæterorum ſuorum amicorum, dum tamen Rauennates illis naues preſtent, vt militibus ipſis Rauennatibus præſtare ſolent, ſiq; Rauennates exercitum poſtulauerint teneantur Ariminenſes præſtare illis ſingulis Annis vnum intra quindecim à petitione dies ipſum cogendo, & intra alios quindecim dies eundem Rauennatibus ſiſtendo ſuis ſumptibus, ac ad vtilitatem pariter, ac damnum ſuum, & ſi acciderit capi Ariminenſes dum pro Rauennatibus militarent, teneri Rauennates eos redimere, non ſecus, ac milites Rauennates ſi captiui fuerint, vel ſi hoſtium captorum adfuerit copia permutatione eorum eandem redemptionem facere. Siq; Rauennates cum Cæſenatibus bellum geſſerint iungent cum illis Ariminenſes arma, neq; cum Cæſenatibus pacem, aut inducias, aut pactionem aliquam abſq; Rauennatibus inibunt. Quæ iurari debeant ab omnibus quindenos Annos vſq; ad ſeptuaginta nactis. Debeantq; Rauennates, & Ariminẽſes homines Arimini eligere, qui iurẽt ſe abſq; fraude, ĩtra 40. diẽ definituros omnes quærelas, quæcunq; inter Rauennates, & Ariminenſeſq; oriantur .... Atq; Ariminenſes ita iurarũt ſe facturos vſq; in annum quadrageſimum, ea tamen conditione, vt altera parte petente quinis annis iuramentum, parte petenti rurſus exhiberetur. Salua tamen remanente fidelitate debita Henrico Imperatori Regi Romanorũ ſemper Augusto. Colligitur ex his ſuſpectã eſſe Rauẽnatib⁹ Cæſenatẽ ditionẽ, cũ ꝑ eã mercimonia ſua ab armata Ariminẽſiũ manu aſſociari petierint, vel antiqua, vt dicebã odia recruduerant, vel diffidebant, eo quod cũ ipſi Henrico Imperatori parerẽt Cæſenates cõtra ob ĩpoſitũ præſidiũ ſub Federico adhuc permanebãt. Dicitur tãtã fuiſſe tũ frugũ omniũ vbertatẽ, vt Bononię menſura (quã ij corbã vocant) tritici tribus ſolidis, ſeu bononenis, vt ibi apellãtur; fabæ duobus zeæ ſeqſui ſolido vęnierit. Fridericus ĩterĩ ſub Concilij Lugdunẽſis tempore tãquã illuc iturus ad Alpes

vbertas maxima.
Carrarius.

ac-

acceſſerint, cũ Parma ãtea illi deuota ab eius Imperio defecit. Expulerat Guelfos, atq; bonis omnibus expoliauerat Fridericus, vt Ghibellinos veluti Imperij ſtudioſos extolleret; quo facto nimis multam hoſtium ſibi copiam comparauit, eamq; pro inopia deſperatam. Habebantq; in ſingulis Ciuitatibus, qui eandem cum ipſis factionem imbiberant, licet diſſimulatione comprimerent. Parmenſes ergo exules copijs aucti Mõtelongi Legati Parmam inuaſere, & occiſo Prætore Henrico Teſta Aretino occupauerunt: opera præſertim Bernardi Rubei, id factum Rubeus Hiſtoricus ſcribit, qui Bernardus cum primum ex intimis Friderici eſſet, poſtea ex ſuſpectis quibuſdam verbis ſibi timens, adeoq; ab eo alienatus ſe Pontificio Legato iunxit. Occaſioneq; ex diſceſſu Imperatoris arrepta Patriam à Cæſareis ad Pontificias partes traduxit. Audita eius Ciuitatis rebellione Fridericus conſilium adeundi concilium, vel diſſimulationem abiecit, & coacto ex omni Italia exercitu Ciuitatem illam obſedit. Hæc fuit celebris obſidio, in qua Caſtra ab Imperatore in formã vrbis cõſtructa. Fuitq; Vrbs Victoria appellata cuius faſtum, & luxum, ac delitias legat quiſq; apud Hiſtorię eius Scriptores, nõ eſt eiuſmodi enarratio huius mei inſtituti, ſat ſit hic exitum obſidionis infauſt Imperatori exponere, dum is tędio longę obſidionis venatum proficiſcitur obſeſſi explorato diſceſſu in Caſtrenſem Ciuitatem irruperunt, Victoriamq; vincunt, ac expoliant, atq; diſturbant coegereq; exercitu ammiſſo Imperatorem Cremonam aufugere, at ad Flaminiam deueniendo. Anno 1248. Octauianus Cardinalis Vbaldinus Pontificis Legatus Bononienſibus ſecum copijs ductis in Flaminiam venit, vt eã imperio Pontificio vniuerſam reſtitueret. Cum Legato erant ſingularum Ciuitatum eiecti à Friderico, qui ſcilicet erant partium Eccleſiaſticarum ſtudioſi. Bononienſes Annales primũ Imolam occupatam narrant, tertio loco Foroliuium. Rubeus, & Carrarius Foroliuium primo loco obſeſſum volunt, dicuntq; Caſtra ad D. Martini in via collocata, eo forte conſilio, quod illa Ciuitas erat maxime Imperatori, qui, ei plurimum

ANNO. 1248. *Rubeus ſub eod. Anno.*

mum

mum fauerat addicta; vnde eius deditio cæteris Ciuitatibus eſſet exemplo, futura vt cumq; res ſe habeant ſe Foroliuium tum Cæſena ſe ſe Legato dedidere, qui ſcilicet exules omnes Patrijs reſtituit. Cęſenæ autem Arcem à Federico impoſitã euertit vt libertate Eccleſiaſtica prę ſidio omni ſublato frueretur. Cęteræ pariter Ciuitates Imola, Fauentia, Ariminũ, Rauennam, Ceruia, & Britonorium legati mandata fecere. Rauenna eo facilius, quod Theodericus Archiepiſcopus diu a Federico in vinculis habitus; tũ vero Legato iunctus, eratq; Federico infenſa, à quo depreſſa fuerat, attamen pars in ea praualens erat Ghibellinę factionis verũ tamẽ cũ aliqui etiã Guelfi intus eſſent, & extra omnes expulſi infirmior ea ratione defenſio reddebatur, proindeq; ipſa quoq; facile ceſſit Legato. Rurſus ergo tota Prouincia in Eccleſiaſticam ditionem conceſſit, tum quoq; contrarię factionis homines ſaltem potiores, vel abijſſe ſponte ne viderent aduerſarios præpollentes, eorum faſtu immo inſolentiæ, & iniurijs expoſiti, vel etiam expulſos iuſſu Pontificiorum Rectorum fuiſſe. Vtrum autẽ fuerit certe extorres fuiſſe Ghibellinos primates colligitur ex Innocentij Summi Pontificis literis, quas infra reponemus. Ghirardatius Bononienſis Hiſtoricus ſcribit hoc tem- *Ghirard.*
pore à Bononienſibus Romanię dominium acquiſitum. Atteſtantur aliquo pacto, quę de Rauenna ſumus dicturi. Crederem ego commendatam Bononienſibus à Summo Pũtifice Prouinciam, ceu in cuſtodiam vt Ciuitati magnę potentlæ, & Eccleſiaſticæ factionis ſtudioſæ, atq; ab Imperiali auerſæ. Tunc certe magnum virtutis, & erga Pontificem fidei ſpecimen exhibuit. Quæ aduerſus tantum Imperatorem, quantus
Federicus erat ſe ſemper inuictã prębuit; at Anno pręſertim 1249.
ſequenti ſcilicet 1249. quo Entium filium eius, & Sardiniæ Regem magna clade affecit, & cæpit. Bellum, & pugnam aliqua ex parte referam. Ad res etiam noſtras pertinent, qui propte auxilia Bononlenſibus, vna cum reliqua Prouincia, & & cum Piceno etiam miſimus. Fauebat enim Pontifex, cui eę Regionis parebant, Bononienſibus, & Bononia erat veluti

ca-

caput in his partibus Eccleſiaſticæ aduerſus Imperatorem factionis. Bononienſes ergo magno coacto exercitu ex Picentibus Flaminijs, ex Marchionis Eſtenſis copijs & ex Ciuitatis ipſius delectu Duce Philippo Vgone Prætore bellum Mutinenſibus intulerunt. Dicitur Marchio Eſtenſis Azo miſiſſe termille equites, & pedites bis mille. Mutinenſes ad inuaſionē Bononienſium nuntium ad Entium miſere Sardiniæ Regem Friderici naturalem filium, qui florens ętate intra quartum luſtrum proceritate, & pulchritudine corporis, ac militari virtute cęteris eminebat. Rex magno cum exercitu aduenit, ex Germanis ſuis conflato ex Cremonenſi militia, exq; Ghibellinis Tuſcis, Longobardiſq; exulibus, qui multi erant, & pro ſtudio partium, & pro exercita diu militia magnæ virtutis manus. Aderant Mutinenſes ferox, & ipſi militum genus, atq; contra laceſſentē hoſtem magno odio inflammati congreſſi exercitus maxima virtute pugnauerunt, diuq; anceps fuit victoria, at tandem à Bononienſibus ſtetit, qui pluribus occiſis omnibus fugatis Regem ipſum cæpere, vna cum Boſio Doúario Cremonenſium Principe. Entius Bononiam captiuus ductus poſt cuſtodiam Anni 23. obijt. Cuſtodia fuit a ſplendore Regio non diſſentanea. Hinc iam fortuna Friderici ruebat, qui poſtquam in generali Concilio à Pontifice damnatus fuit omnia fermè aduerſa expertus eſt. Diuino quaſi Numine Pontificiam imprecationem proſequente. Chronicum noſtrum captum ponit Entium die ſeptima Iunij Carrarius die 24. Auguſti, at Hiſtoria Bononienſis, cui ſtandū die 26. Maij die ſacra Auguſtino illi, qui Anglos ad Chriſti cultum ab Idolis traduxit. Omnes in anno 1249. conueniunt. Conſequuta eſt Friderici mors Anno ſequente idibus 2. Decembris aliqui Panormi obijſſe, aliqui Ferentilli Oppidi Regni Apuli morbo defunctum nonnulli aſſerunt, at alij, cum iam ex morbo conualeſcere inciperet, ceruicali ad os iniecto à Manfredo filio ſpurio ſuffocatus. Poſtq; Fridericus Imperio à Pontifice abdicatus fuit ſtatim Electores Henricum ſuffecerunt Landgrauiū Thuringię, qui poſt annum cum vitam, & Imperium

re-

reliquerit ſucceſſorem habuit Olandę Comitē Guglielmum, qui ad Annū vſq; 1255. vixit, & Imperium retinuit, Fridericus tamen quouſq; vixit, & nomen, & iura Imperij penes plurimos retinuit. At Anno eodem 1249. magna accidit Rauennæ perturbatio. Cum multi enim eſſent Ciues, & nobiles Rauennates ſtudio partium ex Patria eiecti illi ſubnixi auxilio Comitum Bagnacauallenſium eorumq; factioni Rauennam ex improuiſo occupauerunt eiecta Polentanorum familia cum ſequacibus, direptaq; Prætoris domo, qui erat Albertus Cacianimicus Bononienſis, & tū aberat, & capto Bartolomeo Vberto Prętoris aſſeſſore. Irrupere quoq; in Sacrarium Vrſiani Templi fractis foribus, indeq; tres ſaccos monetę alios Venetæ, alios Rauennatis aſportauere, quorum ſinguli à robuſto homine non poterant loco dimoueri. Rem hunc in modum deſcribit Rubeus. *Comitum* (inquit) *Bagnacauallenſium factio in quibus erant Comes Rogerius Filarardus, Comes Guido eius Frater Bagnacauallenſes, & Rauennates Ciues, Anaſtaſius ex Anaſtaſiorum Familia, Fercellus Alidoſius Iudex, Thomas Gleſius Vgonis filius, Vgo Saxus omnes Rauennates plurimiq; eorum aſſecla Guidonem Polentanum, eiuſq; factionis cæteros Rauenna eiecerant*. At Chronicum noſtrum breuiſſimè. *Anno* (inquit) *Domini 1249. die tertia Octobris capta fuit Rauenna à Comitibus Bagnacaballi, & omnibus amicis ſuis*. Obſidebant tum Bononienſes vna cum Cardinali Vbaldino Legato Mutinam, cum qua demum pace inita, adeoq; obſidione ſoluta Cardinalis cum Philippo Vgonio Prętore Bononiæ, cum conſulibus
Mercatorum, & Menſariorum, ac Antianis Populi, & Rei- 1249.
publicę Bononienſis Legatis Rauennam venit. *Cacianimicum in priſtinum* (verba Rubei refero) *Magiſtratum reſtiturus Vrbemq; in fidem, poteſtatemq; ſuam, & Antianorum accepturus*. Vt ex his conſtet Dominium ſibi Rauennæ tunc Bononienſes arrogaſſe, quod clarius ad huc ex mox ſequentibus fit, Cū ergo Rauennates non paruiſſent iuſſui, neq; etiam Cardinalē, & cęteros Vrbe recepiſſent tum Pontificius Legatus Rauēnates perinde, atq; Romanæ Eccleſiæ, Guillelmi Regis Roma-

 no-

norum, & communis Bononiæ, ac perduelles pronunciato edicto eas omni Æmilia priuauit, & hoſtes pecunia, quæ damna Prætoris, & Aſſeſſoris ſarcirentur multauit. Ex quo edicto conſtat, & Bononienſium dominium, & Imperatoris, vel Regis Romanorum dum pacate ſe cum Eccleſia gereret conceſſione etiam Pontificis aliquod in hanc Prouinciam fuiſſe. Exitus autem hic rerum fuit. Rauennates paruere Legato, & ſatisfecere impoſitæ multæ pro damnis compenſandis Pretoris, & Aſſeſſoris. Damnum Prætoris fuerat decem millium, & octingentarum librarum Rauennatium. Aſſeſſoris quingentarum. Rem hunc in modum ſuccinte ſcribit Rubeus, at Carrarius multo diligentius, atq; diſtinctius refero verba eius eod. quo ſcripta ſunt Italico ſermone, vt fundamentum pateat Rauennatis diſſidij, & error emendetur, qui irrepſit in Rubeum, & Carrarium ipſum dum ſcribunt e Comite Rogerio Polentanam factionem expulſam loco Trauerſariæ. Verba ſunt poſt captionem Rauennæ, & repulſos Cardinalē Legatum, & Magiſtratus Bononienſes. *Il Papa ſcriſſe à Filippo Fontana Eletto di Rauenna, che con la ſolita ſua deſtrezza s'adopraſſe di far ritornare i Rauennati all'obedienza di S. Chieſa altrimenti procedeſſe contra di quelli con interdetti, e ſcommuniche, finalmente ſi reſolſero tanto per queſto, quanto per altre occaſioni di ritornare all'obedienza del Papa facendo compromeſſo nel detto Filippo Fontana eletto Arciueſcouo come dicemmo di Rauenna, & in Pietro Priore della Chieſa di S. Maria in Porto, in Traſimondo da Fano Podeſtà di Rimini, in Tolotendo Gambacero, in Leone Boccadiferro Cittadini, & ambaſciatori del commune di Rimino, Sndici Procuratori, e Nuncij ſpeciali del predetto Commune accioche eſſi come arbitri, & amicabili compoſitori ſopra le liti, e differenze, e diſcordie ch'erano, e poteſſero auenire frà Deomel Saliei de Ghezzi Sindico, Procuratore, Nuncio, & Attore dell'Vniuerſità, e di tutta la parte de Trauerſari da vna parte: e Deppo d'Vgone Sīdico, Procuratore, e Nuncio ſpeciale del Cōte Rugerio, e dell'Vniuerſità, e parte di detto Conte . . . . . . per occaſione de beni tolti, e de danni, & ingiurie date vniuerſalmente dall'vna parte all'altra, ò di per-*

perſone particolari, ò per altra occaſione di quel tempo in quà, che come dicemmo Rauenna fù preſa per il detto Conte Rugieri, e ſuoi ſeguaci ſententiarono, laudarono, & arbitrarono che foſſe piena remiſſione, & aſſolutione frà le parti predette di tutti i mali, ingiurie, danni, rapine, incendi, e diſcurſioni delle caſe, & alle perſone, e nelle robbe da quel tempo, che Rauenna fù preſa dal predetto Conte, e ſuoi ſeguaci fino al preſente giorno, &c. . . . .

E che tutti i Priuileggi, e reſcritti impetrati da quel tempo, che Rauenna fù preſa ò dalla Chieſa, ò dall'Imperio tanto dalla parte del prefato Conte, e del già Vbertino contra la parte dei Traueſarii, ò dalla parte dei Trauerſari, contra la parte predetta tanto in commune, quanto in particolare di ciaſcuna perſona ſiano caſſe, & nulle. Satis ſit hæc ex multis repoſuiſſe, ex quibus conſtat nõ fuiſſe Polentanos eiectos à Comite Rogerio, ſed Trauerſarios idq; ratio partium, & factionum poſcit aſſerere: nam Cardinalis Vbaldinus cum Anno 1248. Flaminiam, cum Rauenna imperio Eccleſiaſtico ſubieciſſet, non contuliſſet Polentanis Ghibellinę factionis ſtudioſis arbitrium rei Rauennatis, at Trauerſarijs, qui egregiè ſemper partes Eccleſiæ fouerunt, congruebat potentiam à Pontificio Legato tradi. Cęſena interim quieuit, quod pars expulſa minus valida fuerit, nec idcirco potuerit intus permanenti negotium faceſſere. Erat politicę prudentiæ indulgere contrarię factioni tantumq; illi tribuere, vt mitius affecti potuerint permiſſæ conditioni acquieſcere. Vallauerant ſe præterea Ciuitates aduerſus extorres mutuo fędere, cuius index eſt id quod penes Carrarium legimus in conuentu Cęſenæ indicto à Suppino comite Prouincię die prima Februarij Anno 1251. indixit vero Conuentum Suppinus, vna cum Filippo Fontana Rauennate Archiepiſcopo, & Pontificio Legato. Ad quem Conuentum venere Alberghettus Manfredus, & Rainerius Valbonenſis Fauentini electi à Prętore, & Senatu Fauentino nemine diſcrepante, qui Cęſenam venirent, & de bello aduerſus rebelles, & extorres conuenerant cum reliquo Concilio: verũ de pace, cum ijſdem rebellibus eorumq; recaptione nihil ſtatui poſſe,

niſi cum Comite Suppino, & Archiepiſcopo prædicto conuenerint duo Ciues Fauentini, à Fauentino Senatu vna cũ Prætore Ciuitatis eligendi de quorum electione publicum pateat inſtrumentum à Notario Fauentino cõſcriptum, & confectũ, & quicquid ſecus factũ fuerit nullas vires habeat. Pars ergo tũ Guelfa Ciuitatũ Eccleſiaſticarũ ſe ſe inito fędere aduerſus cõtrariã, & eiectã muniebat proniorq; erat ad bellum, quã ad pacẽ, & receptionẽ Gibellinorũ eiectorũ. Anno eodem die Sabbati, qui erat feſtus D.D. Simonis,& Iudæ Cęſenam venit Innocentius Quartus Pontifex ex Gallia rediens, qua de re Chronicum noſtrum exſcribo licet in eo deſiderem pompã, qua receptus fuit, ominiſſam. Stylus Ciuitatis noſtræ ſuadet fuiſſe inſignem, ita enim accepimus Clementem Octauũ Ferraria redeuntem quadraginta ab hinc annis; verba Chronici ſunt. *Anno Domini 1251. in die Sabbati quarti exeunte Octobries in feſtiuitate Sanctorum Simonis,& Iudæ Sanctiſſimus Pontifex Innecentius Papa Quartus venit Caſenam, & cum eo erant ſex Cardinales, ſcilicet Dominus Gulielmus Fliſcus Nepos Domini Papæ, Dominus Ioannes Caetanus, Dominus Ricardus Epiſcopus Albanus, Dominus Ioannes Columna, Dominus Petrus de Baro, & Magiſter Ioannes de Olecta, & ſex Notarij* (ſcilicet Protonotarij) *Archiepiſcopus Rauennæ, Archiepiſcopus Pariſienſis, Archiepiſcopus Sion, Epiſcopus, de Chorinthio, Epiſcopus Mantuanus, Epiſcopus Fauẽtinus, electus Foropõpilij, Comes de Sauoia, qui fuit Comes de Flãdria, Comes S. Bonifatij Comes Rugerius, & Dominus Thomaſius de Foliano Mariſcalcus D. Papæ, Nepos eius, & tunc idẽ Mareſcalcus iuit Ceruiã,& intrauit Caſtrũ Ceruiæ.* Cũ Põtifex aduenit nondũ Rauenna ad Imperiũ Eccleſiaſticũ reuerterat vt reuertiſſe opera Archiepiſcopi Fontanę ſupra diximus ea de cauſa ergo Thomas Nepos Põtificis iuit Ceruiã, inde Caſtrũ D. Petrus ad Vincula ingreſſus vbi Filippus Arhiepiſcopus electus Rauẽnę cũ non eſſet intus ad eam Ciuitatem acceſſus in Corona omnium ibi Popularium,& Clericorum, & Laicorum monuit publicè Rauennates tanquam pręſentes, vt ad Pontificis obedientiam reuerterentur infra quin-

de-

decim dies, ſecus ſe aduerſus illos iuxta tenorem literarum Pontificiarum proceſſurum interminatus eſt. Tum ergo Rauennates, & diras Pontificias metuentes, & bellum, cui ſe impares ſentiebant, ad Pontificiam ditionem redierunt ea ratione, & modo quem proximè expoſuimus. Interim Cæſenates Eccleſię ſubierāt, abſq; ſeditione vlla licet aliqui Ciues, vt Guibellinæ factionis expulſi non ſinerent ab omni ſuſpectione liberam, & vacuam degere literę Innocentij Peruſio emiſſę eodem anno 4. Id. Decembris indicant aliquos fuiſſe Cæſenates Friderici factionis, hoc eſt Ghibellinę exules ſcribit Pontifex ad Filippum eundem Fontanam Rauennæ Archiepiſcopum, & Pontificium Legatum, inter cætera hæc habet. *Quocirca diſcretionem tuam rogamus, monemus, & hortamur attente per Apoſtolica tibi ſcripta mandantes, quatenus venerabilem fratrem noſtrum . . . Epiſcopum Feretranum, & dilectos filios nobiles viros M. & C. fratres eius, nec non communia, & vniuerſitates Vrbini, & Montis Feretri. Homicideos, Bannitos Ariminenſes, Caſenates, Fauentinos, Britonorienſes, exteriores, & Rauennates interiores, & homines Caſtricarij de Romaniola, qui dicuntur quondam F. dudum Imperatoris, & C. eius filij manifeſti fautores, vt ad mandatum Eccleſiæ redeant ex parte noſtra moneas attentius, & inducas, quod ſi monitis tuis acquieſcere contempſerint, eos excommunicationis mucrone perculſos facias, tamdiu excommunicatos publicè per loca, in quibus expedire videris pulſatis campanis, & candelis accenſis ſingulis diebus feſtiuis, & Dominicis nunciari, donec ipſi ad Eccleſiæ mandatum redierint.* Ex quibus patet Vrbinum tum, & Montis Feretri vniuerſitatē Imperiali factioni adhæſiſſe ſicut, & Rauennam, & Fauentiam, Britonorium, Cæſenam, Ariminum, Eccleſiæ paruiſſe, at earum exules ſtudioſos Imperij & Ghibellinæ partis. Attamen id fuit Ciuitatis noſtræ temperamentum, vt nihil in Ciuitate turbatum per ea tempora vſq; ad Annum 1259 fuerit, at contra Foroliuij Anno 1252. maximus tumultus extitit publiceq; inter partes alteram Eccleſiæ, alteram Populi annis certatum. Parſq; Eccleſię fautrix victa, & depulſa, occiſi fuere

penes Rubeus ſub anno 1251.

Carrarius.

ANNO. 1253.

re Zambraſius de Monte Albano, & Petrus Clarſius Ci-
Carrarius. uis Foroliuienſis cum decem, ac ſeptem amicis. Pars ergo cō-
ANNO. traria Eccleſiæ, quæ erat ſcilicet Ghibellina, & Imperialis, Po
1252. puli dicebatur tātum nempe erat Imperatori addicta Ciuitas,
& Ghibellinæ ſectæ cuius etiam ſequentibus temporibus ſe-
des fuit ſub Guidone Montefeltri Comite, & deinde ſub Or-
delafis. Sed de his poſtea. Interim audita morte Friderici
Conradus eius filius Rex Romanorum antea creatus in Italiā
venit, & breui quicquid Pater amiſerat, recuperauit, iniquio-
remq; patre ſe in Eccleſiam præbuit, at breuis vita (ſuperuixit
ſolum tres annos, & ſemis) vt minus nocuerit, fecit. Interim
in Flaminia Philippus Archiepiſcopus toties memoratus Ra-
uennę omnem operam ponebat in conciliandis hominibus, &
Ciuitatibus Prouinciæ vnde Ariminenſes ex altera parte; Mō
tiferetrani cum exulibus Ariminenſibus ex altera procurato-
res cum amplis mandatis creauere compromittendi in ipſo
Philippo Archiepiſcopo omnes lites, differentias, inimicitias,
iniurias, iniuriarumq; ſatisfactiones ad conciliationem, ple-
namq; ac ſtabilem pacem cōficiendam. Pariter inter Foroli-
uienſes ex vna, & exules ex altera procuratores eodem modo
conſtituere, cum facultate compromittendi in eodem Archie-
piſcopo. Curauit conuentionem inter Bononienſes & Ra-
uennates faciendam, in qua cum Rauennates concederent di-
midium vectigalium ſuorum ex ſale ex Portubus, & ex catena
Bononienſibus hi contra pollicebantur ſe Rauennæ pacem
conſeruaturos; Ceruiam recuperaturos ab illis, qui tum oc-
cupabant (erant autem Veneti) antequā Octobris Menſis ela-
batur demumq; agrum Rauennatem, & Argentæ, ac Argen-
tam eo in ſtatu ſeruaturos, in quo tempore Salinguerræ Fer-
rariæ Tyrāni reperiebatur; vt hoc modo ſub Bononiēſiū pro-
tectione ſe Rauennates conſtituerēt. Hæc Anno 1253. quo
etiam Bononienſes Ceruiā depulſis Venetis receperunt, atq;
Rubeus, & Carrarus. Rauennati Archiepiſcopo reſtituerunt iura tamen & exa-
ctionem vectigalium ſibi conceſſorum retinendo. Hęc verio
1253. ra ſunt de Ceruiæ à Bononienſibus occupatione quā quod

Ghi-

Ghirardatius ſcribit ideo à Bononienſibus captam, quod ſuperbè ſalem denegauerint. Erat certè prius de Venetorum manibus eripienda, quã ipſi exacto cum Rauẽnatibus fœdere ſalem acciperent. Cum Philippus tot ad conciliandos Flaminios fecerit non tamen quieſcebant animi factionum veneno infecti, ideo & Rauennates ſe Bononienſiũ tutelę commendauere, & non multo poſt Fauentini diffiſi politicę ſuæ adminiſtrationi continendi in pace diuiſos Ciues idem fecere eorum literas refert Ghirardatius huius tenoris.

Guillelmus Goſus Prætor, Rainerius Lazarus Præfectus Populi Fauentini, Antiani, Conſules, Conſilium, & Commune eiuſdem Ciuitatis Prætori Bononienſi Præfecto, Pop. Antianis Coſſ. Conſilio, & Communi ſalutem. ſub Anno 1256.

Confiſi potentia, & ſapientia veſtra, quos dominorum inſtar exiſtimamus ad vos confugimus parte Ciuitatis huius partem inſequẽte, & gliſcente quotidie ſeditione vos tanquam Patres, ac Dominos ſuppetias flagitamus ferre huic iam vobis dedita Ciuitati id pro certo habentes fore nos ſemper mandatis veſtris obnoxios, qui nos in veſtra ditione reponimus, atq; iuriſdictioni ſubijcimus. Ruet hæc Ciuitas niſi eam auxilio veſtro cito fulciatis. Hic literarum fuit tenor, at vero cum diſtulerint Bononienſes opem ferre Manfredi ex Ciuitate Fauentiæ Achariſios eiecerunt, at excitati ex eo inſultu Bononienſes illuc miſerunt Bonacurſium Soreſinum Mediolanenſem in quem cum partes compromiſerint ipſe quos expellendos ex ea Vrbe pro bono publico, & Fauẽtinorum quiete iudicauit, expulit cæteros retinuit, aut redũxit. Prętoremq; Conradum Soreſinum impoſuit, qui Bononiam profectus die 25. Maij ſuper carrocio ſolemne hoc iuramentum præſtitit ad honorem Dei, & Sanctæ Eccleſię cõmuniſq; ac populi Bononienſis. Ego Corradus Soreſinus Prætor Fauentiæ iuro me gubernaturum eam Ciuitatẽ hinc vſq; ad kal. Martij proxime futuras fideliter ad honorem, vtilitatemq; Communis Bononiæ, & Fauentiæ, atq; ad arbitrium Prætoris, & Præfecti Bononienſis, neq; eorum ordinationes obſeruaturum. Ciuitates pariter Foropompilij, & Foroliuij Bo-

ANNO. 1256.

Ghirard.

Bononienſi Imperio ſe ſubiecere inter cætera Prætores ab iiſdẽ accepturi. Vnde Boncontes Anno 1256. ad tantæ rei memoriã, atq; prorogati Imperij atteſtationẽ decreuerunt cõuentiones eiuſmodi Imolenſium, Fauentinorum, Foroliuienſium, Foropompilienſium quot annis deſcribi à Cancellarijs, & in legum tabulis reponi Anno poſtea 1263. Britonorienſes iiſdẽ ſe conditionibus Bononienſibus obſtrinxere. Idq; ea præſertim ratione vt Mainardorum, & Bulgarorum partes in pace continerentur vt ſe facturos Bononienſes pacti ſnnt, ea itaq; fuit rerum publicarũ Romaniæ infirmitas, ac earum politiæ imbecilitas vt ad cohibendas ſeditiones alieno imperio eguerint, ac libertate vltro ſe exuerint, vt in hoc Ciuitas noſtra laudanda ſit quæ ſuis freta legibus, ac politiæ etiam ſi in factiones diuiſa, tamen non eſt publicos paſſa tumultus, vel non ſuccubuit, nam Anno 1259. ſeditionem partium ſuis ipſa viribus cõhibuit. Seditio vero ita ſe habuit, erat Prætor Ciuitatis Guido Polentanus factionis ſcilicet pro Flaminiæ ratione Ghibellinæ at etiam ſi Reſpublica tũ noſtra Eccleſiaſtica eſſet tamen forte Populus maiori ex parte integer, & a factionibus immunis cum in Comitijs præualeret, potius probitatem, quam factionem ſpectabat in eligendo. Pars tamen Ghibellina cuius primores Righitij erant fiſi communioni factionis Prætoris ſutulerunt animos, & ad contrariam partem expeliendam inſurrexere, erant vero aduerſarij, tum Righitijs Irrighij ex latinis noſtris Annalibus, Ioannes ergo Righitius cum ſequacibus ſuis in Caſtro Ciuitatis, vbi ſcilicet Caſtrum condiderat Fridericus Secundus cũ pugnam aduerſus cõtrariam Factionẽ cæpiſſet, & totam Ciuitatẽ vltra Pontem, omneſq; eius vias victor percurriſſet nemine obſiſtente ſolum ad domum Vbertini Arilcini aduerſarij ocurrerunt vbi etiam ſi Petrus Vgoli artichini filius ceciderit, tamen acriter reliquis Guelfis repugnantibus cum viderent etiam vexillum Populi aduerſus Ferri, & Prætorem infenſum aduentare ſe fugæ dederunt. Alij vero in fuga capti: alij in Laurentiorum domo in quam confugerant combuſti alij Theodoranum Cæſenatum Caſtrum con-

vt Ghirard. eodem anno 1256. lib. 6.

Ghirar. lib. 7. ſub Anno 1263.

contento curſu petierunt alij in agrum Feretranum, alij in alias Ciuitates diſperſi. Caſtrum Theodorani ſtatim à Populo Cęſenate obſeſſum, & intra quartum diem captum vna cum ſeditioſis fuit, quorum elapſo vix die decimo Martinus Vgonis, & Fulcerius, qui cum Righitijs erant capite priuati ſunt, alijq; multi damnati: Hæc ex Chronico noſtro, quod non benè Carrarius, peius Rubeus intellexere.

Hoc eodem Anno Theodoricus Calleſidius Cæſenas fuit Mediolani Prætor ſex menſibus. Hoc eodem Anno Ezelinus Sęuus ſi vnquã Tyrannus pręlio victus à Marchione Eſtenſi Vberto Palauicino dicto Anno die 27. Septembris captus Soncini ex vulnere, pedis, an ex animi dolore? obijt. Captus fuerat antea ab Ezzelino Philippus Rauẽnæ Archiepiſcopus, qui collatis ſignis cum eo conflixerat Anno 1258. inſignẽq; cladem acceperat, tum tandem in libertatem reſtitutus eſt: de modo vacillant Scriptores. Hæc acciderunt tempore Alexandri Quarti, qui ſucceſſerat Innocentio Quarto. Interim in Imperio ſchiſma erat poſt mortem Gullielmi Holandiæ Regis, ac Imperatoris aduerſus Federicũ, qui mortuus eſt ãnc 1255. Electores inter ſe diſcordes poſt longũ interregnũ, hi Alphonſum Caſtulonenſium Regem, hi Ricardum Regem Angliæ elegerunt. At in Italia Manfredus illegitimus Friderici filius mortuo Conrado legitimo fratre Neapolitanum, & Siculum ſibi Regnum vindicauerat, eratq; acerrimus Ghibellinæ factionis vbiq; defenſor, adeo vt Florentini exules vna cum Senenſibus copijs Manfredi adiuti ingentem ad Arbiã ſtragem Florentinis intulerũt ob quam Ghibellini Guelfis excluſis Florentiã recuperauere, atq; vſq; ad victoriam Caroli fratris Regis Gallię, & mortem Manfredi retinuere; ſed ad elapſa tempora redeamus. Anno 1260. in Italia maxima ſæuijt peſtis, & annonæ caritas alimentorũue inopia, vt mortẽ multi preoptaſſent, & quoniam crux Crucifixo iungit admoniti populi in peccatorum vltionem flagella à Deo immiſſa, ad ſalutarem pęnitentiam palam conuerſi ſunt. Dicuntur primi Peruſini ſpecimen publicę pœnitentiæ, & deuotionis exhibuiſſe bini in

Carrarius.

longo agmine cum mares tum fæminę incedentes denudata terga nodoſis funibus continuo verberabant ſanguine, & lachrimis vias irrigando, Diuinam iugiter miſericordiam diā implorando, ac veniā perpetratorū delictorū deprecando, nec intra Ciuitatem ſe ſe continuit agmen ſed in proxima loca effuſum ad eandem pænitentiam elicuere Oppidanos, & quo longius, procedebant inſtar fluminum augebatur pius exercitus, qui ex tuſcia in Marchiam ex Marchiaq; in Romaniam tranſgreſſus ſumma ab omnibus deuotione, & charitate excipiebatur nouiſq; copijs augebatur. Odia inueterata deponebantur efferati antea hoſtes ſe mutuo complectebantur. Annus is proinde generalis deuotionis vocatus eſt. Annis autem mox ſequentibus maximum incrementum ſuſcepit Manfredi in Apulo, & Siculo Regno poteſtas, & in Etruria Ciuitatibus auctoritas. Tum enim ad Arbiam victi Guelfi Florentini à Senenſibus, & exulibus Florentiæ Ghibellinis auctis Germano Manfredi milite nedū Florentia diſceſſere, ſed ab Etruria; & Guelfa factio valde vbiq; imminuta fuit. Ghibellina contra etiā vbi ex patrijs extorres erant aucti animis ſunt. Bononiæ ergo ſeditio partium increbuit Hieremæi Guelfæ primores. Ghibellinæ Lambertatij: libratæ tamen quieſcebant, adeoq; degebat nulla ſeditione agitata Reſpublica verum Florentini Guelfi ab aduerſarijs ob Manfredi potentiam eiecti, & extorres Bononiā Guelfæ factionis Ciuitatem ſe recepere, inde, plus confidentiæ guelfis plus ſuſpicionis natum eſt Ghibellinis quę tacita odiorum incrementa nō multis poſt Annis in ſeditionem, & ciuile bellum errupere, quod vniuerſam Flaminiam pertigit vt Annis ſequentibus narrabimus, interim ſatis ſit hæc ſubnotaſſe ſemina; interim non palam turbatum in Prouincia licet in Apulo, & ſiculo Regno fuerit Mā-fredi, & filiorum mors, & euerſio à Carolo Regis Lodouici, poſtea inter Sanctos relati fratre. Hic enim à Pontifice euocatus ad Regnum Apulum, & Siculum damnato, vt rebelle, & excommunicato Manfredo magno cum exercitu venit, atq; Manfredum collatis ſignis ad Beneuentum vicit, debellauit,

&

& occidit Anno 1265. die vltima Februarij. Ex qua victoria, Ghibellina pars in Etruria, & trans Apenninum prope cecidit. Solæ enim Piſæ, & Senę in Cæſarum parte perſtitere, Ex reliquis Ciuitatibus vice verſa Ghibellini exulatum abiere, qui tamen inter ſe fęderati perturbabant aduerſarias Ciuitates: ſollicitabant etiam ſuæ factionis Principes, qui Ciuitatibus, & Patrijs ipſos reſtituerent, earumq; ſibi ditionem vindicarent. Tum autem Conradinum adoleſcentem adhuc Filium Conradi, ac Friderici Nepotem ad recuperandum auitum Regnum Apulię, & Scicilię cum valido exercitu miſſis iterum, atq; iterum Legatis eduxerunt, ſed exitu infelici nam à Carolo victus, & captus fuit, atq; carnificis manu amputata ceruice occidit; quod factũ, & homines improbarunt, & Deus breui Sicicilię rebellione, filij captiuitate vltus eſt. Et feritatẽ facti tũ verborũ acerbite, tũ exempli humanitate Cõſtãtia Regina exprobauit, quæ Carolo Filio eius captiuo benignè pepercit, immo aduerſus Siculorum ſententiam iam perſcriptam prudenter à morte ſubtraxit, Flaminia tamen, & Cæſena præſertim nulla intus publica ſeditione agitabatur, neq; externo bello laborabat vſq; ad annum 1272. quo anno Foroliuienſes aucti animis, & viribus Caſtrum Cæolæ Epiſcopatus Saſinenſis locum. Sunt exercitu coacto adorti imperium ſiquidem dilatare ſibi deſpondebant proximis etiam annis ſe ab obligatione Prætores Bononienſes ſingulis annis accipiendi, & non aliunde ſoli ex ſubiectis Bononiæ Ciuitatibus ſubtraxerant. Cæſenates ergo propinquæ Ciuitatis ambitionem ſuſpectam habere, & certe cum tria flumina ab vſq; Apennino exorientia tres valles findant Caſtris pluribus immo, & Oppidis referas duæ ex illis propiores Foroliuio ſũt; alterã Vitis, alterã Bedeſius rigat. At quã perfluit Sapis magno ab illis interuallo ſeparatur, eſtq; is Cęſenæ Fluius. Ad eundẽ Fluiuũ propior iugo inſidet Saſſina à qua prope Cæola abeſt, cum ergo innotuit Foroliuienſium deliberatio Cæſenatibus re diligenter conſiderata reſiſtendum conatui decreuerunt, cumq; intelligerent magnum eſſe Foroliuienſium apparatum

Ariminenſibus, quibus cum tum amicitia intercedebat rem indicauere, & omniũ intereſſe facile ſuaſerunt ne vlla æqualium Ciuitatum multum creſceret. Prompte ergo magnas copias miſere, quę cum Cæſenatibus iunctæ non contemnendũ exercitum confecere. Perexerunt ad obſidionẽ Ceulæ ſoluendam. Quorum aduentu intellecto Foroliuienſes inde receſſere inq; Cæſenates inciderunt, vel ſponte, vel quod eos a quibus quærebant declinare non potuerunt. Tum multitudine hoſtium territi Foroliuienſes abiecto pugnandi conſilio in Montem Brollium vocatum conſcendere ibiq; ſe munierunt, interim dimiſerunt, qui ſuppetias peterent a ſuis immo a Bononienſibus; erat autem Ductor Foroliuienſis exercitus Bonifatius Lambertatius Bononienſis. Cęſenates eos pugnam detrectantes circumuallauerunt vt omni comeatu interdicto annona omnis defecerit, & ad tantam anguſtiam deuenerunt, vt glandibus alerentur. At Bononienſes exciti expedito exer citu accurrerunt auctoritateq; ſua conciliarunt obſeſſos, & ob ſidentes vt illæſi diſceſſerint Foroliuienſes, ac Cęſenates, quaſi triunphantes redierunt. Cæolam enim liberauerant, & hoſtis ex eorum manibus præcario dimiſſus fuerat. Chronicon noſtrum placet adducere. Sunt autem verba, & Rubrica.

Clemẽtinus edẽ dicit ſub Anno 70.

De obſidione Foroliuienſium in Monte Brollo.

Plurimorum antiquorum habetur memoria, quod ſub 1272. vel 73. de menſe Octobris, vel Nouembris Foroliuienſes equitarũt ad Caſtrum Ceolæ, quod dicitur Epiſcopi Sarſinenſis volentes ſemper tanquam ſuum territorium ſubiugare. Cæſenates etiam hoc in ſui territorÿ præiuditium reputantes exercitu publicè proclamato cæperunt inſurgere contra eos cum adiutorio Ariminenſium, & aliorum plurimorum amicorum, quod idem dicti Foroliuienſes timentes receſſerunt de . . . Cæſenatibus obuiam venientes ſicq; obiauerunt ſemper inuicem in loco, qui dicitur Monte Brollo, tunc Cæſenates tanquam magis potentes Foroliuienſes reſtrinxerunt in ipſo Monte Brollo, & eos concircundarunt adeo quod nulla ſinebant eis victualia deferri immo penuria famis plures ex eis oportuit co-

me

medere glandes: eis autem per triduum ſic ſtantibus venerunt Bononienſes, ſub quorum dominio Ciuitas prædictorum regebatur. vtraq; pacem poſuerunt inter illos ſicq; dicti Foroliuienſes abierũt illeſi, & Ceſenates redierunt cum gloriã, & honore. Suſcepit narrationem, eiq; atteſtatur Carrarius Rauennas in cõmentarijs ſuis ſub Anno 1272. Hoc eodem Anno Germani Principes in Cæſarem elegerũt Rodulphum Auſpurgenſem Comitem, qui primus Imperatoriam maieſtatem in pręſentem Auſtriacam Familiam intulit, in qua tribus iam ſæculis conſeruatur. Hic Imperator Flaminiam, & Æmiliam à prioribus Imperatoribus vario euentu ſubtractam Eccleſiaſticæ ditioni vniuerſã reſtituit. Non tamen ob hoc Imperatoris præſidio ſpoliata Ghibellina in hac Prouincia factio deſpondit animos, ſed quo depreſſior eo intentiore inter ſe fædere colligata, vnde vires ſumeret prouidebat. Erat Guido Montis Feretri Comes idem, & dux Callienſis, qui tunc temporis peritia militari cæteris omnibus Ducibus præſtabat erat is Ghibellinę partis aſſertor accerrimus, eumq; Populi ſubiecti in eadem deuotione ſectabantur. Ad ipſum ergo reſpectare cæperunt extorres à patrijs Ghibellini huius Prouinciæ, eumq; in Ducem beneuolentem elegerunt. Guido, qui Leoninæ pelli vulpinã optimè aſſuerat clandeſtinis officijs per ſuos ſollicitauit etiam eiuſdem ſectæ ſtudioſos, qui in Ciuitatibus permanſerant non enim omnes contrariæ factionis à Ciuitate eiciebantur, ſed priores, & ſuſpectiores. Excitatis hoc modo animis factiones Bononienſes portam ad vniuerſæ Prouinciæ perturbationem aperuerunt. Turgebant inter Hieremæos Guelfos, & Lambertatios Ghibellinos vt iam diximus odia. Horum Lãbertatij, qui minus Bononiæ pollebant Romaniæ priuatas cliẽtelas pluribus officijs quærebant Foroliuij præſertim multos, Ordelafos, ac Arguliofos alioſq; ſibi conciliauere, vt eſt vero inimicitia perſpicax facile prænſationes eiuſmodi penetrauere Hieremæi vnde irati Foroliuiẽſibus ĩ eos Rempub. in qua prę ualebãt cõcitare cõtẽderũt, & obtinuere: nã multas graues cõditiones imperauere Bononiẽſes ſub interminatione armorũ.

vt in annot.

At

At Foroliuienſis Reſpublica publicè indignata cum etiam ſpecie communis dignitatis Ciuium animos, ſed occultis ipſi rationibus Ghibellini irritarent, imperium Bononienſium eiurauit, & Bononienſibus arma mouentibus in Ducem Guidonem aſtu partis propoſitum, vt peritiſſimum,& fortiſſimum Ducem elegit. Arrepta itaq; opportuniſſima,& optata diu occaſione Guido cum valida manu ad defendendam Ciuitatem acceſſit, & repulit à mœnibus hoſtem, qui cum agrum direpuerit ſpe obtinendi Ciuitatem amiſſa diſceſſit: at ad maiora Feretranus aſpirans factioſos Fauentinos, & Prouinciæ magnates partium ſuarum ſtudioſos clandeſtinis internuncijs excitauit: interea cum ſe ditio iam Bononię inter Hærengos, & Lambertatios erumperet Foroliuienſes ſub Comite Mõteferetrano copias ad opem ferendam Lambertatijs Bononiam verſus ſiue vere, ſiue aſtu miſere. At Manfredi, qui tũ Fauentię pollebant tranſitũ pręcluſere. Tum ſubſtitit Dux, & ſpecie ibi per noctem morandi abſq; vlla hoſtilitate quieſcens, clã noctu vt conueniſſe antea veriſimile eſt ab Achariſijs per oppoſitam portam introductus Ciuitatem occupauit vltro diſcedentibus ab illa Manfredis cum vniuerſis clientibus, ac ſectatoribus. Tum Mahinardus, & cæteri Ghibellini magnates conuenere, eaq; fuit communis deliberatio. Tantam, & tam patentem occaſionem factionis reſtituendę non eſſe deferendam, ſed totis viribus omni conatu promouendã. A Bononia imminere periculum, vel enitendum, vt Lambertatij in ea primas depreſſis Hieremæis obtineant, vel totis copijs collatiſq; cum ea ſignis certandum, ſi pro ſe ſuaq; parte victoria ſtet tum Guelfos Prouinciæ omnes in Ghibellinorum arbitrio futuros. Hieremæi contra incremento magno Ghibellinorũ territi ſtatuerunt nullo pacto intra eadem męnia Lambertatios retinendos eſſe; quam obrem tum publicis decretis, tum priuatis inſultibus, ac inſidijs coegerunt eos ex Vrbe cum ſuis aufugere. Qui à Fauentinis recepti in poſſeſſionem ędium,& bonorum eiectæ Manfredorum factionis immiſſi ſunt. Anno hęc 1274. expulſio accidit die ſecunda Iunij. Septembri ergo

Ioan. Villanius l.b. 7. cap. 45.

go ſequente irati Bononienſes, ſeu Hieremæi, quod aduerſarij fuerunt à Fauentinis recepti magno exercitu eam Ciuitatẽ inuaſere, at cũ egregiè defenſã experti eſſent cõtẽti direptione agri retro abierunt. Verum enim vero Comes Guido, & Flaminij addicti in contrahendis vndiq; auxilijs per annum commorati exercitum magnum nec Bononienſi imparem ordinauerunt. In quo præter Feretranos Comitis Guidonis aſſeclas, militia erat Foroliuienſis, & Fauentina prætereaq; exules Ghibellini Rauennates, Ariminenſes, & Cæſenates omnes exules; Florentini eandem ob factionis cauſam, quorum Dux erat Gullelmus Paccius. Acceſſerant cum valida manu Comites Guidij Mutilianæ Domini. Bandinus, Tancredus, Rogerius atq; Tigrinus filij Comitis Guidonis, & præ alijs omnibus exaſperati Lambertatij. Fauentinæ militiæ Dux erat Maghinardus e Suſinana, & Ciuitatis Prętor cum ergo Bononienſes Anno rurſus 1265. aduerſus Fauentiam magno cum exercitu mouerentur. Comes Feretranus dux totius Ghibellinorum exercitus hoſtibus ad pontem Proculum occurrit: Dux Bononienſium erat Malateſta Ariminenſis ex quorum exercitu militia immolenſis erat, & exules Fauentini, ſed etiam ex Lombardis amicis auxilia acceſſerant. Propinquæ ergo acies demum in pręlium collatis ſignis deuenere. Accendebat Bononienſes quod contra ſubiectos, tumq; rebelles pugnaturi eſſent. Iuramenta publica in Carrotio præſtita ſubiectionis ſuggerebantur, tum collata beneficia Fauentinis à ſeditionum excidio liberatis. Pariter, & Foroliuienſibus, at aduerſus hos recens erat memoria cũ de Cęſenatum manibus eduxerunt. Aduerſus iuramentorum fractores, aduerſus rebelles vindex ſcelerum numen vires ſubminiſtraturum. Reuocabant prętereà in memoriam maiorum ſuorum aduerſus eoſdem populos iuges victorias contra Feretranus nunc Flaminijs obortam libertatis, quam fortis, Quiſq; adeo appetit lucem, modo non ſibi ipſis deſint. Non eſſe autem cur de victoria diffidant, quicquid præclari Bononienſes aduerſus Mutinenſes, & Longobardos, quicquid aduerſus Venetos memo-

Ioã. Villan.

randum geſſerunt, id non niſi fultos Romaniæ copijs, & virtute feciſſe, quanto plus diuitiarum, & luxus haberent Bononienſes tanto Flaminijs robore cædere, & fortitudine. Hæc ſeorſum Romaniolis, at vniuerſo deinde exercitui proponebat factionis Ghibellinæ Sacramentum. Hic vero de eius ſalute agi: nam ſi vincantur nullum amplius locum tutum illis reſtare. At dum vincant proponebat ſecuritatem vitę, rerũ ſuarum recuperationem extorribus, & vltionis dulcedinem in eos a quibus tot damnis tot iniurijs erant prouocati, neq; vero timendos nunc Bononienſes, qui inter ſe diuiſi non vniuerſi, ſed pars tantum aduerſus tam validum exercitum erant pugnaturi. Reſpicerent quanta pars cum Lambertatijs ſecum arma iungerent, quæ pars etiam ſi minor erat multitudine, quam aduerſarij; iuſtitia tamen vincebat iniuſtiſſimos homines a quibus contra fas omne, & ius erant de laribus, de bonis de patrio ſolo eiecti. Ita animati hinc inde exercitus concurrerunt. Sed equitatus Bononienſis primo aſpectu territus aufugit, ſunt qui id timiditati tribuant, ſunt qui odio nobiliũ aduerſus populares ſuos a quibus male tractabãtur id aſſignẽt forte erant inter ęquites aliqui clam Lambertatiorũ, & Ghibellinæ factionis ſtudioſi, qui dedita opera vt ſuos deterrerẽt, fugam arripuerunt. Peditatus tamen vna cum Carrotio perſtitit fortiter pugnans, neq; impetui, ac impreſſioni Flaminiorum cedebat, quod cum animaduerteret prudens Imperator, vt minore ſuorũ clade hoſtes vinceret balliſtas maiores, acceſſiuit, quarum multiplici iactu occiſi, & proſtrati, Bononienſes tãdem ceſſerunt multiſq; occiſis, multis captis, alijs in fugam actis plenam Flaminiorum exercitui victoriã reliquere. Inter Bononienſium ſpolia, quibus Flaminij ditati ſunt maximum Romaniæ imperium, a quo victi deciderunt. Fuit hęc clades die tertia Iunij eodem anno 1275. Dicuntur Bononienſes ad tria millia occiſi, præter demerſos ex fuga in flumine Senio. Capti vero mille, & quingenti, reliqui Bononiam aufugerũt; cuius munitioni intendit Senatus ob cladis magnitudinem Ciuitati timens, & libertati. Victores autem in agrum Bononiẽ

Ricord. Maleſp.
Ioann. Vill.

ſem

ſem incurrere omnia vaſtando. In redituq; Caſtrum D. Petri incẽderunt. Menſe eodem Comes Guido cũ Foroliuienſibus, ac Fauentinis, & Lambertatijs Ceruiam adiuit, eamq; ſequente die cæpit, & biduo poſt Arcem in eadem Ciuitate Imperatoris dictam occupauit redditam a defenſoribus, vna cum baliſtis, & machinis, cumq; omni alio commeatu, conceſſa tantum reddentibus eam militibus incolumitate perſonarum vna cum rebus, quas ipſimet geſtando aſportare poſſent. Reſtabant Guelfę adhuc factionis in Prouincia Ariminum, Cæſenaq;, & Rauenna, at primum Cæſena occurrebat ad quam Malateſta poſt cladem Bononienſem timens ditioni ſuæ Ariminenſi ſe contulerat, ibiq; ceu in propugnaculo rerũ ſuarum confederat opportune à Cęſeoatibus, qui imminentem iam procellam prouidebant in Ducem electus. Cum ergo Feretranus Comes, Dux id deſideraret, & Cæſenates exules inſtigarent, die primo Septembris mouit exercitum verum nõ eſt aggreſſus Ciuitatem ipſam, nam oppugnationem diuturnam futuram cognoſcebat, nec ſatis ſperabat expugnationem. Vrbs cum ſitu, & opere munita, & gens bellicoſa, nec deerant auxilia, tum Ariminenſium, tum Rauennatũ, qui adhuc in eadem factione perſeuerabant. Militari itaq; aſtu excogitauit allicere ad campeſtrem pugnam, & ſeorſum à Ciuitate Populum impetui animorũ ſe facile permittentem. Riuerſanũ ergo Caſtrum non integris tribus milliarijs à Ciuitate remotũ aggreſſus eſt illudq; breui expugnauit nondũ tamen capta Arce. Captione Cęſenæ audita populus omnis duce Malateſta aduerſus hoſtes cõtẽdit. Lætus eos excepit dux Feretranus acie ſcil. ſua mirũ in modũ pro sũma militiæ peritia ordinata. Cæſenates tamen magna virtute prælĩu aggreſſi pugnauerũt, diuq; victoria anceps permãſit, ſed dũ maxime pugna ferueret ſuperuenit Guilielmus Paccius Dux Florẽtinorũ exulũ, atq; tũ Lãbertatiorũ, qui vna aduenere cũ Fauentina militia. In tãta tamen diſparitate nõ deſpõdere animos Cæſenates, diuq; adhuc hoſtẽ ſuſtinuere, at cũ vndiq; præſſi nõ amplius ſubſiſtere poſſent in fugã acti pars in Rouerſani arcẽ cõceſſere, pars Cæſenã *Carrarius.*

reuerſi Ciuitatem dolore, & timore replerunt. In Reuerſani Arcem confugere Galeottus Lambertinus Cęſenę Prætor, Rodulfus Caleſidius, & alij multi. Dux victor vallo Arcem cinxit, machinaſq; tum ſolitas parari iuſſit, at neq; munitio loci par erat ſuſtinendæ diuturnæ obſidioni, neq; erat annonę copia, quin paucis illis diebus, quibus incluſi permanſerunt fame ſunt, & ſiti vexati, qui eo refugerunt Cæſenates. Cum præterea Feretranus ſpecie reſtituendi exules pugnaret, vel ſe pugnare iactaret ſeri cæpere conuentionis colloquia. Non poterant, qui Reuerſani includebantur de tota Ciuitate, ac Republica Cæſenate paciſci, ſed de ſeipſis fuit autem ſumma. Redderent Arcem, omnes defenſores liberi dimitterentur, ſoli 25. retinerētur, qui captiui Foroliuiū ducerentur, at ſecuri vitæ. Prætiū autē redēptionis ī arbitrio Comitis Feretrani eſſet. Captiui retenti fuerūt īter cæteros Lambertinus Prætor, Rodulfinus Caleſidius cū filio, ac genero, & Guido e Tumba, & reliqui omnes ad eum vſq; numerū potiores Guelfæ factionis nobiles, populareſue, at reliqui omnes numero vſq; mille liberè dimiſſi, domum reuerterunt, victoris exercitus, & Ducis humanitate deliniti nec non, & officijs Ghibellinorum exulum facile etiam populum peiora timentem ad ſe committendum fidei Comitis Feretrani inclinauere. Qua propenſione perſpecta reliqui Guelfi magis ſaltem conſpicui factionis profeſſores vltro cum Malateſta ab Vrbe diſceſſerunt in exiliumq; abiere tū Ciuitas coactis Comitijs exulibus Ghibellinis publico decreto Patriā, & bona reſtituit, id ſcilicet procurantibus exulum amicis, & vt veriſimile eſt Comitis Guidonis internuncijs, ſuadentibus pariter vt eiuſdem Comitis ſe ſe inſtar Foroliuij, & Fauentiæ Ducatui traderent, quod Ghibellina factione ſuādente, contraria, cuius primores alij capti, alij ſponte exules erant non refragante conſilia facile decreuerunt, atq; ita ſe Comiti dedere, libertatem credo, pacti Ciuium, qui Foroliuij captiui ducti fuerant, ea tamen conditione ne nouus interim ſtatus Ciuitatis perturbaretur, vt exulatum abirent. Chronicum noſtrum breuibus rem totam abſoluit. *Anno* (inquit)

quit) *1275. die prima Septembris Cæſenates incluſi fuerunt à Foroliuienſibus in Rocca Rouerſani, tandem fame, & ſiti attriti reddiderunt ſe dictis Foroliuienſibus, & ſic Ciuitas Cæſenæ ad dominium Comitis Guidonis de Monte Feretro.* Latius Carrarius, quem nos ſequuti verum non in eo ſequimur, quod Ciuitas Foroliuio ſe ſubiecerit, ſed Comiti Guidoni, vt Chronicum dicit, & ſequentia declarant. Cum enim à Pontificijs copijs reſtituta narratur nõ de Foroliuienſibus, ſed de Comitis Guidonis manu detracta dicitur, vt poſtea intelligemus. In ſignum quidem pacis, & fœderis eo primo anno Prętores duos elegerunt, Foroliuienſes ambos Theodoricum Ordelafum, & Argoliosum, Argolioſum. Ghibellini, qui fuerunt Cæſenæ reſtituti fuerant Raules Mezzolinus, & Racouitius Pocaterra, & amici. Erant itaq; Ghibellinę partis in Romania Imola, Fauentia, Foroliuium, Forumpompilij, Britinorium, Cæſena. Contrarię partis erant Rauenna, Ariminum, & exules ſuperiorum Ciuitatum. Patet ex Procuratore pacis electo in Senatu Ariminenſi Anno 1276. cum mandato, & facultate ſpondendi Bonifatio Archiepiſcopo arbitro electo omnia nomine Ciuitatis Ariminenſis Malateſtæ, è Veruculo Pauli eius filij exulumq; Oppidi S. Marini Dominorum e Plega S. Agathæ Cæſenæ, Ceruiæ, Foropompilij, Fauentiæ, Caſtri noui, Britonorij omnium deniq; amicorum, aſſeclarum ſtudioſorũ Reip. Arimini, & Malateſtæ. Cum procuratoribus Ciuitatis Foroliuij, Cæſenę, Foripompilij, Ceruiæ, Britonorii, eorũq: amicorum aſſeclarum ſtudioſorum, & cum Guidone Montis Feltrii Comite Ioanneq: Malateſta Ramberti filio, eorum nomine, atq: Ariminenſium exulum nomine etiam Oppidanorũ S. Marini, S. Agathę, & Feretrani Comitatus ad hæc cum Honeſto Rauennate eius nomine, atq: exulum Rauennatium ſicut ad Bonifatium Archiepiſcopum ius, arbitriumq: omne captiuorum, iacturarum, obſidum, mulctę, homicidiorum, induciarum, ac pacis deferreretur. Idemq; Rauennæ in Senatu frequenti factum atteſtatur. Hæc itaq: erat tum ſciſſura, atq: ſtatus Prouinciæ, in qua prę ualebat Comes Guido Fe-

Rubeus, & Carrarius. ſub eod. ãno

Vu 2 re-

retranus, eiuſq; factio, adeo vt Anno ſequente 1276. Hieremianorum conatum cũ Flórentinis Guelſis fœderatorum,& cum exulibus Prouinciæ Guelfis ad Bagnacauallum terruerit: ad Ciuitellam, qui venerant ſuaſu Bononienſium, Florentinos fregerit, & in fugam coniecerit. Præpolluit ergo Ghibellina per ea tempora factio ductu præſertim, & ſumma Guidonis Comitis militari virtute, ac peritia, & qui Foroliuij reſidebat, eiuſq; præſertim Ducem ſe compellabat, quod

Carrarius. cum prima receperit magnam illi Ciuitati gloriam attulit, immo, & dominium nam, & Bagnacauallum ei ſubiecit, & alia multa Caſtra. In tanta tamen Foroliuij proſperitate Fuerunt qui non contenti forte comitis primatu immo ad eum ipſi primatum adſpirantes tumultum excitarunt. Paganinus de Arguliofis, & Guillelmus de Ordelafis, ita Chronicon noſtrum,& Carrarius, cũ aſſeclis multis ex Guelfis Prætoriũ incendere, & pro virili ad ſeditionem Populum excitauere, verũ ſpe deluſi aufugerunt, & tanquã rebelles proſcripti ſunt. Præceſſit hic tumultus captionẽ memoratã Ciuitellæ, nã in ea hi ipſi capti, atq; Cæſenã tranſmiſſi, vbi in Turri Imperatoris vocata poſiti fuerunt; cũ vero nocte quadam fugã moliti eſſent deprę henſi capite multati fuerunt. Ideo tumultus hic Foroliuienſis captionem Ciuitellæ præceſſit, in qua dicti Guilelmus Ordelafus, & Paganinus de Arguliofis capti fuere. Hęc autem Anno 1276. accidere. Redeo nunc ad Cęſenatem cladem, quam cum Rubeus, Carrarius, & priores noſtri Annales narrent, etiam Hiſtoricus Ariminenſis Clementinus deſcribit. Sunt autem viri propemodum verba latine verſa. *Obſeſſum fuiſſe ab exercitu Feretrani Comitis Riuerſanum, in cuius auxilium accurriſſe cum Cæſenatibus Malateſtam conſertis autem cũ hoſte manibus poſt diuturnam, & ferocem pugnam expertum Malataſtam rurſus eſſe fortunam aduerſam. Vnde Cæſenam retulit, cum ſuis pedem exceptis Galeotto Lambertino Bononienſi Cæſena Prætore, & Rodulfino Ganaleſio, ſeu Galigeſio* (at oportebat dicere Caleſidio) *qui in Reuerſani arcem confugerunt, verum ea breui capta ipſicum alijs viginti duobus captiui ſunt Foroliuium*

in

in ſpeciem Triumphi ducti, reliquis liberis omnibus relictis. Ad Epiſcopos noſtros hoc ſeculo decimo tertio, in quo nunc narratio verſatur, quorum commemorationem iamdiu intercalauimus redeamus. Diximus antea poſt Odonem fuiſſe Manzinum cuius Anno 1234. memorauimus, ac nunc aliud ſubiungo eius tempore factũ memoria dignũ, pertinet enim ad Monaſterij Fratrum Minorum aream tradendam, ac confirmandam, eiuſq; cum Eccleſia ædificationem. Cuius ipſe licentiam, ac facultatem in hac Ciuitate plenam omnimodãq; Fratri Alberto Fauentino eiuſdem familiæ Sacerdoti conceſſit. Et quoniam ſolum pro area ædificandę Sacræ ædis emptum erat iuris emphiteotici, & ad Epiſcopatum directum, vt vocant, dominium ſpectabat Epiſcopus ipſe accedente, etiam Archiepiſcopi conſenſu omne ius ſuum remiſit, & penſiones in futurum omnes renunciauit, pretio quinquaginta librarũ Rauennatum contentus, & cum Canonicorum non adfuiſſet conſenſus ſine quo nullius vigoris conceſſio erat ad Summum Pontificem cum Fratribus Conuentus iunctis precibus eum (erat Alexander Quartus) exorauit vt plenitudine Pontificiæ poteſtatis eiuſmodi defectum non præſtiti conſenſus ſuppleret, quod fecit Pontifex inhibens ſub excommunicationis pæna, aliarumq; cenſurarum omnibus quominus moleſtiam vllam Fratribus ea in re faceſſerent. Hoc totum latius in Apoſtolicis literis patet. Sunt vero litteræ. Epiſcopi Cæſenates.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filijs Fratribus Cæſenat. ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

Cum à nobis petitur, quod iuſtum eſt, & honeſtum tam vigor æquitatis, quam occaſio exigit narrationis, vt id per ſollicitudinem officij noſtri ad debitum perducatur effectum. Cum igitur ſicut ex parte veſtra fuit propoſitum coram nobis. Venerabilis Frater noſter Epiſcopus Cæſenas de conſenſu dilecti filij electi Rauennatis loci Metropolitani quendam fundum ad Cæſenatenſem Eccleſiam pertinentem, in quo Eccleſia, & locus in quibus deuotum impendant Domino famulatũ cõſtructũ eſſe dinoſcitur, nobis vẽdidit pro quadã pecuniæ quantitate prout in inſtrumento publico ſuper

hoc

hoc confecto plenius continetur. Nos deuotis ſupplicationibus inclinati, quod à prædicto Epiſcopo in hac parte prouide factum eſt ratum, & gratum habentes ideo auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, ſupplentes defectum, qui in hoc extitit ex eo quod Capituli Cæſenatis ad hoc non acceſſit conſenſus, de plenitudine poteſtatis. Tenorem autem inſtrumenti prædicti præſentibus inſeri fecimus, qui talis eſt. In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis Anno Domini 1258. die Maij intrante indict. octaua Cæſenæ in Domo Domini Epiſcopi, teſtes ad hoc rogati fuerunt Dominus Berardus Petri Gaſtoni, Artuſius Sartus, Gualterius Baſtardi, Petrus Salamones, Baldinorns Vberti, Fratres Ordinis Pœnitentiæ, & alij plures, in quorum præſentia D. Manzinus Epiſcopus Cæſenas pro ſe, ſuiſq; ſucceſſoribus de voluntate, & licentia D. Archiepiſcopi Rauennatis dedit, & conceſſit plenam licentiam, & poteſtatẽ fratri Alberto de Fauentia de Ordine Minorum ædificandi, & faciendi locum Fratribus Minoribus in Ciuitate Cæſenæ in Contrata Trouæ, in poſſeſsione ipſius Epiſcopatus cenſuali, qui locus iam emptus erat pro Fratribus Minoribus iuſto prætio ab eis, qui eum poſſidebant ſub dominio, & poteſtate, atq; protectione Eccleſiæ Romanæ, & inſuper idem D. Epiſcopus pro ſe, ſuiſq; ſucceſſoribus dedit, vendidit, & tradidit de conſenſu, & voluntate D. Archiepiſcopi nominati Michaeli Petri de Turra Procuratori Minorum de Cæſena, a Romana Eccleſia conſtituto emptori pro Eccleſia Romana, & pro habitatione, & receptione dictorum Minorum dominium, prnprietatem dicti loci iam empti, & emendi pro neceſſitate dictorum Minorum iuxta quantitatem eis placentem cum ingreſſibus, & egreſſibus, finibus, & acceſſibus vſq; in viam publicam, & in omnibus, quæ ſupra ſe, & infra ſe habet in integrum, omniq; iure, & actione vſu, ſiue requiſitione ſibi ex ea re competente, & omnem ſuum cenſum, ſeu penſionem, quam inde recipere debebat eidem dedit, & traddidit, & pactum fecit ei de non vlterius petendo ad babendum, tenendum, poſſidendum, & quicquid Eccleſiæ Romanæ, ſeu dicto procuratori pro ea exinde placuerit ſuo nomine faciendum. Sine omni contradictione ſua, & ſuorum ſucceßorum affirmans ſibi poſſeſſionem

eius rei, quam habebat, & vbi non habebat conſtituit ſe eius procuratoris nomine poſſidere donec poſſeſſionem intrauerit corporalem in quam intrandi ſua auctoritate licentiam dedit ei pro pretio quinquaginta librarum Rauennatum, quod pretium confeſſus eſt integraliter recepiſſe, & in vtilitatem dicti Epiſcopatus verſum eſſe renuncians non numerati, & non traditi pretij exceptioni, & omni alij auxilio legum, & in ſupra preſcriptam rem ab omni homine legitimè defendere, & autorizare in iudicio, & extra per ſe, ſuoſq; ſucceſſores, & damna, & expenſas ex nunc competitura, vel competituras reficere dicto emptori recipienti, & ſtipulanti pro Eccleſia Romana promiſit ſub pæna dupli pretij nominati, qua pæna ſoluta, vel non, contractus retineatur firmus. Latera ipſius loci foſſatum Ciuitatis à tribus via latera Vrdalengi.

Et Ego Ioannes publicus Tabellio preſens interfui, & mandatu dicti D. Epiſcopi vt ſupra legitur ſcripſi.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis, & ſuppletionis infringere, vel ei auſu temerario contra ire, ſiquis autem hoc attentare preſumerint indignationem Dei, & Beatorum Apoſtolorum eius Petri, & Pauli ſe nouerit incurſurum. Dat. Lat. 3. Id. Februarij Pontif. noſtro Anno tertio.

Ex hiſce conſtat Manzinum Epiſcopum ab Anno 1234. ad 1258. ſaltem, ſediſſe, pariterq; ante annum 1248. ædificationem ponunt, & qui larga manu opem tulerint numerant; fuerunt autem Octauius Tibertus prior, Petrus Garulinus Canonicus, Franciſcus Antiochinus Præpoſitus, Antonius Palaccinus Archidiaconus, Pocaterra de Monteiano, Vgo Gattus, Alemānus Tibertus, Petrus è Monte Riuerſani, Iulius e Muſca. Poſt Manzinum Henuerardus fuit, ac ſedit Cęſenæ Epiſcopus. Vtrum autem alius interceſſerit non conſtat. Anno ſane 1270. fuit Henuerardus Cæſenas Epiſcopus interfuit conuentui Rauennæ habito in ſacrario Eccl. D. Vitalis die feſto eiuſdem Sancti conuenerunt autē (ita Rubeus) Michael Cymaclenſis, Gratia Saſſinas, Henuerardus Cæſenas, Rodulfus Foroliuianus, Raualdinus Foropompilianus, Sinibaldus Forocornelianus, & Drudo Rauennatis Eccleſiæ Præpoſitus, &

Henuerardus Cæſenæ Epiſcopus.

& Philippi Archiepiſcopi Vicarius, aderant etiam Archidiaconus, & Canonici Rauennates in eo autem Conuentu diris deuouerunt omnes, qui contra Henuerardum Epiſcopum Cæſenatem, eiuſq; Epiſcopatũ armati, inermes ue mouiſſent, cum illiſq; conſilia, aut copias coniunxiſſent, neq; poſſent abſolui, niſi ſatisfeciſſent, quod ſi aliqua Reſpub. id tentaſſet, illi iam ſacris eſſet interdictum. Adſcribuntur huic decreto teſtes Placidus D. Vitalis, Vitalis D. Laurentij, Iacobinus D. Mariæ in Monte Cæſenate Abbates, & alij. Hęc ibi Rubeus, vt conſtet vexatum eſſe Epiſcopum, & Epiſcopatum Cæſenatem, cumq; ad eam Rempublicam non confugiſſet facile cõijcimus diffiſum eſſe Henuerarduin vt vis illata, vel a Republica ipſa eiuſue aliquo Magiſtratu eſſet, vel ab aliquo potente, gratioſo ue Ciue cui fauitura eſſet non repugnatura Ciuitas. Anno eodem vel ſequente die vigeſima Decembris videtur ad eundem Henuerardum ſcriptas fuiſſe literas, quas commemorat Rubeus ab Eccleſia Rauennate ſcriptas (ſede kal. tum vacante) ad Epiſcopum Cæſenatem, quarum erat tenor referente Rubeo. *Vt memoria repeteret decretum prouincialis Synodi Rauennæ habiti eo Anno, quo præſenti anathemate notari eos voluerunt, qui aduerſus Rauennatis Eccleſiæ eiuſq; conuentus bona agerent, aut illa occuparent, itaq; cum Magiſtratus, ac Reſpublica Caſenas, & Malateſta Ariminenſis pleraq; nuper occupaſſent Eccleſiæ Rauennatis loca petere, vt eam execrationis ſententiam in eos explicaret diebus feſtis. Idem ſacratis viris Cæſenatibus ſcripſerunt.* Hæc ille. Succeſſit Henuerardo Aymericus, de quo ſuo mox loco, & de Leonida, qui poſt Aymericum ſedit.

Aymericus Epiſcopus. Leonida.

At ad ordinem temporum redeundo, apparet Rempublicam Cæſenatem, eius ſaltem Magiſtratus Eccleſiaſticis execrationibus fuiſſe per ea tempora irretitos, cum cladem illam magnã Ciuitas perpeſſa eſt vt Deus ſępe vim imprecationum Pontificiarnm, antiſtitumq; ſequentibus euentibus teſtetur.

FINIS NONI LIBRI.

SCI-

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ, IAM CÆSENÆ.

LIBER DECIMVS.

PERSEVERAVIT hic Prouinciæ ſtatus, in quo prępollebat Comitis Guidonis Ferretrani, adeoq; Ghibellinæ factionis poteſtas, vſq;ad Annum 1278. Fuit Anno 1277. die vigeſima quita Nouembris Nicolaus Tertius ex Vrſina Familia Pontifex electus, & conſecratus. Tres eius deceſſores intra eundem annũ 1276. obierunt, & inter poſtremi mortem ſcilicet Ioannis 21. (duo autẽ fuerant Innocentius Quintus, & Adrianus itidem Quintus) & Nicolai electionem interregnum ſemeſtre interceſſit. Fuit is Pontifex, habebaturq; magni animi, qui inter cętera ditionẽ Eccleſiaſticam ab Imperatoribus occupatam recuperare ſtatuit. Opportunum exiſtimauere ita animatum Pontificem proceres Romaniæ noſtrę Guelfi ad frangendam poteſtatem Comitis Feretrani, & Ghibellinæ Factionis, ac Guelfę ſuble-

 uan-

uandæ. Erant primores Guelforum in Prouincia Malateſta Ariminenſis de Veruculo dictus. Guido minor Polentanus. Albericus e Fauentia, & Tadeus de Petra Rubula. Hi cum ſuis viribus reſiſtere Comiti Feretrano prorſus deſperarent, eam vnam eſſe viam decreuerunt. Adire Pontificem, ab eoq; petere totius Prouinciæ Rectorem, & Comitem loco Comitis antea ab Imperatore ad regendam Prouinciam miſſi. vrgebant deliberationem eo quod licet Rodulphus Imperator eam iuriſdictionẽ Eccleſiæ renũciauerit, cã tamen factione retinebat etenim Ghibellini, qui ſe Imperiales paſſim iactãt ipſi erant cũ Comite Guidone totius Romaniæ arbitri expulſa a patrijs Guelfa factione Põtifici deuota, & Eccleſiaſticas partes vbiq; fouente, obtulereq; ſe Comitẽ miſſum cum omnibus aſſeclis recepturos, armaq; iuncturos, & omnem opem ſubminiſtraturos. Nihil poterat opportunius offerri Pontifici gnaro præſertim Italicarum factionum, & earum ſtudia, ac ſenſus egregiè cognoſcenti: abſq; interuallo ergo miſit cum iuſtis copijs Bertoldum ex fratre nepotem, cui ſtatim ſe aggregauerunt, cũ copijs ſuis Malateſta, & fæderati, cum Arimini prius omni cultu ſuſceptus fuerit. Cæſena quoq; ſtatim feſto cum occurſu excepit, neq; enim pręter primores factionis Ghibellinę ſponte Feretrano ſuberant, & reſtitutio Guelforũ, quæ proponebatur abſq; excluſione Ghibellinorum integrabat Ciuitatẽ. arx illi, vt prius Arimini tradita. Cæſenæ diu ab ęgritudine detentus iacuit. Quocirca ne curſus recipiendæ Prouincciæ retardaretur Gentilem filium Roma accerſiuit, qui licet magna Ciuium Romanorum, & militum manu ſtipatus multa cum difficultate admiſſus Foroliuium fuit, & difficilius adhuc de Prętura, & Præfectura remouit Comitẽ Guidonẽ, & nouũ ſuffecit. At Fauentiæ magno cum obſequio, & plauſu acceptus ſub quadrata vmbella aurea eſt, Vrbiſq; & Arcis claues cum veſtigaliũ poſſeſſione datæ. Pari ſucceſſu Imola, & deinde Bononia ſe Eccleſiæ dedidere. Bononia tamen repugnãtibus Hieremæis, qui Ciuitati dominabantur, nonniſi poſt aliquot dies. Nolebant Hieremęi concedere Lambertatiorum

re-

reditum nec permittebant Gentili Prætoris, & Præfecti electionem. Ceſſere tandem Hieremæi, & Ciuitas imperium Eccleſiæ recepit, tum Gentilis, & Cardinalis Latinus Legatus Pontificius Comiti Bertoldo additus, adeoq; tum filio, Lambertatios, qui Bononiæ erant alij capti, alij obſides, deinde Hieremæos, qui Fauentiæ cuſtodiebantur omnes Cæſenam adduxit ad Bertoldum patrem, qui ex diuturna ægritudine iã conualuerat. Hic lętus filij aduentu, & felici euentu concilium vniuerſæ Prouinciæ Cæſenam indixit, quo Rauennatũ, & reliquarum Ciuitatum procuratores conuenere conuẽtus, autẽ in Prætorio Ciuitatis habitus eſt, in quo Bertoldus poſt luculentam concionem leges ab vniuerſa Prouincia obſeruãdas publicauit, inde ad conciliandos factioſos omnem cogitationem, & conatum adhibuit, idq; poſt longam negotiationẽ, & in Flaminia, & Bononiæ obtinuit. Reſtituit ergo Guelfos omnes cum Ghibellinis prius conciliatos pęna ijs qui violarẽt decem millium marcharum argenti ſtatuta. Manfredi ergo Fauentiam reducti ab Acharisijs amice ſuſcepti. Meduli exules Forocorneliani, qui Fauentiæ morabantur in Patriam reſtituti; Rauennę Trauerſaria, & Comitum factio licet inter ſe contrariæ tamen ambę extorres Polentanorũ vi, tũ inita pace cum Polentanis patriã recuperauere. Solemnis fuit pax inter Hieremæos, & Lambertatios facta Imolę coram Bertoldo Comite, & Latino Cardinali Legato aſſiſtentibus in ſacratis veſtibus Archiepiſcopo Barenſi, Epiſcopo Bononienſi, Epiſcopo Forocornelienſi, & Abbate Galliatę. In quandam pacis confirmationem Cardinalis Legatus magnifico excepit conuiuio factionum proceres, inter quos Comes Feretranus Guido ſiuę Montefeltrius vt argumento eſſet Pontificem æque vtriuſq; factionis patrem futurum modo quieſcerent, & debitam obedientiam pręſtarent. Quieuit ergo Prouincia à perturbatione factionum ſub Bertoldo, at breui tempore propter præ properã mortem Pontificis, qui obijt Anno 1280. die 23. Auguſti. Qua morte audita ſtatim inter Hieremæos, & Lambertatios odia increbuere, inde ſuſpiciones, & tandem

die vlt. Nouemb. dict. An. 1278. Rubeus, & Carrarius.

ANNO. 1280.

inſultus & tumultus Lambertatij ſuſpitione ducti, vt qui minus pollebant, priores tentauere Hieremęos opprimere, at victi ipſi, atq; eiecti fuere eodem Anno die 25. Septembris, qui Fauentiam rurſus repetiere. Iam vero, & Ghibellina factio Romaniæ, & ductor eius, ac Princeps Comes Guido cohibitū aduerſus Guelfos odium effudere, neq; enim mortuo Pontifice Bertoldum metuebant. Foroliuium ergo à Pontifice deſciuit, at non ſine domeſtico tumultu: nam Guelfi captis armis inimicorum inſultui reſiſtere vnde certamen in foro magnum exarſit in quo Guido Vrſellus, & Ioannes frater occiſi Nomaius Nomaiorum ex fabrica Franciſcus Herculanus, Ludouicus Pontirolus, Andreas, & Mattæus Ottorenghi in turrim fuga elapſi iniecto ab aduerſarijs igne conflagrarunt. Fauentini etiam ſeducti cum præſertim Lambertatij ibi excepti ad rebellionē animos pararēt. Eodē curſu Cęſenæ factio Ghibellina à Montefeltrio ſtimulata proceres Guelfos expulit, vel Guelfi ſibi timentes vltro abiere. Rurſus ergo Romania Ghibellina maiore ex parte facta Comiti Guidoni parebat. Rauenna tamen in Eccleſiæ partibus manſit cuius ideo agrū Mōtefeltrius cum Foroliuiano exercitu coniunctis copijs Cæſenę Britonorij, Foropompilij Ceruiæ diripuit, ac magna ex parte vaſtauit ita Rubeus vt hinc etiam conſtet rurſus Cæſenam ſub Montefeltrio ſeu Feretrano Comite Guidone fuiſſe, & confirmabitur pręterea ex eius recuperatione pro Eccleſia à Ioāne Appia anno 1283. vt paulo poſt intelligemus. Succeſſit Nicolao Martinus Quartus Gallus, qui reuocato Bertoldo in eius locum Ioannē Appiam, vel Epa Gallum ſubiecit pro Comite, ſcilicet ac Rectore Romandiolæ Bononiæ, & Comitatus Britonorij, ea tum erat nomenclatio, ac titulus magiſtratus, miſit autem cum magna Gallorum manu ad recipiendam Prouinciam: præocuperauerāt Pontificem Hieremæi Bononienſes, & Guelfi Romaniæ tum proceres, tum e patrijs eiecti miſſis enim nuntijs, ac oratoribus ſe qui Eccleſię partes tuerentur a perduellibus Eccleſię, qui ſe palam Imperiales profitentur alios depreſſos, alios eiectos. Non ceſſauerunt Lamberta-

Rubeus ſub anno 1281.

tatij, & Guido Comes, etiã oratoribus miſſis Pontifici ſe deuotos iactare obedientiam deferre, contrarios iniuriarum accuſare. At Pontifex eos repulit, & aduerſarios blande recepit vt ſatis certus ea omnia a Ghibellinis fingi, & verbis contrarios eſſe animos, & facta. Ioannes ergo Epa valido cum exercitu Bononiam primo profectus per Tuſciam ſcilicet iuuãtibus Pontificem florentinis, qui partes Eccleſiæ enixe tuebantur à Bononienſibus autem benignè, & prolixè receptus procurantibus, vel imperantibus Hieremęis Ciuitatis tum Principibus, deinde adiuit Imolam pari ſucceſſu, at Fauentiam, quæ iam defecerat ab Eccleſia cum Foroliuio obſeſſurus adiuit: ipſa enim dominantibus Acariſijs, & Lambertatijs annitentibus clauſerat ſe defenſura portas. Cum ergo aſſideret iam Comes Ciuitati Caſtris admotis Tribaldellus filius Garatonis Zambraſij à Lambertatijs iniurijs, & contumelia affectus (vt erat eorum faſtus) vltionis cupiditate etiam ſi eiuſdem factionis Ghibellinæ inter Principes eſſet, clam conuenit cum Comite, & Hieremæis atq; noctu portam verſus Forum Cornelij aperuit exercitui Eccleſiaſtico ad id parato, qui Vrbem occupantes in ciues, & præſertim in Lambertatios ſęuierunt multis occiſis, multis captis, qui eua ſere incolumes Foroliuium aufugerunt. In hac Fauentiæ occupatione, & Tribaldelli proditione non ſatis in tempore in quo, & modo conueniunt Scriptores, in Annum 1277. reiicit Rubeus ante aduentum Ioannis Epa aliquot annis, indeq; Carrarius, at Chronicon noſtrum, quod video a Carrario annotatũ nec repudiatũ, ſed pro ſcholio appoſitũ in aduentu Ioãnis de Epa reponit, verba repono. *Eodẽ ãno 1281. Papa Martinus 4. miſit D. Ioãnẽ de Apia, cum militibus Frãcigenis, & cũ Bononienſibus intrinſecis, Imolenſibus, & Rauennatibus cõtra Fauẽtiã, & habuit illã proditore Tribaldello D. Garatonis de Zãbraſiis, qui aperuit nocte portã, vnde mul i ex parte Lãbertatiorũ ceſi ſunt.* Ioannes Villanius in anno conuenit 1281. ſub aduentu Ioannis de Epa at non in cauſa; ſcribit pęcunia corruptum Tribaldellum Vrbem prodidiſſe; Ghirardatius de cauſa conſentit

ob

ob Lambertatiorum iniuriam Tribaldellum irritatum, at in tempore non conſentit,& non traditum Comiti Prouinciæ, ſed Hieremæis magnamq; Tribaldelli negotiationem cum Bononienſibus interponit, eiuſq; diu ſimulatam dementiam, ſed ſcriptor Chronici in ea pręſertim parte fuit propior euentui. Occupata ergo Fauentia, & Rauenna conſtante in partibus Eccleſię magno cũ exercitu aduerſus Foroliuium venit Epa, ſiue Appia in quo exercitu pręter Gallos, qui octingenti vſq; equites fuere erant Bononienſes cum magna manu, & Cornelienſes, & Fauentini, & Rauennates ex parte Comitis Mõtefeltrij, erant pręter Foroliuium, Cæſena, Forumpompilij, Britonorium, Meldula, & alia multa caſtra. Munierat Foroliuium Comes Guido, & opere, & milite pręter enim populum Foroliuienſem multis bellis exercitum Lambertatiorũ, & Cęſenatum, & aliorum locorum ſubiectorum validam manum ſelectam, & fidam ſtudio partium coegerat. Eiuſmodi igitur præſidijs munitus, peritus, & vafer dux ſe ſe ad defenſionem parauerat. Interim Imperator Eccleſiaſtici exercitus Epa Foroliuium aggreſſus eſt. Cuius obſidionis,& belli non eadem eſt apud ſcriptores narratio. Hæc mihi veriſimilior, ſuſcipiendo quam Ioannes Villanius, & Iachettus Malaſpina, qui hiſtoriam Ricordani patrui vſq; ad annum 1286. produxit,probat;adijcendo tamen aliqua ex Chronico noſtro. Aggreſſus ergo Foroliuij obſeſſionem Dux Eccleſiaſticus impetũ in Ciuitatem primo fecit, tum gallico ardore ductus, tum vt tentaret defenſorum vires, & animos, pręſertim cum Monteferetrius milites præcipue equites ad pugnandum emmitteret, ne ſcilicet prorſus obuium, & facile hoſti eſſet circunuallare Ciuitatem,at vero ea arte emmittebat turmas, vt ſubinde eſſent, qui redeuntes exciperent; integrataq; acie in hoſtẽ, qui nimium excurrerit impreſſionem facerent: cum ergo Galli impetu ſuo ducti in iniquum locum proceſserint vltra fluuiũ vſq; in ſuburbium; tum Dux Feretranus diſpoſitis ritè, atq; ordinatis copijs hoſtem tanta ferocitate excepit vt multis occiſis alios in fugam verterit, quorum etiam non pauci in flumen

men demerſi perierunt. Mortui abſq; demerſis fermè trecenti fuere, quorum primores numerantur, & res tota ab annalibus noſtris ſic narratur. *Et ibi mortui ſunt Dominus Vgolinus Fãtolini, & Tribaldellus Domini Garatonis de Zambraſijs, & Dominus Vgolinus, & ferme 300. Francigenæ ceciderunt abſq; ſuffocatis in flumine.* Re infeliciter tentata aliter procedendum ad expugnandam Ciuitatẽ iudicauit laxiore ſcilicet obſidione hoſtem defatigandum, & direptione agri fame macerãdũ, & amicos eius pollicitationibus, interdũ damnis abalienãdos. Interim etiã aſtu tẽtãdos obſeſſorũ aliquorũ animos; eſſe enim adhuc in ea Ciuitate Eccleſiaſticę factionis aliquos etiã ſi occultos, vel depreſſos, quos ſibi corrumpendos ſumpſerunt Forotiuienſes exules. Hi itaq; clam internuncijs aliquos ſuæ ſectæ aggreſſi in eam induxere conuentionem vt portam noctu aperirent: ſed non fugit coniuratio vafrum, & vigilantem Mõtefeltrium vt proditores in manu habuerit verum ſpe propoſita vitæ, & veniæ coegit eos fallere, qui vt fallerent, induxerãt. Proditores ergo Fauentiam clam cęteris, at non Comite Montefeltrio elapſi conuenere cũ hoſte ſe kal. Maij noctu aperituros portam Sclauoniam: eos enim iam corruptos, qui ex militari ſtylo erant ea nocte portam cuſtodituri: cæterum rogare Gallos ne ſæuirent in inermes, ſed in armatos ſolum, cęteros enim potius Eccleſiæ ni cohiberentur, ſtudioſos; his ita ſtatutis. Dux Gallus mouit tacitè exercitum, Foroliuiũ peruenit, ibiq; partem gentis in loco a Quercu dicto (erat illud prædium Guidonis Bonati celebris tum aſtrologi) collocauit qui ibi parati expectarent nuntium Ciuitatem ingrediendi ſi opus eſſet, aut exciperent partem ingreſſam, ſi forte cogeretur captam relinquere, ac pedem referre. conſilia hoſtium Guido apprime intellexerat ex proditorib⁹ quos venia magis Feretrano, quam ſuis amicitia, & factio deuinxerat, Portam ergo apertam reperierunt Galli, & Comes Guido cũ toto exercitu per aliam partem egreſſus ad eos, qui ſub Quercu erant peruenit, eoſq; inopinantes facile debellauit. Inde in Ciuitatem reuerſus inuenit victores cibo diſtentos, & ebrios, qui

Ciuitate occupata, ac repertis paſſim (vt fuerat conſilium Feretrani) dapibus paratis in domibus, quas etiam benigne ſenes, relicti, & mulierculæ ſubminiſtrabant, ſe ſe cybo, & potu ingurgitauerant. Facile fuit opprimere non tamen ſine mutuo ſāguine, milites lecti etiā ſi diuulſi, & inordinati ſtrenuè pugnauerūt, tamen iaciētibus fæminis vſq; ex tectis occiſi fuerūt, qui fuga elapſi ad Quercum tendentes pro ſuis inimicos inuenere: pauci itaq; ſeruati ſunt, inter quos Imperator Ioannes de Pà. Inter cæteros fortiter pugnantes memoratur Tadeus Montefeltrius Guidonis frater, ac illi infenſus. At Pontifex clade ſuorum audita nouas copias ad Ioannem miſit, qui vt vir fortis nequacquam territus interim reliquias collegerat eorum, qui diſſipati fugerant, & ex Fauentinis, & cæteris ſubiectis populis, & præſertim ex Bononienſibus ſupplementa quæſierat. Inſtaurato itaq; exercitu agrum Foroliuienſem iterato incurſu modo ex hac, modo ex illa parte vaſtabat, Caſtra etiam circumiecta nonnulla occupauit, quæ Foroliuio, & Guidoni Duci eorum parebant. Comes Caſtrocarij pariter ad Eccleſiaſticos ſe adiunxit, qui prius a Montefeltrio ſtabat. Hæc eo anno 1282. facta quo anno Sicilia à Rege Carolo deſciuit occiſis omnibus Gallis, quorum impotentiam intolerandam ferre diutius non potuere. ſtata die cum primum veſperarum ſignum intonuit tota Inſula Siculi (ita conuenerant) inſurgentes omnes Gallos trucidarunt tanta feritate vt mulieres ipſas Siculas ex Gallis grauidas exēterarint, hæc ſunt illæ Siculæ veſperæ, quæ in adagium pro maxima occidione tranſierunt. At anno ſequenti cum Comes Prouinciæ loca circūiacentia Ceruiam pariter conſequutus eſſet, tum demum Foroliuienſes ſe apparatui Pontificio impares agnoſcentes decreuerunt ſe Pontifici dedere, quorum inclinatione proſpecta Montefeltrius veritus ne ipſemet traderetur cū Lambertatijs, & primoribus Ghibellinis, quos ſibi fidos, & a Pontifice auerſos cognoſcebat Foroliuio relicto, vt de ſe libere diſponeret Meldulam intrauit, cuius loci munitionem amplius firmauit, & illuc comportato in multos menſes commeatu ſe ſe obſidioni

ni diutinæ ſuſtinendæ parauit Interim recuperato Foroliuio menſe maij, poſtea Menſe Iunij Cæſennm adiuit exercitus, quę vltro ſe dedidit, proindeq; Comitem hilariter, & cum apparatu excepit, at non eodem is conſilio, quo Bertoldus olim vſus eſt conciliandi ſcilicet factiones ſed Ghibellinos magna ex parte in exilium expulit. Annales noſtri *Anno* (inquunt) *Domini 1283. Menſe Iunij Dominus Ioannes de Appia Comes Romandiolæ intrauit Ciuitatem Cæſenæ cum voluntate Ciuium, quām tenebat contra voluntatem Eccleſiæ Romanæ Guido Comes Montis Feretri mittēs ad cōfinia magnā partē Ghibellinorū.* Capto ergo Foroliuio iuſſu Pontificis foſſæ eius repletæ, muri euerſi, & Chronicon noſtrū, & Rubeus, & Carrarius, at hic addit etiā diſiecta Cæſenę mænia, licet Ciuitas noſtra cū ſui ipſius arbitra fuit propenſa potius ī partes Eccleſiaſticas fuerit Guido interim Meldulę clauſus, ibiq; obſeſſus poſt Cæſenę deditionem menſe Iulij erruptionibus tamen diſtinebat hoſtē, & irruptionibus vaſtitatem inferebat circumiacentibus Regionibus. Iachetus Malaſpina in ſupplemento hiſtoriæ Recordani Patrui præclarū facinus Ioannis Appia ſcribit. Is conſueuerat inermis inuiſere Meldulā, ac eius munitiones ad capiēdum ſcilicet oppugnationis, & expugnationis Oppidi conſilium id cum obſeruauerit florentinus quidam Florentia ob factionem exul Guidoniſq; miles cataphracti equitis, armis indutus cōſenſo equo (Baldus e Mōte Sperettulo nomen) eoq; in velociſſimū curſum acto cum haſta in Imperatorē Appiā impetū fecit, qui venientē nō declinauit, ſed baculo, quē geſtabat lanceā dimouit, atq; Baldū amplexus de epiphio ſuſtulit, cuius ipſius enſe ipſū confodit, quo vno facto ſe maximū, & robuſtiſſimū belhatorem declarauit, quique meſtris fuil obſidio eiuſq; exitus fuiſſe videtur, quod Meldulā reddiderit Montefeltrius pacta incolumitate perſonarū, & libertate abeundi extra Prouinciā Ghibellinis, Rubeus Ghibellinos dicit in ſubalpinos relegatos Guido autē ī gratiā a Pōtifice receptus fuit id ſignificāt verba chronici noſti. *Omnes Romādiolæ Ghibellini in exiliū mittūtur Dominus Guido de Montefeltro fuit ad mandata Sanctiſſimi Patris.*

Credo tamen à Prouincia ad antiquam eius Montefeltri ditionem remiſſum, ac mandatum. Hic ferme ſtatus erat Romaniæ noſtræ, & Bononiæ, tunc Pontifici parebat, & a Ioanne Appia Comite regebatur. Eiectis iam e Prouincia cum Lambertatijs omnibus fermè Ghibellinis. Sed noua ſtatim emerſit diſidij occaſio inter rectorem, & ſubiectos populos. Ciuitates ſolitę erant liberā̃ habere rerum ſuarum adminiſtrationem, & Prætorum, ac cęterorum Magiſtratuū electionem: Rectores vero Prouinciæ præter fidelitatis iuramentum, & ſi opus fuiſſet militem ex formula, & forſan cenſum non ſe gubernationi rerum ciuilium non uocati immiſcebant. Si turbæ aliquæ exortæ eſſent quibus ſedādis ciuilis poteſtas impar eſſet, tum ad Comitis, & Rectoris auctoritatem confugiebatur, ipſeq; opem ſuam accerſitus præſtabat. At tum Comes Appia, & Bernardus Epiſcopus Portuēſis Cardinalis Legatus omnimodam ſibi poteſtatem cum vendicare velle præſeferrent, animos populorum, & procerum, & regulorum abalienarunt. Hinc Malateſta partium etiam ſi pōtificiarum ſtudioſus, qui inter primates exciuit Pontificem ad mittendum qui ſuo nomine Prouinciam regeret, tamen propoſitum perſpiciēs pontificiorū omne ad ſe imperium, ac munia trahendi diſcordias Flaminiorum componere aggreſſus eſt vt vniti validiores eſſent ad conatibus Comitis, & Legati reſiſtendum. Cum enim prius inter ſe conuenerint Fauentia, & Foroliuium, tum Malateſta Foroliuium profectus Argulioſos, & Calbuienſes conciliauit, inde profectus Fauentiā Manfredos, & Cunij Comites concordes, & amicos reddidit: Calbulos pariter cum Comitībus Caſtrocarij pace iunxit, idq; vt firmiores eſſent aduerſus Comitis Ioannis Appię oppreſſionē prouinciales. Inter cętera vero quibus ſe a Comite Appia grauatos Flaminij arbitrabantur fuiſſe videtur nouorum vectigalium, & tributorum impoſitio, vt ex pace poſtea inter eos inita veriſimile fit, & nos tum intelligemus. Eouſq; autem erupit diſſenſio inter dictas Ciuitates Malateſtāmq; ex altera parte, & Comitem Prouinciæ ex altera vt Comes in

Carrarius ſub Anno 1284.

eas

eas Ciuitates inquiſierit, eaſq; impoſitis pænis damnauerit. Malateſtam vero Ariminum cum ſeptuaginta armatis equitibus redeuntem inter Ceruiam, & Ariminum per filium cum magna manu inuaſerit, atq; multos occiderit, alios cæperit, inter quos fuit Ioannes Malateſta, alios fugauerit, qui Cæſenam aufugere. Cum Pontifex ergo populos refragari ſuorũ imperijs ĩtelligeret diffiſus deuotioni priſtinæ Guelfæ factionis aliam Gallorum manũ, eamq; magnam ex Ethruria ſub Guidone Monfortio Gallo dynaſta miſit, eumq; armorum Põtificiarum Ducem appellauit. Bonifatius quoq; Archiepiſcopus minas Pontificias ob ditionis zelotypiam expertus eſt. Cum enim antiquæ ditionis Archiepiſcopatus Caſtra, ac Oppida recuperare niteretur, Martinus Pontifex per literas Orbiti datas 19. kal. Septemb. Anni 3. Pontificatus monuit vt ea reſtitueret Ioanni de Epa Prouinciæ Rectori, alioquin Bernardo Epiſcopo Portuenſi Legato, & Guidoni e Monteforti Pontificiarum copiarum ductori ſe per litteras mandare niſi pareret vt ſacris in eum, prophaniſq; pænis agerent & ad illa reſtituenda cogerent: interea tamen ageret apud Legatũ de Rauẽnatis Eccleſiæ iuribus, velle ſe ea tueri, integraq; ſeruare. forſan hæ minæ etiam alienarunt Archiepiſcopum, & eam ob cauſam Cæſenam, vna cũ Prætore Rauennæ Comite Vgutione, & cum Bonifacio Glaretij filio Caſtrocarij Comite cõuenit in prætorioq; eiuſdem Ciuitatis pæcuniam Comiti Caſtrocarij mutuo dedit. Forſitan is fuit conuentus finis, vt de communibus rebus cum ea Republica ageretur ſubq; Pontificio imperio antiqua tamen priuilegia, & iura Ciuitatum, & procerum, ac regulorum Prouincię ſeruarentur. Sedata tamen eſt Prouincię perturbatio paxq; facta inter Comitẽ Prouincię, & Ciuitates Fauentię, & Foroliuij cum Malateſta ſimul, conditioneſq; fuere vt Reſpublica Ariminenſis quattuor millia librarum Rauennatum ſolueret pro redimendo Ioanne Malateſta, cęteriſq; cum eo captis, at Fauentia, & Foroliuium fideiuſſores idoneos præſtarent octo millia aureorum deponendi: Comes vero omnem inquiſitionem aduerſus eas Ciui-

penes Rub.

tates, ac proſcriptiones ſuſpenderet, ipſeq;met abolitionem omnium a Summo Pontifice impetraret. Quæ omnia vtrinq; præſtita. Fauentia enim Florentiæ quattuor millia aureorũ depoſuit, & Foroliuium totidem Venetijs. Cæſena interim quieuit, vel non vexata à Comite, vel minus vexata, vt certa incertis prę ferenda iudicauerit, certè cum Rector Prouinciæ ſequentibus Annis Prætorem dare voluerit diu ipſa reſtitit, (vt intelligemus) retinens admodum priſtinæ libertatis. Anno ſequenti 1285. die vigeſima nona Martij obijt Martinus Pontifex, cui poſt dies treſdecim ſubrogatus Honorius Quartus ex nobiliſſima familia Sabella die ſcilicet duodecima Aprilis. poſt mortem Martini abijſſe videtur Ioannes Appia, & in Prouincia Rector permanſiſſe Cardinalis idem Bernardus Legatus, nam is eo Anno tributum Prouinciæ ad perſoluendum militibus ſtipendia impoſuit. Hoc eodem Anno Foroliuij turba quædam accidit, quam ipſiſmet Chronici noſtri verbis refero. *Eodem Anno Foroliuij in cõſilio communis interemptus eſt Daminus Paulus de Clericis, & Andreas de Siſmundis nocte ſuſpenſus eſt.* De reliquis Prouincię rebus, & factis mirum ſilentium, cum tamen ſi vera ſint, quæ de Honorio Pontifice dicuntur Anno 1286. ab ipſo vniuerſam Prouinciã recuperatam Guidone Montefeltrio expulſo, atq; in exilium ad ſubalpinos miſſo neceſſe fuit hoc anno 85. ſub fine Martini, & initijs Honorij rurſus in Flaminiam irrepiſſe Montefeltrium, eiuſq; partem cępiſſe; fauentibus etiam forte olim aduerſarijs cum imperium Ioannis Epa eos exaſperaſſet, & graue etiam eccleſiaſticum tum imperium præ antiquo multo laxiore videretur. Hiſtoria Bononienſis dicit à Mainardo de Suſinana captã hoc anno Fauentiam, in qua inuaſione facile eſt prę conſultorem, & adiutorem Montefeltrium cum Ghibellinis eiectis, & cum retentis etiam in Ciuitate, aliquibus ſaltem: neceſſe ergo fuiſſe in Prouincia perturbationem, licet ſilentio tranſmiſſam, & in ea perturbatione partem habuiſſe Montefeltrium, quod venia indicat, quã ipſe ab Honorio poſtq; recuperauit Prouinciã ſupplex petijt, & obtinuit; venia culpam prę fuiſſe monſtrat.

Rubeus ſub anno 1285.

Carrarius.

Con-

Confirmat Platina Monteſeltrij in hanc Prouinciam inſultum in Honorij vita vbi hæc habet. *Non potuit Honorius huic bello Siculo dare operam vt voluiſſet, impeditus à Guidone Mōteſeltrio, qui ipſum in Romania vexabat, ſed tandem à Guidone vniuerſam Romaniam recuperauit.* Hæc ille, accedit, quod Ghirardatius ſcribit Anno eodem 1286. obſeſſum à Guidone Monteſeltrio Vrbinum, & captum, & demum ab Honorio inde, & ex Romania expulſum. Petijt tandem veniam is à Pontifice, ſed ea conditione vt Iachetus Malaſpina, & Ioannes Villanius (lib. 7. cap. 107. dicunt vt ad ſubalpinos relegatus abiret, pro eoq; duos filios obſides traderet. Hoc Anno a Bonifacio Archiepiſcopo Rauennate celebrata eſt Foroliuij Synodus Prouincialis in D. Mercurialis ædibus 8. Id. Iulij. Epiſcopi, qui cōuenerunt fuere ex Rubeo Rainaldus Foroliuianus, Thadeus Foropompilianus, Aimericus Cęſenas, Henricus Saſſinas, Vgolinus Fauentinus, Sifredus Forocornelianus, Bonifacius Hadrianus: at pro Epiſcopis Bononienſi, Parmenſi, Mutinēſi, Ceruienſi procuratores adfuere. Hoc pariter Anno Pontifex ab vniuerſa Italia decimas exegit, quarū exactores in Prouincia hac fuere . . . . Interim Comes Prouinciæ ab Honorio miſſus Gulielmus Durantes fuit. At Anno ſequenti 1287. Prętor Cæſenæ fuit Fernandes Columna Romanus, & Rauennæ Guido Polentanus ſub quibus compoſita tandem inter Rauennates, & Cæſenates de finibqs ex parte præſertim Sapis Ceruiā verſus controuerſia. Arbitri fuere Benedictus Curſerius e Ronta ciuis Cęſenas, & Blancus Reſſatius incola Rauēnatis diſtrictus, vt dicebant, Syndici, qui arbitros elegere. Rauēnę fuit Artuſinus Cambij Artuſini filius, & Peppus Zoffoli Cæſenæ pæna librarum mille conſtituta Ciuitati non acquieſcenti arbitrorum ſententiæ. Ciuitates (credo) agnoſcebant nedum tutiorem eſſe pacem, ſed etiam ad tuenda priuilegia, & priſtinam adminiſtrationis libertatem vtilē eſſe ſi concordes, & vnitæ forent. Interea moritur Honorius Nonis April. tūq; videtur à Cardinalibus Præſidentibus ſubrogatus in Comitē Romaniæ Guilelmo Duranti Petrus Stephani Proconſul Roma-

manorum tum vacante Sede magnæ in Prou'ncia turbæ, quas potius irritauit, quam conpeſcuerit Comes Petrus. Statum Prouinciæ ſub aduentu Petri Comitis deſcribit his verbis Rubeus. *Petrus Stephani re intuens non omnem modo Ciſalpinam Galliam bellis, & factionibus diuiſam acerrimè disſidere, ſed Flaminios etiam ipſos immortalibus pene odijs inter ſe diſſentientes eſſe non admodum libenter Romanæ Eccleſiæ ſubiectos, conuentum ad Forum Cornelij indixit, quo iubet omnium Flaminiæ Ciuitatũ Legatos conuenire, vt communi conſilio ſingulis Ciuitatibus, & milites imperarentur tuendæ Prouinciæ, & in officio retinendæ.* hæc Rubeus, qui ſubiungit a Polentanis edicto repugnatum eo prætextu, quod Rauennates ab omni eiuſmodi tributo immunes ſemper fuiſſent, etiam ſi aliæ Prouinciæ Ciuitates eo fuerint vexatæ. Proinde miſſis Oratoribus iniunxere Polentani ijdem ne tributo alicui aſſentirent. videnturq; cum Rauennatibus Ariminenſes conſpiraſſe, vnde cum vtriuſq; Ciuitatis ad Petrum Comitem Imolæ Oratores peruenere, quodq; in mandatis habebant reſpondere, tertio Kal. Decembris fuere omnes iuſſu Comitis in carcerem coniecti. Fuerunt hi Oratores Polentanorum procurator Reipublicę Rauennatis, Manens Archipreſbiter Plebis S. Archabgeli Vicarius Epiſcopi Ariminenſis; Ioannes Prępoſitus Eccleſię Ariminenſis, Blancus templi D. Manentis, & Rodulphus S. Paterniani Ariminenſis æditimi Legati Reipublicæ Ariminenſis, quibus demũ e carcere dimiſſis, vt parerent tributumq; etiam Rauennates vt conferrent edixit ſub grauium pęnarum comminatione, cumq; nihil Polentani concederent obtendentes ea a Petro imperari non ad tuendum Eccleſiæ imperium, ſed ad ſuam tyrannidem ſtabiliendam, quam ipſe tacitè affectabat. Tum ergo Petrus edictum graue in eos, & Rauennates intorſit vniuerſos, quod poſſent, tum Prætor Rauennæ (erat is Guido Polentanus Lamberti filius) tum Senatus, tum ſinguli Rauennates impune ab omnibꝰ iniuria affici, & occidi. Perſeuerarunt tamen in contumacia Rauennates, & Cæſenates loco eos inſequendi, & perdendi cum Rauennatibus fædus iniere, licet Cæ-

ſe-

ſenates nondum eſſent à Comite notati, nec in iudicium vocati, at populis videbantur imperium rectores Pontificij nimis intendere, adeoq; ſe ſe mutuis conuentionibus muniebant. Anno ergo ſequenti 1288. pridie Non. Ianuarij Cæſenæ in Prætorio Senatu coacto vt Prouinciæ Flaminiæ quieti conſuleretur (is erat obtentus) Rodulphus è Galiſidio, & Gerardus Azzardus defenſores Populi Cæſenatis, multiq; alij, & vniuerſus Senatus Vgolinum Drudoli Roſelli elegerunt, & conſtituerunt Syndicum procuratorem, & generalem, ſpecialēq; ad fædus pactaq; cum Rauennate Republica, ac eius procuratore ineunda, quibus iura, leges, priuilegia conſuetudines tueri ſacramento promitterent, eius amicos, ac inimicos ſuos, item ducerēt. Reipublicę Rauennati aduerſus ſuos hoſtes, qui bellum molirentur armatos, cum Rauennates euocauerint ſubſidio venturos, iurarent: nullaſq; inducias nulla conuenta pacemue habituros, cum vllo Rauennatium hoſte niſi Rauennatibus aſſentientibus. Quæ omnia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ in honorem fieri proteſtabantur. Cum his mandatis, & facultatibus obligandi Ciuitatem ad fædus ineūdum Syndicus, & Procurator Vgolinus a Republica Cæſenate, qui etiam poterat ſuſcipere Ciuitatis ſuæ nomine obligationes Rauennatis Reipublicæ quibus ſe fæderi alligare debebat, cum autem nulla mentio Prætoris tū Cæſenæ ſit, oportuit fuiſse ſuis contentā Magiſtratibus, nullo conſtituto externo Prętore, quem tamen paulo poſt habuit. Interim Comes Petrus diem dixit Polentanis, Guidoni, Bernardino, Lamberto, Hoſtaſioq; & Malateſtæ e Veruculo, Ioanniq; quem vulgo Zottum dicebant; & Malateſtino Malateſtæ filijs. Quod hi defectionis Arimini, illi Rauennæ, & Ceruiæ à Romana Eccleſia authores fuiſſent eaſq; Vrbes occupaſſent. At interim poſt interregnum decē menſium ſuffectus fuit in Pontificem Nicolaus Quartus die 22. Martij Anni 1288. totius ante Minoritanæ Familiæ Pręfectus, tum vero Cardinalis. Hic reuocato Petro Stephani Comitem Romaniæ, Bononiæ, & Vrbini, vt etiam deceſſor inſcribebatur, miſit Hermanum Monaldenſem, ob cuius aduē

tum,

tum,& Petri receſſum iudicia inſtituta obſoluere. Ghirardatius addit, iuſſa Petri reuocata fuiſſe, ipſiuſq; adminiſtrationem à Pontifice per Saluum Bononienſem iudicem deputatum damnatam. Nouus Rector per Tuſciam in Prouinciã ingreſſus Fauẽtiã adijt,ibiq; cõuẽtu totius Prouinciꝫ indicto, & habito expoſuit Summi Pontificis mandata ad Prouinciꝫ quietem ſalutaria. Non video autem narratum quꝫ fuerint. credo quidem a conuentu recepta fuiſſe, verbis ſaltem vtrum vero etiam animis,ſequentia oſtendent Ariminenſis certè Ciuitas in ea erupit,quæ tũ inſidere animo oportebat eodẽ inquã anno Malateſtam licet tum Ciuitatis Prætorem, & Ioannem, & Malateſtinum filios eiecit factio ſcilicet Ghibellina. In alienatione animorum ab Eccleſiaſticis miniſtris animos ſuſtulit,& Guelfa quoq; a priſtino partis ardore refriguit. vnde cum inter populares multum poſſet Martinus Cataldus, atq; cum eo conueniret Montagna parcitatus primus fermè Ghibellinæ in ea Ciuitate factionis tumultu excitato in Malateſtam, & ſequaces impetum fecerunt, atq; illum cum filijs, clientibuſq; ex Ciuitate eiecerunt. Malateſta is ex Veruculo paſſim vocabatur, tum in Ariminenſi, tum in Rauennate Hiſtoria, tum in publicis tabulis, in quibus eius contractus emptionum, & venditionum exponebantur. Hinc aliqui oppidanum Veruculi, adeoq; nouum hominem exiſtimarunt. At me iudice iniuria:ditionibus is pollebat,interq;Cataneos,vt tũ vocabant numerabatur, cui ſcilicet Veruculum Pinnabiliorũ, & facile S. Archangelum ſubijciebantur ſicut alteri eiuſdem familiæ propagini Solianum,& alia quædam Caſtra parebãt. Erant inter ſe fratres, vel patrueles, verum factione prorſus aduerſi, Guelfæ Malateſta,& filij; Ghibellini alteri ex quo diſſidio nedum inter eos ſimultatem, ſed bellum poſtea extitiſſe intelligemus. Malateſta itaq; vel ſuo ipſius conſilio, vel à Guelfis inuitatus, qui eius potentiæ acceſſu magnum aduerſus Ghibellinos momentum ſibi pollicebantur, Ariminum conceſſit felici nempe ſuæ familiæ fato ad habitandum. Fauit viri conſilio conditio temporum, ac opportunitas. Anno

De Malateſta e Veruculo.

enim

enim 1248. poſtquam ex vniuerſalis Synodi ſententia Federico abrogatum fuit Imperum, & ipſe fidelium communione priuatus, magna is clade fuit a Parmenſibus, quos obſidebat, iuncto milite Pontificio, à quo defendebantur affectus, & in fugam coniectus. Tum cæpit factio Guelfa, cui ſe Imperator infenſiſſimum ſemper præbuit, reſpirare. Conſpicui quiq; Guelfi Romaniæ, & Marchiæ a patrijs Imperatoris iuſſu extorres aberant, qui omnes ſub aduentu Octauiani Vbaldini Cardinalis Legati cũ inſtructo exercitu in hanc Prpuinciam, quã etiam vniuerſam recepit, ab exilio reuocati, ac patriæ & bonis reſtituti fuerunt. Hi memores quas exanthlauerant, ærumnarum, in futurũ ſibi cauere cogebãtur, vnio exigebatur quæ non ſine capitis vnitate, ac virtute eſſe, & cõſeruari poterat, oculos ergo in Malateſtã cõiecerũt hominẽ diuitijs, ac ditionibus florentem, quiq; cum amplitudine fortunæ animi magnitudinẽ coniunxerat. Ingens ſane animi: at Leoni Vulpes aſſuebatur; qua pelle indutus præſertim Ariminum aduenit: præceſſit enim eius aduentus recuperatam a Pontifice Prouinciam, etenim imperante adhuc Prouinciæ Federico, & pro eo Thoma Tauarchio totius Prouinciæ Comite Malateſta nedum Arimini iam morabatur, ſed tandiu moratus erat, vt ab eo Senatu Præfectus militum Ariminenſium, quos Comes vt Imolam mitterentur a Senatu popoſcerat, electus fuerit. Oportet ergo cum eſſet tum imperialis Ciuitas, & pro Imperatore ad eius miniſtrum, & Comitem mitterentur milites, pro ſtudioſo Malateſtam Imperialis partis eſſe habitum, verum tamen cum ſuſpicioſæ ſint factiones, eum vt occulte Guelfum ad Prætorem Ciuitatis pro Imperatore detulerunt, qui fide adhibita ad Comitem per Tabellarium ſcripſit ſuadens vt ſtatim in vincula Malateſtam conijceret. Conſequutus eſt Tabellarius Malateſtam, ſed incautus adeo vt ab ipſo videretur, & agnoſceretur, cumq; interrogatus quo, & quam obrem iret, literas detexerit, eas aperuit, legitq; Malateſta, ſtatimq; re amicis communicata Ariminum velociter redijt, & magna clientum manu adiutus

Annales noſtri eoſq; refert, nec nõ ſequitur Clementinus.

Prætorem cæpit immò Annales noſtri dicunt auxilium etiam Populi adfuiſſe, ab ipſoq; captam Ciuitatem domibus exceptis Vgolini Parcitati. Clementinus narrationem temperat, captum quidem Prætorem, & tumultum excitatum, at Vgolinum Parcitatum cum factione occurriſſe, & ne Ciuitatem occuparet, effeciſſe, cui ego quoq: aſſentior, nondum enim ex ijs, quæ proximè ſequuta ſunt auctoritatem primarij Ciuis exceſſerat. Comes enim Tauarchius Cæſenam paulo poſt venit, ibiq; Malateſtam, & parcitatos conciliauit, vt ciues ſcilicet primarios diſſentientes non autem vt ciues, & Principem. At procul dubio iam reſtitutis Guelfis nudauit animum, vel denudatum in tumultu aduerſus prætorem, & parcitatos non amplius operuit, tantuſq; fuit eius in clientelis, & potentia progreſſus vt parcitati, qui iandiu in Ciuitate præpolluerant (quæ ſcilicet tandiu Ghibellina fuit) eiuſmodi incremento reſiſtendum arbitrati ſint, adeoq; nacti Martinum Cataldum popularem, & populo gratioſum hominem ſunt eo vt apto inſtrumento ad euertendum Malateſtam vſi. Is iunctis viribus at diuerſo conſilio (non enim vt illis opem ſed vt ſibi dominatum quæreret) in Malateſtam imparatum, & nihil tale expectantem impetum fecit, & expulit. Die quinta Maij Anno eodem 1288. confugit Malateſta in Oppidum S. Archangeli cuius ditionē arbitror, certe ibi ædes, & bona obtinebat. Ipſe ſanè tum priuatum ciuem excedebat nedum enim Arimini, ſed tota in Prouincia, & Bononiæ Guelfi ipſum reſpectabant, & colebant. Hinc Bononia in Ducem aduerſus Montefeltriū elegerat, & Cæſena aduerſus eundē poſtea, licet infelici vtraq; ſuccueſſu. At infortunium ipſum cogebat Guelfos tum Ariminenſes, tum Cæſenates, & reliquos Romaniæ extorres ſe ſe eius clientelę, & ductui committere. Tantæ ergo potentiæ ſe ſe opponere parcitati, & eorum factio cogebantur. Ghibellini iam ex factis Comitis Feretrani ſuſtulerant animos, nec adhuc eo viuente demiſerant; opportuna quoq; erat Prouinciæ a Rectoribus Pontificijs ſubrepens alienatio. At opportuniſſima ad cōcitandum aduerſus Malateſtam Ariminenſem

ple-

plebem fuit ſententia Comitis Prouinciæ in Malateſtam, & iunctim in Ariminēſes prolata rebellionis. præbuit illa anſam Martino, & ſequacibus hæc inter populares diſſeminandi. Non eſſe tolerandum Ciuitatem Pontifici deuotam crimine perduellionis pro delicto Malateſtæ damnari, adeoq; ea in ſe arma Pontificia prouocare, quæ potuerunt Imperatorem Federicum debellare, & proxime Comitis Montefeltrij, & vniuerſæ eius factionis vires infringere: plurimum intereſſe ſi Ciuitas Eccleſiaſtica repugnet miniſtris onera ſolito grauiora imponentibus intra modeſtiam ſubiectionis, & obedientiæ, & ſi armis inuadantur turmę, & res pontificiæ. Hęc non Reipublicæ, ſed temeritatis Malateſtæ fuiſſe. Secernantur ergo homo, & pars infecta ſicut, & cauſę ſunt ſecretæ. Malateſta qui primum Foroliuium ad Monaldenſem Comitem ſe contulit, ibiq; ſe ab aduerſa, & Imperiali factione eiectum tanquā in Eccleſiaſticis partibus vigilantia, & deuotione, & clientelis primas tenentē aſſeruit: amplexus eſt Comes hominē, qui per internuncios etiam ſe adeo Pontifici probauit, vt Pōtifex Comiti tutelam Malateſtæ aduerſus Ariminenſes mandauerit. Ideoq; cum Ioannes Malateſtæ filius Zottus vulgo ex claudítate dictus Podium locum S. Archangeli occupauerit, accurit cum exercitu Monaldenſis ne Ariminenſes illum repeterēt, at illi nihil mouerunt; ſed menſe Octobris Malateſtinus alter filius Montem Scutulum ditionis Ariminenſis Caſtrum cæpit, quod vbi fuit Ariminum perlatum ſtatim coactis cōpijs illuc iuere, diligenterq; locum ūndiq; obſedere. Non ceſſauit Monaldenſis iuſſui Pontificio obſequens exercitum in defenſionē obſeſsorum cogere; ſed prius nuncius aduenit capti loci, & capti Malateſtini, & aſſeclarum quā Monaldenſis collectam manum expedierit. Fuit Caſtri expugnatio die poſtremo Octobris in omnium Sanctorum peruigilio. Indoluit Monaldenſis, & Summus ipſe Pontifex Malateſtarum captione, & damnis; ideoq; mandauit Ioanni Columnæ Anconæ Marchioni, vt in Flaminiam ſe transferret, atq; diſcordiam inter Ariminum, & Malateſtam componeret, qui Ariminum profectus fruſtra pa-

cem conciliare tentauit ſolum Philipuccium, & alios picænos liberare a carcere, ſecumq; ducere obtinuit. Sequenti ergo Anno 1289. Pontifex alium Comitem Prouinciæ ſuffecit Monaldenſi fuit is Stephanus Columna de Ginazano miſitq; Pōtifex pro Legato, & ſacrarum cauſarum Rectore Petrum Saracinum Vicentinum Epiſcopum; Stephanus ergo primum Ariminum venit ibiq; multo cum honore exceptus fuit, inde Cæſenam venit vbi equitem (militem tum dicebant) creauit Raulem Mazolinum nobilem Cęſenatem magnifico cum apparatu in Cathedrali Eccleſia aſſiſtentibus Bonifacio Rubeo Archiepiſcopo, Petro Vicentino Epiſcopo, & Apoſtolico Legato, & Epiſcopo Ariminenſi. Petrus vero Legatus miſſam celebrauit Beatiſſimæ Virginis, poſt prandium a nouo ſcilicet equite ſplendite exhibitum Proceres illi omnes ipſum euntem Mantuam cuius Prætor electus erat, extra Ciuitatem ornatiſſimo comitatu deduxere; Comes poſtea Foroliuium ſe tranſtulit ibiq; conuentu acto omnium Ciuitatum Romaniæ, & Bononiæ oratorum literas Summi Pontificis Magiſtratus ſui exhibuit, quibus maximam illi in Prouincia poteſtatem Pontifex tribuebat. Singuli ergo oratores nomine ſuarum Ciuitatum, & fidelitatis iuramentum præſtitere, & in Comitis auctoritatem tributa, & vectigalia imponendi pro milite alendo ad prouinciæ quietem, & ſecuritatem neceſſario conſenſere. Soluto conuentu reliquas Prouinciæ Ciuitates inuiſit Fauentiam, Imolam, Rauennamq; vbiq; benignè exceptus demum Ariminum remeauit ibiq; tandem pacem inter eam Ciuitatem, & Malateſtas conciliauit, eaq; perfecta Malateſtam ad Roncofreddum, quod Malateſtę eiuſdem erat, relegauit. Cum filijs etiam relegatum dicit Rubeus, at hanc pacem maxima ſtatim conſequuta eſt perturbatio, quæ detexit Ariminenſes parum in Pontificis partes propenſos. Regente adhuc Arimini Columna inter familiares Mariſcalchi eius, ſeu Præfecti equitū, & Prætoris Ciuitatis familiares exorta rixa in apertam ſeditionem vniuerſam Ciuitatē traxit. Prætor enim, qui tū Vrſus vocabatur iuſſit Nolā quæ in prætoria Tur-

Quinta kal. Octobris.

ANNO. 1290.

Carrarius, & Rubeus ſub Anno 1289.

turri erat pulſari ad cuius ſonitum populus concitus arma aduerſus præfectum, & Columnã ſumpſit inſtigãnte ſcilicet Martino Cataldo populi ductore gratioſo, & eouſq;vis, ac furor populi perrexit vt expugnaturi eſſet Columnæ in quo ſcilicet ipſe degebat) Palatium, niſi Montagna parcitatus compeſcuiſſet, turbã. Interim cũ primum populus inſurrexit Malateſtarũ aſſeclæ ſibi diffidentes in compita ſeclanorum conuenere, ibiq; a popularibus ſe defendere; at depoſitis a Populo armis tum clam Malateſta accitus magna cũ manu per poſterulam prope Acti Rauignani ædes ingreſſus eſt Ciuitatem, inopinãteſq; populares aggreſſus aliquos occidit, aliquos cæpit, alij multi ex Vrbe aufugere, inter captos fuit Martinus Cataldus, qui in quæſtione poſitus faſſus eſt ſe cum aliquibus alijs Ciuibus cõſpiraſſe, vt Columnæ Ciuitatem auferrent, eius familiam, & milites perderent, vel eijcerent, vt ipſe ſibi Ciuitatis dominiũ vindicaret, vnde Cataldus impẽdio necatus, & complices alij alio relegati. Tum ergo Malateſtæ patriã recuperauere, & quoniã circiter hæc tempora Ioannes Zottus Malateſtæ filius vxorem Franciſcam Polentanam occidit ſi ante hunc regreſſum vxoricidium accidit vt aliqui ſcribunt non Arimini, ſed extra Ariminũ cædes fuit, at ſi Arimini contingit poſt recuperatam patriam Arimini inceſtum Pauli fratris ſui cũ Franciſca agnouit, & ambos mutuo amplexu complicatos eodem ictu confodit. Comes Prouinciæ Columna ob populi Ariminenſis tumultũ, & conſpirationem ſpoliauit eam Ciuitatem omni publica auctoritate, & adminiſtratione Prętoremq; ipſe impoſuit Andream Montagnam inſignis prudentiæ hominem prętrepta Ariminenſibus cum alijs facultatibus hac Prætoris eligendi: quæ Ariminenſium pæna videtur vniuerſam Prouinciam commouiſſe quaſi eo ſpectaret Eccleſiaſticorum Rectorum conſilium vt paulatim arrepta occaſione Prouinciam omni libertate ſpoliarent, inde Ciuitatum tacitę inter proceres Prouinciæ, & primores pro communi libertate, & antiquis priuilegijs conuentiones. Comes interea Rauennam menſe Nouembris adiuit Ciues pacaturus, vt literis ſuis teſtatus

Dantes in canto quĩto Inferni.

Litteræ penes Ghirardatum ſub anno 1290.

eſt Nicolaus Pontifex, verum cum Arcem Vrbis à Polentanis peteret ipſiq; eam tradere recuſaſſent veriti ne vi eam Comes extorqueret accitis tacitis auxilijs eodem menſe ſtata nocte tumultu excitato Stephanum Prouinciæ Rectorem Ioannem filium, generumq; qui Mariſcalcus erat Petrum Palombaram Guidonem Pileum, Petrum Frangipanem, Petrum e ſegia iudicem, & Angelum Signinum medicum cum reliqua familia, & multis ſtipendiarijs cęperunt, & in carcerem, atq; vincula coniecere. Pontifex re audita, & Polentanos, & complices ſeditionis omnes excommunicationis fulmine percuſſit. Malateſta ex depreſſione Columnæ Comitis arripuit Arimini dominatum, quem Mõtagna Pretor intellecto Comitis caſu ſpõte depoſuit: Malateſta ergõ nouus Anteus ex caſu maior ſurrexit de quo poſtea. Interim non Polentanos ſolos, ſed ex omnibus fermè Prouinciæ Ciuitatibus aliquos aduerſus Columnam Comitem Prouinciæ conſpiraſſe ex pace cum ipſo in liberatione e carcere facta poſtea intelligemus. Arimini autẽ Prætor Rodulfinus Galliſidius Cæſenas in ſex priores mẽſes. Erant Cæſenæ tempore quo captus fuit Columna iudices tres totius Prouinciæ Romanię, qui cum conijcerent Columnæ Comitis capturam non diſplicuiſſe Cæſenatibus deceſſerunt ab ea Ciuitate Reuerſanum ſub Archiepiſcopo tum Rauennate exiſtens profecti, inde Foroliuium ſe contulere fiſi populo, qui ſe S. Sedi deuotum profitebatur, in qua tamen proteſtatione conueniebant omnes reliqui Prouinciæ populi; at ſenſu diſpari. Foroliuienſes ergo in tutelam iudices recepere. Eodemq; iuit Petrus Epiſcopus Vicentinus, Legatus Apoſtolicus Cæſena diſcedens, quo prius iuerat vbi iubente ita Põtifice quicunq; fidi Eccleſiæ eſſe volebant eos crucibus diſtributis inſignibat a reatibuſq; abſoluens, & à cenſuris Deo, & Eccleſiæ reſtituebat. At die 20. Decembris Foroliuium ingreſſi ſunt per portas S. Petri, & S. Blaſij Maghinardus, & Lãbertus Fauentiæ Præfectus, & Guido Polentanus cum Rauennatibus; Malateſta cum Ariminenſibus, Ceruienſibus, Forompilianis, Britinorianis, cumq; Toloſino Abetis, & vniuer-

Rubeus ſub anno 1290. & Carrar.

uerſo ipſorum equitatu, & peditatu Ciuitatis dominium abſq;
cuiuſq; priuati damno occupauerunt, coegeruntq; populum
eligere in prętores totius anni ſingulos ſcilicet in ſex menſes
Vgolinum Parcitatum, & Guidonem Polentanum, ſequẽteq;
die ex ea Ciuitate receſſere. Cum ergo Pontifex malum la-
tius manare videret Comitem in prouinciam loco carcerati
Columnæ miſit Aldobrandinum, vel Ildobrandinum (vtroq;
enim modo dicitur) Epiſcopum Aretinum ex Guidiorum fa-
milia Romenæ Comitẽ ſanguine, & virtute clarum Diploma
eius Magiſtratus fuit a Pontifice die 22. Decemb. eodem an-
no obſignatum. Aldobrandinus ſe dedit in viam vt ſub initio
anni ſequentis 1291. Prouinciam per Caſtrocarinm ingreſſus
ſit vna cum fratre Adulfo Comite, & duobus eius filijs. Co-
mites hi vocabantur, & Palatini Tuſciæ; verum hæc licet in-
terfari conſpiraſſe ad Foroliuij occupationem Malateſtam cũ
Maghinardo nimirum Guelfos cum Ghibellinis, tanto pluris
fuiſſe tum rationem liberioris adminiſtrationis ratione factio-
num, quas tamen adhuc animis inolitas ex ijs, quæ poſtea
euenere parebit. Id vero etiam obſeruare licet in Foroliuij
inuaſione cum finitimi populi omnes adfuerint ſolos Cæſena-
tes ob reuerentiam Pontificij Legati abſtitiſſe. Ildobrandi-
nus ergo vna etiam cum Florentinæ Reipublicæ Pontificias
partes fouentis oratoribus in Prouinciam venit, in primo in-
greſſu obſequuij ergo Maghinardus Caſtrum Bacananum a
ſe captum Ildobrandino tradidit, qui mox Foroliuium pro-
fectus maximo cum honore ab ea Ciuitate exceptus fuit, ibi *Rubeus.*
indixit in eã Ciuitatem totius Prouinciæ conuentum, ad quẽ
conuenere oratares, & primarij Ciues Ariminenſes, Cæſena-
tes, Foroliuij, & Fauentini, Booonienſes, de liberatione Co-
lumnæ, & familiarium fuit primo loco actum. Decreuit vero *die 22. Ian.*
Ildobrandinus abſoluere Rauennates, Polentanos, & compli- *Ani 1291.*
ces, & a cenſuris, & ab omni pæna, ac reatu pro iniuria in Co-
lumnam adeoq; in Pontificem collata, dum cum Columna
omnes liberent, atq; pro equis, rebuſq; eius direptis tria millia
florenorum eidem ſoluant: ſuſcepere tandem decretum Polen

tani, & Rauennates procuratoresq; Republicæ ſiue vt uocãt Syndicos cum plenis mandatis miſere Federicum Pontem, & Leutium Balbum, venitq; cum ipſis ipſemet Guido Polentanus, qui ſpondere libertatem Columnæ, & aliorum, & ſolutionem trium millium florinorum, tripartita tamen ſolutione mille ſcilicet quinta decima poſt die; mille alios die D. Micheli ſacra; & mille vltimos die feſto omnium Sanctorum, ea tamen conditione, vt Columna, & cæteri finem facerent cum obligatione nihil amplius petendi, neq; ratione iniuriarum, neq; ratione damnorum ſuſceptorum. Promiſſionis huius vades fuere Malateſta e Veruculo tum ſcilicet Arimini prope dominus, Rodulfinus e Caliſidio Cæſenas, Maghinardus e Suſinana, Rainerius Cunij Comes, Rainerius Calbulus, Albergutius Mainardus Britonorianus, Thebaldus, & Thedericus Ordelaſi, Arguliosſus Guaiferus, & Hieremias Rubeus Foroliuiani omnes. Die itaq; 24. eiuſdem menſis in campo extra Fauentiam, quo iuerat Ildobrandinus in eius manũ, & Hoſtatius, & Lambertus vna cum Leutio Rauennæ Sindico liberos tradiderunt Stephanum Columnam, Ioannem eius filium, & cæteros omnes præſentibus Petro Epiſcopo Vicentino Legato Apoſtolico, Bonifacio Archiepiſcopo Rauennate, Lotherio Epiſcopo Fauentino Gerardo Camaldulenſis Ordinis Generali Prę fecto. Aderant præterea multi Comites tum frater, & nepos Ildobrandini tum Comites Mangonij aderant etiam oratores Florentini Guelfus Caualcantes, Sinibaldus Pulcius, Lapus Saltarellus, & Oratores Ariminenſes, Cæſenates, Foroliuienſes, Fauentini, & Bononienſes liberi facti Stephanus Columna, & filius, & cæteri tabulis manu Iacobi Benincaſæ Notarij confectis abſoluerunt ab omni obligatione, qua ſibi ob iniurias, & damna illata obſtricti erãt Polentani, & complices renunciantes ius omne aliud quippiã ab ipſis petendi omnimodumq; finem facientes, Oſtaſio, & Lamberto Filijs Guidonis filijs Lamberti Polentani, Leutio Balbo Syndico Rauennę pro Rauennatibus Vgoni Aſprono Syndico Fauentiæ pro Fauentinis, Nicolao Syndico Foroli-

Rubeus ſu: anno 1291

Carrarius.

Carrarius, & Rubeus.

uij

uienſi pro Foroliuiēſibus Barchino Palatio Riguccij filio Syndico Cæſenæ pro Cæſenatibus, Albergutio Mainardo Syndico Britonorij pro Britonorienſibus, proq; fratribus nepotibus, fidelibuſq; ſuis Leoni Fāto Syndico Ceruiæ pro Ceruiēſibus. Rainerio Calbulo Syndico Meldulæ pro Meldulenſibus; Tigrino Douadolæ, Comes pro ſe, & eius fratribus, ac fidelibus; Maghinardo e Suſinana, eiuſq; fidelibus; Rainerio Cunij Comiti pro ſe, & fratribus, Rodulfino, e Caliſidio, Theoderico eius filio, Seluatico, & Ghello nepotibus, atq; Galiſidianis Malateſtæ, e Veruculo, eiuſq; filijs, ac nepotibus, ac fidelibus; Albergutio e Polenta, & fidelibus, ac oppidanis Polentæ, & Cullianelli; Paterniano Syndico Arimini pro Ariminēſibus. His ergo omnibus, & Ciuitatibus, & proceribus finem fecit Stephanus Columna olim Comes Prouinciæ vna cum filio, & cæteris vt hinc conijciatur eos omnes in eius captionem aliquo pacto conſpiraſſe. Tū Ildobrandinus Comes abſoluit Polentanos, & cæteros omnes, qui Stephanum, & familiares eius violauerant ab omni cenſura: excomunicati ſiquidem a Pontifice fuerant, & ab omni alio reatu. Stephanus autē Columna aliquot dies Caſtrocarij commoratus e Prouincia abijt, interim pacata Prouincia tantum ſatisfecit Pontifici Ildobrandini prudentia, & dexteritas vt Eccleſiaſticam etiam ei iuriſdictionem vltra politicam iniunxerit, vtroq; illi gladio conceſſo literæ Pontificiæ expeditę fuere hoc Anno 1291. 5. kal. Iulij prius vero menſe ſcilicet Martij alium generalem Prouinciæ conuentum Foroliuij coegit vbi lectæ ſunt literæ Pontificiæ plenam ipſi in adminiſtranda Prouincia auctoritatem, poteſtatemq; tribuentes in eo Concilio. Conuenere Oratores pro ſuis Ciuitatibus viginti millia florenorum quot annis ab vniuerſa Prouincia pro militum ſtipendijs, proq; omni alia impenſa ſolutum iri. At innouauit præterea Comes conſtitutiones omnes, ac leges Bernardi olim Prouinciæ Legati, præſertimq; eam, qua Ciuitates tributa imponendi facultate ſpoliabantur. Quæ cum diſſoluto Concilio perlata Rauennam eſſet ſtatim Ciuitatis eius Senatus authoribus ſcilicet Polentanis,

ANNO. 1291.

quorum præſertim intererat ea facultas miſit Ioannem e Fonte Ilicis Procuratorem, & Syndicum ad interponendam appellationem ad Summum Pontificem ab inhibitione tributa imponendi cum ſe in quaſi poſſeſſione imponendi Ciuitas iactaret. Conuenit Ioannes Comitem Cæſenæ, quo eadem die iuerat, qua concilium abſoluit. Erat tum Cæſenæ Prætor Malateſtinus eo itaq; præſente, & alijs nonnullis appellationem interpoſuit Syndicus Rauennas dictus: at eam Ildobrandinus non admiſit certus prohibendi quominus Ciuitates pæcunias colligerēt ne illis fretæ in Eccleſiaſticos rectores vt faciebāt īſurgerēt. Sub fine præturæ Malateſtini cū pariter Cęſenę eſſet Comes Ildobrādinus prohibuit Ciuitati ne ipſa Prætorem vt cōſueuerat eligeret; à ſe accipere iubens. At repugnauit Ciuitas ateſtās ſe ī quaſi poſſeſſione eligēdi ab antiquis tēporibus. Indignatus itaq; Comes Cæſena diſceſſit cū vniuerſa curia in qua Ciuitate exceperat Cardinalē Gerardū Blancū Parmēſē ex Gallica Legatione redeuntē. Profectus autē Cæſenates interdicto ſubiecit præcepitq; ſub pœna decē milliū marcarū argēti, ſcilicet quinquaginta milliū coronatorū vt a ſe propoſitū Prætorē acciperent. Tū Senatus miſit Syndicū, qui ab vtroq; ſententiæ capite ad Sāctiſſimū, prouocaret cū antiqui ſui iuris, ac quaſi poſſeſſionis proteſtatione, ſed cū appellationē nō admitteret Comes, neq; forte Pontifex precibus Ciuitatis quicquā indulſerit, tum quid de re admodum graui deliberandum eſſet in Senatus conſultationem fuit a Magiſtratibus deductū. Anceps diu fuit inter contrarias ſententias, atq; aduerſantiū rationum momenta deliberatio. Hinc libertatis, ac priuilegiorum zelus ab obtemperando retrahebat. Si nunc cedant indictarum pænarum metu, expectent poſt ademptam Prætoris eligendi facultatem omnium ſubinde priuilegiorum, & antiquorū iurium ſublationem. Meminerint antiquam ſubiectarum Romanis Ciuitatum diſtinctionem in liberas, & ſeruitute affectas: liberæ erant quæ a ſuis Magiſtratibus, ſeruitute affectę, quæ miſſis Roma Rectoribus regebantur. Hoc nunc tentare Ildobrandinum electionem ſibi arrogando Prætoris

vt Ciuitas ex libera in ſeruam tranſeat. Reſiſtant ergo impotenti Comitis conatui reliquam enim Prouinciam vt periculi conſortē, habebunt etiam ad reſiſtendum adiutricem. Nemo erat, qui libertatis imminutionem in conceſſione non agnoſceret, at contra obijciebatur num liceret legitimo Principi ſerio præcipienti pertinaciter repugnare. Iuſſio Comitis erat vt ipſi iam explorauerant Summi Pontificis iuſſio, vt non obediendo Comiti vna Pontifici Principi ſummo, & naturali repugnarent; at vero eſto pro priuilegiorum, & libertatis defenſione repugnantiam licere, vel etiam ſi non liceat concedatur pro publica vtilitate ius eſſe violandum, at eſt ne vtile? ān maioribus ſubiacet periculis? primo quidem ciuilis ſciſſuræ, & ſeditionis: ſubtracta enim publice ſacrificia, & ſacramenta, adeo pios offendent, vt inter ipſos, & pietatis contemptore: ſit ſtatim exarſura ſeditio. At illud audientium animos magis commouit internecinum quoddam libertatis imminere diſcrimen: oportere ſiquidem ſe adiungere rebellibus Ciuitatibus Maghinardi, vel Polentanorum Tyrannidi ſubiectis, adeoq; alterutrius, vel tertij cuiuſdam ſubire ditionem. Eas quidem Ciuitates ſpecie quadam liberas eſſe, ſuos habere iudices; ſua habere conſilia, quæ & liberè conſulant, & qui libere iudicent: at nō iudicijs graſſantur potentes rerum ſed ſatellitibus, & machærophoris ſuis conficiunt, quos ipſi ad cædē deſtinant. Nulla ſæuior tyrannis quam quæ non publicis iudicijs, non publicis miniſtris, ſed priuata libidine, priuato ſatellitio iura vitę nécíſq; in ciues exercet. Quid tandem? neq; contumaciam ſi perſeueret abſq; bello Comes, ac Pontifex tandem tolerabit qua occaſione ſactionum Eccleſiaſticæ, & contrariæ nomina, & affectus nunc quo quo pacto ſopitos neceſſe erit recrudeſcere. Suadebant ergo accipere Prætorem, ſed ea conditione vt iuraret ſe ſtatuta omnia Ciuitatis obſeruaturum, nec aliter iudicaturum. At potiſſima cauſa, quæ tacite mouit animos, fuit ſtudium factionis Eccleſiaſticæ, quę tum in Ciuitate præualebat: peruicit ergo hæc tutior ſententia: Electuſq; Syndicus, & electi oratores, qui Ildobrandino ſe in arbitrio eius futuros

publico nomine renunciarent perbenigne ſuſcepit Syndicũ, Oratoreſq; Comes, laudataq; pietate Ciuitatis ab omni eam pœna, & cenſura abſoluit, Prætoremq; miſit virum præclarũ Didacum Cancellerium Piſtorienſem, qui ſtatutorum, & ordinationũ Ciuitatis obſeruationẽ iurauit. Huius Prætoris tẽpore Turris ſacra Eccleſiæ maioris (erat tum D. Ioannis Baptiſtę) fuit pinnis ornata. Chronicon noſtrum rem his verbis exponit. *Anno Domini 1291. campanile Canonicæ Cæſenæ tẽpore Poteſtariæ Domini Dechi de Cancellarijs de Piſtorio Poteſtatis pro Eccleſia Romana procurante Domino Vgolino Canonico Cæſenæ orate pro eis.* Poſt hæc Ildobrandinus Comes, atq; in ſpiritualibus etiam Pontificius Vicarius, & Legatus cupidus concordiæ prouincialiũ Imolam iuit vt inter Nordilios in patria reſidentes, & Alidoſios ex patria expulſos componeret, neq; id potuit Imolę conſequi: atamen Foroliuij poſtea proſequendo negotiationem, pacem concluſit, & Imolam Alidoſium, & Litum fratrem exultante populo reduxit: attamen decedens Imola Comes veritus ne mutuus factioſorum inter ſe aſpectus recentem, & non ſatis coalitam pacem perfringeret ferociores, & ſtudioſiores partium Foroliuium, & ad Caſtrum D. Petri relegauit, alios etiam vtriuſq; factionis ſecum Foroliuiũ perduxit, atq; aliquandiu detinuit. Interea tamen tantum auctoritatis Ildobrandini adeoq; imperij Pontificij in Prouincia incrementum non placebat Maghinardo, & Polentanis, qui ſpeciæ defenſorum dominatũ Fauentiæ, & Rauennæ vſurpabant. Hinc priores conuentiones arctius colligatę. Prima vero inobedientiæ commonſtratio fuit die 11. Octobris reuertente Ildobrandino Comite Imola Foroliuium. Diſſeminato enim rumore, Manfredos cum Comite eſſe, qui eos omninò reducere ſtatuerat, ad arma Populum concitauerunt, & occupatis mœnibus, & portis ſe ab Ildobrandino auerſos, & eius ingreſſui repugnaturos oſtendere. Vnde is diſſimulata introeũdi voluntate per Pomærium extra Ciuitatem Foroliuium iuit, vbi factum Fauentię animo voluens, recteq; conſiderans magnum illud fuiſſe defectionis à Pontifice principium; repperit,

prę-

præterea a Rauennatibus magnam peditatus, & equitatus manum ad id miſſam Fauentiam, vt euidens eſſet inter eas ciuitates immò inter Polentanos, & Maghinardum conſpiratio: omnibus igitur his diem dixit vt coram ſe adeſſent vadeſq; exhiberent idoneos inquiſitioniq; reſponderent de tumultu excitato, & de copijs Fauentiam miſſis nedum ſe inſcio, ſed etiam contra ſe ſtatumq; Eccleſiaſticæ ditionis at ſpreuerunt in ius vocati cõminationem immò Fauentini Lambertum Polentanum defenſorem Ciuitatis, & agri & Maghinardum e Suſinana Prę fectum elegerunt in ſex menſes à kal. Ianuar. ãni ſequẽtis 1292. ſequuturos cum ſexcentenis libris Rauennatibus pro ſtipendio. Nec intra hęc ſtetit aduerſus Comitem, & imperium Eccleſiaſticum contumacia, ſed Vitalis Bagnolus, Bagnoli Scribę filius Rauennas nimirum vt ego interpretor à Polentanis, & fæderatis immiſſus cum magna manu Forumpompilij cæpit vbi multos occidit, & miniſtros Eccleſiæ expulit, foſſaq; excauata Ciuitatem muniuit, inde Britonorium adortus eſt, at Oppidum ſitu, & opere munitum reſtitit. Dicunt Rubeus, & Carrarius manum a Vitale collectam fuiſſe ab eo Foroliuij acceptam: hoc ſi verum ſit opportuit milites ipſius Comitis opera, & fraude fæderatorum ſubornatos fuiſſe, clam Ildobrandino, qui ibi tum degebat vt ſuo is milite deſtitutus non potuerit adeo vicinæ Ciuitati opem ferre, vel captam ab imbecillo prædone recuperare, niſi forte ea eſſet Foroliuij tũ conditio ob reuiuiſcẽtem Gibellinam factionem, vt diffideret ſe abſente in fide perſtiturum vt cunq; res ſe habeat Comes idemq; Vicarius Pontificius Vitalem, & aſſeclas, & complices, & fautores Anathemati ſubiecit, & perduellem, ac maieſtatis reum declarauit, tantoq; crimini debitis omni iure pænis, & proſcriptionis bonorum, & mortis obnoxium protulit. At Vitalis tantæ fuit temeritatis vt corã honeſtis perſonis ab Ildobrandini ſententia ad Pontificem prouocaret negando ſe ea feciſſe, quæ tamen publice conſtabant. Sed hæc accidiſſe videntur poſt mortẽ Nicolai Pontificis, qui obijt Anno 1291. menſe Aprilis, vnde ſeditioſi, & aduerſus imperium Eccleſiaſti-

ſti-

ſticum fœderati omni timore depoſito in Comitem Ildobrandinum inſurrexere, adeo vt poſt inſultum Vitalis non multo tempore menſe ſcilicet Iunij die 5. Maghinardus, Polentani, Rauennates, & Fauentini, & Ceruienſes, reliquiq; fœderati magno coacto exercitu adorti ſunt Comitem Prouinciæ Rectorem, Foroliuij degentem eaq; Ciuitate occupata Comitẽ inde expulerunt capto Aghinulfo fratre Comitis cum Lamberto filio; Comes vix cum parua militum manu Cæſenã aufugit, eius etiã copijs partim Caſtrocariũ, partim Britonorium, partim Douadolam dilapſis. Sub ditione ergo Comitis ex vniuerſa Prouincia Cæſenæ Ciuitas ſola cum Britonorio, & Caſtrocario permanſit; die 5. Iunij fuit rebellium inuaſio, & Comitis fuga verum neq; tanto contenti auſu reuerſi ſunt. Cũ vniuerſo exercitu, caſtrametati ad flumen Sapis Cæſenam, & in ipſa Comitem obſedere die 12. eiuſdem Menſis, & ſecundum alios die 18. rem totam ennarrat literis ad Bononienſes die 26. menſis eiuſdẽ datis huius exempli. *In Dei nomine amen. Venerabilis Pater D. Ildebrandinus Dei gratia Epiſcopus Aretinus, Comes ſiue generalis Vicarius, & Rector in temporalibus, & ſpiritualibus Prouinciæ Romandiolæ per Sanctam Romanam Eccleſiam deputatus conſiderans deuotionem, quam populus Bononiẽſis, & commune ſemper habuerit erga S. Romanam Eccleſiam & quod excepta Ciuitate Cæſenæ quaſi omnes Ciuitates Imolæ, Fauentiæ, Foroliuij, Rauennæ, Ceruiæ, Forlimpopoli, & quædam aliæ Terræ prædictæ Prouinciæ, & hominum earundem in rebellione ipſius Rectoris ac S. Romanæ Eccleſiæ perſiſtunt, & ſibi non obediunt immo potius ipſum perſequuntur, & quod manu armata hoſtiliter iuerunt in ipſum, & eius familiam capiendo Comitem Aginulphum fratrem ipſius, & Gibertum filium dicti D. Comitis Aginulphi, qui erant cum ipſo Comite, & carceri crudeliter mancipârunt, obſiderunt inſuper cum exercitu generali pluries apud Ciuitatem Cæſenæ ipſum D. Comitem, in qua ſe repoſuerat, nec non Caſtrum Bretenorium, & alia loca, quæ mandatis Eccleſiæ Romanæ, & dicti D. Comitis totaliter ſeruiebant. Ob eiuſmodi difficultates, & ob fidem, & deuotionem Populi Bononien-*

nienſis concedit illis recuperationem, & plenam poſtea adminiſtrationem Ciuitatis Imolæ, & Medicinæ Oppidi. Ex eiuſmodi literis conſtat non ſemel obſeſſum Cæſenæ Comitem Ildobrandinum, vel Aldobrandinum, & Imolam quoq; interea defeciſſe poſtquam ipſe Alidoſios reſtituerat, quos etiam deinde eiectos, nec a Bononienſibus reſtitutos intelligemus. Sed ante expulſionem Comitis ex Foroliuij Ciuitate hæc alia acciderunt, ad Cæſenates aliquos, & loca finitima pertinentia. Rem verbis fermè Rubei enarro. *Hoc Anno ſcilicet 1292. ac menſe ſcilicet Aprilis Rauennates, Cæſenates, Foroliuiani, & Britonoriani pleriq; apud Guidonem Polentanum Lamberti filium Rauennæ Prætorem accuſati, quod cum magno inſtrumentorum bellicorum apparatu pedites, atq; equites in agrum Rauennatem ad D. Zacariæ irruentes domos, agricolas familias ipſas bobus, equis pecore ſuppellectili exportatis, vino e dolijs effuſo inſigni damno affeciſſent, Thomam Raualdum Chriſtiani fratrem pluribus vulneribus male habuiſſent e quibus eſſet mortuus, cepiſſent Lazarũ Curſinum, ipſum D. Zachariæ templum combuſiſſent diffregiſſent, obſtuliſſentq; ſacrum illius æs campanum plura demum excitaſſent incendia a Laurentio Guazzo Parmenſi Guidonis Iudice Vicarioq; & aſſeſſore in ius vocantur, & niſi ad cauſam dicendam adeſſent intra biduum, & ſe defenderent exilio multauit, quod cum non feciſſent duum millium librarum Rauennatium pæna illis conſtituta eſt. Fuere in ijs ex Rauennatibus quindecim Hieremia præſertim, Albericus, & Franciſcus Polentani Guidonis filij, Alberici nepotes, Arioreſtinus, Saladinus, Valtranus, Bartholinus Vincentij Honeſti filij, Cipreſſus Tiberti Cipresſi filius, Ioannes Albaranus, Grittus e Grittorum familia; ex Cæſenatibus numerati quinque ſunt in quibus Vbertinus, & Agnella Articlini eminebant.* Fuere additi ſed plures tribus ex Carrario Pocaterra olim filius Gandolfutij e Montiliano, Fuſcus Guidaldi e S. Andrea Iacobutius, & Tetrolianus Guidaldus omnes ex Ciuitate, vel territorio Cæſenæ, Bernardus præterea Reatinus, & Raphines Recinatenſis alijq; ſtipendiarij Cæſenæ. *Ex Foroliuianis ſex, Superbutius, Ioannes, Clarutius, Vbertutius, & Lāber-*

bertutius Argalioſi omnes ex Britonorienſibus treſdecim. Qui omnes iuxta Carrarium inſuper nō ſoluta pæna damnati ſunt, vt homicidæ, & latrones publici, qui impune poſſent ab omnibus perimi. Tantum ſibi arrogabant Polentani vt immunes ab homicidij reatu, & pænis declararent quicunq; vbi vis gentium eos homines occiderent. At ad Comitem redeundo obſeſſus is fuit Cæſenæ à rebellibus dicta die 12 vel 9. Dux rebellium erat Bandinus e Guidiorum familia Mutilianæ Comes, qui idcirco licet eodem eſſet Genere ortus tamen iniurius Generi iniurius Pontifici in agnatum Comitem, Prouinciæ Rectorem arma mouit. Suppetias tulit Malateſta cum Malateſtino filio Cæſenam cum militum ſcilicet vt arbitror manu profectus: Comes autem tot anguſtijs preſſus cum vacante ſolio Pontificio nullum ab Vrbe auxiliū ſperaret, ſtatuit prætura Cæſenæ, & Britonorij Malateſtino demandata ab eoq; fidei iuramento capto abire. Cauſa vero quamobrem in Comitē Ildobrandinum inſurrexere Polentani, & Mbghinardus cæteriq; hæc affertur ab excerpto quodam de antiquiore, & vberiore Chronico, quod excerptum viri prudentis opus videtur: is ergo narrat Columnenſes à Polentanis adeo læſos omnem operam ſuam, atq; auctoritatem ad fouendos atq; ſubleuandos Trauerſarios contuliſſe, iamq; & Pontificem, & Comitē ipſum Rectorem in eandem ſententiam adduxerant, hinc Polentanos cum Maghinardo, & cæteris factionis contrariæ conſpiraſſe, adeoq; mortuo Pontifice non ferentes ſuſpecti Comitis imperium in eius expulſionem conueniſſe. Idem excerptum ſcribit non ſubſidium a Malateſtis Comiti allatum, ſed potius terrorem auctum vt ideo ipſum ad concedendam Malateſtino Præturam Cæſenæ, & Britonorij coegerint, & ad diſcedendum; poſt cuius diſceſſum exercitum (arbitror obſidentem) dimiſerunt, quaſi ſcilicet ipſi etiam cum reliquis aduerſus Comitem conueniſſent. Cui conſpirationi, quę ſequuntur in munitione Fauentiæ atteſtantur: arbitror ego tamen Malateſtæ cōuentionē tacitā cū rebellibus fuiſſe, vt quę ſequūtur īdicāt, at ipſos ſpecie amicorū conſuluiſſe Comiti vt ī

Carrarius.

Malateſtinus Prætor Cæſenæ.

tanto diſcrimine quouſq; Solium Pontificis vacauerit, recederet. Vt cũq; res habet diſceſſit Cæſena Comes. Legi aliquãdo a Cæſenatibus vſq; ad Caſtrocariũ in diſceſſu deductũ. Vir certè ea ignominia indignus, & nobilitate inſigni clarus & virtute præſtans, at interregnũ illud Pontificiũ, quod duos ãnos, & quadrantem vnius durauit ſuſtulit animos procerum, qui ad eam tyrannidem aſpirabant, quã ſuo tempore cõſtitutã narrat Dantes. Poſt diſceſſum retinuit tamen nomen, & functionẽ Rectoris Ildobrandinus, vnde & primũ Polẽtanos, & Maghinardũ, & complices ex fidelium cõmunione exemit; deinde etiam Bononienſes interdicto ſubiecit cauſaq; fuit, quòd Alidoſius a Comite Imolæ reſtitutus Ciuitatis dominatũ vſurpauit, quã ob rem Bononienſes, qui olim Imolã poſſederunt illuc accurrerũt, & eiecto Alidoſio vrbem ipſi occupauerunt. Diſplicuit audacia Comiti adeoq; cenſura Ciuitatem ĩnodauit, eo quod non debebant ipſi armis aſſerere ſibi poſſeſſionem, ſed ab ipſo petere vt Prouinciæ vniuerſæ Præſide, attamen Bononienſium officijs placatus adminiſtrationem Imolæ illis tradidit. Erat autem tũ poſt diſceſſionẽ ab vrbẽ Cæſena Douadulę. Bononienſes ergo Ildobrandino fauentes per internuncios cum Romandiolæ Proceribus & populis egere, vt Comitem rurſus reciperent, eiq; debitam Põtificio miniſtro fidem præſtarent. Quod ſi aliqua eſſent, quæ a Comite fieri, & alia, que non fieri Prouincia cuperet offerebant ſe ſequeſtres diſſenſionis omnis modo Prouincia arbitros eſſe ipſos vellet: hæc expoſuere in indicto Fauentiæ conuentu Prouinciæ, quo etiam conuenere Malateſta, & Malateſtinus; concluſio fuit conuentus. Quod Oratores Ciuitatum ſinguli ſuarum voluntatem de arbitrio a Bononienſibus petito intelligerent, at communis omnium ſenſus fuit, vel ſuſpicio Bononienſes ad antiquum Prouinciæ imperium eiuſmodi artibus aſpirare. Id teſtari Imolam occupatam proinde denegandum eſſe eorum petitioni aſſenſum. Quo reſponſo internuntij Bononienſes dimiſſi. At Fauentini veriti propter propinquitatem Bononienſiũ arma nam ob Imolæ dominium erant illis finitimi facti Ciuitatem

Cãtica Inf.

Ghirardatius lib. 10. pag. 307.

ideo ſuam iniuriæ externæ ob repletas foſſas, & euerſa mænia expoſitã munire decreuerunt annitente ſcilicet ad id., & forte imperante Maghinardo cuius vt prefecti iuſſu omnes, & Ciues, & Agricolæ ad opus conuenerunt, verum vniuerſa Prouincia ad eandem munitionem concurrit. Prætor Foroliuij cum Foroliuienſi militia, & populo, pariter Malateſtinus Cæſenæ Prætor cum Militia, & Populo Cæſenate, Ioannes Claudus eius frater cum Ariminenſi Militia. Oſtaſius quoq; Polentanus Prætor Rauennæ cum Militia, & Populo Rauennate. Necnon Bernardinus Polentanus Prætor Ceruiæ cum Ceruienſibus. Britonorienſes pariter, & Caſtrocariani, & Comes Mutilianæ Bandinus, Generalis totius exercitus fæderatorum Dux, cum ſubditis ſuis. A tanta multitudine, eaq; feruente in operando breui foſſa excauata, & vallo, ac argine munita Ciuitas. Bononienſes tum nihil mouere, ſeu quod rem difficilem cernerent, nam exercitus tum pro Fauentia coactus fuit triginta millium peditum, & mille equitum, vel quod Oratores Florentini ab ea Republica miſſi ad pacem ferendã animos ſedauerunt, neq; etiam Bononienſes omnes implicare ſe negocio Fauentino ſtudebant, cum ſcilicet viderent cum vniuerſa Romania eſſe pugnandum. Eodem Anno 1292. mẽſe Nouembris Guido Monteſeltrius iam Romandiolæ multa ex parte Princeps Vrbinũ ex Etruria reuerſus cum 300. equitibus & duobus millibus peditum eam occupauit Ciuitatem, atq; ſtatim muniendam curauit excauando foſſas, & vallo, ac argine circumuallando ante ab Eccleſiaſtico Rectore re hæc euerſa, & illas repletas. Succeſſit Annus 1293. quo etiam perdurauit Pontificium interregnum. De Legatis Florentinis proximè dictis hęc annotat ſub Anno 1292. Rubeus. *Florentini Gentilem Vrſinum Bertoldi filium Prætorem ſuum, Legatoſq; Bononiam mittunt, qui de pace inter Bononienſes, & Flaminios ob Fauentiam munitam, quod ſibi iniuria Bononienſes ducebant ex æquo, & bono agerent verum pleriſq; Bononienſibus affirmantibus, nihil negocij ſibi cum Flaminijs eſſe velle; Gentilis, & Legati Fauentiam adeunt eoq; accerſunt Guidonem Polentanum, Ma-*

ANNO. 1293.

Malateſtam Ariminenſem, Rodulfinum Calcſidium Cæſenatem, Lambertumq; Polentanum Foroliuij Prætorem circiter medium menſem Septembrem, ſed cum in ſententia perſtitiſſent, & munitiones demoliri negaſſent, re infecta Florentiam rediere. Hæc Rubeus ex quibus conſtat Galeſidium tum inter Cęſenates eminuiſſe in Prætura ſcilicet Malateſtini prȩualente factione Guelfa. In ſero de æſtu quid noſtri Annales. De Chronic. vetere.

De æſtu magni caloris.

1293. indictione ſexta Cæſenæ die 29. Menſis Iulij fuit calor ita intenſus in illo die cum vno vento calido, quod homines quaſi non poterant euadere in tota illa eſtate, ita quod non erat in tota Ciuitate Cæſenæ aliquis ita antiquus, qui recordaretur eſtatem ita calidum, & ſiccam ſicut illa fuit. Carrarius eundem æſtus feruorem aſſerit additq; multos Cæſenæ ex eo periiſſe. Eodem vero anno Ildobrandinus Oppidum Balnei ad Appeninum in Flaminia profectus teſtificationes omnes (ita Rubeus) quęſtiones, ſententias, diras omnes, atq; anathemata, quibus notauerat Bonifacium Archiepiſcopum Rauennatem remiſit, laxauit, abrogauit vt eũ ſcilicet ad ſuas partes traheret. Hoc eodem Anno Chronicon noſtrum dicit conditam fuiſſe ciſternam in periſtilio canonicȩ verba Chronici repono. *1293. facta fuit Citerna in clauſtro Canonicæ Cæſenæ expenſis Canonicæ: tamen ſuper hoc procuratoribus exiſtentibus Dominis Vgolino, & Guilelmo Canonicis eiuſdem Canonicæ, orate Dominum pro ipſis.* Eodem Anno Bononienſes cum multis Ciuitatibus repreſaliarum vt vocabant; occaſione litigabant, pertæſi ergo litium internuntios ad Ciuitates, quibus cum lis erat miſerunt, vt controuerſiæ componerentur, Bonaccurſium Tibertinum Cremonam, Ioannem Guidonis Parmam, Boniacobum Iu- ANNO.
lianum Senam, Seuerum Canetolum Cæſenam, Bonuillanũ 1294.
Tederiſium Brixiam, & Albertum e Calcina Placentiã, Chucum autem Alerarium ad Marchionem Eſtenſem. Anno autem ſequenti Ildobrandinus Prouinciæ Rector ex tuſſignano die 24. Maij literas ad Lotherium Fauentiȩ Epiſcopum ſcripſit, quibus facultatem illi demandabat abſoluendi a cenſuris

Ciuitates, ac Populos Prouinciæ, quibus ob rebellionem eos ſubiecerat; quas literas ſubſequuta eſt pax inter ipſum & Ciuitates, ac populos olim refractarios: Fauentinos ſcilicet Foroliuienſes, & cæteros fœderatos, ac fœderatorum proceres. Tabulæ autem de pace Foroliuij confectæ. Quocirca ſub mẽſis eiuſdẽ initio Maghinardũ ad Tuſſignanum vbi Comes ipſe degebat, cum valida militum manu euocauit aduerſus partem ab ipſo deſciſcentem, quæ audito Maghinardi aduentu aufugit, liberumq; imperium Ildebrandino reliquit, quem etiam paucos poſt dies ad Mutilianam cum lectis militum copijs honoris, & defenſionis ergo deduxit. Lotherius pariter Epiſcopus Fauentinos omnes ab interdicto, excomunicationibus, & cenſuris omnibus ab Ildebrandino, & a deceſſoribus irrogatis abſoluit. Nicolaus autem Salocchius, & Petrus Cantarellus Syndici ad id a Pleno Fauentiæ conſilio electi, & conſtituti abſolutionem pro vniuerſis genuflexi exceperunt. Stematis huius Ildobrandini, Romena q; Comitum propago familia eſt Guidiorum, qui ab Ioanne Franciſco Mantua Cæſenam profecto deſcendit, & nunc præſertim floret inſignita Ioanne Franciſco Cardinali ampliſſimo, & Nicolao armorum Vrbani VIII. Pontificis Ferrariæ Præfecto, licet ab alio Guidiorũ ſtipite deducat Amiratus. Rauẽnates pariter abſoluti ſunt die 16. Iunij ex literis Ildebrãdini eiuſdẽ Mutinæ, an Mutilianæ ſcriptis. Cæſenates interim die octaua eiuſdem Menſis Iunij ducti a Malateſtino Prætore vna cũ Ariminẽſibus, & Picẽtibus pluribus Vrbinũ obſedere, quod egregie Guido incluſus defendit: dies 13. in ea obſidione Cæſenates permãſere; at præpoſtero ordine deſcribo Malateſtini factum graue vt arbi-

ANNO. 1294. tror Cæſenatibus Is ergo Anni huius 1294. menſe Februarij die 28. demolitus eſt munitiones omnes Ciuitatis quas demoliri potuit Caſtrũ ſcilicet, & Arcẽ vt Eccleſiã, quę ĩ Caſtro erat etiam diruerit. Nimirum vt mea fert coniectura ad tyrannidem pro Prætura aſpirabat, repugnabat vero deſiderio arx cuius cuſtodia, & præſidium Senatui non Prætori ſubijcebatur (infra id patebit) eandem ob cauſam Atticlinos multoſq; alios

alios expellendos curauerat, vt ſibi repugnaturos, quos poſtea Petrus Montis Regalis Archiepiſcopus reſtituit eiecto ex Prætura Malateſtino vt ſuo loco narrabitur. Hoc Anno Iunio Menſe fuit in Pontificem aſſumptus Petrus de Morone Anachoreta poſt Pontificium interregnum viginti ſeptem menſium, Cæleſtinuſq; Quintus appellatus, verum non ſtatim nouum Comitem Prouinciæ Ildobrandino ſuffecit, vnde idem permanſit Prouinciæ, & animorum ſenſus in ſe ipſos diſcors, erga Eccleſiaſticos Rectores contumax. Hinc Valbonenſes accitis amicorum Tuſcorum auxilijs obſederunt Spinellum Vbertinorum Caſtrum, quod tamen expugnare non potuere. At maioris momenti factū fuit Montefeltriorum, qui in vltionem obſeſſi a Malateſtis Vrbini Piſaurum Malateſtiorum Ciuitatem aggreſſi, expugnarunt; etiam ſi firmata præſidio eſſet: erat enim ibi Ioannes Meldulenſis Dux Choortis Cæſenatis; erat Philipputius Æſinus cum alijs Picentibus. Alij autem horum mortui ſunt Meldulenſis, & nonnulli cum eo; alij capti Philipputius, & alij plures. Ex parte Vrbinatum occiſus Tereſius fuit Vrbini Vir nobilitate, & factis clarus. Annales noſtri ita rem enarrant.

Milleſimo ſupradicto die ſexta Auguſti Comes Gallaſſus, & Coradus de Monte Feretro cum Vrbinatibus, & ſuis amicis vi acceperunt Ciuitatem Piſauri, quam tenebant Malateſtij, in qua captione mortuus fuit Dominus Tereſius de Vrbino nobilis, & probus vir, & Ioannes de Meldula Capitaneus ſtipendiariorum de Caſena, & multi alij; Philipputium de AExio, & multos alios ceperunt. Die vero præcedente Bulgaria noſtra conflagrauit, incendium autem caſu aduenit errore tamen Diambroe fæminæ imperitæ vt ijdem Annales. *Anno Domini 1294. die 5. Auguſti villa Bulgariæ igne caſu accenſo quaſi tota igne cremata eſt operante Domina Diambra fæmina imperita.*

Eodem menſe Foroliuij multo maior perturbatio. Inter Ordelaſos enim, & Calbulenſes magna pugna exorta vtrinq; vulnerati. Calbulenſes tandem victi, & fugati, Ordelaphiq; victores etiam Guidonem Polentanum Vrbis Præfectum, Lam-

ber-

bertumq; filium multis vulneribus affecerunt captiuoſq: cum Fulcerio vulnerato, & ipſo multoſq; Rauennates fecere. At Maghinardus e Suſinana paulo poſt aduenit, obtinuitq; vt in ſui gratiam capti liberarentnr, quos libenter ei tradidere victores ipſe vero liberos omnes dimiſit; idemq; Prætor Foroliuij factus in ſex proximos menſes kal. Septembris præturam inijt, electus etiam fuit Præfectus militiæ Capitaneus ſcilicet, vt tũ dicebatur. Cæſenæ autem die 15. Septembris obijt poſt diuturnam ægritudinem Albericus de Medicina Fauentiæ Præpoſitus, generalis Eccleſiæ Rauennatis Vicarius, prçcurſor ſcilicet Bonifacij Archiepiſcopi, qui die 24. Decembris eodẽ anno vitam Aureoli reliquit. Vir ancipitis famæ; laudat eum Rubeus, Annales noſtri crudeliſſimum vocant: at pium fuiſſe monſtrant literæ Cæſenæ ſcriptę ad Argentanum Vicecomitem, quibus iubebat, vt frumentum ſuum gratis populo Argẽtano frumenti charitate laboranti, diſtribueretur, quas literas adhuc ſeruari in Archiepiſcopatus tabulario Rubeus ſcribit. Quarto tandem Idus Octobris vt Rubeus dicit Robertus Gernayus Comes Prouinciæ huius, & Bononiæ, & Comitatus Britonorij à Cęleſtino Pontifice miſſus in Prouinciam venit, primo autem Mondainum agri Ariminenſis Caſtrum diuertit, vna vero cum Petro e Ruolano Legato venerant, deinde die 19. eiuſdem Menſis Cæſenã profectus eſt, vbi dies quinque moratus die 24. Foroliuium ſe tranſtulit: inde die ſecunda Nouembris Fauentiam profectus multo cum honore exceptus fuit, vt Carrarius narrat. Haſtiludij rapreſentatione recreatus, & duobus florenorum millibus a Ciuitate donatus, arte forſan Maghinardi tum dominantis vt Comes ſpecie ea honoris, & dono captus manum non admoueret Reipublicæ conſtituendæ, & imperio Eccleſiaſtico, ac Pontificio reſtituendæ. Poſtremo Imolam iuit vi Idus Nouembris, vt ſex dies ſic Fauentiæ moratus. Imolæ conuentum totius Prouinciæ indixit, in quo literæ Pontificis palam lectę. Continebant auctoritatem à Pontifice illi in vniuerſam Prouinciam traditam, iuſſumq; illi obtemperandi. Leges deinceps à Prouincia obſer-

ſeruandas promulgauit, quibus reſtitit Guido Ildobrandinus aſſertus Rauennæ Procurator, vt Rauennatibus immunitati, ac priuilegijs repugnantibus proindeq; aſſenſum denegauit, itaq; coram iudicibus generalibus Prouinciæ Andrea Cæſio Bartholomæo Reatino, Iacobo Arcilio obnunciauit, at repulit Comes obnunciatinnem, vt inanem cum imperium Pontificium in Prouincia eſſet ſupremum omnibuſq; legibus ſolutum. Attamen non multum illi à Flaminijs obtemperatum. Expreſsere id Annales noſtri his verbis. *Et ibi Imolæ manſit male obeditus aliquot menſibus, & repedauit: tunc tota Prouincia erat in rebellione*. Intra hoc temporis kal. Octobris Anno eodem Comes Guido Monteferretrius olim magnæ Flaminiæ partis, & Cæſenæ Princeps diu Eccleſiæ rebellis tandem conſentiente Carolo Neapolitano Rege, cum quingentis equitibus Celeſtinum Pontificem ſupplex adiuit veniamq; obtinuit, & ab omnibus cenſuris abſolutionem, & filiorum, qui pro obſidibus traditi diu ſunt in cuſtodia habiti, liberationem. Guido relegatus, ad Taurinos a Pontifice maximo fuit, quam relegationem violauit a Piſanis in ducem, ac militum imperatorem vocatus. Vrbinum deinde venit vnde fuit à Guilelmo Durante Pontificis iuſſu expulſus; at poſtea recuperauit, & aduerſus Malateſtinum defendit veluti narrauimus, at perduellis eo vſq; Eccleſiæ demum in gratiam à Celeſtino receptus annaliũ noſtrorum verba ſunt. *1294. die prima menſis Octobris Comes Guido de Monte Feretro alias rebellis Eccleſiæ Romanæ ad mandata Celeſtini Summi Pontificis conſentiente Rege Carolo, cum vna militibus iuit Neapolim, curia tunc ibi exiſtente abſolutus ab omnibus ſententijs amicus, ac fidelis Eccleſiæ factus eſt: tunc ipſe Guido reſidebat Vrbini reſtitutis ſuis filijs in carceribus Eccleſiæ diu ſeruatis*. Hæc latius ſcripſi, quia pertinebunt ad noſtræ Ciuitatis futuros ſucceſſus. Cæleſtinus poſt hæc pontificatu ſe obdicauit die 12. Decembris, cui pridie Sanctiſſimæ Chriſti Natiuitatis ſuffectus fuit à Cardinalibus Bonifacius Octauus ex nobiliſſima Caetanorũ genere magno animo Princeps, & Eccleſiaſticæ immunitatis, ac dignitatis acerrimus vindex, P. Realis.

Hic in locum Ruberti Gernayi miſit in Prouinciam Comitem
ANNO. eundemq; in ſpiritualibus vicarium Pontificium Petrum Mon
1295. tis Regalis Archiepiſcopum, qui per tuſſignanum in Prouinciam peruenit die decima Aprilis Anni 1295. ſtatimq; iuſſit Malateſtinum è Prætura Cæſenę decedere: forte expulſi de Ciuitate ab eo Cæſenates iniuſtitiam iure detexerunt, Comiti: & ſæuum hominem Malateſtinum fuiſſe indicat etiam mors irrogata, eius iuſſu, & opera Guidoni e Caſſero, iudici, & Angelello è Carignano Fanenſibus, quos cum ipſe ad Catholicā vicum Ariminenſis territorij ſpecie de communibus negotijs agendi, & affinitatis contrahendæ acciuerit ambos trucidari iuſſit, & in ſacco poſitos in mare demergi, vnde Dātes quoq; eum perfidum Tyrannū vocat. Paruit imperio Malateſti-
Cāt. 18 Inf. nus, adeoq; diſceſſit Cęſena Ariminumq; profectus eſt, & tunc Cæſenam Vbertinus Articlinus, & alij cum eo multi antea relegati a Malateſtino, qui ſcilicet vt Guelphæ factionis ſtudioſiſſimus Ghibellinis aduerſabatur: vt vero tyrannidis cupidus, omnibus libertatis amatoribus, ac potentibus Ciuibus erat infenſus: at neceſſe erat alteram partem ſibi amicam, & fidam facere vt eius ope Ghibellina excluſa Guelfam, quæ ſola reſtabat, & populum viribus diminutum facilius opprimeret. Ciuitas ergo Prætorem ſibi Petrum Comitem elegit, qui tamen antequam Cæſenam veniret Imolam adiuit, ibiq; conuentu vniuerſæ Prouinciæ indicto literas Pontificias ſui magiſtratus legendas tradidit, & ab oratoribus Ciuitatum, & proceribus Prouinciæ fuit pro Prouinciæ Rectore ſuſceptus, eoq; nomine ei fidem dixere vt miniſtro ſcilicet S. Eccleſiæ cui ſe ſubiectos profeſſi omnes ſunt, ibi leges promulgatæ & ſtipendium militare ad Flaminiæ cuſtodiam, ac Rectoris ſtatutum, & præſcriptum. Inde ſe Fauentiam contulit magno cum honore exceptus reduxerat autem ſecum Manfredos, & alios ab ea Ciuitate extorres, qui fuit eius ſenſus exules reſtituere, & pacem inter Ciues conciliare vniuerſos. Primum vero Maghinardum ex Præfectura Fauentina exauthorauit ipſeq; paruit. Fauentię partes coram Comite ipſo contendere, nam Co

mes

mes Cunij, & Manfredi foſſam Ciuitatis complanari, vallūq; euerti poſcebant: at reſtitit acerbè cum Acariſijs Maghinardus, & alijs aſſeclis ſuis quocirca Comes eos ex Ciuitate ad confinia ſaltem decem milliarijs diſtantia amandauit, qui omnes paruere. At rurſus iuſſu eiuſdem Comitis conuenere Aureoli ad pacem inter ſe faciendam, quam, & fecere, & deinde in foro Fauentiæ publicè adſiſtente etiam Epiſcopo confirmarunt: inde ad præſumptos fines reuertere obſidibus etiam traditis, quos Comes partim Cæſenam, partim Caſtrocarium ad cuſtodiendum miſit, Foroliuium poſt hæc profectus eſt, quo etiam Guido Comes Montefeltrius, vna cum Legato Pontificio venit à quo reſtituta ſunt illi omnia bona antea proſcripta. Idemq; Cæſenæ vbi multa pariter bona habuerat, ſed deinceps adempta factum eſt. At Manfredi, & partis Guelfæ aſſertores ægre id omnino tulerunt. Immiſcere ſcilicet iterum Prouinciæ factis hominem, qui aſtu, & militari peritia pene in vniuerſa Principis auctoritatē ſibi aſſeruerat, & factionem Guelfam paulo minus protriuerat, ita Carrarius. At Annales noſtri poſteriorem faciunt Comitis Montefeltrij aduentum poſt reditum ſcilicet Rectoris, & Comitis Arimino die trigeſima Iulij. Venit tandem Cæſenam, & cum eo Comes die decima ſecunda Iunij: inde duobus iam ante menſibus Malateſtinus aberat. Manſit in ea Rector vſq; ad diem eiuſdem menſis vigeſimam ſeptimam vtrum vero pax inter factioſos inter reſtitutos ſcilicet, & exiſtentes non eſt ambigendum: Is enim erat Rectoris ſenſus pacem inter Ciues conciliare. De modo ſolum vtrum obſidibus traditis, vtrum Principibus factionum ad tempus relegatis eſſe dubitatio poteſt, cum nihil ab aliquo ſcribatur. Quieuiſſe vero Ciuitas Cæſenæ, & Foroliuij Ciuitas videntur cum nullus earum tumultus deſcribatur. Die poſtea vigeſima ſeptima eiuſdem menſis Rauennam Comes abijt ab Vrbe, & Populo promptiſſimè acceptus: nec Polentani reſtitere. Ibi multa ſtatuit, & ad honorem præſertim Comitum Prouinciæ ſpectantia alia ad Ciuitatis

ſecuritatem conducentia prhibuit autem domos turritas, & quæ amplitudine ſua, & munitione eſſent quaſi potentum arces: quin ædes Guidonis Polentani eam ob cauſam demolitus eſt & Guidonem ad D. Mariæ in Portu extra Rauennam procul à Ciuitate duobus paſſuum millibus relegauit prius autem pacem inter ſe fecere Polentani, & Syndicus Reipublicæ Rauennatis ex altera parte, & Trauerſarij cum Honeſtis, & alijs aſſeclis quos omnes Comes ſecum duxerat ex altera. vallatęq; ſunt paces fideiusſionibus hinc inde pręſtitis. Trauerſariæ etiam factionis multos relegauit nonniſi ad Comitis arbitrium reuerſuros ſicut etiam de Polentanis ſtatuit. Paruerunt omnes, & ad loca ſtatuta abierunt. Admiranda vero mihi videtur tam prompta obedientia. Maghinardus, eiuſq; factio, quę Fauentiæ dominabatur, & Foroliuij cuius tum erat Prætor, quę antea repulerat Ildobrandinum ex quo tempore durante Pontificio interregno vires ſuas magis confirmauerat, & tamen adeo facile ceſſit tum Petro Rectori vt paſſus ſit præfectura Fauentiæ ſpoliari, & Foroliuij prætura, atq; Mãfredos cum Comitibus Cunij aduerſarijs reſtitui, ſeq; ex ea Ciuitate ad ſtatuta confinia depelli, quod idem ſane de Polentanis dicendum, neq; id poſſe reſponderi videtur. Exterritos Bonifatij Pontificis magnanimitate, & ferocia, nam paulo poſt eo viuente, & imperante palam ab Eccleſiaſtico imperio deſciuerunt. Forte ſemper in ingreſſu Rectoribus ſe obnoxios reprę ſentauere, cum ſemper ſe ſubiectos Eccleſię fideleſq; teſtarentur, at vero in progreſſu adminiſtrationis aduerſabãtur abſoluto imperio ad quod Pontificij Miniſtri aſpirabant. Cui etiam miniſtrorum, & Pontificis ipſius voluntati, quod Cæſenates repugnauerint ex eiuſdem Pontificis literis, quibus indulgentiam Riciardi improbat apparet: accuſat enim imprudentię, ac temeritatis, quod laxatis habenis Senatũ, & vniuerſitatem Forliuianam, Cæſenatemq; omnium criminum, & offenſionum abſoluiſſet. At certe eſt eruenda cauſa quam ob rem Ciuitas Eccleſiaſticarum partium ſuopte genio fautrix in Monteſeltriũ propenderit, & poſtea contumax facta ſe Ghbel-

bellinorum fœderi aduerſus Summum Pontificem illigauerit. Monrealis Epiſcopus, & Comes exu les reduxerat, & cum Ciuibus à quibus eiecti fuerant conciliauerat, ab animis ſcilicet penitus auerſis ſigna concordiæ expreſſerat. Timor, ira, & odium agitabant vtriuſq; partis pectora, & quæ reſtiterat, & quæ redierat. Fauentię factum, quo ſe animo amplecterentur in pace factioſi indicauit. Sed victoria ea Ghibellinorum, eius factionis in Prouincia animos erexit, & contra ſuſpicionẽ addidit Guelfis vt ideo Bertinorio, cum ibi præualerent Ghibellinos eijcerent Cæſenæ autẽ morabatur Comes Montefeltrius, & Ciuitati, & bonis reſtitutus. Magnum a tanti hominis conſilio, & pręſentia Ghibellinis præſidium. Nõ erat aſtuti adeo hominis apertis graſſari odijs, ſed ęquum ſe ſe omnibus præbens placidoq; aſpectu excipiens ſingulos ſpecie commiſerantis vlcus zelantium ciuium exaſperabat. Priuilegia ſcilicet, & indulta Ciuitatum à nouis Rectoribus Prouincię, ac Comitibus ſubinde imminui, ac tolli. Vafer homo diſſeminatis eiuſmodi uocibus popularia comitia ſibi, ſuiſq; amica reddebat, & auerſa à Guelfis vt partis Eccleſiaſticę fautoribus: res eouſq; proceſſiſſe videtur vt comitia ipſa Magiſtratus, præſertim ſupremũ (defenſores Populi vocabant) Ghibellinis replerent: quod indigne ferentes Guelfi, & apud Prouinciæ Rectores, & apud ſummum Pontificem ſunt de rei indignitate, & periculo queſti: Ciuitatem nempe ab imperij ſtudioſis, & a Comitis Montefeltrij clientibus regi: cum itaq; Pontificij miniſtri, & Pontifex ipſe prohibuerit, nec populus paruerit hinc illæ pœnæ promulgatæ in Ciuitatem, quarum in literis ſuis Bonifacius meminit, & quas indulgentius à Ricciardo remiſſas queritur. Cum itaq; idem Pontifex indulta omnia à Ricciardo conceſſa Cæſenatibus ademerit, abſtuleritq; Ciuitas, quæ prius grauitatem noui modi imperandi accuſabat, in peſſimum facinus ruit excuſſa priſtina, & antiqua obedientia Galaſſum in Præfectum militiæ elegit; Prætorem, quem Comes nouus Guillelmus Durantes reiecerat, Baldum Caſtellani e S. Sepulchro ceu Ghibellinum agnitum, ipſa retinuit. Ac-

cidit vero integra hæc defectio tum Cæſenæ, tũ Foroliuij ſub aduentu Guidonis Ticinenſis Epiſcopi noui Prouinciæ Comitis à Bonifacio Pontifice miſſi, qui iuſſu eiuſdem Pontificis quæcunq; Ricciardus conceſſerat, reuocauit Anno 1296. Ianuarij Menſe, quo in Prouinciam peruenit, Menſe Februarij quodam manuſcriptum dicit, ſed quoniam hæc ſequenti Anno cecidere repeto quæ Anno 1295. contingerunt: Menſe ergo Septembri cum iam tumerent animi, & ad antiquæ libertatis exercitationem raperentur, Caſtra Archiepiſcopatus nonnulla vſurpauerunt, ſed quæ etiam ad Epiſcopum noſtrum pertinebant (quorum nunc nullum veſtigium) Annales noſtri id aſſerunt *1295. Menſe* (inquiunt) *Septembris Cæſenates vſurparunt Caſtra Epiſcopatus Cæſen., & quã plura Archiepiſcopatus.* Durabat adhuc in Prouincia Monrealis magiſtratus: ſed cum ſucceſſorem Pontifex Gullielmum Durantem iam deſtinaſſet, in adminiſtratione refriguerat. Anſelmus pariter e Sãcto Laurentio, qui eius Vicarius erat pro eoq; præturam Cæſenatem exercebat, tumentem Ciuitatem nõ compreſſit. Cur vero cito adeo remouerit Pontifex ex Prouincia Monrealem Chronologia quædã id Malateſtiorum querelis tribuit. Erat Pontifex Ghibellinis prorſus infenſus, vt neceſſario victoria Maghinardi aduerſos Guelfos Fauẽtiæ, eorumq; inde eiectio ſupra modum eius animum pupugerit, iſq; euentus, & reſtitutio Ghibellinorum Cæſenæ ac Arimini, & alibi inſimulantibus Malateſtijs, & reliquis Guelfis ſuſpectum Comitem penes Pontificem reddiderunt, ne in Ghibellinos propenderet. Venit Durantes demum menſe Octobri, ac reperit omnia duriora facta, & Eccleſiæ partes valde diminutas, & fractas. Ghibellini Caſtrum Montis Riuerſani repoſuerant, combuſtis aduerſariorum ædibus, à quibus ſuæ olim combuſtę fuerant. Bagnacauallum ferme vniuerſum, ſed fortuito incendio combuſtum eſt. Magnã quoq; epidemia menſibus Maij Iunij, Iulij, Septembris in Prouincia hac ſæuijt in hoc rerũ ſtatu aduenit tandem menſe Octobri nouus Prouinciæ Comes Gullielmus Durantes, idemq; Anconæ Marchio à Pontifice factus

Ani-

Ariminum: ad quem officij cauſa Galaſſus Cæſena cuius tum præfecturam gerebat cum decem Ciuitatis Oratoribus, venit, & ſi Malateſtæ inimicus, & biduo poſt Guido Montefeltrius non ſine omnium admiratione ob magnum inter eas familias odium, ingentiaq; hinc inde illata, ac ſuſcepta damna acceſſit; cumq; rectore eodem die 23. eiuſdem menſis omnes venere. Cęſenam vbi totius Prouinciæ conuentus habitus eſt. Conuenere autem Epiſcopus Feretranus, Calbulenſes Maghinardus e Suſinana, & reliquorum Procerum, & Ciuitatum Oratores. At Durantes die 13. Nouemb. à Ciuitate receſſit. Id aſſerunt noſtri Annales. *Die* (inquiunt) *13. Nouembris proximi indignatus de Cæſena Britonorium receſſit.* Cauſā indignationis Carrarius facit, quòd Cęſenates liberam ſibi adminiſtrationem poſcebant. Ad priſtinam ſcilicet imperij laxitatē adſpirabant: ſuſceperūt tamen Prætorem a Comite Durante datum. At ex ijs, quæ diximus credere, & ex ijs quę paulo poſt ſequuta ſunt elatiores ſolito ſpiritus Cæſenates Comiti repræſentaſſe, ex quo homo regimini aſſuetus intellexerit in Ciuitate factionem iam Ghibellinam inualuiſſe, & ex conuentu cognouerit in magna parte Prouinciæ præualere. vt facile is fuerit, qui per literas reſtitutionem Montefeltriorum, & amicorū penes Pontificem damnauit: vnde Pontifex miſit in Flaminiā Guidonem Epiſcopum Ticinenſem, qui reſtitutionem omnem reuocaret, & Montefeltrios ab omni in Flaminia Magiſtratu abdicaret, vt mox exponemus. Durantes interim die 14. Decembris ex Bretinorio, quo die 13. menſis præcedentis iuerat Caſtrocarium ſe contulit, indeq; vitata Fauentia, quam adire noluit, Imolam conceſſit. Interea Arimini Malateſta, & filij, ac ſequaces Parcitatos æmulos primatusq; in ea Ciuitate cōpetitores, penitus perdidere alios occidendo, cæteros ex Vrbe in perpetuū fermè expellendo. Anno eodē die D. Luciæ dicato Malateſtiorū victoria cōtigit, qua plenū Arimini dominiū sūt aſſequuti. Oportebat autē tū Arimini magna ī ſuſpicione factiones verſari. Magna erat Malateſtiorū potētia: Rectoris Prouinciæ pro partiū ſtudio amici, eorumq; auxilia parata.

Con-

Contra pro Ghibellinis Fauentia, & Foroliuium erant, & nutabat Cæſena immo iam Ghibellinæ propior. Guido Monteſeltrius imminebat armorum peritia, & fortuna metuendus, Malateſtæ præſertim bis ab eo collatis ſignis profligato. In tanta ergo rerum, & animorum ſuſpenſione, & Malateſtij, & parcitati aliunde etiam factioſos, & clientes in Ciuitatem accerſierant. Die ergo decima Decembris eodem anno ſiue fortuito, ſiue aſtu Malateſtæ, cui expediebat antequam conſpiratio Ghibellinorum in Prouincia magis coaleſceret, experiri: tumultu inter factiones excitato ad arma procurrerant partes, totoq; triduo atrox pugna durauit. Scribunt Ariminenſes Hiſtorici renunciatum fuiſſe Malateſtæ propediem ad futurum Comitem Guidonem Monteſeltrium cũ magna equitum, & peditum manu à parcitatis euocatum; vnde ſibi timens Malateſta per viros probos, à factionibus alienos cum parcitato equite egiſſe, cui Ghibellini deferebant, vt ab armis, & pugna diſcederetur. Eam ſe inſcio, & inuito ortam; deprecari vt paci, & ſaluti Ciuium conſuleretur: ſe omnes ſuos dimiſſurum, & alienigenas a Ciuitate amandaturum. Decepti internuncij mellitis vafri hominis verbis deceperunt parcitatũ virum bonum, & ſimpliciorẽ, quã opportebat factionis Ducẽ. Vterq; igitur ſuos reuocauit a pugna, & exteros ex vrbe dimiſit, vere Parcitatus, ficte Malateſta, qui nocte eadem dum ſecuri Ghibellini quieſcebant, quos emiſerat ex propinquo loco vbi iuſſu eius conſederant in Ciuitatem reductis, & quos cõdiderat in amicorum domibus eductis magnam Ghibellinorum ſtragem edidit. Cignata Parcitatus occiſus, Montagnana captus, & à Malateſtino cui pater illum tradiderat, miſerè occiſus. Eques Parcitatus vix aufugit, reliquorum Ghibellinorum infelix occidio, vel fuga. Solus poſt hac Reipublicę Malateſta Princeps. Dicitur eques Parcitatus ad Guidonem Monteſeltrium aufugiſſe, quem deluſus falſa pacis ſpe literis ſcriptis ne veniret, cohibuit is autem aduenientem ſaluere iuſſit Dominum perdi Ciuitatem, at melius Italice Perdicitade alluſione nominis Parcitatus, & illuſione eius ſimplicitatis; nun-

Clemẽtinus in vita Malateſtæ.

nūquã ſane amplius fermè parcitati Ariminū ferme redierecū ipſiſq; familiæ Ghibellinæ, potiores ſaltē, eiectæ, aut deſtructæ. Durantes Prouinciæ Comes interea Imola Rauennã cōceſſit, vbi triduum moratus Ariminum die 23. Menſis eiuſdem Decembris iuit. Occurrit Malateſta regioq; ipſum apparatu excepit. Fumabat adhuc occiſorum ſanguine Ciuitas, & tot ſuorum mortibus funeſta ſe in tyrannidem incidiſſe mœrebat. Comes tamen Durantes nihil aſperius in Malateſtam tantum ob facinus dixit. In tanto forte Ghibellinorum in Prouinciæ incremento iudicauit non potuiſſe ſine armis eos debellari, niſiq; Arimini debellati eſſent, facile Ciuitas in Cæſareas partes tota tranſiſſet. Eo ſaltem obtentu apud Rectorem vſum Malateſtam, ſe pro Sancta Sede ſubijſſe pugnæ periculum, vt imminentem à Ghibellinis rebellionem anteuerteret. Eadem cura, & vigilantia in futurum, ſecurius autem, & facilius in fide Pontificis Ciuitatem eandem conſeruaturum; iam ſe, filios opes Sanctę ſedi, Eccleſiaſticoq; imperio deſpondiſſe. Nulla itaq; re mota Durantes Anconam cuius Marchio erat a Pōtifice conſtitutus abiuit in Romaniam autem pro Comite venit Guido Epiſcopus Tieinenſis à Pontifice miſſus vt indulta omnia reuocaret, & Montefeltrios expelleret, aut deprimeret hiſce cum mandatis Cæſenam die 13. Februarij appulit. Statim Summi Pontificis iuſſa intimauit Magiſtratibus, & Senatui, & publicauit diplomate. Quo exaſperata Ciuitas, quæ eo vſq; nutabat in apertam contumaciam ruit Præfectum Galaſſum retinuit, & Prætorem Baldum, qui licet à Durante datus, tum vt Ghibellinus reprobabatur, & quod peſſimum fuit, fœdus percuſſit cum Maghinardo, & Foroliuio, & Fauentia, Marchioneq; Eſtenſi, quos omnes Durantes Eccleſiaſticis execrationibus ſubiecerat, atq; perduellionis crimine, ac pœnis damnauerat. Interim die 11. Martij Marani cum aſſeclis ex improuiſo Caſtrum Riuerſani cæperunt. At illuc ſtatim accurrerunt cum Galaſſo Præfecto Cæſenates, vna vero erat Rauennatis Archiepiſcopi Vicarius, & Caſtrum obſederunt, admotiſq; machinis Manganos vocabant, quibus ingentes

tes petras eiaculabant, tandem ad ſe dedendum coegere, qui Cæſenatibus Caſtrum reſignauere etiam ſi forte Vicarius Archiepiſcopi, ad eius ditionem ſpectare, & ideo Rauennati Eccleſiæ reſtituendum contenderet. Facile vero Ciuitas Alberici de Monte Riuerſani filiis reſtituit, qui eius Caſtri Domini fuiſſe tum videntur, & Ciues etiam Cæſenæ; eiuſdēq; amore, & fide æſtuaſſe ex facinore quod memorat Chronicon noſtrum ab illis in Reipublicæ noſtræ vltionem aduerſus Gardinum Cardinalem Rauennæ (erant vero Cardinales Rauennæ Canonici eiuſdem Ecclxſiæ,) verba hæc Chronici. *Anno Domini 1295. die 28. Decembris Dominus Gardinus Cardinalis Rauennæ, & Cameræ Domini Archiepiſcopi à filio Domini Alberici de Monte Riuerſani apud Cauam Collis mortuus fuit, vt homo nequam, & vſurpator bonorum Cæſenæ.* Eodme menſe Martii die 29. magnum incendium Ceruię accidit, ex quo magna pars ædium conflagrauit. Suſpecti fuerunt Ceruienſibus Cæſenates ne authores incendii fuerint. Carrarius fortuitum incendium potius exiſtimare videtur; noſtrum Chronicon etiam caſu aduenisſe dicit. *1291.* (inquit) *die 29. Martij accenſus eſt ignis Ceruiæ caſu, & combuſtę ſunt domus in magna quantitate parte timuerunt valde ne Cæſenates hoc feciſſent.* Sed die poſtrema Martii magnus exercitus Comitum, & fœderatorum Flaminiæ vt expellerent è dominatu Imolæ Bononienſes. Ghirardatius Bononienſis Hiſtoricus authorem conſilii huius, & concilii aduerſus Bononienſes facit Azonem Marchionem Eſtenſem, cuius etiam Patruum Petrum adfuiſſe Annales Prouinciæ aſſerunt. Dicit autem Ghirardatius coegiſſe Marchionem Eſtenſem Argentæ conuentum, quo conuenere Proceres Ghibellinæ factionis Flaminiæ: Ghibellinos autem tum fuiſſe exules Rauennæ, exules Ariminenſes, & exules Britonorienſes, Reſpublicæ enim illæ parebant Eccleſiæ. Erant rurſus Ghibellinæ Reſpublicæ Cæſenas Foroliuienſis, & Fauentina. In eo conuentu in quo ſcilicet primores fuerunt Maghinardus, & Gallaſſus; ſtatutum fuit Bazanum, & Imolam occupare, & Bononienſibus detrahere. Statuerunt etiam

Ghirardat. anno 1296. pag. 333.

Lamā

Lambertatios, & Ghibellinos Bononiā vi reducendos. Quod conſilium cum explorauerit Guillelmus Durantes his literis illud Bononienſibus ſignificauit.

Guillelmus Dei gratia Epiſcopus Mimatenſis Prouinciarum Marchiæ Anconitanæ, ac Romandiolæ Ciuitatis quoq; Bononiæ, & comitatus Brittonorij Rector in ſpiritualibus, & temporalibus Generalis. Nobilibus Domino Guillelmo de Lambertinis, & cæteris de Bononia Guerræ Præpoſitis ſalutem in Domino. Significamus vobis, quod aduerſarij magnum parant, & congregant de peditibus, & equitibus guernimentum, & ſicut dicitur celeriter ſunt venturi ad faciendum in Prouincia, & ſpecialiter in Bononia nouitatem; vnde oramus, & ſollicitamus vos, quatenus paratam habeatis gentem veſtram, cum qua cuſtodiatis Ciuitatem ipſam antequam adueniant. Ita quòd ea quæ credunt, tractant, & conantur facere, nullo modo perficiant. Nec expectetis ſuper hoc nuncium, ſed quam cito aliquid audiueritis de aduentu ipſorum potenter, & plenè omnia faciatis. Datum Arimini die 16. Martij. At proſequamur expeditionem aduerſus Imolam. kalendis ergo Aprilis Fauentiæ conuenere Petrus Eſtenſis Marchionis Patruus, ſed ex illegitimo ortu cum magna militum manu: Comes Galaſſus cum Cæſenatibus peditibus, equitibuſq; Foroliuienſes pariter; exules cum his Rauennates Trauerſariæ factionis; Maloſius Comes Feretranus cum Aretinorum ſociorum auxilijs: aderant Fauentini cum omnibus ſuis, & cum Anſelmo Prætore, & Neapolione Præfecto. Imperator autem Flaminiorum omnium militum conſtitutus eſt Maghinardus, at ſemmeſtris tantum, ne continuatio Principem pro Duce faceret. Coactus, & luſtratus fuit eo die exercitus. Pridie autem noſtri Cæſena moti vt dicta die cum reliquis eſſent. Copiæ inde ad Amnem Raſaulem, quem Santernum nunc dicimus, militari ordine inſtructæ peruenerunt. Fluuium nouis aquis tumidū inuenere vt tranſitū, vel prorſus negare videretur, vel nonniſi magno cum periculo præſtare. Seruabant vlteriorem ripam Forocorneliani cum Bononiēſibus, & exules Fauentini;

Ghirardat.

Rubeus, & Carrarius

Manfredus primus Generalis Dux Federatorū

Manfredi ſcilicet, & Comites, eorumq; ſequaces. At fæderatorum copiæ, & earum Duces moræ impatientes denſatas equitum turmas in flumen immiſerunt, ex quo obice remoratæ tantiſper aquæ dum peditatus, & reliquus exercitus ad contrariam ripam accederent. Audacia hoſtium, & ineſpectato eorum tum aduentu territi Bononienſes fugam ſuſcepere ad Ciuitatem vſq; verum inſequuti hoſtes pari fermè velocitate ſunt Ciuitatem ingreſſi, ibi per vias aliquantiſper pugnatum; tamen victi defenſores, alij occiſi, alij fugati. Bononienſes multi vſq; ad bis mille in Prætorio ſe incluſerunt, vt in loco illo opere aliquantulum munito ſeſe defenderent verũ admouerunt victores ignem; veriti ergo incendium obſeſſi ſe dedidere, atq; ita capta Imola tum Alidoſij cæteriſq; Ghibellini in patriam reſtituti, at Guelfi abierunt. Saxatelli vſq; Oppidum eodem nomine ſuum, & Comites Cunium metu Maghinardi deſeruerunt, quæ ſolo æquata fuerunt. Tam graui in Sãctam Sedem iniuria vehementer permotus Guillelmus Durantes Rector, qui tum Arimini erat omnes, & qui fecerunt, & qui iuſſerunt, & qui conſuluerunt de piorum communione eiecit; ſumma ſententiæ, & damnationis, quam in rebelles protulit Prouinciæ Comes, & Pontificius Vicarius die 26. Aprilis poſt præmiſſas rite citationes, quas monitoria dicunt, hæc fuit. Delicta rebellibus imputat, quæ fuere conſpiraſſe cum Marchione Eſtenſi ad perturbandum Prouinciæ, & Eccleſiaſticæ ditionis ſtatum; reſtituiſſe munitiones iuſſu Pontificis demolitas, occupaſſe multa eiuſdẽm Pontificiæ ditionis loca, & poſtremo Imolam inuaſiſſe, eamq; præſidio, inde partĩ fugato, & partĩ occiſo occupaſſe. Fœda omnia ĩ direptione eius Vrbis perpetraſſe, ſacras vſq; & Deo dicatas virgines violaſſe proinde perduelliũ pœnis damnat, & cẽſuris obnoxios declarat, ac obſtrictos. Nominatim autem damnat, & pœnis, & cenſuris alligat Prætorem, militem Anſelmum e campania; Præfectum, militem Neapollionem Reatinum, Magiſtratus, ac Senatores Fauentiæ aſſertos, & qui ſe aſſerunt tales (non enim tales eſſe concedit, vt nullo iure creatos, quo dicendi

ge-

genere in cæteris etiam Ciuitatibus vtitur) at præterea Maghinardum e Suſinana, Guidonem Raulem militem, ſcilicet equitem, & eius fratrem Raulem, Federicum, Tadeum, & Maſiũ Acariſios, alios præterea multos itidem Fauentinos; pariter Prætorem, & Præfectum Foroliuij, & Magiſtratus, & Senatores aſſertos, ſiue ſe aſſerentes; præterea quinque ex Arguliofis, ſex ex Ordelafis, duos ex Orſellis, ex Arſendis, ex Moratinis, & alios itidem Foroliuienſes, at Cæſenæ aſſertum Prætorem Baldum e Burgo S. Sepulchri, & Præfectum Galaſſum Montisfeltrtj Comitem, & defenſores octo, & Senatores omnes, & vniuerſitatem ipſam Cæſenatem; præterea Vbertinum, & Agnellum Articlinum, Ioannem Palatium; Raulem Mazolinum equitem, Andream, & Palmerium Tibertos, Gerardum Azardum, Franciſcum Pocaterram, Ambrònum Iuriſconſultum, & Franciſcum eius filium, & alios nonnullos. Maluicinum etiam e Bagnacauallo; exules aliquos Britonorienſes, & Rauennates. Cæterum vtraq; vniuerſitas partes Eccleſiæ ſequebatur. Præterea Comites Caſtrocarij, & multos eius Oppidi in eam damnationem inuoluit, quòd tunc Arcem Caſtrocarij præſidio Eccleſię munitam obſiderent: quam etiam deinceps obtinuere. At nil commoti eiuſmodi diris, ac pænis Ghibellini priora crimina nouis onerabant. Nam Comes Galaſſus cum Cęſenatibus Maghinardus cum Foroliuienſibus, & Fauentinis Caſtrum nouum Calbulorum Oppidum obſidione cinxerunt, ibiq: dies quattuor, & viginti morati occaſionem dedere federatis Guelfis Foroliuium capiendi, & diripendi: erant vero Guelfę Ciuitates Rauenna, Ariminum, Ceruia, & Forum Pompilij, aderant etiam exules Foroliuienſes, & Fauentini Guelfi omnes. Clanculo igitur copias coegere, & Foroliuium dum aliena quæreret, ſuo milite deſtitutum inuadunt. Facile fuit complanare foſſæ partem, & euertere vallum, atq; inde Vrbẽ ingredi. Ingreſſi vero quoſquos habuere obuios obtruncarunt: exules ſcilicet Foroliuienſes potiſſimum ſæuiebant; inter occiſos conſpicui, fuerunt Theodoricus, & Ioannes Ordelafi, & Ioannes Arguliofus. At cum

Rubeus, & Carrarius.

Cæſenates omnes.

occupatio, & direptio Vrbis fuit renunciata exercitui Caſtrū nouum obſidenti, aduolauerunt relicta obſidione omnes copię, & Ciuitatem facili negotio recuperauerunt, & multos hoſtium occidere, inter eoſq; Rainerium, & Ioannem Calbulos fratres, & albergutium Mainardi, reliquos omnes expulere. Cecidit Foroliuij recuperatio in diem decimam tertiam Iulij, die autem duodecima Menſis eiuſdem Galaſſus Cæſenæ Præfectus cum Foroliuianis, ac Fauentinis in planitiem Rauennatem trangreſſus incendio totam vſq; ad Vrbis mœnia abſumpſit. Vocat Rubeus Galaſſum Cæſenæ Prætorem, ſed fallitur, etenim ſucceſſerat Baldo e Burgo S. Sepulchri in Prætura à die 13. Maij Rambertinus de Arguliofis, ita Chronicon noſtrum. *1296.* (inquit) *die 13. May Rambertutius de Arguliosis intrauit in Poteſtariam Ciuitatis Cæſenæ poſt regimen Baldi de Burgo.* Vt Prætor itaq; tum fuerit Arguliofus Galaſſus vero Præfectus, & militiæ Ductor. Elapſi erāt poſt deuaſtationē agri Rauennatis dies ſex Iulij cum extorres ex Caſtro S. Ioannis in Galilea illud conſilio, & ope Comitis Guidonis Montifeltrij cæperunt, cū vero ſuſpicio eſſet ne Malateſtinus reſtituere recens expulſos vellet, Cæſenates cum Foroliuienſibus, & Fauentinis pręuenerunt locumq; aucto præſidio munierunt in reditu autem Cæſenates Caſtrum Montis Campi, quod à Ciuitate deſciuerat, receperunt. Maghinardus poſt hæc cū Eſtenſes duabus ex partibus agrum Bononienſem vaſtarent ipſe ex condicto ſuſcepit vaſtandam cum legionibus Flaminiæ partem, quæ ad Lignanum, Vetrianum, Fraxeſatam, & Galegatam, & Medicinam vſq; vergit; at die poſtea 23. Septembris maiore conatu fęderatorum copijs ſeme omnibus coactis ad Maſſam Lombardorum vocatam profectus eam obſidione cinxit. Interim vero Pontifex Bonifatius reuocato Guillelmo Durante Maximum priuernatem Comitem Prouinciæ, & Bononiæ, & comitatus Britonorij in Flaminiam miſit, eiuſq; fratrem Petrum Cardinalem S. Mariæ Nouæ eiuſdem Prouinciæ Legatum. Maximus in Prouinciam die 26. Septembris venit Fauentiamq: vbi ſuſceptus eſt; intellectaq; Maſſæ obſidio-

Rubeus ſub anno 1296. & Chronicon noſtrū.

Chronicon noſtrum. ſeu Annales.

dione iuſſit Flaminios diſcedere, & obſidionẽ ſoluere ad idq; Mariſcalcum, vt vocabant ſuum die ſecunda Octobris cum iuſſione ſua ad Maghinardum miſit, qui ſoluit ſane obſidionẽ, ſed non vt Comitis imperio obſequeretur verum quoniam Bononienſes eodem tempore multo cum apparatu Imolam ad expugnandam Vrbem iuerunt, ideo relicta Maſſa illuc ſe Flaminij contulere parati confligere cum Bononienſibus, qui re intellecta relictis Carris, multiſq; armis, & magna apparatus parte diſceſſere. Aliter Bononienſes narrant à ſuis ſcilicet incenſa eſſe Imolę ſuburbia, quorum flammas cum viderit Maghinardus cum Exercitu aduerſus eandem Ciuitatem tendens, Fauentiam aufugiſſe. Sed minus veriſimilis eſt hæc narratio non enim ſe timidum Dux, aut exercitus vnquam oſtendere, qui ferocia vbiq; ſemper abundauere, idq; tot præclaris aduerſus eoſdem Bononienſes factis monſtrauerunt. Vt cumq; rer habeat Petrus Cardinalis Legatus Bononiam ſe contulit vt pacẽ inter Bononienſes, & Azonem Eſtenſem conciliaret, at turpiter fuit à Bononienſibus reiectus: inde Florentiam abijt. De quo Cardinali Andreas barbatia in principio tractatus de iure Legat peſſimè ſcribit. Iure ne an iniuria vt factum Patriæ excuſet, cæteri viderint. Frater vero eius, & Prouincię Rector Maximus ſpecie eundi Venetias deflexit Rauennam iter, quæ tum fida Eccleſiæ reliquis quattuor Imolæ, Fauentiæ, Foroliuio, & Cæſenæ aduerſabatur, vnita Ceruiæ Foropompilij, & Arimino, ſed Forum Pompilij quoq; à Fæderatis occupatum, ac munitum Foroliuienſem Prætorem impoſitum ſuſcepit: erant vero Rauennates præſertim infenſi Comitibus Bagnacaualli, & oppidanis quibus cum Trauerſarij Rauennæ exules morabantur, multa illi damna territorio Rauennati inferebant pontẽ Rafanariũ abſciderunt ſuper Anemonẽ fluuiũ, multa alia deliquerant vnde Reipublicę Rauẽnatis Syndicus corã Andrea Cæſio queſtus obtinuit vt in exilium pellerentur graui pęna impoſita ſi in Prouincia deprehenderentur. pænis pæcuniarijs grauibus damnati. Cæſenates hoc tempore, & fædere iun-

Ghirardat. Carrar. dicit incenſũ ſuburbium portam alouis.

Carrarius.

cta

ſtæ Ciuitates maiorem quam antea contemptum Comitis iuſſionum monſtrauere, cum enim indixerit Rauennę conuentũ ſeptimo Idus Nouembris nulla earum Ciuitatum Oratores miſit, nulluſq; procerum adfuit. Malateſta Adfuere, & Polentani Lambertus, & Guido;adfuiſſe etiam oportet; Oratores Arimini, Ceruiæ, Britonorij, & Prætores quoq; At contra Maghinardus, & Galaſſus, & Oratores Cæſenæ, Foroliuij, Pompilij, Fauentiæ, Imolæ conuentum cum Azone Marchione Eſtenſi celebrarunt in apertam adeo ſeditionem vniuerſa Prouincia ſcindebatur. Sub hæc tempora Guido Montefeltrius militaris artis illo æuo peritiſſimus pænitentia forsã ductus, eorũ quę factionis ſtudio in Deum, & Eccleſiam peccauerat habitum, & Religionem D. Franciſci induit; pænitentiæq; aſperitatis longęuus licet ingreſſus magno cum exemplo ad calcem vſq; vitæ percurrit; licet Dantes in odium forte Bonifacij Pontificis, eius cauſa in æternas Inferni pęnas deſcendiſſe aſſerat. Sed ad rem noſtram redeundo non deſtitit Maximus Prouinciæ Rector aduerſus fęderatas Ciuitates, Cęſenam, Forumpompilij, & Liuij, & Fauentiam, & Imolam iterare ſententias à prædeceſſoribus latas tanquam in perduelles Eccleſiæ, & ſemel, ac iterum cenſuris ſubijcere interdicendo ſacra, & à communione fidelium depellendo, ſiue iam depulſos in anathemate confirmando. Perſeuerabat bellum Azonis Marchionis cum Flaminijs fæderatis aduerſus Bononienſes, qui cum diuiſos inter ſe Flaminios noſcerent, cum Prouinciæ Guelfis Malateſtijs adeoq;cum Ariminenſibus, & cum Polentanis, adeoq; cum Rauennatibus, & Ceruienſibus fædus percuſſerunt, Malateſtinus itaq; vna cum Oſtaſio Polentano ſelectis militibus ſtipati in auxilium Bononienſium profecti obſederunt vna cum Bononienſibus copiis Bazani caſtrũ à Marchione Eſtenſi antea occupatum, & præſidio mille peditum & quadringentorum equitum munitum ſuppetias, autẽ Marchioni ad defenſionem properanti attulit cum trecentis equitibus Maghinardus: tam acri tamen cuſtodia, & vallo ſeptum inuenere Caſtrum, vt nihil commeatus importare potue-

in fine Decembris.

die 17. Nouembris.

Can. Infer.

Rubeus, & Carrarius.

tuerint ad obſeſſos alendos. Quocirca cum ſe triduo equina carne aluerint tandem die circiter octaua Nouembris pacta perſonarum, & rerum incolumitate Caſtrum Bononienſibus reddidere. At die deinceps 18. Decembris Cæſenates Polentam circumuallarunt, demumq; cæperunt, pluresq; centum triginta victos Cæſenam adduxere, quos vna cum præda omni Præfecto Galaſſo dono dedere, qui cum prius donum vt ſibi gratum acceperit, captiuis deinde libertatem, & bona reſtituit: eo facto ſibi homines obſequentiores reddidit: quam ſi præſidio impoſito coercuiſſet. Succeſſit Annus 1297. quo in Prætura Rubertutio Arguliofo ſucceſſit Guillelmus Æſinus, & in conuentu tranſpadano Marchionis Eſtenſis Maghinardi, & Galaſſi cum Ciuitatum fœderatarum oratoribus electus fuit imperator, ſeu Dux Generalis belli pro iiſdem fœderatis Ciuitatibus Cæſena ſcilicet, Foroliuio, Fauentia, Imola, Vgutio Fagiolanus Maghinardo ſucceſſor. Venit is die 21. Februarii Foroliuium, & inde Fauentiam, Imolam poſtea profectus eſt. Hinc conſtat eorum error, qui Cæſenæ dominatum Maghinardum dicunt, fuit Cæſenæ, & reliquæ Prouinciæ Ghibellinæ militaris is imperator Anno 1296. at nequaquam dominus. Potius tunc Galaſſus ſemityrannus fuit, quē arbitror ſtatū deſcripſit Dātes de Cæſena loquens dicit.

Annales noſtri.

ANNO. 1297.

Rub. Carrarius, Annales noſtri.

Tra tirannia ſi viue, e ſtato franco.

Primum facinus ſub Vgutionis ductu fuit Lugi occupatio, cuius etiam Caſtrum vetus, foſſa, & vallo munierunt, idq; in Pontificis, & Eccleſiæ honorem à ſe factum iactantes. Non ſecus quā ante preſentē Regem Ludouicum XIII. ac eius Rupellanam victoriam Galli heretici faciebant, qui cum Regia vectigalia, & iura in occupatis Prouincijs ſibi omnia vindicauit. Ea tamen ſe pro Regis dignitate, & Regni incolumitate facere iactabant. Simulabant ergo, & tum Ghibellini proceres, ac Ghibellinæ in Flaminia Ciuitates ſe ſubiectas Pontifici, & fidas eſſe, & Rectoribus ſolum pro eorum iniuſtitia, & populorum oppreſſione repugnantes. Exercitus poſtea verſus D. Petri Caſtrum ditionis Bononienſis iuit vſq; ad D.

Ste-

Stephani in Quaderno indeq; ſupra viam ad Varignanã omnia præda, & cædibus compleuit, prædamq; omnem Imolã comportauit, quo equites ducenti Aretini (in factione enim Ghibellina conueniebant) & Galaſſus Comes cum equitatu, & peditatu Cæſenate aduenere. Coactus ibi Exercitus decreuit Bononienſes aggredi, qui ad D. Petri vniuerſis fere copijs conſidebant. Triplici ergo inſtructus acie præmiſſis nuntijs, qui hoſtem ad pugnam inuitarent, ad illos acceſſit, at intra vallum Bononienſes ſe continuere, neq; eam aleam ſubire voluerunt, in qua de Bononia ipſa agebatur aduerſus ſolã in præſentia Imolã. Vnde Flaminij quaſi expreſſo aduerſariorum timore triunphantes cum militaribus lætitiæ ſignis Imolam rediere. Galaſſus inde Cæſenam cum militia repetijt. Erat tum inter Britonorium, & finitimos inimicitia ob diuerſitatem factionis: Britonorium enim cum Comite Prouinciæ, & Polentanis, ac Malateſtijs conſentiebat, at Liuienſes, Põpilienſes, & Cæſenates contrarij, diſcordibus autem animis vicinitas nouam ſubinde offenſionum occaſionem ſubminiſtrabat: gliſcentibus ergo odijs Cæſenates poſt reditum à Bononienſium prouocatione die demum 25. Iulij Britonorium obſederunt, Arce in Monte Maio excitata, immo potius reedificata. Ita Annales noſtri 1297. (inqunt) *die 21. Iilij Cæſenates obſederunt Britonorium, & repoſuernnt Montem Magium, & pulcherrimam Arcem in ipſo conſtruxerunt.* Cum ergo repoſuiſſe dicat alias conſtructa ibidem fuerat. Durauit autem diu obſidio, nam adhuc menſe ſequenti Februario ſtringebat adeo Galaſſus Oppidum, vt fame Oppidani angerentur, vt dicemus. Obſidio tamen non fuit continuato vallo, ſed diſiunctis Caſtellis, quibus impoſita Præſidia, nequid annonæ importaretur prohibebant. Certum eſt non totis copijs circonuallatum Oppidum nam Cæſenates accitis Foroliuienſiũ, & Imolenſium auxilijs ducente Galaſſo die 25. Auguſti Ariminenſem agrum inuaſerunt, & quicquid eius citra fluuium Ariminum eſt, fæde vaſtauerunt diripueruntq;, & vna cum Longiano combuſſerunt. Damnum illatum inæſtimabile

fuit

fuit at non diſtulere Ariminenſes, & Malateſtij Principes, tum potius, quam Primates Arimini vltionem. Magno enim coacto exercitu cum iam Cæſenatum auxilia ad patrias remeaſſent territorium Cæſenæ ingreſſi Bulgaria,& intermedijs villis diuexatis Caſtrum Caliſidij, & Tumbam vocatam Cazani cæperunt. Rubeus, qui noſtrorum impetum in Ariminenſes deſcribit vltionis eorum non meminit, at Chronicon noſtrum (ſcilicet Annales dicti) optima fide æque damna a noſtris illata, atq; ſuſcepta narrat: placet verba eius exſcribere. *Anno* (inquit) *1297. die 25. Auguſti Cæſenatenſes cum Romagnolis ſcilicet Foroliuienſibus, Fauentinis, Imolenſibus, cremauerunt circa Marecchiam totum comitatum Arimini, & Lozanum, & fuit quaſi inæſtimabile damnum.*

Et ſtatim ſubiungit.

1297. die penultima Auguſti Ariminenſes acceperunt Caſtrum Caliſidij, & tumbam de fontanis de Cazano, & tunc Comes Galaſſus dominabatur Cæſenæ.

Vtrum autem ea loca detinuerint, & munierint, an direpta, & forte combuſta dimiſerint nihil ibi ſcribitur. Credo tamen dimiſiſſe ſecus, & Galaſſus, & Ciuitas reuocatis amicis pro recuperatione pugnaſſent, & nullius pugnæ vlterioris mentio fit. Facta tamen fuiſſet, & in quodam manuſcripto Ciuitatis ſcribitur Caleſidium fuiſſe à Cæſenatibus recuperatum, magna cum Ariminenſium cæde, menſe vero ſequenti Septembris magnum erupit inter Malateſtios diſſidium, cuius repetenda eſt origo. Anno milleſimo ducenteſimo octuageſimo nono, quo Monaldenſi Prouinciæ Comiti Stephanus Columna ſucceſſit, dum hic Arimini morabatur Ioannes ex clauditate Zottus vocatus vulgo, Malateſtę filius eodem ictu transfixit Paulum Fratrem, & Franciſcam vxorem ſuam turpi inter ſe amplexu cohęrentes. Ex Paulo, & Margherita vxore Glazoli, & aliorum Caſtrorum herede natus erat, iamq; adultus Vbertus, qui ex materna hæreditate paſſim Glazoli Comes vocatus fuit, adeo vt cum Comes Glazoli diceretur. Vbertus ſignificaretur.

Hic ergo ægre ferens patris mortem, non tolerabat ęquis occidi occiſoris paterni, Ioannis (licet ſibi Patrui) aſpectum. Quod facile agnoſcens, vel ſuſpectans patruus homo ferox, vel aſpectu, vel dictis infenſum ſe potius nepoti præbebat, quocirca Vbertus odio, & metu adductus ſe à patruo, adeoq; & ab Auo, & à ſuis ſubduxit, Cæſenamq; venit Glazolo, & reliquæ eius ditioni propinquam, ibiq; maximam cum Galaſſo infenſiſſimo Malateſtiorum hoſte arctamq; amicitiam iunxit, totus Ghibellinus factus. Ghibellini autem lęti uiri acceſſu, & diſſidio familiæ ipſis adeo exoſæ, amplexi eum ſunt, vtq; in eodem factionis ſtudio confirmarent completo iam magiſtratu Vgutionis illum ipſi in reliquos ſex menſes in militari imperio ſuffecerunt. Fuitq; adeo ipſe tertius Flaminiorum militum fæderatarum nempe Ciuitatum Imperator, ſub quo, quæ facta ſunt ſubinde exponemus. Sub hæc tempora Cæſenates, Liuienſes, Fauentini, & Cornelienſes inuitis Rauennatibus ſal ex Ceruiæ Salinis extrahebant. Ita ſiquidem Rauennates reſponderunt Venetis querentibus id contra conuētiones eſſe, reſponderūt autē ſe nō poſſe propter bella, quæ cum illis Ciuitatibus gerebant id prohibere. Eodem Anno die 27. Nouembris turpe facinus perpetrauit Guido Petrella S. Agatæ Dominus, in eo enim territorio magno ſpoliauit teſauro Ludouicum Sabaudiæ Comitem, qui Romam proficiſcebatur, quo turpi latrocinio notam infamem ſibi, & ſuis inuſſit. Reliquum Anni 1297. eundem rerum ſtatum retinuit, perſeuerabat interim modo dicta Britonorij obſidio cuius finis erat inopia rerum Oppidanos conficere, nō oppugnabant autem Oppidum diffiſi expugnationis ob mænium, & propugnaculorum firmitatem, & ſitus dificultatem. Hoc Anno Cęſenæ duo fuerāt Prætores, vt mos erat ſemeſtres eſſe; primis ſcilicet ſex menſibus Guillelmus Æſinus; poſterioribus autem Hieremias filius D. Guidonis Rigij de Polenta, vt Chronici verbis vtar. Huius tamen producta fuit Prętura, nam ſucceſſor Guillelmus de Obdolinis Cremoneuſis ingreſſus eſt Ciuitatis Præturam die ſolum quinta Aprilis Anni ſequentis mil-

Annales noſtri, & Carrarius.

ANNO. 1298.

le-

leſimi ducenteſimi nonageſimi octaui, quo Anno die decima Februarij Rogerius Caza à Sacris Pontificis Britonorium venit à Pontifice miſſus vt Oppidum illud, & Arcem nomine Põtificis acciperet, curaretq; obſidionem Cæſenatum ſoluendã, atq; ãnonæ frumentariæ, qua angebantur Britonorienſes, annona aliunde conuecta ſuccurreret. Anguſtiã, & inopiam oppidanorum deſcribit his ipſis verbis Chronicon, quibus etiam aduentum Rogerij refert. *1298. die decima Februarij Dominus Rogerius Caza Capellanus D. Papæ iuit ad Caſtrũ Britonorij, & pro Eccleſia Romana fortilitias accepit, quia habitatores ipſius Caſtri in tam maxima penuria erãt, quod vitualia vllo modo habere non poterant, quia Comes Galaſſus cum ſuis amicis vndiq; faciebat illud cuſtodiri ne alimenta ipſis Caſtellanis poſſent exhiberi.* Conceſſit Senatus Rauennas iuxta oratorum poſtulata facultatem extrahendi quater mille frumenti ſeſtaria Rauennatia abſq; vectigalis vllius ſolutione Britonorienſibus. Cur vero paſſus ſit Galaſſus, & Cæſenates à miniſtro Pontificio Oppidum ſibi eripi deditioni iam propinquum cũ denegarent Pontifici à quo deſciuerant debitã Ciuitatis obedientiam, alioſq; rebelles adiuuarent non eſt fatis expedita coniectura, niſi forte libertatis ſuæ tenaces in ea perſiſterent, & ſeueris Comitum legibus repugnarent, at non æque de extendenda ditione.... Poſt hæc eodem Anno die 5. Aprilis Raules Mazolinus Cæſenas eques, ac vir in alijs adminiſtrationibus exercitus Foroliuiũ iuit Præfectus a Ciuitate electus ſic enim Annales noſtri. *1298. die quinta Aprilis Dominus Raules de Mazolinis iuit pro Capitaneo Ciuitatis Foroliuij.* Cum etiam Prætor ibi Conradus Comes Petræ Rubeæ, at turpiter fuit opera Ordelaforũ à Foroliuienſibus eiectus. in Chronico eodem noſtro ſcribitur hoc eodem anno Maghinardum, & Comitem Galaſſum vna cum Alidoſio Imolam iuiſſe, & quaſdam domos combuſſiſſe eiectis Bononienſibus. *Dominus* (inquit) *Maghinardus de Suſinana, & Comes Galaſſus de Caſena, & Alidoſius de Imola cum amicis ſuis venerunt Imolam, & combuſſerunt quaſdam domos Bononienſibus expulſis.* Quę narratio ſi importaret ad Imolã recu-

cuperandam profectos, falſa eſſet: nam poſtquā Anno 1296. die poſtrema Martij eam cæperunt non amplius amiſerant; opportet id potius interpretari in Imolæ occupatione relictos eſſe aliquos incolas Bononienſes, quorum cum fides ſuſpecta euaſerit, eos eieciſſe ex Ciuitate, & domos forte furtiuo ingreſſui opportunas demolitos eſſe; an forte eiuſmodi Flaminiorū expeditio ea eſt, quam Hiſtoricus Bononienſis narrat ſub hoc anno, cum ad Silerum flumen acerrimè pugnauerunt Flaminij,
Ghirard. t. & Bononienſes, quorum nonnulli capti inter quos Ginoras Semiti Comes ſummopere Marchioni Eſtenſi inuiſus, qui eū ab Vgutione, & Maghinardo petijt: at Lambertatij ad permutandum cum Rigucio Lambertatio Bononiæ in vinculis detento, obtinuerunt. Hoc eodem anno inſecuta negotia pacis Bononienſis Reipublicæ cum extorribus Lambertatijs, arbitri vtrinque pacis, & controuerſiarum inter partes electi cōmuni voto Matteus Turrianus Mediolani Cæſareus vicarius, & Albertus Scaliger Veronæ Præfectus nonniſi tamen anno ſequente ad exitum negociatio peruenit. Pertinet hoc ad res noſtras nam Lambertatiorum vires cum Flaminijs fœderatis Ghibellinis ſcilicet iungebantur. At etiam de pace Bononienſium, & Marchionis Eſtenſis agi tum incepit, qui fœderatorum pars inſignis erat, neceſſe erat ex eiuſmodi negotiationibus Galaſſum etiam, & Maghinardum, & fœderatas Ciuitates, quid ſibi tum faciendum eſſet prouidere: contra enim Bononienſium potentiam, & dimidium fermè Prouinciæ ſcilicet Ariminum, Ceruiam, Rauennam, Britonorium, & Oppida alia plurima, ſolæ reſtabant. Quæ conſideratio parauit procul dubio animos ad cogitationem, & deſiderium pacis, quæ Anno ſequenti peracta fuit vt mox exponemus latius aliquanto ſolito, & diſtinctius. Florentini vero fuere, qui ſe inter Bononiam, & Eſtenſem ad animos conciliandos interpoſuere. Et prudens ſanè conſilium eſt vicinorum etiam bellorum incendia reſtinguere, arma tamen toto Anno retenta, licet non multum vibrata. III. kal. Octobris Guido olim Comes Montefeltrius, at tum Diui Franciſci habitu indu-

tus.

tus, & paupertatē, & humilitatē illā ſingularem profeſſus Anconæ obijt. Die ſequenti Comes Galaſſus iam Præfectus Cæſenæ vna Præturam ſuſcepit, quæ duo munia vſq; ad mortem retinuit, tantum auctoritate auctus, vt Annales Dominum vocent. Conſequutus Annus milleſimus ducenteſimus nonageſimus nonus fiut ob paces conciliatas his Prouincijs ſalutaris; feſſi erant ſane diutinis bellis,& præſertim finitimis, & domeſticis Populis; licet animorum furentium, ardor interdum tolleret damnorum, & defatigationis ſenſum. Paces tres fuerunt inter Azonem Eſtenſem, & Bononienſes. Inter Bononienſem Rempublicam, & Lambertatios exules. Et inter Bononienſes, & Flaminios, quæ pariter inter Flaminios ipſos pacem continuit. Hanc tertiā diſtinctè narrabimus; literas vſq; hinc inde ſcriptas, & publicas pacis tabulas referemus. Non ſatis apertum eſt quod fuerit initium negotiationis pacis attamen pacificator fuit F. Agnellus Ordinis Prædicatorum Prior Conuentus Fauentiæ, cuius acta, & literas penes Ghirardatium legimus: ſupponunt tamen aliquid antea actum. Erat tum fœderatorum Dux Generalis, ſiue imperator Zapetinus de Vbertinis vt conſpicuum hinc ſit dignitatem eam generalis Ducis ſingulis annis mutari ſolitam inſtar Præturæ, atq; Præfecturæ, nam hoc Anno erat Zapetinus, & tres alij ab Anno milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſexto præceſſerant Maghinardus, Vgucio Fagiolanus, & Vbertus Malateſta Glazoli Comes. Nomine autem Zapetini, & Galaſſi, & Maghinardi ſcripſit Prætori, & Magiſtratibus Bononienſibus Frater Agnellus nolle ipſos in propoſita pace tractanda mētionem vllam à Bononienſibus Lambertatiorū fieri (forte nouerant iam Lambertatios ipſos per ſe concordiā quærere) promptos autem eſſe ad cōueniendū vbi Bononiēſibus libeat: modo tutus acceſſus ad agendū de pace. Bononienſes itaq; habito conſilio hanc fidei publicæ formulā miſere. Placet retinere linguā Italicam, qua ſcripta fuit.

ANNO. 1299.

Al nome di Chriſto l'anno del medeſimo 1299. indittione 12. adi primo Aprile Ottolino da Mandello Pretore di Bologna, Biagio

de

de Tolomei Capitano di Populo, li quattro Antiani di Populo del meſe di Marzo à quali ſopra le coſe della Guerra dal Conſiglio, e dalla maſſa del Popolo generale è data ampia autorità per vigore del loro arbitrio con ogni ragione, e modo che meglio poſſono di conſenſo del Conſilio, e volontà della maggior parte degli Antiani, e Conſoli del meſe di Marzo proſſimo paſſato, e del preſente meſe d' Aprile, e di trè ſapienti per ciaſcuna Tribu, & del Proconſolo della ſocietà de Notari, preminiſtrale della compagnia delle Spade diedero, conceſſero ſecura fidanza (o ſaluo condotto) alli Signori Zappetino Generale della lega, e de gli amici ſuoi della Prouincia della Romagna, Pretore di Forli, à Maghinardo Pagano da Suſenann Pretore, e Capitano di Faenza, e d' Imola, a Galaſſo Conte di Monteſeltro Pretore, e Capitano di Ceſena, & a gl' altri nobili Ambaſciatori, ouero ſapienti delle Città, e luoghi degli amici loro, di detta Prouincia inſino al numero di tredici ſenza quei, che verranno con eſſi loro condurre di venire, ſtare, e ritornare à trattar nel parlamento da farſi col detto Pretare, Sapienti, Antiani, Ambaſciatori, che col detto Pretore, Sapienti, Antiani, Ambaſciatori, che col detto Pretore veranno, & alla ſopranominata congregatione ſi ritroueranno al numero di tredici non computato il Pretore, e ſuo compagno ſenza ſenza la ſua militia, e per maggior ſicurezza di detto ſaluo condutto, e fidanza fecero la detta ſcrittura autentica corroborata col ſigillo commune atacata nella camera del Pretor di Bologna ſendo preſente Giouannino di Giouannino Notario, e Bonauentura di Zambone.

Cum vero ſequenti ſtatim die F. Agnellus Fauentiam reuerterit literas Bononienſium attulerit Maghinardo, & Senatui, & poſtridie Foroliuij conuenerit Zappetinum, & Magiſtratus eodemq; die fuerit Cæſenæ itineris ſui progreſſum, & Ciuitatum reſponſa his ipſe literis Bononienſibus ſignificauit.

Magnificis viris Dominis Ottolino de Mandello Poteſtati, & Blaſio de Tolomeis Capitaneo Ciuitatis Bononiæ, & honorabilibus Ciuibus, Antianis, & Sapientibus credentiæ Ciuitatis eiuſdem Frater Agnellus Prior Fratrum Ordinis Prædicatorum in Conuentu Fauentiæ cum racomẽdatione ſe ipſum veſtræ Magnificentiæ præſentibus manifeſto, quòd apportata à vobis cum retuli Maghinardo die

Iouis ſecundo Aprilis miro cum fauore, & gratia ſunt recepta, & dicta Fauentiæ in Conſilio credentiæ modo ſimili cum gaudio ſunt audita: placuitq; eis, quod ea deferrem Foroliuium, & Caſenam, quæ cum Foroliuij ſequenti die veneris retuliſſem poteſtati Capitaneo, & Antianus gaudioſè, & fauorabiliter ſuſceperunt, eodemq; die perueni Caſenam, & Sabbato ſequenti de mane retuli Comiti Galaſſo, & adunantiæ Sapientium vbi fuerunt viri amplius, quam quinquaginta, & audierunt cum fauore, & Gaudio ſimili, vt priores: omneſq; Ramanioli tam principales Capitanei, vt Maghinardus Zappetinus, & Comes Galaſſus, quàm cum alijs nobilibus, Sapientibus, Conſiliarijs, & ſequacibus ſi ita eſt de bona voluntate veſtra, vt ego eis fideliter retuli, ſe offerunt veram pacem, unionē, promotionem, conſeruationem, & exaltationem honorabilis Populi, & communis Bononiæ cum rebus, perſonis, & viribus omnibus daturos prompto animo operam efficacem, & quia me procedere oportuit non potui vobis citius reſpondere. Hoc antem ſignifico vt bono animo ſemper ſitis, & ſciatis negotia Deo auſpice proſperari. Parlamentum autem vſq; ad diem Mercurij differetur vt dixi die Iouis, quo de Rononia receſſi. Vobis Dominis Poteſtati, & Capitaneo ſecuritatem habet Dominus Henrigitus Feliciani plenam ſolū ex verbo meo, & ita dixerunt omnes Capitanei, quod ſolum cum ſigno meo per eorum fortiam non ſolum vnus, ſed etiam quattuor de maioribus, & melioribus poſſent libere pertranſire, & prædictum Dominum Henrigitum honorabiliter, & per diſtrictus eorū facient fideliter ſociari. Vos autem mittatis ſupplico illis de Maſſa, & Tuſſignano, quod iſtis diebus quibus nuntius veſter per Romaniolam tranſit, ab incurſibus abſtineant, quia ſimiliter Romanioli abſtinebunt. In Chriſto valete ſemper. Scriptum Caſenæ circa horam nonam Sabbato prædicto. Hoc autem ſcribo vobis per meū nuncium ſpecialem nomine Baldutium de Caſena. His literis reſponderunt Prætor, &c. Bononienſes ex ordine Senatu probando quæcunq; fecerat, ſeq; ſcilicet Prætor cum alijs à Senatu iam, & conſilio deſtinatus die octaua Aprilis conuentui in D. Petri Caſtro ad futuros. In qua congregatione id in ſumma ſtatutum, quod hac publica ſcriptura continetur.

Ad

Ad reuerentiam, & honorem omnipotentis Dei, Beataq; Virginis Mariæ vtriuſq; curiæ Celeſtis, & ad honorem, & reuerentiam Sãctæ Romanæ Eccleſiæ, & Sanctiſſimi Patris D. Bonifacij Papæ Octaui Summi Pontificis, & ſuorum fratrum ad pacificum, & trãquillum ſtatum communis, & Populi Bonon. & totius Prouinciæ Romandiolæ, & omnium, & ſingulorum dictæ Prouinciæ cuiuſcũq; conditionis exiſtant Dominus Ottolinus de Mandello Poteſtas Bononiæ, Antiani, & ſapientes infraſcripti conuenientes ad parlamẽtum pro communi Bononiæ cum Dominis Zappetino de Vbertinis Capitaneo generali ligæ, & amicorum ſuorum Romaniolæ Poteſtate Foroliuij, com Galaſſo Montis Feretri Prætore, & Capitaneo Ciuitatis Cæſenæ Mainardo Pagano de Suſinana Poteſtate, & Capitaneo Ciuitatis Fauẽtiæ, & Capitaneo Ciuitatis Imolæ occaſione pacis tractandæ, & firmandæ inter ipſum Commune Bononiæ Ciuitates, & loca dictæ Prouinciæ Romaniolæ, & prædictos nobiles Zappetinũ, Galaſſum, & Maghinardum Ciuitatis Cæſenæ, Foroliuy, & Fauentiæ, & Imolæ, communia, & Terras, & ſequaces ipſorum ſecundum quod praordinatum erat de voluntate vtriuſq; partis per fratrem Agnellum Priorem conuentus fratrum Prædicatorum de Fauentia mediatorem inter ipſos conuenerunt inuicem vtraq; pars ſcilicet dictus Dominus Ottolinus Poteſtas, Domini Ioannes de Me Zoullanis Ioannes Petri Sicchi, Michael Vinciguerræ, & Bartolomeus Venturæ Antiani preſentis Menſis Aprilis, & Martij proximi preteriti, Dominus Bonincontius dell'Hoſpetale Decretorum Doctor, Vbaldinus de Malauoltis, & Iacobus de Tencararijs Doctores legum; Domini Albertus de Aſinellis, Bonifacius de Samaritanis, & Antonius de Gallucijs milites, Dominicus Tolomei Proconſul ſocietatis Notariorum. Albertus Domini Laurentij Bonacapti iudex præminiſtralis ſocietatis ſpadarum, Romeus de Pepolis, Ioannes Loatti, & Guidottus de Locandinis Sapientes, ac Ambaſciatores communis Bononiæ ex vna parte, & prædicti Dominus Zappetinus, Comes Galaſſus, Maghinardus, & Dominus Vbertus de Malateſtis Comes de Glazolo, Dominus Alcoſſus de Pipinis Iudex, D. Dontecherius de Caſtrocario Iudex, Dominus Tebaldus de Calãco, & Antonius de Rubeis Ambaſciatores Forliuij,

Do-

Dominus Guido Raulus, Dominus Taddeus de Acariſijs, D. Guido Rainucij Ambaſciatores Ciuitatis Fauẽtiæ, Dominus Bartolomeus Carneluaris: D. Azonus de Azardis, D. Pocaterra de Montigliano Ambaſciatores Ciuitatis Cæſenæ: D. Petrus Patarinus Iudex, D. Vgolinus D. Petro Boni D. Mondus de Bimellis Ambaſciatores Ciuitatis Imolæ ex alia parte, & promiſerunt de vera, & recta, et ſyncera fide dare operam efficacem, quod vera pax fiet inter cõmune, et Populũ Bononienſem, et loca Prouinciæ Romandiolæ dicto cõmuni Bononiæ adhærentia, et ſequaces d. cõmunis Bonon. dictæ Prouinciæ ex vna parte, et prædictos Dominos Zappetinũ, Comitẽ Galaſsũ, et Maghinardum, et alios ſuperius nominatos, et Ciuitates, et loca ſupradicta, et alia loca dictæ Prouinciæ eis adherentia, ipſorũ ſequaces d. Prouinciæ ex alia parte determinantes, et deliberante inuicẽ, quod nihil recuſabunt conueniens, nec proponent, ſeu petent inconueniens, ſed ea tantum, quæ ad bonũ ſtatũ Cõm. et Ciuit. et Pop. Bonon. et Ciuitatũ, et locorum dictæ Prouinciæ eis adhærantiũ, et ſequacium, et d. DD. Zappetini, Galasſi, et Maghinardi, et Ciuit. et Communitatũ dictorũ locorũ, & ſequacium ipſorũ de Prouincia dignoſcentur pertinere, & omnẽ cõtrauolentem tractabunt pro inimico publico, & Cõmun. Bonon. & vtriuſq; partis. Actum inter Caſtrum S. Petri, & diſtrictũ ſiue cõitatũ Imolæ ex parte inferiore ſtratæ in campis, loci, & contratæ nominatæ, & dictæ Montironi ſiue Panicali præſente Fratre Agnello Priore Fratrum, & Conuentus Prædicatorum de Fauentia fratre Iacobo Caſotti de Bononia de ordine Prædicatorum D. Bartolomei de Farina Decretorum Doctore, D. Nicolao de Regio Notario Ambaſciatorum D. Alberti della Scala, & D. Rogerio de Treglia Ambaſciatore Domini Matthæi Capitanei Mediolani.

Statuerunt autem ibidem ſequentem ſeſſionem futurã eſſe die decima tertia eiuſdem menſis Aprilis, cui etiam adeſſe petierunt Flaminij cum Bononienſibus fæderati: erant Ciuitates Rauennæ, Ceruiæ, Arimini, Oppidum Britonorij Guido Polentanus, & filij Malateſtæ Comites Cunij, Manfredi, & Calbuli, additur Tibertus Carneluarius, & extorres, demum Fauentini, Foroliuienſes, & Pompilienſes in eodẽ

Ghirardat. pag. 378 in literis ibi Bonon. & in ſeq. pagina.

erant cum Bononienſibus fœdere. Cum quorum Oratoribus Rauennæ in Concilio ibi habito conuenerant ijdem Flaminij omnes perpetuam cum Bononſibus Ciuitate,& Populo amicitiamſe habituros,ſeq;quotieſcunq; Bononienſes iuſſerint, nec rei, nec vitæ pro Republicæ illius ſalute, & defenſione parſuros. Idem Oratores contra nomine Bononienſium ad fœderatorum defenſionem promiſere, ſed ad aliquas militum ſtipendio alendorum,& ſemper in promptu habendorum formulas etiam deuenere. Guido Polentanus Rauennatum nomine centum cataphractos equites ſe habiturum: Bernardinus Polentanus viginti quinque eiuſdem armaturæ equites ex parte Ceruienſium promiſit: Malateſta nomine Ariminenſium, & ſuo trecentos pollicitus, quos Arimini perpetuo haberet. Britonorienſes viginti quinque obtulere, ſed quibus ſtipendium à Bononienſibus penderetur,ſe ſumptui impares eſſe:Bononienſes ex altera parte ducẽtos ad minus equites in Romania, & Rauenna cataphractos, & ipſos detenturos ad defenſionem amicorum, & inimicorum excidium præterea vero kal. Iun. ſe alium equitatum miſſuros, qui inimicorum meſſem,& fructus omnes diripiat, ac vaſtet. Iidem Bononienſium amici cum de pace agi inter Bononienſes, & Flaminios aduerſarios intellexere miſerunt Comitem Cunij Bernardinũ, & Vgolinum Bozolam,qui offerebant ſe;immo petebant intereſſe conuentui in quo de pace agi debebat: Modo id Bononienſibus placeret. Inrerim vero orabant ne pacem concluderent non habita fidorum adeo amicorum ratione. Reſponderunt Bononienſes nullam ſe facturos pacem,in qua ipſi etiã Flaminij non includãtur, eorumq; incolumitati, & quieti non conſulatur;cæterum non arbitrari vtile ſi ipſi crudæ adhuc tractationi interſint. Conuenere ergo rurſus Bononienſes, & Flaminij ad eam tractandam electi, quos non ſemel vtrinque memorauimus, Imolæ in Eccleſia Cathedrali eius Ciuitatis D.Caſſiano ſacra:ibi vero Prætor Bononiẽſis petijt, vt Imola Reip. Bononien. reſtitueretur ad pacem conciliandam,cui petitioni cum non aſſenſerint Flaminij, ſed rem amplius maturã-

Ghirardat.

dam

dam reſponderint, Bononienſes ad D. Petri Caſtrum reuertere: die autem 14. Zappetinus ex Ciuitate Imolæ ſcripſit nomine ſuo, & cæterorum ſcilicet Galaſſi, Maghinardi, & Ciuitatũ procraſtinando in alterum diem reſponſionem, quæ demum fuit. Nolle Flaminios Imolam Bononienſibus concedere, at Oratoribus reſponſum eiuſmodi afferentibus Vbaldinus Mal uolta Orator Bononienſis denunciauit, nõ aliter pacem, quã concedendo Imolam confectum iri; ideo Flaminij Proceres, & Oratores diligentius rem ſecum reputarent. At conuenere tandem inducias prorogare quouſq; pacis negociatio perdurat. Noui ergo conuentus ad deliberationem abſoluendam dies dicta ſecunda poſt octauam Paſchæ Reſurrectionis: exinde ambæ partes patriam repetiere. At vero antequam conuentum de pace peragerent rurſus die 25. Aprilis ſcriptæ ſunt literæ à Romaniæ noſtræ Proceribus, & Ciuitatibus, quibus ſignificabant Bononienſi Prætori, ac Magiſtratibus, & Conſilijs a ſe Oratores deſtinatos, nomina quorum etiam continebant. Fuerunt autem Beneuenutus de Blanchis, Nicolutius de Sigiſmondis, Antonius de Rubeis pro communi Foro liuij Guido Ranutius iuriſperiti, Manardinus è Manardinis pro communi Fauentiæ, Petrus de patarenis Iuriſperitus, Oſtaſius Serſanti pro communi Imolæ. Iacobus de Blaſijs, Fuſcus Ioannis pro communi Cæſenæ in referẽdis autem ſcribentium nominibus non eadem penitus deſcriptio, eſt autem. *Zappetinus de Vbertinis Poteſtas, Gerardus de Hezola Capitaneus, Antiani Conſilium, & commune Ciuitatis Forliuij. Galaſſus Comes Montis Feretri Poteſtas, & Capitaneus, octo defenſores populi, Conſilium, ac commune Ciuitatis Cæſenæ. Maghinardus Paganus Poteſtas, & Capitaneus, Antiani, conſilium Ciuitatis Fauentiæ. Maſius de Acharifijs Poteſtas, Maghinardus Paganus Capitaneus, Antiani Prior Cõfalonerius ſocietatis Sancti Donati conſilium, & commune Ciuitatis Imolæ: Petrus Guillelmus Maluaſius, & Theodoricus Comites, Poteſtas, conſilium, & commune Caſtrocarij.* Vt conſtet Cæſenæ tum Magiſtratum primum, qui nunc eſt ſex Conſeruatorum Populi, fuiſſe octo defenſorum iti

dem Populi. Concilium demum de pace coegere ſolum die 29. Aprilis in reliquis omnibus concordes in ſola ceſſione Imolæ diſſentiebant, at tandem controuerſiam hunc in modum compoſuere. Cuſtodiam Imolæ Mattheo Vicecomiti Mediolani, vt ipſe ſe vocabat Capitaneo, & Vicario Sacri Imperij, & Alberto Scaligero Veronæ tradi in ſex menſes; eligi Ducem Romaniæ generalem ſcilicet Imolæ, Fauentiæ, Foroliuij, &c. Octolinum ipſum Mandellum Bononiæ tum Prætorem ad teſtandam ſynceram Zappetini Galaſſi, & Mbghinardi, & Ciuitatum fæderatarum, erga Bononienſem Rempublicam voluntatem. Tandem confecta pax cuius tabulæ hæ fuerunt in quibus conditiones etiam, & formula patet.

In Chriſti nomine, & Beatæ Mariæ Virginis, & totius Curiæ Cæleſtis ad honorem, & reuerentiam Summi Pontificis, ſuorumq; fratrum, & totius Curiæ Romanæ ad bonum pacificum ſtatum, perpetuamq; vnionem pacis inuiolabiliter perpetuo conſeruandæ inter commune, & Populum Bononiæ, ſuoſq; ſequaces, & eidem adhærentes de Prouincia Romaniolæ ex vna parte, & Nobiles, Ciuitates, & loca Ligæ amicorum de Prouincia Romandiolæ, & ipſorum adhærentes, & ſequaces dictæ Prouinciæ ex alia parte Anno eiuſdẽ Domini N.I.C. milleſimo ducenteſimo nonageſimo nono Indictione duodecima quarto Menſis Maij Dominus Ricardus D. AEgidij Notarius de Bononia ſindicus communis, & Populi Bonon. pro ipſo cõmuni, & Populo Bonon. & nomine, & vice ſequacium dicti Populi, & communis, & eiſdem adherentium de Prouincia Romaniolæ ex vna parte vt conſtet ipſum eſſe Sindicum ad infraſcripta ſpecialiter conſtitutum ex inſtrumento ſcripto manu Ioannis D. Anconij de Auliuerijs Not. in milleſimo ducenteſimo nonageſimo nono Indictione duodecima die vndecimo menſis Aprilis, & Beneuenutus de Blanchis Iudex de Forliuio Sindicus generalis, Procurator, & certus nuntius nobilis viri D. Zappetini de Vbertinis Capitanei Generalis Ligæ amicorum ſuorum Prouinciæ Romaniolæ, & eiuſdem Societatis, & Ligæ videlicet amicorum Societatis, & Ligæ Ciuitatis Foroliuij, Cæſenæ, Fauentiæ, Imolæ, & Caſtrocarij dictæ Prouinciæ ad infraſcripta ſpecialiter conſtituti in generali par-

parlamento dictorum dictæ Societatis, & Ligæ dictarum Ciuitatum, & locorum, ex inſtrumento dicti Sindicatus facto in dictis milleſimo, & dictione die Dominico tertio Menſis Maij, in caminata Palatij Epiſcopatus Imolæ per Iacobinum olim D. Philippi Ricardini Notarij de Foroliuio, & Notarij prædicti D. Capitanei nomine, & vice eiuſdem Domini Capitanei, & dictæ Societatis, & Ligæ, & amicorum prædictorum Ligæ prædictæ, ac etiam nomine, & vice ſequacium, & adhærentium prędictorum Ligę prędictæ, & Prouincię prælibatæ. Et Ser Margaritus Fratris Rolandi de Foroliuio Sindicus communis, & Populi Ciuitatis Forliuij ad infraſcripta ſpecialiter conſtitutus ex inſtrumento ſcripto per Honeſtum de Rubeis de Forliuio, in dictis milleſimo, et indictione, et die Dominico duodecimo menſis Aprilis nomine, et vice dicti Populi, et communis. Et D. Guido Raynuccij Iudex de Fauentia Sindicus communis, et Populi Ciuitatis Fauentię ad infraſcripta ſpecialiter conſtitutus ex inſtrumento ſcripto manu Bartolini Guidonis de Cunio Ciuis Fauentię Notarij in dictis milleſimo, Indictione, die vndecimo menſis Aprilis, nomine vice dicti Populi, et communis. Et Ser Iacobus de Balſijs de Ceſena Notarius Sindicus Communis, et Populi Ciuitatis Ceſenę ad infraſcripta ſpecialiter conſtitutus ex inſtrumente Fuſchelli Ioannis de Linaria da Ceſena Notarij in dictis milleſimo, indictione die duodecimo menſis Aprilis nomine, et vice dicti Populi, et Communis. Et Ser Iacobus de Iuanellis de Imola Sindicus Communis, et Populi Ciuitatis Imolę ad infraſcripta ſpecialiter conſtitutus ex inſtrumento ſcripto manu Ser Martini quodnam fratris Rainerij de Ceſena Notarij in dictis milleſimo, indictione, et die Dominico duodecimo menſis Aprilis, vice, et nomine dicti Populi, et Communis. Et Albertinus Gulielmi de Caſtrocario Sindicus cõmunis, et hominum Caſtri Caſtrocarij, ad infraſcripta ſpecialiter cõſtitutus ex inſtrumẽto ſcripto per Fabriciũ Iacobi Fabrucij de Caſtrocario Not. in dictis milleſimo, indictione, et die 12. menſis Aprilis, vice, et nomine dicti Communis Caſtrocarij ex alia parte, fecerunt ad inuicem oſculo pacis interueniente, pacem perpetuam, et inuiolabilem finem, remiſſionẽ, et concordiam de omnibus guerris, diſcordijs, ini-

mi-

micitijs, et offenſionibus, iniurijs, contumelijs, et damnis hactenus exiſtentibus, factis, & illatis inter prædictas partes, & ab vna parte alteri parti, & à qualibet vniuerſitate, & ſingulari perſona, in alteram vniuerſitatem, vel ſingularem perſonã alterius partis, ſeu à ſequacibus vnius partis, in ſequaces alterius partis eiuſdem Prouinciæ. Renunciantes ipſi Sindici ſibi ipſis viciſſim Sindicario, & Procuratorio nomine Ciuitatum, & locorum, quorum Sindici, & Procuratores ſunt, , & vice, & nomine ſequacium cuiuſlibet partium de dicta Prouincia eodem oſculo pacis interueniente, & omnes & ſingolas iniurias, & offenſas, damna, & contumelias illatas, & factas ab vna parte alteri parti, à qualibet vniuerſitate, ſeu ſingulari perſona, in alteram vniuerſitatem, ſeu ſingularem perſonam, ſeu in ſequaces cuiuſlibet partis de dicta Prouincia, prætextu, ſeu occaſione guerrarum, quæ tempore præterito hactenus fuiſſent inter Ciuitatem, Populum, & commune Bononiæ, & ſequaces, & adhærentes populi, & communis Bononiæ de dicta Prouincia, & inter dictas Ciuitates, & loca amicorum dictæ ligæ, vel aliquam ipſarum Ciuitatum, & locorum, & adhærentes, & ſequaces eorundem de dicta Prouincia. Et renunciantes ipſi Sindici ſibi adinuicem Sindicario nomine dictæ Ciuitatis communis, & populi Bononienſis, & dictæ ligæ amicorum prædictorum, & dictarum Ciuitatum, & locorum, quorum Sindici ſunt, & nomine, & vice ſingularium perſonarum dictæ Ciuitatis Bononiæ, & ligæ prædictæ, & dictarum Ciuitatum, & locorum, & ſequacium cuiuſlibet partis de dicta Prouincia, omni iuri, & actioni, quod, & quæ competeret, vel competere poteſt cuilibet parti dictæ Ciuitatis Bonon. & dictæ ligæ dictorum amicorum, & dictis Ciuitatibus, et locis, et ſingularibus perſonis dictæ Ciuitatis Bononiæ, et dictæ ligæ, et dictarum Ciuitatum, et locorum, et ſequacibus eorundem de dicta Prouincia nomine, et occaſione dictorum damnorũ, iniuriarũ, et offenſarum illatarum, et factarum ab vna parte in alteram partem, et à ſingularibus perſonis vnius partis, in ſingulares perſonas, vel vniuerſitates alterius partis, et ab vna vniuerſitate in alteram vniuerſitatem, et a ſequacibus vnius partis, in ſequaces alterius partis, prætextu, interuentu, vel occaſione, vel ex diſcrimine

guer-

guerrarum prædictarum. Quam quidem pacem, finem, remiſſionem, et concordiam, et ipſius pacis, finis remiſſionis, et concordiæ, perpetuam obſeruantiam, ipſi Sindici Sindicario nomine, et nomine, et vice prædictarum partium, et prædictorum omnium fecerũt eodem oſculo, et ... in animas prædictorum omnium, quorum Sindici ſunt ſolemni Sacramento corporaliter præſtito cũ infraſcriptis capitulis, et modis, conuentionibus, et pactionibus à prædictis Sindicis hinc inde firmatis, et approbatis. In primis quod Ciuitas Imolæ ſit, et debeat eſſe ſub guardia, et cuſtodia Magnificorum virorum, Dominorum Matthei de Vicecomitibus Capitanei Ciuitatis Mediolani, et Alberti della Scala Capitanei Ciuitatis Veronæ per ipſorum cuſtodem cuſtodienda, et ſaluanda quouſq; dictæ partes erunt in concordia: qnod dicta cuſtodia vlterius non fiat. Item quod dicti cuſtodes habeantur, et eſſe debeant in Ciuitate Imolæ extra, et nõ cõmunium, et vniuerſitarum dictæ ligæ. Itẽ quod nominandi per dictos Dominos Matthæum, et Albertum eligi debeant per commune Imolæ ad regimen dictæ Poteſtariæ Ciuitatis Imolæ, et debeant eſſe Poteſtates dictæ Terræ toto ſupradicto tempore, et ipſam Terram regere in officio Poteſtariæ, et non alij in dicto officio, et habere debeant guardiam, et cuſtodiam dictæ Ciuitatis Imolæ, cum cuſtodibus eligendis per dictns Dominos Mattheum, et Albertum, et cum ſalario, et familia conſuetis. Item, quod ſi contingeret Eccleſiam Romanam expoſcere, ſeu poſtulare reſtitutionem dictæ Ciuitatis, Imolæ ſibi fiendã, & nobiles Ciuitates, et ſingulares perſonæ vniuerſitatis dictæ ligæ obtinere poſſint à Summo Pontifice abſolutionem bãnorum, et proceſſuum factorum contra eos per Summum Pontificem, vel ipſius Officiales, vel Legatos occaſione occupattonis dictæ Ciuitatis, vel eſſe concordes cum dicto Summo Pontifice, et Eccleſia Romana, quod tunc, et eo caſu per dictos Dominos fiat reſtitutio dictæ Ciuitatis Eccleſiæ Romanæ. Item, quod omnia bona, et iura, et honores extrinſecorum Ciuitatis Imolę, et comitatus, & diſtrictus adherentium communi Bononiæ, quæ tenebant, et poſſidebant, ſeu quaſi poſſidebant tempore proximè occupationis dictæ Ciuitatis extrinſeci prędicti, reſtituãtur eiſdem, vel eorum hęredibus ſecundum quod ea tenebant, et

poſ-

poſſidebant, vel quaſipoſſidebant tempore dicti occupationis: et ipſi extrinſeci, & eorum hæredes in eiſdem bonis, & iuribus, & in eorum honoribus, & in integrum reſtituantur, & ſaluis alienationibus iuſtè factis ab ipſis extrinſecis, qui dicto tempore poſſidebant, vel quaſipoſſidebant, vel ab eorum hæredibus, vel ab alijs pro eis. Item quod nominatio confinandorum dictorum extrinſecorum Ciuitatis Imolæ, numerus, tempus, & loca confinium remaneat in deliberatione, prouiſione, & diſpoſitione dictorum Matthæi, & Alberti, & cæteri alij de Ciuitate, & Comitatu, & diſtrictu Imolæ adherentes Communi Bononiæ liberè reuertantur, & reuerti poſſint in dictã Ciuitatẽ Imolæ, & Terras, & loca, quæ detinentur, vel poſſidentur per commune Ciuitatis Imolæ, ſeu per homines dictæ Ligæ. Item quod omnes homines aliarum Ciuitatum, Diſtrictuum, Comitatuũ, & Locorum de dicta Prouincia, quã Ciuitatis Imolæ, & comitatus, & diſtrictus de quibus factus eſt ſingularis tractatus, ſint, & eſſe debeant ad obedientiam ſuorum communium. Item quod omnes aliæ Vniuerſitates, Ciuitates, & Loca de dicta Prouincia, quam Ciuitatis Imolæ, & diſtrictus, de qua factus eſt ſingularis tractatus, & ſingulares perſone dictarum Ciuitatum, vniuerſitatum, & locorum, & eorum familiæ reſtituantur in omnibus eorum bonis, iuribus, & honoribus, quæ habebant, tenebant, vel poſſidebant, vel quaſipoſſidebant tempore guerræ inchoatæ inter vnam Ciuitatem, & aliam, vel vnam Vniuerſitatem, & aliam, vel Vniuerſitatem aliquam, & ſingulares perſonas eiuſdem vniuerſitatis, vel alterius, vel inter partem, & partem alicuius Terræ vniuerſitatis, vel loci, ita quod ipſa bona iura, & honores habere, tenere, & poſſidere, & quaſipoſſidere poſſint, ſecundum quod ea habebant, tenebant, vel poſſidebant tempore dictæ guerræ inchoatæ vel ante, vel tempore occupationis factæ de dictis bonis, iuribus, et honoribus, ſaluis alienationibus factis de voluntate partium, et in eiſdem bonis, iuribus, et honoribus integrè reſtituantur. Item, quod omnes, et ſinguli proceſſus omniũ dictorum extrinſecorum de tota dicta Prouincia bannorum, condamnationum, collectarum, vel mulctarum, vel alij quilibet facti, et etiam ſtatuta, et reformationes, et ordinamenta facta occaſione di-

dictarum guerrarum, vel alia qualibet contra dictos extrinſecos à tempore guerrarum inchoatarum, ſeu expulſionis factæ de eis, ſint caſſi, & vani, & nullius valoris, & momenti, & cancellari, & aboleri debeant impunè abſq; aliqua datione, vel extorſione pecuniarum. Item quòd omnes repraſaliæ, & bona repreſaliarum, & omnes facti occaſione repreſaliarum ſuſpendantur, & ſuſpenſi eſſe intelligantur inter Commune Bononiæ, & Ciuitates, & Loca dictæ Ligæ Prouinciæ Romaniolæ, & diſtrictuales, & ſingulares perſonas dictarum Ciuitatum, & Locorum, & ſequaces eorumdem de dicta Prouincia hinc ad quinque annos proximos ita quod nemo eis vti poſſit infra dictum tempus. Item quod Domini de valbona, & Abbas Galiata, & illi de Rocca S. Caſſiani ſint, & eſſe intelligantur ipſi, eorum bona, & iura, & eorum fidele amici, & ſequaces comprahenſi in dicta generali pace facta inter Commune, & Populum Bononienſem pro ſe, & ipſius ſequacibus, & inter illos de dicta Liga, & Ciuitates, & Loca Ligæ prædictæ, ſaluis guerris ſpecialium perſonarum, quæ in dicta pace non comprahendentur in dictis contractibus. Item, quod propter hæc, vel aliqua ſupraſcripta non diminuantur iura, quæ Ciuitates, Vniuerſitates, & loca de dicta Prouincia haberent contra aliquem eorum diſtrictualem pro exactione ad quã ipſi diſtrictuales tenerentur Ciuitatibus, & locis eorum, vel eorum Vniuerſitatibus dicta Ciuitate Imolæ, ipſius Comitatu, & diſtrictu, exceptis de quibus factus eſt ſingolaris tractatus. Item, quod omnes carcerati vtriuſq; partis, & ſequacium vtriuſq; partis detenti occaſione guerræ libere de carceribus debeant relaxari. Item, quod Comitatus Montis Feretri non comprahendatur in dicta generali pace quantum eſt viciſſim inter homines, & Vniuerſitates dicti Comitatus, ſed quantum eſt inter homines dicti comitatus, & Vniuerſitates comitatus eiuſdem, & inter Ciuitates Arimini, Ceruiæ, Rauennæ, & Britonorij Ciues, vel habitatores diſtrictuales, & comitatinos, & ſequaces eorundem intelligantur, & comprahendantur in pace prædicta comitatus prædictus. Saluo, quod ſi dictæ Ciuitates, vel aliqua earum, vel dictum Caſtrum Britonorij, vel homines, ſeu habitatores dictorum locorum

guerram facerent dicto comitatui, vel hominibus dicti Comitatus, quod eo caſu illi Ciuitati, loco, vniuerſitati, vel perſonæ, quæ guerram facerent dicto comitatui, dictus Comitatus, et homines dicti Comitatus ad obſeruantiam dictæ pacis nullatenus teneantur. Acta fuerunt prædicta in Anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo nono, indictione duodecima, die lunæ, quarto Madij, in contrata Crucis Pellegrinæ ex parte inferiori ſtratæ, in quadam pecia terræ aratoriæ, et vineatæ Dominorum Bonifacij, et Franciſci de Samaritanis de Bononia, preſentibus religioſo viro D. Fratre Agnello Priore Fratrum Prædicatorum de Fauentia, et Fratre Lantelmino de Cremona Lectore de dicto Ordine, D. Bartholomæo Farina, D. Nicolao de Regio Not. Oratore dicti D. Alberti della Scala, D. Rogerio Treglia Oratore dicti D. Matthæi Capitanei Mediolani, D. Guidone Aldrouandini de Rauenna, et D. Ventura Domini Bartholomæi Venturæ de S. Maria in Duui teſtibus ad hæc vocatis, et rogatis, vna cum pluribus alijs.

In ſero hic quod exciderat. De Parcitatis nimirum illis expulſis partimq; occiſis. Pulcherrimam vxorem Parcitati Cæſenam confugiſſe, ibiq; moratã; mortuo autem marito, adeoq; iam Vidua Anno 1298. donationem Marſabiliæ filiæ fecit, cui interfuit in teſtem Rigutius alias Herricus Belmõtius Ricciardellius ve, qui ab alijs Gentilibus ſuis auerſus Ghibellinam factionem ſectabatur, proindeq; Cæſenæ tum Ghibellinæ, ac Ghibellino fœderi iunctæ degebat: contra vero Ludouicus eiuſdem familiæ quartus dicitur fuiſſe, qui in ſeditione pro Malateſtijs claſſicum intonuit, vnde ſagitta ab aduerſarijs ex baliſta percuſſus perijt, pænaſq; originis infauſtæ pugnæ luit. Oddo pariter, & Ricciardellus, e Caminatibus aſſerente Clementino conſcij fuere, imo conſilij Malateſtæ participes dum L.4.p.509. ſpecie amandandi milites ſuos partim abſconditos retinuit, partim ad breue ſpatium emiſſos ſiſti iuſſit, indeq; ſopitis iam nimium credulis Ghibellinis in Ciuitatem reuocauit. Hoc ſcilicet non raro accidit vt præualidæ, & vetuſtæ familiæ ſcindãturin ſuaq; conuertantur (vt Poeta is dicit) viſcera dextra. Pace hac celebrata, & Bononia, & vniuerſa Flaminia publicę

læ-

lætitię ſigna omnino feſta eddidere, carcerati etiam bellorum occaſione hinc inde gratis liberati, & res occupatæ reſtitutæ. Rubeus conditionem reſtitutionis, & ipſe memorat in pace hac cōmemoranda, cum hac tamen exceptione. *Extra ea* (inquit) *quæ Malateſtinus Malateſta Cæſenatum maximè arripuit, dum tamen id communi Ariminenſiū placuerit, alioquin illis ne ipſe quidē fruitur.* At nulla talis exceptio ī tabulis exſcriptis, neq; credo Cæſenates, & Galaſſus paſſi reſtrictionem eſſent. Cum Galaſſus autem nullis Prouinciæ bellis diſtineretur ad vlciſcendos inimicos ſuos arma conuertit, duxitq; Cæſenates ſecū eam illi operam libenter nauantes. Magna intercedebant inter Galaſſum, & Bartolinum Oliueriū Bartolini filium, & eius gentiles odia. Obtinebant, quo iure quaue iniuria Plegæ Caſtrum, quod in Monte Feretro continebatur. Illud Galaſſus obſeſſum iuit die 29. Maij poſt pacem ſcilicet cum Bononienſibus dies 25. & demum expugnauit, cæpitq; inuiſos ſibi homines; quorum Bartolinum, & filium palo ſuffixos ſæua morte peremit; Tinaium vero, & alios gentiles amputata ceruice ſuſtulit: Caſtrumq; diruit. Non multis poſt diebus ſæuum aliud factum contigit in Monte itidem Feretro, nam Oppidani Petræ Rubeę in Conradū Comitem, ac naturalem eorum Dominum die 8. menſis Iunij impetum fecerunt, ipſumq; & eius paruulum filium, nec nō ſororem eiuſdem Comitis, & Philippum fratrem illegitimum obtruncarunt, vxoremq; eiuſdem tandiu cuſtodierunt donec certi fuerunt, non eſſe grauidam, Nolebant enim vllam reſtare propaginem. Poſtea liberam mulierem dimiſerunt, neq; hic domus illius conſtitit infortunium, nam vix tribus elapſis menſibus die ſcilicet 25. Septembris Tadæus Conradi frater captus fuit à Gabrardis de Macerata Montis ſcilicet Feretri, & in vinculis habitus, & ibi paucis poſt diebus occiſus. Erant eo tempore metu Bonifacij Octaui Columnenſes profugi eorumq; Iacobus, & Petrus Cardinales exautorati, ac proſcripti in incertum errabant: tandē in Caſtrum Montis Veteris, quod ipſi poſſidebant deuenere, ſeq; ibi incluſerunt, at cum Pontifex literas Pontificias om-

Chronicon, ſeu annales.

Chronicon idem.

nes in partes miſerit. quibus videbat quocunq; perueniſſent, ibi detineri, eæq: eſſent Galaſſo iam redditæ, & ipſe aduentum eorum intellexerit Caſtrum obſidione cinxit, & eo expugnato Iacobum, & Petrum cępit, quos ibi appoſita cuſtodia detinuit, donec Pontifex, quem de cuſtodia certum fecit, quid de illis faciendtm eſſet, ſtatueret. Quid reſcripſerit Põtifex non video narratum, certum eſt in eius manus exauthoratos Cardinales non perueniſſe, vel ergo Galaſſus abi: e ſimulata cuſtodia ob factionem permiſit, vel ipſi corruptis cuſtodibus aufugere. Annales noſtri hæc tantum dicunt.

ijdem ſcil. Annales. *1299. die 23. Octobris Comes Galaſſus Poteſtas, & Cap taneus Cæſenæ præcepto Bonifatij Octaui cum Cæſenatibus obſedit Caſtrum Montis Vecli de Rochis, quod Columnenſes Romani poſſidebant.* Carrarius addit Maghinardum etiam cum magna manu adfuiſſe, & Caſtrum eiuſmodi in montibus ſupra Forliuium eſſe: in noſtro etiam territorio, Caſtrum eſt eiuſdem nominis. Præceſſerat vero menſe Septembris eod anno Torrentis qui Ciuitatem findit, (& Cæſaula dicitur vulgo) maxima, & fere portentoſa inundatio. Deſcribit eam Chronicon noſtrum his verbis. *1299. die 21. Septembris Cæſaula in tantum inundauit, quod non poterat fluere ſubtus Pontem beccariorum ita impetuoſe venit, quod partem beccariæ veteris, cum pluribus alijs domibus ſupra Cæſaulam poſitis fecit ruere.* Hic Torrens ſupra Ciuitatem ex duobus circiter milliarijs naſcitur, & per Ciuitatem tranſiens infra eam vix ad ſtadij diſtantiam in Sapim flumen ingreditur, interdum ſicco pede tranſitur attamen in pluuioſis annis, quater iam mirum in modum excreuit, nec ſine aliquoruui incolarum iactura. Attamen læta tripudiabat Ciuitas ob communem Prouinciæ pacem, viæ iam liberæ, finitimorum comercia aperta, ſine incurſionum, & direptionum timore: colebantur campi: inſerebantur arbores, & villæ dirutæ inſtaurabantur. In tanta hilaritate iam prope etat ſæcularis Iubilei principium, quod primus Bonifacius conſtituit in centeſimo quoq: Anno repetendum à die Natiuitatis Chriſti Anni milleſimi ducenteſimi nonageſimi

ſimi

ſimi noni vſq; ad eundem Natiuitatis diem Anni ſequentis 1300. pretendebatur. In eo temporis interuallo quicunque ob perpetrata peccata doluerint eaq: confeſſi rite fuerint, deuoteq: Apoſtolorum Petri, & Pauli Baſilicas Romæ quidem degentes triginta: exteri, & peregre illùc profecti quindecim diebus viſitauerint veniam omnium peccatorum, & ab omni eorum culpa, atq: penæ reatu abſolutionem conſequebantur. Tantus fuit illuc ex toto Chriſtianorum orbe hominum confluxus, vt ſingulis diebus ducenta aduenarum millia toto eo anno Romæ fuerint. Credendum eſt populum noſtrum & fæderatarum Ciuitatum Pontificijs diris non ſemel damnatum, & illaqueatum conſcientiæ ſtimulis, & cruciatu vehementer agitatum, erant enim adhuc Ciuitates aduerſus Eccleſiam contumaces, multi tamen priuati, & priuato conſilio (ita credere oportet) & Romam iuere, & ibi Eccleſiæ reconciliati indicti Iubilei beneficio abſoluti à cenſuris fuere. Que fuit facile animorum diſpoſitio ad ea decernenda, quæ poſt mortem Galaſſi eodem anno peregere. Interim tamen quæcunque fuerit priuatorum vita, publicè in eadem aduerſus Eccleſiaſticam ſubiectionem contumacia. Perſeuerabat enim ſub Comite Galaſſo, qui Prætor vna, & Præfectus, ſeu vt tum dicebant Poteſtas, & Capitaneus erat, tantæq: auctoritatis vt pronam ſuis Ciuitatem iuſſionibus haberet, vnde viribus huius Populi ſuas vlciſcens iniurias aduerſus Vſilianũ Montis Feretri Caſtrum Cæſenatem militiam duxit, illudq: obſidione cinxit, & tandem vnum, & viginti dies in obſidione moratus Vſilianenſes ad deditionem compulit. Chronicum noſtrum rem ita deſcribit. *1300. die 16. Februarij Caeſenates ad petitionem Comitis Galasſi tunc Poteſtatis, & Capitanei obſederunt Caſtrum Vſiliani de Monte Feretro tribus Septimanis, tandem reddiderunt ſe Caeſenatibus.* Poſt quam victoriam non permiſit Galaſſus otioſos Cæſenates eſſe, nam eiuſdem ſuaſu, vel iuſſu ad Eugubium obſidendum, & capiendum vna cum Vgutione Fagiolano, Federico Monteſeltrio Comitis Guidonis Filio, Vberto Malateſta cum

Ioãnes Villanius lib. 8 cap. 36.

d. Annales.

ma-

magna Ghibellinorum manu iuerunt, & eam confeſtim Ciuitatem cæpere, Prætoremq; captæ Vguccionem conſtituere, qui breui tamen fuit à Napolione Cardinali iuſſu Pontificis ibi obſeſſus, & demum capta Ciuitate expulſus ita ſane Chronicon idem, cuius verba. *1300. die 23. Maij Comes Federicus de Monte Feretro, Vbertus de Malateſtis, Vguccio de Fagiola cum Cæſenatibus, & alijs ſuis amicis procurante, & ordinante Comite Galaſſo Capitaneo, ac Poteſtate Cæſenæ acceperunt Ciuitatem Eugubij. Dominus Neapolio Cardinalis Romanæ Eccleſiæ diu obſedit dictam Ciuitatem. Tandem Vgutio qui tunc erat eiuſdem Eugubij Poteſtas exiens de Ciuitate cum paucis die 24. Iunij extrinſeci intrauerunt Ciuitatem, & ſic recuperata eſt.* At ſi cum hac narratione iungatur narratio Ioannis Villanij planior fiet rei
Lbi.8.c.43. ſucceſſus: Ghibellini enim Eugubini extorres cum alijs eiuſdẽ partis, qui in Ciuitate permanſerant clam conuenientes ad Ghibellinos proceres, & Romaniæ, & Montis Feretri, & Aretinorum etiam ſcilicet Galaſſum, Vgutionem, Vbertum Malateſtam, & Comitẽ Fredericũ confugere, qui coactis copijs improuiſi Eugubio adfuere, atq; conſpiratione, ac proditione Ghibellinorum, qui in Ciuitate remanſerant cæperunt, Guelfoſq; expulerunt: verum Guelfi ad Pontificis pedes prouoluti, vt ſe partis Eccleſiaſticę ſtudioſos adiuuaret, obtinuerunt. Neapolionẽ ergo Cardinalem miſit, qui coacto exercitu pręſertim Peruſinis opem ferentibus poſt aliquot dierum obſidionem Vgutio cum præſidio, vel præſidij parte diſceſſit, atq; Ciuitas occupata cum magna Ghibellinorum occiſioue, & expulſione reliquorum fuit Guelfis reſtituta die 24. Iunij vt inter occupationem, & recuperationem Ciuitatis menſis interuallũ interceſſerit. Cæterum inter Ciuitates Prouincię quies, & pax inuiolata kal. autem Iulij proxime ſequentis mors accidit Comitis Galaſſi, qui vt dicit Chronicon dominatus fuerat Cæſenæ quattuor annis, & decem menſibus. Reuerſi sũt Monteſeltrij Cæſenam anno 1295. tumq; fuit Galaſſus Pręfectus creatus in ſecundam eiuſdem anni medietatem, ex inde vero ſemper vſq; ad obitum Præfectus perdurauit. At Prætores

tores alij erant. Sed Anno 1298. fuit vtroq; magiſtratu auctus, & Præturæ, & Præfecturæ. Vir ſtrenuus erat vt ea virtus, quæ populo in admiratione præſertim eſt ipſum venerandum redderet. Fuit is Montefeltrani filius, & de Seclano dicebatur: magna certè auctoritate Cæſenam rexit, & magnam pariter inter Flaminiæ fœderatos authoritatem obtiuuit, vt Maghinardus, & ipſe videantur cæteris proceribus exiſtimatione præſtitiſſe. Poſt eius mortem mutata eſt Cæſenatis Reipublicæ facies. Prætura, & Præfectura tum vnitæ rurſus diuiſę ſunt, Ghibellinis tamen traditæ ambæ: Prætura ſcilicet Vberto Malateſtæ, & Glazoli Comiti, & Præfectura Comiti Friderico Montefeltrio Comitis olim Guidonis filio. Prima Cęſenatū expeditio ductu Friderici aduerſus Teſellū fuit, quod Caſtrum à Ciuitate deſciuerat die 8. Octobris illud obſederūt Cæſenates, & intra ſex dies ad deditionem compulere. Vbertus deinde Malateſta Prætor iratus Ciuitati Præturam vix quarto menſe elapſo reliquit, ab Vrbe recedens. Cauſa indignationis fuit, quod ipſo inuito relegati aliquot in patriam reuertere forte octo defenſorum Magiſtratus, tum primus, Senatuſq; Prętore licet renuente id decreuerunt: poſt Vberti diſceſſum in prætorem elegere Zappetinum Vbertinum, qui anno antecedente fuerat fœderatarum Ciuitatum Dux Generalis. Magiſtratumq; die ſecunda Decembris iniuit. At menſe præcedente Comes Fridericus Præfectus Caſtrum vetus Cæſenæ reparauit, vallo, & propugnaculis extructis, quod munimen fuit ciuibus, vt res poſtea oſtendit inuiſum. Hæc quæ ad Ciuitatem, & Prouinciam pertinent. Ioannes Villanius in hoc anno ſeculari reponit Caſſaniſcytharum, vel (vt nunc vocātur) Tartarorum Imperatoris aduerſus Ægypti, & Syrię Sultanum, ſeu Dominum Mahometis cultorem bellum, quo Mahometanos deuicit magnis illatis cladibus, & Paleſtinam Chriſto reſtituit, miſitq; ad Pontificem Bonifatium, & Galliæ Regem oratores, qui eorum dominatui, & in poſterum defenſioni recuperata loca concederent ipſe enim ab alijs Tartaris arma mouentibus reuocatus occupatam Prouinciā

Chronicon noſtrum.

mi-

milite ſpoliatam reliquit, at noſtri Principes inter ſe diſcordes nulla tanti oblati Regni, atq; ſancti ratione habita permiſerunt breui à Mahometanis rurſus occupari, quam negligentiam (ne peiore eam nomine appellem) Deus videtur non multo poſt tempore vltus in Pontifice, dum Anagniæ capi permiſit, & in Rege Galliæ dum eius maximos exercitus ab opificibus Belgij omni armorum tractationi prorſus inſuetis occidione occidi voluit. Chronicon noſtrum in ſequentem Annum 1301. Caſſani victoriam reijcit. Relegati autem, qui Cæſenam reuertere fuerunt Vbertus Articlinus, & eius frater, Fuſcus Peruſdaldi cum fratre, qui licet Ghibellini eſſent forte tamen ob potentiam Galaſſo ſuſpecti ad publicam quietem, vel eo obtentu fuerunt a Ciuitate relegati, at Galaſſo mortuo amicæ partis, tumq; præualentis ſtudio fuerunt reſtituti, vel inuito Prætore Vberto, & repugnante, proindeq; ipſe iratus prætura ſe abdicauit.

✠

FINIS LIBRI DECIMI.

ANNOTATIONES
in Libros à Quarto ad Decimum.

AD calcem Quarti libri Annotationes quaſdam cõſcripſimus iuſtum eſt alias ad calcem decimi apponere. Eſt quaternarius (ſi myſticam Arithmeticam attendamus) denarij ſeminariũ: eſt denarius ſimbolũ vniuerſitatis. At dimiſſis myſterijs has notas ſubijcio, quas nõ amplius differre expediebat. Not. 1. pag. 8. Pro H ſcil. ita ι ſcil. iota mendum eſſe] Oſtendi ego ibi ex alio Strabonis loco Senã Iſapi, & Rubiconi propinquam fuiſſe ſcribendam per vocalem ita non per iota, neq; in preſentia dictum reuoco. At illud amplius addo Procopiũ Cæſenã noſtram ter nominaſſe per iota tũ in prima ſyllaba, tũ ſecũda Κισίνα & ĩterdũ Κισίνη ſiue fuerit is error Impreſſoris,

ſiue

ſiue heleuniſmas, aut græciſmus vitiatæ poſterioribus illis ſecu lis linguæ græcæ.

Nota 2. pag. 31. [Cum Ciceronem de alia Cæſena exponat Paulus Manutius] Loco Pauli reponendus eſt Aldus Pauli, ſenſus vero ibi reſponſionis non eſt quaſi Aldi expoſitio de alia Cæſena probetur: iam enim in principio quarti libri ſuſpexi viri amorem, non ſuſcepi opinionem, ſed quod in diuerſitate opinionum præſtabat non abuti altera ad depreſſionem amicæ nunc Ciuitatis.

Nota 3. pag. 148. [Cæſenæ deceſſore mortuo electus fuit Epiſcopus D. Seuerus] Qui fuerit deceſſor D. Seueri nō cōſtat, ſolū ante D. Seueri tempus poſt Florianū, qui tempore Melchiadis ſedit, duo numerantur Gregorius Ticinēſis anno 361. & Ignatius Græcus ex Salamina Anno 403. aliqui tamen, ſed minore fide Anno 232. ſunt etiam, qui de Gregorio dubitant.

Nota 4. pag. 156. [Cæſar Brixius Ciuis noſter in ſua ad Clementem Octauum] Reprehendi ibi Brixium de emendatione Senæ in Cæſenam ijs rationibus, quas ſubieci; nunc noto non a me eum reprehenſum vt opinionis authorem, quæ ſanè prius fuit Aldi Manutij, ſed vt Ciuem, qui dum emendatione illa crederet fauere patriæ, maximum eidem detrahebat ornamentum, neq; idcirco expendi tum, quæ Victorius, & Turnebus dicant in aliqualem Cæſenæ depræſſionem, & quæ eis reſpondēdo dicat in laudem Manutius, quæ enim ego in eodem quarti libri initio ſcripſi, & quæ de Sena prius, confirmant honorem, & exiſtimationem Ciuitatis, non ſolum ex commendatione Manutij, ſed etiam ex dictis parum amice à Victorio, & Turnebo. Nunc autem multo magis ab his proſequendis abſtineo, quod Ciuis pariter noſter Celſus Roſinus vir præclarus, & inter Abbates Familiæ Lateranenſium Canonicorum doctrina, eruditione, & moribus conſpicuus hāc ipſam de Nomine Senę ſententiā, quā ſūmopere probat, cōfirmare inſtituit: relinquo ergo docto Viro, & antiquitatū noſtrarum conſultiſſimo opus dū in labente ætate alia me ad ſe trahunt: idem, quæ de Epiſcopis Ioāne primo, & Gebizone ſcripſi, ſuggeſſit.

Pag. 175.linea 21.Sed circiter tertiā partem noni ſęculi.] Iiſq; quæ de tempoie D.Mauri tum ſcripſi,ac Conſtantij eius nepotis, & ſucceſſoris hæc ī præſentia addo. Anno 898.erat Epiſcopus Florius Neapolitanus ex collenutio huius meminit Rubeus ſub eodem anno, dicitq; aſſenſum eſſe donationi à Ioanne Archiepiſcopo Cęnobio D. Vitalis factę. Alter Epiſcopus fuit Gonfredus anno 954. qui eo anno aſſerente Rubeo interfuit conuentui Rauennę à Petro Archiepiſcopo cōuocato,i n quo de petitionibus nonnullis Epiſcopi Ferrariēſis actum fuit,in interuallo inter duos hos Epiſcopos collocādos omnino arbitror D. Maurum, & Conſtantium poſt Gofredū .n.fuiſſe,quę dicta pagina 195.& pręcedente ſcripſi clariſſimè indicant, falſum omnino eſſe.

Florius Ep. Anno 898.

Gonfredus Epiſcopus Anno 954.

Nota 5.pag.211.lin.antepenultima [Anno 1001.vt Sigonius.] Placet annotare,quod eodē anno 1001.Cæſenę,vel in agro Cęſenę contigit.Eſt Padernus villa Cęſenatis territorij oliuetis, & vineis referta in eiuſmodi loco Otho Tertius Roma rediens, Rauennam iturus,extremum diem obijt. Dicitur à D.Romualdo ei prędictum cum Rauenna diſcederet Ramā verſus, non amplius Rauennam viſurum.

Pag.212.lin.11. Papa Syluester Secundus prius Gibertus nuncupatus] De eiuſmodi Pontifice ego inter cętera dico ob magnam eius doctrinam in aſtronomicis pręſertim ac mathematicis ſcientijs à rudibus eo ſęculo ſcientiarum eiuſmodi hominibus pro Mago habitum, nemo tamen credat à me D. Antoninum eiuſmodi dicto inſimulatum, licet ipſe quoq; ijs aſſentiatur, qui Magum reputauere. Eos ego inſpexi, qui viuentem illum Pontificem eiuſmodi doctrinis excultū ipſi earū rudes vulgi damnarunt iudicio, quod iudiciū ſequutus eſt Ioannes de Coſ. à D. Antonino relatus, quem tamen licet nō confutet,non confirmat vir Sanctus. Ego mitiorem ſententiā in cōtrouerſijs ſum ſequutus, quam etiam eruditiſſimus Panuinus commendat, & ſequitur Bellarminus lib. de Sum. Pontif.4. cap. 12.

in cōtrouerſijs.

Finis Annotationum.

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ,

IAM CÆSENÆ.

LIBER VNDECIMVS.

EXORDIOR Seculum decimum quartum Cæſenæ non admodum fauſtum, multa ſiquidem perpeſſa eſt, & ſub initio, in fine, & intermedijs Annis non ſemel. Vidit non multo poſt principium agri vaſtitatẽ, nec vlciſci potuit, licet alias eoſdem inuaſores fudiſſet. Tyrannidem poſtea ſuorum Ciuium opera Frãciſci Ordelafi tulit, à qua liberata, paucis poſt annis immane à Britonibus efferato hoſte excidium perpeſſa eſt. Demum ex libertate Eccleſiaſtica in Malateſtiorum manus deuenit. At initium ſit narrationis deſcriptio ſtatus eo tempore Ciuitatum. Rauenna ergo, & Ceruia ſub Polentanis erant, non amplius vt primarijs Ciuibus, & Senatus principibus, vel vt accerſitis aliunde Prætoribus, & Præfectis ſed vt imperantibus, & plenam iuriſdictionem obtinentibus. Eodem modo Malateſtij Arimino, & finitimis Oppidis dominaban-

bantur. Foroliuium, cum Foropompilio Ordelaſis parebat. Fauentia, & Imola Maghinardo. Hanc illi dominationem, Annales noſtri anno eius obitus, qui fuit 1302. tribuunt; licet tabulæ pacis inter Bononiēſes, & Flaminios antea relatæ Imolæ cuſtodiam conſentiente etiam Maghinardo fuerit Mattæo Vicecomiti Mediolani, & Alberto Scaligero Veronę Pręfectis, at verius Principibus conceſſa, at facile eſt eos palam ſe cuſtodes repræſentaſſe: at clam ditionem omnem Maghinardo, vt primario Ghibellinæ factionis, quam ipſi tuebantur, in Romania Proceri remiſiſſe, & ceſſiſſe. Cæſena ſola poſt mortem præſertim Galaſſi libera erat, ipſa enim ſibi Prætorem, & Præfectum libere eligebat, & elegerat, verum ob præualentem Ghibellinam addhuc partem vtrunque Rectorem Ghibellinū conſtituerat. Federicum Comitis olim Guidonis Feretrani filium Prætorem, Zappetinum autem Vbertinum olim fæderis Ghibellini Imperatorem Præfectum, Guelfi ergo depreſſi, & primores ipſorum Caleſidij præſertim exules eſſent. Reſpublica .n. adhuc Ghibellina erat, & à Pōtificijs partibus auerſa, vnde vna cum Foroliuij, Pompilij, Fauentia, Imola execrationibus Pontificis, vt contumax ſubijciebatur. Polentani, & Malateſtij etiam ſi Eccleſiæ ditiones reuera vſurparent, ſimulatione tamen quadam inani ſubiectionis non erant, vt auerſi ab Eccleſia notati eorum ſcilicet ſimulatiooi diſſimulatione miniſtri Pontificij reſpondebant, quam poſtea diſſimulationem Berttandus Legatus aperuit, vt intelligemus ſuo loco. Pontifex Legatum huc miſit Matthæum Aquaſpartam Cardinalem, vt contumaces ad obſequium Pontificis imperij, ad eiuſq; partes aggregaret, lenitate tamen non vi, & armis; vnde ſine exercitu venit. Sub fine ergo anni ſæcularis Florētia Bononiam profectus vniuerſam Prouinciam, etiam Ciuitates contumaces inuiſit cū hooore ab omnibus ſuſceptus omnes enim ſe Pontifici ſubiectas profitebantur, verum antiquæ adminiſtrationis, & libertatis retinentes. Obſequium ab omnibus præſtitum euentus ſuadet, ſed etiam Rubeus, & Carrarius conueniunt, qui dicunt etiā Cardinalem Legatū Bononia

nia

nia rurſus Rauennã redijſſe, vbi conſiliũ totius Prouinciæ Procerum, & Ciuitatis cuiuſq; oratorũ indixit, conuenere inter cęteros Comes Federicus Cæſenæ Præfectus, vna cũ eiuſdẽ Ciuitatis Oratoribus: erat tũ Cæſenę Raules Mazolinus Eques, vel (vt vocabant tum) Miles, qui & nobilitate ſua, & multis clarus Magiſtratibus, Mantuę, Forliuij & alibi geſtis magnam in Republica auctoritatem obtinebat, cumq; eſſet Ghibellinæ factionis erat etiam Rectoribus gratus & nequacquam ſuſpectus. At ipſe contra ex eis, quæ fecit, ſuſpecta Rectorum conſilia habebat, ne tyrannidem meditarentur. Iam Federicus munimenta à Malateſtino diruta, reparauerat; poterat reparatio eodem ſpectare, ſed per diuerſos tramites, quo primum ſpectabat demolitio. Imponere ſcilicet præſidium auctoritate quidem Senatus, ſed ex Ghibellinis, qui idcirco ſibi obnoxij ad omne facinus (vt eſt partũ furor) eſſent. Accedebat, quod Zappitino Prætori, Federico Præfecto iungebatur Vgutio Fagiolanus, qui & ipſe Cæſenã venerat, ibiq; morabatur. Trias eiuſmodi capitũ factionis ſuſpecta meritò cuiq; libertatis amatori Ciui eſſe poterat, imo debebat. Cum Federico ergo, & Oratoribus imo forte Oratorum primus ad Conciliũ Raules acceſſit. Legatus pro prudentia ſua cæteras Ciuitates tyrannide opreſſas difficilius reſtitui Eccleſiaſticæ ditioni poſſe agnouit; Cæſenam vt liberã facilius ad Pontificias partes poſſe aggregari. Inter negociandum ergo cum Cæſenatibus Oratoribus facile agnouit ex ſacris, & pijs Iubilæi functionibus animos pietate ſubactos excommunicationis, & interdicti diuturna vincula horrere, totoq; animo abſolutionem expetere; non defuit opportunitati Legatus, ſuggerendo quantum homine Chriſtiano ĩdignũ eſſet in tot Pontificijs execrationibus tandiu deſidere: numnon erat ea patens ad gehenam via? num ſunt, quæ de inferis dicuntur, aniles fabulæ? In tenebris Ethnicorũ viros tamen doctos ea agnouiſſe, & perſcripſiſſe in Chriſtiana ergo luce erit, qui in dubiũ reuocet? At libertatis præcipua cura eſt habenda. Eſto (licet maior ſit habẽda æternæ ſalutis) at vtro in ſtatu magis oppreſſa libertas ſub Galaſſo huc *Plato.*

illuc

illuc ad ſuas vlciſcendas iniurias populũ raptãte, an ſub Miniſtris Põtificijs? qui tandẽ Senatũ, & comitia libera ad deliberãdum, & decernendũ relinquebant, & ad cuiuſcunq; Ciuitatis ſecuritatem à ſingulis pæcuniam exigebant. At quanto grauiora tributa ſi ſingulæ Ciuitates ſuis ipſæ viribus bellum agere cogantur, quam dum congeſta ex omnibus iuxta proportionem pæcunia ad vexatæ defenſionem concurritur, neq; crederent Cæſenates minus imperij vſurpaturum Federicum, quã olim Galaſſus ſumpſerit. Iam muniri Arcem Tyrannidis incunabulum: iam aduocatum Vgutionem, & ſæuum iam conſtitutum Triumuiratum, qui Cæſenam eo modo opprimat, quo Malateſtij Ariminum, Polentani Rauennam, & Ceruiam, Ordelafi Foroliuium, Maghinardus Fauentiam, & Imolam, ſed eo etiam grauius, quo illi Populi aliquanto iam temporis tractu Tyrannis aſſueti facilius iugum tolerant, at Cæſena inſueta tyrãnidi nõ niſi ſęua tyrãnide coerceri poterit. Hæc altius imbiberũt animis Oratores & præſertim Raules, atq; Cæſenã reuerſi aliud ſimulãdo in Populũ diſſeminauere, quẽ cum paratũ agnouerũt tumultu eccitato, ſeq; Populo Ducẽ Raule prębente Pręfectum Federicum, Zapitinũ Prętorem vna cũ Vgutione ex Ciuitate, nedum ex Magiſtratu depulerunt. Statim Senatus coactus, & comitia decreuere Cardinalem aduocare in eiuſq; & Summi Pontificis gratiam redire; Oratores electi, qui Legatum adirent, & ad Ciuitatem recuperandam vocarent. Summa cum animi voluptate Oratores audiuit Cardinalis, nullaq; mora interpoſita cum illis Cęſenam Arimino venit ab vniuerſa Ciuitate magna cum exultatione feſtoq; occurſs exceptus. Annales noſtri his verbis rem totã exprimunt. *Anno 1301. inditione 14. die Sabbati 13. Maij expulit Dominus Raules de Mazolinis, & Populus Cæſenæ de dicta Ciuitate Cæſenæ Comitem Federicũ olim filium Domini Guidi Comitis Montis Feretri, Vgutionem de Fagiola, & Zapetinum de Vbertinis tempore Domini Bonifatij Papæ, & tunc Caſtrum, quod paulo prius reparari fecerat deſtruxerunt, & ſequenti die Dominico 14. dicti Menſis Dominus Matheus de Aquaſparta Crdinalis Rector Prouinciæ Roman-*

ANNO. 1301.

mandiolæ Arimini exiſtens venit in Ciuitatem Cæſenæ cum voluntate Domini Raulis, & totius Populi. Primum Legati opus fuit ab omnibus excomunicationum, & dirarũ vinculis abſoluere, & eximere Magiſtratus, Senatum, ac vniuerſum populum. Ob quam abſolutionem, quæ fuerit totius Ciuitatis lætitia, uix exprimi poſſet. His Legati officijs ſummaq; eius affabilitate, & comitate deleniti Ciues Præfectum ab eius manu, & Prætorem vltro acceperunt. Illum quidem Gerardum de Mazolinis, hunc Offreducium Aurelianenſem. Rubeus, Amerinum, Carrarius, ac Annales noſtri Prætorem dicunt cõſtitutum Gerardum de Mazolinis, & Præfectum die prima Iunij Offreducium de Almario Ciuitate Aureliæ. ſub hoc Legato, & his Rectoribus pace inter Ciues, & cum finitimis potiebatur Ciuitas, ſed eodem Anno in Italiam venit, ac Romam Carolus Philippi Regis frater, qui cũ peruerſis eſſet oculis ſtrabo dicebatur, & italicè Guercio. Pontifex eũ Tuſciæ pacificatorem, & Romaniæ vniuerſæ Comitem conſtituit. Menſe circiter Septembris miſit is in Prouinciam, qui ſuas vices gereret. Fuit vero is Iacobus Paganus Epiſcopus Reatinus, qui in politica iuriſdictione Carolum repræſentabat, in Eccleſiaſtica Vicarium Pontificium gerebat. Hic perpetuò Cæſenæ commoratus eſt. Reliquæ enim Ciuitates Tyrannis mancipatæ nudo nomine ſe ſubiectas Pontifici repræſentabant. Iacobus ergo Cęſenę reſidens in Prouinciam reliquam acta, & iuſſa emmitebat, & ex Prouincia Cęſenam ventitabant, quibus eſſet aliquid cum Comite, aut eius curia negocij. Vnde Polentanus Lambertus Rauennę Princeps miſit Rodulfum Ragellum, qui eius nomine obedientiam Summo Pontifici, & Prouinciæ pro eo Rectoribus iuſiurando polliceretur. Erat autem hæc Iacobi in tabulis inſcriptio, & appellatio. Iacobus Paganus Epiſcopus Reatinus Flaminiæ, Bononiæ, Comitatus Britonorij in ſpiritualibus Rector, & in temporalibus Excellẽtis viri Domini Caroli Regis Francorum filij, Comitis Andegauenſis pro Sancta Romana Eccleſia Vicarius Generalis; Cæſenates hoc ãno reſtituerunt Opizoni Archiepiſcopo Rauen- *Rubeus ſub hoc Anno, & Carrar.*

uennæ, quæ antea multa abſtulerant, præſertimq; equos; ſponte ne, & vltro an ſollicitati, & forſan iuridicè coacti a Rectore Petro Pagano non liquet. Crederem ſtudio omnimodæ à cenſuris abſolutionis, quæ contra immunitatem Eccleſiaſticã Archiepiſcopo abſtulerat, reddidiſſe piam ſuamet indole Ciuitatem. Rector Paganus male Prouinciam geſſit adeo vt Pontifex eum Romam reuocauerit, atq; abrogata nedum Prouinciæ adminiſtratione, ſed etiam Epiſcopatus dignitate miſere ex animi ægritudine mori ſiuerit, breuiq; id tempore.

ANNO. 1302. Sed hæc poſtea Anno ſcilicet ſequenti verum Anno eodem 1301. Menſe Nouembris die 20. ſiue 12. kal. Decembris, pro Prætore vna, & Præfecto Cæſenam venit Florinus de Ponte

Florius Comes. at cur duos Magiſtratus Prætoris, & Præfecti vnierit, vel vniri permiſerint Cæſenates nulla affertur cauſa. Forte vt digniores homines allicerent dum maior eſſet Magiſtratus exercendi dignitas, vel forte aſtu Rectoris Eccleſiaſtici, vt quem ipſe imponebat Ciuitati Rectorẽ maioris eſſet aduerſus Ciuitatis Magiſtratus auctoritatis. tutior certè erat ad libertatem tuendam diuiſio, quod deinceps in Franciſco Ordelafo ſunt experti. Sequitur Annus 1302. Cæſenæ infauſtus. Ab initio oportet cum Iacobo Pagano Rectore contendiſſe, eius ſcilicet adminiſtrationi malæ infenſam; vnde facile eſt per internuntios Rectoris iniquitatem Pontifici Summo indicaſſe, qui eum Romã retraxit. Neceſſe ſanè fuit Cæſenam, quæ illius ditioni re ipſa non ſpecie tenus vt cæteræ Ciuitates ſubijciebatur iniuſtitiam viri expertam, ac paſſam præcipue eſſe. Succeſſit Co-

Chronicon, & Rub. & Carrar. ſub hoc Anno 1303. mes Rainaldus Concoregia Mediolanenſis, atq; Epiſcopus Vicentinus. Venit hic Cæſenam die 11. Aprilis 1302. cum triduo ante Andreas è Cereto concilium totius Prouinciæ iuſſu Caroli fratris Regis Galliæ, & Prouinciæ Comitis ibidem coegiſſet, quid in eo actum non ſcribitur, ſed de Ciuitatum pace de tributo, & ſtipendio militum pro Prouinciȩ communi cuſtodia iuxta priorum tenorem facile egere: Rainaldus nouus Prouinciæ Comes forte ipſe quoq; ſe vicarium Caroli appellauit; toto enim Carolus Anno 1302. in Italia perſtitit,

atq; ſub fine illius in Galliam pedem retulit poſtquam Florẽtiæ aduerſus factionem Blancorum dictam pro contraria, quæ Nigrorum appellabatur multa iniqua fecit, vel fieri permiſit, adeo vt nobiles, & popularea factionis Blancorum ſectarii magna ex parte eiecti à Ciuitate alio aufugerint loco conciliandi Ciues, quẽ finem aduentus ſui ipſe prætẽdebat, cũ Blanchis expulſus fuit Dantes Poeta celebris, & omnium ſciẽtiarũ peritus, qui exul perpetuo fuit; Rauennæq; obijt vbi eius oſſa in honeſto Mauſoleo pone D. Franciſci conduntur. Poſteri vero honeſtum huc vſq; locum Veronæ retinent. Blanchi expulſi Foroliuium omnes (Platina teſtante) petierunt, vt Ghibellina factio cuius ſtudio, & viribus Ordelafi dominabantur multo firmior in ea Ciuitate euaſerit. Cęſenates interim Caſtra Falcini, & Caſalboni aggreſſi recepere, cumq; diu cum Ariminenſibus de finibus contendiſſent, eaq; de cauſa non ſemel pugnaſſent dulcedine pacis deliniti cum illis tandem conuenere limitibus die 6. Auguſti à Mari ad viam Æmiliam concorditer poſitis: erat tum Prętor, & Præfectus poſt Florinum e Ponte, Carrario Mazolinus de Mazolinis Brixienſis, qui malis ominibus venit. Hæc de ipſo Annales noſtri habent. *Dominus Mazolinus de Mazolinis de Brixia venit pro Poteſtate, & Capitaneo Cæſenæ, qui proditor fuit Populo Cæſenæ, & finito eius officio cum magno oprobrio de Ciuitate diſceſſit, nec etiam totum ſuum habuit ſalarium.* Sed de eius actis quæcunq; conijci poſſunt, poſtea. Foroliuij vero kal. Septembris actio manifeſtariæ rebellionis contigit. Erat Ciuitas ſub Ordelaforum verè dominio, qui tamen inani quodam Rectorum cultu ſubiectionem ditioni Pontificiæ profitebantur. Rectores tamen, & Duci ſe intelligebant, & ad veram non ſimulatam ſubiectionem reducere aſpirabant. Id cum Foroliuij Rainaldus Prouinciæ Comes etiam ſi leniter (arbitror) tentaret tyrannidis zelotypia, quę ſęua eſt, ideo perturbauit Ordelafos vt concitatum per operas ſuas Populum in mortem Comitis immiſerit. Lethali itaq; vulnere percuſſus euaſit tamen, & quod pro miraculo habitũ eſt, celeriter ex vulnere conualuit.

Portus Cæſenaticus poſitus.

Cæſenates vero die 5. Septembris Caſtrum in litore Maris Porto ibi effoſso poſuerunt,munitoq;muris,& propugnaculis præſidium impoſuere: At erga florentem Ciuitatem maximas turbas odium aliquorum, inuidia aliorum excitauere. Fridericus Comes Montefeltrius, & Vgutio Fagiolanus,qui turpiter fuerant à Ciuitate expulſi odio efferebantur, & vltionis deſiderio exardebant; factionis etiam ſtudium Ghibellinæ in qua primores erant commouebat: ipſa enim vt Eccleſiaſticarum partium ſequax contrariæ potius adhærebat. Bernardinus etiam Polentanus iniquo aduerſus eam animo erat, quod res ipſa oſtendit. Cauſę autem irarum plures. Cum Vicecomes eſſet pro Archiepiſcopo Caſtrorũ,quę in agro, & prope agrum Cęſenę Eccleſia Rauennas poſſidet occaſionem frequentem habebat diſſidendi: aliqua enim Ciuitas occupauerat,aliqua vt ſua flagitabat, inde interdum in vectigalibus,vel portorijs exigendis rixę. Nouus verò Portus effoſſus ac apertus,vt poterat imminuere concurſum nauium ad Portũ Ceruię, adeoq; vectigalia Ciuitatis, & Bernardini Prætoris,& Domini,valde vtriuſq; animos irritauit: quocirca Ciuitas vrgebat per ſe pronum Prętorē,ſed intimius quoq;oderant Tyranni eam ſedē Eccleſiaſticæ libertatis,quę animos faceret, & commoditatem pręſtaret Comitibus pro Pontifice Prouincię antiquam auctoritatem, & iuriſdictionem recuperandi: cum ergo ij omnes per internuntios conuenerint inuadere Ciuitatem tum nullo fędere fultã quinimo Ciuitatibus olim amicis Foroliuiô, Fauentię, Imolę, ob factionis diuerſitatem inuiſam. Pacti etiam quibus ſinguli, & quantis copijs inſtructi venirent. Fridericus,& Vgutio Feretranis nedum,ſed Aretinis (erant Arerini Ghibellini)multis ac exercitis militibus coactis, & ex alia parte Bernardinus cum Ceruienſibus,& Rauennatibus magnum in numerum (acceſſere etiam Oppidani Archiepiſcopo ſubiecti) Cęſenaminopini die 22. Octobris aduenerunt eamq; obſederunt Rainaldus Comes, vel perterritus Foroliuienſium inſultu nihil audebat, vel è Prouincia ad aliquod tempus ſeceſſerat vt cumq;res ſe habuerit nullam opem

tum

tum attulit. Prætor vero idemq; Pręfectus infidus vt Chronica noſtra dicunt, & Carrarius aſſerit neq; erruptionibus, vt mos eſt compeſcuit hoſtem, neq; velitationibus animauit Ciues, neq; Caſtris ſubiectis ſubſidia miſit, vnde hoſtes cum caſtrametati cis, & vltra Sapim eſſent libere à nemine impediti igne, & ferro omnia vaſtarunt, & Caſtra cuncta Reuerſano, & Formignano exceptis cęperunt; montem quoq; S. Marię Ciuitati imminentē, & quattuor circiter ſtadijs diſtantē acceperunt, indeq; Ciuitatem, ſuburbium pręſertim Firenzolam ſubiectum iactis e machinis miſſilibus, & ſaxis vexauerunt, at cum fruſtra tētari Ciuitatem cognoſcerent biduo poſt ad Caſtrum exędificatum in marino litore perrexerunt machiniſq; admotis expugnauere, ſed reſtitiſſet locus opere, & milite munitus niſi Centurionum quorundā venalis fides pretioſo corruptori tradidiſſet. Annales noſtri rem deſcribunt, & deplorant. *Tandem* (inquunt) *cum manganis, & ædificijs iuerunt ad Caſtrū ſupra portum, & illud oppugnauerunt, & ſic cum proditione aliquorum capitaneorum, qui erant in Caſtro illud ceperunt, combuſſerunt, & foſſas repleuerunt. Oh quantus luctus hominum, & vlulatus puerorum. fleuit Ciuitas, (vt Rachel filios) de opprobrio, & iniuria, & tunc Cæſena ſine alterius Ciuitatis, & alterius Caſtri adiutorio erat, & hanc proditionem cum ſuis fecerat Mazolinus de Mazolinis Brixienſis tunc Poteſtas, & Capitaneus.* Aliud etiam manuſcriptum eandem Mazolini Pręoris proditionem confirmat. Poſt hęc non ceſſauit Ciuitatis vexatio ab hoſtibus dimiſſa etiam ob ingruentem hyemem obſidione; pręſidia enim Caſtris Archiepiſcopatus tum à Rauennatibus tum à Feretranis impoſita montanam agri Cęſenatis partem vexabāt: ad Septentrionem erant Ceruienſia, & Rauennatia confinia vnde hoſtiles turmę, & alę incertis temporibus inuadentes agrum fatigabant Cęſenates, qui ſolo ſuo milite tot ex partibus occurrere inuadentibus cogebantur. Mazolino ſucceſſit in coniunctis magiſtratibus Pręturę, Pręfecturęq; Ioannes Puntirolus Mediolanenſis vir probus, & ſtrenuus, qui Rempublicam fortiter adminiſtrauit. Verum cum perſeueraret

bellum cognouit Ciuitas requirendum Rectorem, qui nedum virtute, & ſcientia militari, ſed etiam viribus, & auxiliaribus copijs ſibi ab omni auxilio deſtitutę ſuppetias ferre poſſet. Erat is Vbertus Malateſta Glazoli Comes ditione, & clienteli potens, quiq; à Malateſtijs Arimini dominis obtinere auxilia poſſet: cum quibus poſtquam ſe Prætura Cæſenate abdicauit, conuenerat, eaq; occaſione Eccleſiaſticæ parti ſe rurſus adiunxerat proindeq; factione cum Ciuitate communicabat Prętor, & Pręfectus itaq; eligitur miſſoq; oratore, qui electionem ſignificaret, & qui oraret vt finitimæ, & amicę Ciuitatis defenſionẽ acciperet, perpetuum inde obſequium Populi Cæſenatis atq; paratum auxilium quotieſcunq: opus in poſterum fuerit, comparaturũ. Contra vero ſi victoria indefenſę Ciuitatis penes hoſtes ſteterit, incrementum Polentanorum, Malateſtiorum ditioni periculoſum. Feretrani vero, & Vgutionis auctas inde vires, & ob cõtrarietatem factionis, & antiquũ inter familias odium damno futuras. Cauſas vero quam ob rẽ ipſe olim Præturam Ciuitatis indignatus reliquerit nunc mutatis rebus penitus eſſe abolitas. Vbertus libenter Magiſtratum accepit, ſeq: adfuturum breui cnm copijs ſelectoq; milite pollicitus eſt, atq; non dubitare quin Ariminenſis Principatus ſit aduerſus cnmmunes hoſtes opem ſuppeditaturus cum præſertim iam inter hanc, & illam Ciuitatem pax coaluerit, atq; ipſe die vigeſima Ianuarij anni ſequentis 1303. Cæſenam venit Magiſtratumq; iniuit sũmo cum Populi plauſu, qui ex eius aduentu valde recreatus eſt: pręceſſerat aduentum Vberti in Prouincia mors Maghinardi de Suſinana Fauẽtiæ tum, & Imolæ Princeps; obijt is anno 1302. menſe Septembris Imolæ; vir militia ſtrenuus, & in tractandis, exercendiſq; factionibus ſumma aſtutia, & arte. Fuit is ab ortu Ghibellinus, & in Flaminia præcipuus, & perpetuus factionis eius aſſertor, at in Etruria Florentinarum partium adeoq; Guelfarum fautor, & conſtãs defenſor. eiuſmodi diuerſitatis non incoſtantia, ſed grati animi officium fuit. Ortus eſt Maghinardus ex nobili Paganorũ genere paterq; eius Paganus nomine, & cognomine fuit, qui

Ioãnes Villanius L. 2. cap. 148.

fi-

filium puellum moriens reliquit. Vt ergo illi caueret tutelam eius teſtamento Florentinæ Reipublicæ delegauit, quam ſumma fide multaq; cũ pueri vtilitate, & compendio exercuit Reſpublica: gratus; ergo Maghinardus beneficæ Ciuitati aſſiduam illi, & fidam operam quotieſcunq; euocatus fuerit, aduerſus quoſcunq; nauauit. Cæſenæ vero die prima Ianuarij Populus in forum tumultuoſe conuenit, quæ cauſa fuerit tumultus, & conuentus à nemine exprimitur. Forte renunciatum aliquod ab hoſte damnum exaſperauit plebem, quę ideo armis captis aduerſus hoſtem duci ſe non autem deſidem in Ciuitate detineri poſceret, nobilitas tamen in partem aliam à tumultuante plebe ſeceſſit, verum in eo ipſo ſecceſſu, ac congregatione diſſidentium factione nobilium, vel mutuus aſpectus odia incendit, vel fortuitus aliquis impulſus ſpecie iniurię ad arma Articlinoſq; & Caleſidios traxit, vt euaginatis armis Teodericus Caleſidius Vbertinũ Articlinũ vulnerauerit, ita Chronicõ noſtrum. *Sed Vbertinum de Articlinis Teoderitus de Caliſidio in ipſo furore Populi vulnerauit*. Vt idcirco errent, qui Teodericũ ab Vbertino vulneratũ aſſerunt confirmat hoc ipſum, id quod illi etiam fatentur, Teodericum cum filijs a Ciuitate receſſiſſe, fuerat is ſcilicet, qui ob vulnus inflictum pænæ obnoxius erat; ad quam declinandam receſſit. Sub hac igitur animorũ ebullitione Vbertus Prætor, & Præfectus aduenit, at acceſſit etiam Rainaldus Prouinciæ Comes, qui annitente ſcilicet etiã Prętore, conciliare Articlinos, & Caleſidios conatus eſt, & voti compos fuit, adeoq; Cæſenam Teodericum, & filios reduxit, oſtenditq; palã Ciuibus dum à ſæuo hoſte bello vrgerentur ſi inter ſe diſſideant eam ipſam diſcordiã aperiturã hoſtibus portas Ciuitatis, at ſi vniti, & cõcordes repugnent, cur nõ ſperent ſe tandem victoriam obtentutos? cũ nouæ vires ex nouo Prætore, & Præfecto acceſſerint, & maiores ab inclita eius familia ſubĩde ſperẽtur? & hoſtes ij ſint, quos alias ſuis ſolis viribus Cęſenates fregerint. Caſtra Archiepiſcopatui ſubiecta, & ad Vicecomitẽ ſpectãtia, quę aduerſus Cæſenã militabãt, erãt Salianũ, Mõs Augutus, Soriuolũ, Dielagardũ, Rodianũ, Caſalecchiũ.

Chronicon, item Carrarius, & Rubeus.

Quæ

Chronicon Petri de Aquar.

Quę cũ propĩquę Ciuitati ſint,& ãtea, vt nũc etiã arcto comercij vinculo illigata, tũ tamen inimicis adherebãt, plures tamen eorũ inuitos aduerſari, credere opportet,& hinc natũ forte Seriuolæ disſidiũ quod Chronicõ noſtrũ narrat. *Sub 1303.* (inquit) *prima nocte diei veniẽtis 24. May expulit principaliter Timadeus de Seriuola extra dictũ Caſtrũ Seriuolæ Vguzon Rambertinum, & Rubeum de Maluiſinis de Seriuola.* Verum Cęſenæ maximum incendium caſu excitatum combuſſit vniuerſum Palatium Populi, partemq; Palatij magni,& ſacellum communis (capellam vocat Chronicon) cũ circunſtantibus domibus, erãt eiuſmodi ędificia vbi nunc platea reperitur. Extra vero Ciuitatem cum bellum perſeueraret, quod ſolum Anno 1305. pace inter partes inita, finitum eſt; oportet multas hinc inde irruptiones,& excurſiones & velitationes fuiſſe (non fuit certe ſupremis copijs pugnatum,) quarum tamen mirum ſilentium, vt eſt Scriptorum tunc temporis in geſtis deſcribendis maxima ſterilitas. Rubeus dicit ſub aduentu Vberti Glazoli Comitis Cęſenam ipſam acriter vrgeri à Bernardino Polentano, at quo inſultu, qua inuaſione, & impreſſione ne verbum quidem ſubiungit niſi, quę anno ſequenti ad Riuerſanum acciderant, quę ſuo loco referam. In eodem Anno 1303. immorãdo Genus Trauerſariorum exciſo Trauerſaria Oppido per Rauẽnates, immo Polentanos, atq; omnibus bonis ſpoliatum in Tuſciam aufugit demumq; ſtirps ea clara ad inopiam redacta poſteros habuit in Oppido Portico fabriferrariam exercentes; ſed enormius fuit id quod eodem hoc anno Bonifacio Pontifici accidit, qui Ananię in paterna domo captus fuit iuſſu Philippi Gallię Regis opera vero Nogaretij Galli,& Sarrę Columnę, atq: in cuſtodia habitus à qua, & ſi breui liberatus fuit, tamen ex tanto in ſe ſupremę dignitatis contemptu Princeps, magno, & elato animo breui mortuus eſt. Facinus hoc indignum Chriſtiano orbe cõtigit die 6. menſis Septembris; obijt autem menſe ſequenti die Octobris 12. Rex autem Gallię nuntijs certior de Pontificis captione factus exultauit: at breuem lætitiam conſequuta eſt longa malorum ſeries, quę ipſum,

&

& filios vexauit, tandem ſoboles eius vniuerſa defecit. Dicitur Epiſcopus Anſionę magnę ſanctitatis habitus cum ex Tabellarijs ad Regem pergentibus factum audierit onmia quę poſtea aduerſa Regi acciderunt, prædixiſſe. Anno iam præcedente Blancos, & cum eis Ghibellinos opera Caroli fratris Regis Galli Florētia eiectos magna cū eius Ciuitatis perturbatione, & direptione diximus, ipſoſq; Foroliuium, & in Romaniam veniſſe, aliqui etiam Bononiam conceſſere, quæ Ciuitas ſibi etiam à Carolo metuens, quem uenturum credebat, magnis pręſidijs, & operibus ſe muniuit, at inter cætera munimēta cū Ciuitatibus Romaniæ Carolo aduerſis, quæ Blancos ſuſceperant Foroliuio, Fauentia fædus contraxit, atq; ita Bononia ex Guelfa facta eſt Ghibellina, idcircoq; non ſemel copias in Etruriam in fauorem Blancorum, ac ſubſidium miſit vt poſtea intelligemus. Maxima hęc rerum permutatio, atq; magnū Ghibellinæ factionis in Flaminia incrementum in maiore diſcrimine Cæſenam Eccleſiaſticarum partium ſtudioſam ponebat, nec Comites in Prouinciam à Pontifice miſſi, quicquuam virium habebant, neque etiām qui reſidebant Cæſenę prohibere ne inferretur ſedi ſuæ bellum potes erant. certum eſt i[illegible]-cias fuiſſe inter Imolam, Fauentiam, Foroliuium, Caſtroca[illegible]ī, Bagnacauallenſes, & Rauennates, quarum confirmatio m[illegible]-ſis vndiq; mutuo Legatis quæſita poſtea eſt anno 1304. Non. Februarij nulla mentione Cæſenatum, & Ariminenſium facta: immo cum negotiatio ea de inducijs eſſet, tū teſtatur Rubeus bellum Bernardini Polētani aduerſus Cęſenam perſeueraſſe, quę deinceps repetemus. Satis ſit nunc dixiſſe hæc ad repræſentandum Cæſenæ ſtatum periculis vndiq; expoſitum, cum palam ob factionem reliquę Ciuitates aduerſarentur, & ob ſtudium libertatis Principes Ariminenſes non ex animo fauerent, & in Comitibus Prouinciæ Pontificis nullum eſſet auxilium, aut firmum præſidium. Vbertus Rector tamen Ciuitatis egregie eam tuebatur, & Malateſtics Ariminenſes ſuppetias diſſimulando tuliſſe veriſſimile eſt. Eodē Anno die 23. Octobris in Pontificem aſſumptus Nicolaus ex Dominicana fami-

Rubeus ſub eodem āno.

lia

lia Cardinalis Hoſtienſis,& Benedictus Vndecimus dictus, at à Platina Nonus vocatus. Chronicon noſtrum inertem prorſus Pontificem aſſerit,at contra Platinam,& reliquos (vt fatetur) Scriptores. Certè Flaminiæ noſtræ vix manum admouit miſit ſolum anno ſequenti pro Comite Tebaldum Bruſatum Brixienſem, at abſq; milite, ſed anno eodem 1303. quem nunc deſcribimus, Benedictus abſoluit ab omni cenſura Ioãnem, & Iacobũ Columnios à Bonifacio damnatos,& ex Cardinalium cetu expulſos,atq; bonis omnibus multatos: reſtituit is omnia bona,purpuream tamen infulam non reddidit. At ad noſtratia deueniendo miſit anno ſequenti 1304. Thebaldũ Bruſatum magna cum facultate Prouinciæ noſtræ, Comitatus Britnnorij,& Bononiæ Comitem, ac Rectorem, at paruo cum famulitio, & nullo vt videtur milite. Hic perpetuo fermè Cæſenę reſedit,venit hic die 5. Februarij anno 1304. perſeuerabat Vbertus Prętor, & Præfectus. Conditio Ciuitatis omnibus alijs auxilijs deſtitutæ cogebat eã tolerare nedũ, ſed etiam expetere magiſtratus continuationem. Ob eiuſmodi continuationem Rubeus vocauit Vbertum fermè Cæſenæ Principem eodem tempore induciarum, quam diximus inter Flaminios confirmatio, quæri cępit. Hæc ex verbis Rubei. *Induciarum autem* (inquit) *iam factarum inter Flaminios tempore ad exitum fermè perducto illas renouaturi Foroliuiani, quorum erat Prætor Franciſcus Carp gnũ Comes, Præfectus Zapitinus Vbertinus, Dragolium Faſolum, & Naſcimbenum Lizerum: Fauentini Peregrino. Gallutio Prætore, Comite Tancredo Mutilianenſi in Tuſcia Palatino Præfecto: Ioannem Faſolum Scribam: Forocornelianicum eius Vrbis Præturam Bandinus Paganus, e Siſi ana Præfecturam Pocaterra e Montiliano gererent Ioannem Mauſignanum: Albericus Polentanus, qui ad oppidum Polentam ſe cum fratribus receperat: Hieremiam, & Franciſcum fratres: Bagnacaualenſes Iordanem Brandolum: Caſtrocariani Bontium Tobedum Legatos Ceruiam miſere, qui apud Bernardinum Polentanum Cæſenam adhuc bello vrgentem inducias cũ Ratennatibus renouarẽ.* Hæc Rubeus. Cõſtat ex his inter quos induciæ eſſent, vtq; ab

pag. 509.

ſuq anno dicto 1304.

illis

illis Cæſenates excluſi quibus cum Bernardinus aliorum ſocius nondum expirato induciarum primarum tempore bellabat. Subiungit vero Rubeus Menſe Maio fuiſſe inducias priores inſtauratas. Succeſſus vero belli inter Polentanum, & Cęſenam hic tum à noſtro Chronico, tum à Rubeo refertur. Cum Riuerſanum Cæſenę pareret ſub dominio tamen Alberici, cuius duo filij Cæſenę morabantur Reipublicæ ſtipendia capientes. Nunciatur Vberto Prætori, & Magiſtratui Albericum, & Maranos oppidanos à Polentano corruptos velle illi Caſtrum dare, & forte prędium accepiſſe. Cum inditium confirmaretur, tum Prętor capi iuſſit Alberici filios, eoſq; vinctos ſecum cum magna militum manu ad Caſtrum perduxit, cumq; occludiſſet portas Albericus furcas in conſpectu eius erigi Vbertus iuſſit, minitatus filiorum ſuſpenſionem niſi portas recluderet; & non dedentibus ſe Oppidanis uinctos iuuenes ſuſpendi iuſſit, vnde fracti ab eo ſpectaculo Pater, & Fratres ſe dedidere, & ſemimortuos iuuenes liberauere, qui etiam ſuperuixerunt. Hæc aduerſus inſidias inimici fecit Ciuitas, at aduerſus uim quę facta ſint in tanta ſcriptorum ięiunitate verbis Rubei expediemus. *Horũ Cæſenatum* (inquit) *vti ſupra memorauimus Prætor, ac fere Princeps Vbertus Malateſta erat ab GlaZolo Comes. Illorum Ceruienſium Bernardinus Polentanus, qui ambo non minus publicè Rauennatis præſertim Eccl.ſiæ nomine Polentanus, quam priuatim incendijs, incurſionibuſq; ſe ſe inuicem hoſtilem in modum perſequebantur dum Polentani Ceruienſiumq; partes incolæ Sal.ani, Montis Augutij, Soriuoli, Diolaguardi, Rodiliani, & Caſaleccbi Rauennatis Eccleſiæ auctoritatem ſequentes magno ſtudio fouerent.* Hæc Rubeus, qui cum neque militum Rauennatum pro Bernardino, nepue Feretranorum auxilij meminerit neſcio an omnium Cæſenæ aduerſariorum mentionẽ faciat nõ enim veriſimile Bernardinum, qui ſæuo adeo animo in Cæſenates eſſet, incremento illi uirium renunciaſſe, neq; etiam veriſimile dum pro ditione ſimul Archiepiſcopi certaretur Rauennates ſubſidium detraxiſſe, quod etiam ſedauit

Feretranum hoſtem (quem intelligemus iterum bellum Cæſenæ intuliſſe) vt non ſit proſequutus inchoatam belli ſocietatem, militem ſaltem ſubmittendo montano hoſti, atq; à Feretranis finibus per deuia Montium non remoto? Nos in manuſcripto quodã noſtro legimus pugnatum eſſe inſtructis aciebus inter Cęſenates Vberto Duce, & hoſtes Duce Polentano. Victoriam penes Vbertum, & Cæſenates ſtetiſſe. Vtcumq; res habuerit reſtitit hoſti Ciuitas ſua conſtantia, & Vberti virtute, quem ideo in Magiſtratu du retinuit. Licet poſtea defuncta periculo non æque libens. At Anno demum ſequente 1305. feſſę mutuis damnis partes pacem inierunt. Quę pax primum decreta fuit menſe Martij à Bruſato Prouinciæ Comite, quo decreto promulgato Lamberrus Polentanus Ceruiam ſe contulit ad Bernardinum ſcilicet Ciuitatis Prætorem, & Præfectum, & verius Principem vt ſuaderet (arbitror) pacem. Profectus eſt poſtea Ariminum nimirum vt Malateſtę, ac Malateſtini auimum captaret, cuius auctoritate Vbertus Cæſenę Prętor facile duceretur: nemo ſane prudens bellum illud laudaret, cuius impenſa magna, & fructus ſolum mutuę direptiones, & vaſtitates. Iuſſio tamen, & decretum Comitis non cohibuit arma, ſęuiebat adhuc bellum, ſed interpoſita etiam Bononienſium opera, tandem Menſe Maij die vigeſima tertia pax coaluit Arimini in D. Columbæ choro coram Malateſta e Veruculo, & Malateſtino filio, & Domino Rubeo nonnulliſq; alijs. Tabelliones, qui in publicas tabulas ſimul pacem redegerunt, fuerunt Ioannes Fantinus Cæſenas, Renutius Frannoli Ceruienſis, Guido e Monte Leone. Hiſce vero ſolemnitatibus celebrata pax. Guidutius Opizonis Procurator Vberti Malateſtæ Glazoli Domini tanquã priuatę perſonæ, & Bartolus Bonfiliolus Syndicus, & Procurator Vberti eiuſdem Prætoris, & Pręfecti Cęſenæ nomine eius Reipublicæ ex altera parte, & ex altera Auenſor e Fautis Tabellio Ceruienſis Procurator Bernardini Polentani filij Guidonis, filij Lamberti vt priuatę perſonę, & Syndicus, ac Procurator eiuſdem Bernardini Prętoris Ceruię nomine eiuſdem Reipubli-

bli-

blicæ venerunt interpoſito pacis oſculo ad legitimam, veram, & puram pacem, & concordiam ad honorem, ac reuerentiam Dei, & Beatiſſimæ Virginis Mariæ, & Beatorum Apoſtolorū Petri, & Pauli, & Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ nec non ad honorem Thebaldi Bruſati Brixienſis Militis, & Comitis, Rectoris Prouinciæ Romaniæ pro Eccleſia Romana, propter pacificum dictarum Rerumpublicarum ſtatum perpetuo duraturum. Hæc vero in contractu pacis expreſſa fuere. Condonare ſcilicet ſibi inuicem partes, & communi nomine, & ſingularum perſonarum, & Ciuitatis, & territorij omnia incendia, homicidia direptiones, deprędationes, & omnia damna, iniuriaſq; verum in eiuſmodi remiſſione non includi iurium cuiuis competentiū de Portu in litore Maris, de quo Portu eſt præcipua controuerſia inter eas Ciuitates. Pacti deinde ſunt, ſi qui ex ſocijs, vel ſequacibus eiuſmodi pacem noluerint amplecti nullum eis fauorem partem, ad quam ſpectant, præſtituram? Cæſenates tum Ciuitatis, tum territorij incolas libere poſſe per Ciuitatem, & territorium Ceruiæ Terra, Mariq; idemq; contra licere Ceruienſibus per Cæſenam, & Cæſenate. Abolenda eſſe, & tollenda vectigalia omnia tempore belli impoſita? Cum ſententia à Bononienſibus inter inter Cæſenates, & Ceruienſes lata Anno antecedente menſe Aprilis reijciatur veluti iuri repugnãs à Cęſenatibus, conuenere totã rem ad Comitis Prouincię iudicium deferendam. Hæc tamen demandari Comiti tanquam iudici, non tamquam arbytro. Interim vero nihil innouetur. Si vero intra triennium iudicium eiuſmodi à Comite non abſoluatur res in eodem ſtatu permanere opportere, quo ſe habent lite pendente adeo vt nulla interim innouatio fieri queat. Quòd ſi intra triennij interuallum poſſit iudicium terminari, & de controuerſia decerni, ambæ partes pro eius abſolutione inſtent. Cęſenatibus licere vinum, & cæteras ad Cæruiæ Portum deferre abſq; vllius vectigalis ſolutione non tamen abſq; teſſera Ceruienſis Reipublicæ, quę gratis concedi debeat. Exulibus Riuerſani, Laſtagnaniq; fructus prædiorum ſuorum permitti ſicut incolatum Cæſenæ

tum in Oppidis (modo velint) ſuis cum immunitate à vectigalibus. Homines Saliani, Soriuoli, Budigliani, Caſalecchi, Diolaguardi, Montis Agutij in vigeſimum vſq; annum libere poſſint frumenta, ac ſegetes prædiorum ſuorum in agro Cęſenati exiſtentium libere ad loca ſua aſportare, vt Prætore olim Cæſenę Malateſtino poterant. Poſſint etiã frumenta quocunq; velint molenda adducere cũ Cæſenate tamen teſsera eis abſq; difficultate concedenda, vt Malateſtini tempore ſoluto vectigali, quod tum ſoluebant. Soluerent tamen ea vectigalia, quę ex antiquis tabulis conſpicerentur ſolui ſolere. Si vero nihil cõſtaret ex tabulis, Malateſtini declarationi ſtandum. Pœnam pacem violantibus mille marcarum argenti ſtatuere. Hæc ergo ex Carrario fermè ſcripſi, quæ Chronicon, & Rubeus reticuerant. Rubeus tantum eã conditionẽ numerat, quod non armis, ſed ſcripturis ac legibus apud Pontificem, aut Flaminię Rectorẽ certaretur. Ceſſatũ hoc modo, & tempore ab armis, remanſitq; abſq; Portu Cæſena, quæ tamen poſtea ãno 1314. illum rurſus effodit, & ædificauit Caſtrum, qui Portus adhuc vſq; viget, ædificijs, & habitationibus plurimum auctus, licet nullis mænibus foſſaq; cinctus: ãtiqua tamen arce, & noua turri munitus. Quieuit Ciuitas ab eiuſmodi bello ſub regimine eiuſdem Vberti, qui continuatione imperij maiorem ſibi auctoritatem vindicauerat, cũ præſertim imperij in his partibus Põtificij auctoritas iam decreſceret, cauſa autem hæc erat decrementi. Mortuus eſt Benedictus Pontifex anno 1304. die 5. Iunij poſt cuius obitum Pontificium incerregnum annum inſuper, & menſem durauit, in quo interregno tyranni Prouincię valde intenderunt vires, & Comitis contra diminuta poteſtas. Fuit in Pontificem electus Belrrandus Gotho Gallus Burdigalenſis Epiſcopus, vocatuſq; fuit Clemẽs Quintus, qui Cardinales, & Romanam curiam in Galliam auocauit, vbi annos deinceps ſeptuaginta duos manſit, maxima cũ Romę Italięq; iactura Abſente ergo Pontifice Rectores inde miſſi ſine armis, nullius auctoritatis erant: armati autem plerunq; Prouincię, & Ciuitatibus oneroſi fuerũt, tumultuoſamq; adminiſtratio-

tio-

tionem exercuere. Progreſſum ſubinde intelligemus. Interim inſero Chronici noſtri verba ad trāſmigrationem pertinentia Romanæ aulæ in Galliam. *Et eodem anno 1305. in feſto B. Michaelis Camerarius Domini Papæ, cum comitiua maxima tranſiuit per Cæſenam deferens ſecum Coronam, qua coronari debebat idem Clemens, & quaſi tota curia exceptis quibuſdam Cardinalibus cum maximo ſudore iuit in Franciam. Idem vero Clemens Dominum Iacobum, & Petrum de Columna, quos priuauerat Bonifacius Octauus reſtituit in ſtatu priſtino.* Pręceſſit ea, quę nunc narramus, defectio Ciuitatū Mutinę, & Regij ab Azone Marchione Eſtenſi. Ioannes Villanius ob libertatis ſtudium, & deſiderium nimis forte oppreſſas ſcribit Ciuitates illas à Marchione menſe Februarij defeciſſe. At Cæſenę ubi curia veluti dictum fuit generalis Flaminię reſidebat Iacobus Bruſatus Vicarius generalis fratris ſui Thebaldi Prouincię Comitis, pręcepit miſſis ad eos literis Lamberto Baſerghio pratēſi Prętori, & vniuerſitati ruſticanę Imolæ, atq; eius Pręٌtori (vocant Maſſarium) vt coram ipſi ſe iudicio ſiſterent ad reddendam rationem, quam ob rem ſubiectis Comitis Cunij tributa impoſuerint, & exegerint cū Comites nullo eos pacto ſubeſſe Imolenſibus aſſeuerarent. Pręcipiens ne interim eos grauarent pęna arbitraria impoſita niſi paruerint. Vt conſtet Comites ius dixiſſe, & iuriſdictionem exercuiſſe in Prouincia, vel conatos eſſe exercere, at nulla, aut minima poteſtate nam iuſſui eius quo conciliari Polentanum, & ſequaces cum Cæſenatibus imperauerat, neutra pars paruit, ſed opera poſtea Bononienſium coaluit. Conſtat etiā Comitē, & Curiam Prouincię Ceſenę reſediſſe, quod nuper dicebā. Erat etiā hoc āno Fauētia Guelfa, adeoq; eiuſdē cū Cęſena factionis, quę tamen anno 1202. Ghibellina erat cum Blāchis Florentinis e patria extorribus ſuppetias mittere decreuerit, ad idq; à Bononienſibus auxilium peteret, miſſo Guidolino Zafalono Oratore, ac impetrauerit. Ghibellinam tum fuiſſe nil mirum, nam etiam Maghinardus viuebat, at poſt eius mortem, vel ſtatim, vel aliquo poſt tempore ad Eccleſiaſticas partes redijt. Foroliuiēſibus

bus ſemper Ghibellinis exiſtentibus, tũ Ordelafis regentibus, tum ex Blancorum Florentinorum, qui ad eam Ciuitatem magna ex parte confugerunt, receptu. Quocirca ea fuit deinde Scarpettæ Ordelafi Foroliuiẽſis tyranni auctoritas, & potentia, vt exercitus ex Bononienſibus, Imolenſibus, Fauentinis, Foroliuienſibus coacti in ſubſidium Blancorum aduerſus Florentinos profecti, fuerit is Generalis Dux, licet in irritum reciderit expeditio. Prætereaq; cum à Marchione Eſtenſi numeroſas copias armanti Bononienſes ſibi timerent à Ciuitatibus Foroliuij, Fauentiæ, Imolæ, vt à confederatis petierunt, & obtinuerunt auxilia, vt eaſdem partes Ghibellinas ſcilicet vtq; tum vocabãt Blancorum tuerentur tum omnes, Anno nimirum 1302. at 1306. magna commutatio, nam Bononienſes vt refert Ioannes Villanius Lambertatiorum factionem expulerunt pæna impoſita mortis, & bonorum publicationis ſi quis in Ciuitate, aut territorio remanſerit. Tum fæderis mutatio, nam paulo poſt intelligemus Bononiam Cæſenam, & Ariminum fædere alligatas: hoc quod dicit Ioannes Villanius confirmat Chronicon noſtrum, quod refero. *1306.* (inquit) *die vigeſima Maij Bononienſes expulerunt Lambertatios de Ciuitate, & Blancos de Tuſcia, qui quaſi cum ſuis amicis Bononiæ videbantur regere terram.* Ghirardatius ſcribit tumultum Populi aduerſus Lambertatios fuiſſe kal. Martij non die 20. Maij vt ab aliquibus ſcriptum aſſerit. Noſtrum autem Chronicon die ſecunda Maij niſi forte ſcriptoris, & exemplaris error legenda in exemplo ſecunda pro vigeſima, ex hoc ergo tempore Bononia Guelfa reddita cum Cæſena, & Arimino conſpirabat Fauentia vero ad Ghibellinam partem tranſierat rurſus eodem anno prid. Idus Ianuarij, exſcribo verba Chronici noſtri dicit autem. *1306. indictione quarta die Martis quarta Ianuarij Scarpetta de Ordelafis de Foroliuio, vna cum Comite Bandino de Mudigliana Poteſtate Ciuitatis Fauentiæ expulit de dicta Ciuitate Dominum Guidum Raulum vulneratum quaſi ad mortem, & Tancredum fratrem ipſius Comitis Bandini Capitaneum dictæ Ciuitatis ſimul cum Domino Guidone, & fecerunt reuerti Acheriſios.*

lib. 8. c. 83.

menſe Septẽbris.

Lib. 15.

At

At Bononia licet Guelfa reddita die 22. menſe Maij eodem Anno graue commiſit piaculum in Legatum Pontificium Cardinalem Neapolionem Vrſinum à Pontifice huc cum ampla auctoritate miſſum. Extendebatur autem Legatio nedum ad Flaminiam, & Bononiam, ſed ad Tuſciam, ad Marcham Taruiſanam ad Patriarchatum Aquileienſem, & Gradenſem, & Archiepiſcopatum Rauentatem, & Ciuitatem Ferrariam, & Diœceſim ad Archiepiſcopatum Ianuenſem Inſularũ quoque Sardiniæ, & Corſicæ, & Venetiarum partes, & alias partem eam circum adiacentes. Hunc primo magna cum reuerentia ſuſceperunt Bonienſes, at cum in tractanda pace inter Blancos, Lamaertatioſq; eiectos, & Ciues reſidentes in ſuſpicionem deuenerit ne Blanchis faueret populus furens ad Epiſcopum vbi reſidebat Cardinalis accurrens in virum Sacrũm inſaniſset niſi Bernardinus Polentanus tum Bononiæ Prætor leni ſermone monuiſſet, quantum eſſet delictum, & quam ab vniuerſo Orbe Chriſtiano execrandum id quod moliebantur, homines mitigaſſet. At Cardinalis occulte ex ea Ciuitate recedens per deuio tramites Forum Cornelij abiuit, ex eo loco diris Ciuitacem deuouit Sacramentis, & Sacrificijs interdixit: Publica Academia ſpoliauit, excommunicatione impoſita Doctoribus, qui ibi profitereotur, & Scholaribus, qui illos audirent, adeo vt Doctores, & auditores Patauium profecti ſint. Miſſisq; ad omnes legationis ſuæ Populos literis vetuit conſuetudine Bononienſium vti, multoq; magis vllum illis auxilium præſtare. Ghibellina etiam factio Mediolani depreſſa eodem anno fuit, eiectus enim fuit e dominatu illius Ciuitatis Mathæus Vicecomes, & Turriani reſtituti, quod reuolutionum eo anno factum aduerſum experti tum Malateſti nam Faneſtres Pandulfum Malateſtam eiecerunt, tum Prætorem nomine ſed re dinaſtam, licet quingentis equitibus, & trecentis peditibus pro cuſtodia cinctus eſſet. Piſaurenſes factum Faneſtrinum imitati eundem Pandulfum Prætorem de Ciuitate expulerũnt. Sequuta eſt earum duarum Ciuitatum ammiſſionem Senogalliȩ etiam ammiſſio. At magis tetigit Cȩ die 3. Aug.

ſe-

ſenam Britonorij cõmutatio. Erant Britonorij vel potentes, vel etiam Domini in hoc enim Chronica diſſentiunt Calbuli Foroliuienſes Ordelafis inimici. Inter Britonorij primarios erant Mainardi, quorum primus Albergutius, qui Mainardi Bulgaros contrarię factionis homines ex ea patria extorres egerant. Erant Mainardi eiuſdẽ cum Calbulis ſectę vna Ordelafis inimici, at ea demum euaſit Calbulorum inſolentia, vt Albergutius Mainardus clam cũ Ordelafis facta pace eiecerit Calbulos; vſq; adeo acrius eſt odiũ cũ inter amicos accẽditur. maluit preęſſe Ordelafos, & vna reſtitui Bulgaros contrariæ factionis, quam tolerare Calbulorum, vel dominatum, vel potentiam. At aucta Ordelaforum potentia grauis fuit Cæſenatibus, & proximi belli ſeminarium. Pinus Ordelafus ſtatim atq; in eorum dominium Bertinorium venit, in eo Oppido magnificas ędes extruxit: ſub hęc Malateſta Pandulfi pater audita tot Ciuitatum defectione ad res ſuas ſarciendas relicta Mediolani Pręturа, quam tum gerebat, Ariminum aduolauit. Interim Neapolio Cardinalis Legatus Imola, Fauentiam, & Foroliuium iuit, in qua Ciuitate expectauit e campania alam trecentorum quinquaginta equitum, & centum peditum cum quibus Imolam reuerſus, inde in Etruriam tranſiuit ad componendas eius Prouinciæ diſſenſiones, & vere ad reducendos Florentiam Blancos. Pontifex enim tum Nigris vt refractarijs auctoritati Eccleſiaſticæ iuſſui ſcilicetq; Cardinalis Pratẽſis, erat infẽſus: licet enim Nigri ſe Eccleſiaſticæ partis ſtudioſos iactarent, at id obtentui ſumebatur ad ſpoliandos bonis, & Patria aduerſarios, & Pontificem tranſalpinum turbis Italicis inſuetum, cui nomen vani diſſidij factionũ ſcilicet odio iure meritò, erat Guelfæ factionis nomen non alliciebat, ſed potius irritabat: contra vero Blancorum, qui patriam, qui bona ſua ab iniuſte occupantibus repoſcebant petitionem honeſtiſſimam dignamq; Pontificio fauore exiſtimabat. Hæc ideo præfatus ſum vt ratio conſtet, cur Ciuitates, quę ſtudiũ Eccleſiaſticarum partium profitebantus aduerſus Cardinalis expeditionem Cęſena, & Ariminum quoquo modo fuerint,

&

& Ghibellinæ tum Ciuitates Foroliuium, Fauentia, & Imola, tum illi fauerint. At ſequenti mox anno 1307. partium virus iam conceptum in his noſtris Ciuitatibus mirum in modum,& non felici Cæſenatibus euentu errupit. Erãt Ghibellinæ factionis, ac fæderatæ in Flaminia, Imola, Fauentia, Foroliuiũ, Forum Pompilij, & Britonorium, licet tunc, & ex aliquo iam tempore tenuis Popilienſium memoria. Ex altera parte Cæſena, & Ariminum vnitę erant, & Guelfæ factionis. exulabat, vt rebellis à Ciuitate Cæſenę Pocaterra de Montiliano, qui cum aduerſarijs ſentiebat, adeoq; Præfectus Imolæ fuerat, vt antea diximus: cum is ergo inter Proceres Cæſenates, & factionis Ghibellinæ eſſet; habebat etiam in ea Ciuitate licet extorris adhærentes, quorum vnus Biriola de Giugnolis Cęſenas clam conuenit cum Pocaterra ſe illi Caſtrum Lugarariã Cęſenatis agri traditurum, interimq; vt traderet conatus eſt ipſe occupare: at non eſt voti compos factus; fuit autem irritus eiuſmodi conatus quin contra vigilantiores reddidit ad ſui cuſtodiam Ciuitatem, & Vbertum Malateſtam Prætorem, ac prefectum, vnde in militari vigilia perpetuo manebant. Cum & extra hoſtem numeroſum, ac validum: intus vero Ciues aliquos ſuſpectos, (ſed incerti quos) haberent, dum ergo attenti ad omnes hoſtium motus perſtarent, intellexere Comitem Federicum Montefeltrium, vna cum Foroliuienſibus magnam militum manum ducturos in ſubſidium Neapolionis Cardinalis, quem Florentini in Aretij Ciuitate obſidebant, iuerat in Tuſciam Cardinalis vt dixi ad conciliandos Florẽtinos, & reducendos Blancos: at Nigri, qui eos eiecerant ne Legatum quidẽ Florentiam admiſere. Cardinalis ergo poſtquã in eos Eccleſiaſtica tela cõtorſit eſt etiã ferro aggreſſus. Cõfidebat autẽ exulũ amicos, qui ĩ Ciuitate remãſerat appropĩquãte exercitu, in eorũ ſubſidiũ tumultũ cõcitaturos, quo aperirẽt ĩ Ciuitatẽ aduenictibus aditũ, idq; ipſimet exules, & ſperabãt, & euenturũ iactabãt. At irrita fuit ſpes omnis; vnde Florẽtini, quorũ validiores copiæ erãt Cardinalẽ Aretiũ vſq; repulerũt, ibiq; obſidione cinxerũt. At vero vndiq; & ex Tuſcia, & Latio,

& Flaminia accurrunt milites in Cardinalis ſubſidium. Quo circa Florentini obſidione ſoluta domum remearunt, veriti inſuper ne dum ibi conſiderent ex alia parte nouæ inimicorum copiæ Florentiam inuaderent, & factioſorum fraude introducerentur. Fridericus, & Foroliuienſes Blancorum hi hoſpites, & ambo fautores exercitum coegerunt vt Cardinali Blanchis fauenti ſuppetias ferrent. Cum eorum igitur conſilium, & profectionem intelligens Ariminenſiũ Princeps Malateſtinus, & Cæſenatu Prætor Vbertus coacto, & ipſi exercitu vtriuſq; Ciuitatis aduerſarios inſequuti ad Caſtrum Montis Vecli conſequuti ſunt, vel ibi in inſidijs poſiti expectauerunt (vtrunq; enim legi tu) at fruſtra irritoq; conatu, neq; enim damno vllo affecerunt hoſtes, neq; prohibuerunt quominus Cardinali opem ferrent, Annales noſtri rem deſcribunt, ſed mutilata admodum narratione. Dicunt autem *1307. die 8. Menſis Iunij Cæſenates, & Ariminenſes iuxta montem Veclum inſultum fecerunt contra Comitem Federicum de Monte Feretro, & Foroliuienſes, qui ibant in ſubſidium Domini Neapolionis Cardinalis obſeſſi à Florentinis in Ciuitate Aretij, ſed quæ cogitauerunt prædicti Cæſenates, Ariminenſesq; complere non potuerunt*. Hic certe multa deſiderantur, quæ ſterilitas ſcriptorum occulit. Oportuit ſane præcedere niſi facta ſaltem querelas inter finitimas adeo Ciuitates antequam armis ſe ſe inuaderent. At vero vtcunq; res ſe habeat, ponamus iam, quæ ſucceſſere. Oppidani Montiſelli erant in Ghibellinorum, & ipſi fædere, vnde Cæſenates, vel vlturi aliquas iniurias, vel has qualeſcunq; aduerſarijs vires, vt detraherent Caſtrum aggreſſi ſunt die 2. Iulij, Duce ſcilicet eodem Vberto Prætore, & Pręfecto: adorti ſunt Caſtrum, primoq; die agrum vaſtauere, deinde ſequenti die inuaſere Caſtrum, & iniecto igne totum arce excepta combuſſere. Biduoq; poſt Arcem obſeſſi libere dedidere, quorũ octoginta octo captiui Cæſenam ducti fuere, & in vinculis habiti. Caſtrum vero vniuerſum dirutum. Iam ergo inchoatum, & apertum inter Factiones Guelfam, & Ghibellinam erat in Flaminia bellum. Guelfæ erant Cæſena, & Ariminum: Fo

roliuium, cui Popilienſes adherebant, Fauentia, Imola, cum Bertinorio Ghibellinæ. Tum Bertinorienſes cum Foroliuienſibus militibus Oppidum illud tuentibus improuiſo ex incurſu Caſtrum Montis Saraceni, quod Cæſenates poſſidebant occupauere, & incendere eademq; velocitate Bertinorium redierunt. Sed gliſcentibus iam odijs maiora ſibi damna partes mouebantur: ſoli Polentani his ſe turbis non immiſcuerunt. Fortaſſe ea cauſa fuit, quod Lambertus tú Rauennæ Princeps re; at nomine minor Principe à Romaniæ perturbationibus abſtinuit: eodem .n. anno ex Prætore Cæruiæ dominum aperta non amplius diſſimulata tyrãnide ſe cõſtituit. inter hæc Albergutius Mainardus, qui Bertinorium patriam Ordelafis tradiderat, vel male ab illis habitus, ideoq; indignatus, vel in fraudem Cæſenatum Ordelafis obſequutus ſe Bertinorium traditurum pepigit; modo ipſi cum exercitu clam coacto accederent. Re cum Ariminenſibus communicata, & ab omnibus probata Malateſtinus cum parte Populi Ariminenſis, & cum eiuſdẽ Ciuitatis militibus, Vbertuſq; Glazoli Comes, & Cęſenæ Prætor cum populo, & Cæſenatibus militibus nocte decimaſexta Auguſti illuc iuerũt, & ab Albergutio ĩtroducti partẽ, quã Mainardi incolebant omnẽ vltro obtinuerunt: ſed ſtatim adfuit Scarpetta Ordelafus cum Foroliuiano milite, & Populo, vnaq; erat Zapetinus Vbertinus olim Dux generalis fæderis Gibellini anno 1298. tum facile quoq; Dux (arbitror) noui fæderis, & Ioannes Villanius dicit adfuiſſe omnes Ghibellinos fæderatos. verba viri repono. *Nel detto Anno 1307. del Meſe d'Agoſto eſſendo i Guelſi di Romagna all'aſſedio di Bertinoro, la Lega de Ghibellini di Romagna raunati inſieme con loro amistà ſconfiſſero i Guelſi, e furono tra morti, e priſi più di due milla trà a piedi, & a Cauallo.* Hæc ille, & confirmantur ex cæteris expeditionibus Ghibellinorum hanc conſequentibus, vt quas Chronicum noſtrum & Carrarius memorant in quibus intelligemus fuere etiam Fauentini, immo, & Imolenſes, & Comes Montis Feretri Fridericus. At exitus pugnæ fuit vt Cæſenates, & ſocij minime inexpectata aggreſſione ter-

Rubeus ſub anno 1307.

riti inuaſores fortiter ſuſtinuerint, & cum aliquorum morte, etiam repulerint, attamen præualentes numero hoſtes noua facta impreſſione vicere noſtros, & in fugam vertere pars vero Cæſenam aufugit, partem in Oppidum reiecere, qui inter præſidiarios milites, & populum aduerſum Britonorienſem, atq; inter victorem exercitum intercepti poſt bidui defenſionem tandem ſe inimicis dedidere, captiui fuerunt Foroliuium ducti numero mille, & octingenti, & vltra vt Chronicon noſtrum dicit Perculſi tanta clade Malateſta, & hę duæ Ciuitates Bononiam, quæ tum Guelfa erat, Oratores miſere ad auxilium contra communes hoſtes petendum, & obtinuere: Ghirardatius die 12. Auguſti quarta ſcilicet die poſt cladem Oratores profectos dicit. verba ſunt. *Alli 12. venero à Bologna gl' Ambaſciatori dei Malateſti, & del commune di Rimini, & anco gl' Ambaſciatori di Ceſena, & entrati nel conſiglio addimandorono, che per difenſione della Città di Ceſena, & offeſa de nemici di eſſa i Bologneſi voleſſero dar loro aiuto, & l'hebbero.*

Bononienſes tum ſcilicet cum Guelfis Flaminiæ vniti erant, vnde eodem Menſe Auguſti die quarta ducentos equites Lugum miſerunt in ſubſidium Guidonis Rauli, & Bernardini Coſparij, & Comitis Bernardini e Cunio, & Comitis Guidonis è Valbona, qui Lugum tenebant, erant alter Fauentiæ, alter Foroliuij perduelles Oppidum vero aduerſus Fauentinos, & reliquos inſuper defendebant: ipſi igitur cum equitatus ala bononienſi in Fauentinum agrum excurrerunt, aduerſus quos cum Fauentini ſumptis armis proceſſerint magna extitit pugna; victoria vero penes Bononienſes, ac ſocios fuit, multis inimicorum captis, & occiſis. Quantę fuerint copiæ, in ſubſidium à Bononienſibus Cęſenam miſſæ non ſcribitur. Validas tamen fuiſſe inde conijcere licet, quod hoſtes tanta victoria potiti diu tamen quieuere ab omni vel excurſione abſtinentes licet odia vigerent, & Cæſena præſertim expoſita eſſet iniurijs ob propinquitatem; vnde ab Oratoribus huius Ciuitatis in Bononiēſi Senatu fuit nominatī rogata defenſio. Bononienſes pariter Imolam vt aduerſæ factio-

ctionis vexarunt Menſe Septembris, Duccia diu ſed fruſtra oppugnata. At agrum Imolenſem repetita incurſione diripuerunt partimq; combuſſere, & Imolenſes, qui armati occurrerunt poſt pertinacem pugnam multis tandem occiſis fugatiſq; vſque ad portam Ciuitatis perſequuti ſunt. At inter Cæſenates, & hoſtes fuit quies ab armis nullis licet firmata inducijs vſque ad Decembris menſem: tum autem, quando hiemis ſæuities ſolet arma ſuſpendere, & veriſimile eſt Cæſenam minus paratam ab auxiliaribus copijs fuiſſe, Scarpetta, & Zappetinus coegere exercitum euocatis etiam Fauentinis magnum, & die quarta Decembris vſq; ad Padernum Cæſenæ Villam excurrere eaq; nocte ibi morati ſunt: ita narrant Annales noſtri dicunt autem. *Milleſimo tringenteſimo ſeptimo die quarta Decembris Foroliuienſes equites, & pedites, & Fauentini in magna quantitate venerunt apud Padernum, ibiq; hoſpitati fuerunt nocte.* Subiungit poſtea die ſequenti repoſitam ab ijs eſſe vtar eius verbis Rochettam de Reuerſano, & die ſtatim ſequenti eam reliquiſſe, & Foroliuium reuertiſſe, eo quòd Prętorium eius Ciuitatis conflagrauerit. Vereor ego ne ex vitio ſcripturæ Rochetam, quam is Rouerſani dicit, fuerit potius Turricula Paderni ob vicinitatem Britonorij, & hoſtium à Cęſenatibus diſturbata, vt non magni pręſidij capace, neq; enim Rouerſani munimentum, & propugnaculum dirutum fuiſſe à Cæſenatibus veriſimile eſt, qui illud cum ſolo Formignano in bello Polentano retinuere, neq; locus adeo munitus ſi dirutus fuiſſet potuiſſet vnica die inſtaurari: at menda multa in exemplaribus vitio ſcriptorum obſeruamus, neque etiam ex Paderno ad Rouerſanum venire potuerant, niſi per vineta celebria vallis, quorum direptio, vel vaſtitas erat omnino memoranda, vt in ſecunda excurſione ſequenti anno meminit. Interim Vbertus Pſætor nō vulgaris prudētię militaris, & populus Cęſenas ſuapte natura ferox nō potuiſſēt intelligere propīqua adeo damna, & non incendi populares animi, neq; (arbitror) intra muros incluſi manſere, ſed a prudente Duce extra Ciuitatem,

&

& munitis locis diſpoſiti, hoſtes à vago diſcurſu, & fuſa præd atione cohibuerunt eadem ſcilicet arte Vbertus vſus eſt, quam olim Fabius Annibalem victorem propinquitate, ſed tuta Caſtrorum ab effuſa direptione prohibebat. Non equidem expediebat diminutas noſtras copias ob milites adhuc captiuos exercitui maiori, & ptoxima victoria feroci obijcere. Receſſerunt ergo hoſtes omnibus locis agri liberis relictis. Non poſſumus diuinare neq; pro Hiſtorica ueritaredicere, quæ inter obequitandum Cæſenatum cum ho ſtibus velitationes (quod facile eſt) interceſſerint. Eodem anno 1307. Eccleſia Lateranenſis Romæ incendio ex propinquis ædibus propagato combuſta eſt, at confeſtim reædificata expriuatorum opibus inſigni pietate collatis. Succeſſit an nus 1308. accidentium varietate conſpicuus. Die quarta Ianuarij Cæſenam venit magno cultu exceptus F. Gentilis ordinis Minorum Preſbiter Cardinalis titulo S. Martini in Monte Apoſtolicæ Sedis Legatus in Vngherię partibus, Poloniæ Croatiæ, Dalmatiæ, Seruiæ, aliarumq; Prouinciarum in mandatis præſertim habebat inſigniendi Corona Vngarici Regni Carolum Martellũ, & vxorem. Erat Picens ex Oppido Mõtis Florij. Eodem menſe die vltima obijt Marchio Eſtẽſis Az zo nomine. Fuit is magnus in Lombardia Princeps, & cum Regiam Vxorem haberet ex Regio ſcilicet Galli Regis Stemmate Filiam Caroli Filippi Regis Fratris, erat ob ditionem, & ob affinitatem dinaſtis Longobardis ſuſpectus, adeoq; inuiſus vt idcirco aduerſus illum plures eorum coniurauerint, & arma ſũpſerint, quos auctus ope, & auxilio Soceri egregiè vltus eſt, eoq; in bello magna enituit Petri Abbatis Azzonis filij, vir tus vnde pater, a Bononienſibus petijt, vt iuuenem equeſtri dignitate publice ornarent, quod libẽtiſſime, ſplendidiſſimeq; ſub Anni 1307. fine præſtiterunt. Genus, & modus mortis quis ac locus varie omnino à varijs ſcriptoribus narratur ſicut etiam, quem ipſe heredem reliquerit. Cum enim illegitimum is filium habuerit, & reliquerit nomine Friſcum, hunc aliqui dicunt hæredem relictum. Alij fratres Opizonẽ

Fran-

Franciſcum, & Aldobrandinum, alij Fuſcum, Friſci filiū legitimum ea conditione, vt Friſcus Dominium nullatenus obtineret. Friſcus tamen poſt Azonis mortem dominatum vſurpauit. Hęc Annalibus Bononienſibus reſpondent, ex quibus etiam falſum id eſt, quod aliqui ſcribunt Fuſcum à patre Friſco in carcere poſitum, ibiq; mortuum, ſed neq; uinctus, morbusq; neq; eam iniuriam à Friſco paſſus eſt, diu poſt ab alio, mortuus iam imperij compos poſtque eius mortem certum eſt Friſcum dominium vſurpaſſe Ferrariæ, deq; eo cum Franciſco contendiſſe, cumq; eum Veneti fouerent Pontifex contra, tum Venetos Eccleſiaſticis execrationibus inuoluit, tum miſſis Arnaldo Abbate Tetellenſe, tum Magiſtro Onufrio de Trebis Capellano, vt in literis vocatur Pontificijs, Nuncijs Apoſtolicis, deinde Arnaldo Pelagrua Cardinali Sanctę Marię in Porticu Legato ad ſedandas diſcordias Tuſciæ, Flaminiæq; & ad recuperationem Ferrariæ comparato exercitu, & auxilijs Bononienſium, & Polentanorum imploratis, Ferrariā ditioni Pōtificiæ ſubiecit, Venetis quibus ſe prius dederat, expulſis. Rubeus Coronam fermè muralem in Ferrariæ occupatione Bernardino Polentano tribuit: at Bononienſes eam ſibi laudem vindicant. Satis ſit hucuſq; aliena tetigiſſe, licet ad Flaminiam ob propinquitatem etiam pertinerent. At ad noſtra redeundo Foroliuij Præfectus eo anno factus fuit Fridericus Comes Montisfeltrij Cæſenæ vnde expulſus fuit acerbus inimicus, qui paratos aduerſus Cæſenates Scarpettam, & Foroliuienſes adduxit vt conuocatis reliquis fœderatis Ciuitatibus, & locis Fauentia, Imola, Britonorio magnis copiis inimicam Ciuitatem vexarent imo, & ſi fieri poſſet deſtruerent. Die ergo 18. Aprilis Cæſenam vſq; ad Sapim profecti cum omnibus copijs ſunt, facile etiam exules Cæſenates vt Pocaterra, & alij ſpem fecerant preſente exercitu valido factionis Ghibellinæ homines tumultum excitaturos. At cum in Ciuitate quies, & Cęſenates copiæ inſtructæ ad oppoſitam fluminis ripam ſtarent repulſuræ, ſi tentarent vadum confeſtim rediere. Vbertus continuit militem ne hoſtem recedentem

in-

inſequerentur, iudicabat enim tum verè antiquum monitum obſeruandum pontem ſcilicet aureum hoſti recedenti faciendum eſſe. Verum Fridericus, & Scarpetta ęgre ferentes tanto apparatu nihil omninò feciſſe improuiſo excurſu in Vallem D. Victoris in qua celebre Cæſenatum vinetum iacet iriuperunt aliquaq;ibi loca vaſtauere inter cætera Caſtellum(Tumbam vulgo vocabãt) Ioãnis Rainutij expugnarunt decem defenſoribus occiſis, & quattuor cum Ioanne ipſo captis. Fuit hæc poſtrema inimicorum in Cęſenatem agrũ incurſio, quid inter hanc, & pacem menſe deinde Auguſti confectam a partibus factũ ſit nuſquã legitur captiui vtrĩq;in vĩculis cuſtodiebantur. Credere par eſt à noſtris Guelfos Prouinciæ ad diſtinendum hoſtem incitatos. Erant qui Lugum tenebant Comes Cunij, Manfredi, Rauli, Valbonenſes magnates Guelfi, cum his facile per occultos internuncios agebant Malateſtij, tum Ariminenſes, tum Prætor Cæſenę Vbertus iunctiq; conſilijs licet diſiuncti locis in communem defenſionem, & inimicorum damna vigilabant. Ij ergo nedum vellicabant frequẽter modo Fauentinos, modo Imolenſes, ſed menſe Iulij demũ furtim inuaſeruut, & cęperunt Bagnacaualli Oppidum, & cõtra Fauentinorum, & Ghibellinorum conatus, defendere ſuis nedum viribus, ſed maioribus Bonenienſium auxiliis confirmati. Bononienſes ſcilicet intelligebant dum ea ex parte hoſtes diſtinerentur eorum vires à Cęſenatum damnis auerti, interim autem illi cura Ferrarienſis belli occupabantur. Secus autem omnes ſuas copias cum Flaminiis amicis conuinxiſſent ad Ghibellinos debellandos,& ea ſpe facile Malateſtii Arimini Principes & Vbertus Cęſenæ Moderator differebant in id tempus aleam rurſus collatis ſignis cum hoſtibus confligend :: at interea negotiatio pacis interpoſita. Aliqui Cardinali Pelagruæ tribuunt, ſed poſterior fuit pace eius aduentus. Facile Comes Prouinciæ primus ſermonem de ea ſerere cæpit, certũ autem eſt ab anno vſq; pręcedente menſe Octobris die 15. in Bononienſi Conſilio mentionem eiuſmodi pacis factam de qua agcudum proponebatur in Etruria: Senatus autem de-

decreuit in pace eiuſmodi includi oportere, Azonem Marchionem Eſtenſem Ciuitatem Ferrariæ Malateſtam e Veruculo cum filijs omnibus, & poſteris Rempublicam Arimini, & Cæſenæ, & Nobiles fulcerium, & Calbolum, & reliquos Calbulenſes ſicuti omnes Valbonenſes e Prouincia Romandiolæ amicos fratres, & confederatos cum Bononienſibus, & omnes Dinaſtas, Nobiles, & Magnates Guelfos eiuſdem Prouinciæ, at pax tum nequacquam concluſa; forte aliquæ interdum induciæ interpoſitæ, dum ſilerent arma: at die vigeſima quinta Auguſti Anni milleſimi trecenteſimi octaui pax celebrata, & captiui vtrinq; libere dimiſſi. Placet verbis Chronici rem deſcribere. *1308. die vigeſima quinta Menſis Auguſti pace facta inter Bononienſes Ariminenſes, & Cæſenates ex vna parte, & Foroliuienſes, Imolenſes, & Britonorienſes ex altera relaxatis carceratis vtriuſq; partis die autem Mercurij 18. Septembris qui prius capti fuerant in Britonorio tenti in carceribus Foroliuij relaxati ſunt, & eodem die Galaſtonus, & Guidatius fratres cum hominibus de Montiſello, qui tenebantur in carcere Cæſenæ relaxati ſunt.* Credendum vero eſt etiam dimiſſos Imolenſes, quos Bononienſes Anno elapſo ceperant, & in carcerem coniecerant. Graui ergo bello liberata eſt Ciuitas, quæ inſultus inimicorum prima, & ſola excipiebat quouſq; enim ipſa perſiſtebat propugnaculum Ariminenſibus ab hoſtium incurſionibus, inuaſioneq; erat. Quieuit itaq; interim ab omni externo inimico, at interna quiete non prorſus potiebatur. Continuatio Magiſtratuum Vberti nonniſi cum aliqua libertatis obumbratione penes ſaltem zelatores Ciues eſſe poterat, & cum Mazolini etiam ſi Ghibellini plurimum tamen Vbertum demeruiſſent, qui imperium Eccleſiaſticum in Ciuitate expulſis Comite Friderico, & Zapetino, & Vgucione aſſeruerant Guelfi eorum inimici Calcſidij præſertim æquis oculis neq; eos, qui auctoritate præpollebant, neq; Vbertum penes quem præpollebant videre poterant: vnde Theodericus familię primus cum filijs, vel ſibi metuens, vel illos nō tolerans ex Ciuitate exceſſerat, & cum Bernardino

Polentano (erat vero forte obtentu pro Pontifice in Ferrarienſi bello pugnandi ſicuti etiam Polentanus pro eadem parte militabat) ſe ſe Polentano iunxit. Contractam amicitiam res deinde ſequutæ patefaciunt. Hoc eodem Anno cum bellum ferrarienſe ferueret Arnaldus Cardinalis de Pelagrua Legatus Archiepiſcopo Rauennati onus iniunxit quinquaginta milites Ferrariam mittendi pro præſidio duoſq; menſes ſuo eos ſumptu ſuſtinendi facultate tamen eidem tributa exigendi florenos, (floreni æſtimatio erat quadraginta ſolidorum boninorum,) ducentos quinginta a ſubiunctis Epiſcopis ita diſtributos. Archiepiſcopo ipſi Rauennati, ac eius ſacratis viris florenos vnum de triginta, & totidem Epiſcopo Bononienſi. Vndecim Mutinenſi, viginti quinque Parmenſi, Foropompiliano decem, Forocorneliano tredecim, Foroliuiano decem, quinque Cæſenati, Ceruienſi vnum, Saſſinati duodecim, Hadriano vndecim, Cymaclenſi duos, Ariminenſi ſeptemdecim, Feretrano decem, Abbati Nonantulano quinque, & Galliatenſi totidem, Pompiliano ſex Archipręſbitero Balnei quinque, quæ ſummę iunctis minutijs quas omiſimus ad 250. florenos aſcendebant. Qua in diſtributjone animaduertendum eſſe duorum Epiſcopatuum Cæſenatis, & Ceruienſis vectigalia nunc non paulo maiora quam tum ex proportione fuerint, nam Cæſenati aggregata fuit D. Laurentij olim Monachorum Camaldulenſium D. Romualdi Abbatia ex tempore Antonij Epiſcopi Cæſenatis ãno circiter 1441. creati, fuitq; poſtea Epiſcopo Ioãne Venturellio ab Amelia cũfirmara aggregatio. ãno 1475. hic Epiſcopus factus. Ceruienſis vero Epiſcopatus nunc luculento vectigali vtitur ex adiunctione (vt credo) Eccleſiæ Maſſę tribarię. At perſeuerante bello alios octingẽtos florenos eidem Archiepiſcopo eadem cum proportionatim diſtributione impoſuit. Progreſſum belli alijs narrandum, immo ab alijs narratum relinquo.

ANNO. 1309. Annnus ſuccedit 1309. in quo generalis Synodus Vienæ à Clemente Quinto indicta fuit. Cauſa aduerſus templarios milites, vniuerſamq; eam ſodalitatem iuſſu Summi eiuſdem Pontifi-

tifi-

tificis ſtituta, ſed inſtigãte Rege Galliæ agitari, & terminari debebat. cõuenire ad Synodũ iuſſio Põtificis cogebat Archiepiſcopũ Rauennatem, cùm Fauentino, Mutinenſi, & Parmenſi Epiſcopis: At reliquorum Prouinciæ Antiſtitum Procuratores. Archiepiſcopus ergo Prouincialem Synodum indixit, & Epiſcopus Cæſenas Leonardus dioceſanam, quæ 6. Idus Octobris in Epiſcopium Ciuitatis conuenit, cumq; de moribus confirmandis egiſſet elegit tres, qui Prouinciali Concilio totius Synodi nomine intereſſent: Vbertum Rectorem Sanctę Crucis Cæſenatis Canonicæ Portuenſi, vt tum in ijs tabulis ſcribebatur, ſubiectę; Realem Canonicum Cæſenatem, & Bartolinum Archipræſbiterum Plebis Sanctæ Mariæ Montis Regalis. Hæc quoad Eccleſiaſtica negocia; at quoad politica magna prorſus extitit kal. Iulij perturbatio. Reſpublica tũ factionẽ Guelfam publicè ſequebatur attamen Mazolini, qui auctores fuerant ſubeundi rurſus Eccleſiaſticam ditionem in adminiſtratione publica Caleſidijs, & Guelfis præferebantur, vnde Caleſidij ſponte, an eiecti? à Ciuitate aberant, & Bernardino Polentano veluti paulo prius dicebamus hærebant, cum itaq; clam cum Ciuibus amicis Ciuitatem incolentibus conueniſſent, & forte etiam tædio iam Vbertus ob diuturnum regimen populo eſſet. Auidus eſt is nouitatis. Primo die Iunij hora cænæ cũ hominibus domi clauſis, & menſę accumbentibus viæ ſunt fermè vacuę, Ciuitatem ingreſſi ſunt, elataq; tũ voce, & iterata moriantur Ghibellini, moriantur Ghibellini perſonabant: Vbertus Prætor audita ſeditione licet a diutino morbo non ſatis confirmatus inſenſo equo, & ſumptis armis accurrit, & fortiter, ac præſenti animo ſe pugnæ immiſcuit, ad eas enim voces Mazolini, & ſequaces, & quibus præſens ſtatus placebat arma cæperunt, & iam prælio certabatur. Increbrescente pugna Vbertus, qui inter primos pugnabat ab iratis exulibus prçcipue petitus vulnere in facie accepto ex equo deturbatur difficileq; à ſuis in Palativ reductus eſt, vnde curato vulnere in domo Ioannis Ferrantini delituit: at ingreſſi Ciuitatem Caleſidij, & ſequaſes cum militibus multis Bernardi-

ni Polentani aduerſarios vicerunt, & multis occiſis, & vulneratis ex Ciuitate eiecerunt,neq; his contenti malis domos multorum ſunt populati: nocte eadem Theodericus ipſe Calcſidius,& filij introierunt Ciuitatem,& amicis conuocatis ac diſpoſitis Ciuibus alios partium ſtudio,alios metu mane Bernardinum Polentanum virum magnum, ſed acrē olim Ciuitatis hoſtem Cæſenam induxerunt,atq; effecerunt vt à populo Prætor, vna & Præfectus eligeretur. Interim duos poſt dies Vbertus ex Ciuitate euaſit, ac ad ſuam ditionem Glazoli redijt. Gerardus Mazolinus, & cæteris Vberti clientes, & amici ex patria aufugere. Non expediebat Bernardino Præturam, & Præfecturam alienis a ſe Ciuibus gerere, neq; illi obliuiſci poterant quanta aduerſus Cæſenam paucis antea Annis feciſſet, aliqua adhuc buſta concrematarum villarum reſtabant, neq; vltro demandatus, ſed potius exproinptus vi quadam Magiſtratus quem gerebat, erat. Vir ergo ſagax leni alloquio lenire animos, & veteres mulcere iras ſtatuit, conuocata ergo concione cum iam direptiones, & arma quieuiſſent eiuſmodi eſt ſermone vſus. Ea eſt viciſſitudo, & conditio rerum Ciues vt iuuamenta, & damna celeriter alternent. Pelliceæ veſtes, & diploides,quæ nos hyeme aduerſus frigora muniunt æſtate nimio calore ſuffocant; at in rebus humanis, & in rebus publicis præſertim frequentia omnino exempla ſunt. Quæ paulo prius arcto fœdere ingebantus, eas non multo poſt animis & armis īfēſas inter ſe ruere Ciuitates videas,eſt ſcilicet publica vtilitas lex, & norma apud optimos populos odij, & amoris, amicitiæq; aut inimicitiæ iungendæ. Nolo aliunde,quam ex vobis ipſis teſtimonia quærere poſſem antiqua recenſere, vos Odoacri fidi diutiſſimè Theodorico, & Gothis reſtitiſtis, & non niſi deuicto, & mortuo Odoacre victori iam omiam omnium Regi ceſſiſtis. At ſubiecti poſtea Gothis iure fidelitatis poſtremi, & ſolum deuicto Vitige adeoq; ſoluti iuramento Græcis,& Exarchis dediſtis manus pro quibus,& Totilæ, & deinde Thæiæ quadrimeſtrem obſidionem toleraſtis, obſeſſoribus reiectis, ac Ciuitate veſtra defenſa, nimirum,

quos

quos antea vt amicos fouebatis poſtea (mutata conditione rerum, & ſidei ratione id poſcente) pro inimicis habuiſtis, at recentiora recolamus. Vos Eccleſiaſticas partes ſemper pro virili ſequuti eſtis: at cum imprudētia Miniſtri Pontificij Guidonē Comitē Feretranū reſtituit, & eiuſdem ſectæ factioſos veſtros, is fuit veteranæ Vulpis aſtus, vt nedum ipſe partianos ſuos animauerit, ſed etiam Ciues neutros, ac medios captauerit vnde neceſſe fuit pro publica quiete diu tolerare Galaſſi magiſtratum, & contra imperium Eccleſiaſticum inuita dixerim Minerua Ghibellino fædere illigari, quo aduerſus Bononienſes accerrimè certaſtis. At Diuino Numine adſpirante ipſi vos vobis reſtituti, in Eccleſiaſticas partes admirando prudentię, & virtutis exemplo, vos vindicaſtis, ſub cuius imperij libertate rurſus Bononienſibus fæderati, Foroliuio, Fauentiæ, Imolę pridem amicis repugnaſtis. Hæc ideo dixi Ciues vt ad hanc amicitiæ, & inimicitiæ viciſſitudinem conſiderandam reuocati probetis electionem veſtram, qua me Prętorem, & Præfectum veſtrum feciſtis, vobiſcum ſane bellum geſſi, multa ego vobis damna intuli; vos alia mihi rependiſtis; At id ferebat conditio temporum, ego tum Friderico Feretrano, Zapitino, Vbertino amicus eram, quibus vos inimici, vos tum partes Eccleſiaſticas ſoli ferme fouebatis, ego amicus potius illis, qui repugnabant; nunc contra res ſe habet, ego cum noſta Familia prorſus Eccleſiaſticę partis addictus. In bello Ferarienſi enituit, & enitet adhuc noſtra fides ſummopere probata, & grata Pontifici, & Legatis, vos in eadem factione perſeueratis: Feretrani, & Vgucio, qui vobis ijdem etiā nobis inimici; æquum eſt vt cum tot nunc cauſæ amoris, & amicitiæ ſucceſſerint contrarijs certemus officijs corrigendo, quod olim odij ſpecimē reprę ſētauimus. Ego certe hoc meo īgreſſu illud ī vos beneficiū cōtuli quod que publicè Guelfi factioni adhęrebatis, nūc etiā priuatim adhæreatis, cōtra quā res ſub Vberto (vos ipſi ſcitis) ſe habebat, en Caleſidij, & præclari alij eorum amici eaſdem cum Republica partes tuentes in priorem vobis gratię locum reſtituti; alij quos ſeditionis furor eiecit ſi

vo-

voluerint quieti nobiscum uiuere, dum ſtudium contrariæ partis zelo publicę vtilitatis temperent, recipientur, nec repugnabunt (noui eorum æquitatem) Theodericus, & amici, at aliud adhuc vobis contuli beneficium; verę ſcilicet non fucatę libertatis: grauis erat, (& ſat ſcio vos idem pro veſtra prudētia cognoſcere) libertati tam diuturna Magiſtratus Vberti cōtinuatio. Hęc præſertim ratio adduxit hoc veſtros Ciues amicos meos vt in expulſionem perſeuerantis adeo Rectoris inſurgerent, & ego tam iuſto, & pio pro libertate patrię deſiderio opem tuli, & perſonam obtuli ad aſſerendam libertatem veſtram: ſpero autem, qui in Mediolano, & Bononia regendis probaui illis diligentiam, & operam meam, ac fidem, me vobis non minus probaturū; imo eo magis, quòd teneor memoriam damnorum ex veſtris animis delere. In eius locum charitatis, iuſtitiæ, beneficentiæ, prouiſæq; at partæ vobis longe, lateq; vtilitatis vera inducendo, & permanſura ſimulachra, demeruit eiuſmodi oratione Cæſenates Prætor, & bona ſpe multos impleuit, eos etiam, qui prius diffidebant: erat vero is, & armis ſtrenuus, & adminiſtrandæ Reipublicæ peritus gratuſq; Principibus, & præſertim Ruberto Regi, qui eum per literas ad ipſum datas Regium conſultorem ſuum conſtituit, cum magna ſignificatione amoris, ac comendatione meritorum. Perſeuerabat adhuc Pontifex Comites huc Flaminiæ mittere, vna & Bononiæ, & comitatus Britonorij, ita tum Magiſtratus huiuſmodi inſcribebatur; videtur autem tum is fuiſſe Comes, cuius fit mentio in Fauentiæ defectione Anno ſequenti 1310. de quo mox ſuo loco, Raimundus Aetij filius de Aſpello, vt paulo poſt repetemus. Comites autem, Cæſena receſſerant, nec amplius ibi reſidebant, poſt ſcilicet illatum à Polentanis Bellum, quod vix bienio elapſo, conſequutum eſt aliud à fædere Ghibellino illatum. Ad euitandas igitur eiuſmodi turbas, quæ non niſi cum dedecore erant reſidentis in ea Ciuitate Comitis Aureolum ab Archiepiſcopo Rauennate nomine commodati recepere, ibique etiam, aliqua militum manum in Prouinciæ præſidiū habebant ſumptu

ptu ab vniuerſa Prouincia contributo. Hoc eodem anno Veneti, qui arcem Tedaldi ſeruabant magna clade accepta ſunt ex arce expulſi; totaq; Ferraria in Eccleſiaſticam ditionem venit: in qua victoria cum Lambertus Polentanus magnam, & ipſe operam præſtiterit, author poſtea fuit vt Caſtrum Mucabonum dictum, quod Veneti prope D. Albertum Rauennatum pagum excitarant, eratq; illuc nauigantibus obex dirueretur vnde admotis illuc copijs intra menſem receperunt, receptumq; ſolo æquarunt. Quod ægre ferentes Veneti paulo poſt D. Alberti Caſtellum cæperunt, atq; combuſſerunt. Et poſt id temporis etiam non reſtiterunt interdum Rauēnates perturbare, & accolas. Dum hæc inter Eccleſiaſticos, & Venetos agebantur, in Piceno quoq; magnum extitit prælium, in eoq; Anconitanorum copiæ valde afflictæ. Ciuitatem ipſi Æſinam adorti erant cuius Præfectus erat Fridericus Comes Feretranus, ſicut, & nonnullorum aliorum locorum Piceni: certarunt, ergo collatis ſignis, & magna occiſione victi Anconitani, quorum, & multi captiui. hæc forte occupatio Magiſtratuum in Piceno auerterunt Fridericum à Flaminia, & Cæſenatibus præſertim vexandis. Bernardinus modo Polētanus fuit à Pōtificijs miniſtris Arnaldo Abb. Monaſterij Tutellenſis, & Onofrio de Trebis Decano Eccleſiæ Meldenſis capellanis (vt in literis Apoſtolicis dicuntur) Papæ Prætor Ferrariæ impoſitus, ita dicitur in iiſdē literis 22. Nouembrris eiuſdem Anni 1309. datis. Oportuit ergo expleto ſemeſtri magiſtratu Cęſenate Ferrariam iuiſſe, qui vero primis ſex menſibus Anni 1310. ſequentis Prætor, & Præfectus Cæſenę fuerit non video. Non eſt autem ommittendum poſt pacem Anno 1308. factam inter Bononienſes, Cæſenates, & Arimi-nenſes ex altera parte: et Foroliuium, Fauentiam, Imolam, Bertinorium ex altera cuius proxime meminimus; Hoc tamen Anno rurſus inimicitiam inter Bononiam, & Imolam extitiſſe. Diſſidium video; originem, & cauſam non lego. Bononienſes ſane arma illis intulere magno cum Imolenſium damno, hic vero fuit progreſſus. Bononienſium equitatus triū

Chronicon noſtrum. 1310

Carrarius.

tamen

tamen tantum tribuum ad D. Petri Oppidum profectus, inde die 27. Iunij in agrum Cornelianum irrupit, dieſq; in eo duodecim moratus eſt populando, & diripiendo cum arborum, meſſium, at vinearum vaſtatione molam etiam frumentariam, cum incili, & ſepto diſturbauerunt, vnde deterrita multu eiuſdem agri Caſtra in ditionem Bononienſium conceſſere, Duccia Montecadunum, Maconactellum, & Tranellum, decimaq; ſolum die Iulij victores fauſti patriam repetierunt, & poſt paucos dies Plancaldolum Cornelienſis item agri Caſtrum receperunt. Perturbatio ergo ex ea parte in Flaminia erat, neq; vero videtur Fauentia ſuppetias miſiſſe finitimæ Ciuitati eiuſdem Ghibellinæ factionis diſtenta à Comite Prouinciæ Raimundo, qui Aureolum cum præſidio accepit, & prætorem Fauentiæ mpoſuerat aduerſum quem tamen Anno ſequenti tumultum excitauere. Anno ſequenti 1310. multa extra Prouinciam memoranda, multa in Prouincia magna accidere[illegible].

ANNO. 1310.

Quōd ad Prouinciam, Comes Prouinciæ erat, & Comitatus Britonorij, & Bononiæ, ſi Carrario credamus Raimundus ab Aſpello qui in aureoli Caſtro reſidebat munitus etiam præſidio. Clemens Pontifex ab initio cum à Guillelmo Durante de Romaniæ ſtatu, & diſſenſionibus diligenter exquiſiſſet reſponſum tulit à Ciuitate Fauentiæ earum præſertim originem pendere, prope ergo eam inſidebat Prouinciæ Rector, vnde tanquam ex tuto loco proſpiceret, quæ fierent, & tanquam ex propinquo poſſet prompte occurrere præter quam quòd cum Ghibellino fædere eſſent tres illę Ciuitates alligatę, Foroliuium, Fauentia, Imola in medio poſitus earum quoquo pacto concurſum diſturbabat, vtiliſſimum vero Comitis cōſilio pręſertim fuerat id quod erat Fauentię conſequutus imponendi illi Pręætorem, cuius ſcilicet pręſentia, & opera poſſet quicquid Ciuitas molıretur pręnoſſe. Erat autem illa imperij tum Eccleſiaſtici in Prouincia conditio, vt auctoritate potius, quam poteſtate vterentur miniſtri, & precario potius, quam iuſſu optata conſequerentur; Fauentiæ tamen non tanti erant Acariſij, & Imolę Alidoſij (licet plus quam aduerſarij

Carrarius.

poſ-

poſsēt)quāti Ordelafi Foroliuij Polētani Rauēnę,Ceruięq;& Malateſtij Arimini;Cęſena maiore quā reliquę libertate potiebatur.in hoc rerū ſtatu Ghibellinis a Bononia,& a Legato ſeu Legatis Pōtificijs, qui Ferrariā exercitu conſequuti erunt, & tuebātur,periculū īminebat;quod cū ipſi proſpicerēt(ſagax.n. eſt factioſorū zelotypia)lapidem omnem mouebant, vt Guelforū potentiam infrigerent,vel ſaltem cohiberent. Blanchi,ac Ghibellini Florentini ab ea Ciuitate excluſi in Romānia Foroliuij pręſertī,& Fauentię, & in Anemonis, ac vitis vallibus ac Mōtanis Caſtris recepti vires factionis cōfirmabant, tumultū ergo eiuſdē factionis ſtudiū, & Ferrarię,& Fauētię excitauit, Ferrarię Salinguerra iunior antiqui Salinguerrę Nepos cum amicis,& ſequacibus Ghibellinis ī Catelanos milites, qui pro Eccleſia Ferrariā cuſtodiebāt,inſurrexere,multoſq; occidere, at infauſto exitu: nā accurrit Bononia Cardinalis Pelagrua cū ſuis & Bononiēſibus copijs,ſuppetias pręterea tulit Rhodigio aduenıens,cū egregia militum manu Frāciſcus Marchio Eſtenſis Salinguerrę inimicus:vt territus mole impēdentis belli Populus Ferrarienſis depoſitis armis in pręces verſus ſitiat Salinguerra cū primoribus Ghibellinis aufugit. Cardinalis pollicitus eſt Populo petenti veniā modo triginta obſides darēt,quibus datis quoſcunq; eorū intellexit in tumultu populari fuiſſe impendi iuſſit,& Ciuitatē inſuper ſaluis perſonis militibꝰ dirępiēdā tradidit,triduoq;rapinę durauerūt. Vlcus eiuſmodi liuoris Ghibelinorū prius eruperat in Flaminia nimirū Fauentię; nā Bartolus Acariſius euocato Sinibaldo Ordelafo ex Foroliuij Ciuitate cū magna manu,& ipſe Fauētię cū Ghibellinis inter quos Principē locū obtinebat,Pręt orē à Comite Ciuitati īpoſitū captū ī cuſtodia habuerūt,& milites Pretoris,qui reſiſtere auſi fuere alios occidere alios ī carcerē detruſere. Comes re intellecta tātę iniurię īpatiens,quę nedū illū afficiebat,ſed Pontificiā maieſtatē vulnerabat,aduerſus Ciuitatē rebellē, & Ordelafū eiuſdē criminis reū arma mouit,à Bononiēſibus vſq; auxilia petijt,& pecuniā quoq;mutuā ſumpſit verba Hiſtorici Bononiēſis placet abſq; verſione exſcribere vt res āplius,quæ

ab alijs nõ ſcribitur, intelligatur. *Intanto Raimondo Conte della Romagna anch' eſſo dimando nouo aiuto di gente, e di danari à Bologneſi per occaſione della Guerra, che contra i Fauentini e ribelli della chieſta faceua, & acciochè foſſero di tal preſtāza ſicuri gl' offerſe dare oſtaggi, ò altra ſigurtà, che più piaceſſe loro, à cui volontieri i Bologneſi diedero gente à Cauallo, & a piedi, & di più riceuendo la ſignrtà gli preſtorono quella quātità di denari, che ſeppe domandare.* Ex quibus verbis conſtat ante eam quoq; occaſionem ad præſidium ſui à Bononienſibus milites accepiſſe, ſed in tanta Scriptorum Prouincię negligentia cũ nihil de eiuſmodi bello à Rubeo, aut Carrario, aut Chronico noſtro ſcribatur, neceſſarium eſt id coniectura ſumere à Cęſenatibus Eccleſiæ tũ obſequentibus ſubſidium petijſſe, & promptum habuiſſe, ſed à Malateſtijs quoq; qui ſe Eccleſiaſticos profitebãtur miſſas copias, & ſubminiſtratam pęcuniam, ad id enim contra apertam defectionem pro Principe obligati eſſent; etiam ſi Ariminũ in nobile feudum fuiſſet à Pontifice, vt poſtea, conceſſum, at minus iuris tum obtinebant, ideoq; multo magis tenebãtur. Polẽtanos etiam, qui ſe inter fautores Pontificis cum verbis reponebant, tum factis cum Malateſtijs aſſeruerant: vtriq; enim cum ſelectis copijs ad recuperandã pro Pontifice Ferrariam iuerãt, & egregiã operam prępſtiterant. Cauſa eiuſmodi defectio fuit quam ob rem Pontifex in Prouinciam hanc imperium ad tempus Roberto Neapolitano Regi traddidit. Fuit is exinde Prouincię Comes, quam per Vicarios poſtea adminiſtrauit. Vt nouo ritu Flaminia tum regi cæperit: hanc cauſam, quam ob rem Roberto Flaminiam Pontifex tradidit, Chronicon noſtrum his verbis exponit. *Summus Pontifex Clemens Quintus ſuperbiam Romandiolorum domare concertans Prouinciã Romandiolæ Regi Illuſtri Roberto ad certum tempus tradidit gubernandam.*

FINIS LIBRI VNDECIMI.

SCI-

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ, IAM CÆSENÆ.

LIBER DVODECIMVS.

CAROLO Secundo Regi Neapolitano, qui Claudus ex vitio cruris vocabatur, ſucceſſit ANNO. Robertus filius, Regijs vere artibus excultus. 1310. Hic cum Auenione eſſet à Pontifice Clemente Regali Corona fuit ornatus, & cum ſub id tẽporis Fauentiæ defectio & Ordelaforum contigiſſet, Pontifex proteruiæ eorum infenſus, qui etiam optime nouerat præter Cæſenam reliquas Ciuitates, quæ ſe pro Eccleſiaſticis venditabant potius Polentanorum, & Malateſtiorum tyrannidi ſubiectas non ſecus atq; Ordelaforum Foroliuium, ſtatuit loco Comitum, qui pro Pontifice in Flaminiam mittebantur vniuerſam eam Prouinciam Regi Ruberto regendam demandare cum pleniſſima ad tempus tamen, poteſtate. Rex itaq; in Italiam reuerſus Florentiam pridie kal. Octobris venit maximo cum ſplendore, & cultu ab ea Republica ſuſce-

ptus, quo in Ciuitate ad 9. kal. Nouembris moratus eſt, vt inter ſe diuiſos couciliaret, ſed irrita prope opera. Inde pro impoſito à Pontifice onere huius Prouinciæ regendæ miſit eodem octobris mẽſe huc Nicolaum Caracciolum Neapolitanum Nobilem, ac ſtrenuum magnęq; prudentiæ virũ, qui Cęſenam primum venit vt fidam ſcilicet Eccleſiaſtico imperio Ciuitatem dicto menſe per portam Rauignanam tum, nunc Trouę dictam eſt, eam ingreſſus, vt opportuerit eum Sapim per pontem Marturani iam diu ſolutum tranſijſſe, perq; viam amplam illam, & magnificam acceſſiſſe. Cęſenates frequentes, ſplendidoq; cum occurſu eum acceperunt, & lauto hoſpitio vſi, atq; ſpiſſa deductione, & reductione impenſe coluere. Cæſena ad Aureolum ſedem vt diximus Comitum profectus eſt. Cum ſelecta chorte venerat, & Regia auctoritas potentiaq; quã is rapreſẽtabat Flaminios terruerat & Rex ipſe per literas ad Ciuitates directas ſingulas officij ſui monebat. erãt admonitiones, ſed armatę; erant cũ lenitate, ſed lenitatẽ claudebat neceſſitas tuẽdi, & pœnis, & armis aduerſus cõtumaces maieſtatẽ ſuam, & Pontificiam. præmiſit tamen perpetratorum delictorum etiam rebellionis veniam eam poſcentibus, & obedientiã in poſterum pollicentibus. Quo tempore moratus eſt Cęſenæ tum Prouinciæ vniuerſæ, & ſingularum Ciuitatum ſtatum, & factiones, & diſſenſiones ànquiſiuit, iudicauitq; prudenter ad promptam obedientiam conducere ſi factionis prę ualentis in quaq; Ciuitate minuatur auctoritas: id autem futurum ſi extorres partes in Ciuitates pace prius facta reducantur: contrarijs ſiquidem eiuſmodi momentis contra nitentibus non facile conuenturos aduerſum Principem Ciues, & eo præſertim, quod pars reducta beneficio Principis, & Patriam, & bona recuperauerit. Fauentinis ergo, & Foroliuienſibus, quorum recens erat crimen, & factionis ſtudium magis efferueſcebat, interminatus eſt conſilium pacis, niſi Pontificias, & Regias aduerſus ſe vires experiri velint, cum vero Internuntij propenſionem ſingulorum ad pacem retulere, tum Aureolum petit die 9. Nouẽbris atq; illuc euocatos Fauẽtinos exules, qui

fue-

fuerunt Comes Rugerius, Guido Raulis, Guido, e Glauicano, & Franciſcus Manfredus, & ex altera parte Scarpettam Ordelafum, & Acariſios pace iunxit die decimo, & ſequenti mox cum omnibus eis Fauentiam intrauit ingenti cum populi lætitia, qui ob veniam maximis belli periculis defunctus erat, & reditu Clariſſimorum Ciuium magno auctam ſplendore Ciuitatem videbat. tantum ex hoc facto prioribus momentis auctoritatis acceſſit Rectori, vt tota Prouincia ad omnimodam obedientiam prona fuerit, nec minus beneuolentiæ peperit libera defectionis remiſſio. Foroliuienſes itaq; ipſum adeuntem pariter obuio, & læto occurſu excepere, qui Calbulenſes, & reliquos Guelfos eiectos conciliauit cum Ordelafis, & Ghibellinis restituta Patria, & bonis. Cæſenam quoq; reuocauit Ghirardum Mazolinum, & Ioannem Azardum cum eorum amicis ex patria depulſis prius tamen cum aduerſarijs conſtituta ſincera pace: erat tum Præfectus Ciuitatis Bernardinus Polentanus Ferraria, ſcilicet poſt expletum magiſtratum reuerſus, qui carus fuit Regi Roberto à quo etiam Regius Conſultor tum fuit declaratus diplomate miſſo, hinc factum credo cur Caracciolus exules Rauennates non legitur restituiſſe; Polentani vero in obſequij repręſentationem curarunt ipſum Rauennę Prętorem eligendum. At Ariminum Parcitatos iam diu à Malatesta deiectos reduxit. Ea demum fuit huius Rectoris auctoritas, vt Regia manu diſſenſiones omnes compoſuerit: difficultateſq; & controuerſias expediuerit. Prouincia itaq; aurea quiete ſub eo fruebatur, ſed à Rege, qui eius conſilio, & opera plurimum vtebatur tranquilitate Prouinciæ audita fuit breui poſt tempore reuocatus. Menſe tamen ſaltem Februarij Anni ſequentis milleſim trigenteſimi decimi primi perſeuerauit ex literis Roberti Regis die 23. Februarij Anni 1311. ad eum datis his cum titulis.

Robertus Dei gratia Rex Hierusalem, & Siciliæ; Ducatus Apuliæ & principatus Capuæ, Prouinciæ, & Forqualiheri, ac Pedemontis Comes Prouinciæ Romandiolæ, & Comitatus Britonorij rector per S.R. Eccleſiam conſtitutus Nicolao Carrazolo de Capua mili- *penes Rubeum.*

ti

ti Præſenti in eiſdẽ Prouincia, & Comitatu Vicario, & familiari. Succeſſit Nicolao Gilbertus Santillus ex Hiſpania citeriore Catalanus ita Rubeus, & Carrarius licet Chronicon noſtrum ſecundum Vicarium Didacum de Larat, & hunc Gilbertum Tertium memoret, at Ceruienſis euentus, quem proxime refe remus Rubei ordinem cõfirmat. Rigidior fuit Gilberti admini ſtratio cuius mutationis quam arbitror occaſionem, re aliquã- to altius repetita exponam. Rodulphus Imperator Primus Auſtriacæ familię Pontifici Flaminię Prouinciam rennũciaue rat penitus, ſeu reſtituerat, & vltra Montes occupatus Italiæ omnem curam abiecerat, in qua à rebus Italicis alienatione Adulfus, Rodulfi, & Adulfi Albertus ſucceſſores permanſe- re; interempto Alberto Henricus Septimus electus fuit, & à Põ tifice ea conditione confirmatus vt Imperialem Coronam Ro mæ acciperet, qua occaſione, & Italicum iter adornauit, & ad recuperandam antiquam in Italia Imperatorum ditionem animum adiecit. Sperabat Pontifex Italas diſſenſiones metu Imperatoris armati quieturas, at amplius exarſere; nam Ghi- bellini erexerunt animum, & guelfi contraxere metu: verum vt metus cautos reddit ſe ſe impenſius armis, & fœderibus mu niuere. Robertus Rex in Italia; Florentini in Tuſcia; Turiani in Lombardia Principem inter Guelfos locum obtinebant. Cum Florentinis Bononienſes, & Senenſes, & Lucenſes ſen- tiebant, & fœdere iungebantur: ditio Eccleſiaſtica ſi publicam rationem ſpectes fere tum extra aleam factionum erat nihil enim ab Imperatore ſibi timebat. At ſi priuatas affectiones, quæq; Ciuitas pro antiquis ſtudijs diuidebatur; Romæ præ- ſertim Columnenſes pro Imperatore; Vrſini aduerſi fuerunt. Imperator ingreſſus eſt magno cum exercitu Italiam Anno eodem 1210. Menſe Octobris, cuius menſis 10. die Aſtam ve nit. Aſtenſes vero magno cum honore tanquam dominium recepere inde poſt duos menſes Mediolanum acceſſit, quam Ciuitatẽ pridie Natalitiæ Chriſti feſtiuitatis ingreſſus eſt diu renuit Guido Turrianus tum Mediolani Pręfectus nomine, at re tyrannus; ſed ſuaſu ſuorum, qui nullum in Imperatoris ſu-

ſce-

ſceptione ad coronam recipiendam periculum agnoſcebant, ceſſit imprudenti conſilio illibenter, at eo imprudentius, quo illibentius ſe id facere oſtendit; imperator enim vt Mediolani cum exercitu fuit prætulit Mattæum Vicecomitem ab exilio reſtitutum Guidoni Mattæo inimico, à quo is expulſus fuerat, vt ſibi parum fido, vnde Guido impatiens depreſſionis tentauit populum ad arma concitare, ſed irrito conatu nam prouidus imperator ſuggerente Vicecomite, & initia compeſcuit, & Turianam factionem cum factionis, & familiæ Principe Guidone ex vrbe eiecit, quæ expulſio cōmouit Guelfos Florentinos Bononienſes, Lucenſes, Fanenſes, & alios quibus cum fædus Guido, & Turriani iecerant. Creuit autem eorum perturbatio cum Cremonam, & Brixiam vbi pars Guelfa Ghibellinis eiectis ab Imperatore defecerat poſt longam oppugnationem præcipue Brixiam cæpit in cuius defectione princeps forte fuerat Tedaldus Bruſattus in ea Ciuitate primariæ nobilitatis, & autoritatis, quem antea pro Pontificè Flaminię Comitem fuiſſe memorauimus. Hunc inter obſidendum captum Imperator ſæua morte peremit alligatis ad duas arbores vi inclinatas viri cruribus, quæ liberæ deinde relictæ ipſum miſere diſciderunt. Prius Patauij Ciuitatem cum Vicentia cæperat. Erat vero illa quæ tum vicentiæ dominabatur cum Guelfis Etruriæ Ciuitatibus colligata. Ghibellinæ Genuæ, Piſæ, Aretium ob Imperatoris victoriam erectę ipſum euocabant ad ſe, vt eius ope Guelfas, ac prepollentes Florentiam, Lucam, Senam infringerent. Imo etiam ad Robertum Regem debellandum Guelforum fautorem, & Choragum inuitabant. Hæc cum Guelfi noſſent, & Rex ipſe tum ex aliorū nuntijs, tum ex ſe ipſo pro ſua prudentia intelligeret diffidens, & merito Flaminiæ Ghibellinis, & Florentinis ob factionem Ghibellinam, & Blancam exulibus, qui in Flaminiaa recepti fuerant, miſit in hanc Prouinciam cum noua equitum ala, numeroſa peditum cohorte. Erant Catalani equites. Gilbertum Santillum ex citeriore Hiſpania, qui Blancos exteros omnes ex Prouincia expelleret. Proceres vero Flaminiæ Ghi

bel-

bellinos in carceres conijceret, ne ſub Imperatoris aduentu rebellarent. Inter captos, & vinctos fuere Scarpetta, & Petrus Ordelafi, & Nerus Arguliosus. Addit Carrarius Fulcerium, & Nicolutium Calbulenſes, verum repugnat hoc ijs, quæ ſubiungit Guelfos liberos relictos, erãt autem Fulcerius, & Calbulenſes Guelfi. Sunt, qui ſcribant à Gilberto Proceres Ghibellinos Foroliuij, Fauentiæ, & Imolæ in carcerem coniectos, & Foroliuij foſſas æquatas. Ceruiæ eodem Anno magnus tumultus aduerſus Bernardinum Polentanum eiuſdem Ciuitatis Dominum, tum vero Cæſenæ, cuius Ciuitatis Pręfecturam gerebat, commorantem excitatus eſt à Ricolis, Zuccaris, & Maltalentis Ceruienſibus Ciuibus, qui dominatum eius ægre ferebant; erantq; in ea Ciuitate pręſertim Ricoli primores: armati in forum prócurrunt, populum ad libertatem vocant, quibus vocibus incitatus Populus in Prætoriũ irrumpit; arma quæcunq; ibi reperit, induit; ſuppellectilia omnia direpit; familiares Polentani quicunq; aderant contumelijs affectos eiecit ex Ciuitate; Hoſtaſium Bernardini filium, & Magdalenam vxorem in cuſtodia retinuit. Bernardinus, qui ſe Regis obſeruantiſſimum profitebatur, irrogatam ſibi iniuriam Vicario Sintillo defert. Is Ceruiam vadit in iudicium vocat authores tumultus, & quicunq; non aufugerant, grauiter punit; abſentes proſcribit, demumq; ſeditioſos grauiter vlciſcitur. Ceruienſis autem populus, vt populares animi inſtar marinæ procellæ breui flacceſcunt, & facinus ſuum, & impulſores Ricolos, quibꝰ prius vt Liberatoribꝰ elata voce vitã, & felicitatem inclamauerat deteſtatus eſt, & grauius imperium deinceps tolerauit. Eo vero acerbius punierat Polentani iniurias Sintillus, quòd Regius Conſiliator erat, & inter aulicos ſuos Rex eum ſuſceperit. Duplici ergo nomine in Regem iniuria refundebatur. Cæſena quieuit hoc tempore, cuius Prætor Anno eodem 1311. fuit Tomaſutius filius Vgutionis è Campo Rotundo, & eius iudex, & Vicarius fuit Bartolomæus Otonellus Parmenſis, & Bernardinus Præfectus. Fuit vero Legatus in his partibus Gentilis Præsbiter Cardina-

na-

nalis S. Martini in Monte. Hoc Anno poſt longam inquiſitionem ordo Templariorum militum fuit a Pontifice Clemente ſublatus Rege Galliæ inſtigante. Quæ militibus aſcripta fuere crimina falſo adſcripta fuiſſe inter alios D. Antoninus atterrita immobilia, ac ſtabilia eorum bona multa militibus hoſpitalarijs tributa mobilia Regi Galliæ aſſignata. Sed ad noſtra redeundo. Iuſſu Regis iudicium menſe Decembris Fauentię inſtitutum aduerſus eos, qui Iunio eiuſdem Anni elapſo in Catelanos, & alios miniſtros Pontificios deliquerunt. Rubeus hoc Anno milleſimo trigenteſimo decimo primo deſciuiſſe à Pontifice Bononienſes, quod neq; vllus Scriptor dicit, quem viderim immo Diuus Antoninus dicit cum Florentinis, & Rege Roberto fæderatos fuiſſe, atque milites à Florentinis aduerſus Imperatorem habuiſſe. Imperator interim poſt Lombardiam fermè domitam Genuam ſe tranſtulit die vigeſima prima Octobris in qua vt Imperialis partis inſtar Principis ſupremi, abſolutiq; receptus fuit, & magna pæcuniæ vi donatus in ea moratus vſque ad diem decimam ſeptimam Februarij, qua claſſem triginta triremium cum ſuis conſcendit Piſas profecturus, at reflantibus ventis, ac procellam excitantibus illuc ſolum die ſexta Martij peruenit, ibiq; ſummo ſtudio à deuota Cæſareo nomini Ciuitate cultus vſq; ad decimam tertiam diem manſit. Statim atq; Imperator Apenninum tranſiuit Florentini milites, qui Bononiam ad eius defenſionem à Republica miſſi fuerunt, ſunt Florentiam reuerſi Rex quoq: Robertus die 15. Decembris ducentos equites Catalanos, quos in Flaminia habebat reuocauit, atq: Florentiam miſit. At vero tum Regis Roberti tum Florentinorum, & reliquorum Guelforum is fuit conatus, illud conſilium, ne Imperator Romę imperialia inſignia conſequeretur. Vrſini pro factione erant Regis Roberti aſſeclæ, at Columnij contra Imperatori, ac Ghibellini fauebant. Vrſini partē, vbi Vaticana Baſilica erigitur vſq; ad Capitolium inſidebant, vt viæ inimicis inuiæ eſſent peruiæ ſuis cum Vrſinis, ac ſequacibus iungebantur copię illuc a Rege

Ooo Ro-

Roberto miſſæ,& eius ſuaſu nedum à Florentinis Lucenſibus, & Senenſibus, ſed etiam ex Flaminia, quod ex literis conſtat Roberti Regis huc miſſis ex quibus elicitur Prouinciam decre uiſſe ſuo ſumptu quadringentos pedites, & quinquaginta equites mittere, quibus Lambertus Polentanus alios centũ pedites & quinquaginta equites iuſſu Regis adiunxit, quibus tamen ſtipendium ex Regio ærario ſolueretur. Lamberto Du ce totam eam manum Romam aduerſus Imperatorem profe-ctam indicant Regiæ eędem literæ vt Carrarius teſtatur. Cæ ſenates veru inter eos milites fuiſſe non paucos ſuadet, quod ipſi per ſe Guelfam factionem ſequebantur, ditioni Eccleſia-ſticæ quæ a Roberto exercebatur, ſuberant; prætereaq; Po-lentanũ tum præfectum habebant. Pugnæ inter viarum an-fractus, & ſepta plures, & vſq; ad exactum Iulium menſem ab Aprili durauere. Tum ſtatuit Henricus pro D. Petri Baſi-lica, in qua conſueuerant Imperatoros Corona inſigniri, in Lateranenſi Eccleſia a Legatis, quos ad id miſerat Pontifex eam accipere. Accepit autem die prima Auguſti Anno eodē 1312. mox ea redimitus in Etruriam conceſſit, & Florentinos primum ad Anciſam perculſos deinceps, obſidione cinxit, in periculumq; eam Ciuitatem adduxit, & fatetur Villanius ſi re cta ad Ciuitatem ab Anciſa iuiſſet, portas patentes, & Ciuita-tem per uiam reperturum fuiſſe: at Imperatoris mora, & co-piarum ſuarum licet deuictarum reuerſio animauit ad defen-ſionem Ciuitatem cui in ſubſidium, & Robertus Rex, & ſin-gulæ Ciuitates Tuſcię Guelfę ſelectas copias miſere, & ex Fla minia Guelfæ Ciuitates Ariminum, Rauenna, Fauentia, Cæ-ſena miſere trecentos equites, & pedites mille quingentos.
Io. Villãius lib. 9. c. 46. Ita Villanius. Cum fuiſſet ergo Imperator in ea obſidione fruſtra a die 19. Septembris ad poſtremam Octobris, nocte antecedente Feſtum omnium Sanctorũ obſidionem ſoluit, li-cet non longe receſſerit, ſed in finitimis locis coſiſtens, inde multa damna intulit, multa loca cæpit, quouſq; peſtis ex-orta, ac graſſans exercitũ eius diminuit, a quo etiam receſſit Robertus Belgij Comes. Vt coactus fuerit Piſas redire, vbi
repa-

reparatis deinceps copijs, & viribus cum prius ſententijs pro Imperiali auctoritate editis, & Regem Robertum Regno exauhtorauerit, & Florentinos omni iuriſdictione, & libertate priuauerit. Tum demum aggreſſus eſt pænas pronunciatas armis aſſerere. Primum aduerſus Robertum, vt caput rerum bellum inferre decreuit, certus eo debellato facilem aliorum victoriam futuram eſſe. At mors eius inopinata Anno 1310. die 24. Auguſti a maximo periculo Regem Robertum, & aſſeclas ſubtraxit. Sed ad noſtros redeamus ſoluta obſidione, & inclinante tum Imperatoris ob peſtem exortam vt dixi fortuna, amica ſubſidia Florentini remiſerunt, vt ipſi parcerent ſumptibus, & amicos militari onere leuarent. Noſtri ergo, qui impoſitũ a ſuis rebuspublicis onus defendendi amicã Ciuitatem expleuerũt, & læti reuertere, & a ſuis hilaribus cum acclamationibus recepti, ac laudibus fuere. Quo vero tempore adhuc Piſis morabatur Imperator Romam iturus menſe Martij Anni eiuſdem 1312. Prouincia fermè vniuerſa in Soliani Caſtrum inſurrexit, illud circumuallauit, & demum deditum deſtruxit. Iuſſit expeditionem Vicarius Regius Sintillus inſtigãte ſcilicet Malateſtino Malateſtio Arimini Domino Chronicum noſtrum his verbis, quæ placet exſcribere, excidium narrat. *Malateſtinus de Malateſtijs, qui vno ſolo videns oculo longius alijs intuebatur deſtructionẽ Caſtri Soliani, quod odio habebat, ſagaciter ordinauit: nam eius inſtigatione Dominus Gilbertus de Sintillis Rector Prouinciæ Romandiolæ pro D. Rege Roberto mandauit omnibus Romandiolis, vt circa Solianum deberent ad exercitum conuenire, ſicq; de Menſe Martij 1312. Dominus Malateſtinus cum Ariminenſibus; Dominus Bernardinus de Polenta cum Cæſenatibus, & Ceruienſibus dictum Caſtrum ſubito circundarũt, & omnes alij Romandioli ſequuti ſunt, & quælibet Ciuitas ibi ſuum Manganum apparauit, ſicq; de apparatis, & fabricatis ibidem 11. manganis fuit trabucatum, & vſq; ad diem penultimam Iunij ſe intrinſeci viriliter defendentes, tandem ipſa die, ſcilicet feſtiuitatis Apoſtolorum Petri, & Pauli Caſtrum reddiderunt, & cum perſonis, & rebus, quas portare potuerunt, abierunt*

illæſi; Caſtrum vero, quod inſigne erat, & magnis Palatijs, & turribus permunitum, & ducentorum fumantium capax fuit funditus diſſipatum. Ipſo anno careſtia magna erat, & in dicto exercitu fuit abundantia omnium victualium, omnibus accedentibus copioſa, quod quidem accidit propter multitudinem frumenti, quod ipſe Malateſtinus de Apulia fecit aſportari. Carrarius huic narrationi ſubſcribit, & Rubeus prior ſub eodem hoc anno 1312. cauſa cur Malateſtinus inſtigauerit Santillũ, fuit antiquum diſſidium, cuius ante memini inter Malateſtios poſteros Malateſtæ e Veruculo, & Ioannis Soliani Domini ob factiones, ſcilicet Ghibellinam cuius hi, & Guelfam cuius illi ſtudioſi fuerunt. Præſertim vero Malateſtinus, qui Ghibellinorum odio furebat, hic igitur homo mire ſagax cum metu Imperatoris Robertum Regẽ peſſimè in Ghibellinos animatum animaduerteret, optimeq; noſſet mandata Sintilli ad Ghibellinos deprimendos, ſuggeſſit illi Soliani Oppidum eſſe paratũ Ghibellinis perfugium pro ſtudio Dominorum loci erga Cæſareas partes, pro Feretranorum Comitum eiuſdem factionis propinquitate, eſſeq; ab opere, & ſitu munitum, quodq; plurimi intererat apertum eſſe aditum turmis ex Etruria in Flaminiam pro Imperatore tranſeuntibus, ideoq; omnino eſſe

ANNO. 1313. occupandum, aut excindendum. Anno 1613 prioreq; eius ſemeſtri viuente adhuc Henrico Imperatore, & minis, atq; armis terrente Regem Robertum, & Guelfas Ciuitates Tuſciæ ſuſpenſi fuerunt Italorum animi, in Flaminia autem quo maior erat Imperatoris timor, eo amplius à Vicario depreſſi Ghibellini: vnde Scarpetta, & Pinus eius frater in compedibus cuſtodiebantur, & muri Foroliuij euerſi, & foſſa complanata. Guelfi ergo ſecuri à Ghibellinis viuebant ſub imperio tamen Vicarij Regij potius intento, quam remiſſo. Hoc Anno, Cæſenæ mortuo Epiſcopo Leonardo ſucceſſor eſt ſuffectus Ioãnes. Leonardum mortuũ fuiſſe oportet Anno vſq; 1311. xvij. kal. Iulij, nam in Concilio tum celebrato nulla eius mentio, neq; procuratoris alicuius pro eo impedito; immò Anno eodem die 23. Februarij literæ Roberti Regis quibus reſpondet ſuppli-

plici libello Archiepiſcopi cum omnibus Epiſcopis ſubiunctis nulla Cæſenæ Epiſcopi mentio: diu itaq; vacua ſedes Clero ſcilicet in neminem conueniente, vnde coactus fuit eligere quibus eam electionem committeret, elegit autem Rubeo teſtante vij. kal. Aprilis Anno milleſimo trigenteſimo decimo tertio Gulielmum, & Bulgarum Canonicos Cæſenates, & Chriſtophorum Abbatem Cœnobij Diui Laurentij Cæſenatis in quos ius eligendi Epiſcopi transfudit ij vero Ioannem Præpoſitum Ariminenſem, Cæſenatem Canonicum in locum Leonardi prædicti Epiſcopi elegerunt. Eodẽq; die mane in Epiſcopali Sede magno cum omnium plauſu collocarunt. Fuit Ioannes nobili genere ortus Ariminenſium Ricciardelliorum, qui aliter vulgo Dalle caminate dicuntur. Menſe vero antecedente ſcilicet die duodecima Februarij Raimundus Iſpellenſis, qui Comes fuerat Flaminiæ pro Pontifice poſtremus eorum, qui Roberti Regis in hac Prouincia regimen præceſſere. Ipſe inquam, cum ad Pontificem iret, ad eumq; ducenta millia, & amplius aureorum florenorum eiuſdem iuſſu portaret in agro Mutinenſi, & ipſe occiſus, & pæcunia cum reliquis rebus omnibus direpta. Cum eo præterea quadraginta eius familiaribus occiſis. Facinoris perpetratores Comes Panici,& milites Paſſarini Bonacoſſij Mutinæ Rectoris. Clemens Pontifex iratus duram in eam Ciuitatem ſententiam, & execrationem iecit. Bononienſes cum flagitium perpetratum intellexere Raimundi Cadauer Bononiam aſportandum curarunt, illudq; purpura indutum ſolemni ritu, & pompa in Diui Dominici mandarunt, recens ad id condito, ac ſumptuoſo Sepulchro. Regi poſt hæc Roberto magna acceſſit potentia, cuius cognitio pertinet ad dignoſcendum,vel coniectandum ſtatum noſtrũ, dum ex incremẽto Regis elatiores animos Vicarij Regis ſumebant ſecuri populorũ ſeruitij, vel repugntiũ excidij. Roberto ergo Florentini ſe Ciuitatẽq; ſuã libere in quinquennium permiſerũt,poſteaq; triẽniũ addidere, ſequuti ſunt exemplũ Lucẽſes, Pratenſes,at Piſtorienſes. Eas Ciuitates ꝑ ſemeſtres Vicarios

Rubeus ſub eodẽ Anno 1313

Ghirardat.

Rex

Rex gubernabat, ſed ex alia etiã parte auctũ, eſt Regis periũ: Ferrariam enim etiam eius adminiſtrationi Pontifex ſubiecit, cauſam deinde ſubijciam: interim vero Cæſenæ Prætor electus fuit Vbertus idem Polentanus qui Præfectus fuerat Anno elapſo. At hoc 1313. Præfectus fuit Oſtaſius ibidem Polentanus, quo tempore die 19. Iunij Muſettus ab Entrolo nobilis Ciuis Parmenſis per Ioannem Bartilonium Procuratorem petijt, & exegit ab Oſtaſio, & Bernardino Polentanis, & ab octo defenſoribus, atq; à Republica Cæſenate quinquaginta libras Imperiales (erant monetæ genus) quam pecuniam ſoluerat Muſettus Centurioni peditum ab eadem Republica, & Polentanis in ſubſidium Gilberti Corigienſis illuc miſſorum: & à Lamberto quoq; Polentano Rauennæ Prætore, & ab eadẽ Ciuitate aliam pæcuniæ ſummam eadem de cauſa a ſe ſolutam repetebat per eundem Procuratorem Muſettus, vt hinc conſtet Polentanos, & Polentanorum ſuaſu has duas Ciuitates auxiliares copias pro Gilberto miſiſſe, vel ſaltem tot militum ſtipendia ſpopondiſſe. Quam ob rem tam remotæ Ciuitati hę noſtræ ſubſidia miſerint, ea videtur cauſa, quod Gilbertus in magno tum periculo ab aduerſarijs Ghibellinis poſitus erat, vnde à Bononienſibus enixe vt ſibi opem ferrent petijt, quod Ciuitas illa Guelfa tulit, quæ miſit trecentos quinquaginta balistarios, & quinquaginta equites. Eadem fiducia ab his Ciuitatibus vt Guelfis auxilium petijt. Mortuus eſt vt dixi hoc Anno menſe Auguſti die 24. Henricus Imperator, vt multa iam tranquillitate Rex Robertus, & Guelfæ Hetruriæ Ciuitates potirentur. Regiæ copiæ, quæ ad tutelam Florentiæ à Flaminia aſportatę fuerant in Prouinciam rediere. Interim Ferrarię Didacus Dalmaſius Præfectus præſidij videns Franciſcum Eſtenſem Populo Ferrarienſi carum, metuit imperio in eam Ciuitatem Pontificio ab eo periculum; vnde per fratrem ſuum palam in foro occidendum curauit: prætendit vero occiſor vltionem iniuriæ olim ab Eſtenſi ſuſceptæ. Commotus homicidio Clemens Pontifex remouit Dalmaſium, & Didacũ de Larat ſuffecit. Forte Pontificem quærelæ Ferrarienſium per-

Carrarius.

Ghirardat. ſub eod. ãno 1313.

perturbarunt,vnde ne odium Præfecti ad deficiendum à principe induceret, Didacum ab eorum aſpectu,atq; regimine ſubtraxit. Verum cum amori Populi non eſſet Pręfecti mutatione ſatisfactum antiquum ipſe Dominium Eſtenſium deſiderabat. Quocirca cum ex aduentu noui Præfecti ſe ſpe ſua deluſum animaduerteret, tumultu facto palam Eſtenſes pro Principibus flagitarunt,at Præfectus, qui magnis copijs inſtructus metu ſeditionis venerat accerſito etiam Caſtri Tedaldi præſidio Populum inuaſit, & multis occiſis, alijs captis furentem compeſcuit, ad eoſq; amplius deterrendos tres, & viginti Ciues impendio necauit,ab alijs autem vim ingentem argenti pro ſeditionis pæna extorſit. Quibus Pontifex auditis tutius arbitratus eſt Regi Roberto eam quoq; Ciuitatem regendam tradere ſub Rectore ſcilicet maioris dignitatis, & potentiæ facile Ciues quieturos cum præſertim viribus ſubiectę Flaminię eos Rex attingeret. In tanta Regis Roberti potentia, & Ghibellinorum depreſſione, Piſani tamen non deſponderunt animum, ſed mortuo Imperatore aliquos eius milites Germanos retinuere,& Vgutionem Fagiolanum olim à Cæſenatibus eiectum in Rectorem Ciuitatis,ac Dominum elegere,qui Lucenſes multis primo incurſionibus afflixit, deinceps contra potentiam Florentinorum, & Petri Regis Roberti fratris, qui pro Rege Florentiæ præſidebat, eam occupauit. At Cæſenę āno ſequēti 1314. Prætor fuit Banninus Polētanus primis ſex menſibus, & Hoſtaſius eius ex Fratre Nepos Pręfectus. Hoc anno moritur Clemens Pontifex die 20. Aprilis, duoſq; Annos Pontificia ſedes abſq; Pontifice fuit Cardinalibus non conuenientibus. In Cæſaris etiam electione diuturna principium Germanorum diſſenſio. Ex eiuſmodi interregnis præſertim Pontificio in noſtram Prouinciam, & Ciuitatem redundauit perturbatio,quam mox ſubijciam, mortuus eſt etiā Philippus Rex Galliæ, cuius iuſſu dicitur Nogarectius cum Sarra Columnio Pontificem Bonifacium cæpiſſe. Præceſſit horum mortem Cometes prope aſteriſmum Virginis. Huius Regis tres nurus in adulterio ipſo viuente deprehenſę;vulgo peccato Re-

ANNO. 1314.

Villanius Lib.9.c.64.

Regis in Pontificem, & in templarios tribuebantur. At Cæſenates kal. Iunij Portum condere, & aperire aggreſſi ſunt. vidimus antea ab ipſis conſtructum fuiſſe, ſed demolitũ, & clauſum à Bernardino Polentano, tum inimico, deinde in confecta pace cautum, vt de eo reędificando iudicio Rectoris Prouinciæ obtemperaretur. Quid de lite factum ſit nihil ſcriptum legimus, at regentibus Polentanis, & præſidentibus olim aduerſarijs Ciuitas tandem manum admouit, eaq; fuit Populi diligentia, vt ſpatio duorum fermè Menſium Portum ipſum, & aditum Nauibus aperiret, prid. ſcilicet Id. Auguſti, At Chronicon noſtrum die decima Auguſti dicit: placet verba eius exſcribere. *Anno Domini 1314. indictione 13. Eccleſia Romana vacante kal. Iunij Cæſenates Sanctorum Ioannis Baptiſtæ, Seueri, & Mauri præcibus meritiſq; confiſi laborerium Portus Cæſenatici ſub regimine Dominorum Oſtaſij Capitanei Bannini Poteſtatis, cum gaudio concorditer inceperunt.* Poſt pauca autem ſubiungit. *1314. die Sabbati 10. Auguſti de ſero sbotatus eſt Portus Cæſenaticus prædictus in Mare per ipſos Cæſenates tempore regiminis predicti Domini Oſtaſij Capitanei, & Domini Guidonis Nouelli de Polenta Poteſtatis Cæſenæ die 2. poſt eius aduentum.* Arbitror tamen veriorem eſſe lecturam prid. idus ſcilicet die 14. Auguſti Portum apertum fuiſſe, nam interponit Chronicon inter primam, & ſecundã narrationem aggreſſionis ſcilicet, & confectionis, ac reſerationis Portus incendium Cęſenæ graſſatũ, quod poſt poſuiſſet. Incẽdiũ autẽ exortũ eſt die 12. Aug. in hoſpitio Vẽturæ Salarij, neſcio vtrũ hoc fuerit cognomen, an potius vt vere arbitror Salis propola, & vẽditor is fuerit, alij legũt Sellarij, quę vox penes nos artificẽ ſignificat ſtrati equini: combuſtæ ex eo incendio, cum ea domo ſex aliæ cõtiguæ. Qua die mors etiam hora cęne contigit Vbertini de Articlinis in ea primaria Familia, atq; in factione Ghibellina Principem locum obtinentis: at extra Ciuitatem tum quieſcentem magna in Prouincia commutatio. Origo autem duplici ex capite videtur profecta. Ex morte Pontificis, quam vt dicebam conſequutum eſt diuturnum interpontificium. Populi

enim

enim Eccleſiæ ſubiecti olim vacante Sede ſolebant per factiones in ſe ipſos ſæuire, & aduerſus Miniſtros minore obſequio vti, at aliud ſeditionum caput bellum in Hetruria Vgutionis aduerſus Florentinos, & Guelfam Factionem præualentis, quã ob rem Sintillus cum Regijs copijs prouinciam hanc cuſtodiẽtibus fuit in Hetruriam euocatus præſertim cum Rex eodem tempore Siculo bello aduerſus Fridericum Regem diſtineretur. occaſione ea ſunt vſi Proceres Flaminij olim imperare aſſueti, vel qui ſpe dominationem præſumpſerunt fuerunt præſertim Manfredi, qui cum depreſſis à Vicario Regio Ghibellinis ipſi primas obtinerent, attamen Catelanorum imperium ſolito rigidius non tolerabant, in eorum itaq; expulſionem cum aſſeclis conſpirauere, nedumq; Fauentiam, ſed etiam Imolam ab Eccleſiaſticis, & Regijs Miniſtris alienauere, popularibus enim minus factionum ſtudio infectis imperium Catelanorum, quos pro barbaris habebant, minus probabatur vt facile fuerit eos incitare, & ad ſeditionem impellere. Firmo adeo conſenſu freti impulſores Santillum, & Simonem Bedocum Præfectum armorum ab Hetruria redeuntes defectione audita ab ingreſſu Fauentiæ prohibuere. Illi ergo Caſtrocarium receſſere præſidio munitum copias ibi ſuas collegere animis agitantes quid in tanta perturbatione eſſet faciendum, quid Polentani Regi multis fauoribus obligati molirentur. At ecce Lambertus Rauennæ Princeps coniunxit cum Manfredis, & Calbulenſibus copias ad Foroliuium capiendum, & a Regijs abſtrahendum. Cum exercitu ergo quingentorum equitum, & decem millium peditum Lambertus, & Banninus Polentani Fratres, & Franciſcus Manfredus author defectionis, Foroliuinm ingreſſi ſunt vbi Calbulenſes cum ſuis ſe illis adiũxere ad occupandam Ciuitatem. Arguliosi ſoli olim Ghibellini, at tum pariter Calbulenſibus infenſi repugnarunt, & parua mann Prætorium defendentes tandiu ſuſtinuerunt pugnã, vt Santillus, & Bedocus, qui Caſtrocarij erant de inuaſione Foroliuij ab Arguliosis ipſis moniti accurrere potuerint & ab Arguliosis excepti repellere auerſarios, & Viuianum Calbu-

lenſem ſæua morte peremere. Ita ergo Foroliuium in parte Regia tum permãſit, ad defenſionem Foroliuij, & expulſionem Manfredorum, & Polentanorum operam Santillo, & Bedoco Agnella Articlinus nauauit. Erat is Caleſidijs aduerſarius, quos Polentani magno amore proſequebantur. Quocirca Agnella cum ſuis Polentanos oderat, quorum adminiſtratio, & magiſtratus ob diuturnitatem non ſine aliquo libertatis vel damno, vel periculo erat; vnde Ciuibus etiam libertatis zelo affectis iam ſuſpecta erat familiæ eiuſdem continuatio, quã ſuſpectionem alebat vſurpata ab illis Rauennæ, & Ceruiæ dominatio. Cũ nõ lateret eiuſmodi Ciuium ſenſus Agnellam, aggreſſus Vicarium, & Præfectum Regis, eis repræſentauit Polẽtanorũ tot Regijs fauoribus obſtrictorũ infidos animos, qui tentauerint occupare Foroliuium cum Rebellibus coniuncti, contra quos pro Rege ſuo, cuius conſultores, cuius aulici, ac domeſtici erant, debebant protinus arma capere. Quid credendum de Cæſena molituros cuius tandiu, vel Prætores, vel Præfecti fuerant, vel vtrunq; Magiſtratum iunctim rexerant? cum præterea Caleſidiorum Factio tota ſit omninò obnoxia illis, & dedita. Neceſſe eſt Polentanis expulſis eam Ciuitatem integræ ſuæ libertati reſtituere, ipſa enim per ſe in Eccleſiaſticum, adeoq; Regium obſequiuum prona cum ſit ipſa ſe in Pontificis, & Regis deuotione, ac ditione conſeruabit. ſi id iubeãt clandeſtinis nuntijs ſuos excitaturum, quibus cum integri quiq; Ciues erunt, ſed ſuorum tantum operam, & conſpirationem ſatis fore vt ipſi cum exercitu Cæſenam ingrediantur cætera dexteræ, & iuſtitia expedient. cum Populus agnoſcet hæc pro eius libertate fieri non defendet tyrannidem imminentem. Probarunt Regij Agnellæ ſententiam nec executionem diſtulere. Præmiſſis ergo ab Agnella, qui clam initam deliberationem fuſco Vbertini Articlini, & amicis proceribus prænũciarent, tum cũ Santillo, & Simone Bedocco, & ducentis eorum Catalanis equitibus cumq; Vidone è Valbona Cæſenam acceſſerunt, & partem eam quæ vltra pontem D. Martini eſt in qua erant Fuſcus Vbertini Articlini, & ſequaces

ces Ciuitatem ingreſſi ſunt, quam vſq; ad communis campum peruaſere Populi ſcilicet libertatem, & tyrannorum excidium acclamantes. At Guido Nouellus tum Prætor cum nonnullis Ciuibus Caleſidijs ſcilicet, & amicis ſumptis armis occurrerunt inuaſoribus, eoſq; vltra Pontem repulere non ſine tamen mutuis damnis. Oſtaſius tamen Præfectus cum Populo citra Pontem conſtitit ne forte interim ex ea parte factioſi aliqui Ciues nouas turbas excitarent, in ea itaq; ſuſpenſione Ciuitatis vtraq; pars pontem, quà ad ſe ſpectabat vallo munierunt aditus præterea alios ſeptis occludendo. Verum cum Polentani, & Ciues ſequaces cognoſcerent populi maiorem partem ſibi infenſam nocte proxima clam abiere. Annales hæc dicũt exſcribo verba. *Et tunc pars vtriuſq; in ſuo latere pontis, & alijs locis neceſſarijs ſeralios fecerunt plurimos, & trauatas. Nocte vero ſequente dicti Poteſtas, & Capitaneus de Caleſidio, & Arinulfus Domini Matthæi latenter abierunt.* Hæc ibi: ſubiungitur autem profectis etiam Polentanis adhuc Zenonum de Azardis, Franciſcum Pocaterram, & Friſcum Guidaldi Cæſenates Proceres conuocato Populo partem citra pontem defendiſſe, & cum ſe ſine Rectore viderent Malateſtinum vocaſſe ad Ciuitatis regimen, qui confeſtim venit, tumq; cũ Catelanis decẽtib⁹ cõditionibus conuenere, vt Foroliuium reuerterint. Eſt autẽ admodum iæiuna narratio. Contenderunt, vt par eſt Ciues citra pontem cum Arriclinis, & turmis Regijs mane, neſcientes adhuc quid ſibi illi, qui cum impetu Ciuitatem ingreſſi erant, vellent: at re inter pugnandum intellecta, poſtquam ſcilicet inuaſores receſſiſſe Polentanos intellexere, tum petito colloquio nihil aliud ſe moliri indicauerunt, quam Polentanorum expulſionem ad libertatem patriæ firmandam, & ab omni tyrannidis periculo liberandam. Cum itaq; id conſequutieſſent abitu inueteratorum Rectorũ, arma deponere, cumq; reliquis Ciuibus ad ſtatum Reipublicæ conſtituendum futuros. Præfectos autẽ Regios ad idem ſuis copijs opem tuliſſe, quorum intererat Ciuitatem ſtudioſam Eccleſiaſticarum partium, & Regiarum liberam, ac arbitrij ſui eſſe. Tum ergo depo

ſuis vtrunq; armis & Miniſtris Regiis, reuerenter exceptis de ſtabilienda Republica,& nouis eligendis Rectoribus inita deliberatio. Placuit Malateſtinus Ariminenſis Miniſtris quidē Regiis,& populo frequentiori ob factionem: erat enim Guelfæ factionis: at Ghibellinis etiam probabatur, quoniam Ghibellinum Rectorem eligere non niſi cum magna perturbatione fuiſſet,& interim cū Polētanis abijſſe Caleſidios,qui acriores erant Guelforum; & iam Præfecti Regij agnouerant ex facto Manfredorum, & Polentanorum non conducere Regi, ac Pontifici Guelfos prorſus præſtare, ſed multo vtilius eſſe ſi contrario Ghibellinorum (nō prȩualentium,tamen) momento vires quo quo pacto librarentur. Re itaq; compoſita receſſerunt Regij cum Catelanis ſuis, neq; enim Ciuitati præſidium placebat, neq: Santillus, & Bedoeus iudicauere ſuſpicionem præſeferre fidȩ Ciuitatis. Sæpe ſiquidem ius fallendi ſuſpicio fecit. Hȩc ſunt condecentia pacta, quȩ Chronicon ſcribit. Paulo poſt Malateſtinus Prȩtor quoq: Foroliuij creatus eſt quippe qui Santillo gratus erat: & cuius etiā fidē cōfirmare nouo benefitio ille ſtudebat,ī tāta reliquorū Procerū Prouinciæ alienatione. Hoc eodē anno Synodus prouincialis habita eſt Argētæ à Rainaldo Archiepiſcopo 6.Id.Octobris in Eccleſia D. Nicolai interfuit Ioannes Cæſenȩ Epiſcopus cum alijs Prouinciæ Epiſcopis,vel eorū,qui abeſſent Procuratoribus Bononiēſis .ſ. Hadrianenſis, & Regiani, Mutinæ tū Eccleſia vacabat:in quo Concilio factis,& iam promulgandis legibus reſtitere Bononiēſis Epiſcopi Procuratores,vt quȩ derogarent Epiſcopi ſui iuribus, & dignitati. Eodem Anno in Imperatoris electione Schiſma fuit: duo enim electi Ludouicus Bauarus, & Federicus Auſtriacus,quorum tamen Bauarus præualuit: eius ūero cum Pontifice Ioanne 22. qui ſucceſſit diuturna contentio,in perturbationem etiam Prouinciæ huius redundauit, vt ſuo deinde loco narrabimus. Polentani nihil tentarunt aduerſus Ciuitatem ſperantes forte mutationem animorum inſtareq; Malateſtini tædium, vt ſunt mutabiles populares animi; interim,vt ſpecimē conſtantis amicitiȩ

Rub.&Car.

ex-

exhiberẽt curarũt Theodericum Caleſidium Prætorem eo anno Rauennæ eligendum, eamq; Præturam inoffenſe exercuit, ANNO. & ad exitum perduxit. Anno ſequenti 1315. Cæſena quie- 1315. uit ſub Malateſtino Prætore, & Præfecto, vel vt tum vocabãt Capitaneo obſequens tamen Regijs, adeoq; Pontificijs Miniſtris ſcilicet Vicario, & Præfecto, vel vt ipſi vocabant Mariſciallo Regis. Foroliuiũ quoq; ſub Malateſtino Prætore, atq; ijſdem Regijs miniſtris ad Septembrem vſq; imperturbatum extitit, at deinceps turbæ, quarum præſertim ab Hetruria cauſæ. Vgutio Fagiolanus premebat bello Guelfos iam capta Luca, & Lucenſiũ Caſtris: equitatu pollebat Germanico exercitus Henrici Septimi reliquia, adeoq; exercito, & veterano milite, vnde plerũq; læuibus prælijs hoſtes fugarat. Erat Dux Florentinorum Petrus minor fratrum Roberti Regis, ſed ammiſſa ſub ejus auſpicijs Luca pro Duce, ac Imperatore à Rege ipſo, petierunt Philippum alium eius Fratrem Taranti Principem, qui cum Carolo filio, multiſq; copijs venit. Obſide- *Io. Villãius.* bat Montecatinum Oppidum Vgutio aduerſus quem Philippus cum Petro Fratre, Carolo Filio, magnoq; exercitu tum Florentinorum, tum Tuſcorum Guelforum, tum Bononienſium, tum Flaminiorum ex Guelfis Ciuitatibus, inter quas ſane tũ Cæſena erat. Soluit obſidionem ſub tanti exercitus aduentu Fagiolanus, ſed tanta cum peritia militari, vt inſequentes hoſtes copiis ipſe ĩſtructis sũma acie exceperit, atq; poſt lõgam, & aſperam pugnam fregerit, & fugauerit occiſis, & captis primarijs multis inimici exercitus ductoribus. Mortuus eſt Petrus Regius Frater cuius nunquam cadauer inuentum; occiſus pariter Carolus Philippi Filius, quẽ Petrus de Aquarola partiarius Chronici noſtri Scriptor, eorum temporum, & factorum Cæſenæ Carlottum Principem appellat. Fuit funeſta clades; licet Florentini animum non deſponderint, ſed exercitum reparauerunt alio Duce, & alijs copijs à Rege Roberto, (vt Florentini poſtulauerant) miſſis verum tantam ob victoriã cũ debilitatas in Prouincia noſtra regias vires interpretarẽtur, qui Catelanorum imperio erant infenſi, collegere animos, & mul-

multi conſpirauere ad Foroliuij occupationem: quæ ſola poſt Cæſenam Ciuitas Regijs patebat, cæterum vero Britonoriũ, Caſtrocariumq; & Meldulam præſidiis munitas tuebantur, & in Arce Caſtrocarij in vinculis adhuc cuſtodiebantur Scarpetta, & Petrus Ordelafi Fratres. Clades Florentinorum fuit die 29. Auguſti, ac menſe ſequenti Septembris Vbertus Glazoli Comes rurſus alijs Malateſtijs infenſus cũ Rainerio Calbolenſi, atq; Cicco, & ſinibaldo Ordelafis, Guillelmo de Soliano, Cicco de Petragudola; Ceccusq; Zapitini, & Filius Comitis Guillelmi, Riccardus de Landitario manu cum magna militum Foroliuium ex improuiſo aggreſſi ſunt. Regebat Foroliuium tum pro Malateſtino Ferrantinus, item Malateſtius, & Arguliosi erant primi ciuium: parebat vero adhuc Regi, & Pontifici rea Ciuitas, nam, & illuc redierunt poſt conſtitutam Cæſenatem Rempublicam Santillus, & Bedocus, & Catelanorũ equitum ala, neq; inde expulſos interim vſq; legimus; vel ergo erat tum quoq; Foroliuii aliqua Catelanorum manus, vel nulla, quod in præſidiis Caſtrocarii, & Britonorii ſolerent detineri, vnde poſſent in ſubſidium ire: vel, quod veriſimilius eſt feruente iam bello Hetruſco, & impendente pugnæ collatis ſignis alea, illuc vbi tres Regii Principes erant, ipſi etiam contendere præſidiis ſolum Caſtrocarii, & Britonorii relictis: at improuiſa fuit omnino aggreſſio, & velox victoria. Licet enim fortiter Arguliosi cum Malateſtini militibus aduerſus conſpiratores pugnauerint, tamen a maiore numero victi fuere: Arguliosus enim de Argulioſis occiſus, & multi alii ſequaces vulnerati, & omnes demum ex Ciuitate expulſi cum externo Malateſtini, ſeu Ferrantini tum præſentis milite, adeoq; tũ Calbulenſes Argulioſorũ locum occupauerunt. Comes vero Glazoli Prætor, & Præfectus fuit. Qui interpretantur ob factionis Guelfæ ſtudium hoc factum conſiderent cum Vberto Glazoli Comite tum a ſuis, & eorum factione alieno fuiſſe Ordelafos impenſe Ghibellinos. Fuit inimicitiæ peculiaris aduerſus Argulioſos ſtimulus: at odium Catelanorum, eorumq; imperij impulſor. Calbulenſes certè Guelfi, at dum illis ſe

Chronicon, P. de Aqu. Carrarius, Rubens.

iun-

iunxerunt Ordelaſi omnes factionum ſuppreſſam oportet fuiſſe mentionem. Non eradicatā tamen ex animis factionē, quæ paulo poſt emicuit die.n. martis occupauerāt ſimul Foroliuiū, & die ſequenti lunæ Ordelaſi incautos Calbulenſes adiuti etiā à Comite Glazoli ex Ciuitate eiecere, ipſiq; Principem ſibi in Ciuitate locum vindicauere, tumq; vere ad Ghibellinos Foroliuij Regimen rediit. Comes autem Glazoli Prætor perſtitit: perſtitit, & Præfectus Ciuitatis, quem Magiſtratum etiam ſequenti anno geſſit. Anno ſequente milleſimo treceteſimo decimo ſexto Vicarius Regis Roberti in Romania noſtra fuit Dida-cus de Laratj, ſiue vt Rubeus vocat Diegus Rattus non obtinebant autem Regii, niſi Caſtrocariū, Britonoriū, & Meldulam præſidiis, & libero imperio Cæſena obſequium preſtabat, ſed ferme vt libera Ciuitas. Malateſtinus Ariminēſeſq; potius vt amici, & ſequaces, quam vt ſubiecti. Victoria Vgutionis extulerant Ghibellini animos præſertim Ordelaſi, qui etiam aliquot turmas Germanorum, qui in Hetruria militabāt victoriæq; Vgutionis maxima pars fuere accerſierunt. Expectabatur enim nouus Vicarius Regius, qui & Ferrariç præſidebat præterquam quoòd Cæſenam parum equis occulis liberam, & Regis, ac Pontifici obſequentem videbant, armaq; ideo inferre decreuerant: coactis ergo copiis in quibus Germani ex Etruria accerſiti erant. Rontam Cæſenatis agri Caſtrum, nunc vero villam diſperſis caſis habitatam aggreſſi magna, & feroci pugna oppugnantes, licet fortiter defenſam tandem expugnauerunt. Erat loci cuſtos, vtq; dicebant Capitaneus Faſolinus Taſſius vir nobilis, qui cum cęteris captus, vſq; ad centum numero Foroliuium ducti fuere, ibiq; in carcerem coniecti. Cæſenates ergo Regium Vicarium Didacum Britonorii, tum reſidentem miſſis oratoribus ad ſe vocauerūt. veniret vt cultum deuotę Ciuitatis experiretur vtereturq; eius copiis, & armis aduerſus communes hoſtes. Venit itaq; Cæſenam cum vxore, & filiabus hoſpicium autem fuit Epiſcopiū. Gens vero eius tota in Caſtro, & Garampa. Erat Cæſenæ Prætor Malateſtinus, pro quo vt Vicarius eius magiſtratum ge-

ANNO. 1316.

Annales noſtri.

gerebat Ferrantinus eius filius. Ibi Didacus ægre ferens Foroliuiũ ſublatũ, & Regis imperiũ in Prouincia diminutum ad eius Ciuitatis recuperationẽ aſpirabat, eoq; cõfidẽtius, quod videret promptas ad id habere Cæſenatũ,& Malateſtiorũ copias præter militẽ ſuũ. Interim exploratores retulerunt Foroliuienſes ad Beccanum eſſe cũ Germanorum ala. Tũ ergo illuc cum ſuis, & Cęſenatú militibus iuit,inimicoſq; aggreſſus partim occidit, partim fere ſcilicet omnes alios cæpit. Accidit hoc die 12. Iunij, vnde animatus Didacus obſidionem Foroliuij adornauit, vtq; propius eſſet (vt ego interpretor) Britonoriũ die 21. eiuſdem menſis reuertit, & inde cum Cæſenate militia, & Malateſtiorum, quorum Ferrantinus Cæſenatum ductor, & ſuorum aderat; Didacus vero cum Britonorienſibus,& ſuis ſupremus exercitus Imperator in Foroliuienſes mouit die 28. itidem Iunii, & Vrbem obſidione cinxit. Non arbitror tamen abſq; aliqua ſaltem velitatione Populum ferocem ſe circumuallari paſſum eſſe præſertim cum aliquis adhuc Germanorum equitatus ſupereſſet, attamen victos demum hoſti ceſſiſſe. Quæ in ea obſidione facta ſint, quæ obſidentiũ oppugnatio,quę obſeſſorum erruptiones non video a quopiam ſcriptum, neq; idcirco vaticinari licet. Solum duraſſe obſidium, vſq; ad Septembrẽ,interim Iulii die ſexta, quę eſt Cæſenę feſta,& ſacra D. Seuero Epiſcopo,& Patrono Ciuitatis, Cęſenates pro militari iactantia,tum præſerrim conſueta, (vt in Florẽtinis Hiſtorijs ſæpe legimus brauium expoſuere, excurſioni, quam prope eam Ciuitatem toto inſpectante exercitu, & forte inimicis exercuere. Placet verba Chronici exſcribere. *Et die Martis 6. Iulij fecerunt currere Starfortem Blancum apud Bagnulum de Largaedutio ibi in exercitu exiſtendo in feſtiuitate B. Seueri Epiſcopi Cæſenatis.* Tandem cum Didacus Ciuitatis expugnationem, aut deditionem deſperaret inclinauit ad pacem petentibus Foroliuienſibus concedendam, qui ſcilicet in Ciuitate incluſi meſſes ab hoſte direptionem, & agri incenſionem, & vindemię inſtentis damna paſſi erant, & maiora expectabant, pacem narrat Chronicon, & ipſum ſequuti Rubeus,

Annales noſtri.

us, & Carrarius, at conditiones non exprimuntur verba ſunt Chronici. *Sub dicto milleſimo, & indictione die Dominico 12. Septembris facta eſt, & proclamata pax inter Dominum Di gum Comitem Romandiolæ, & Caſenates ex parte vna, & Foroliuienſes ex altera.* Hoc eodem Anno poſt diuturnum interregnum fuit Pontifex electus, & inauguratus Ioannes Vigeſimus ſecūdus die 5. Septembris cuius natales obſcuri, at magni in iuriſprudentia nominis, & animus ad regendum multo natalibus maior. At ad pacē redeūdo, quas in cōditiones cōfecta ſit non exprimitur. Arbitror ego eas fuiſſe vt Foroliuiēſes fidē obſtrīgerent fidelitatis Pontifici, & obedientiæ Regi Roberto, vt Pontificio Prouinciæ Comiti, ac eius miniſtris: militem, & vectigal ex formula darent, at vero ſuis ipſi Magiſtratibus vterentur, ac priuilegijs. Confecta pace Didacus Ferariam abijt vt ei Ciuitati nomine Regis præſideret, cui in Prouincia noſtra Regius Vicarius ſucceſſit Anfuſus, quem nominat, vt videre mihi videor Chronicum noſtrum & ſequutus illud Carrarius, Simonem Senza paura partim ſcilicet latine partim Italice, hoc eſt Simonem ſine timore hic ſtatim, atq; in Prouinciam venit, cognouit antiquam rationem deprimendorū Ghibellinorum non eſſe amplius retinendam nam Guelfi ipſi a Rege Pontificeq; defecerant; vnde imperio Pontificio, & Regio potius conducere, ſi Ghibellini viribus reſumptis contrario veluti momento contrariæ factionis vires refrangant: in eiuſmodi enim equilibrio imperia Regis maius pondus penes inter ſe diffidētes habitura. Ea igitur de cauſa Prouinciā ingreſſus ſtatim e carcere dimiſit Scarpettā, & Pinū Ordelafos fratres cum nepote, qui in Caſtrocarij Arce compediti iam diu ab initio Santilli ſeruabantur. Forte etiam illuc conſilium Anfuſi tendebat, vt ſimultas inter Ordelafos ipſos ob regnandi cupiditatem facile oritura eorundem debilitaret vires, quocirca ſibi obſequentiores redderet. Polentani præcedente anno aucti ſunt reſtituto ſibi ob factionem Ceruiēſi dominatu. Diu Bernardinus Polētanus Ciuitatis eiuſdem ditione potitus fuerat. Cum Ricoli cæteriq; ſequaces ab eo deficientes ſecum

Populum in rebellionem adduxerunt, at Bernardinus ope Stilli Regij Vicarij Ciuitatem recuperauit, & rebelles vltus eſt. Hæc antea ſcripſi: at oportet cum Polentani à Rege deſciuerunt Forolinium tentantes ope Regiorum militum Ricolos Patriam reuerſos eam rurſus in libertatem reuocauiſſe: Verum dicto anno 1316. die 6. Aprilis Auenſor, & Guido Leonis Ceruienſes aduerſę factionis dũ Guilelmus de Ricolis cũ amicis in Concilio ſederent Ciuitatem inuaſerunt adiuti etiã à polentanis milite, quorũ ipſi (vt exitus oſtendit) ſtudioſi erant, & Guillelmum, & cæteros occurrentes ac repugnantes vicerunt, & expulerunt poſtque triduum Oſtaſio, & Bannino Polentanis in decennium Ciuitatis liberam adminiſtrationem tradidere. Verum ad Annum 1317. redeundo Cæſenates quieuere retinente Præturam, & præfecturam Ciuitatis Malateſtino, & pro eo Ferãtino filio; tũq; ab Archiepiſcopo Rauẽnate Rainaldo celebrata fuit Bononię Synodus in qua cum Vberto Epiſcopo Bononienſi; Petro Epiſcopo Cimaclienſi Petro Epiſcopo Popilienſi Guidone Epiſcopo Parmenſi alijſq; nonnullis itidem ex Epiſcopis interfuit Ioannes Cæſenæ Epiſcopus. Extant adhuc conſtitutiones Synodi, quæ die 27. Octobris publicatę fuerunt. At maxima hoc eodem anno fuit Ferrariæ perturbatio, quę eatenus ad res noſtras pertinere videtur, quatenus nouũ in Prouincia regimen inductum eſt, vt deinde intelligemus. Ferrarienſes ergo Catelano præſidio pro Pontifice, & Rege infenſi, & principum Eſtenſium ſtudioſi, populari tumultu excitato in Catelanos inſurexere, qui poſt anceps certamen in Tedaldi Caſtrum ſe ſe vniuerſi reduxere, vnde Rectores Pontificij Bononiam miſerunt, qui ſubſidium peterent, qua re intellecta Marchiones Eſtenſes à Ferrarienſibus euocati Bononiã profecti ſunt, atq; precibus, & rationibus ne ſubſidium decerneretur obtinuere. Marchionum rationes eiuſmodi fuere non eſſe fouendam Barbarorum militum ſæuitiem aduerſus finitimam, & amicam Ciuitatem: verum præterea conſiderandum eſſe, quod modo aduerſus Ferrariam Pontificij Miniſtri faciant, id etiam confirmato in ea Imperio aduerſus alias

Chronicon.

ditionis Eccleſiaſticæ Vrbes,& loca molituros. Hanc eſſe Pontificiorum Miniſtrorum mentem,vt ſubiectas Prouincias abſoluto, & irrefracto imperio omnibus ſublatis priuilegijs,& libertatis veſtigijs regant; immò potius peſſundent. Hoc idē periculum ſi præualeant, Bononiæ imminere,& demum decere ne magnanimitatem Bononienſem in id ſuas cōferre vires, vt Ciuitates Italæ barbaro præſidio præmantur, & quæ libertati Eccleſiaſticæ aſſuetę erant, nunc miniſtrorum tyrannidi ſubijciantur? Denegauit ergo auxilium Pontificijs Rectoribus Senatus, indeq; vt arbitror, fides Ciuitatis reddita ſuſpecta Pontifici,vnde paulo poſt Bertrandus Cardinalis Legatus Bononiam occupauit, & omnibus priuilegijs, ac adminiſtrationis popularis iuribus ſpoliauit: at hæc anno poſtea 1319. Interim denegato à Bononienſibus auxilio obſeſſi Catelani vltro Caſtrum reddidere Ferrarienſibus ſpe ſcilicet placandi Ferrarienſes libera redditione, at imprudenti conſilio: nam Populus iam exaſperatus ferme omnes trucidauit,bonis omnibus direptis Ciuitatiſq; dominium Eſtenſibus tradidere. Anno ſequenti 1318. Vicarius Regius Prouinciæ fuit Rainerius Vrbeuetanus, Ciuitatis autem adhuc Firrantinus pro Malateſtino Patre Præturam, & Præfecturam gerebat. Exulabant iam quattuor annos Theodoricus Caleſidius cum Filio Ghello, cum nonnullis vt ſtudioſi, ſcilicet Polentanorum, adeoq; nouo regimini ſuſpecti. Ope ergo noui Vicarij, nec vt dicam renuente Malateſtino, & propenſa etiam in Ciuem ſuum primariæ nobilitatis,ac eiuſdē cū publica factionis reſtituti fuere Ciuitate, ſed vt arbitror ſuſpecta eſſe tū cæperat, & ſaltē inuidioſa Articlinorū potētia. Eodem Anno 1318. die 3. Aprilis opera Agnellæ de Articlinis Rubeus quondam Anaſtaſij de Subriuolo occupauit illud Caſtrum,atq; cæpit Fantinum Mediolanenſem Rectorem pro Archiepiſcopo Socio eius; vt ditio occupata à familiari, & amico ſuo ceſſerit in potentiam Aguellę; at maius adhuc incrementū fuit Soliani adeptio quod Caſtrū etiam poſt reſtitutionem, nobile fuit Fuſco Vbertini Articlino à Guelfis Soliani traditum, ea conditione, vt expel- ANNO 1318.

 le-

leret Ghibellinos; quod præſtitit Fuſcus Ghibellinis ad Deo-laguardam traductis. Cur Guelfi Proceres Ghibellino ſe commiſerint cauſa forte fuit Malateſtini odium, quo auctore Caſtrum illud ſexennio prius euerſum fuerat. At à Malateſtino auerſum Articlinum agnouerant. Is autem ob iuriſdictionis ampliationem ſuæ factionis homines poſt habuit; cum ergo tantum breui eius familiæ potentia per ſe validæ creuerit, facile fuit ſuadere Ciuitati Caleſidiorum reſtitutionem, cui nedum Ferrantinus impedimento non fuit, vt prius dicebam; ſed quod veriſimile eſt dictas ob cauſas fauit. Reſtituti cum Theoderico, & filio fuerunt Fuſcus Paulutius, Franciſchinus Blãcus filius Bonauẽturæ, & nepos Petri Blanchi, Vendiminus Vẽdemiatoris. Ita eos Chronicũ noſtrũ nominat. Horũ reſtitutionẽ conſequnta eſt Articlinorũ excluſio, ſtatim, ne an Anno poſt ambiguum eſt: at certum Anno 1320. fuiſſe Ciuitatis perduelles, aut verius iuſſu Cardinalis Bertrandi Legati, & Americi Comitis, vt Duces Ghibellinæ Factionis illis inuiſæ, vt inferius enarrabimus: augebatur ſuſpicio ex incremento Ghibellinorum potentiæ, nam Rainaldus e Baldis, ipſe quoq; Ghibellinus Caſtrum Caſalechi, Montis Aucuti cæperat: expulerãt ergo ob hæc Rectores Fuſcũ Vbertini, & Claudellum ambos Articlinos: mortuus autem interim erat Agnella Claudelli Pater. Cauſa proſcriptionis eorum non ſatis patet, niſi forte amicitia cum Vberto Glazoli Comite, & cum Ordelafis ſuſpectos reddiderint Ciuitati adeoq; ſtrauerint viam inimicis, & Ferrantino proponendi eorum in conſilio

ANNO. 1318. expulſionem, & obtinendi. Nunc vero ad Annum 1318. redeundo, in eoq; conſiſtendo. Hoc Anno ceſſauit Regis Roberti in Prouinciam noſtram iuriſdictio. Clemens nempe Quintus regimen hoc Regi ad tempus tradiderat, videtur tempus octenium fuiſſe, quo finito alium Prouinciæ Comitem deſtinauit Americum e Caſtro Lucij de quo mox dicemus. Hic ipſe per ſe Prouinciam rexit, at Rex per Vicarios eam abſens ſemper adminiſtrauit. Vicarij ſex fuere, quorum aliquos, nonnulli Comites iniuria vocant: ſolus enim Comes

erat

erat Rex Robertus; fuere ergo Vicarij Nicolaus Caracciolus, Gilbertus Santillus, Simon Bedoccus, qui cum Santillo venit ſub Manfredorum defectionem, vt militum Præfectus, verùm poſt Sãtilli receſsũ ipſe permãſit, ſub eoq; proſcriptus fuit Mã fredus Comes quẽ ego interpretor Frãciſcũ rebellionis authorẽ, licet diſtĩguat Zuccolus, ſed nõ video cur diſtinguat, nam & Franciſcus erat Comes, & primus familiæ, & dignus, qui ob facinus proſcriberetur. Proſcripſit ergo Rex, & eius bona addixit Simoni Vicario, quem Cancellarium ſuum vocat: addicta fuere bona omnia, & iura dicti Comitis in Caſtris Terdotij, & Mutilianę, & ĩ pagis Lauteclaui, & Aſoretis, cũ omnibus eorũ acceſſibus, quorum reditus ad ſummã centũ vnciarũ auri pertingebant. Quæ ſcilicet nunc mille vncias ſuperarent. Eodẽ tẽpore proſcripti fuere Comites Tãcredus Tigrinus, & fratres, & Comes Guido nouellus, vt perduelles Curiæ Regiæ, ob ſcilicet defectionem, & conſpirationem aduerſus Regem in Prouincia, at proſcriptiones bonorum inefficaces, & irritæ fuerunt. Reſtiterunt enim Regijs Miniſtris proſcripti, & ſua retinuere ſicut Franciſcus Manfredus Fauentiam, & Imolam retinuit. Simoni Bedoco ſucceſſit Didacus Rattus vocat Chronicon Diegum de Larat, quintus fuit Anfuſus, quem Simonẽ ſine timore vocat Chronicon; poſtremus fuit Rainerius Vrbeuetanus Domini Zachariæ (vt dicit Chronicon) filius, qui anno 1318. Prouinciæ præfuit, at præter Cæſenã, Bertinoriũ, Meldulã, & Caſtrocariũ precarium imperiũ exercuit. verbis ſe reliqui profitebãtur Eccleſiæ, & Regi ſubiectos, at re ipſa nullius iuriſdictionis exercitationem permittebant Manfredi, Ordelafi, Polentani, Malateſtij Arimini. Cæſenæ uero maior erat erga Vicarium reſpectus, vnde veluti diximus potuit Caleſidios reſtituere, Expleto itaq; tempore demandatæ Regi iuriſdictionis Ioanes 22. Põtifex appetens ditionis abſolutę ĩ ſubiectas Eccleſię Prouĩcias miſit Bertrãdũ Pogettũ S. Marcelli Cardinalẽ, qui poſtea fuit Hoſtien. & Veletrẽſis Epiſcopus. Huius aduentũ deſcribit Chronicon noſtrũ; atq; ea, quę facturus erat breui ſermone perſtingit hunc in modũ.

Sub

Sub Anno Domini 1319. miſſus a Domino Ianne 22. Papa Dominus Bertrandus de Pucetto tit. S. Marcelli Præſbiter Cardinalis, qui poſtea fuit Hoſtienſis, & Veletranſis Epiſcopus pro legato ad partes Lombardiæ, Romandiolæ, Marchiæ, Tuſciæ, & Marchiæ Anconitanæ, tranſiuit montes, & venit in Lombardiam Placentiæ diu moratus, deinde venit Parmam, Regium, Mutinam, & poſtea Bononiam, quam ſuo Dominio ſubiugauit caſſis eorum antiquis ſtatutis, & Officialibus, quibus à populo primitus regebatur. Mirabile quidem Caſtrum ibi iuxta campum Mercati conſtruxit, & interim Romandiolam acquiſiuit, & intrauit, & multa in ea exercuit, vt inferius deſcribetur, ſapientiſſimus, & magnanimus homo fuit. Hæc ibi, quorum veritas ex dicendis diudicabitur. Sat eſt infelicem exitum eius demum facta ſortita eſſe quindecim annos eſt is in Italia moratus Anno enim demum 1334. ex Italia diſceſſit, ſed omnia nunc, vt ad nos quoq; pertinent, deſcribamus. Anno ergo eodem 1319. vltra Legati imperium in tot Prouincias Generale miſit Pontifex Prouinciæ noſtrę Comitem loco Regis Roberti Aimericũ è Caſtro Lucij Archidiaconum Trãſigenenſem in Eccleſia Turonenſi, qui Ferrarię pro Pontifice negotijs nonnullis adminiſtrationis publicæ præerat. Vir erat vtriuſq; iuris egregie conſultus. Is tamen non niſi anno 1320. Cæſenam venit, & interim ſtatũ, & animos Ciuitatis explorauit, ipſe vero exequutus aduerſus Eſtenſes Marchiones, & Ludouicum Bauarum, quæ per literas Pontifex iniunxerat. Aduerſus quidem Marchiones fuit execratio Pontificia, eius ſcilicet comminatio niſi infra tres menſes Ferrariæ dominatum relinquerent. Poſt id tempus lata: cum necquaquam Marchiones paruiſſent; inuoluit autem excommunicatio Ferrarienſes etiam, & Rectores (erat tum Prætor Iacopinus Rangonus) & quicunq; Marchionibus adhęrerent. Aduerſus vero Ludouicum Bauarum, qui electus à parte electorum inuito Pontifice ſe ſe pro Imperatore gerebat, erat inquiſitioni iuncta ſententia, qua Pontifex hominem omni honore, & principatu ſpoliabat ſubiectoſq; à fidelitatis iuramento abſoluebat. Imolæ per tubicinem diras in

Mar-

Marchiones Eſtenſes, & Populum Ferrarienſem publicandā curauit. Quo tempore præfuit negotijs Ferrarienſibus Armericus duos alios collegas habebat, Bernardum Attrebatenſē, & Vbertum Bononienſem Epiſcopos. Iuſſerat ijs tribus Pontifex ab Archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis Epiſcopis, atq; à cleris eorundem penſionem ſolui taxatam, cuius ſumma pro Iulij menſe fuit aureorum centum ſexaginta quinq; Rubeus ita ſcribit, eamq; pecuniam Bononiam ab Archiepiſcopo miſſam nomine ſuo Epiſcoporũq; Hadriæ, Cymaclij, Ceruiæ, Foroliuij, Cæſenæ, Foropompilii, Sarſinæ, Fauentiæ, Foro Cornelii, Arimini Montis Feltrii, & Vrbini, eorumq; Sacratorum virorum, & diœceſeum; pro anno autem ſequenti iiſdem, eodemq; nomine ab Archiepiſcopo pro ſe, & reliquis iam dictis miſit pro portione quadrimeſtri, ſcilicet à kal. Ianuarii ad kalendas Maii aureos ducentos nonaginta duos. At iuxta priorem æſtimationem debuiſſet eſſe aureorum 649. Hoc anno, & duobus præteritis peſtis ſæuijt, quam Chronicon noſtrũ his verbis deſcribit. *Anno Domini 1319. Cum d. ab. præteritis mirandum quid accidit ſtupenda mortalitas, tam immenſa per totum fere mundum; ſed in Prouincia Romandiolæ acerbior, quod multi terra gentibus pauperata caruerint Eccleſiaſtica ſepultura.* In tanta vi morbi, bella tamen, & pugnæ non ceſſauere non ſecus, atq; in Athica peſte ſæuiſſima, perdurauit tamen Poloponeſiacum bellum. In hunc eundem annum ego reijcio occupationem Formighani die 14. Octobris per Sachettum de Brandis, & Fuſcum Vbertini, & claudellũ de Articlinis, Claudellus vero erat filius olim Agnellæ, vt dicunt annales noſtri. Erat autē Agnella mortuus, vt ſupra, quoq; diximus: hi igitur cũ exules extorresq; à Patria iuncti eſſēt amicitia cum Cicco, vt vocabant Ordelaffo, & cum Vberto Malateſtio Glazoli Comite, qui iamdiu ruſſus à ſuis alienatus Ghibellinam Factionē profitebatur. Horum duorum dinaſtarum ope dicti exules Formignanum improuiſa, ac nocturna inſultatione cæperunt Præturam adhuc, & Præfecturam Cæſenæ Ferrantino Malateſtio gerente. Eodem autem anno die 7. Septembris Cæſe- *ſub Anno 1318.*

nam prima vice venit Armericus de Caſtro Lucij Comes Prouinciæ vniuerſæ multo ſcilicet cum honore, à Ciuitate exceptus deinde vero Britonorij reſedit, vbi Arcem munitiſſimam excitauit, ex eo loco Prouinciam regebat ſed precario potius imperio. Tributum impoſuit in ſingulas familias ad alendum Militem, in Prouinciæ cuſtodiam, atq; tutelam; ſed non ſatis prompte ſoluit Prouincia eo obtentu quod ſingulæ Ciuitates ſe ipſas tuerentur. Magna tamen cum lenitate agens auctoritatem tantam penes Flaminios obtinuit, vt multas diſſenſiones compeſcere potuerit ſecus in interrecinum bellum erupturas; non tantæ tamen auctoritatis erat, vt minores motus poſſet prohibere, quocirca die 21. Ianuarij Anno ſequenti 1320. Sachettus de Brandis, Fuſcus, & Claudellus Articlini e Caſtro Formignani magna cum armatorum manu excurſione facta Caſtellum Trezarottam vuulgo vocatum expugnauerunt incolis omnibus captiuis factis, ſecumq; ductis. At ſub eodem tempore maior in Prouincia commotio ex inuaſione Friderici Montefeltrij Comitis magna inter ipſum, & Malateſtinum Arimini dinaſtam, cæteroſq; eius gentiles hæreditario ceu iure inimicitia vigebat: Factionum præterea diſſidiũ odia augebat. Factionis ſiquidem Guelfæ videbatur Malateſtinus columen, vnde facile Friderico fuit aduerſum cum excitare Ciuitates Ghibellinas tum Hetruſcas Piſas, Lucam, Aretium; tum Piceni Oſimum, eiuſq; Ciuitatis primorem Andream: acceſſit Lupatius, & Paulutius Fagiolanus, Vbertus Comes Glazoli licet eiuſdem familiæ. ex his omnibus magno comparato exercitu octingentorum equitum, & peditatus plurimi Fridericus, aduerſus Malateſtinum, ac Ariminum mouit die 1. Martij aliqui ductorem, & inſtigatorem Epiſcopum Aretinũ e Tarlatis cum Petro Sacconis eius Fratre faciunt, at Chronicon magis mihi probatur, fuiſſe ſcilicet authorem belli, qui magis erat infenſus Malateſtijs, & propinquus, ac finitimus agrũ ditionẽq; ariminenſem hoſtilibus prorſus animis, & factis populati ſunt, incendijſq; vaſtauerunt; occiſionibus, & captiuitate hominum omnia fędantes, Caſtra etiam occupaue-

Chronicon, & Carrar. ſed hic Annum mutat ad 1321. traosferens, & ſub anno 1320. ponit quæ ſub Rege Ruberto antea facta fuere Annis 1315. & 1316.

uerunt vi & armis ſubacta. Cereſoli, Montis Scutoli,& Mõtis Gelli: Pontifex Ioannes excidio audito Comiti, ac Rectori Prouinciæ noſtræ Aimerico ſcripſit inquiſitionem tanti facinoris abſq; figura, & ſtrepitu iudicij faceret cogeretq; direptores, & aſſeclas illata damna ſarcire vniuerſa, captiuoſq; liberè dimittere tum Eccleſiaſticis pœnis, tũ ſæculari brachio in renitentes inuocato. Cum vero aduerſus monitiones Aimerici contumaces fuerint præſertimq; Fridericus Monteſeltrius ipſum, & Vrbinates excommunicationis fulmini,& iterdicto ſubiecit. Ratio,& cauſa damnationis fuit in Eccleſiaſticam ditionem irrupiſſe, eiuſq; bona diripuiſſe, & homines alios cæpiſſe,alios occidiſſe. Videtur autem,quę ſucceſſit diuina vltio diris Pontificijs ſuffragata eſſe. Rubeus excomunicationis huius ab Aimerico latæ non meminit licet Friderici in Ariminenſes inſultationem, & irruptionem cum fœderatis iam memoratis referat. At narrat fuſe eam, quam iuſſu Pontificis Rainaldus Archiepiſcopus Rauennas in eundem Fridericum Monteſeltrium, & Guidonem, ac Sperantiam filios tulit,quam damnationis ſententiam mandauit Rainaldus a ſuffraganeis Epiſcopis, in Eccleſijs ſuis promulgari, quod idcirco factum Cæſenæ fuit ab eoq; Populo libenti animo audita acerrimi hoſtis damnatio. Ex literis Pontificijs quę excipit, & refert Rubeus oſtendunt quam ob rem Fridericus tandiu à vexanda Flaminia,& noſtra Ciuitate abſtinuerit: idcirco non erit alienum ab hiſtoria Cęſenę inimici hominis facta breuiter recenſere. Inuehitur ergo in illis literis. *Pontifex Ioannes Vigeſimus ſecundus in Fridericum, & Guidonem, ac Sperantiã Vrbini Comites, quos vocat filios peſtilentes, & ex venenata radice natos, ijſq;& Vrbinatibus ſacris ĩterdicit, eo quòd eadibus ĩdigniſſimis, & maximis factis Vrbinum, & pleraq; alia Romanæ Eccleſiæ ſubiecta Oppida occupaſſent. Ad hæc Fridericus Auximatem, Ricinenſem ad hæc exulum Eſinorum, aliorumq; Picentum Præfecturam ſibi aſſumpſiſſet, ipſumq; Oppidum diuturna obſidione prius circumuallatum cæpiſſet, ac nefarie diripuiſſet, Guido in Oppidum S. Donati idem perpetraſſet, Amelijq; Belmontis Præpo-*

Carrarius.

ſti, qui Picentibus pro Pontifice praerat Legatum cum literis comprehendi iuxta Vrbini portas, & tradi in cuſtodiam iuſſiſset, vnde niſi a f giſſet Legatus ingenti Dei beneficio capite dediſſet pœnas. Fridericus ergo in Picentes imperium prolatando auertit diu à Flaminia arma, & conatus ſuos. Sed ad noſtra redeundo in Polenta Oppido Cæſenæ propinquo, & quod interdum Cæſenati Reipublicæ paruit non indignum memoria factum accidit. Polentanorum genus, cuius primordium locus fuiſſe dicitur Rauennam iandiu obtinens illud etiam Caſtrũ obtinebat, in eoq; reſidebat Almericus, Polentanus & ipſe Guidonis Ricij filius, qui ſuſpectus, vel inuiſus cum eſſet ſuis, & etiam Malateſtijs oppreſſus ab vtriuſq; familiæ conſpiratione fuit. Ioannes enim Polentanus Guidone Nouello, & cæteris Polentanis Rauennæ degentibus, & Malateſtijs aſſentientibus quoq; irrupit in Oppidum ante lucem die 8. Martij Albericum cæpit, & vinctum Rauennam duxit ex qua captura graues fructus ortos Rubeus idem aſſerit: cauſa ſuſpiccionis, vel odij non exprimitnr forte amicitia cum Ordelafis, & Comite Glazoli, qui erant occulte ſaltem, & malateſtinorũ, & Polentanorum hoſtes cauſa fuit. Sequenti vero menſe Fuſcus Vbertini Articliuis ſæua morte obijt deſiderio is Patriæ recuperandæ tacitam negotiationem per internuncios cũ Ferrantino Prætore & Pręfecto Cæſenæ, atq; cum Magiſtratu Ciuitatis inſtituit reſtituendi Formignani Ciuitati, cuius vere erat ea ſcilicet conditione, vt ipſe ab exilio reuocaretur: at innotuit Vberto Glazoli Comiti negotiatio, quocirca in vincula Fuſcum coniecit, conuictumq; conuentionis penes Caſtrum Glazoli ſuſpendio necari voluit, atq; turpi morte, ciuis liberæ Ciuitatis, ac primariæ in ea nobilitatis perijt, magna ſcilicet iniuria: quod enim ius Comes Glazoli in Ciuem, ac Procerem Cæſenatem habebat? & Formignanum cuius reſtitutionem moliebatur, erat vere Cæſenæ non Vberti, at in factionum Ducibus non eſt quærenda iuſtitia. Fuerat autem conſcius, & particeps tractationis filius Bartolini e Formignano hic etiam ſuſpendio pænes Formignanum necatus. Cæſena-

na-

nates ſurreptionem Formignani per Fuſcum,& aſſeclas rebelles ægre ferebant, at cum occupatores ab Vberto nedum, ſed etiam ab Ordelafo fotes intelligerent, decreuerunt prius tentare num ſpe reuocationis ab exilio ad ſanam mentem rebellem ciuem adducere poſſent, & vna Caſtrum abſq; armis recuperare: ſed cum audirent mortem Fuſci, & Caſtri ab Vberto occupationem, tum impatientes iniuriæ parabant arma: at Comes Prouinciæ Aimericus bellum imminere perſentiens ſe pacificatorem interpoſuit, primoq; ſuſpenſionem armorum à Ferrantino, & Ciuitate Cæſenæ impetrauit, deinceps de reſtitutione cum Vberto egit. Caſtrum illud iniuſte ab ipſo retineri, neq; vires eius Cæſenatibus longo interuallo eſſe pares, quod ſi fœderati Ordelafi opem ferant bellum iam magnum inſtitui ob quod cum pro Formignani recuperatione ſit facile ob vicinitatē loca Vberti primū ex ceptura belli damna direptionem, & incendia. Se autem pro iure officij non poſſe nō fauere iuſtæ cauſæ proq; ea ferre iudicium, & contra contumaces pœnis ad minimum Eccleſiaſticis incedere, ſed etiam armis, & vbi diuturnum, & pertinax bellum fore, indeq; naſceretur enormis pacis violatio, incitare crucibus diſtributis, & Flaminios, & alios contra iuris, & pacis in Eccleſiaſtica ditione perturbatores. Agnouit Vbertus vera eſſe, quę cum placida grauitate monebat Comes, reſtitutioneq; eſt pollicitus, ſed ſumptus factos in munitionum augumento, & militibus pro cuſtodia ſuſtinendis cauſabatur, & refectionem expenſarum à Ciuitate petebat cum bona Fuſci nulla eſſent, vel omnia in Ciuitatis ipſius manu verum Comes author fuit Ciuitati non promptæ quicquam ſoluere pro rei ſuæ recuperatione, auctoritate ſua, & prudentibus rationibus, vt mille trecentas bononinorum libras darent, eoq; modo re compoſita, & Formignanum, & cætera Cæſenates abſq; armis recuperauerunt, die vigeſima menſis Iunij quæ fuit ſeptima feria. Ego ex noſtro Chronico hæc Anno 1320. facta ſcribo, & eodem anno mortuum eſſe Rainaldum Concoregiam Archiepiſcopū Rauennæ Chronicum idem ſcribit, Rubeus, & Carrarius in

Anno 1321. reponunt. In quodam monumento noſtro legimus fuiſſe Anno hoc 1320. Sæuum latronem, qui ſpeciæ deuoti Anachoretæ in vineto Cæſenæ ampliſſimo, vallis nuncupato prope D. Mauri habitabat. At latrocinijs, ipſe occultus graſſabatur. Scribunt (ad Rubeum, & Carrariũ redeundo) Anno 1321. mortuum eſſe Rainaldum illuſtrem miraculis, & ante mortem & poſt: vnde cum magna ſanctitatis opinione deceſſit. Huic vero ſuffectus eſt a Pontifice Aimericus, e Caſtro Lucij Prouinciæ noſtræ Comes, & Rector, qui proinde fuit tum Archiepiſcopus, tum Comes Prouinciæ ac Rector aliquot annis. Anno 1321. Ceſanellus, qui factionis Ghibellinæ caput Fani Patriæ ſuæ tyrannidem occupauerat, Malateſtiorum ſuggeſtione Guelfis excitatis, & eorundem aſtu etiam populo captus fuit, & à Guelfis iam præualentibus traditus vna cum Ciuitate Pandulfo Malateſtio. Ita noſtri Annales, ſed Ioannes
L. 9. c. 139. Villanius dicit traditam quidem Pandulfo, ſed ab ipſo Marchioni pro Pontifice Piceni datã. Tũ autẽ prætextus turbarum fuiſſet redire in gratiã, Pontificis. Hęc ſcripſi ad Malateſtios pertinẽtia, eo qđ inde orta ſit occaſio abſentię Ferrãtini à Ciuitate Cæſenæ. Imo Rubeus bellũ Faneſtre totũ à Ferrãtino
pag. 539. adminiſtratũ aſſerit. Ioãnes Villan. Fani hunc tumultũ Anno 1322. factũ aſſerit: at noſtri Annales ãno 1321. Pãdulfus autẽ traditũ ſibi Ceſenellũ capite multauit Carrar. etiã ĩ ãno 1321. cũ ãnalibus noſtiis cõuenit, qui eodẽ Anno ponit mortẽ Friderici Mõtefeltrij Comitis Vrbini. Dicit ergo die 22. Iunij populũ Vrbinatẽ ſeditione facta in Fridericũ inſurexiſſe, ac Guidonẽ eius filiũ tũ Ciuitatis Prætorẽ, eoſq; in media Platea miL. 9. c. 140. ſerè occidiſſe. Villanius rẽ minutius tradit, at ĩ poſteriore ãno ſcilicet 1322. collocat. Dicit ergo ad bellum aduerſus Pontificium Piceni Rectorem gerendum nouum Vrbinatibus veſtigal illudq; graue impoſuiſſe, quod ipſi ęgreferentes cum iam inuiti quoq; Pontificijs cenſuris ſubeſſent tumultu concitato vniuerſi ipſum palatio clauſum armati obſederunt, is vero fuit turbę furor: is ad expugnationem palatij apparatus vt diffiſus defenſionis Comes ſupplex exiuit alligato etiam cer-

uici

uici capiſtro deprecans eos vt contenti eſſent cum ceruicis amputatione occidere. At populus ſæuiens ipſum cum duobus filijs miſere peremerunt corpuſq; Friderici ſpoliatum per Vrbem raptatum tãdem in equi mortui cadauere extra Ciuitatẽ ſepelierunt, vt imprecationibus, & diris Pontificijs deuotum: non multo poſt tempore ſe Ciuitas Pontificio Piceni Rectori dedidit. Sperantia tamen alter filius aufugit in Caſtrum S. Marini hęc Villanius, qui eiuſmodi familię Feretranæ calamitatem impietati aduerſus Pontifices, ac Pontificiam ditionem tribuit, & certe in ea Pontificiæ execrationes proximum effectum obtinuere. Hæc de amici prius poſtea hoſtis Ciuitatis noſtræ euentu ad Hiſtoriam noſtrã pertinebant. At vero eodem menſe Aprilis Cæſenę die 25. cum Ferrantinus Prætor, & Pręfectus ob enarratas Piceni res abeſſet Ghellus olim Theodorici de Caliſidio, & Rainaldus de Cintijs primarij Ciues, & Guelfę ambo factionis ob ſimultatem in familiam Palatiorum inſurrexerunt, eieceruntq; ex Ciuitate Ioannem, & Rainutium fratres, ac filios Drudonis olim de Palatio, eorũq; domos diruerunt. Vtrum autem ipſi priuata hoſtilitate rem confecerint, an per ſuffragia populi, apud quem gratioſi erant eos damnari euicerint: non exprimitur, at nullum inſtitutum tantæ ſeditionis iudiciũ ſuadet publicã auctoritatem interceſſiſſe aut ſaltẽ Ferrãtini, & ſupremi Magiſtratus cõniuentiã ob factionis ſcilicet diuerſitatẽ, & tũ omnino depreſſa erat Ghibellina factio. Exulabãt.n. Articlini, Pocaterra de Mõtiliano, Brãdi Mazolini Donoli vt ſub ãno ſequẽti intelligemus, & alij, & nil mirũ eſt in tã diuturna Ferrãtini, & Malateſtiorũ Ariminẽſiũ dominatione, qui Guelfæ partis erant præcipui aſſertores. hoc eodẽ Anno mortuus eſt Rauẽnę Dãtes Aligherius Florẽtinus Poeta ĩſignis exul Florẽtinus ab ea Ciuitate cũ Blãca factione expulſus: fruſtra reſtitutionẽ tẽtauit, vnde ea tandem deſperata cũ diu vagaſſet, & Pariſiũ vſq; ſuarũ gratia iuiſſet, aliquandiu etiam in ea Accademia moratus, poſtea in Italiam reuerſus liberale hoſpitiũ Anno milleſimo tringenteſimo decimo tertio apud Guidonem Nouellum Polentanum Rauen

nę

næ Dominum ab eo inuitatus inuenit, ibiq; à magnanimo viro, & literatorum Mæcenate honorifice, & laute habitus eſt. Sæpe etiam eo ad Principes Oratore vſus eſt, poſtrema legatio fuit ad Venetos vnde Rauennam regreſſus in morbum incidit, per quem e viuis ſublatus eſt poſtquam Chriſtiana Sacramenta rite omnia magna cum pietate doctiſſimus idem, ac apprime Catholicus homo ſuſcepit, quinquageſimo ætatis Anno obijt, at in hominum memoria ob operum editorum gloriā nunquam moriturus. Decebat hanc Hiſtoriam tanti viri commemoratio, cuius monumentum eſt peculiare Rauennæ, at

27 Cāt. Inf. commune totius Flaminiæ ornamentum. teſtatur præ cæteris Prouinciæ Ciuitatibus libertatem à noſtra Ciuitate ſeruatam, interdū licet obnubilatā nō tamen demerſam cum ſcilicet diuturnæ prætura, & Præfectura Feretranorum, aut Polentanorum, aut Malateſtiorum refractiorem reddiderunt libertatem non tamen abſtulerunt. Hoc Anno eiectus fuit Bononia Ro-

Ghirardat. ſub Anno 1320. meus Pepulus Ciuis primarius, tantæq; potentiæ, vt ſe ſuſpectum libertati reddiderit. Ioannes Villanius dicit hunc fuiſſe quaſi Bononiæ Dominum, atq; in vniuerſa Italia neminem fuiſſe Ciuem diuitijs illi parem ad vicena miliia florenorum in anno vectigalia eius aſcendiſſe præter præcioſa ſuppelectilia. Is ergo vt libertati grauis populari impetu, ac ſeditione fuit Bononia expulſus, populus autem fuit a nobilibus quibuſdam Beccadelibus ſcilicet, ac alijs homini inimicis incitatus, eius vero expulſionsm cum damno Guelfæ partis fuiſſe idem Hiſtoricus aſſerit. Excluſus ergo Romæus Cæſenam venit: in Ci-

ANNO. 1321. uitate enim Guelfa tutus erat, & ob diſtantiam Populi Bononienſis ſuſpicionem de ſe ſedabat. Eodem Anno Hoſtaſius Bernardini Filius Rauenna expulit Guidonem Nouellum indignum eo infortunio Principem: at Regni infida ſocietas impulit ad tantum facinus Hoſtaſium; quem ſequentia facta improbum hominem, & omnium iurium ob dominium contemptorem oſtendunt. Guido Præfecturam Bononiæ, quam obtinebat, etiam exul retinuit. Cum Guidone etiam Rainaldus itidæm Polentanus expulſus fuit: at breui redijt ad ſæuitiem

Oſta-

Oſtaſij altius experiendam. Anno ſequenti Pepulus deſiderio Patriæ recuperandæ clam exercitum comparauit, & Cæſenæ vbi morabatur, & ex Ferrariẽſibus; erat .n. Marchionibus Eſtẽſibus affinis, cumq;eiuſmodi copij repente Bononiam Anno 1322. die 9. Maij inuaſit, ſuburbiaq; ingreſſus occupauit, vſque ad ſecundam Ciuitatis Portam, verum a Populo fortiter reſiſtente reiectus cum multorum occiſione fuit. Par fermè Cæſenæ perturbatio ex Claudelli Articlini inſultatione. Exulabat is à Ciuitate cum multis alijs Ghibellinis deſiderio Patriæ, & odio inimicorum eam cum Ferrãtino obtinentium conſpirauit cum cæteris exulibus inter quos etiã primarij erãt Pocaterra e Montiliano, & Filiutius de Mazolinis nitebatur vero pręſertim conſpiratio protectione Vberti Comitis Glazoli cui Prætura, & Præfectura Ciuitatis dæſtinabatur nec ab eo conſilio auerterat Claudellum turpis, & iniuſta mors Fuſci gentilis ſuis. Compeſcebat ſcilicet omne odium patriæ deſiderium, & Factionis amor, & aduerſus inimicos inueterata iracundia. Menſe ergo Iulij nocte quę ſequebatur diem mercurij, & ancedebat diem Iouis, quæ 15. dies menſis Claudellus dictus cum Stephano de Donolis, & alijs pluribus Ciuitatem aggreſſus eſt cuius adhuc Ferrantinus Rector erat, at cum Ghibellini intus exiſtentes viribus ſuis diffiſi nihil mouere auderent, & populus ſtrenue repugnaret ceſſit in irritum inuaſorum conatus. Carrarius interpretatur Claudellum ab exilio iam reuocatum cum Cęſenæ degeret eam voluiſſe Vberto Glazoli Comiti, & Pocaterræ de Montiliano, & Filiutio de Mazolinis cæteriſq;Patriæ perduellibus tradere ſtudio ſcilicet Ghibellinæ factionis, at verba ãnaliũ noſtrorũ quos ſemper ferme ſuſcipit Carrarius nõ facile expoſitionem admittunt, nũſq̃ enim legimus ante hoc temporis Claudellum reſtitutum immo cum Anno 1320. Tregiamruptam Cæſenæ Caſtrum occupauerit proſcriptionis potius cauſam intendit, quam reſtitutionem meruerit. At turpius inter Polentanos Rauennæ facinus. Hoſtaſius, qui Guidonem Nouellum Rauennn expulerat impatiens conſortis Regni oderat Rainaldum Polentanum

ANNO. 1322.

Chronicon

num Patruelem ſuum Rauennatem Archidiaconum & Archie piſcopum eius Ciuitatis a Clero electum, cuius electionis expectabatur à Pontifice confirmatio. Rainaldus florebat gratia populari, & in adminiſtratione Ciuitatis Principatus primas obtinebat vir ſane bonus, & candidus, & expoſitus inſidijs, vt qui alienus ab inſidiando. Hunc molibus verbis aggreſſus Hoſtaſius, ſimulauit ſe craſtina die ſummo mane Ceruiam iturum, intereundum autem venari interdum decreuiſſe, ſibi opus eius equis futurum, quos prolixe, & quæcunq; alia voluiſſet promiſit Rainaldus; mane igitur crepera adhuc luce ad Rainaldum pro clauibus Portarum miſit, quibus receptis portas recluſit, Vgolinumq; Bernardini Cunij Comitis Filiũ cum magna militum manu introduxit, ſtatimq; cum toto Comitatu ad Rainaldi ędes profectus ſpecie agendi de rebus grauiſſimis, nec dilationem ferentibus admiſſus, Patruelem fidentem, & innocentem impiè trucidauit. Quid non poteſt regnãdi vęſana cupido? parum obfuit, quin Rauennates re cognita iugum excuterent; ſed leniti ab amicis Tyranni, & deterriti Hoſtaſij militibus, & opibus Malateſtiorum in procinctu exiſtentibus collum ſubdidere. Scribit Ioannes Villanius Hoſtaſium perniciem Rainaldo ſtruxiſſe, quẽ Archipresbyterũ, non Archidiaconum vocat, ſuaſu Malateſtiorum, atq; conſilio, ſed facile eſt etiam a Ferrantino ob propinquitatem maiorem auxilia ſubmiſſa, eaq; prodijſse dum tumultuabat Populus. Obijt hoc eodem anno ferme in fine Ioannes Cæſenæ Epiſcopus cuius electionem antea ſub Anno 1313. ſcripſimus, Anno ipſe 1321. die 10. Auguſti teſtamentum Cæſenę manu Petri ab Aquarola Notarij tum Epiſcopalis confecit, in quo hæredem Ricciardellum Fratrem omnium bonorum inſtituit excepta quarta parte prædij Ariminenſis, quam Rainaldo itidem Gentili ſuo ex Ricciardellorum ſcilicet familia legauit: Codicillum deinde addidit itidem Cæſenæ Anno 1322. die decima Septembris preſente Fratre, & Salimbutio Rigotij à Valle nucis oriundi, & tum Cæſenatis. Eodem demum Anno Epiſcopatus ſui nono expirauit. His annis digladiati ſunt

Fo-

Foroliuienſes, & Rauennates hoc eſt Ordelafi Ciuis; & Polẽtani Guido, & Hoſtaſius de finibus, tandem hoc Anno 1322 conuenere procurantibus concordiam Henrico Maurocено, & Marco Cornario à Senatu Veneto ad id legatis. Poſiti ergo ſunt limites conſentientibus partibus iiſdem in locis in quibus ante bellum cuius occaſione moti fuerant, reperiebantur. Veneti ſe iam continentis rebus imiſcentes ſternebant ſibi ad illud imperium viam, quod adhuc ſatis amplum in Italia obtinent, maius aliquanto tamen obtinuere, at multo maius obtinuiſſent niſi maximi Reges eſſent Italiæ inſigni parte potiti. ab Ordelafis in bello Rauennate occupatis nihil aduerſus Cæſenam motum, at paulo poſt per Ghibellinos exules mouerunt, vt intelligemus. Certe poſt pacem initio Anni 1323. cum Guidone Nouello, Ceccus cũ magna manu aduerſus Rauennam fuit. Guido Principatum Rauennæ, quo fuerat iniuſtè a Patruele Hoſtaſio ſpoliatus adiutus Bononiẽſi militia, & Foroliuienſi iunctis præterea multis exulibus Rauennam, Suburbiumq; Hadrianæ Portæ noctu inuaſit confidens excitatum iri a Ciuibus tumultum, quibus Gratius erat Guidonis, quam Hoſtaſij Imperium. At cum Oſtaſius Tyrannus vigil conſilium Guidonis exploraſſet ea ſe, & Ciuitatẽ cuſtodia ſepſerat accitis etiam Malateſtiorum (ita credere oportet) auxilijs vt nullus intus motus fuerit: aggredientium vero vires impares erãt munitę Vrbis expugnationi, neq; Guido erat adeo à pœcunia paratus vt diuturni belli impenſas ſuſtineret: receſſit ergo, & Bononiæ exul obijt Princeps eo exitu indignus. Arbitror Hoſtaſium aduerſus Guidonem ſe milite à Ferrantino etiam tranſmiſſo, adeoq; Cæſenatum manu muniſſe ſicut idem Ferrantinus in cuſtodia Caſtri Cauallini intelligemus Cæſenates poſuiſſe. Eodem hoc Anno 1323. Menſe Aprilis Vrbinum, quod ſe Anno Eccleſiæ Miniſtris ſubiecerat poſt Friderici Comitis mortem ob impotentiam Miniſtrorum Pontificiorum in vectigalibus grauioribus imponendis, & exigendis obq; in reliquo Regimine ſuperbiam Menſe Aprilis à Marchione pro Pontifice Piceni Rectore defecit. Ponti-

Rub. pag. 540.

ANNO. 1323.

Ioãnes Vil. l. 9. c. 196.

tifices tum vt Rectorem Flaminiæ Comitē, ita Rectorē Piceni Marchionem appellabant. Hoc pariter Anno Rauenna, & Cæſena nouos Antiſtites prædeceſsoribus mortuis obtinuere. Rauennæ Rainaldo Concoregię Archiepiſcopo, & Rainaldo Polentano electo mortuis ſuffecit Pontifex Aimericum e Caſtro Lucij Flaminiæ Comitem, ac Rectorem, ac Cæſenæ mortuo Ioanni Epiſcopo ſucceſſit Gerardus de quo hæc in Chronico noſtro habemus a Petro ſcilicet de Aquatola tum temporis Epiſcopali Notario dictata. *Sub Anno 1323. Indict. 6. die 16. Auguſti Venerabilis Pater Dominus Geraldus Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus Cæſenæ intrauit Epiſcopatum eius præſentialem tenutam accipiendo, & omnium, ſingulorūq; eiuſdē iuriū.* Hæc ille cætera huius facta, & Patria, & familia me hucuſq; latent. Literæ Pōtificiæ ſub eodem tempore ad Americum Comitē alię ad vniuerſitates, Regulosq: Prouinciæ peruenerunt. Quę ad Americum iubebant vt omnem operā nauaret Bertrādo Cardinali Legato aduerſus Marchiones Eſtēſes, qui Ferrariam occupauerant, curaretq; cuſtodibus vbiq; diſpoſitis ne quicquam ad victum, & vſum humanum pertinētiū Ferrariam ex Prouincia feratur, ſiq; in Flaminiam Marchiones, aut aſseclæ penetrarent, vt in vincula conijcerentur. At vero Prouincię Comitibus Proceribus nobilibus vniuerſitatibus duas ſcripſit alteris imperabat omnibus vt inuigilarēt, & ſi in Flaminiam peruenirent Lipaccius, & Andreas olim Gazolini Auximatis, Iacobus, & Bernardinus e Porciuallia, Agiolettus Crucius, Carolus, Corradus, Perceuallinus, Gabriellis Recinetenſis, & Tarabottus Rinaldutij, Tarabotij Anconitani, qui authores fuerunt defectionis Piceni magna ex parte, eoſq; capiendos curent, & Comiti Americo in cuſtodiam tradant. Alteris vero literis iubet vt vectigal ſoluant pro ſtipēdio trecentorum equitum, & trecentorum peditum cuſtodiæ

ANNO. 1324. Comitis, & Rectoris Prouincię deſtinatorum ad eius tutelam, & Sedis Apoſtolicæ dignitatem, & ſecuriorem iuſtitiæ adminiſtrationem, atq; impiorum terrorem. Annus 1324. ſequtus eſt in his partibus turbarū plenus Vbertus Glazoli Comes

ſuis

ſuis Malateſtijs infenſus cũ Ramberto Malateſtino filio Ioãnis Claudi amicitiam iunxerat. En vt cæca ſunt hominum iudicia. Vbertus ideo ab aliis Malateſtiis ſeceſserat, quod filius Pauli eſset, quem in adulterio cum Franciſca Vxore Ioannes transfixerat, & tamen ea confidentia cum Ramberto Ioannis filio egit, vt de proditione ſuorum tentaret, & partiaria ſecũ Arimini occupatione. Conuenit cum eo Rambertus ſimulata ſcilicet conuentione, interim certus prodendi non Ariminum, ſed Vbertum. Die igitur 12. Ianuarii Vbertus perſoluturus forte pęnas mortis Fuſci Articlini vna cũ Ramberto magniſq; eiuſdem Ramberti copiis in viam ſe verſus Ariminum dedit, at ad Caſtrum Ceolæ eadem nocte circumuentus a militibus, quibus ipſe fidebat obtruncatus fuit, atq; ad Forum Brandorum portatus, ac relictus fuit. Verum ibi a ſuis poſtea repertus ad Glazolum latus, atq; honorifice ſepultus fuit. Reliquit hic Filium, Rambertũ ipſum quoq; vocatum, quem deinceps Glazoli Cõticinũ vulgo dixere, ſcilicet Comitem paruũ, & in ſequenti noſtra Hiſtoria non raro occurret. Interim extinctus eſt ſtatui Cæſenæ tum vigenti Guelforum, & Eccleſiæ magnus aduerſarius: tragico huic, & funeſto euentui, Feſtus ſucceſſit triumphus Arimini: magna enim cum ſolemnitate, ac pompa die Pentecoſtes Pandulfus Malateſtæ, & Galeottus eius filij; Ferrantinuſq; & Malateſtinus eius filius. Rambertus quõdam Ioannis Claudi, Ioannes olim Cini eius Nepos omnes Malateſtij, Oddo Bernardini Vrbinatis; Mazolus Dotoli Ariminenſis, Ghellus e Caliſidio, & Rainaldus Cincius Cęſenates, Iacobus è Caſtro S. Petri; Guidoq; e Carignano, Faneſtris, militare cingulum omnes ſumpſere. Interfuit Aimericus Prouinciæ Comes; concurſus fuit Nobilium, & Procerũ nedum ex Flaminia, ſed ex Piceno, & Tuſcia magnus; immo ex Lombardia quoq; honoriſq; ergo miſſa dona, & miſſi, qui haſtiludium exercerent plures. Histriones prięterea circiter quingenti ſupra mille, vt Chronicum noſtrũ dicit adfuere; ſplẽdore cum maximo, atq; lętitia celebrata ſolemnitas: at festo diei ſuccedit profeſtus id Malatestijs contigiſſe mox intelligemus.

mus. Menſe ſiquidem ſequenti Iulio, Vrbinates, qui Anno elapſo à Pontifice defecerant ſuggerentibus Montefeltrorum Comitum fautoribus, & fruſtra repugnantibus aduerſarijs Sperantiā Comitem ab exilio reuocauerunt vna cum filijs Friderici ſuperſtitibus. Authores autem ſeditionis aduerſus eos vltro à Ciuitate ſeceſſere, ſeq; Malateſtijs adiunxere, qui Mōte Cauallino Castrum in Monte Fabrorum excitarant, ac muniérant aduerſus Vrbinates pręſidioq; firmauerant, ægre id ferebant Vrbinates vnde Sperantia, vt gratiam ciuibus pro restitutione Patriæ, & honorum referret, aduerſuſq; Malateſtios fautores, & receptores rebellū iram exſaturaret Menſe Augusti die Iouis, quæ fuit 9. hora tertia noctis ſequentis vna cum Nolfo Friderici filio cum Vrbinate militia, & locorum ſubiectorum cum turmis vna Aretinorum (erat vero exercitus octingentorum equitum, & quattuor millium peditum) inuaſit Castrum occidendo, & capiendo, quot quot extra reperiere; deinceps obſidere Castrū. Reperiebatur ibi tum Ferrantinus cum multa militum manu, qui ab incurſione hostium improuiſa cum aliquibus ſuis interceptus vix ſe virtute dexterę ab eo periculo exemit, & ſuis ſe restituit. Confidebat Exercitus Ariminenſium intra vallum ſi forte ex ea propinquitate maiore animo obſeſſiſe defenderent, ſed Vrbinates cum nihil mouerint Ariminenſes in eorum conſpectu post biduū Caſtra expugnauerunt multis occiſis vſq;ad numerū 100.& 600. captis ī quorū numero fuere 130. Equites, eorumq; primores Oddo Bernardinus Vrbinas rebellis, Rainucius Ariminenſis Centurio, cū ſua centuria, & Thomaſinus pariter Centurio cū ſua, & vir Nobilis (vt eū Chronicum vocat) Franciſcus, e Pauirano Cæſenas. Qui vero ex captiuis authores fuerūt ſeditionis aduerſos Comitē Fridericū, qui q; præſertim hoſtili animo in eū ſęuierant, ij tum fuerunt omnes trucidati. Exercitus Ariminenſium ſe hoſti ſubduxit dum prædę erat intentus. Dum autem Vrbinate Bello implicatus Ferrantinus diſtinebatur Claudellus Articlinus exul, & Perduellis Cæſenæ tentauit Patriæ recuperationem, & ab eius regimine expulſionem Ferrantini,

Chronicon P. de Aqn. & Carrar.

pro

pro quo tum Cæſenę pręſidebat Malateſtinus Ferrantini Filius. Ad Ceccum ergo Ordelafum Ghibellinę Factionis in Flaminia Choragum, & Malateſtijs infenſum confugit opportunitatē indicās Cæſenæ ſubtrahēdæ de Familiæ inuiſę manu cuius nimia potentia plurimum ita debilitaretur,& dum ditio Cęſenatum amica ſit apertum eſſe aditum, quò copię Foroliuienſes,& Feretranę aduerſus communem hoſtem iungantur. nihil magis cupiebat Ordelafus, quā Cęſenam ſibi adhęrere, vel ſaltem non pendere à Malateſtijs, quas ergo Claudellus petijt copias, tradidit omnē interim fidentioribus amicis rem indicauerat Claudellus. Cōuenerant ergo vt per Lucentis domum ingrederetur, quę ad męnia feneſtris pertingebat, vt aliquibus in locis nunc quoq; Die ergo decima octaua eiuſdem Menſis D. Demetrio Martyri Sacra ingreſſus eſt per Lucentis domum Ciuitatem cum copijs Ordelafi,& ſuis ſperans Ghibellinos, & ipſos inſurrecturos, nam & Palatij, & alij pariter exules Cęſenates cum Claudello arma iunxerant,immo etiam alij qui ex Feretrano exercitu,qui ad Cauallinum Malateſtios frēgerant, Ciuitatem introiuere. Ad plateam vſq; peruenerunt, at excitata Ciuitas vrgente Malateſtino, & parte aduerſa, ac tum pręualente acri certamine exulibus reſtitit, tātuſq; fuit ardor, & vigor Populi reſiſtentis, vt Ghibellini non ſint auſi iuuare extorres,ſed ab impetu populi ſūt ipſi quoq; rapti. Claudellus ergo fortiter pugnās occiſus cum multis aliis fuit; nonnulli etiam capti, & captus etiam Lucens, qui tortus cum fateretur Perduellibus ad occupandam Ciuitatem præbuiſſe aditum fuit in curru poſitus, forcipibuſq; ignitis dilaniatus miſere obijt, inq; campum bouum proiectus Eccleſiaſticā ſepoltura caruit. Solus Philippinus Palatius ex inuaſoribus propter eius probitatem, ac ſapientiam mitiori morte ceruicis ſcilicet amputatione ſublatus eſt e viuis: in eo enim viro cętera probo ingreſſum Ciuitatis non impietati in Patriam tribuerunt, ſed priuatę vltionis humano deſiderio. Ex hoc facto ſuſpiciones, & iniurię inter Ordelafum, & Malateſtios, ac Cæſenates tum pręualentes auctę, & facile odia

Io. Villan. l. 9. cap. 267.

er-

erupiſſent in bellũ niſi auctoritas Americi Comitis, & dexteritas leniuiſſet, ac cohibuiſſet iras. Menſe deinde Octobris venit Cæſenam die ſexta Frater Hondideus Procurator Reuerendi Domini Thomæ de Murro Epiſcopi Cæſenæ cuius ipſe nomine poſſeſſionem Epiſcopatus ſumpſit, ita Chronicon. *Sub ãno* (inquit) *1324. die Sabbati 6. Octobris Frater Hondideus Procurator Domini Thomæ de Murro Epiſcopi Cæſenæ accepit tenutam Epiſcopatus proeo*. Vtrum vero morte Gherardi prædeceſſoris ſit mutatio facta, an eius tranſlatione ad opimiorem Epiſcopatum, quod conſueuerat Ioannes 22. nõ conſtat, neq; etiam vtrum Thomas ipſe huc vnquam venerit. Comiti interim noſtro Aimerico eod. ãno mẽſe Nouẽmb. eidẽq; Archiepiſcopo ſubtractũ fuit Argentæ Caſtrum a Marchionibus Eſtenſibus, quibus tamen Oppidani ſponte ſe dediderunt. Ioãnes tamen Villanius proditionẽ implicat, & facile eſt aliquos aſtu Marchionum ſeductos: ita vt contumaciã aduerſus communem, & vniuerſalem Eccleſiam, hoc aduerſus particularẽ facto auxerint, magiſq; Pontificem irritauerint. Rainaldus Cincius Eques, ac primarius Cæſenæ Ciuis fuit eodem Anno Prætor Patauij, quo tempore Canis Veronæ Dominus in Patauinos mouit vt ſibi eos ſubijceret. Diffiſi ſuis illi viribus ſe Charintiæ Duci dedidere, venit is plurimo cum exercitu, & repulit obſidentes, ſed eius copiarum barbaries, & inſolentia tũ amicorum, tum inimicorum agros conſumpſit. Canis ſemper ſe in locis munitis continuit, quouſq; Barbari omnibus cibarijs, & Patauinorum, & hoſtium, & finitimorũ conſumptis; eorumq; Ducibus pæcunia à Cane corruptis domum reuertere nulla ſuſceptæ defenſionis habita ratione. Sub Prætura itaq; Rainaldi Cincij magnam ab hoſtibus, & non minorem ab amicis afflictionem paſſa eſt ea Ciuitas prope iam imminẽtem breui tyrannidem. Hæc occaſione noſtri Ciuis de Padua diximus. At Ceruiæ, quod contigit ob vicinitatem ad nos pertinet.. Suberat ea Ciuitas Polentano Bãnino, qui ſub nomine tum Prætoris Principatum exercebat, & obtinebat: at Hoſtaſius Polentanus vltra omne fas imperij cupidus incita-

L. 9. c. 276.

Rainaldus Cincius.

Chronicon & Ioannes Villan. Lib. 9. cap. 225.

uit

uit Bartolinum Vacarium Ciuem Ceruienſem à Bannino expulſum ex ea Ciuitate, & proſcriptum tradita eidem magna militum manu, qui improuiſus Ceruiam introiuit, ibiq; repetitis vocibus vitam Hoſtaſio, vitam Hoſtaſio Polentano inclamare cæpit: ad quas voces eum tumultum popularem excitatum videret Banninus Vacario ſecundum, ſibi aduerſum cum Filio perniciter aufugit Rauennam, forte exoraturus ab Hoſtaſio, vel defenſionem, vel honeſtam ceſſionis conditionem. Verum cum prope portam Rauennæ perueniſſet Hoſtaſius recognita Filium crudeli iuſſione occidi mandauit. Ad quam ſæuitiem attonitus Banninus fugam arripuit per deuiaq;ac diuerticula mortem vitans,non potuit tamen inſequentium ſuperare celeritatem, qui illum ad Tumbam tautorum, aſsequuti miſere peremerunt. Attamen in tantis, & adeo ſceleſtis motibus diſſimulabat Comes Americus. Tantum ſibi ſumpſerāt Polentani, & reliqui in Flaminia Tyranni. Solum vectigal quodam pendebant pro Militibus Comitis, & etiam pro militibus Bertrandi Legati, ſed prçcario potius,quam pro imperio exactum. Cæſenates interea Rempublicam ſuam liberè adminiſtrantes, & multa proſperitate florentes nundinas in Caſtro Portus ſui per quattriduum celebrari voluerunt Menſe Iulij die Feſtiuitatis D. Iacobi,& D.Mariæ Valuerdis,quo nomine ibi eſt Eccleſia ſatis pro loco inſignis conſtructa D.Iacobus Diuus tutelaris eſt Caſtri;Eccleſia ibi eius eſt ſedes Archipresbteri dieq; Sancto Apoſtolo Sacra Ciuitas noſtra ſolemne celebrat Feſtum Magiſtratu illuc eunte, & brauia Luctatoribus, Saltatricibus, equorum curſui,& Nauiculatoribus ponunt; alligantur etiam anſeres in mali cacumine in præmium ceſſuræ illuc aſcendenti, eaſq; auehenti;nundinæ vero iandiu obſoluere. Cæſena inquā hoc āno à duobus ſuis Ciuibus Ghello Caleſidio, & Rainaldo Cincio equeſtri ambobus dignitate inſignitis regebatur. Tantum ſibi authoritatis, vt factionis Guelfç Principes ſumpſerant, quæ factio in Ciuitate prorſus præſtabat. Malateſtij ſeceſſerant. Nam Malateſtinus eo tēpore exercitus Bononienſis aduerſus Paſſarinum Bonacoſſiū

Man-

Mantuæ, & Mutinæ Dominum Imperator erat. Ferrantinus autem Arimini curam gerebat mortuo Pandulfo, & Malateſta Pandulfi Filio Piſauri, & in Piceno occupato Ghelli, & Rainaldi in Cęſenam Dominium teſtantur Annales noſtri his verbis. *Quòd ſub Anno 1326. die Sabbati 20. Iunij dominantibus Ghello de Caleſidio, & Rainaldo de Cincijs militibus Ciuitati Cæſenæ nullo penitus reſiſtente.* Et Rubeus ſub Anno eodem hæc habet. *Id Cæſenæ accidit, cui cum Ghellus e Calſidio, & Rainaldus Cincius Equites Cæſenates dominarentur.* Sed de horum dominio rurſus: interim Bellum inter Bononienſes, & Paſſerinum, & Malateſtini imperatorium munus hunc exitum habuit, collatis ſignis acerrimè pugnarunt, at victi tandem, & fugati Bononienſes, & Malateſtinus fortiter pugnans captus fuit: Fulcerius Calbulus ignauiæ fugæ ab Annalibus noſtris, & à Carrario damnatur. Anno ſequenti demum pax inter
ANNO. 1325. Bononienſes, & Paſſarinum confecta, & captiui liberati. At Flaminia cæpit Anno 1325. nouis inquies eſſe ſuſpitionibus. Conſidebat adhuc in Lombardia Parmæ poſtquam diu Placentiæ permanſerat Bertrandus Cardinalis Legatus, & Vicecomites, & Canis, & Paſſarinus, & Marchiones Eſtenſes à Pōtifice iam damnati fœdus inter ſe confecerant. Horum Eſtēſes alienare Pontificijs à partibus tentabant eos Romādiolos, qui pro factione adhærebant. Comites Cunij ex ijs erant vt Guelfi: cuiuſmodi erant etiā Manfredi, ſed hi ob Fauentiæ, & Imolæ vſurpationem Eccleſiaſticis diffidentes. Pontifex Auenoni vſq; tētamenta intellexit, & Americo Cōmiti Prouinciæ, & ipſe ſignificauit, iuſſitq; vt nauaret operam ne Bernardinus Cunij Comes ſeduceretur, & ſi ſubornationi ſuccubuiſſet, ne ſaltem ex eius alienatione quicquā detrimenti Prouincia acciperet, literæ Pontificis datæ fuerunt vij. kal. Februarij Anni 1325. Annus ſequens fæcundus reuolutionum in Flaminia, & præſertim Arimini, & Cæſenæ fuit, quas omnes ordine temporum recenſebo. Fauentię ergo dominabantur Manfredi eorumq; Franciſcus, erant extorres ab ea Ciuitate Raules, qui erant eiuſdem cum Manfredis Factio-
nis

nis vnde paucis antea Annis vtraq; familia ex altera parte, cũ Ordelaſis ex altera pacem inierunt iubente, & cogente Caracciolo Regis Roberti Vicario: at qui ſe pares amabant, odiſſe in diſpari fortuna cæperunt neq; enim Raules tolerabant Mãfredos nuper Ciues, Dominos, neq; Manfredi confidebant ſibi fidos dominantibus, qui proximè fuerant ęquales, has itaq; ob cauſas à Ciuitate Raules aberant, & in Caſtro Caſalechi ſuo ſatis munito ſe ſe continebant, at gliſcentibus ſuſpicionibus, odijsq; Franciſcus Manfredus cum Fauentina Militia eſt Caſtrum aggreſſus, quod tamen egregiè Filij Guidonis olim Raulis tum Domini defenderunt: deſperata itaq; expugnatione Manfredus excitauit aduerſus Caſtrum munimentum, ac propugnaculum, tum vulgo batifollem vocatum à quo in anguſtias cogebantur Oppidani poſt etiam receſſum Fauentini Exercitus. Expeditio hæc Manfredorũ fuit Anno dicto 1326 die 13. Martij. At Menſe Maij die 20. turbæ magnæ in Oppido S. Archangeli. cum Pandulfus Malateſta moribundus Arimini iaceret, opportunitate capta Tauellij ibi Oppidani Caſtrum cæperunt. Balaccutius, & Federicus Balacchij Arimini degentes clam noctu diſcedentes improuiſi adiuere, ingreſſiq; S. Archangelum ibi Tauellios cæpere, quos vinctos ad Ferrantinum Arimini Prætorem, & Præfectum miſere, alios præterea multos occidere (iam obierat Pandulfus) Caſtrumq; occupauere, ac retinebant pr ętextuſq; retinendi erat, quod a duobus Epiſcopis Arimini Balacchijs fuerit familiæ ſuæ conceſſum. At cum Malateſtij iam locum poſſiderent nõ ſatisfecit Ferrantino Tauelliorum tranſmiſſio, ſed Caſtrum poſcens illuc cum exercitu iuit ducta Ariminenſium militia, & cum nihil profeciſſet, obtinuit à Ghello Caleſidio, & à Rainaldo Cincio tum Cæſenæ arbitris opem. qui duas Cæſenæ Tribus miſere, verum ſe ſtrenuè defendentibus Balacchijs appareretq; duraturam obſidionem vniuerſus exercitus receſſit, ita noſtri annales necquicquã addunt. At Clementinus ſcribit rurſus oppugnatum Caſtrum, & obtentum. Verum Cæſenæ perturbatio magna, & ĩfidę ſocietatis Regni nobile ſpecimen.

Chronicon noſtrom, & Zuccolæ ãnales.

Adeo inualuerat potentia Ghelli Caliſidij, & Rainaldi Cincij, vt duumuiratu conſtituto Ciuitatem ipſi regerent; Mala teſtijs ſeclusis, attamen amicis. Rainaldus autem conſortis impatiens occupare fidentem Ghellum ſtatuit. clam cum Rãberto Malateſtio Ioannis olim Claudi filio conuenit conſilio ſuo ei communicato vt tacitè, clamq; trecentos ſibi equites, & centum pedites mitteret. Submiſit proditori ſuppetias libenter Rambertus, qui maiorem adhuc proditionē erga ſuos animo voluebat, adeoq; poterat à Rainaldo poſtea certum ſubſidium ſperare ſi opus eſſet. Suſcepto ergo milite, quem Rainaldus miro artificio vna cum conſilio ſuo celauit, incautū & nihil tale timentem Ghellum cæpit die 20. Iunij, & vinctum in domo ſua ſeruauit; verum tanti viri captio non potuit occuli adeoq; eius filij præcauere idem infortunium, atq; aufugere potuerunt. Facti turpitudo, & affectatę à Rainaldo Tyrãnidis aperta raprę ſentatio, nedū amicos Ghelli, ſed vniuersū populū commouit, inde ſibi is timens ex Tarquinij monitu excelſiores ſpicas demetere eſt aggreſſus, vtq; verbis Annalium vtar. *Etiam omnibus Magnatibus de Cæſena expulſis*. Intelligamus nos expulſos, qui reſtabant non expulſi à Ferrantino, cuius Regimen tyrannicum Annales ijdem vocant. Rainaldus occupata tyrannide Ghellum in carcerem montis Vecli occultè adeo tranſmiſit, vt ab omnibus pro mortuo haberetur, & nobilitatē opprimere, & omnia ſuſpecta habere, & demum ſæuiter, ac violenter omninò procedere cæpit. Non poterat in tanta ſæuitia non timere Populi tumultum, aut exulum impetum, neq; etiam fidere quibat Vrbano militi. Vnde inquies animus, perturbato conſilio vſus decreuit cuſtodiam petere ab Americo Comite, & Rectore Prouinciæ, qui Bertinorij reſidebat. Milites pro cuſtodia Rectori aſſignatos regebat Amergonus Prę fectus, tum vero Mareſciallus Prouinciæ dictus. Erat is Comitis Nepos, erat prætera eiuſdem Comitis alter Nepos Amblandus vocatus Vicecomes Caſtrorum Eccleſiæ Rauennatis, qui Magiſtratus ab antiquis temporibus ſolebat Cæſenæ ius dicere, vt nunc etiam ſuntq; ædes in Ciuitate

pro

pro eius ſede,ac Prætorio. Euocatus ergo Amergonus vnà cum Amblando cumq; quinquaginta equitibus acceſſerunt ad Burghettum nunc villam, tunc Caſtrũ Articlinorum, abeſt à Ciuitate vix quattuor ſtadijs; ibi reſidens Præfectus ſignificauit Rainaldo aduentum & quid faciendum moneret, at Rainaldum ſententiæ ſuæ penituerat. Verebatur forte ne Populus (vt eſt ſuſpicax Tyrannus) Regimini ſuo valde intenſo infenſus conſpecto Milite Rectoris tumultum concitet, ſeq; Rectori det. Eiectorum agnatos, affines, amicos id deſideraturos Populum etiam Cæſenatem rigidæ gubernationis impatientem. Reſpondit itaq; claues Portarum Ciuitatis ad compeſcendam Populi ſuſpicionem in tanta rerum perturbatione a ſe Magiſtratibus aſſignatas à quibus eas petere necquã tutũ videri; ad eã reſponſionẽ Amblandus vt Ciuitatis incola cum exigua equitatus parte ad Ciuitatem acceſſit, & per Oſtiolum, a cuſtodibus à Rainaldo impoſitis admiſſus cum ſuis fuit. Cũ Rainaldo ibi congreſſus, multis hinc inde dictis perſuaſit Amblandus Rainaldo, vt Prẹfecto impedimenta eadem coràm exponeret, eo ſaltem obſequio Armerigono ſatisfacturum, ſecus pro contemptu habiturum excluſionem: non conducere vero ipſi in tot Ciuiũ alienatione Prẹfecti inimicitiam. Profectus itaq; ad Burghettum cum Amblando Rainaldus ibi poſt multum colloquium cum renueret prorſus, & denegaret illis tum ingreſſum, & Armergonus eſſe contra dignitatem excludi à Ciuitate vlla Prouinciæ præſertim accitum altercantem contra Rainaldum, nec bene à milite munitum comprehendi iuſſit Præfectus; Eumq; vinctum ad Comitem Americum Britonorium duxit, at Amblandus Cæſenam cum parte equitatus iuit. Cum vero vir ſagax inuiſum Rainaldum Populo exploraſſet aperuit Ciuibus, quo contemptu eludere Præfectum Prouinciæ, & Rectorem ipſum tentaſſet à quibus primum cuſtodiam petierat, eamq; vt nunc patet inſcio Senatu, & populo, vt pateret tyrannidem exerciturum improbum Ciuem, niſi Deus eum excẹcaſſet immo niſi à peccato, & ſcelere excæcatum in manus iuſtiſſimi Rectoris Pro-

 uin-

uinciæ dediſſet. Conſtituerent ergo ipſi Rempublicam ab iniuſtiſſimi Ciuis improbis factis quaſſatam, & a benigniſſimo Rectore,& conſilium, & opem ad eam reſtituendam,& felicem redendam expectarent. Populus cum id ipſum iudicaret ſe à Tyranno, ac tyrannide liberatum Populum, & Popularem ſtatum inclamare vniuerſus cæpit. Innotuit Rainaldi Cincij caſus & Ciuitatis perturbatio exulibus, quorum Ghibellini,qui plurimi Foroliuij ſub Cicchi Ordelafi patrocinio degebant, arbitrati ſe facile Patriam recuperaturos in tanta Ciuiũ perturbatione confractas enim eſſe etiam ob primorum exiliũ Guelforum vires,& Populum quoq; tot nobiliũ Ciuium iamdiu abſentium deſiderio teneri. Petitis ergo copijs ab Ordelafo,qui vltro eas conceſſit, Cęſenam ſecunda die à Rainaldi captione profecti ſunt, & ad pontem D. Martini peruenerãt, cum ſumptis armis Populus Duce Amblando non Armergono occurrerunt inuaſoribus, & acerrimo vtrinq; prælio commiſſo, exules tandem, & Foroliuienſes repulſi fuere, & mortui,inter quos notiores fuerunt Vitalinus Palatius Cęſenas,& Fuſcus Bonatus Foroliuienſis. Henricus Palatius in valle S. Victoris abſq; vulnere mortuus inuentus eſt. Mainardinus Articlinus primus exulũ in columis euaſit. Repulſis eiuſmodi copijs adhuc perſeuerabat tumultus populi,& clamor ĩ quadã ceu anarchia fluctuãs, qua agitatione cũ feſſus propinquuſq; ciuili ſeditioni cuidam eſſet, opportunè omninò aduenit Comes, & Rector Americus:ſummo enim cum gaudio eſt ab vniuerſa Ciuitate ſuſceptus,atq; Comitijs habitis liberè ei totam iuriſdictionem Ciuitatis, ac adminiſtrationem tradidit. Comes Ciuitatis liberalitati reſpondit zelo, & procuratione communis quietis, ac publicæ tranquillitatis: nam exules, & proſcriptos vtriuſq;factionis multos reſtituit. Erant etiam aliqui Magnates in carceribus concluſi, quos liberauit, at confecta prius cum inimicis pace, adeoq; Ciuitatem Ciuium ſuorum, ac Nobilium frequentia, ac pace beauit; perſuaſit prętera Ciuibus non poſſe Ciuium, & partium furorem interdum cohiberi, niſi adſit cuſtodia valida, quæ poſſit principia, &

Chronicon

Prin-

Principes ſeditionum comprimere, at non poſſe haberi militem niſi pro eius ſecuritate, & pro Ciuium quiete in loco is munito, & ſeparato contineatur: munito, vt ſecurus Miles degat: ſeparato: vt rixarum inter ipſum, & Populares occaſio tollatur. Acquieuit ſuaſioni Populus, Rectorq; ipſe ſuo ſumptu Caſtrum nouum à fundamentis excitauit. Erat enim poſt expulſionem Federici Comitis Feretrani, & Zapitini Vbertini dirutum à populo, quod Federicus Secundus Imperator poſuerat. Vſus eſt pro Architecto Americus Salimbutio olim Santis Notarij Cæſenatis. Erat hæc Arx illa vetus à nobis dicta cuius ruinas paucis ante annis vidimus, at nunc Turris ſolum reſtat (quæ pars eſt ædium modo Fratrum D. Franciſci e Paula) & propugnaculum antiquo more rotundum, cætera euerſa iuſſu Senatus fuere ad commodiorem aditum Capucinis aperiendum. Arcem deinde ſequentibus Annis incoluit Comes idem. Poſt captum autem Rainaldum conſtitit viuere Ghellum Caliſidium in Monte Veclo vinctum: vnde eductus, & Patriæ reſtitutus fuit, ex carcere autem liberatus fuit à Rainerio Brandio Montis Vecli Domino, qui extruſo Rainaldo, & reuocatis exulibus ab Americo Comite ipſe ad ſua redijt e Longiano, quo fuerat relegatus. Erat autem is Ghelli cognatus, vt Chronicon dicit forte ſignificans Italico more leuirum, vt autem hic abſoluam, quę de Rainaldo dicenda reſtant; licet Anno ſequenti 1327. ea acciderint. Is poſt diuturnã Cuſtodiã Britonorij cũ multa, magnáq; crimina cõfeſſus fuerit, iuſſu Comitis capite ãputato die 2. Martij ſequentis meritas pœnas luit. At ad ãnũ 1326. redeũdo die 9. Iulij triduo. ſ. ãtequã Rainaldus Cęſenę ſit captus Rãbertus Malateſtius olĩ Io. Claudi, qui prius ſimulate de proditione ſuorũ Ariminũ poſſidentiũ cũ Vberto Glazoli Comite egerat, tũ ſerio, & re ipſa ad exitũ pro ſe proditionẽ perduxit: mortuus erat Pãdulfus, Malateſtaq; eius filius Piceni rebus diſtinebatur; Arimini erãt Ferrãtinus tũ Ciuitatis Pętor, & Pręfectus, & Malateſtinus eius filius, q. e Paſſarini captiuitate liberatus domũ redierat: erat etiã Galeotus Pãdul. alter filius, & Guido Puellus.

Annales.

De uetere, & noua Cęsenę Arce.

Chronicon.

Ram-

Rambertus Ferrantinum, & Malateſtinum nec non Galeotũ ad conuiuium inuitauit, quo luculento eos cum multa alia Ariminenſi nobilitate excepit, at inter hilaritatem conuiuij omnes cæpit, & in arctam cuſtodiam coniecit; tum Ciuitatem excurſione facta magna ex parte occupauit reputans eo ipſo facto totam occupaſſe: tamen partem eam aliam Faitani retinebant non animaduertente Ramberto. Interim enim Polẽteſia Malateſtini vxor, filia Guidonis Nouelli Polentani facinus nobilitate ſua dignũ magnanima Mulier edidit. Tumultu enim Ciuitatis, & ſuorum infortunio audito extulit vexillum Soceri, & mariti enſeq; diſtricto in forum perexit magna vocé, & Soceri, & Mariti nomen proclamans. Multæ nobiles fœminæ ſe illi adiunxerunt, at ſuperueniente Ramberto, & exiſtimantibus omnibus iam Ferrantinum, & Malateſtinũ mortuos; ideoq; nullo pro ea concurſu populi facto coacta fuit Polenteſia pedem referre. Rambertus re melius ſecum deputata dimiſit Galeotum cuius Frater Malateſta in Piceno cum copijs erat bellum gerens, & Piſaurum poſſidens ne .ſ. armatũ hominẽ amplius exaſperaret. Sed inter præcipitia medium ruinoſum. Galeottus ipſe Faitanis iunctus accedente Malateſta fratre, qui proditione intellecta ſtatim aduolauit, & per Portam S. Andreæ nocte ſecunda ingreſſus eſt multo cum milite cui ſe amici alij adiunxere, inuaſit Rambertum, & Ioannem eius Nepotem, victoſq; ex Vrbe expulit. At Guido Archipresbiter Ramberti Frater, qui nouem annis exul ex Patria fuerat pridieq; tantum redierat Ferrantinum, Malateſtinũq; vinctos ſecum ad S. Archãgeli Oppidum abduxit. In tanta perturbatione, & victores, & victi ad concordiam inclinauerunt: illi vt ſuos; hi vt ſua recuperarent ſequeſtres ergo pacis hunc in modũ rem compoſuere. Vt liberarentur capti: bona reſtituerentur cuncta Ramberto: Guidoni Archipræsbitero patria, Rambertus ſolum ad tempus in agrum Arimini relegaretur ne recens coalita pax ex aſpectu mutuo nondum obducta cicatrice iniuriæ, dehiſceret. Iam Cæſena ſub libero Americi imperio in ſumma pace quieſcebat: Americus ipſe

ſe Prætorem gerebat, Præfecturam ſuſtinebat; Ciuitatis conſilia autem, & Magiſtratum defenſorum ſane reliquerat, ſicuti nunc quoq; in abſoluto dominio Pontificis in his ipſis Ciuitatibus Magiſtratus tamen, & conſilia publica retinentur. At maior iam rerum ordo naſcitur in Flaminia noſtra, ſed altius ducens originem. Mortuo Henrico Imperatore Principes Germani inter ſe diſcordes duos imparibus tamen votis elegere, Ludouicum Bauarum, & Fridericum Auſtriacum: at victus bello demum Fridericus Ludouico Imperium ceſſit, ſed Pontifex Ioannes à Ludouico omninò auerſus nunquam electionem eius probauit. Quin cum is munia Imperij exerceret, ac nomen retineret fuit à Pontifice excomunicatione perculſus, & edita ſententia omni iure, & omni dignitate expoliatus exolutis ab omni præſtito fidelitatis iuramento ſubiectis. Literas eiuſmodi damnationis Americo Rectori Prouinciæ, & Archiepiſcopo cõmiſit, vt in vniuerſa Flaminia publicandas curaret, quod & perfecit. At Ludouicus non deteritus ea ſententia, ſed irritatus quęcunq; potuit aduerſus Pontificem in Italia molitus, & in hac quoq; Prouincia, in qua Comitem, & ipſe Prouinciæ conſtituit, quæ omnia ſuis locis, vt ad rem noſtram faciunt intelligemus. Interim hoc perturbationum ſeminarium indicare anticipaui, at propior cauſa in Prouincia motus fuit Legatus Cardinalis Bertrandus à Pontifice miſſus ad Pontificium imperium in Eccleſiaſtica ditione aſſerendũ, quod ſpecie quadam retinebatur, at re ipſa à Tyrannis, vel à Populis tenebatur. Cardinalis is Tit. S. Marcelli venit iuxta noſtrum Chronicon Anno 1319. at ſecundum Vizanum anno ſolum 1327. ſed ſi hoc ſibi vult Vizanus ſane errat, nam etiam Ioannes Villanius illis temporibus coeuus Anno ſaltem 1320. cum Philippo Valeſio Galli Regis Fratre in Italiam profectum aſſerit; aduerſus is Vicecomites Galeatiũ, & Marcum diu bella geſſit Duce primum Philippo vt dicebam Valleſio, deinde Duce Raimundo Cardena Hiſpano mox Caſtronio Nepote ſuo: at ſub aduentu Ludouici Bauari à Ghibellinis euocati ipſe ſpectator fuit depreſſionis Vicecomitum

per

per Bauarum ipſum, quem ſcilicet infelici ſibi exitu illi acciuerant. Quando idem Bauarus à Lombardia in Etruriam tranſiuit profecturus Romã, Cardinalis etiã ſi pluribus inſtructus copijs, non tamen prouocauit hominem, nec à deſtinato itinere auertit. Sed poſt eius diſceſſionem ab Inſubribus, quos iã ſuis præſidijs firmauerat Bauarus, in Paſſarinum, in Eſtenſes, at etiam potius in Bononienſes, & Romaniam mouit arma ad imperium abſolutum in eos Populos pro Pontifice acquirendum. Paſſarinus Mutinam armis, & aſtu occupauerat inuita magna Ciuium parte, & eo magis, quo Legatus, & Paſſarinum communione Fidelium priuauerat, & Ciuitates adherẽtes interdicto ſubiecerat. Mutinenſes ergo accedenti Legato, qui cum eis clam per internuncios prius egerat, atq; ſuaſerat, Ghibellina tamen factione in ſuo robore relicta ſe dedidere; quibus auctus viribus Legatus paulo prius autem ad Burgumfortem Caſtrum Ripę Padi inſidens copiæ Paſſarini ab exercitu Legati, cuius ductor Verzutus victæ fuerant, & debellatę. Poſt hæc Legatus cui Parmenſes liberum ſui dominium tradiderãt eiuſmodi auctus viribus iter Bononiam adornauit, eo conſilio, vt Bononienſes eodem modo, quo Parmẽſes Pontifici ſubijceret. Vizanus Hiſtoricus ſcribit hoc Bertrandi conſilium prius quam aduenerit Bononienſibus innotuiſſe; Et vltro ſe illi ſubieciſſe. Opportunè ſanè tentauit mutationem Cardinalis, nam feſſa erat ea Ciuitas, & fermè delumbis. Clades quam à Paſſarino ſuſceperat grauis fuit, grauiaq; damna tulit; continuata pariter bella exhauſtos pœcunia reddiderant, & quod neruos præſertim concidebat Ciuitatis olim robuſtæ, erat ſeditio. Exulabat cum multis Romæus Pepulus Ciuis locupletiſſimus, & plurimis clientellis in Ciuitate ipſa nixuus, præter eos qui fuerant cum eo expulſi. Diffidentiæ ergo, & ſuſpicionis plenam animos prope deſpõdiſſe neceſſum erat. Facile ergo fuit Legato paternam curã non intentum imperium pollicenti aſſentire; ſperareq; ex Sacri Antiſtitis regimine publicam quietem, & tranquillitatem, & priuatorum certam ſecuritatem: quocirca aduentanti cum

Ioã. Villan. lib. 10. c. 23

Car-

Carrocio atq; Magiſtratibus omnibus obuiam iuerunt, cumq; omnium ordinum, & frequentia, & plauſu exceperunt: poſtea Comitijs Populi coactis decretum communi voto fuit liberā vniuerſę Ciuitatis iuriſdictionem Cardinali pro Pontifice tradere, qui eam Pontificis nomine accepit, Patremq; non Dominum ſe futurum prolixa promiſſione recepit. Prætorē, & nomen Prætoris amouit, eiuſq; loco Rectorem impoſuit: Vexilliferum etiam iuſtitiæ ſuſtulit; Antianis vexillum iuſtitię aſſignauit, quos duodecim eſſe voluit, cum prius octo ſolum eſſent. Hæc Bononiæ commutatio Anno 1327. contigit. *Villanius.* Ex ea autem Romandiolæ alteratio pependit, quæ partim anno eodem, partim ſequenti eſt conſequuta. Hæc ceu ſeminarium futurorum præmiſi, nunc ad ſeriem temporum reuertor. Anno ergo 1326. orta iam contentione inter Pontificem, & Ludouicum Bauarum Imperatorem, & fędere inter Principes Lombardos, Marchionemq; Eſtenſem aduerſus Pontificios inito, Ghibellini, & Tuſciæ, & Prouinciæ noſtræ immo, & Piceni erexère caput, atq; inter ſe per internuncios ad mutuam defenſionem conuenere: opera igitur Eſtenſium Factio Ghibellina Lugum expulſis Guelfis occupauit. Fauentini, eorumq: Dominus Franciſcus Manfredus ad quē pertinebat Oppidum inſtructio exercitu ſunt illud aggreſſi: at ex conuentione facta Franciſcus Ordelafus Foroliuij Princeps cum eius Ciuitatis copijs aduerſus Fauentiam mouit, acreq; inde inter eas Ciuitates Bellum ortum. Eius exitum Annales Fauentini his ennarrant verbis. *Anno 1326. magnum inter Fauentiam, & Foroliuium ortum eſt bellum inter quas Ciuitates pugnæ plures extitere, & multum ſanguinis effuſum, tandem feſſi Foroliuienſes Franciſco ſe Manfredio dedere.* Quæ narratio neq; originem belli aperit, neq; rebus conſonat, nam Ordelafi illo anno, & ſequentibus imperium Foroliuij obtinuere, neq; Manfredus Anno proximo dum Bononiæ Legato Fauentiam reſtituit, Foroliuium etiam ceſſit: & tamen cedere opportuiſſes, cum ad eius demerendam gratiam ceſſione occupatarum ditionum Pontificis iuiſſet. Veriſimilior eſt, & plenior narratio, quæ

1326.

ex Ioanne Villanio elicitur, qui hæc ſcribit. *In dicto Anno 1326. Menſe Aprilis in Romania bellum inter Fauentiam, Foroliuiumq; cæpit per Ghibellinos autem Lugi Caſtrum rebellauit. Fauentini, & Guelſi illud obſiderunt, & Ghibellini tum e Romania, tũ e Lombardia magnis viribus ad illud ſumendum, tuendumq: accurrere. Florentia autem, & ab Etruria ad opitulandum Guelfi copiæ profectæ ſunt. Tandem conuentione facta Lugienſes ſe Dominis Fauentiæ dedidere.* Ex quibus Villanij dictis patet non Foroliuium, ſed Lugum deditum. Eiuſq: rebellionem ob factiones factam cauſam fuiſſe belli inter Fauentiam, tum Guelfam, & Foroliuium Ghibellinorũ ferme ſedem. Conijcimus etiam dum ab Etruria vſq; Guelfi opem tulerunt Fauentinis, multo magis Cæſenates, & Guelfos, & ſubiectos Americo Comiti Prouinciæ Eccleſiaſticarum partiũ duci milite eos iuiſſe, & ſanguinolenti belli (vt Zuccolus vocat) partem fuiſſe. Intelligemuſq; penes Fauentinos, & Guelfos fuiſſe victoriam, poſtquam ad eorum manum redijt Lugum belli cauſa, & origo.

ANNO. 1327. Anno poſtea 1327. vt dixi Bertrandus Cardinalis Legatus Bononię liberè dominabatur, & Parmæ, Mutina quoq: illi parebat magniſq: copijs inſtructus erat; tanta itaq: potentia territus Franciſcus Manfredus annoſus, vt ita dicam Fauẽtiæ, & Imolæ vſurpator iudicauit, cum eſſet adeo viribus impar obſequio forſan impetraturum, vt ea beneficiario iure obtineret, quæ tum violenter poſſidebat, profectus itaq: Bononiam ſe libere Legato, Fauentiamq; & vt arbitror ius qualecũq; in Imola retinebat tradidit; gauiſus eſt traditione Cardinalis, hominemq; amplexus, & in gratiam Pontificis omni ablata cenſura reſtituit, adiuit Legatum Americus, ſtatumq; Prouinciæ vniuerſæ ipſum docuit. fidam eſſe, & ſubditam Cęſenam, cum Britonorio, Meldula, & Caſtrocario, reliquas Ciuitates ſimulatè ſubiectas, at re vera vſurpatas. Cæſenates Oratores, quos deuota Ciuitas, obſequij ergo vna cum Comite miſit benignè excepit, deq; eorum fide erga Sanctam Sedem laudauit, eoq; nomine Summo Pontifici commendatos aſſeruit. Circumſpectanti ergo Cardinali Prouinciæ ſtatum,

atq;

atq; animato eam vniuerſam ſubijcere Malateſtij Arimini Domini eam Ciuitatem obtulere. Reſtabant Rauenna, & Ceruia, à Polentano Hoſtaſio detentę, & Foroliuium à Franciſco Ordelaſo. Hoſtaſius imperij admodum tenax ſubmiſſionem Franciſci Manfredi mirum in modum oderat. Expediebat illi pro propugnaculo Imolā, & Fauentiam habere, quibus ſtantibus poterat ipſe ſimulando Pontifici obſequium Cardinalem ducere, & dominium retinere. Interim expectabatur Bauarus Pontifici ſummopere iratus, totiuſq; Pontificiæ ditionis cupidine incenſus. Aggreſſus ergo eſt Alberghettum, vel Alberghettinum, vtroq; enim modo dicitur Franciſci Filium; huic ſuaſit inertiam eſſe Patris facile adeo Principatu cedere, antiquumq; adagium reuocabat: Non niſi tractum, & raptum fortem hominem de Principatu recedere. Non eas eſſe vires Legati quę Ciuitatem munitam Fauentiam, immò munitas Imolam, & Fauentiam poſſint illico capere, interim fęderatos aduerſus auiditatem Pontificis non paſſuros impotentem amplius Cardinalem creſcere Vicecomites, Canem Paſſarinum, & Marchionem Eſtenſem incendio propiorem ſi adeo intendantur Legati vires, nec Ghibellinos Flaminiæ ociaturos. eidem ſubeſſe periculo Ordelaſos, qui omni ſimultate factionum ommiſſa principatus rationem omni alij curæ præferent. Interim ex Germania eſſe Imperatorem venturum, cuius conatui non reſiſtent Pontificiorum vires, quas ſolæ confæderatorum in Lombardia copiæ ſuſtinent, & plerunq; fuderunt. Pollicebatur præterea ipſe ſuas omnes opes, & ſpondebat ſe à Malateſtijs idem impetraturum, dum viderent propinquos impetui non deſpondere animum, ſed conſtanti propoſito repugnaturos. Mouerunt hæ, eiuſmodiq; aliæ rationes cupidum imperandi potius, quam obtemperandi filium; cuius rebellionis conſilium iuuit Cecchinus: item Manfredus: noctu ergo Ciuitatem excurſione facta cum militibus etiam ab Hoſtaſio ſubminiſtratis die 8. Iulij occupàuit, ex qua Fulcerium Calbulum Præfectum cum Satellitio omni, & familia eiecit, nec non omnes Patris domeſticos, ac familiares in exilium im- *Ioan. Vill. L.10.c.40.*

pulit. Nec ſatis habuit prodere Patrem, nam etiam Cichinũ ſceleris ſocium pariter cum tota eius familia fraude eiecit: miſit enim ad Hoſtaſium Polentanum ad D. Mariæ è Foſſa exiſtentem eo obtentu, vt cum eo ſimulata quædam negocia tractaret, & ſtatim ex Ciuitate emiſſum, cum vniuerſa familia, eiecta exilio multauit. Imolę erat Præfectus Ricciardus Mãfredus Frãciſci filius, & ipſe; quę Ciuitas olim Anno 1314. à Franciſco occupata adhuc remiſſiore tamen imperio regebatur. Ricciardus iuſſu parentis debebat Ciuitatem Legato tradere, qui illuc idcirco quingentos equites miſerat. Dum reſtitutionem molitur Populus Imolenſis aſtu, & ſubornatione Alberghettini, & Hoſtaſij Comitis arma aduerſus Ricciardum, & Pontificios milites ſumpſit, pugnaq; in foro inita diuturna fuit, at vrgentibus Pontificijs cũ Ricciardo, eiuſq; amicis, inter quos Alidoſij fuerunt, victus, & fuſus populus quadringentis, & amplius popularibus occiſis, & direptionem bonorum paſſus collum ſubdidit imperio eius culpa duriori. diſtulit, autẽ Bertrandus in annũ ſequentem: Fauentiæ aggreſſionem ab Alberghettino inuito etiam patre ſubtractę. Interim eo Anno Bauarus prius ſollicitatus ab Oratoribus Principum, & Rerumpublicarum Ghibellinarum, & aliorum quibus Pontificiorum potentia inuiſa erat Tridentum venit, quo prius cõuenerant ex Prĩcipibus Azo, & Marcus Vicecomites Canis, Paſſarinus, alter Marchio Eſtẽſis, & Oratores Ciuitatũ Foroliuij (arbitror) etiam, & Ordelafi, nec non Polentani Hoſtaſij, cum quibus ipſe Italiam parum licet à pæcunia, & milite munitus intrauit, Coronam ferream Mediolani ſumpſit ex cuius Ciuitatis Principatu Vicecomites, qui eum è Germania vocauerant expulit, in Etruriam tranſijt, à Caſtruccio acceptus, adiutuſq; Piſas primo repugnantes cæpit, Romam inde iuit, Coronamq; Auguſtam ſumpſit ab Antipontifice Petro Corbarea à ſe facto, & Nicolai V. nomine appellato, atq; Ioãni vero Pontifici oppoſito cum Populi Romani applauſu in Etruria poſtea diu manſit, vbi Caſtrutij tum mortui filios ex Lucæ, & Piſarum ditione parum memor beneficiorum à Pa-

Ioa. Villan.

tre

tre ſuſceptorum expulit: in Lombardiam deinceps tranſijt ab eius Prouinciæ regulis male acceptus Papiam, & Cremonam aſſequutus vexauit, reliquos, & multa potisſimum aduerſus Legatum Bertrandum molitus proditiones quoq; Ciuitatum per Ghibellinos tentauit præſertim Bononiæ de qua poſtea. Tandem Anno 1329. ex Italia abijt, neq; amplius reuerſus eſt. At quæ eius occaſione in Prouincia noſtra turbæ natę ſunt cum alijs euentibus, nunc ordinatim aſſeremus. Anno ergo eodem 1327. Prouinciæ Clerus cum Archiepiſcopo, & Epiſcopis ſubiunctis omnibus pro ſtipendio ſoluerunt Bertrando Legato Florenorum quattuor millia ſupra nongentos triginta vnum, Cæſenati Clero centum,& tres obtigere. Cæſenam autem Auneſtos Familiam Nobiliſſimam Rauennatem conceſſiſſe videtur, nam Ioannes Dux de Auneſtis ciuis Cęſenas trigeſima die Decembris Guillelmo Polentano Præfecto Portuenſi ius ſuffragij ſuum in Rectore Templi D. Mamæ Rauennatis deſignando, tunc tantum dedit. Auneſti autem addicti fuerant Trauerſarijs, & eorum fortunam ſequuti, ac infenſi Polentanis. In calce eiuſdem Anni Bertrandus Cardinalis prius Presbyter Tit. S. Marcelli fuit Epiſcopus Oſtienſis, & Velitrenſis declaratus, adeoq; inter Cardinales Epiſcopos (ſunt illi ſex) locatus. Anno autem ſequenti 1328. recuperauit Fauentiam ab Alberghettino Legatus. Narrant eodem fermè modo Villanius, & Rubeus, Anno ſolum differunt ſub vigeſimo nono reponit Villanius, at verius ſub vigeſimo octauo Rubeus,& cum eo Vizanus. Die ergo 6. Iulij validum exercitum Fauentiam Legatus duxit, erantq; cum exercitu Franciſcus Pater,& Ricciardus Frater Alberghettini, qui magno animo ad defenſionē ſe accinxit auxilijs etiam Polentanorum fultus, at hoſtis vaſtato primo agro pontē etiam D. Proculi occupauit, tandem aſtricta admodum Ciuitate, & fortè populo ægreferrēte impietatē filij erga Patrē, qui ſuadebat & filio,& populo deditionē poſt 25. obſidionis diem honeſtiſſimis cum conditionibus Ciuitatem tradidit magnis prætere pollicitationibus à Legato lactatus; vnde Bononiam re-

Rubeus ſub hoc Anno 1327.

ANNO. 1328.

Vil. lib. 10. ca. 142. ſub anno 1328.

redita Ciuitate iuit à Cardinale magna cum amoris ſignificatione exceptus, inter familiares ſuos poſitus, ac prætioſis muneribus donatus fuit. Victor interim exercitus poſt recuperatam Fauentiam excurſiones in Rauennatem agrum, & Foroliuienſem fecit, atq; Popilienſem multis illatis damnis ad compellendas ad deditionem Ciuitates. At ſenſere ductores maioris id eſſe molis quam vt ſola agri populatione obtineretur. Ad Ceruiam tamen acceſſerunt traditionem eius, à quibuſdam, vel Ciuibus, vel militibus corruptis ſperantes: at cõſpiratio detecta ante aduentum exercitus compreſſa fuit. Re itaq; infecta exercitus Bononiam reuertit. Attamen terrore exercitus, & exemplo deditarum Imolæ, & Fauentiæ Nerius Rigo Malateſta quondã filij Mãfredi à Valbona iam diu Eccleſiæ Perduelles prȩſtito prius obſequio Mareſciallo Prouinciæ, ſe demum Americo Comiti ſubiecere, in eiuſq; leges iurarunt. Permanebãt ab imperio Pontificio auerſi Rauennates, & Polentani, Foroliuienſes, & Ordelafi, cum Popilienſibus, & Ceruienſibus, ijq; fædus inter ſe ad Ghibellinam Factionem ſuſtinendam renouarunt. Ita tum Polentani, qui alias literis ad Pontificem ſcriptis ſe aduerſarios Ghibellinis ſunt profeſſi ad robur autem fȩderis ſuggeſſerant Bauaro, vt Comitem ipſe Flaminiæ pro Imperatore mitteret, qui ius redderet, milites cogeret vt olim Imperatores ante Rodulfum Auſtriacum ſolebant. Æſtuabat deſſiderio harum ditionum Imperator, vt eiuſmodi ſuaſiones fuerint calcaria, equo de ſe currenti. Huc ergo pro Comite Flaminiæ miſit Comitem Claramontium Siculum primariȩ in ea Inſula nobilitatis hominem. Hic ſtudio partium Bauaro addictus copiarum eius in Piceno Imperator fuit, Æſiumq; expugnauit, & Tamũ Ciuitatis Tyrannum cæpit, capiteq; multauit. Hunc itaq; Bauarus Comitem Prouinciæ huius, & Bononiæ conſtituit, qui cum aliquibus copijs venit à Polentano, & Ordelafo libentiſſimè ſuſceptus. Prima eius expeditio fuit aduerſus Cæſenæ Portum; ad cuius defenſionem Cæſenates Caſtrum erexerãt, muros, & propugnaculis munitum, & præſidio impoſito tueri

Rubeus ſub anno 1328.

Rubeus ſub eodẽ Anno.

Ioã. Villan. lib. 10. cap. 124.

ri ſolebant. Tum autem defenſionem loci Aimerico Prętori, & Præfecto, vel petenti, vel ipſi vltro commendauerant, qui tamen paruo præſidio munierat decem, vel militum, vel famulorum ſi Rubeo credamus, immo Annalibus noſtris: fiſus (credo) vicinitati; ſat enim erat ſi cuſtodes, vel igne noctu, vel fumo interdiu hoſtium inuaſionem indicaſſent, ſtatim enim Ciuitas parata ſemper auxilia miſiſſet, at corruptos cuſtodes Annales noſtri indicāt. *Et per prodigionē,* (inquūt) *& etiā quia nō erant in ipſo Caſtro ad Cuſtodiam, niſi decem famuli, Caſtrum ipſum occupauit.* Inuaſores autem ijdem Annales his verbis memorant. *Ciccus de Ordelaſis Capitaneus Forliuij, cum Domino Oſtaſio de Polenta, cum Comite de Claramonte ſe dicente Comitem dictæ Prouinciæ pro Bauaro vna cum octingentis militibus, & octo miliarijs peditum.* Exercitus eiuſmodi improuiſa inuaſione Caſtrum adortus cæpit. Mox occupato loco Turrim, quę erat maximum eius ſtructurę propugnaculum continenti opere euerterunt ripaſq; canalis portus palis fiſſucatis conſtantes combuſſere, canalemq; ipſum repleuere; receſſereq; vaſtato loco hoſtes, vt non niſi peractæ vaſtitatis nuntius ad Ciuitatem venerit: Re intellecta maxima cum animi perturbatione Americus, & Ciuitas Bertrando Legato ſignificarunt, qui in contemptum ſuum, & Pontificis facinus interpretatus, vehementer excanduit, iuſſitq; reædificari Caſtrum, & pœcuniam in ſuppetias miſit. Americus quoq; liberali manu iuuit, Populuſq; opere, & manufabricam vrſit, canalemq; excauauit, & reſtituit, ac maiore præſidio locum firmauit. Quid poſtea Comes Claramontius fecerit vix legimus, ſolus Clementinus ex Vbaldo Branchio ſcribit eodem Anno 1328. iunxiſſe arma cum Parcitatino Parcitati filio, poſt quam Parcitatinus ipſe Suburbium S. Geneſiij Arimini incenderit, & agrum eiuſdem Ciuitatis multa ex parte diripuerit, nec minora damna in Meldulenſi territorio fecerit. Oportet ergo dictum Comitem pro viribus, & prout ſe obtulerit occaſio Ghibellinis toto eo tempore opem tuliſſe, vſq; quo Legatus Bertrandus vniuerſā Prouinciam non occupauit. At ea integrè Cardinale occupa-

Rubeus ſub anno 1328.

pa-

pata in Germaniam ad Bauarum abijt, vnde rurſus in Italiam profectus ſub Maſtino meruit ſi tamen idem ſit Comes Claramontius, & is cuius meminit lib. 10. cap. 124. & is cuius meminit lib. 11. cap. 29. Ioannes Villanius licet ambo à Rege Siculo deſciuerint, non ſatis gratam, & amicam Regi Siculo eam familiam, indicant quæ ſcribit Mattæus Villanius lib. 4. cap. 3. cum eius opera partem Siciliæ in manus Regis Neapolitani perueniſſe ſcribit, placet verba exſcribere. *In queſt ſtâte il Conte Simone di Chiaramonte capo della ſetta delli Italiani, il quale haueua in ſua forza molte Città, e Caſtelli dell' Iſola hauendo anche lungamente tenuto trattato col Rè Luigi . . . . . peruenne à ſuo trattato con l'opere.* Traditione ſcilicet multæ partis Inſulæ. Sed ad noſtra redeamus. Tulit hoc tempore biforme monſtrum Cæſena Fr. Michelinum Ordinis Minorum ex ruſtico genere Fuſcorum natum in villa Ficli agri Cæſenatis non procul ab Vrbe. Fuit is monſtrum ingenij, & ſcientiæ in qua vix parem habere credebatur, multa ſcripſit, quæ cum comendatione refert Abbas Trtemius, vnde vniuerſi Minorum ordinis præfectura ſummo illi conſenſu tradita omnium fuit, ſed eiuſmodi ſcientiæ monſtrum elatum animo, ac tumens euaſit monſtrum impietatis, exorſus enim à controuerſia, quæ naſcitur ex Clemēt. exiui, & exijt, licet inter Catholicos agitata ab ipſo tamen acrius, quam modeſtū Catholicū deceat tractata, præceps in hęreticū dogma cecidit non poſſe Pontificem, nec Eccleſiaſticos Antiſtites quicquam proprij habere. ſectator inde Bauari, ac eius Pſeudopontificis in Ioannem 22. verum Pontificem eſt coram eo Imperatore Piſis debacchatus tanquam in hæreticum, vt anſam Imperatori præberet declarandi Ioannem illegitimum Pontificem, ſuumq; Nicolaum V. Pontificem verum, ſcripſit tum Piſis idem Michelinus Epiſtolam ad Ordinis ſui vniuerſitatem kal. Iulij Anno eod. 1328. At à Pontifice Anathemati ſubiectus, & omni honore ſpoliatus in Germaniam cum Bauaro profugus diſceſſit, ibiq; obijt, cum Patriæ dedecore, cui magno eſſe poterat ornamento. Sequenti Anno Bauarus ex Tuſcia Lombardiam iuit, Mediolani

Vita Miahelini ad calcem operis erit.

ni nequacquam à Vicecomite Azone receptus, ſed neque Eſtenſes obſequium præſtitere, nequacquam illi fidentes Principi parum fido, qui Galeatium Vicecomitem Mediolanenſi, & Syluestrum Gattium Viterbienſi, & Filios Caſtruccij Lucenſi, & Piſano dominatu exhautorauerat homines de illo optimè meritos, vnde ab eo auerſi, qui prius ſtudioſi ob factionem erāt in Pontificiam deuotionem propendebant: cumq; Legato de reconciliatione negotiationem inſtituerant, & Eſtenſes conuenere beneficiario iure Ferrariam à Pontifice recipientes ea conditione, vt ſingulis Annis decem millia Florenorū ſoluerēt. Hāc ob causā arbitror Polentanos cōtumaciā aduerſus Legatū depoſuiſſe, quid .n. facerēt omni auxilio deſtituti? & finitimorū Marchionū Eſtenſiū ac nulla in Bauaro beneuolentiæ, & potētiæ fiducia, qui omnibus fermè cliētelis deſtituebatur, Romani excluſerāt cōtumelijs inſuper īpetitū; Piſæ, & Lucca rebellauerāt: Vicecomites hoſtes palam facti; Aimericus etiā Archiepiſcopus nō potuit nō & illis ſaniora cōſilia ſuadere, & ciuibus etiā proceribus inſuſurrare, quāti periculi eſſet in diuturnis adeo cenſuris cōmorari, & vel carere omni Eccleſiæ ritu, vel non niſi maiore cum piaculo retinere. At præterea in enormi virium imparitate quid aliud tandem imminere, quam expugnationem Ciuitatis, & rerum omnium excidium? Cum ergo Polentani Pontifici, & Legato, & Comiti ſe obtemperaturos declaraſſent, Comes ipſe penes Legatum ſequeſter pacis, & fide ab eo impetrata Bononiam duxit, vbi tabulæ publicæ de concordia confectæ rem totam Rubei verbis deſcribo. *Eodem Anno 1329. 11. kal. Septembris Bertrandus Cardinalis Legatus, & Aimericus Archiepiſcopus, & Rector Flaminiæ Tabulis publicis Bononiæ in Epiſcopij viridario, coram Hoſtaſio Polentano, quem appellant Militem, alijſq; teſtibus, confectis Poano Balbo, Nicolao Carneuali, Philippo Benincaſa, Iacobi filio, Rainerio Pochapenna iuriſconſultis, Guidoni Rainaldi Scribæ, Guidoni Genario ciuibus Rauennatibus, Auenſori quoq; Santi Ceruienſi condonarunt, quæ comiſſa fuerant maleficia cædem præſertim, qua Banninus Polentanus, & Guido eius filius fuerunt* *ſub Anno 1329.*

occiſi; impetum inſidiaſq; contra Guidonem Polentanum equitem, ac ſocios in Britonoriano locatas; edictaq; in eos omnia, ac quæſtiones iudiciaq; capitis deleuerunt; cum enim vt ibi ſcribitur Prouincia Flaminia eſſet opera potius aliquorum potentum, quam communi Populorum culpa plena defectionum; Rauennaſq; & Ceruienſis Reſpublicæ earumq; Rectores, ac Ciues Eccleſiæ Romanæ minime paruiſſent, atq; inde in omnem Prouinciam manaſſent cædeſq; & domorum euerſiones, ac ruinæ, tunc vero ad obſequium rediſſent Bertrandus Legatus, Armericus Rector, & Franciſcus Palliayolus Prouinciæ quæſtor, ita rem tranſegere, vt Rauennates, Ceruienſeſq; dependerent libras quingentas: ipſi iudicia, quæſtiones, ſententias in eas vniuerſitates iam latas delerent, eſſentq; ipſæ, & earum homines honori, ac famæ reſtituti. Hæc ibi, vbi etiam ſubiungitur miſiſſe Bertrandum Rauennam, qui eam nomine Eccleſiæ regeret. Fuiſſe autē Lancē Scalam Florentinū ſcribit idem Rubeus; reſtabat Forolluium vnum cōtumax, quod Cicco Ordelafo adhuc parebat. Perſiſtebat adhuc in Italia Bauarus intentus in Parmæ, & Regij, ac Mutinæ à Legato defectionem ſed breui Legatus pactus in poſterum mitius imperium, & Ciuibus maiorem, ad regendum auctoritatem eas recuperauit. Non deſtitit tamen interea aliquid moliri Bauarus ſiquidem Bononiam rigidiore imperio premere cæperat Legatus elatus victorijs ſecundiſq; euentibus, contemptumq; Bononienſium etiam nobilium præferebat non modicum. Duæ erant in ea Ciuitate factiones Scacheſia, & Maltrauerſa vocatæ. Illius erant Populi principes, quorum Romeus exul cum Gozadinis, & multis amicis, & aſſeclis fuit cum omnibus alijs à Cardinali patriæ reſtitutus, adeoq; eo beneficio deuinctus, ob id Maltrauerſij, quorum opera eiecti fuerant, oderant Cardinalem reſtitutorem, premebat præterea eius graue ſupercilium, & memores auctoritatis, quam in ſtatu populi poſt eiectos Scacheſios obtinuerant ad expulſionem Legati conſpirauere. Adfuere etiam pollicitationes Bauari, qui vel ab illis ſollicitatus, vel ipſe ſollicitans opem ſuam prolixe offerebat. Erat in conſpiratione etiam Alberghettinus Manfre-

fre-

ſfredus,quem pungebat recens memoria ammiſſæ Fauentiæ ſu bindeq; ſemper magis experiebatur non parem fuiſſe commutationem dominationis illius cum præſenti famulitio in ſpeciē claro; at re ipſa euanido, & forſan infido. At coniuratio innotuit, vt plerunq; ſolent coniurationes in quibus multi nectūtur; captis ergo multis alij fugerūt, capti morte multati inter quos Alberghettinus in medio foro ſecta ceruice pænas impietatis in parentem, haud ſeras dedit. Anno 1330. principium fere dedit funeſtum Malateſtiorum factum. Diximus à Ramberto Ioannis Claudi filio captos Ferrantinum patrē, & Malateſtinum filium, ſed deinde liberatos facta pace, & iniurjs dimiſſis verum Malateſtinus, ſeruata potius iniurię, quam pacis memoria incautum Rambertum, & nihil lale timē tem à Malateſtino, qui priſtinam beneuolentiam ſimulabat, & officijs etiam affinis repręſentabat, occidendum à ſuis in inſidia collocatis curauit. Locus autem occiſionis fuit prope Berni Podium; eiuſmodi mortem conſequuta eſt Ceulæ, & Caſtillionis Caſtrorum euerſio. Hoc Anno poſt Bauari ab Italia receſſum eius, ac ſequaciū res dilapſæ ſunt. Pſeudoq; Pontifex à Piſanis captus, & Auenionem ad Pontificem tranſmiſſus in carcere detentus, ſed benigno triennio quouſq; vixit. Perſeuerabat Foroliuium in priſtina aduerſus Eccleſiaſticum Imperium contumacia etiam ſi Bauarus iam ex Italia abiiſſet, & in Etruria mortuo Caſtruccio Ghibellinorum vires debiliores redditæ eſſent. Foroliuienſes expectabant ſane à Legato, & à Comite bellum, vnde oportet pro virili ſe ſe opere, & milite munijſſe, forte Comitem Claramontium cum ſuis poſt Polentanorum deditionem Legato recepere. Eo tamen Anno nihil aduerſus mouit Legatus, cauſaq; fuit aduē tus in Lombardiam Ioannis Boemiæ Regis, & Henrici olim Septimi Imperatoris Filij, qui hoc Anno 1330. à Brixienſibus vocatus in Italiam venit. Occaſio autem fuit, quod Brixienſes valde premebantur ab Azone Vicecomite Mediolani Principe, & à Maſtino Scaligero Veronæ Domino. Sub eo uero tempore Ioānes Boemiæ Rex Ducem Charinthiæ affinē

ANNO. 1330.

Chronicon, & Rub.

ſuum quædam ob negotia conuenerat, quod eũ intellexiſſent Brixienſes Oratoribus miſſis obtulerũt Ciuitatis dominiũ dũ ad eos defendendos veniret: arripuit occaſionem Boemus, cumq; ea militum manu, quàm tum ſecum duxerat, Brixiam venit, eiuſq; dominiũ cæpit, & hoſtium moleſtias abegit: obtinuit proxime Bergomates, qui inter ſe diuiſi à Colleonorũ parte præualente ad eius regimen traducti ſunt: afflante eadẽ proſperitatis aura quaſi è veſtigio Parmam, Regium, Mutinam, quæ à Legato rurſus deſciuerant, deinde etiam Lucam eſt conſequutus. Occaſio defectionis Parmæ à Legato, fuit id quod pro remedio ne defeceret ipſe quæſiuerat. Verebatur ne Orlandus Rubeus valde Parmenſibus carus eam Ciuitatem ab Eccleſiaſtica ditione auerteret, vnde ſub publica fide eum ad ſe Bononiam vocauit, ibiq; in carcerem coniecit. Infidum factum, adeo diſplicuit, & commiſeratio adeo commouit Parmenſes, vt à Legato deficerent. Sequutę ſunt Regium, & Mutina exemplum alienatæ iam animis ab elatione, & ſuperbia eius in quam à priſtina humanitate ſecundæ eum res extulerant. Obſederat iam eas Cardinalis cum Rex Boemus aduenit, illiq; ad ſoluendam obſidionem ſe dedidere Ciuitates, & Cardinalis ab obſidione receſſit: prius ergo Ciuitatum rebellio, deinde Regis aduentus Cardinalem à Foroliuiana expeditione hoc Anno diſtinuit: credebatur & Cardinalem, & Pontificem futuros Regi ob occupatas Ciuitates infenſos, at exitus oſtendit pro ſimultate magnam inter Legatum, & Regem conſenſionem intercedere: nam ſequente anno cum multa amoris ſignificatione conuenere, diuturnumq; inter ſe colloquium habuere. Principes ergo Lombardi Azo Vicecomes, Maſtinus Scaliger, Gonzaghius Mantuæ Dominus, Marchiones Eſtenſes, quodq; mirãdũ fuit Robertus Rex, & Florentini Guelforum, Columina, cum iiſdem Ghibellinis Principibus aduerſus Regẽ Boemiæ, & Legatũ fœdus cõtraxere: oẽs .n. ſibi à Legato metuebãt, cuius fidẽ fluxã agnouerãt, Guelfi autẽ Robertus Rex, & Florẽtini ob paternã inimicitiã Regẽ ſuſpectũ habebant, & oderant. Marchiones præſertim

Eſten-

Eſtēſes à nōnullis Bononienſibus admoniti fuere, vt ſibi caue-
rent: Cardinalē .n. inſidiari libero Ferrariæ dominio. Hæc ſcri
bo, quoniā hinc Flaminię, & Cæſenę reuolutio maxima pepen
dit, vt non multo poſt intelligemus. Interim Anno eodem
1331. magni tetremotus fuere mēſe Martij die 13. ita vt intra ANNO 1331.
diem naturalem duodeuiginti extiterint, poſtea vero vſq; ad
exactum menſem durauerint. Legatus, qui ad totius Flami-
niæ liberum pro Pontifice imperium aſpirabat Arimini, & Fo
roliuij occupationi inhiabat, Ferrantinus quidem, & Malate-
ſtinus dominium obtulerant, at non vere detulerant ſimulata
ſcilicet deditione eum demerere conati, at non facile perſpica
ciſſimo Cardinali dare verba: aſtu ergo eos aggreſſus eſt dū
ob dictas cauſas in Lombardia eius copiæ diſtinerentur Mala
teſta Pandulfi filius in Piceno pro Eccleſia aduerſus Ghibelli
nos arma tractabat: hunc Legatus ductorem ſuum declarauit,
eumq; vt copias compararet, quaſi Bononiā ducturus iuuit; at
clam conuenerat, vt ijs in perniciem, & expulſionem Ferran-
tini, & malateſtini vteretur, quod celeriter eſt is exequutus in
fugam enim Ferrantinum, filium, & nepotes omnes eiecit, nec
contentus Arimino deturbaſſe, obſedit Caſtra Mundaini, &
S. Ioannis in Galilea, & Roncofrigidi, & tanta cū ſæuitia ſuos
inſectatus eſt, vt italicè Guaſtafamilia, ſcilicet Perdifamiliā
vocauerint, tumq; Malateſtam ad ſe vocatum Duciſq; hono-
re detentum Cardinalis ſpecie dignitatis obſidem habuit. In-
terimq; Ariminum abſoluto imperio rexit impoſito pręſidio,
& Rectore. expulſio Ferrantini fuit die 3. Maij. Reſtabat Foro
liuium apertè contumax. dominabatur Ciuitati Franciſcus Or
delafus, qui ſucceſſerat Cicco fratri ob lapsū ex equo poſtquā
diu in lecto iacuiſſet, vita functo; Forumpompilij etiam impe-
rio eius ſubijciebatur, & Castrū ad Ronchi olim Bedeſi pōtē
constructum, & nunc abſq; vestigijs dirutum. Iuſſit Bertrādus
obſideri Foroliuium (postquā cū Rege Boęmo conuenerat) à
Flaminijs, & Bononiēſibus. Parebāt tū Legato omnes aliæ Ci
uitates Prouincię preter obſeſsā. Aimericus vero Comes erat
peculiari munere Cæſenatis militiæ Pręfectus, vt ea cinctus ex

alijs

alijs etiã Ciuitatibus Rauennã, Arimino, Fauentiã, Imolã vali da manu educta Liuienſes ex altera parte, & ex altera Bononienſes circumuallauerint die 7. Auguſti. Quid in obſidione
ANNO. factum, quandiu illa durauerit cum ſilentio inuoluatur; ſolum
1332. coniectura aſſequi poſſumus, duraſſe ſcilicet obſidionem magna ſaltem ex parte vſq; ad diem 26. Menſis Martij Annj ſequentis, quo die Franciſcus libere Ciuitatem Legato Fauentiæ, tum commoranti reddidit tanquam impos amplius reſiſtendi; præmebatur ergo adhuc. Conijcere etiam licet in obſidione primum captum Forum Pompilij & expugnatum Caſtrum Ronchi cum enim reddito Foroliuio Legatus Franciſco Forum Pompilij aſſignauerit, veriſimile eſt in manu tum dantis fuiſſe. Anno autem 1331 nunquam deditionẽ factam cõſpicuum eſt: cum ſolum Anno ſequente Martij Menſe ſit vt diximus Ciuitas reſtituta. Quo Anno nonnulla in Prouincia, & Ciuitate noſtra acciderunt digna memoratu. Primum autẽ Cardinalis Bertrandus Fauentiam venit vbi Concilium Prouinciæ indixit vniuerſæ iam pacatę Foroliuio excepto, cuius tamen deditio (ad eas erant obſeſſi difficultates redacti) imminebat ſequutaq; eſt. In eo conuentu leges ſeruandas ab omnibus propoſuit, ac ſciuit: vectigalia ſoluenda pro militum ſtipendio, & pro Rectoris, & Miniſtrorum decenti ſumptu impoſuit, quod tributum præcedentibus etiam annis pro bellis geſtis ad Prouinciam pacandã exegerat per miniſtros ſuos magna cum ſeueritate: rem ita narrat Rubeus. *Omnes hæ Flaminiæ Ciuitates, Rauenna Præſertim pro ſtipendio certis militibus perſoluendo Bertrandi Legati iuſſu tributum conferebant, ipſeq; Hoſtaſius Polentanus certam ab Senatu Rauennate habebat penſionem in ſingulos Menſes, neq; vero hoc bello ſolum: ſed etiam eo, quod initio ſuperioris anni pro recuperandis, pacandiſq; Flaminiæ Ciuitatibus, atq; ad Rauennæ quoq; præſidium habendum certus militum numerus mercede conductus eſt, non ſine ingenti Ciuium iactura, qui cum tardius aliquanto, quam iuſſum fuiſſet ob egeſtatem pecuniæ imperatam expedirent, ſolutionemq; differrent, & ob id Petrus Gallutius Bononienſis, qui Bertrandi Legati, & Roma-*

ma-

manæ Eccleſiæ nomine Rauennam Rector adminiſtrabat; eis minaretur, Rauennates habito Senatu de ſuo quiſq; tantum pecuniarum in ærarium publicum mutuo datum intulerunt quantum ſoluendæ penſioni ſatis eſſet. Ex his patet, & tributum Prouinciȩ impoſitum, & rigide exactum. In eo conuentu Bertrando reſidente impetrata venia, affuit die 26. eiuſdem menſis Franciſcus Ordelafus impar vlteriori oppugnationi Ciuitatemq; Foroliuij ei libere tradidit: Ioannes Villanius dicit ſub certis conditionibus traditam, quæ obſeruatȩ ab Eccleſiaſticis non fuere; at errat in tempore, dicit enim traditam Anno 1331. Menſe Decembris, vnde facile eſt etiam erraſſe in modo, & conditionibus reſtitutionis, quarum nulla à noſtro Chronologo, & coæuo, & vicino fit mentio, a quo ſubiungitur conceſſum eſſe Ordelafo Forumpompilij ne familia illa aſſueta dominio præclaræ Ciuitatis ſine vlla iuriſdictione reſtaret. Sequente vero Mēſe Aprilis die 3. Guillelmus Triuellius Legati Quȩſtor exules omnes Cæſenates ſecum in Patriam reduxit: fuere autem Ghellus e Caliſidio, cum Fratre, Filijs, & Nepotibus: Filiutius Raulis Militis: Manfredinus Articlinius, Ioānes Palatius, cum omnibus alijs eiuſdem Familiæ: Saccus Brandius: Falcinij præterea, ſeu qui e Falcino dicebantur nobilȩs omnes, ac Ciuitatis Proceres, cum quibus plures alios ſiue Guelfos, ſiue Ghibellinos, quaqunq; de cauſa excluſos reduxit, cum Ciuium omnium coſenſu, & lȩtitia. Ita vt Armericus multos quidem exules vt diximus reſtituerit, ſed Primates, & Factionum Duces tutum non duxerit, in recens coalita concordia reuocare, & prudentia Armerici ex reſtitutione eminuit. Nam non diu poſt inueterata odia virus effudere ſuum. Foroliuij quoq; exhautoratis Ordelafis Ciues aliqui ſuſceptas olim forte iniurias ementito veſtitu, & laruati vlti ſunt occiſione Pauli Ordelafi, Franciſci Fratris, & Andreæ Puntiroli in foro ipſo. Indicijs, & coniecturis incedens Ciuitatis pro Eccleſia Rector cæpit Petrum Capiferrum, & eius Patruellem Baptiſtam, qui (vt par eſt credere) crimen confeſſi capite multati ſunt, & omnis ex ea cæde

Chronicon, Rubeus, & Carrarius.

Ci-

Ciuitatis perturbatio quieuit. Eodem Anno ex Flaminia vere receſſit, & ab eius regimine ſimulq; à Rauennate Archiepiſcopatu Aimericus ex Caſtro Lucij: tranſiuit enim ad Carnotenſem Eccleſiam a Ioanne Pontifice illi loco Rauennatis aſſignatam, qui poſtea ipſum Cardinalem Titulo S. Martini in Monte creauit, ſucceſſit autem Flaminiæ vniuerſæ Comes, & Rector Comes Armignacca, & in Archiepiſcopatu Guido Bayſius Regienſis Epiſcopus Tripolitanus vir etiam nobilitate, & doctrina clariſſimus. Potiebatur tota Flaminia vt dixi Legatus, eamq; miniſtris à ſe impoſitis regebat. Præſidijs inſuper ſuis omnes Ciuitates, & loca munitiora ſeruabat, vnde expoſitam ſuis imperijs reddiderat. Eo itaq; elatior animo ad Ferrariæ dominatũ aſpirabat, quem tandiu Pontifex, & Pontificij Miniſtri deſiderabant.

FINIS LIBRI DVODECIMI.

SCI-

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ

LIBER XIII.

IMPERIO ergo Pontificio vniuerſa cum Bononia Flaminia re non inani ſpecie parebat, & quod Populis etiam plurimum expediebat magna cum tranquillitate, ſed quod interdum accidit, ſecunda nimis aura in malacia procellam excitauit, elatus enim ob tot victorias animo Cardinalis non contentus acquiſita ditione, ad Ferrariæ plenum imperium aſpirauit, nec ſatis illi erat beneficiario iure à Marchionibus detineri, & Pontifici ab eis vt ſupremo Principi obedientiam præſtari, & vectigal impoſitum ſubinde ſolui. Iam ergo eiuſmodi ſe cupiditati permitens eam præſe tulit, vel ex occultãtis animo erupit adeo, vt Marchiones inteligerent ſtrui ſibi à Legato inſidias, cumq; Rege Ioanne ad ſui depreſſione conſpiraſſe. Cardinalis ergo ſatagens propoſiti ſui impulit Argentanos, vt ipſi ſpecie vlciſcendi iniurias primi arma

mo-

mouerent. Non recuſarũt illi vltro facere id quod, vel inuiti facere cogerentur facta ergò excurſione in Eſtenſium fines Baſtiam locum ad Conſandolum vallo, & aggere cinctum capiunt: accurrit Nicolaus Rainaldi Eſtenſis Frater cum Claſſicula ibiq; conſerta cum Eccleſiaſticis manu captus eſt. Ita Rubeus, ſed alij, & veriſimilius copias Legati ad Argentam non Argentanos diſſimulante Legato bellũ intuliſſe, & ad Cõſandolum gentem Marchionum, ibi exiſtentem fudiſſe, & Nicolaum cum multis alijs cæpiſſe. vt cunq; res ſe habuerit, victoria animos Eſtenſium fregit, & Legati erexit: vnde inclinationem rerum ſequens Ferrariam eſt cum exercitu aggreſſus, ſtatimq; Suburbium D. Georgij occupauit, vtq; victoriam iã ſpe præſumptam, certiorem faceret victori exercitui adiungit multam militiæ Bononienſis partem, & ex Flaminia plures ſub exhautoratis olim Arimini, Rauennæ, Foroliuij, Fauentięq; Principibus (ſiue ut Blondus vocat) tyrannis copiæ, atq; Regis Ioannis non paucæ acceſſere, a tanto exercitu obſidio Ferrariæ in anguſtiam res, ac ſpes Ciuitatis adduxerat. Et certè de Marchionum dominio actum eſſet niſi fœderati opem tuliſsẽt Florentini magno circuitu, Vicecomites, Gõſaga, Scaligeri copias ualidas miſere, quæ multa cũ celeritate Ferrariã ſe contulere aduentu fermè Eccleſiaſticis Ducibus improuiſo, & uix exigua quiete fotæ ut præuenirent nouas Regis Boemi copias aduentantes, exercitum obſidentem inuaſere. Pugna acerrima fuit, & diuturna: at vicere tandem Ferrarienſes, & Eccleſiaſtici uicti, ac fuſi, eorumq; mille mortui, & plurimi præſertim nobiliores capti Comes Armignacca Flaminiæ Rector, & Proceres multi Galliæ Narbonenſis; Bononienſes equites ferme omnes, & Romandioli, inter eoſq; Ricardus, & Cichinus Manfredi, Franciſcus Ordelafus, Hoſtaſius Polentanus, Malateſta, ac Galeotus Malateſtij Fratres, olim Pandulfi Filii: ſoli Galaotus de Balneo, & Rambertus Glazoli Comes, cum tum in ripa citeriore Padi ſpatiarentur tuta ſe fuga ſubtraxere: fuit clades die 3. Aprilis 1333. clades eiuſmodi fregit uires Cardinalis, cauſaq; fuit cur imperium tanta

glo-

gloria comparatum momento fere temporis amiſerit. Vere, qui in vertice ſtat propior eſt lapſui. Bononienſes Cardinalis mores admodum mutatos peroſi rebellaſſent, niſi in tempore aduenifſet à Legato vocatus cum duobus millibus equitum Rex Boemus. At quod ad Prouinciæ noſtrę ſeditionem, & commutationem facit Marchiones, vt ſibi deuincerint Flaminiæ olim Principes eos primum in molliſſima cuſtodia habitos, poſtea etiam liberali manu omnes dimiſere, ſed anteà aſtutè admodum omnes concordes inter ſe reddidere, Malateſtioſq; ipſos Malateſtam ſcilicet, & Ferrantinum, ac Malateſtinum deinde ſuaſere, vt antiqua dominia repeterent Populis ſiquidem inuiſum eſſe Legati imperium graue, & impotens. Odio præſertim eſſe, & Præſidia, vt plurimum Tranſalpinorum, & mores ſcilicet diuerſos, ac barbaros longe diſsẽtire ab Italis, & eſſe præterea præſidiorum numerum, & ſtipẽdia graui Prouinciæ oneri. Oportunum, eſſe nunc tentamentum acciſis Cardinalis viribus, & æſtuantibus odio Populis: verum cur non etiam iuſtum (dicebat Rainaldus) vocabimus? debemus nos, & volumus ſubeſſe Pontifici, & Pontificijs Miniſtris, ſed ſub antiqua libertate Eccleſiaſtica, non noua tyrannide, policituſq; ſuo tempore opem milite, & pæcuniā præſtiturum, & præſtitit. Fuerunt admonitiones patulis auribus ab omnibus ſuſceptæ antiquarum ditionum cupidis, & ob earum detractionem valde dolentibus: at oportebat conſilium eſſe omnino occultum Legato homini ſuſpicaci, & perſpicaci. Prætium itaq; eorum redemptionis graue fuit, ſed ſimulate à Marchione taxatum. Captiui à Cardinale prætium cum eius cauſa militantes capti fuerint flagitarunt, at reiecit is præces. Quocirca ſub fictis fideiuſſionibus domum, vt pœcuniam coacturi abiere: ad minuendam tamen ſuſpicionem non omnes, ſed Hoſtaſius ad Cardinalem reuertit ibiq; interim manſit. Cæſenætum erat Rector pro Legato Bertrando Rodulfus Graſſonus Mutinenſis, eratq; maleficiorum in Prouincia Iudex Marinus Eugubinus, apud hunc Petrus Auſendus Archiepiſcopi Rauẽnatis, & Caſtrorum obſequentiũ Pro

curator detulit Cæſenates aduerſuſq;eos iuditium intentauit, quod tributum impoſuiſſent incolis Riueriani, Caſtellioni, Caſtri Mõtis Caualli, Leſtagnani, Caſtri Bori, Ronchi, eoſq; edictis acrioribus premerent: aſſerebatur id contra ius, fasq; à Cæſenatibus fieri, eo quod illa Oppida ad Rauennatem Archiepiſcopum ſpectarent, quocirca petebat edicta abrogari alioquin ad Pontificem ſe appellare. quid ſit de petitione Auſendi ſtatutum à iudice non adhuc vidi, ſed perſeueraſſe in Caſtrorum dominatu Cæſenates ea, quæ ſequuntur demonſtrãt. Malateſtij fuerunt qui apertè à Legato, & Pontifice deſciſcerent, Malateſta quidem, & Galeotus reuerſi, & Ferantinus, ac Malateſtinus iuncti primum agri Ariminenſis Oppida omnia biduo recepere ſponte ſe dedentia, Mondainum ſolum reſtitit paucis diebus, at deinde ceſſit præſidiumq; Legati captũ, & dimiſſum incolumibus perſonis, at rebus direptis. Inde ad Arimini obſidionem perexere. Obſederunt autem exercitu ex ſuis ex Picẽtibus, ex Aretinis, & ex Ferrariẽſibus coacto: arcta fuit obſidio, quæ omnem ingreſſum, & egreſſum prohibebat, & a die 17. Auguſti ad 22. Septembris perdurauit, quo

ANNO. 1333. die demum ſunt cũ militibus Ciuitatem ingreſſi. noctu Ferrãtinus per feneſtras domus Faitanorum ad mænia pertingentes cum paucis Militibus (iam ſcilicet cum Faitanis clam conuenerat) ingreſſus vicinam S. Andræ Portam reſerauit, & aditũ cæteris aperuit militibus. Occurrit tamen pręſidium Legati ad Ciuitatis cuſtodiam poſitum, & diuturna fuit pugna, acerrime enim pugnauit externus miles: at milites Ariminenſes immo, & Flaminij ad eandem cuſtodiam reſcripti cum Malateſtijs ſe coniunxere, quocirca victi, & fugati præſidiarij fuere multiq; capti; qui omnes dimiſſi, ſed rebus ablatis: captiui tamen retenti ſunt, Ramorettus Anſoccus è Villa Bononię Archidiaconus, & Archipresbiter S. Ioannis in Perſiceto, cum nonnullis alijs Proceribus circiter duodecim. Eodem fermè tempore Franciſcus Ordelafus die duodecima Menſis Septembris cum noctu introiuiſſet Foroliuium conueniſſetq; amicos, quibus maximè fidebat, elata voce orto Sole hora

cir-

circiter tertia tumultum cum ſuis excitauit, qui viuant, viuant Ordelafi proclamabant. Populus iam Cadurcis, & Narbonenſibus infeſtus clamorem libenti animo ſequutus arma ſumpſit, & Milites, ac Miniſtros Cardinalis eiecit, ſolum Guillelmum Truellum Prouinciæ Quæſtorem detinuit cæteri Fauentiam ſe contulere ex fuga, eodemq; momento edicta & leges, & inſtituta iudicia omnia lacerata ſunt. Conſequuta eſt vnà Popilij recuperatio hoc Franciſci Ordelafi factum. Chronicon noſtrum ſub Anno 1334. die eodem 12. Septembris reponit, ſed errore (vt ego interpretor) Librarij, quem errorem ſequutus eſt Carrarius, nam Cardinalis Septembri Anno 1334. receſſerat ex Italia, at Cæſena ab eo defecit adhuc in Italia perſiſtente, & præceſſerat rebellionem Cæſenę, occupatio Foroliuij; cum Ordelafum Foroliuij iam Dominum elegerint Cæſenates Ciuitatis Præfectum. Omnia ſanè hęc Anno 1333. acciderunt, quo pariter Cęſena defecit, licet eius ceruici Arx munitiſſima immineret, & gens ſuopte nutu partium Eccleſiaſticarum ſtudioſa eſſet. Origo, & progreſſus eſt latius aliquanto exponendus. Ghellus Caliſidius, qui cum Rainaldo Cinthio Cæſenæ præfuerat poſt reditum in Patriam ſuam reuerſis etiam Ghibellinis, Articlinis, Mazolinis, Otardis Auguſellis, & alijs nonnullis, neque is tolerare alios pares, neque hi tolerare ipſum priorem volebant: refricatiſq; ex mutuo aſpectu eoq; contracto priſtinis odijs, neq; audentes aperta vi ſe ob magnam Pontificiorum Miniſtrorum, & præſertim Legati poteſtatem inſectari, delationibus ad Legatum mutuis vti cæpere. At patentiores nacti Cardinalis aures Ghellus, & Guelfi: nocebat enim aduerſarijs Ghibellinorũ nomen, tunc præſertim, cùm ex Lõgobardo fædere magnum ea factio inuiſa Pontificijs ſumpſerit incrementũ. quocirca Primores Ghibellinos Bononiã vocauit, eoſq; ibi, vt relegatos ſiſtitit: videtur etiam Cardinalis inter familiares, ac cuſtodes ſuos habuiſſe Sabbatitii Caleſidii filiũ, quem intelligemus pro Cardinale aduerſus Cęſenam breui tuliſſe arma. Ghellus ergo ęmulis amandatis cũ audiſſet ab Or-

delaſo Ghibellinorum coripheo antiquam ditionem, & finitimam recuperatam; ſtatuit ipſe excurſione facta occupare Ciuitatem. veriſimile autem mihi videtur Miniſtros Pontificios poſt Ordelaſi factum Ghibellinis diffidẽtes fauiſſe potius motioni, quam repugnaſſe; idq; ſuadet, quod cum Caleſidij victi fuerunt ipſi omnes reliquerunt Ciuitatem in Caſtroq; ſe incluſere. Sed placet antiquum factum illudq; magni momẽti verbis antiqui Chronici rudibus licet enarrare. habet rubrica narratioq: *De Rebellione Cæſenæ.*

Doleat Cæſena infelix tantorum damnorum his perplexa diebus dum ſuorum Ciuium nullo exule, vel extrinſeco præſentia fruebatur Agnos, & Lupos quemlibet pro iure depaſcens regente Domino Bertrando Cardinali Legato nata eſt diſcordia inter eos, qui pro ipſo terram gerebant eandem perinde ſit quod D. Legatus Filiutium de Mazolinis, Manardinum de Articlinis, Baſtardinum de Auguſellis, & Muzolum Liſardi quorundam inſtigatione cõmotus ſecum Bononiæ relegatos tenebat. Tunc Dominus Ghellus de Caleſidio cum Filijs ſuis, amiciſq; de Talamello, & Strata die 21. Menſis Septembris (iam Franciſcus Ordelaſus Foroliuium occupauerat, at Arimino Malateſtij imminebant) facto iam ſero leuato rumore viua viua la Gleſia totam quaſi terram cucurrit nullũ obſtaculum putans habere dum præfati Relegati Bononiæ tenebantur, ſed Ioannes quondam Maſij de Auguſellis, Marcolinus de Ottardis cum omnibus de Eccleſia noua, ſed vltra pontem Ioannes Baſtardus dicti Filiutij, Palmerinus filius dicti Muzoli, cum eorũ multis amicis ſe opponentes vt etiam viua la Gleſia clamãtes ipſos extra Ciuitatem expulerunt. Die namq; ſequenti Dominus Rodulfus Graſſonus de Mutina, qui pro ipſo Domino Legato loco Poteſtatis ſedebat, receſſit; Mareſcalcus, & Dominus Petrus de Condia, & alij Officiales dicti Domini Legati volontarie, ac ſine alicuius impulſu Palatiũ, & Epiſcopatũ dimiſerunt, & die proxima ſequenti ſe recluſerunt in caſtro mirabili, & turribus ac muris fortisſimo, quod Caſtrum fecerat Dominus Aimericus.

Huc vſq; Cæſenates in Principem non peccauerant, ſed in ſe ipſos; vt eſſet illud crimen factioſum, non rebellionis, at ſe-

ſequuta ſunt rebellionis facta, quę idem Chronologus ſic deſcribit. *Cæſenates ſine Rectoribus ſe videntes Rambertum de Malateſtis Comitem de Glazolo in Poteſtatem, & Franciſcum de Ordelaphis in Capitaneum induxerunt, & tunc Castra Rouerſani præter Rochettam, Salianum, Soriuolæ, Declagnardiæ, & Rudegliani Communi Cæſenæ obedierunt, & cum eo ſint vnius volontatis effecta. Poro Cæſenates ijdem de dicto Caſtro Cæſenæ timẽtes in quo reducti erant 180. perſonæ, & vltra illud cum tribus manganis, cum gattis, & Caſtris ligneis, & miraculoſis cauis artificioſè factis nixi ſunt expugnare.* Defectio iam plena, & abſoluta fuit, patet vero ex his Ghibellinos habenas ſibi vindicaſſe Ciuitatis, nam vtrunq; Rectorem Ghibellinum elegerũt Vbertus ſiquidem Ramberti Pater ad extremum Ghibellinus fuit; Ordelafi vero eam Factionem impreſſam animis ab aluo materna ferebant. Et in quodam alio manuſcripto legimus Guelfos tum Fauentiam fugiſſe, nec ſine probabilitate: nam Fauentia erat adhuc Legato deuota, & Manfredi qui in ea tum Principes, licet non Dominos gerebant Guelfi erant, cõijcere etiam licet ſecuritatem vincendi obfuiſſe Ghello, & aſſeclis: minore enim apparatu rem eſt aggreſſus, quã oportebat, vt inopina reſiſtentia perculſus facile ceſſerit. Legatus defectione Ciuitatis Eccleſiaſticarum partium iandiu tenacis vehementer indoluit, decreuitq; auxilium mittere in Caſtro obſeſſis, qui illud petebant, & comeatus anguſtiam ſignificabãt vt niſi annona ſubmiteretur non poſſent diu obſidionem ferre, quod ſi quæ ad victum ſpectant inferantur fruſtra Ciues pro Caſtri firmitate in eius obſidione moraturos. Cardinalis ergo exercitum miſit duorum millium equitum, & ſex millium peditum tanti faciebat Cæſenæ ammiſſionem, qui neq; Arimino, neq; Foroliuio ſuppetias vllas miſerat ne caperẽtur. Dux generalis copiarum fuit Gherardus è Caſtro nouo Toloſanus cum eoq; fuit Franciſcus Calbulus Saſſinas Epiſcopus, & cæteri Calbuli. Comes præterea Galeotus de Balneo, Filij Sabbatitij Caleſidij (de quibus dixi:) Dux ergo cum prima eius cura eſſet in Arcem obſeſſam, & militem in ſupplementum, &

co-

comeatum mittere niſi ipſe per Arcem poſſet Ciuitatem inuadere, & debellare. Quid horum facere poſſet explorauit, at Ciues vallo, & foſſa tum extra ſepſerant tum à Ciuitate ſeiunxerant, vt vel Dux ex iſpectione penetrare in arcē, aut quicquā in eam importare deſperaret; cum etiam tentauit manu, & armis admotis vallo copijs; tamen licet fortiter pugnans à fortius repugnantibus fuerit repulſus, decreuit vaſtare agrum, & agri Caſtra occupare, & euertere ſi forte Ciues damnis commoti pacem quærant defectionis venia impetrata; aut irritati damnis populationis, & deuaſtationis in campos egreſſi pugnæ liberè copiam faciant. Formignanum, & Polentam aggreſſi expugnarunt, quocirca territa Caſtra Tiſelli, Lugarariæ, Reblancanæ, Laugenæ, Borij, Montis Vecli, Scanelli, Diolaguardæ, & Caſalecchi ſpōte ſe dedere, inde hoſtes vniuerſum agrum præſertim vallem S. Victoris generoſi vini feracem diripuere, nedum, ſed excidere. Omnia tamen damna tolerauere Ciues potius, quam pugnæ aleam ſubire: conſilio autem Franciſci Ordelafi præfecti id ita factum eſſe oportet, eius enim officij erat præſertim cura armorum, & conſultatio. Præſtabat ſane potius agrum vexari, quæ reparari poterāt, quam Ciuitatem exponere iræ Legati, & excidio præſertim Ghibellinorum, qui tū dominabantur ſi pugnæ exitus finiſter fuiſſet: at vtile prorſus erat Ordelafo damnis Cæſenatium redimere Foroliuium, & loca ſubiecta demumq; imperium ſuum ab omni periculo. Dum enim Ciuitas Cæſenæ rebellis perſiſtebat Legatus ea dimiſſa Foroliuium nō tentaſſet. Gherardus ergo cum neq; reſtaret, quod vaſtaret amplius; neq; ſpes vlla ſubeſſet, aut obſeſſis auxilium, aut comeatum præſtare, & hyems ingrueret poſtquam triginta dies, & amplius in ijs Caſtris, & territorio commoratus fuit, tandem re infecta Bononiam reuerſus eſt· poſt cuius diſceſſum deſtituti obſeſſi omni alimento die tandem quarta Ianuarij Anni ſequenti 1334. Caſtrum Cæſenatibus ſub quibuſdam conuentionibus reddidere, quæ fuerint pacta non video perſcripta. *Carrar.* Certè incolumitatem perſonarum, & aſportationem rerum

ſua-

ſuarum paſſos eſſe credere oportet. Fortes enim viros fuiſſe accerrimoſq; defenſores Chronicon fatetur cuius verba refero. *Præfati recluſi cibo, & potu carentes die 4. Ianuarij ſubſequentis Caſtrum Communi, & Populo Cæſenæ ſub certis pactionibus reddiderunt vſq; ad dictam diem valenter, & ſagaciter ſe tuentes, & cum duobus Manganis, quæ intus habebant, & fundibiliter domos multas à Palatio ſupra, & Garampam contra as Caſtri, & Pedrioli derochantes, & damna plurima facientes.* Hęc ibi. Cum ergo Bertrandus videret Ariminum, Cæſenam, Forum Pompilij, ac Foroliuium defeciſſe iudicauit opera Hoſtaſij, & Ramberti Polentanorum, quos fidos arbitrabatur, ſecumq; adhuc habebat, poſſe, & Rauennam, ac Ceruiam à ſimili defectione tueri, & aduerſus rebelles debellare: primo itaq; eos inter ſe conciliauit, nam Rambertus erat Guidonis Nouelli filius, quem Rauennate dominatu extruſerat Hoſtaſius. Eos itaq; pacificatos dimiſit Rauennam, vt ibi, & auctoritate, & clientelis ſuis vſi, & copijs Pontificijs imperantes aduerſus rebelles pugnarent eam dicens eſſe ipſorum fidē, & virtutem, ut in ijs ſita eſſet ſpes ſua & Pontificis vlciſcendi impietatem, & infidelitatem peſtiferorum Perduellium. At iaciebat verba ad ſurdas aures: eandem ipſi rebellionem excubabant, præſertim Hoſtaſius animo; prolixa tamen promiſſione confirmato Legato profectionē ſuam ab eo, nedum animati, ſed vt credere par eſt adiuti adornauerunt. At Rauennam, & Ceruiam profecti ſtatim vt eas attigere clientelis ad priſtinam dominationem recuperandam vſi Miniſtros Pontificios, ac Legati omnes expulere Ciueſq: potius libentes, quā coactos ad antiquam ſubiectionem reuocauere, & quoniam Ricoli Ceruienſes olim Polentanis, & tum repugnauerant eos ex ea Ciuitate eiecere. repugnarunt inquam Ricoli, & alij quandiu ipſi, & aſſeclæ Turrim, ac Arcē defenderunt, quam demum reddidere pacti incolumitatem, qua conceſſa exulatū abiere. Recuperata antiqua ditione à Polentanis, ſtatim Legatus eos Eccleſiaſticis cenſuris ſubiecit Ciuitatem vtrāq; interdicto: Rambertus ergo vel deterritus anathemate, vel timēs

ſibi ab infido Patruo ipſo non petita venia receſſit, nec iteratis licet oratoribus, ac precibus, & pollicitationibus ingentibus redijt, & ſane Hoſtaſij mores iuſtam dedit iuueni ſuſpicionis cauſam. Britonorium reſtabat in fide, quod tamen caſu potius ex priuatis ſimultatibus, quam publica electione deſciuit: inter ſe enim digladiari cœperunt, tanta ferocitate partes, vt Miniſtri, ac Familiares Legati quicunq; in Oppido erant territi in Arcem munitiſſimam cōfugerint, in eaq; ſe ad defenſionem parauere. Deſtitutus Rectore Populus Hoſtaſium Polentanum in Prætorem, & Dominum ad tēpus ſcilicet elegere. præſto fuit vocantibus Hoſtaſius, & ſtatim cum Populo aggreſſus eſt obſidere, & oppugnare Arcem; admouit autem machinas tum Cattos vocatas caſtella lignea, & alia inſtrumenta, quæ ad expugnationem munitorum locorum tunc temporis adhibebantur, ſed adeo erat id Caſtrū, & ſitu, & opere munitum, & firmum vt omnis conatus fruſtra ceſſerit, & oppugnatio in irritum diu ceſſiſſet, niſi obſeſſi inter ſe diſcordes facti illud tradidiſſent Bartolatio Mainardo, & Andreæ Bulgario, à quibus poſtea repetebat eandem Hoſtaſius Arcem, eamq; occupare tentauit: at reſtiterunt Bartolatius, & Andreas, & factis, & verbis verba contumelioſa rediderunt, vt enim Chronicon dicit plura inter eos contumelioſa verba fuere. Facile autē Andreas, & Bartolatius conatum Hoſtaſi Tyrannicum appellabant non enim Prætoris erat custodire, & detinere Arcem, ſed Populus imponebat custodem, aut Senatus liberis ſuffragijs. Indignatus autem Hostaſius, nec arctata iuriſdictione contentus deceſſit, adeo vt Britonorij regimen Andreæ, & Bartolatio remanſerit. Sed ad Cæſenatia facta redeo, dum obſidebant Cæſenates Castrū Cæſenæ die 22. Decembris antequam ſcil. dederetur per Rābertinum, e Subriuolo, & homines Deolaguardiæ, & Rudiliani cum manu etiam ſuorum expugnarūt Caſalechum Castrū, tum rebelle Ciuitati illudq; poſtquam deprædati ſunt, combuſſere. Menſe poſtea Ianuarij indictus fuit conuentus Piſcariæ territorij Brixienſis Oppidi omnium confœderatorum

ad-

aduerſus Bertrandum Legatum. conuenere autem vt confœderati Azo Vicecomes Mediolani Dominus, Albertus, & Maſtinus Scaligeri Domini Veronæ, Vincentię, Padue, & Mantuę, Rainaldus Marchio Eſtenſis, Malateſta Maleſtius nomine totius Familię, & pręterea Ciuitatum Arimini Piſauriq; Bittinius de Petra Mala nomine Aretij, & Burgi S. Sepulchri, & Cortonæ Rambertus Comes Glazoli Cæſenę Prætor, Frãciſcus Ordelaphus Cæſenę, Foropompilij, & Foroliuij Pręfectus; Oratores item Florentini, & Oratores Guidonis e Carignano nomine Faneſtrium. At aderat etiam Nuntius Pontificius Archiepiſcopus Eburonenſis, vt inueſtigaret, quamob rem diſſiderent confęderati à Cardinale Legato, referretq; deinde Põtifici diſſidij cauſas, is autem poſtea tum à conuentu petijt vt fædus diſſoluerent, Argentę obſidionem relinquerent, & Comitem Armignaccam, cum cæteris captiuis gratis liberarent. Reſponſum fuit Fæderatorum ſi Parma ab Eccleſiaſticis libera relinqueretur, ſi Ferraria Marchionibus relinqueretur, cum ſolito uectigali, & Argenta cum paruo ſe... poſtea cum Legato conuenturos. Archiepiſcopus tempus ad reſpondendum ſumpſit, & Bononiam ad Cardinalem Bertrandum abijt. Continuatio belli ſuadet nullum pacificum reſponſum emanatum. Interim ergo Concilij ſumma fuit Fæderatos ſibi mutuam opem ferre, & militum, & pæcuniæ pro taxata proportione virium. Tum autem auxilium ferendũ Eſtẽſibus ad expugnãdã Argentã cuius iam obſidio inſtituta erat, & admodum adſtricta. Cæſenates non defuere obligationi ſuæ vnde Prætor Rambertus, & Pręfectus Ordelafus à conuentu rectà ad obſidionem iuere cum portione militum Cæſenæ obtingente, quorum Primores fuerunt Biſutius de Pauirano, Georgius Tibertus, Mainardinus Articlinus, Pirinus de Pocaterris, Palmerinus Liſardus; vbi dum in exercitu manebãt Cæſenæ fama increbuit forte aſtu Ordelaphi excitata etiam ſi abſentis Rambertum prætorem, & Mainardinum Articlinum conueniſſe cum Cardinali Legato ſe Cæſenam illi tradituros vnde à Senatu diſquiſitione arctiori congregationi, &

Ioã. Villan. lib. 11. c. 6.

ſelectæ demandata ibi die decima Februarij fuit Ramberto Prætura abrogata, & omnis eius Familia amandata ex Ciuitate ſoli Ninus de Perteſeda ſocius Prætoris, & Chriſtophorus S. Laurentij Monacus retenti ſunt in carcereq; poſiti in quo diu manſere. Nuncijs ad exercitum circa Argentam perlatis, & Rambertus, & Ordelaphus, vna cum quattuor dictis Cæſenatibus receſſere verſus Cæſenam profecti, à Foroliuio Rambertus ad ſua Caſtra abijt, in qua Ciuitate Mainardinus permanſit, ab eadem congregatione illuc relegatus, at Franciſcus Præfectus Cæſenam. *Triumphando* (vtor verbis Chronici) *redijt ad Cæſenam, namq; die ſcilicet 18. Februarij fuit in poteſtatem, & Capitaneum Cæſenæ pro vno Anno electus, & eadem die ſequenti officia ſuſcepit*. Hæc ibi, vnde conijcimus conſpiraſſe ad diſſeminandam famam Ramberto aduerſam Ordelafum, qui ſibi iam propoſuerat eam animo tyrannidē, quam poſtea eſt aſſequutus: opportunitatem vero cognouit vir ſagax, cum tunc omnino præpolleret Ghibellina pars, quæ diu ſub Ferrantino, & ſub duumuiratu Ghelli, & Rainaldi agitata; & ſub Bertrando Legato ſuſpecta contendebat ſuum fulcire ſtatum; & conſtitutione Reipublicæ, & electione in Prætorem, ac Præfectum certi factionis fautoris. Eiuſmodi erat Ordelaphus; nō eadem autem fides Ramberto, qui pro Familia Guelfus erat, & Pater etiam nutauerat mutando Partes. Erant interea duæ Ciuitatis Portæ euerſæ altera Leonis, altera Porta Franca vocata, & cum iure ſibi à Legato timerent Ciuitas, & Ordelaphus eas Portas primo loco inſtaurarerunt, in obſidione ſcilicet diutina Caſtri ab obſeſſis (arbitror) inter alias ruinas machinis factas, veluti diximus illas etiam dirutas, nec inconſulto vt copiis adiutricibus planior redderetur aditus ad inuadendam Ciuitatem: die decima octaua eiuſdem Menſis Februarii Portarum inſtauratio cæpta fuit. Cum vero adhuc Legati Milites Arcem Reuerſani obtinerent, Caſtrum vero à Cæſenatibus occuparetur iudicauit Ciuitas non ſine aliquo periculo adeo vicinum præſidium inimicum tolerari, vnde tentauit per Guillelmum Epiſcopellum militum, & armo

morum ibi pro Ciuitate Rectorem, & corrupit pæcunia data defenſores aliquos Arcis, qui eam tradidere kal. Martii. Nonis vero eiuſdem Menſis Argentæ Oppidum dedidit ſe pacta incolumitate perſonarum, & rerum Marchionibus Eſtenſibus Rainaldo, & Nicolao. Obſidio durauit Menſibus ſex, cum dimidio. Exercitus vero Marchionum nedum ex Ferrarienſibus erat, ſed ex copijs, & auxilijs prę terea Vicecomitum Mediolani Scaligerorum Veronæ, Rauennatum, Foroliuienſium, Britonorienſium, Cæſenatium, Ceruienſium, Ariminenſium, Aretinorum, & omnium fæderatorum ita vt conſtet dum Cæſena Caſtrum obſidebat, ac Caſtella Territorij recuperabat, Exercituiq; Legati reſiſtebat, ſemper ex formula fæderis milites in obſidione Argentæ habuiſſe. Ea vero fuit exercitus, & valli firmitas, vt fruſtra Legatus commeatum, & militem in ſubſidium in argentam mittere tentauerit, quocirca defenſores omni annona deſtituti ſe dedidere. Noſtri ergo Milites, vt victoriæ participes reuertere in Ciuitatem, in quam etiam Mainardinus fuit ab exilio reuocatus die decima quarta Menſis Martij. Credo autem nauaſſe reuocationi operam Ordelaphum, cur enim non fauerit primario Ghibellino, quem eo beneficio ſibi peculiari nomine deuincebat? argumentumq; coniecturę præbet id quod in Chronico legimus, refero verba. *Sub dicto milleſimo die decima quarta Menſis Martij de Foroliuio à relegatione redijt Mainardinus, & tunc Franciſcus de Ordelaphis ſecum duxit Dominamciam filiam Vanni de Suſinana ſuam Vxorem, quā fecit in Caſtro deinceps habitare metens vbi parentes eius minime ſeminauerunt.* Hæc Chronologus coeuus in cuius verbis particula, ex tunc, monſtrat ex reditu ipſo Mainardini ſumptam vel occaſionem, vel fiduciam à Franciſco Vxorem in Arce collocandi, quaſi ſcilicet deuincto ſibi cum alijs Ghibellinis eo primario Ghibellino auſerit illud tyrannidis primordium occupare, nam vt iam monui cuſtodia Arcis erat cura Senatus, & Comitiorum non Prætoris, neq; Præfecti. Veriſimile tamen eſt aſſenſiſſe Factio-

Chronicon, Rubeus, & Carrarios.

ctionis Proceres, adeoq; & Ciuitatis, quibus facile ſuaſit ad partis ſecuritatem id omninò expedire ſi firmiſſimum illud Caſtrum cuſtodiæ fidi, & fortis amici non vero inſtabilis Populi commendetur. Eſſe in Italia Legatum Fauentiam adhuc, & Imolam cum ſubiectis Caſtris, ijſq; multis retinere; recuperatæ libertati, atq; ſuorum expulſioni immo expulſoribus infenſum; inexauſtas eſſe Eccleſiæ vires, vt facile ſit exercitus ſemper magnos reparare, vt neceſſe ſit iteratos eius conatus timere, & præcauere; multos eſſe exules ex hac Ciuitate Proceres; ĩ Ciuitate multos reſtare eorum aſſeclas licet tacitos, neq; enim poſſe vniuerſam vnquam Factionem ex Ciuitate expelli, vt ſi fortuna paululum Legato, quæ eſt incertitudo Bellorum arriſerit, facile populum nullo fræno coercitum mutare poſſe ſententiam, at dum Arcis occupatæ ceu fræno cohibeatur tota præterea Ghibellina factione reluctante, in præſenti ſtatu ſenſuq; permanebit: ſiue ergo ſuaſerit eiuſmodi rationibus primarijs tum Ciuibus, ac Magiſtratibus, qui in Procerum Ghibellinorum manu erant; Siue auctoritate ſua muſſantium conſenſum expreſſerit, Arcem munitiſſimam occupauit, illiq; fidos omnino, & ſibi obnoxios cuſtodes impoſuit, & vxorem fortem, & magnanimam ſupra muliebrem conditionem fæminam, & potius Heroinam Rectricem, & Dominam collocauit. Interea Legati prior potentia, & exiſtimatio tota euanuit: poſt cladem eius, & Argentę amiſſionem, qui eum timebant, ſpernere cæperunt. Bononienſes prę ſertim, qui eum iam impenſe oderant, quem Ciuitatis ſenſum cũ ex amicis intellexerit Rainaldus Eſtenſis dedita opera in agrum Bononienſem irrupit ſi forte Legatus ad repellendam populationem milites ſuos miſerit, tumq; occaſionem prę ſtiterit Populo defectionis, quod ſi indefenſum reliquiſſet agrum, facile tum erat Populũ ob damna exarſurũ, & aduerſus Cardinalẽ ex reprę ſentatione, tam aperta timoris contemptionem conceptur ũ. Accidit, quod coniecerat Rainaldus: emiſit enim militem ſuum ad reprimendam, & vlciſcendam direptionem Bertrandus, vt ipſe ſine cuſtodia permanſerit, iuſſerat autem duas Ciuitatis tribus

armari, & ipſas quoq; contra hoſtem incedere, quæ cum grauatè irent, & tamen armatæ eſſent, tum Bradoliſius Gozadinus, & Colatius Beccadellus, euaginatis enſibus inclamando libertatem Populo, & mortem Cardinali, ac eius genti incitarunt Populum per ſe pronum contra familiares Legati, & Legatum ipſum, qui iandiu Caſtrum munitiſſimum, ad Galeriæ Portam cui vix in Italia par, ædificauerat. Locus adeo munitus defendit à Populari furore Cardinalis vitam. Fuit autem ſeditio die 17. Martij. Obſidione Legati vulgata Ricciardus Manfredus eouſq; Legato obſequens Ciuitatis Arces, & munimenta omnia Fauentiæ, & Imolæ ſumpſit abſq; vlla vi, vlliuſue offenſione, & tanta cum lenitate, & aduerſus Miniſtros Legati modeſtia, vt Cardinalis factum Ricciardi non ægre tulerit, prætendebat enim Manfredus id a ſe factum ne forte contemptis miniſtris Populus, vel à Polentanis, vel ab Ordelafis ſeductus per ocultos internuntios in ſeditionem erumperet, & Ghibellinis reuocatis tota Ciuitas ab Eccleſiaſticis partibus alienaretur: ſub ſuo autem regimine ſemper Legato, & Pontifici obſequuturam, quam etiam pollicitationem bona ex parte opere ipſo præſtitit. Obſeſſio Cardinalis à Populo dies treſdecim perſtitit, 5. enim kal. Aprilis demum diſceſſit, renunciata Populo Arce, & Ciuitatis adminiſtratione. Comitati ſunt diſcedentem equites 250. Florentini ductu Tomaſij Corſini ab ipſomet Cardinali ad ſui diſceſſus ſecuritatem acciti, Riccardus etiam Manfredus cum pauculis equitibus ſe comitatui adiunxit: proſequutus eſt quoq; honoris graria Legatum Ioannes Andreas celeberrimus Iuriſconſultus. Exiuit non per Ciuitatem, ſed ex oſtiolo Caſtri extra Ciuitatē tendentis vix vero cinctus ala Florentinorum equitum vim euaſit Populi ipſum contumelijs, & minis inſectantis. Florentiam tamen incolumis euaſit, & inde Auenionem receſſit. Reliquit vero Vicarium ſuum totius Prouinciæ, Epiſcopum Imolenſem, & Ioannem Tauellium Quæſtorem. Sedes autem generalis Curiæ fuit Fauentiæ, licet enim Ricciardus re ipſa Dominus eſſet; attamen à Vicario, & Quæſtore cauſæ commu-

Ioā. Villan. lib. 11. c. 6.

Chronicon.

Ioan. Vill. loco citato.

nu-

munes Prouinciæ expediebantur eas ſcilicet implorantium, & contra contumaces, & delinquentes inſtituebantur iudicia, & pro delicto damnabantur, licet non eſſet facultas puniendi damnatos: interdum vero excommunicationibus ſubijciebant, & Ciuitates, ac vniuerſitates interdicto; neq; Ciuitates rebelles denegabant honorem Rectori, & obedientiā verbis, & inanibus demonſtrationibus, at exercitationem iuriſdictionis re ipſa nō permittebant, niſi in leuioribus, & in illis, quæ Reipublicæ ſtatum non attingebant. Poſt Albericum Prouincię Comitem factus fuit, eiuſdem Comes Armericus vulgo Armignacca Rector, quo capto ab Eſtenſibus Legatus Bertrandus ipſemet eam regebat per communem Quæſtorem, & per peculiares ſingularum Ciuitatū Rectores vſq; ad eius ex Prouincia, & Italia diſceſſionem. Audita depreſſione Legati Frāciſcus Calbolus Epiſcopus Saſſinas, qui pro eo aduerſus Cæſenam militauerat, vna cum Gherardo Toloſano Imperatore exercitus, cum Caſtra plura Cæſenatis ditionis fuerunt occupata, iudicauit prudenterq; recuperandā eſſe Ciuitatis, & Frāciſci Præfecti amicitiā, vel conficiendā pacem reſtitutionē occupatorum Caſtrorum, quæ ille Cardinalis nomine obtinebat. pronum igitur hominem ad obtinendam pacem facile adduxit ad omnia reſtituenda Gelinus de Laugena forte arte quadam ab Epiſcopo diſſimulando excitatus, vt honeſtius traditæ fidei ſuę adminiſtrationi renunciaret. Reſtituit ergo Ciuitati Borium, Reblancam, Montem Cauallum, Lugarariam, Teſellum, & Montem Saracenum: redintegrataq; inter Epiſcopum, & Ciuitatem priſtina amicitia, & pax, & reſtitutio die 29. Martij facta eſt; præceſſerat eiuſmodi Caſtrorum à Cæſenatibus recuperationem; eodem tamen menſe die 21. occupatio Foriſempronij à Malateſtijs Malateſta ſcilicet, & Galeoto Pandulfi, & Ferantino, ab Eccleſiæ dominio ſubtrahentes, & à Rectore Piceni pro Pontifice, qui Marchio vocabatur, vt Rector Flaminiæ Comes. Nec minor fuit aduerſus Pontificem Franciſci Ordelafi audacia. Erat Caſtrocarium adhuc ſub Eccleſiæ imperio, cui pro Pontifice Fulcerius Calbulus

Chronicon.

præ-

preærat adortus eſt cum Foroliuienſibus, & Caſtrocarij exulibus Franciſcus, at infelici exitu, nam triginta capti exulum fuere, & triginta in pugna cecidere, qui mortui, & forte inhumati in campo remanſere die 21. Martij aggreſſio, & repulſio Ordelafi fuit; Cæſenæ inter Ciues locum etiam obtinebant Comites Petracutulæ, quorum Scaruglinus primum carus, poſtea ſuſpectus vxori Ordelafi Cię dictæ: fuit ab ea Cæſenæ capite multatus hic cum Ricciardo è Balneo Comite aduerſus Leucinum Eualbonenſem, multorum Caſtrorum ditione pollentem arma mouerunt, Leucinus olim Scaruglini Patrem occiderat ad cuius mortem vlciſcendam is euocatis præterea amicis Foroliuienſibus, & Cæſenatibus multis Caſtra plura Leucini occupauit, ſcilicet Montis Ricoli, Rucisalti, Riuipetroſi Caſtrum Pocci, Laſtrę, & Rondenariæ, in quo Caſtro etiam Leucinum cæpit, cumq; capite amputato in vltionem Patris occidit: poſt recuperatas ditiones priſtinas Flaminię reguli, tantos ſpiritus ſumpſerant, vt delictum priorum vſurpationum, nouis vſurpationibus, vel conatibus cumularent. Vidimus Fori Sempronij per Malateſtios occupationem, vidimus conatum Franciſci Ordelafi aduerſus Caſtrocarium, ſed Polentani non continentiores fuerunt. Lugum enim Archiepiſcopatus Oppidum Hoſtaſius Polentanus die 21. Aprilis cępit. Duobus autem antea diebus Luna defecit cum mora duarum horarum miteſcentibus autem tenebris ſanguinei coloris euaſit, pręceſſit eclipſis mediam noctem. Malateſta Pandulfi filius tertium excitauit Malateſtiorum inter ſe diſſidium, homo enim impatiens in imperio conſortis Ferrantinum rurſus extrudere ſtatuit, vel etiam cum Fratre, & Filij, ac Nepotibus occidere. Hoſtaſio Polentano conſiliũ communicauit, cuius etiam voluit eſſe exequutionis particeps, accitus ergo Ariminum clam ingreſſus eſt, ex qua Ciuitate ſeceſſerat, ſed non procul Malateſta die tertia Iunij, at quouſq; & quo obtentu non legi, inde tamen vbicunq; is fuerit euocauit Malateſtinum primo deinde Ferrantinum, tertio Guidonem Ferrantini Fratrem ſpecie arbitror grauis alcuius negotij, at inter euoca-

Chronicon. Gui. de Mol.

tiones id fuit interuallum, vt ſinguli capti potuerint abſq; eo quod ſequentes præcedentium capturam intelligerent, immo iuſſerat in itinere occidi, quod tamen diſpoſiti ad id Satellites non ſunt, vel ob reuerentiam, vel ob timorem auſi; at captos Malateſta triduo poſt vinctos in Caſtrũ Gradariæ miſit, ibiq; arctè cuſtodiri iuſſit. Erat alter Ferrantinus Ferrantini tum carcerati ex Pandulfino filio mortuo Nepos in exercitu, quem ad Padernum Bobiẽſis Comitatus Malateſtij habebant. demã dauerat Sicarijs ſuis eius mortem Malateſta, ſed prænouit Ferrantinus inſidias, vnde ad Nolfi Feretrani opem confugit, eiuſq; auxilio Mondainum, S. Laudetium, S. Ioannem in Galilea, Roncum Frigidum, ac Monleonem Caſtra aegregiè muniuit. Clementinus dicit Malateſtam ideò in Ferrantinum, & eius ſobolem inſurrexiſſe, quod agnouerit ſibi à Ferrantino ſtructas inſidias. Fauent Ariminenſes Malateſtæ, & Galeoto in quorũ poſteris imperiũ perſeuerauit. Annales noſtri potius Ferrantino, ſub cuius regimine diu Cæſena fuit. Sed cũ Ferrantinus à Feretranis ſuſceptus fuerit; Ferrantinus inquam, vel Ferrantini capti, & in vinculis poſiti ex Filio Nepos, vt iam diximus, vel alterius Ferrantini Nepos vt Clementinus aſſerit. At vter fuerit, quem Ferretranus Nolfus recepit: Malateſta ea de cauſa Nolfo infenſus, ac Fratribus conatus eſt ſuadere Sperantiæ eorum Patruelli, vt eos expelleret, immo occideret, Vrbiniq; ditionem tum partiariam, ſibi vni totam vindicaret. Aſſenſit cohortationi Sperantia, & iam inſidias adornabat, at caſu literæ, ea de re inter Malateſtam, & Sperantiam in manus Ferrantini inciderunt, aduerſus quem æquè, ac contra Nolfum erat Nolfi depreſſio; ex qua Vrbinates opes tum Ferrantino propitiæ eidem contrariæ euadebant. Admonuit ergo amicum, & benefactorem tranſmiſſis literis, quas interceperat proditionis imminentis. Quocirca Nolfus cum ſuis, & Ferrantini copijs, ac perſonã. Inopinantem Comitem Sperantiam aperta vi aggreſſus eſt ipſumq; & manum magnam militum in eius domibus latentem vicit, ac multis interfectis ex Ciuitate, & adminiſtratione Vrbi-

bi-

bini eiecit. Iuſtum hoc Dei iudicium innocentes protegentis Auguſti Menſe promanauit. Hoc eodẽ Anno viuente adhuc Ludouico Bauaro, ſeq; pro Imperatore gerente, Pontifex Ioannes 22. Imperatorem deſignauit Henricum eiuſdem Bauari Nepotem. Fauere electioni Rex Galliæ Philippus, & Rex Boemiæ Ioannes, & alij plures Principes: at acerrimè, ſed in Caſſum Rubertus Rex Neapolitanus per Oratores ſuos repugnauit; non video tamen in albo Imperatorum repoſitum. At ad Cęſenatia facta reuertẽdo Paulutius Calbulus Frãciſci Saſſinatenſis Epiſcopi Frater non obſtante pace inter Epiſcopũ illum, & Cæſenates facta, at potius ex inimicitia inter ipsũ, & Ordelafum Ciuitatis Pręfectum motus Caſtrum Montis Caualli Cæſenatis ditionis ſeductis aliquibus cuſtodibus, qui illud tradiderunt die 12. Nouembris eiuſdem Anni cæpit. Non ſtatim Cæſenates ad recuperandum perexere; eam ob cauſam arbitror, quoniam Franciſcus Pręfectus aduerſus Caſtrocarium tum diſtinebatur, verum pace contentionem diremerunt. Forte Mater Franciſci Auneſtina, quæ Fulcerij Calbuli Caſtrocarium pro Eccleſia obtinentis erat Soror, Filium pacauit. Pax autem die 26. Decembris Anno 1334. cõfecta, & publicata apud Caſtrocarium fuit, cuius Menſis die 2. obierat Ioan. 22. Põtifex. Illi eodẽ Mẽſe die 20. ſuffectus fuit Benedictus 12. qui ſtatim atq; Pontifex factus eſt diras à Prædeceſſore in Bauarum iactas, in eundem ipſe contorſit. Iratus itaq; Bauarus conceſſit, deinceps, ſed aliquot poſt Annis Ciuitates Flaminiæ Manfredis Fauentiam, Foroliuium, Forum Popilij Britonorium Cæſenam Franciſco Ordelafo: ſed ſeriem Annorum ſequendo Anno 1334. Prętor Ciuitatis Cęſenę Cinus Martinellius e Burgo S. Sepulchri fuerat, Franciſcus enim Ordelafus Præfecturam ſibi ſeruabat, cuius erat armorum cura, & belli, & pacis poteſtas. Succeſſit vero Cino in Pretura Ioannes Ordelafus Franciſci filius, qui die 2. Ianuarij Anni 1335. Magiſtratum inijt. Anno eodem 1334. kal. Maij Cæſenam venit Ioannes Acciaiolus Florentinus Ciuitatis Epiſcopus, rexerat vero eam Eccleſiam abſens per Vi-

Pætor Cæſenæ Anno 1334.

Prætor Anni 1335.

carium, & Procuratorem Annum,& vltra. Placet ingreſſum verbis Annaliū exprimere, aliqua enim eius antiquitatis elucebunt digna ſcitu. Sunt Hęc verba. *1334. die Dominica, quæ fuit kal. May perſonaliter acceſſit ritu ſolito, qui eſt talis. Nā die Sabbati in ſero venit ad Montē S. Mariæ, & ibi hoſpitatus fuit eadem nocte, & non plus tenetur eum recipere Abbas Monaſterij antedicti. In mane vero tempeſtiue fuit ad locum S. Petri in ſtrata, & ibi ſe Pontificalia induit, & equum albis coperturis aſcendit, & præcedentibus omnibus Clericis Ciuitatis, Fratribus cuiuſlibet Ordinis iuxta morem ſuum, & vltimo Præpoſito cum duobus canonicis paratus venit vſq; ad Eccleſiam domus Dei ſiue Portam de ſtrata, quæ olim dicebatur Porta de Sapignis, & antiquitus Porta Batticalcagni, ibiq; occurrit ei Vicarius, Poteſtas, & Capitaneus cum toto Conſilio, & magna multitudine Populi, & vexillum communis, quod tum Gulielmutius de Epiſcopellis portauit, ipſi D. Epiſcopo obtulit, & eum tanquam Patrem Spiritualem recepit; ipſe autem Epiſcopus in filios ſpirituales recepit eoſdem, & deinde venit ad Epiſcopatum relicto equo, & parua prædicatione facta abierunt, & vltra quā fieri cunſueuerit, fuit 15. vel 16. aſſeſſoribus honoratus expenſis communis.* Prope id tempus in Oppido Britonorij magnæ turbæ. domjnabantur Oppido Andreas Bulgarus & Bartolatius Mainardus, eius Auunculus eouſq; inter ſe cōcordes. At Petratius quidā ipſe quoq; Britonorieſis virus diſcordiæ inſtillauit, ſuadēs Andreę vt excluſo Auunculo integrā ſibi ditionem vindicaret. Nō eſſe fidam Regni ſocietatem, nec poſſe diuturnam eſſe. Niſi ipſe Bartolatium pręueniret, Fore vt ab ipſo præueniatur, ſeroq; tarditatem ſuam incuſet. Ceſſit conſilio Andreas, iamq; meditabatur, & ſtruebat inſidias, at non adeo occulte vt nō præſenſerit Bartolatius, qui id circo Foroliuio, vbi tum erat, aduolans inexpectatus, & improuiſus potuit non expectantes, neq; ſatis adhuc paratos opprimere: vtrunq; enim in carcerem coniecit, & cū quęſtionis vi cōfeſſionē expreſſerit, vtrūq; capite multauit

ANNO. 1335. 4. Petratiū Non. Februarij Anno. 1335. Andreā biduo poſt, Nepotē; forte vel matris, ſi ſupereſſes erat, lachrimę, vel affiniū

præ-

præces, vel priſtinus amor retardabant: ſed tandem ratio dominandi omnia vincula diſcidit. Malateſtiorũ pariter hoſtiles animi hoſtilia inter ſe facta pariebant. Ferrantinus itaq; die 6. Maij cum Nolfo, & Antoniatio de Tumba aduerſus Malateſtam cui arma iunxerat Guido e Carignano apud Tumbam agri Faneſtris Caſtrum ſummis fermè copijs certauere, atq; hoſtem debellauere multis occiſis, & multis captis. Franciſcus vero Ordelaſus prius, Idib. ſcil. Martij cum Cæſenatibus, & Foroliuienſibus militibus adortus fuit Caſtrum Montis Abbatis Popilienſis Diocẽſis, atq; Rauennati Eccleſiæ ſubiectum, occupauitq; tradentibus præ metu Incolis. Videtur hoc præter dominij ſitim in odium factum Franciſci Calbulenſis, Epiſcopi Saſſinenſis, qui multa eiuſmodi Caſtra obtinebat de iure etiam Archiepiſcopatus, veluti mox de Bagnolo intelligemus. Poſt occupatũ Caſtrũ Mõtis Caualli à Paulutio Epiſcopi Fratre, quã anteà occupationẽ ſignificauimus videntur odia recruduiſſe. Renouati ſane odij certũ fuit argumẽtum Caſtri Linarij 5. kal. Aprilis a noſtris occupatio. Illud tũ poſſidebat etiã ſi agri Cæſenatis, ſeu territorij eſſet, Saſſinas Epiſcopus. Ità forte in reſtitutione tot aliorum Caſtrorum conuenerat, cum eo Ciuitas. At orto rurſus diſſidio illud repetijt, erat tum Galaſtronus Linarienſis Caſtri, eiuſq; Arcis cuſtos, ac Præfectus: Is Ciuitati deuotus conſpirantibus etiam Oppidanis illud ſponte Cæſenatibus reddidit. At pungebat occupatio Montis Caualli, quod Caſtrum ſitu ipſo, opere etiam; & forti præſidio Paulutius munierat; qui & ſuis, & Epiſcopi viribus fretus, illud tueri ſtatuerat. Franciſcus Ordelaſus contra, & Ciuitas ad recuperationem toto animo aſpirabant: præter ergo copias diligenter inſtructas armis, & commeatu, machinas etiam, quæ tum erant in vſu ad mænia quatienda, ad defenſores ex mænibus depellendos manganos, & id genus alias conſtruendas curauit, nec non auxilia etiam aliunde vel petijt, vel oblata ſuſcepit: erat Archidiaconus Saſſinas Franciſcus Conſolini filius, e Monte Abbatis, qui cum Franciſco Calbulo eiuſdem Ciuitatis Epiſcopo longas

gas

gas inimicitias exercebat, cõtenderat de Caſtro Mõtis Petræ ab Epiſcopo occupato, cũ eſſet Canonicorũ, Capituli .ſ. vt vocãt Saſſinatis, illudq; Epiſcopo armis eripuerat, tũc ergo cũ Cæſenatibus ad Mõtẽ Cauallũ recuperãdum iuit, vt fermè cõſtet etiã Epiſcopũ in vſurpatione Caſtri illius cũ Fratre Paulutio conſpiraſſe, immò, & ex Chronici verbis clare elicitur, quæ idcirco exſcribo. *In manu Forti commune Cæſenæ contra Rebelles aſſurgens Franciſco de Ordelafis tunc Capitaneo exiſtente circa Caſtrum Montis Caualli, caſtrametati ſunt, & ſtantes ibi per dies octo, ac incipientes machina trabucare die 17. Maij dicti Anni illud vi occuparunt intrinſecis omnibus, qui fuerunt viginti tres in Communis Cæſenæ carceribus captiuatis, ad quod Franciſcus de Monte Abbatis Archidiaconus Saſſinatenſis in odiũ D. Franciſci de Calbulo Epiſcopi Saſſinatenſis, qui tenebat illud perſonaliter cum magna gente ſua auxilia præſtitit, & fauorem.* Intelligimus ergo Caſtrum fuiſſe ab Epiſcopo detentum, id ita aſſerente Chronico: quocirca in odium eiuſdem Epiſcopi proſequuti Cæſenates cum Ordelafo aduerſus illud bellum. Diſtat à Monte Cauallo mille circiter paſſus Theodorani Caſtrum, prope quod eſt Bagnoli Caſtrum, quæ ambo ad Rauẽnatem Eccleſiam ſpectant, at ab Epiſcopo Saſſinate tum detinebantur, de Bagnolo apertum eſt, de Theodorano coniectura magna eſt. In Theodoranum ergo die 21. Menſis eiuſdem Maij impetũ Cæſenates incurſione per magna ad portas vſq; fecere; agro direpto, & pluribus interfectis. Inter cętera vero in eorum opprobrium Cerrum inſignem prope portam inciderunt, quod Oppidani maximę ignominiæ loco accepturos nouerant, expugnationem Caſtri non tentauerunt, quòd firmum, ac munitum valde eſſet, at ad Bagnolum deflexere, illudq; facile cęperunt, vbi præda magna, & multi captiui. Erat in exercitu Ordelafi Germanorum non exigua manus. Iam enim exordiebãtur illæ militum præſertim Germanorum cateruæ immo exercitus, quæ magnę ſocietatis nomen ab Italis accepere, illis vt plurimum fuit Ordelafus carus, ipſeq; pro viribus, & ſtipendio, & prædarum occaſione homines demeruit.

ruit aliquam eiuſmodi ergo Germanorum manum in exercitu Franciſcus habebat, qui captiuos aliquos Bagnolenſium fecerant redemit omnes eiuſmodi captiuos ab eorum manibus ſoluto pretio Ordelafus liberoſq; dimiſit, ſicut quos cæperant Cæſenates, & Foroliuienſes milites gratis dimitti iuſſit, idq; ab eo factum ſolita pietate Chronicon dicit (quæ pars tamen eſt Foroliuienſis Scriptoris) reliqui ſane Scriptores potius ferum, & impium quam pium vocant. Non contentus Ordelafus, & Cæſenates vltione facta aduerſus Meldulam maiore apparatu intulere arma. Erat Medulæ pro Eccleſia Romana Paulutius Rector in hunc igitur vt authorem manifeſtum iniuriæ intenderunt vires; & quoniam Oppidum, & opere, & prę ſidio munitũ admodũ erat non ſolis ſuis militibus Foroliuij, & Cæſenæ oppugnandum iudicauit, ſed à Fæderatis Malateſta ſcilicet Hoſtaſio Polentano, Marchionibus Eſtenſibus auxilia acciuit, quibus etiam amici plures ſe adiunxerent, fuitq; exercitus Imperator declaratus Ioannes e Suſinana. Erat Oppidum valido Præſidio munitum, & Machinis multis inſtructum; Paulutiuſq; ipſe præſidebat, ſed Comes etiam Prouinciæ locum illum vt certam Imperij Eccleſiaſtici ſedem nulli alteri, vel beneficiario iure obnoxiũ, retinebat vnde par eſt oĩa pro viribus quæcũq; ad defenſionẽ exigebantur, ſubminiſtraſſe, quod etiam mox apparebit, ſed obſidionem etiam Pontifici ſignificauit, qui ea Florentinis ſcripſit, quę intelligemus. Ordelafus ad Oppidum accedens aliquas velitationes cum occurrente hoſte, & acceſſum remorante fecit. Propugnacula deinde aduerſus Caſtrum excitauit, machinaſq; impoſuit (dicebant tum Manganos) quibus magna ſaxa in domorum ruinam eijciebantur. Cinxit arcte adeo ex omni parte locum, vt nullus egreſſus, nulluſq; ingreſſus daretur, ſtrenue tamen ſe defendẽtibus obſeſſis obſidio a die 23. Maij ad diẽ 5. Octob. durauit, & facile ceſſiſſet oppugnantibus nam neq; commeatu neq; recenti milite poterant recreari obſeſſi, tentauit ſane Guillelmus Tuellius Prouincię Quæſtor aliquos milites ſub Ottolino Belga immittere, ſed is ab obſidentibus captus cum

ſuis

ſuis manum abſiſſione punitus fuit: quod facinus à Rectore Prouinciæ in iudicium, & diſquiſitionem adductum fuit ſæua pronunciatione damnatum, at imbecillum imperium tum Pō-tificium in Prouincia damnare poterat: punire non poterat. Pontifex ergo à Republica Florentina per litteras petijt, ut ſuppetias ferret, quæ magnis, multiſq; copijs opem tulit. Nō iudicauit Ordelafus, nec ſocij bellum cū Republica maximę potentiæ, & finitima ſuſcipiendum. Aditum ergo áperuere negociationi de pace, breuiq; ea confecta Florentini cuſtodiā Loci nomine tamen Pontificis ad firmiorem tutelam recepe-runt. Seuiebant eodem tempore internecina Malateſtiorum odia. Ferrantinus proxime memoratus Pandulfini filius cū Nolfo, & Ferretranis Burgū S. Sepulchri obſidebant, quod & cæpere: in qua inuaſione occiſus fuit Cinus Martinellius eius loci ciuis, proxime Pætor Cæſenæ. At Malateſta cum Galeoto Fratre, & Ioanne Tini Malateſtij Caſtra Ferrantini vexabat Monleonem, ac Razzanum deſtruxit. Calbanam, & Geneſtredum accepit, & Siclanum expugnauit. Menſe hæc Se ptembri Anni eiuſdem 1335. facta ſunt. Licet Clementinus in ſequente Anno 1336. reponat. At Annalibus noſtris coęui tum Scriptoris potius credendum arbitror. Dicunt hi Anno 1335. die 12. Iunij propè auroram ingreſſos eſſe Milites Malateſtiorum furtim in Caſtrum Monleonis vſq; ad Vallum Arcem circundans, ac muniens præcedentibus Pirrucino de Ceula, Ritio ac Martino Antonij, at à Rullo, qui cū paucis alijs reſtitit fortiterq; repugnauit reiectos, & fugatos. Franciſcus Ordelafus Menſe Octobris ferociter, ne dicam impie egit. Aureolum Eccleſiæ Rauennę Oppidum regerat pars Oppidanorū amica Ordelafo cum alterius partis depreſſione, & cū derogatione imperij Archiepiſcopi. Is ergo cum in Prouinciam, & Rauennam veniſſet tandemq; ab aliquibus Aureolanis de ſtatu Caſtri certior factus eſt, locū adiuit die 12. Octobris, proq; imperio regimen ſibi adiudicauit deiectis, qui prius iuriſdictionem exercebant. Qui ad patrocinium Franciſci Or delafi confugere: is vero ſtatim cum magna militiæ parte Ca-

ſtrum

ſtrum inuaſit, Archiepiſcopumq; cum vniuerſo eius famulitio cæpit, & vulneratũ magno cum dedecore, ac opprobrio Foroliuium duxit, ibiq; in cuſtodia aliquot dies habuit. Impro peria Ordelaphorum in Archiepiſcopum literę Pontificiæ ad Prouinciæ Rectorem Auenione miſſę narrant hunc in modũ. *Ad capiendum eundem Archiepiſcopum, ipſumq; vulnerandum, & diſrobandum tam in eum, quam in nonnullos Familiares extendit improbas manus ſuas, dictumq; Archiepiſcopum vulneratum, & ſpoliatum vſq: ad camiſiam, ſeu rocchettum abſq; debito tegumento ſuper Roncerio vilisſimo poni, & cum dictis Familiaribus eius vſq; ad dictã Ciuitatem Foroliuij duci fecit, ipſumq; ibidẽ cum dictis familiaribus idem Franciſcus, & dictus Sinibaldus Pater ipſius, qui ad hæc ſacrilegia præſtitit auxilium, fauorem, non abſq; iniectione manuum in perſonam dicti Archiepiſcopi Dei timore poſtpoſito temere, violenter detinuere captiuum.* Hæc ſane furibundũ hominẽ, & Religionis contemptorem ſignificant. Confirmant eundem Eccleſiaſtici iuris, eiuſq; immunitatis cõtemptũ, quod Menſe ſequenti Cæſenę iuſſit ac perfecit. Erat in Murata, quæ pars erat prope Caſtrum, & munitior reliquis Ciuitatis partibus Canonicorum cõmunis habitatio, quæ Canonica dicitur. Is ergo diffidens vt eſt Tyrannis ſuſpicax, ne aliqui eorum amore partium eius dominationi inſidiarentur, & cum exulibus Calefidijs ſcilicet, & primoribus Guelfis conſpirarent, iuſſit omnes ab ijs ædibus recedere, & in inferiorem Ciuitatis partem deſcendere. Die ergo 8. Nouembris Albertus Præpoſitus, & Canonici omnes, & Capellani (vtor vulgato nomine) diſceſſerunt, ſolus Canonicus Realis mãſit fretus auctoritate Ciuium regentium, ſcilicet Ghibellinorum Procerum: pluribus vero antea Menſibus duo Canonici Franciſcus, & Bucittus, quod ſcilicet propter factiones ſuſpectiores erant, receſſerant. Eatenus ergo iam intendebatur Frãciſci Tyrannis, at factum probantibus Ciuibus potioribus, quibus etiam expediebat ſolertior quæq; aduerſus contrariam partem cautio. Hic erat ergo ſtatus Prouincię; imperium Eccleſiaſticum erat fermè nudum nomen Ordelafis, Malateſta, & Polẽta-

Chronicon, Rubeus ſub anno 1335. & Carar.

Satus Prouinciæ anno 1335.

tanus Cæſenæ, Forumpopilij, Forumliuij, Arimini, & multorum Oppidorum, Piſauri, Rauennæ, & Ceruiæ, erant apertè Domini, ijq; nulla habita factionum ratione inter ſe fœderati. Manfredi pariter Fauentiæ Domini: at multa cum obſeruantia apud ſe Rectorem, & Quæſtorem totius Prouinciæ, & curiam demum generalem retinebant. Imola ſub Lippo Alidoſio (ſi Vizanum recipiamus) erat: eum enim Prætorem ſtatim poſt Legati expulſionem, Bononiæ factum dicit; quem etiam tum Imolæ Dominum fuiſſe aſſerit: at Manfredi non erant, vel ſaltem non aperte erāt cum Flaminijs Perduellibus Eccleſiæ fœderati. Non ſpectabant tum Principes inter ſe factiones, ſed conuenientia, vel repugnantia in ſtatu tuendo erat ſcopus fœderis, aut inimicitiæ Flaminiorum Tyrannorū; qui à Pontifice ſibi timebant; erat is timor vnionis cauſa cuiuſcunq; eſſet factionis amor. Tarlati Aretini, cum ad ditionē ampliandam æque Guelfos, atq; Ghibellinos (licet ipſi Ghibellini eſſent) opprimerent, ad ſui euerſionem Guelfos æque, atq; Ghibellinos prouocauerunt. Hinc inter Peruſinos, & Ferretranos factione licet diſſidentes facta colligatio: cum Ferretranis iungebatur Ferrātinus Malateſta cuius ſocietatis merito vnitis copij Peruſini cum Ferretranis, Ferrantinum ſequuti agrum ariminenſem vaſtauerunt, die 18. Decēbris eiuſdē Anni ingreſſi, & ad 26. vſq; diem morati. Quo eodem Menſe Vgutio Nepos ex Filio Nerio Vgutionis olim Faſeolani à Cæſenatibus eiecti Anno 1330. vt ſuperius dictum ingreſſus eſt Caſtrum S. Agathæ tum à Tarlatis obtentum à noſtris olim finibus non procul, occupauitq; Galaſſino, & alij vndecim ſæua morte peremptis: Vgutioni autem noctu aditum aperuere ſinibaldi Oppidani Gallasſino inimici. Erat hoc Anno Prioratu Veneto (eſt hæc dignitas, quam Hieroſolomitanorum Equitum Ordo inter ſe diſtribuit) inſignitus Neapolio Tibertus Cæſenas: quo tempore Franciſcus Michaelius nobilis Venetus Archiepiſcopus eidē Prioratui Eccleſiā S. Georgij in Porticibus adiunxit, eiuſq; redditibus locupletauit. Frāciſcus Ordelaſus ſpiritu iam tyrannico turgens conuentum ſubie-

Ioann Villan. lib. 11.

Neapolio Tibertus.

biectorum hominum Foroliuianę tantum ditioni conuocauit, exitus autem Concilij fuit, quòd aliqui Ciues pręſente, quis non credat conſentiente aciubente Franciſco? cæperunt Hieronymū Herculanum, Bonfilium Saxonium Thomam, & Ioānem Sperantios, Borellum Palmiranum, & Valerianum Baldonum, quorum hic ſtatim occiſus, & e feneſtris eiectus fuit in Forum: aliorum autem nocte ſequente hi ſuſpendio, hi ceruicis abſciſione necati. Anno ſequente 1336. nouus totius Flaminię Comes à Benedicto 12. Pontifice miſſus Gullielmus e Quercu in Prouinciam venit Fauentiam ſcilicet primo accedens, vbi totius Prouinciæ concilium indixit ad 8. kal. Martij. conuenere vocati, at cum diſcordes inter ſe fuerint, alium cōuentum in 8. Idus Martj edixit, in quo potentiores ſtipendiū tantumodo pro militibus ad cuſtodiam Rectoris, & Prouincię policiti ſunt; àt alij in omnibus ſe pariturós obtulere. apparet tamen non mutatam adminiſtrationis politicæ in Ciuitatibus formam. Eademq; libertate Loca inter ſe bella geſſere. Proindeq; Rambertus Glazoli Comes die 25. Ianuarij Caſtrum Valdenucium occupauit Londano Caſtri noui Archipresbitero, & Cicchino eius Fratre occiſis: verum nona poſt die Lucius, & Ioannes Muzoli Filij Rambertū Peroſi (erant ipſi Valdenuciani) Franciſco Ordelafo Foroliuij, & Cæſenæ Domino tradidere. Prætor hoc eodem Anno Cęſenę fuit Vgolinus Tanus, qui Magiſtratum die 27. Septembris inijt, & poſt ſex Menſes fuit rurſus confirmatus. Floruit his temporibus Ioannes de Anguiſella, Aguſellius ſcilicet Cæſenas decretorū Doctor, & Scriptor celebris; huius meminit, ipſūq; inter memorādos reponit Ioannes Andreas in Apparatu Clementinarum In nomine (Ioannes) cum enim Comentarios Canoniſtas numerat Ioannem de Languiſella Cæſenatenſem ponit. Interea Benedictus Summus Pontifex cum intelligeret in ſiniſtrū Eccleſiæ ditionem concedere, & vſurpatores Ciuitatum, atq; Oppidorum verbis ſe deuotos Pontifici aſſererent & contraria inobedientiæ facta improbitati Miniſtrorum Pōtificiorum adſcriberent, miſit credulus ob eius bonitatem Pontifex, qui

ANNO. 1336.

Pretor Cęſenæ.

Ioā. de Languſella Cęſenas.

Miniſtrorũ facta emendaret,adeoq; ad priſtinam ſubiectionẽ, & obedientiam ſubditos reduceret. Venit ergo ad id magna cum auctoritate Bertrandus Archiepiſcopus, qui Fauentiam ingreſſus conuentum Prouinciæ vniuerſę denunciauit in diem 13. Menſis Nouembris;indixit vero die circiter 20.Menſis Octobris, qua Ciuitatem intrauit:at cum ægre ad Conciliũ Flaminij acceſſerint deſperata confirmatione Prouinciæ, eiuſq; ad integram ſubiectionem reſtitutione deceſſit. At Guilelmus e Quærio Comes generalem Curiam Meldulam tranſtulit, ſedemq; & ibi ſuam fixit, forte Manfredis ad ſe ſubinde magis munia trahẽtibus indecorum ea coram ſe fieri, eſt arbitratus. Præ his autem Malateſtæ varijs inter ſe euentibus certarunt; ſucceſſus tamen non eodem modo Annales noſtri, & Ariminẽſes enarrant,cum noſtris conſentit Carrarius; & Rubeus. Inuaſerat;& furtim cæperat Malateſta die 16. Septembris Turrim Roncofrigidi Albam vocatam, cum tandem in animum induxit e carcere liberare Ferrantinum Patruellem mortuo iã in eodem carcere Malateſtino Ferrantini filio, ea tamen conditione dimiſit, vt Dominio Roncofrigidi prorſus rennunciaret, illudq; tradi Malateſtæ iuberet, quod præſtitit Ferrantinus tabulis ea de re publicis Arimini in D. Columbæ Eccleſia confectis. Inde Anconam iuit, vbi dicitur priores tabulas, quaſi metu, viq; illis aſſenſerit, reuocaſſe rediit poſtea in Prouinciam cũq; Ferrantino Nepote Mondaini morabatur, quo ex loco per internuncios multa Caſtra, vt à Malateſta, & ab Ariminenſibus deficerent; obtinuit pręſertim Montis Scudoli Oppidum, quod Malateſta magnis copijs ſtatim obſedit accitis ab Hoſtaſio Polentano auxilijs, quodq; ipſum valde iuuit, Florentini in Venetorum ſubſidium aduerſus Maſtinum Scaligerum ſeptingentos equites mittebant, quod intelligẽs Malateſta eos Fauentiam vſque adiuit,atq; precibus, & prętio euicit vt ſecũm ad Mõtis Scudoli obſidionem diuerterent; at Ferrantino auxilium præſtabant Peruſini, & Ferretrani. Ea vero erant munimenta valli,quo Caſtrum circundabatur, vt obſidionis ſolutionem auxiliares Ferrantini copiæ deſpera-

ra-

rarent, quocirca diuerſionem tentantes agrum Piſaurenſem, & Ariminenſem fœde vaſtauerunt. Attamen Malateſtam ab obſidione dimouere non potuerunt, quocirca obſeſſi auxilio deſtituti ſe iterum Malateſtæ ſub non nullis conditionibus die penultima Iulij dedidere. Poſt hæc (dimiſſis prius Florentinis) Caſtrum S. Ioannis in Galilea tentauit, per occultoſq; internuncios Oppidanos nonnullos ſeduxit, qui partem, quæ Caſtrum Longum vocatur noctu prodidere. Cuſtos erat Caſtri Ronconus vir fortis, is nequacquam territus reliquam partem tueri deſtinauit, & indigenis diffiſus, vno eorum ſolum fido retento cæteros milites alienigenas habuit; verum neq; hi fuere fidi; nonnulli enim Ceruienſes proditionem moliebãtur, quibus is plurimũ fidebat. Eiecit itaq; eos at cũ pauciores milites reſtarent, quam ad defenſionem neceſſarij eſſent, pactus perſonarum, & rerum incolumitatem Caſtrum Malateſtæ die 5. Septembris reliquit: quo eodem menſe biduo poſt magno cum exercitu Monleonem, quem bis antea direptionibus, & oppugnatione afflixerat: tertio aggreſſus tantum timoris indidit, vt cum fractas iam vires ſuas impares diutinæ obſeſſioni intelligerent, ad conditiones deuenerint, quas amplas à Malateſta, & pro Militibus, & pro Oppidanis obtinuerunt. Menſe vero Nouembris Franciſcus Ordelafus Ciuitatis Præfectus aduerſus Meldulam Caſtrum nouum excitauit, non veritus Rectorem Prouinciæ, cuius ea erat ſedes: tantus erat in homine fero Pontificij imperij contemptus. At videntur penes eum etiam turmæ equitum Maſtini fuiſſe, quas ille ad numerum vſq: octingenteſimum in Aretinorum ſubſidium aduerſus Florentinos miſerat. Eas enim Foroliuium veniſſe Villanius ſcribit. At non tranſiſſe Apenninum prohibitas ab equitatu Florentino, qui iunctus Bononienſibus, & Flaminijs Guelfis equitibus ad numerum 1200. aſcendebant, & aditus omnes ſepſere; vt irritus fuerit omnis turmarum Maſtini ad tranſeundũ conatus. Sed contentio hęc in Flaminia inter equitatus, ad quam Flaminij ipſi ſtudio partium diuiſi concurrerunt rurſus factiones in Prouincia excitarunt, quæ mox diuiſio eni- L. 11. c. 48.

tuit.

tuit. Anno ſequente ſcilicet 1337. nocte ſequente diem 15. ac præcedente decimam ſextam hora circiter ſeptima, cum dimidio Menſe Ianuarij ingens fuit Terræmotus, immenſum vocant Annales noſtri. Die vero vltima Sinibaldus Ordelaſus Franciſci Pater obijt longeæus admodum, vnde cum ob ætatem à gubernatione faceſſeret non ipſi, ſed filiis primum Cicco, poſtea Franciſco Scriptores Foroliuii imperium tribuunt. Diuturna, & internecina Malateſtiorum bella hoc Anno finẽ inuenerunt. Hoſtaſio enim Polentano authore Mercenarius Firmanus nouus Hoſtaſii affinis ſe pacis ſequeſtrem inter Ferrantinum,& Malateſtam interpoſuit; demumq; his eos conditionibus cum Fratribus,& Nepotibus conciliauit. Quòd ſinguli quicquid tum habebant retinerent, & Ferrantino Seniori inſuper à Ciuitate Arimini floreni ducenti ſingulis mẽſibus ſoluerentus præter omnium bonorum fructus, quos liberè, & ab omni impedimento immunes haberet. Die octaua Iunij confecta eſt pax, & die vndecima publicata Arimini: at teſtante Clementino, ſunt qui dicant non pacem fuiſſe, ſed decennes inducias factas, & ſolum poſt ſexennium Anno ſcil. 1343. non vero 1337. qui Clementinus pro certo ſcribit Ferrantinũ Seniorem mortuo iuniore Pandulfini ſcilicet filio Ariminum rediiſſe à Malateſta, & Galeoto Dominis humane receptum, ibiq; Annum tantum vixiſſe, nonagenariumq; obiiſſe. Hoc eodem Anno Scaligeris Maſtino,& Fratribus magna ditione potientibus Veronæ, Vicentiæ, Paduæ, Taruiſi, Ciuitatis Bellunenſis, Brixiæ, Parmæ, Lucæ maxima pars detracta eſt à Florentinis, & Venetis fœdere coniunctis,quorum Dux fuit Petrus Rubeus, & Marſilius Frater poſt Petri Mortem, nec bellum quieuit niſi poſt valde acciſam Maſtini ditionem, cui tres ſolæ Ciuitates Verona, Vicentia, & Luca remanſere. Narrat Ioannes Villanius duos hoc Anno fulſiſſe Cometas, alterum ineunte Iunio ſub Vrſa minore, e regione Tauri, indeq; ad Meridiem perrexiſſe, quadrimeſtremq; fuiſſe: alterũ vero ante prioris finem eluxiſſe, & bimeſtrem vitam du iſſe, priorem Aſconis nomine, poſteriorem Roſæ vocat, vt à Philo-

lib.11.c.67

ſo-

ſophis vocatos aſſerit. Bononiæ interim adminiſtrationẽ, & dominium Populus vltro Thadęo Pepulo die 7. Iulij tradidit. Pertinebit ad res Caſenates hæc Bononiæ commutatio, vt nõ multo poſt intelligemus. Sed in Flaminiam Ioannes Ammabutij Pręfectus S. Britij Varaſenſis dioceſis Comes Prouincię, & Comitatus Britonorij, & annexorum in prophanis, & in ſacris pro S. Romana Eccleſia Rector die 14. Octobris venit. Is erat Diplomatis tenor, primum Fauentiam adiuit, ac ibi in diem 28. eiuſdem Menſis conuentum Prouinciæ de more indixit. Quid in conuentu ſtatutum non legi, facile eędem promiſſiones non plene poſtea obſeruatæ interceſſerunt. Mã ſit deinde in eadem Ciuitate: Caſtrum forte nouum ab Ordelafo excitatũ minus tutã, & liberã Meldulenſem ſtationem reddebat. Foroliuij autem die D. Luciæ ſacra ſub Eccleſiæ eiuſdem porticu Petrus, & Baptiſta Capiferrei occiſi fuerunt. Erat tum eius Ciuitatis Prætor Nero Graſſonus Mutinenſis. Tumq; etiam florebat Rainerus Attendus eius Ciuitatis Ciuis, ac magnum ornamentum; Iuriſconſultus inſignis ſiquidẽ fuit, & eius facultatis interpres ad Patauinam Academiam honorario ſexcentorum ſcutorum (ingenti tunc temporis ſtipendio) conductus fuit. Conduxit autem Vbertinus Carrarius, Ciuitatis eius Princeps. Eam enim Ciuitatem Maſtino ſubtractam Vbertino Veneti conceſſerant. Sed ad Cæſenates redeundo Caſalecli caſtrum euerſum, & incolæ diſperſi. Horum Benullus quondam Peppi à Franciſco Ordelafo Cæſenæ Domino licentiam deprecatus obtinuit in Monte Borio locandi ſedes ſuas, & cæterorum Caſaleclienſium, ibiq; Caſtrum condere, & munire ſpondentes omnes ſe in arbitrio eius, & Ciuitatis futuros, obedientiæ fidelitatis iuramento pręſtito: tanta erat Ordelafi potentia, & exiſtimatio, vt multi eius patrocinium, & gratiam quærerent. E quorum numero Caccus, & Vſellus è Rõtagnano Taibi Caſtrum furtim occupauerunt die Auguſti prægredientibus Cicco, & Blaſio exulibus per domum Maffei, qui proditor fuit. Erat Archiepiſcopi Caſtrum, at vſurpatores diffidentes illud poſse ſuis viri-

Ioãnes Vil. l. 11. c. 69.

ANNO. 1238.

ribus tueri, vel vt gratiam Ordelaſi inirent illi Caſtrum die duodecima Nouembris tradidere; neq; ipſe ditiones Archiepiſcopi accipere recuſabat, neq; Archiepiſcopus audebat priſtino infortunio territus hominis ferociam irritare. Hoc eodem Anno 1338. Carrarius narrat Iacobum Thadæi Pepuli Filium cum magna militum manu aduerſus Hoſtaſium Polentanum profectum incendijſq; & populatione in Rauennatem agrum graſſatum eſſe: videturq; in gratiam Calbulenſium factum, qui eiuſdem factionis cum Pepulis Guelfæ ſcilicet ſtudio tenerentur, Polentaniſq; & Ordelafo aduerſabantur à quibus vexabantur, vnde Carrarius idem dicit poſt populationem ad Calbulenſium auxilium ſe contuliſſe. At ſub initio Anni ſequentis 1339. die ſcilicet 12. Ianuarij Franciſcus idem Ordelafus auctus fuit Arce Ciuitatis Montis Leonis, quam ei ceſſit Ninus Petrelanus, qui vna cum patre quadraginta ãnos eam obtinuerat; at cum Nicolaus Friderici olim Vrbini Comitis illegitimus Filius nocte furtim Ciuitatem occupaſſet, arctaq; obſidione premeret Arcem, & Ninũ in ea incluſum, hic omni annona deſtiturus Arcem tradidit Ordelafo: is tamen Nolfo Comiti Ferretrano aſſignauit, vel ne ſe in longinquam cuſtodiam implicaret, uireſq; ſuas ſpargeret, vel vt eo beneficio Nolfum eiuſdem factionis deuinciret. Facile enim prouidebat homo ſagax protrito quaſi imperio in Prouincia Pontificio facile res ad priſtina factionũ diſſidia redituras, vt etiã contigit: forte etiam prurientibus iam inter Manfredos, & Ordelafum odijs, & imminente bello, maluit captare beneficio Feretranorum animos, quam offenſione alienare. Diſſenſionis autẽ inter Manfredos, & Ordelafum hęc fuit occaſio. Pręter enim vicinitatem, quæ plerunq; ob fines eſt odij ſeminariũ Franciſcus Calbulenſes oderat, inſidiaſq; præſertim Caſtrocario ſtruxerat cuius deſiderio flagrabat. At Fulcherius Calbulus etiam ſi Franciſci auũculus, & etiã ſi pax inter eos conueniſſet; tamen Caſtrocarium potius Franciſco Manfredo Fauẽtiæ Domino vendidit, quam Nepoti infenſus ei (arbitror) tum ob præcedentem ſimultatem tum ob factionem, tum quod hoſti-

ſtilis animus in Ordelafo aduerſus Calbulorum Familiam, ex ijs, quæ aduerſus Paulutium, & aduerſus Saſſinatem Epiſcopum eius fratrem fecerat, elucebat. At Caſtrocarij venditio alij, quam ſibi facta animũ Ordelafi valde pupugit; vnde homo acerbus facile in vltionem erupit: præuidit autẽ Calbulus futurum bellum, & Manfredorum præſidio ſe munuit, nec ſolo: ſed Rector pro Eccleſia, qui Fauentiæ morabatur, & opẽ tulit, & eius opera Bononienſes quorum Princeps Tadæus ſe deuotum Pontifici profitebatur, auxilia miſere, vnaq; cum illis Imolenſes. Ordelafus iam Calbuli Oppidum obſidebat, cum copijs nedum Foroliuienſibus, ſed etiam Cæſenatibus, & auxilijs Malateſtæ, & Polentanorum, ad quam obſidionem ſoluendam exercitus contrarius perrexit, ibiq; ſtructis aciebus magna pugna, & acerrimum certamen: vicit tamen iuſtitia cauſæ; expulſus itaq; Ordelafus, & multi eius Militum occiſi, aliqui capti, inter quos Parcitadinus Parcitatus à Clemẽtino recenſetur, ſed ſub Anno 1338. in vita Malateſtæ Vaſta familiam. At Ioannes Villanius ſub Anno hoc 1333. refert, cuius hęc eſt narratio latina reddita. *Eodem Anno menſe Septembris, cum gens Præfecti Foroliuij Calbulum obſideret; Præfectus Fauentiæ cum Copijs Bononienſibus alijſq; eiuſdem partis ex obſidione victos, & fugatos expulit.* Subiungit poſtea pacem factam, ex qua amplius, qui bellauerunt conſpicitur. *Poſteaq; Octobri procurantibus Florentinis de pace inter Regulos, & Reſpublicas Flaminiæ actum eſt, ex altera parte erant Foroliuienſes, Cæſenates, Malateſta Arimini, & Polentani Rauennæ inter ſe etiam ſi alij Guelfi, alij Ghibellini eſſent fœderati: ex altera parte Fauentia, Imola, Comites Guidij, & alij eorum aſſeclæ per q; Sindicos, & Oratores rem totam arbitrio Florentinorum ſubiecere. In Priorum ergo Palatio decretum pronunciatum, & ſe mutuo in ore oſculati pacem fecere.* Vt conſtet etiam Imolenſes fauiſſe Calbulis, & Ariminenſes, Rauennateſq; cum Cęſenatibus Ordelafo. Anno ſequente 1340. Ludouicus Bauarus, in Italiã redijt, & licet non ſit Tridentum tranſgreſſus magnæ tamen commutationis in Italia, & in Flaminia noſtra originem pręſti-

Ioãnes Vil. l. 11. c. 102.

ANNO. 1340.

ſtitit. Cum enim aduentus eius Italicis innotuit, qui etiam in vlteriore Italia expectabatur multi Principes, & Oratores ad eum confluxere, adeo vt Florentini etiam ad ipſum Oratores miſerint. Is ergo vt animos Principum etiam ditionis Eccleſiaſticæ demereret Vicarios Imperiales, adeoq; beneficiario iure dominos declarauit, earum Ciuitatũ, quas iure iniuria ve vſurpauerant. Malateſtam, & Galeotum fratres ſuadente Maſtino, cum quo rurſus conuenerant Arimini, Piſauri, & Fani: Vrbini Antonium Ferretranum, at Nolfum, & Galaſſum itidem Feretranos Montefeltrij, ac Callienſis Ciuitatis: Camertium Gentilem Varanum, Rauennæ, & Ceruiæ Polentanos; Fauentiæ Ioannem Manfredum. Hoc Imperatoris facto commotus Pontifex decreuit ipſe quoq; vſurpatoribus iiſdem Ciuitatatum, eas beneficiario iure tradere, vt beneficio ſuo eas poſſiderent agnoſcerentq; adeo ſupremum in Sũmo ipſo Pontifice dominium, ſeq; eius vt dicunt Feudatarios eſſe. Hinc cum Bononienses Tadæum Pepulum Dominum creaſſent, eaq; de cauſa Tadæũ anathemati; Bononiam iuterdicto ſubijeciſſet; hoc tandem Anno mitiore conſilio vſus Beltraminum Parauicinum Mediolanenſem Nouocomi Epiſcopum, cum pleno mandato miſit, qui reuerenter à Tadęo, & Ciuitate ſuſceptus cũ repetijſſet à Tadęo Ciuitatis dominiũ nomine Põtificis, illudq; vltro obtinuiſſet poſtquã 8. dies illud ipſe retinuit, exercuitq; Thadęo reſtituit, Vicariumq; Pontificiũ cõſtituit. Eodẽ iure, ac nomine Ferraria Eſtenſibus conceſſa annuo cẽſu decem millium aureorum præſcripto. Aduentus Bauari antiquam Factionum rabiem excitauit. Hinc fædus inter Vicecomites Mediolani Principes Philippinum, & Guidonem Gonſaghios Mantuæ, Vbertinũ Carrariũ Padueę, Frãciſcum Ordelaſum Foroliuij, & Cæſenę, & Piſanos, qui ſcilicet omnes Ghibellini erant. At contra Fæderati fuere Maſtinus Scaliger, Marchiones Eſtenſes, Tadæus Pepulus, Polẽtani, & Malateſtij Ariminenſes, Lippus Alidoſius Imolę, & Franciſcus Manfredus Fauentiæ, nec non Florentini. Priores ſibi iunxerant Germanos milites ſub duce Gernerio, quo-

rum

rum multitudo militiã ad rapinas, & quæſtũ exercens nomine magnæ ſocietatis vocabatur. contrariorum eiuſmodi fæderum contraria facta non multo poſt errupere. exules Bononienſes, quorum caput Brandoliſius Gozadinus Ghibellinorum fædere fretus in Bononiam mouit, at irrito conatu: ſi Ioannem Villanium ſequamur, poſterius fermè biennio fuit fædus contractum. Franciſcus interim Ordelafus in eum Pontificis contẽptũ deuenit, vt nõ cõtẽtus vſurpatione Foroliuij, & Cæſenæ, & aliorum locorum cenſum etiam annuum denegauerit, propterea Pontifex excommunicationis Franciſcum, & Foroliuium interdicti cenſura perculit. Cæſenæ nulla ibi mentio, ipſa ſcilicet ſoluit, nec forte tantum ſibi ſumebat in ea Ordelafus, vt impediret, aut potius cum hanc Ciuitatem regeret Cia (vt eam vocabant) Franciſci Vxor mulier pia permiſit inconſultò etiam Marito ſolutionem ne tanto magis exaſperatus Pontifex ipſam, & Ciuitatem eccleſiaſticis pœnis innodaret. Anno eodem erat Prouinciæ Rector Epiſcopus Imolæ, qui anno ſequenti obijt, in eiuſq; locum ſuffectus Petrucinus fuit Vercellenſis Epiſcopus. Cum iam ebullirent partes Tadæus Pepulus Anno 1341. magno comparato exercitu Franciſco Ordelafo arma intulit: in pace per Florentinos non fuere comprehenſi; cum tamen veriſimile ſit eorum copias maiores in comparato exercitu fuiſſe, maiuſq; damnum ab illis Ordelafi copijs irrogatum, quocirca ne pace quidem iniuria reſtincta erat. Ordelafus itaq; iniuriæ impatiens multa iracundiæ ſuæ argumenta edidit, & dictis, & factis, quibus commotus Tadæus eius conatus præuenit: rem totam verbis antiqui eiuſdem Chronici enarrare placet. *Anno Domini 1341. indict. 9. tempore D. Benedicti 12. Papæ die 13. Iulij Gens magna equitũ, & Peditum D. Thadæi de Pepulis de Bononia, & D. Albertini* (an potius Vbertini?) *de Carraria, ac etiam Marchionum de Ferraria venit in comitatum Foroliuij, ac ibi ſtetit per tres dies, die vero 15. dicti Menſis tota illa gens venit Cæſenam, & violenter Burgũ Trohæ foris acceperunt, poſtque immediate per palatam Trohæ intus introiuerunt domos Sampiroli Furnarij, & aliorum vicinorum*

Chronicon.

Comes Prouinciæ Epiſ. Imolenſis.

Comes Prouinciæ Epiſ. Vercellenſis

rum, & ibi per magnam horam cum Caſenatibus præliati fuere, tandem de Ciuitate expulſi fuerunt, equis, & hominibus pſorum in eſſis, & captis remanentibus ibidem. Exercitum autem receſſiſſe poſt populatos agros reſtat, vt nos ipſi interpretemur, noſtri ſcilicet, & Foroliuienſis impares ſe crediderunt, qui aperto Marte cum eo exercitu confligerent. At ex noſtratibus quibuſdam monimentis penitior cauſa elicitur Thadæi Pepuli in Ciuitatem Cæſenæ ſatis remotam motus. Acciaiolus Epiſcopus tyrannidem Ordelaſi in ſibi commiſſum Populum ægre ferens tentauit depulſo homine Pontificio imperio, & Eccleſiaſticæ parti Ciuitatem rurſus aggregare; tectis opus erat conſilijs aduerſus tyrannum ferocem, & perſpicacẽ rem ergo ſummo aſtu tractans per fidos internuncios tentauit Ghellum Caleſidium tum exulem, quem cum prorſus animatum repererit, & multis clientelis ſubnixum Comiti, pro Pontifice Prouinciæ rem indicauit, nec eſſe alias uires tantò negocio pares, quam Thadęi Pepuli, & Marchionis Eſtenſis qui & ſtudio partium, & recenti beneficio Pontifici obſtricti erant, qui ſollicitati à Pontificijs, & forte à Pontifice ipſo coegere exercitum, accerſitis etiam Albertini Carrarij pro fœdere, & factione copijs, qui exercitus diſſimulato cõſilio in Foroliuiũ, eiuſq; agrum fecit impetum, at ibi coniunctis Caleſidio, & aſſeclis, ſperandoq; ab occultis Guelfis pręſente exercitu, tumultum excitatum iri improuiſus noctu in Suburbium, deinde in Ciuitatem penetrauit, at repulſus, aliquibus occiſis, aliquibus captis fuit: inter captos fuit Ghellus, qui in foro publicè capite multatus fuit. Epiſcopus autem conſpiratione detecta ab Ordelaſo de Sede ac Ciuitate deturbatus eſt. Hęc ita deducta ſint. At certum eſt magnam poſt hæc ſocietatem Romaniam, Flaminiamue noſtram vexaſſe Anno enim milleſimo trigẽteſimo quadragẽſimo ſecũdo huc cõceſſit: eius principiũ, ac iter ita Ioannes Villanius enarrat. Poſtquam inter Gualterium Athenarum Ducem, & Florentiæ Tyrannum, & Piſanos pax facta eſt, Germani milites à Piſanis dimiſſi inter ſe conuenere, & ſub Duce Gernerio in iuſtum exercitum congre-

gregati verſus Flaminiam, vt Malateſtam vlciſcerentur, qui contra illos pro Florentinis pugnauerat viam iniere multis etiam alijs militibus in itinere aucti. Hæc Villanius, ſed his adiungamus, quę Vizanus ſcribit, cum Ordelafo, & Vicecomitibus, & Carrario, & Gonſaghio coniunctos federe Piſanos, atq; a fęderatis magnæ ſocietatis Ducem in Romandiola declaratum Ordelaſum. Propius ad veritatem accedemus ſi dixerimus Piſanos ipſos ſuaſiſſe Gernerio, & germanis in Romaniam venire contra Malateſtam, & alios Guelfos pro Ghibellinis fęderatis militando, à quibus ſtipendio alentur vnàq; populatione, & direptione inimicorum, & abundanter viuent, & inſuper præda dicescēt; nec Ordelafus (arbitror) ceſſauit addere hortamenta, & illicias, quouſq; ad Malateſtæ damna induxit. Iam ergo ſtudio partium Ordelafus, & Malateſta facti inimici, & cum Malateſta Polentani ſentiebant, & Eſtenſes, & Tadęus Pepulus: Societas ergo magna in Ariminenſem agrum die ſeptima Menſis Octobris 1342. venit, primaq; nocte ad D. Iuſtinæ conſedit diripiendo ſcilicet omnia, & vaſtando, inde Gatteum adiuit, demum territorium Arimini diebus viginti nouem oppreſſit. Longe lateq; vaſtitatem inferendo. Huc vſque de magnę Societatis factis conſentiūt Scriptores Cæſenates, Ariminenſes, & Rauennates, at in ſequentibus magna diſſenſio. Noſtri dicunt Cæſenam veniſſe die ſeptima Nouembris, & ad diem vſq; nonam Menſis Decēbris in Suburbijs ſtratæ foris S. Zenonis, & Caſæ Roſatæ moratam, indeq; die nona Decembris iterum in territorium Arimini profectam: octo tamen equitum eorum alas Cæſenæ ad eius ſtipendia remanſiſſe; id Ordelafo à Gernerio poſcente: vt hinc coniectemus eandem Societatem, vt amicam Cæſenæ reſediſſe. At Ariminenſes rurſus, vt adhuc inimicos vexaſſe. verum hæc ita coniectamus, ſed quę dicunt Chronica noſtra ſunt: Veniſſe poſtea die ſeptima Menſis Februarij Cæſenam apudq; Rōtæ Caſtrū vna tantū nocte māſiſſe, & ſtatim receſſiſſe, ſed quo iuerit nihil dicit, neq; amplius de ea quicquā loquitur, at Ariminēſes ſcribūt poſt māſionē dierū 29. in Ariminēſi

di-

ditione nõ amplius illuc redijſſe, indeq; receſſiſſe, quod intellexerint ſub Ioannis Pepuli, & Giberti Foliani ductu magnas aduerſus ſe copias ad Malateſtam tuendum venire: aduerſus itaq; eos, qui prope Foroliuium erant, contendere attamen cum audirent hoſtes audaciter accedere, ſolo quaſi timore fugatos Cæſenam reuerſos eſſe, ibiq; per menſem moratos eſſe, ex quo loco cum diſceſſere in Apennini tranſitum magnũ à Florentinis damnum accepiſſe, & tandem in Mutinenſem ditionem conceſſiſſe. At Florentinus Hiſtoricus, qui diuiſos dicit à Regulis Flaminiæ noſtræ, & vniuerſitatibus diuerſis conductos, nullam cladem à Florentinis accepiſſe memorat.

Ioa: Villan. L. 12. c. 8.

Carrarius.

At Rauennates volunt ſexta die Decembris magnam ſocietatem à Ghibellinis ad fœderatos Guelfos ſpe maioris emolumẽtis traductam, locatamq; idcircò à Polentanis, & Malateſta Ceruiæ, ibiq; manu Malateſtæ cum receperit ſexaginta millia librarum Bononiam iuiſſe, indeq; Mutinã, & Coregium, eoq; & finitimis locis direptis locuples factus Gernerius in Germaniam abijt ſocietaſq; Duce deſtituta diſperſa euanuit: at Vizanus non ſecus, atq; Carrarius abductum à Ghibellinis ad Guelfos Gernerium cum ſocietate eius aſſerit, at licet amicus factus tamen principio Anni 1340. Bononiæ agrum illac tranſiens fœde diripuiſſe, at cum per Ciuitatem Ferrariæ tranſiret, ibi à Marchione captum, ad Maſtinum Scaligerum miſsũ fuiſſe à quo aliquandiu poſt carcere liberatum: at interim ſocietatẽ Acephalam factam ſolutam eſſe. Ego in tanta varietate Chronologi noſtri coæui narrationẽ ſuſcipio. Poſtquã iterũ in Ariminẽſi agro per menſẽ morata fuit ad Caſtrũ Rontã veniſſe, ibi vnica nocte moratam. Facile autem credo eius ab Ariminenſi agro diſceſsum pæcunia à Malateſta redemptũ, immo, & cæteros fœderatos contribuiſse ſtipendium ne ſuas ditiones vexaret, quam tamen pactionem barbaries teſtante Vizano non ſeruauit; in Lombardia, etiam vaſtitatem intuliſse, quam memorat Carrarius, at non captum ab Eſtenſibus, ſed auro onuſtum vale dixiſse Italiæ inſalutatoq; exercitu domum redijſse. Exercitum vero abſq; Duce relictum in partes

tes multas diuiſum, alios bello feſſos penates repetijſſe, alios variorum Principum, aut Ciuitatum ſtipendijs ſe ſe accomodaſſe. Certum eſt ſocietatis eiuſmodi non amplius mentionē factam. Exemplo tamen fuit illis, quæ ſequentibus annis plures extitere. At ad Annum 1342. redeundo. Obijt eo Anno Benedictus Prontifex permagnæ integritatis die 7. Menſis Aprilis, cui ſucceſſit Clemens Sextus die ſeptima Menſis Maij eiuſdem anni, quo fuit Prouinciæ huius Comes, & Rector Aimericus, alij Aimericonem, alij Aimengonem dicunt, cum quo fœdus percuſſere Malateſta, Hoſtaſius Polentanus, Ioannes Manfredus Fauentiæ Dominus, Ricciardus Alidoſius Imolæ Regulus, Bertolatius Mainardus Britonorij, Marchiones Eſtens, Tadæus Pepulus, & Maſtinus Scaligerus aduerſus Vicecomitem, cum quo Franciſcus Ordelafus iunctus erat: cum itaq; vnus à cæteris Prouinciæ dinaſtis, & a Comite ipſo diſſideret contumaci, & irrefracto in Pontificium Imperium animo erat, & Comiti inuiſus, & cæteris infenſus, iāq; in Pontificia excommunicatione magno ſpretu perſeuerabat, vnde Aimerico, vel Aimingo ex auxilijs Eſtēſiū, Pepoli, Imolenſium, Fauentinorumq: & Polentanorum validum exercitum contraxit in Cæſenateſq: mouit; forte Guelfi exules ſpem aliquam ſeditionis appropinquantibus magnis copijs dederant Comiti, vel in vltionem rebellionis ipſe tendebat. Præterea capta Cæſena ex ea parte obnoxius armis Malateſtiorū fuiſſet, & ſolum relictum Foroliuium (Forum Popilij ſpernebatur) Facile vt olim tempore Cardinalis Bertrandi opprimi poſſe credebatur. Primus ergo inſultus ommiſſo Foroliuio in Cæſenam fuit Anno 1344. die 28. Octobris DD. Simoni, & Iudæ Sacra hora tertia, cum Suburbium Articlinorum inuaſit exercitus: at non territi tanto exercitu Ciues occurrere forti animo, atq: fortibus factis, adeo vt aggreſſores multis ſuorum interfectis prope fugati Taipanum Territorij Cæſenatis villā petierint, ibiq: dies decē manſere, facile vt vulnerati curarētur, ob numerū Copiarū Comitis inter munimenta permanſere Cæſenates comprimentibus, qui pro Ordelafo

Clemens 6. Pontifex.

Rubeus ſub anno 1344.

ANNO. 1344.

Chronic. & Rubeus.

re-

regebant: auidum facile proſequendi victoriam Populum no luerunt aperti belli cum tanto exercitu ſubire aleam. Velitationibus aliquibus,& coercitum a fuſa populationem hoſtem, & populari ardori ſatisfactum, exercitus inde Pontificius eſt Foroliuienſem agrum,reuertens Fauentiam,hoſtilem in modũ late populatus verum Foroliuienſes ab ipſo Ordelafo ducti fuſos ad diripiendũ milites non leui damno affecere. Breui ſermone rem ennarrat Rubeus. *Sed Armingo (* inquit) *copias interea dum nihil agitur pro Eſtenſibus Caſenam admouit, inde mẽſe Nouembri traduxit Forliuium vaſtato agro, verum antequam Fauentiam peruenirent à Foroliuienſibus funduntur, quod & à Caſenatibus etiam illis contigerat.* Certe Populi ſuapte natura bellaces ſub Principe belligero, & vndiq; hoſtibus cincto non niſi arma tractabant. Depulſo Epiſcopo Acciaiolo, vel mortuo, vel ad aliam Eccleſiã traducto ſucceſſit Bernardinus Martellinus Florentinus Auguſtinianæ familiæ Alumnus, ac Sacerdos, Theologuſq; de cuius vita, atq; in Epiſcopatu functionibus nihil legi. Mortem autem eius fuiſſe Anno 1348. die 28. Iulij ex inſcriptione in eius monumento non ſubteraneo, ſed ſuſpenſo poſita intelligimus. Erat monumentum in Eccleſia D. Auguſtini marmoreum, cum hoc adſcripto epitaphio (nunc amplius non adeſt.) in muro prope Turrim nolarem huius tenoris. CIↃ. CCC. XXXXVIIJ. *die vigeſima octaua Iulij obijt venerabilis in Chriſto Dominus Frater Bernardinus de Martellinis de Florentia Diuina miſeratione Caſenatenſis Epiſcopus Ordinis Fratrum Eremitarum Diui Auguſtini eſt hic intro tumulatus, Spiritus autem, &c.* At ad ſeriem Annorum reuertendo. Quieuit deinceps Comes Prouinciæ, nec Ordelaſum amplius armis vexauit: is vero cenſuris ſpretis in ſua contumacia aduerſus Eccleſiam permanſit, vnde pro Hæretico, poſtea habitum,& declaratum intelligemus. Malateſtij,& Polentani inter ſe fœderati Marchionibus Eſtenſibus, & Pepulo amici pariter Manfredi, & Alidoſij, & Bertolatius, Mainardus Britonorij Dominus hi omnes cum Armingone Mutinę conuenere, vbi ſcilicet profeſſi omnes partes Eccleſiaſticas; iamq; Ponti-

ſub Anno 1344.

fex

ſex plenam poteſtatem Americo Cardinali S. Martini in Mõte conceſſerat, qui eandẽ Armingoni Comiti, & Rectori Prouinciæ ſubdelegarat, exoluendi e cenſuris Polentanum, & Ciuitates indictis pro defectione à Pontifice quocirca ex inde, vt Pontificiarium partium habiti, & aduerſus Ghibellinos fædus iniuere. Erant autẽ Ghibellini, tum præſertim Luchinus Vicecomes Mediolani Princeps; Aloyſius Gonſaghius Mantuę Dominus. Marchio Eſtenſis, ſcilicet Opizo ſuis copijs, & fæderatorum auxilijs fultus Parmam adiuit, quam ab Azone Corrigienſi emerat, quod cum ſummopere Luchino Vicecomiti diſplicuiſſet per Aloiſium Gonſaghium tranſmiſſis ipſe tacite copijs inſidias redeuntibus Parma, Ferrariam ſtruxit, primamq; aciem, quæ longiſſime aliam, & numeroſiorem præcedebat, oppreſſit, multis occiſis, plurimis captis, & reliquis fugatis, quorum cum aliqui ad ſequentem aciem aufugerint, acceptumq; damnum, & inſidias paratas indicauerint tota ea pars pedem cito retulit, & Opizo cum Hoſtaſio, Polentano, & Malateſta Parmam repetijt. Clades hęc die 24. Decembris eiuſdem Anni 1345. accidit: petiere poſtea Ferrariam, & inde domum rediere. Sequenti rurſus Anno ijdem fæderati conuenere copijſq; coactis Regienſem agrũ aduerſus Gonſaghiũ, & Vicecomitem vexauere, tamen quieuere arma, & cum Tadæus Pepulus magnum aduerſus ſe bellũ timeret, timor inanis euaſit. Ita res hoc Anno ſe habuit, Guelfi fæderati in Lombardiã aduerſus Ghibellinos contendere, at ſequenti cuncta amica, nam Opizo, & Hoſtaſius ad tollendos e Sacro fonte gemellos Luchini filios inuitati ſunt, qui comiter nedum ſed ſplendide accepti munus illud Regia munificẽtia expedierũt, ad integrandam autem amicitiam Opizo Luchino Parmam dono dedit, quod egregium munus munere ipſe ſexaginta millium aureorum rependit: in regreſſu Hoſtaſius ex carbonum accenſorum vapore prope extinctus eſt: ignis enim in cubiculo eius ad temperandum hiems rigorem accenſus eſt, & licet vires poſtea reſumpſerit, tamen contracta noxa non funditus extirpata eſt vnde Rauennam demum reuerſus die 14. Nouembris

Carrarius.

ANNO. 1345.

bris Anno eodem obijt. Hæc ideo ſcripſi vt cauſa quietis Or delafi & noſtræ ab armis conſtet, neq; Comes Armerigo ſemel fractus auſus eſt inferre arma, neq; finitimi principes alior ſum verſi aliquid mouerunt. At Anno ſequenti domeſticum diſſidium, ac internecinum bellum inter ſe Polentanorum multo magis à laceſſendo Ordelafum auerterunt. Hoſtaſius reliquit tres filios Bernardinum, Pandulfum, Lambertum, quorũ Bernardinus ætate maior Rauennæ dominus fuit renunciatus, Pandulfus Ceruiæ, at Lambertus natu minimus, abſq: vlla ditione remanſit. Erant Ceruiæ ſimul Pandulfus, & Lambertus, qui conuenerunt Bernardinum occidere, atq; tum Pandulfum in Rauennate imperium tranſire, & Ceruienſe Lamberto relinquere. Erat iam Annus 1347. cum ſimulato caſu Lamberti ex equo ipſumq; iam iacere moribundum exciuerũt Rauẽna Bernardinũ: accurrit credulus Frater, at captus, eſt & in Arcta cuſtodia poſitus. Tũ Rauennã repente Pandulfus profectus, & noua fraude ĩgreſſus publicata morte ipſius Ber nardini dominatũ cępit. Re intellecta Malateſta aduolauit, eius enim intererat vnitam perſeuerare eam ditionem, quæ ipſi amica erat. Conciliauit tandem Fratres, vt omnes pariter regerent, & imperarent, ſed breuis concordia fuit, nam Bernardinus ſimulando ſibi à Fratribus inſidias vtrumq; capi iuſſit, atq; in Arcẽ Ceruiæ cuſtodiendos amãdauit, vbi etiã breui tẽpore mortui ſunt, adeoq; Bernardinus ſolus vniuerſæ ditionis Paternæ Dominus extitit, quibus turbis effectum eſt, vt quies Ordelafi, & noſtra imperturbata perſeuerauerit. At Fauentiæ non leuis ſeditio. Hæc vero fuit origo. Clemens Sextus cum intelligeret ditionem Pontificiam in Romandiola noſtra immo, & Bononiæ ſpecie potius quadam, quam re retineri, opuſq; ideo eſſe ad Prouinciam recuperãdam milite, & armis. Amoto Arningone miſit Aſtorgium Durafortium, cui Pontifex Nepotem, aliqui dicunt Filiam in matrimonium iunxerat. Cupiduſq; ideo extollendi diuitijs, & honoribus hominem Prouinciam Flaminiam regendam tradidit, ſed quod vxoratus eſſet profanis tantum illum negotijs: Sacris vero Stepha-

ANNO. 1347.

num

num Fauentinum Epiſcopum prę fecit. Ita ergo iuriſdictione diuiſa Aſtorgius cum in mandatis haberet, (vt conijcere licet) a Pontifice integrum Pontifici in Prouinciam imperium aſſerere, venit etiam paratior ab armis: ſedes erat pontificiæ curiæ generalis in Prouincia Fauentia, quo etiam recta iuit, & humaniter acceptus fuit, ſed cum ſtatim totam ſibi iuriſdictionem ſumeret, Ioannes Manfredus, eouſq; Dominus primo repugnare, deinde cedere coactus Fauentia abire maluit, cumq; in eum propenſi eſſent, qui Bagnacaballum cuſtodiebant illuc profectus Oppidum occupauit ac munire aggreſſus eſt: verum Aſtorgius primum Guillelmum Ioannis Fratrem cępit interminatuſq; Ioanni, niſi Caſtrum redderet pacateq; Fauentiam reuerteretur capite multaturum Guillelmum. Iam interminationis executionem mandauerat, cum Ioannes non paruiſſet, ſed Fauentinorũ preces, & iuuenis innocentia dimouit à Propoſito Comitem, qui eũ etiã liberauit, verum ad obſidendum Bagnacaballũ confeſtim profectus magnis copijs Caſtrum cinxit, cum itaq; Ioannes, neq; opere, neq: prę ſidio, neq: comeatu ſatis locum munitum ad diuturnam tolerandam obſidionẽ noſſet inſtituta negotiatione conuenit tandem cum Comite, vt Caſtrum redderet, ipſe vero cum ſuis in gratiam reciperetur, & cum decore niſi cum imperio poſſet Fauentiæ manere, quæ omnia facta ſunt. Eodem Anno per Flaminiam Romandiolamq; magna cum militum manu inceſſit Ludouicus Vngariæ Rex pergens in Neapolitanum Regnum, vt mortem Regis Andreæ Fratris ſuſpendio, dolo, vt dicitur Vxoris necati vlciſceretur; multoq; cum honore exceptus fuit primum ab Opizone Eſtenſi Mutinæ, deinde Bononiæ à Tadæo Pepulo in ſingulis locis cum ſplendido occurſu. Franciſcus Ordelafus ad Fauentiæ confinia cum militari comitatu trecentorum equitũ, quingentorum peditum occurrit, Foroliuiumq; deductum magnificè hoſpitatus eſt prid. Id. Decembris, Rex autem honoris ergo Franciſcum ipſum, & Ioannem, ac Ludouicum Ordelafos eius Filios equeſtri dignitate ornauit; proſequutus eſt Regem Ordelafus Cęſenam, vbi per noctem in Caſtro lauto

epulo acceptus, eſt commoratus. Inde in Apuliam perrexit. Fuit hoc eodem Anno annonæ omnis magna caritas, quæ plerunque eſt peſtis prodromus: tum certe fuit illius, quæ ſequenti Anno vniuerſam fenne Italiam vaſtauit: legimus in aliquo noſtrate manuſcripto magna cura eiuſmodi indigentiæ fuiſſe à Ciuitate noſtra prouiſum. Hoc Anno Nicolaus Canalis Archiepiſcopatum Rauennatem ad Patrenſem Eccleſiam promotus reliquit, ad quem Pontifex extulit Fortanerium Vaſelli prius Serafici Ordinis Generalem Miniſtrum. Anno hoc milleſimo trigenteſimo quadrageſimo ſeptimo obijt demum Ludonicus Bauarus Imperator à Pontificibus refutatus: Anno autem præcedenti in ſchiſmate electus fueras Carolus Quartus, cuius electio probata eſt Pontifici, & Anno poſt octauo inſignia Auguſta ab Innocentio Sexto per Cardinales Oſtienſem, & Sancti Clementis vt Legatos Romæ in Diui Petri ſuſcepit. Franciſcus deinceps Ordelafus Ludouicum Regem non multos poſt dies ſcilicet quinta Februarij eſt proſequutus, integrumq; menſem in eius militia fuit: at Aſtorgius, qui ipſum præſertim ad uerſus Pontificias partes contumacem eſſe nouerat capta abſentiҿ eius occaſione infenſo Exercitu agrum Foroliuienſem vaſtauit vſque ad Ciuitatis portas excurrens. Damna ſtatim fuere per ſollicitos Tabellarios Franciſco ſignificata, qui Neapoli erat felicis Regis victoriæ ſocius: oſtenſis is Regi literis redeundi veniam petijt, & obtinuit: die itaque vigeſima quarta Martij Cæſenam redijt, inde Foroliuium arma in Aſtorgium parans abijt; verum cum Aſtorgius forte contentum ſe ſolutione cenſus, euſque denegati oſtenderet, Franciſcuſq; illum ſoluerit redimens ita ſe à bello, quod incerti exitus futurum erat, & certe multo maioris impendij, pax confeſtim facta eſt, Aſtorgius enim res maiores animo voluens pacem inijt. Mortuus erat Anno præcedente Thadæus Pepulus Bononiæ Pontificius Vicarius, hoc eſt beneficiarius Princeps. Senatus autem, & Populare comitium paternum Im-

Archiepiſcopus Rauēnæ.

Chronicon.

Imperium Ioanni, & Iacobo Thadæi Filijs tradidere. Aſtorgius ad eam occupandam aſpirabat eo forte obtentu, quod Patri, non Filijs tradita fuerit adminiſtratio, & iuriſditio, vel quod non prius petita fuerit, à Pontifice confirmatio. At ſæuiſſima peſtis, quæ eo Anno Italiam inuaſit, & miſere vexauit ſuſpendit arma. Fuit hæc illa lues, quæ in initio Decameronis à Boccatio deſcribitur, an pingitur? Deſcribit eandem Mattæus Villanius in principio Hiſtoriæ ſuæ Florentinæ; eandem deſcribit, & medicoteros Guido Cauliacus in Chirurgico opere. Maxima omnium quotcunq; ab Orbe condito fuerunt, habetur: vniuerſam enim Terram, ſaltem tum cognitam ſubinde peragrauit ab Eois Regionibus initio facto: orta eſt Anno milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſexto in illis Orientis partibus, & inde in totam Aſiam ſe fudit. Anno ſequenti Aſia relicta in Aphricam tranſiuit, atque vſque ad Occidentalem eius partem percurrit Inſulas etiam interecti inter Aphricam, & Europam Maris funeſtas reddendo. Europam deinde occupauit in eam Anno 1348. tranſmittens. Auenione, & ĩ finitima Regione Menſe Ianuarij incæpit, ſeptemq; menſes perſeuerauit in Italiam aliquanto leuior eodẽ tamen Anno peruenit in infectis partibus quinos menſes ducendo, ſi Mattæo Villanio credamus, qui dicit Florentię ortam initio Aprilis, & vſq; ad principium Septembris perduraſſe, at in Flaminia ex Chronici noſtri aſſertione Iunij Menſe orta eſt, & vſq; ad Sanctiſſimũ Chriſti Natalem, quaſi permanſit, vt amplius quam quinq; menſes virus ſuum hic effuderit: non etiam Borealioribus populis pepercit. Anno enim 1349. Britãnos Hiberniam Septentrionaleq; litus Galliæ infecit, & ſequente Anno milleſimo trigenteſimo qinquageſimo Germanos, Panonios, Danos, Gothos, & reliquũ tractum Aquilonarem oppreſſit, aliquanto tamen lenius, quã Auſtralem vexauerat. Sæuiente ergo in Flaminia peſte Aſtorgius vel ad morbum horribilem declinandum, vel ad ſtatum ditionis in Italia Pontificiæ clarius Pontifici repræſentandum

Vizauus

Tract. 2. Diff. 2. cap. 5.

Guido Cauliacus.

Clemẽtinus idem.

Aue-

Auenionem conceſſit, interim relicto, qui vices ſuas ſuſtineret, homine tanto honori non apto, nec pari, cum præſertim reliquiſſet ipſe Fauentiam perturbatam, cuius is perturbationis imprudenti cõſilio occaſionem dederat. nemo diſtinctius rem totam Mattæo Villanio deſcribit, cũ itaq; ipſe ſequar. Aſtorgius ergo ad Paſchatis ſolemnitatem hilariter celebrandam Ioannem Manfredum, cum multa Fauentiæ nobilitate lauto conuiuio excepit, ibi inter pateras conuiuis caleſcentibus Ioannes Manfredus indicauit Epiſcopum Ciuitatis eſſe Familiæ ſuæ iure quodam patronatus obligatum ſingulis Annis in die Paſchatis Galinam cum duodecim pullis mittere, & niſi miſerit, licere ſibi, & ſuis ex Epiſcopi coquina dapes, quotcunque ibi eſſent vi etiam armata, & effractis illuc portis irrumpendo tollere, ac exportare ſi ſibi Comes id ipſe permittat ius mox ſuum exerciturum imprudenti petitioni (nam Epiſcopus obligationi ſuæ ſatisfacerat) imprudentior aſſenſus Comitis acceſſit. Miſit ergo Ioannes qui ſuis ſecures ſumere iuberet, & ſecum in Epiſcopium ad depopulandam culinam duceret. At nuncius cum ſolum ſecures ſumere iuberet, elataq; id voce multi cum ſecuribus, alia arma cæperunt ignari quid faciendũ eſſet: ex copia vero familiarium Manfredorum, quæ magna erat armis ſumptis magnus tumultus excitatus, ex quo commoti milites Comitis, quibus ob antiquam potentiam ſuſpectus iure poterat eſſe Manfredus impetum in turbam eam armatam fecerunt, ſtrepitu certantium audito Comes Franciſcum à Valle Familiarem admodum Manfredi, qui ei occurrit ad ſuos miſit, quibus iuberet nomine ſuo vnà, & indigenis, ne amplius pugnarent. Is inermis illuc profectus etiã ſi iuſſa Comitis teſtaretur ſuſpicionem Gallorum militum auxit, qui nouerant eius intimam cum Manfredo familiaritatem, vnde in eum conuerſi ipſum cum tribus alijs Ioannis amicis occiderunt: ægre admodum tulit carorum mortem Manfredus interpretatus id in magnum ſui contemptum accidiſſe, qui inde etiam cognouit, qui eſſent militum aduerſus ſe animi, vnde cum priſtino amiſſę dominationis dolori nouus

is

is iniuriæ ſenſus acceſſerit tentare decreuit Comitis ab ea Ciuitate expulſionem, & priſtini Principatus recuperationē. At egregie vultu dolorem, & odium texit, ac diſſimulauit. Aditum demum præbuit Manfredo aggrediendi, & aſſequendi, quod animo propoſuerat Aſtorgij Auinionem receſſus, maiore ſiquidem animo incæptum adortus primum incautum Procomitem ſibi omnino deuinxit, deinceps clam cæpit pedites Fauentiam ducere, quos in certorum amicorum domibus occultè ſeruandos ſeponebat: fuerunt, qui id præſentirēt, & Procomiti indicarent, ſed ob magnam habitam in Manfredo fidem indicia deſpexit, at cum demum inquiſitionem adornare inſtituit, tum palam armis ſumptis defectionem ſuam manifeſtauit Ioannes. Non ceſſauit Procomes illi cum ſuis occurrere, & certamen in diem vſq; ſequentem protractum, nec nocte diremptum, Manfredus vero cum parte ſuorum foſſam Ciuitatis inſedit, vt obuius eſſet ingreſſus auxilijs, quæ ab incolis Vallis Anemonis, & à Polentano Rauennæ Domino expectabat, atq; aduenere. Tum Procomes è Prouincia Gallus, cum tandiu certamen duraret impatientia gētis delaſſatus deſpondit animum, & Ciuitatem reliquit, etiam ſi ſuperior viribus eſſet; Munita loca omnia prę ſidijs ipſius firmata eſſent; maior Populi pars pro eo eſſet; magna præterea ſuorum manu fulciretur. Tamen Ciuitatem reliquit, præſidia deduxit, omnia ſua aſportauit, & Imolam iuit, quam vnam ex Flaminiæ Ciuitatibus retinebat. Manfredus tum fædus cum Ordelafo antea hoſte contraxit, poſtquam defectio à Pontifice ambos coniungebat, & cum Polentano, & cum Pepulis Bononiæ Dominis, qui omnes ſibi à Pontifice timebant, expediebatq: adeo illis plures in eadem eſſe contumaciæ naui. Ali qui dicunt Ordelaſum nedum poſt occupatam Fauentiam fæderatum, ſed ad occupandam quoq; auxiliatum eſſe. Fauentiæ defectio accidit Anno 1350. die 16. Februarij. Nondum autem redierat Auinione Aſtorgius ex Mattæi Villanij narratione, ſed ſub id temporis venit, atq; accerſitis vndiq; auxilijs ab Archiepiſcopo Mediolani, & ab Eſtēſibus, à Maſtino Scalige-

Carrarius.

ligero, & à Bononienſibus hi enim etiam ſi occulte fauerent Manfredo, & Ordelaſo, ac Rebellibus Flaminijs, tamen palam officia ſubiectorum Pontifici, proq; eo Comiti præſtabāt, timebant ſibi à Pontifice cuius mens elucebat Imperium Eccleſiaſticum liberum obtinendi. Verſus ergo Fauentiam ducto exercitu primū Caſtrū Pontis D. Proculi, poſt multam reſiſtentiam vi cæpit, & pro Fauentia, quam ſi recta adiuiſſet, facile obtinuiſſet, Caſtrum Solaroli aggreſſus eſt, & cæpiſſet, niſi ſubdito, & effuſo imbre impeditus fuiſſet. Interim tamen circumſedebat cum magno exercitu paruum locum aſtu ſane, qui ex contemptu ſui ſperabat minus ſolertes ad cuſtodiendā Bononiam Pepulos ſe redditurum, interimq; ſeduxerat Bononiæ nonnullos, qui occiderenr Pepulos, & Bononiam ipſi traderent: at conſpiratione detecta palam occiſi cōſpiratores. Mire tamen ſimulauit aſtutus Comes ſe ab eiuſmodi proditione alienum priſtinæ beneuolentiæ ſigna retinendo: imo ad eā vſq: fiduciæ ſimulationem deuenit, vt eorum conſilio opus ſibi eſſe ſignificaret multis enim vndiq; difficultatibus circundatum eſſe aquibus ſe prudenti eorū conſilio extricaturū ſperaret, proindeq; rogabat indicare vbi commodius illis eſſet, illuc ſe cum paucis venturum: victi malacia repræſentatæ beneuolentię Pepuli, vel ſaltem non credentes erupturum in apertam fraudem Comitem in ea temporum, & rerum perturbatione; illum conueniendum ſtatuerunt. Iuit ergo cum nobili comitatu ad illum Ioannes Iacobo Bononiæ remanente, qui primum ab Aſtorgio feſtiuo vultu acceptus, eadem poſtea die in cuſtodiam admodum arctam, cum Socijs in Imolæ arcem tranſmiſſus fuit. Statim autem Aſtorgius cum exercitu Solarolo relicto, quod obtentu potius obſidebat ad Caſtrū D. Petri tranſijt, quod & obtinuit, cum Dutia Varignano, & omnibus alijs cis Idicem Caſtris, ſed Lugum quoq; & Fagninum, & Piancaldolum eſt breui manu aſſequutus, verum Bononiam quoq; facile obtinuiſſet, ſi ſtipendia militibus debita ſoluere potuiſſet, quæ cum largius, quam pro meritis pollicitus eſſet, multo minus quā pro obligatione pendere valebat.

Mattæus Villanius.

Mi-

Milites ergo ſeditione facta non ſe ituros inclamauere niſi ſolutis antea debitis ſtipendijs. Is vero fuit tumultus, vt Comes loco eos ducendi aduerſus Bononiam ſat habuerit quietos reddere. Pro debita interim pœcunia aſſignando illis Ioannem Pepulum, & Opizonem eius, ex fratre Iacobo Nepotem, vna cum S. Petri Caſtro. Fraude ſua Comes fidem apud Italos amiſit Bononiamq; non recepit, immo vt in potentioris hoſtis manus deueniret, cauſa fuit; Remora ſane militum Bononiam ne in Aſtorgij manus caderet, ſeruauit; at captura Ioannis, & Opizonis Pepulorum in eas anguſtias Iacobum adduxit, vt Bononiam Ioanni Vicecomiti Mediolani Archiepiſcopo vendiderit, pars prætij fuit id quod militibus pro liberandis Fratre, & Filio Iacobus perſoluit, & quo Caſtrū D. Petri ab ijſdem Archiepiſcopus emit. venditio Bononiæ Anno 1350. in fine Octobris peracta eſt. Aſtorgius vero fide, & reliquæ Flaminiæ dominatu exutus ſolam Imolam retinuit. Sed ad Ordelafum redeundo, hæc ab eo facta fuere, & à Cæſena, locisq; ſubiectis ſtatim, atq; Fauentia ab Imperio Pontificio deſciuit, cumq; Ordelafo coniuncta tutiorem huius ſtatum reddidit vſus opportunitate Franciſcus loca euſq; Pontificij Rectori obtemperantia vſurpare adortus eſt. Ludouicus ergo eius filius cum exercitu Britonorium inuafit die 20. Februarij quatriduo ſcilicet poſt Fauentiæ rebellionem. Erat Ludouicus Prætor tum Cæſenæ, vel ſponte à Ciuibus, vel iuſſu Parentis electus hic cum ſuis (vtor Chronici verbis) beneuolis Cæſenatibus, & amicis Caſtrum Britonorij viriliter intrauit ſtatim ſcilicet, atq; exercitum in Oppidi obſidione collocauit, oppugnatione inchoata expugnauit duas portas, & eam Oppidi partem, quæ ad Prętorium vſq; pertingebat, inde & reliquam ſenſim partem cæpit, demum machinis admotis vineis, & tectis cuniculis excauatis trimeſtri ferme oppugnatione Arcis Cuſtodes ad deditionem compulit; die enim 10. Maij eam reddidere. At Franciſcus Pater ipſe die 13. Iulij Caſtrocarium eſt aggreſſus, exercituq; cinxit, & frequente oppugnatione defatigatos Oppidanos, & prędidiarios

Milites ad reddendum Caſtrum, & Arcem adduxit. Ea iam erat Ordelafi penes Flaminios exiſtimatio, vt omnia eius armis aperta viderentur, qua opinione ipſe inflatus cæteris autem deterritis Meldulam inuaſit, in eamq; irrupit prima die Auguſti, & die Martis vniuerſum Caſtrum, & Arcem expugnauit, quem locum antea multo maiore exercitu, ac apparatu fruſtra quadrimeſtri tempore obſederat, ea eſt viciſſitudo rerum, tantaq; vis eſt auctæ in hoſte exiſtimationis. Eodem, quo Pater Meldulam cæpit tempore, Ludouicus filius Cæſenæ Prætor Caſtrum nouum expugnauit; Menſe poſtea Octobri die 4. ex Apulia rediens Rex Pannoniæ Ludouicus victor, vltus mortem Andreæ fratris, fuit Cęſenę regali conuiuio exceptus, ibiq; per noctem manſit, inde Foroliuium profectus pari honore, & luxu diem, ac noctem ſequentem traduxit. Hæc ferme fuere Anno 1350. in his partibus prophana facta. Par eſt modo Sacra referre. Eodem ergo Anno Iubilæum celebratum eſt, quod ſęculare, & centeſimo quoq; Anno Bonifatius Octauus ſtatuerat, at ad quinquageſimum Clemens Sextus contraxit. Contractionis cauſæ fuere ætatis humanæ breuitas; peſtis proxime elapſæ, quæ in borealioribus Regionibus durabat, terror, & antiqui penes Hebræos Iubilęi, quod in quinquagenos Annos cadebat quędam quoad tempus imitatio. Romæ fuit indictũ, vbi Baſilicæ D. Petri D. Pauli, & Lateranẽſis tricies adeundę erãt, ſingulis diebus ſemel Romanis, quindecies reliquis Italis, at Tranſalpinis decies, & quibuſdã etiam eorum tantummodo quinquies. Epiſcopus tum noſter erat Guillelmus Mirolius Cæſena ortus; Bononiá autem oriũdus; ſucceſſit hic Martellino, qui Anno 1347. obijt: ſucceſſit autem Guillelmus Anno 1348. vt ex literis plumbeis conſtat Clementis Sexti ad eundem Guillelmum ſcriptis. Principium literarũ eſt. *Dum ad vniuerſas*. Dateq; ſunt Aueni[o] .5. Non. Octobris: repoſitę ſunt in Annalibus Minorum Authore Valdingo ſub Anno 1348. continent in ſumma literę ob mortem Bernardini Martellini proximiore Anno e viuis ſublati eam ipſi Eccleſiam traditam. Fuit autem Guillelmus Minoritane

Epiſcopus Cæſena.

næ Sodalitatis Sacerdos, & Monaſterij Bononiẽſis Alumnus, cumq; fuit ad Cæſenatem Eccleſiam aſſumptus Marchiæ (vt vocant) Taruiſanæ Inquiſitorem agebat Iudex ſcilicet delegatus cauſarum fidei erat in ea Prouincia: ſuggeſſit hæc mihi cum his, quæ de Vitali Guillelmi ſucceſſore poſtea dicemus Bernardinus Manzonius Minoritanæ, & ipſe Familiæ Sacerdos Magiſterioq; in eo ornatus nunc Piſarum Generalis Inquiſitor Nobili Cæſenæ genere ortus. Conſtat hinc Guillelmum Cæſenatem fuiſſe, Bernardino ſucceſſiſſe, annoq; Iubilæi Eccleſiæ præfuiſſe, verum parum accomodati erant Cæſenates ad fructum indicti Iubilæi, veniamq; peccatorum obtinendum, qui ſub iniuſto Ductore aduerſus Eccleſiaſticam ditionem arma quotidie tractabant, iniuſtis factis, & Pontificijs cenſuris inuoluti. Anno ſequenti 1351. Ordelafus eadẽ afflante aura ſecunda Ditionem ſuam extendit vniuerſa Comitis Glazoli loca occupando: primo autem die 27. Aprilis Ludouicus filius eius iuſſu cum Cæſenate, & Foroliuij Populo Fontanam Frigidam dicti Comitis Caſtrum cæpit die vero quarta Maij Cuſerculum recepit, demum ſeptima eiuſdem menſis die Glazolum aggreſſus: adeo terruit felicitate curſus ſui Franciſcum Comitis Glazoli Filium, vt cum Glazolo Caſtra alia omnia ſua dederit. Erat cum Ordelafo Abbas Galeatenſis cuius cum aliquot Caſtra beneficiario iure Glazoli Comes obtineret illi debitum vectigal ſiue cenſum non ſoluebat. At die 10. Iunij idem Ludouicus cum Cæſenate, & Foroliuiẽſe militia adortus eſt Douadulam Oppidum obſidione dierũ 16. ſcilicet die 26 eiuſdem Menſis Maij obtinuit. Mediolanenſis interea Princeps, & Archiepiſcopus Ioannes Vicecomes poſt Bononiam occupatam Pontificis indignationem, & Guelforum commotionem prouidens fœdus per internuntios cum omnibus Principibus, & Dinaſtis, ac Rebuſpublicis Ghibellinis negociatus eſt; præter Picenos alij omnes conuenere, inter quos præſertim Franciſcus Ordelafus fuit, adhæſit etiã Manfredus, quamuis Factione Guelfus ob eandem rerum cõditionem: ſibi enim à Põtifice, & miniſtris iure timebat ijſdem

ANNO. 1351.

Chronicon.

Rubeus.

de cauſis Bernardinus Polentanus Rauennæ Dominus ſe illis iunxit: cum ergo exercitus Vicecomitis ad excludẽ dũ ab vniuerſa Flaminia Aſtorgium Comitem Imolam, quæ ſola Pontificijs reſtabat, obſideret, ſubſidio iuere cum cohortibus ſuis ferme vniuerſis, Franciſcus Ordelafus, & Manfredus diuq; in obſidione permãſere, at magna fidẽ, & virtutẽ Robertus Alidoſius, qui à Pontifice ſtabat, Ciuitatem defendit; quã in re Blondus, qui eam captam dicit, fallitur. Cæteri enim omnes repugnant, ſicut contra non recipio Chronicon in eo quòd in Annum 1351. Bononiæ traditionem Vicecomiti, & Pepulis factam reijcit, nam obſidio Imolæ occupationẽ Bononiæ ſubſequuta eſt; non præceſſit. His ergo Annis Ghibellina factio in Italiá eminebat ob Archiepiſcopi Mediolanenſis potentiã, qui flatui ſecundo vela permittens ad Italię imperium adſpirare cæpit, vnde Apenninum exercitibus ſuis tranſgreſſus Burgũ S. Sepulchri cæpit, Piſtorium (licet fruſtra) tentauit, Florentinos vexauit. At Anno 1352. Chronicon idem hæc de Sacra B. Gregorij Magni Manu, quæ ſummo Dei beneficio ad nos peruenit, narrat, quæ omnino ſunt notanda exſcriptis eiuſdem verbis. *1352. Indict. 5. die 8. Aprilis Venerandus Pater, & Dominus Dominus Guglielmus Epiſcopus Caſenæ Sanctiſſimamq; venerandamq; manũ S. Gregorij in ſuis manibus ſociatus à toto Clero, & Populo Caſenæ à loco S. Gregorij ad maiorem Eccleſiã Caſenæ reuerenter portauit, atq; translatauit, & in ipſa maiore Eccleſia dimiſit eandem, vt ibi perpetuò debito honore ſeruetur.* Aliud tamen manuſcriptum in Annum multo poſteriorem ſub Lucio Epiſcopo reijcit: quam narrationem infra nos ſuo loco afferemus, & diſcutiemus. Hoc interim Anno in his partibus nulla notanda commotio. At Auenione obijt die 6. Decembris Clemens Sextus in cuius locum eodem Menſe die 18. Innocentius itidem Sextus aſſumptus vir ſane integer vitæ, doctrina tamen non inſigni, at Pontificij iuris plurimum retinens, vnde deſtinauit in Italiam qui ditionis Pontificiæ loca à Tyrannis vſurpata Sanctæ Sedi reſtitueret. Miſit autem Ægidium Carillam Albernotium Cardinalem plena cum auctoritate

Chronicon

Rubeus, & Chronicon.

ANNO. 1352.

Mattæus Villanius.

ctoritate belli, paciſq; Legatum. Is ante Religionis ſtatum præclaris factis ſe Militem Strenuũ,& Ducem peritum oſtenderat. Ob idq; Pontifex difficile adeo munus ipſi Cardinali iam a Clemente Sexto facto demandauit. Anno autem 1353. ANNO 1353.
Robertus Tarenti, Aloyſius Diracchij Principes Taruiſio redeuntes Foroliuium, deinde Cæſenam venere, vtrobiq; ſplẽdide ab Ordelafo accepti. Fuerant hi capti a Ludouico Vngariæ Rege in cuius gratiam, ac fauorem cum aliqua renunciare, aliqua polliceri conueniſſent vt validę obligationes eſſent carcere dimiſſi (obſidibus tamen præſtitis fratribus) Taruiſium iuere, ibiq; vt in loco libero Tabulæ publicæ iuxta conuenta confectæ fuerunt. Erant hi Principes Regij Stemmatis Neapolitanorum Regũ; & obſidum alter fuit Filippus Ruberti Tarenti Principis, alter Rubertus Aloyſij Diracchij Principis Frater. Non videtur tamen in Anno conſentire Mattæus Villanius, neq; in captione Aloyſij, qua in re ipſe quoq; libenter pro Aloyſio Philippum captum ſubſtituerem. Sed ad noſtram hanc Hiſtoriam Neapolitani euentus non valde pertinent, allego ergo Lectorem ad Matthæum Villanium lib. tertio cap. 9. ad noſtra redeo. Hoc eodem Anno 1353. quietæ fuere admodum res at non animi in Prouincia, Inter Venetos, & Genuenſes fuerunt aperta bella, & ad id Genuenſes redacti, vt deſiderio vltionis, quam ſuis ſolis viribus non ſperabant libertatem ſuam, ac Rempublicam Vicecomiti Madiolani Principi, & Archiepiſcopo ſubiecerint. Quid non poteſt ſæua vltionis libido? Incæperat eodem tempore Societas noua militaris (niſi latronum dicatur) quæ huc illuc vagans, vel direptione, & populatione paſcebatur & diteſcebat, vel a Principibus, & Rebuſpublicis pro euitanda vaſtitate magnam vim pecuniarum exigebat, quæ ſub ductu Gernerij fuerat, extinctã diximus: alia tamen ſub eodẽ ductore, qui rurſus Italiã repetijt, inſtaurata: ſed hæc quæ magna dicta eſt ſub Mõreali Hieroſolomitano Equite, & natione è Prouĩcia Galliæ coadunata ex omnibus fere alis, & turmis quæ ſtipendio huius, vel illius Principis, ac Reipublicæ victitare ſolebant. Mirus erat in animis

mis adeo inordinatis ordo, miraq; in tanta gentium diuerſitate concordia, in tanta iniquitate fides inter ſe, & iuſtitia, prædarũ.n. iuſta diſtributio. Moreali nobiliſſimi homines, qui ſub eo militabant promptiſſime vt Imperatori parebant. Sub eo autem erant Corradus Lupus, Fentius Baro magnus, Comes Brocardus Americus Cauallettius, qui poſteà ſocietatũ eiuſdem generis fuere Duces. Erat Morealis Malateſtę infenſus, quoniam Malateſta a Neapolitano Rege Aloyſio accerſitus latrocinia eiuſmodi militaria inhibuerat, & Morealem tũ minoris aciei ductorem in Arce Anuerſæ obſederat, & cæperat, & male parto theſauro ſpoliauerat. Fuit hæc magna odij materia, at non defuere folles, qui ignem flatibus incenderẽt Franciſcus Ordelafus à Malateſta Factione diſſonus tum præſertim eius incrementum immodicũ inuido, & ſuſpicioſo animo ſpectabat. Exiguo enim tempore ab Anno ſcilicet 1348. Anconam, Aſculum, Eſium, Auximum, Orcianum, & totum fere Picenum acceperat; tantam finitimi Principis & diſsentiẽtis potentiã ægre ferebat Frãciſcus. Tũ vero magis cũ obſideret Firmum Malateſta in eoq; Gentilem Molianũ eius Ciuitatis Principem, & Ludouici Ordelafi leuirum: hunc Malateſta bis acie fregerat, & multis locis ſpoliauerat, & tunc arcta obſidione, & valida oppugnatione premebat, vt certe nequaequam diu duratura eſſet defenſio. Iunctis ergo Officijs, & Gentilis, & qui inuigilabat progreſſibus Malateſtæ Franciſcus Ordelafus Monrealem, & ſocietatem eius ſollicitauere aduerſus Malateſtã incendereq; tum memoria antiquæ inimicitiæ, tum oblatione pæcuniæ (tringinta autem millium aureorum fuit oblatio) quam promiſſionem obſidibus traditis firmauere. Aduentu Societatis Malateſta, qui cum erat Filius Malateſta Vngarus vocatus, ſoluit obſidionem; inter obſides fuiſſe eundem Ludouicum Ordelafum Franciſci filium ſcribitur. Chronicon noſtrum narrat ad ſocietatem illam aceſſiſſe Ludouicum, ſed non dicit iuiſſe vt obſidem licet, neq; neget: verba ſunt. *1353. inditione ſexta die 15. Nouembris Magnificus, & potẽs vir Dominus Ludouicus de Ordelafis in Marchiam ad magnam*

Matt. Vill. lib. 3. c. 88.

gnem compagniam acceſſit, & in ipſa compagnia ſtetit (vſq; ad vltimum diem Maij Anni ſequentis, in quo die venit Cæſenam. Facile ergo eſt ibi manſiſſe quouſq; pars pœcuniæ à Parente debita ſoluta fuerit, expediebat præterea conciliaſſe ſibi per Filij cõſuetudinem Morialem, & cæteros ductores Ordelafo in tanto exceſſu virium tum Malateſtiorum finitimorum Principum, tum Pontificis legitimi vſurpatæ ditionis Domini. Malateſtij ſane eo tempore florebant, & late, longeq; effuſa ditione, & Imperatoriæ peritiæ laudibus. Ductores enim excellentiſſimi habebantur, tum Malateſta Senior, tum Galeotus Frater, tum Malateſta Vngarus Filius à Florentinis, à Rege Neapolitano, vt Exercitibus ſuis præeſſent non ſemel accerſiti. Habebat itaq; vnde ſuſpicaretur Franciſcus Ordelafus homo alioquin ferox, & cum Bernardino Polentano eadem timente animis, & amore coniugeretur: ſed & cauſa coniungebantur etenim à Pontifice vtriq; dies dicta quo coram Auenioni ſe ſiſterent. Amicitiæ inter eos argumenta venditio iurium omnium, quæ tum ipſe, tum Ludouicus Filius, & Nepotes ex Fratre haberent in Cannutio, & D. Zachariæ agri Rauennatis parte, & quæ in Plebatu Rõæ vtrinq; à Flumine Sapi, & quæ præterea iura in bonis Bernardini Comitis Cunij ijdem Ludouicus Filius, & Frater, & Nepotes acquiſierant, vel via publica limite, vel Sapi, vel confinijs Cæſenæ terminatis. Manfredus quoq; Ioannes cum his vt contumacia aduerſus Pontificem, ita fædere nectebatur. Sola Imola in Pontificia ditione perſeuerabat. Bononia à Vicecomite primum vſurpata, deinde voluntate Pontificis beneficiario iure poſſidebatur ſub obligatione ſoluendi in ſingulos Annos in ſubiectionis ſignum florenorũ duodecim millia, cum vero maxima Mediolanenſis Archiepiſcopi potentia cæteris Italicis Principibus terrori eſſet, nec ipſe ceſſaret modo Florentinos vexare, modo Venetos vrgere, cauſam prębuit, quam ob rem aduerſus ipſum fędus Veneti Scaligeri Veronæ Domini, Marchiones Eſtenſes, ac Gonſaghij Mantuæ Principes inierint; qui magnam etiam ſocietatem ſua ad ſtipendia conduxere. So-

Rubeus ſub ãno 1354.

cie-

cietas itaq; tranſmiſſo Apennino in Lombardiam profectura die 10. Auguſti in agrum Arimini venit, dieq; ſequenti Budrium, Gatteum, & Bulgariam conceſſit, vbi biduo morata die 13. per Suburbium Trouæ Cæſena tranſiuit, at Franciſcus maiorem eius partem Foroliuij admiſit, eius ſcilicet captans amicitiam, & beneuolentiam, inde Fauentiā eadem die peruenit extra tamen Ciuitatem hoſpitium inuenit. Nuſquam credo innoxias ſeruaſſe manus: attamen minus fuiſſe in ditione Ordelafi grauem. Mattæus Villanius morem eum in eiuſmodi Societate deſcribit non conſueſſe in agris, quos à ſe ſeruatum iri pollicebantur, excurſionem, aut populationem committere, attamen, quę obuia illis erant pro vſu equorum, & ſuo ſumebant. Verum in Bononienſem agrum cum peruenerunt, illum paſſim, vt Vicecomiti ſubiectum diripuere: Mutinenſem pariter fœde vaſtauerunt, in Bononienſi autem Territorio incēderunt, Budrij Caſtrum, & Ricciardinam præter alia damna. Prius autem mutuos ſumpſere à quęſtore Bernardini Polentani quingentos aureos iuſti ponderis. Iam Cardinalis Egidius miſſus à Pontifice Legatus maxima cum poteſtate in omnem citra Neapolitanum Regnum Italiam, in eam venerat Anno pręcedente 1353. cumq; per Inſubriam tranſiſſet magno cum honore eum Mediolanenſis Archiepiſcopus ſuſcepit per totamq; eius ditionem publice, & laute cum toto famulitio ali, cumq; decoro obſequio, & recipi, & deduci iuſſit. Solum à Bononiæ ingreſſu prohibuit, vnde flexo itinere Florentiam die ſecunda Octobris peruenit, vbi & obſequio & muneribus cultus auctus etiam equitibus centum quinquaginta in cuſtodiā datis receſſit; Romani cū eū Faliſci eſſe nouerunt ciuilibus inter ſe diſſidijs fracti eius imperium ſub certis quibuſdam conditionibus poſtulauere; quorum voluntati ſe, ſe accommodauit, eâque conuentione Romanorū vires ſuis copijs adiunxit, cum autem hieme ab armis quieuiſſet ſolum iudicio, & cenſuris in Præfectum Vici Tyrannum eo tempore Vrbis Veteris, & Viterbij, quem primum de tyrannide deturbare ſtatuerat proceſſit. Nouo autem tempore cum armis

mis aggreſſus primum Tuſcanella vulgo vocata, poſtea Viterbo, & Vrbeuetere, & reliqua ditione ſpoliauit. Vgubium deinde accepit, & poſtea Firmum a Gentile Moliano deditũ, & Gentilem in fidem recepit: conceſſitq; vt Arcem adhuc retineret quouſq; nummos mitteret, qui ad ſoluenda militibus Gentilis debita ſtipendia ſatis eſſent: dum autem paucis diebus Legatus ſuperſedit Franciſcus Ordelaſus, & Malateſta agnouerunt ſi Firmum etiam in manus Legati deueniat, non poſſe ſe eius potentiæ, & fortunę reſiſtere, cui iam Vmbria ceſſerat, iamq; Piceno, & deinde Romandiolæ imminebat: vtriq; eorum diem dixerat Cardinalis, qui ſe coram eo ſiſterẽt & cum nõ paruiſſent execrationibus Eccleſiaſticis ſubiecerat, atq; omni ditione, dignitate, & honore ſententia lata priuaue rat. Franciſcus ergo Ordelaſus eiuſmodi conſideratione cõmotus nulla ratione præcedentis offenſionis habita Ariminum, & Malateſtam adiuit qui fiducia eius commotus honorifice hominem, amiceq; excepit, & cum eadem ipſe non ſemel conſideraſſet, qui propior erat periculo, decreuerunt ſuadere Gentili ne Arcem redderet ſpondente Malateſta Portus Firmani à ſe olim occupati reſtitutionem, & fædus, & amicitiam cumq; ea conditio, & conſilium Gentili probaretur Ludouicum Ordelaſum eius leuirum cũ ducentis equitibus miſere, qui clam ciuibus Arcem ingrederetur, indeq; cum Gentilis milite, & amicis Ciuitatem excurrerent, & ſtudioſos Imperij Pontificij excluderent, vel ſaltem deterrerent. Omnia ad e... tum deducta, & fædus inter eos ſtabilitum. Carolus interea Imperator electus ad Coronas accipiendas, & ferream Mediolani, & auream Romæ approbante, vel etiam ſuadente Pontifice venerat; qui prius in Lombardia diu moratus pacẽ inter Vicecomites, ex altera parte & ex altera fæderatos Principes iam commemoratos conciliauit, inde Vicecomites Galeatius, & Barnabas fratres, & Ioannis Archiepiſcopi recens mortui Nepotes milites multos dimiſere, quorum mille, & quingentos equites Franciſcus, & Malateſta ad ſua ſtipendia reſcripſere. Imperator poſtquam Mediolani Coronam ſuſce-

ſcepit Piſas profectus; in quam deuotam imperio Ciuitatem ad Imperatorē obſequij ergo profecti ſunt ambo Franciſcus, & Malateſta ſic Chronicon noſtrum. *1355. indictio octaua Menſis Maij Magnifici, & potentes viri Domini Malateſta de Malateſtis, & Franciſcus de Ordelaffis ad Ciuitatem Piſarum ad Dominum Imperatorem acceſſerunt.* Qui fuerit aditionis exitus

lib. 4. c. 43. nihil addit, at Mattęus Villanius exprimit, dum honorem exhibitum Ordelafo à Florentinis Imperatorem cum multo armatorum Comitatu adeunti deteſtatur, vt exhibitū homini Ghibellinorum Duci Florentinis inimico, & execrationibus Pontificiis non ſemel deuoto. Subiungit etiam inhibitum fuiſſe ne ingrederetur in Ciuitatem Piſarum, eò quòd ab Eccleſia damnatus, eiuſq; hoſtis eſſet. idem facile Malateſtæ accidit, ſed eius non meminit Villanius illud vnum tum digreſſionis cuiuſdam loco intendens inuehere in Ordelafum, & in eos Ciues, qui tunc Florentiam regebant impertiti indecenter honoris damnare. Credere autem par eſt Malateſtæ, & Ordelafi conſilium fuiſſe, poſt præſtitum obſequiū ſe pro Imperialibus Vicarijs Ciuitatum ſubiectarum venditare, ſuadereq; ne quod Imperij antiquitus erat, ipſe permitteret à Pōtifice vſurpari: at Imperator, qui nullas turbas in ditione Eccleſiaſtica excitare volebat, ac pollicitus erat, nec audiuit pręces, nec auditas exaudiſſet. Deſtituti hac ſpe fœderati tres

Matt. Vill. Lib. 4. Cap. 52. in fine. tyranni, non tamen diſponderunt animum, copias ad Legato reſiſtendum parant. Cardinalis quoq; audita Gentilis defectione Flaminiorumq; cum ipſo fœdere nequàcquam territus ingenti animo ad eorum oppreſſionem intendit. Ducem ſummum ſui exercitus Rodulfum Varanum, Camertium Principē, ſed Eccleſiæ tunc deditìtium, cui exercitui quingenti Equites ab Imperatore miſſi acceſſerant, creat. Occupauit munire

idem Vill. lib. 4. c. 57. & 62. Camers prouidò conſilio Recinetum Vrbem, vt eſſet Malateſtæ, & fœderatis obex, qui eam Ciuitatem deſtinauerāt ad incolendum Germanis mille quingentis à ſe vt proxime dixi conductis, at cum ad eam profecti ſunt adeo munitam repererе vt fruſtra tentata, & oppugnata parū decore receſſerint.

Cę-

Cæpto iam bello Franciſcus Ordelafus ipſe quoq; in Picenũ profectus eſt, vt cominus bello intereſſet ducenti equites, ſed ſelecti cum eo erant. Innotuit Rodulfo per exploratores iter, & numerus Comitum hoſtis duplo ergo plures in inſidijs, quà tranſiturus erat Ordelafus, collocauit: verum cum, & caute hic procederet & pro ſtudio partium vtrinq; clandeſtini nuntij commearent, inſidiæ paratæ tanto prius innotuere Franciſco, vt potuerit ſe in tutum recipere, at vir ferox veterani etiã militis ſui virtute fretus conſulto ad periculum acceſſit. In duas vero turmas alam equitum diuiſerat, prima, & anterior inuadere debebat inimicos, in ſecunda, quę ſequebatur Dux ipſe erat. Magna virtute ergo prima perculit hoſtes, & terruit adeo vt cum eminus aciem ſequentem viderint, in fugam ſe dederint, at ducentos, & amplius victores eos conſequuti cęperunt. Erat fœderatorum Dux generalis Galeotus Malateſta, qui rurſus bis, vel cum hac victoria, vel vltra illam Legati Milites vicit, vnde iam inimicos prorſus ſpernebant, qui ſpretus cauſa fuit, quam ob rem Malateſta Frater ad colloquium, cum Legato coram Imperatore Carolo non conuenerit, quod ipſemet antea opera Neapolitani Regis quæſierat, & obtinuerat nec qui excuſaret miſit, vnde iratus Legatus illum horrenda execratione percuſſit, & qui illum ſequerentur, armaq; maiore apparatu intulit. Viſa eſt Diuina vltio Eccleſiaſticis imprecationibus adſtitiſſe, nam cum Galeotus exercitu ſuo Oppidum agri Recinetenſis circumuallaſſet, caſtris muro vſq; munitis illum ſpernentem & non præcauentem Rodulfus Põtificiorum ductor inuaſit, & poſt acrem pugnam copias omnes Galeoti, etiam ipſo vulnerato, & capto debellauit, quem ad Cardinalem Vgubij degentem duxit, ibi in diligenti cuſtodia habitus eſt. Fregit clades Malateſtæ animum, qui ideo implorauit Imperatoris auctoritatem ad conciliandam inter ipſum, & Legatum pacem, nec renuit pacificus Imperator paci operam dare: frontem tamen ditionis ſuæ inimico oppoſitam reparato exercitu munierat Malateſta, & Cardinalis excellẽtis etiam in armis conſilij non remittens victoriæ curſum, oc-

Matt. Vill. lib. 5. cap. 6.

occupauit Caſtra aliquot Malateſtę in Piceno ſubiecta, & in Flaminiam ad eius diſtrahendas vires alias copias ſubmiſit. Rhambertus Malateſta Glazoli Comes, ſed ab Ordelafo vniuerſa ditione excluſus, erat tum Ordelafo ob tantam iniuriam tum Malateſtijs Ariminenſibus ob occiſionem Aui, & Patris inimicus. Confugit is ad Cardinalem Egidium, vt ei operã nauaret ad recuperanda ea, quæ Eccleſię erant ſibiq; ad vlciſcendos inimicos, & ad ſua recipienda deſeruiret. Amplexus eſt hominem Cardinalis, tumq; traditis quingentis equitibus, & quingentis peditibus in Flaminiam amandauit ad rebelliũ Principum ditiones vexandas, & ſi contigerit occupandas. Rhambertus ardens animi tanta cum diligentia profectus eſt vt improuiſus Arimino adfuerit, adeoq; imparatam inuenit Ciuitatem, vt fere eam occupauerit, attamen defendẽtibus ſe Ciuibus, atq; in tempore Portis clauſis ea ſpe decidens Sancti Arcangeli, Veruculi, Sauiniani Oppida cæpit. Chronicum tamen noſtrum, qui inſultus in Ariminum non meminit, Balachios S. Archangeli Dominos deſciuiſſe ab Ariminenſibus, & Eccleſię gentem aduocaſſe aſſerit. Verum exercitum Eccleſię, cui Oppidum reddidere fuiſſe à Carolo Comite Douadulę ductum, numeroq; octingentorum equitum, & quingentorum peditum extitiſſe; priuſq; apud Rontam agri Cæſenatis fuiſſe, deinde ſequenti die 12. Maii ad D. Arcangeli profectum eſſe, atq; poſſeſſionem, & S. Arcangeli, & Sauiniani accepiſſe. Quę non prorſus inter ſe coherent. Forte hec ita componi poſſunt, poſtquam ab oppugnando Arimino Rhambertus deceſſit, tum Glazolum adiuiſſe prius, illudq; à Præfecto Caſtri pro Ordelafo ſimulatis eiuſdem literis obtinuiſſe, cõſequuta etiam aliquorũ aliorũ minus munitorũ occupatione. Tum ergo iunctis etiam ſuis, & Comitis Douadolę Caroli militibus cũ interim Balachi à Malateſtiis deſciuerint, audito Galeoti infortunio ad D Arcangeli profectum eſſe, & vna cũ ipſo Veruculũ, Sabinianũ pro Eccleſia cæpiſſe, ex quibus locis ceu propugnaculis ad id excitis Arminẽſium & Cæſenatũ agros ſubinde populabãtur, licet recuperationẽ hãc Gla-

Villan. Lib. 5. cap. 24.

Clemẽtinus in vita huius Raberti anno 1356.

zo-

zolli à Rhamberto ponat ſub ãno 1356 Matt. Vill. Lib. 6. cap. 22. quẽ ſequitur Clemẽtinus, at certum Galeotum captum, & cum cuſtodia detentum, ac etiam liberatum Anno 1355 quo tempore ex Clementini etiam narratione Rhambertus Ariminum aggreſsus eſt, & prior Mattæus Villanius dixerat. At Menſe eodem Maij compoſitio tãdem Imperatoris opera inter Legatum, & Malateſtam facta. Reſtituit hic omnes Piceni Ciuitates vltra Metaurũ. Solũ quattuor Ciuitates relictæ beneficiario iure in duodecimum annum Ariminum Piſaurum, Forum Sempronij, Fanum, cum interpoſitis oppoſitiſq; Oppidis. Cardinalis liberauit nedum Galeotum cum reliquis captiuis ſed in gratiam recepit, atq; ductui eius exercitum aduerſus Ordelafum cõmẽdauit, quodq; eiuſmodi dignitatis ſignũ eſt vexillum in quo eſt Eccleſiæ inſigne (colligatæ ſcilicet aureæ, & argentea Claues) tradidit. Iam exoluit Malateſtiorum, & Ordelafi fœdus. Gentilis quoq; & Ordelafi mox euanuit. Menſe enim ſequenti Iunij Firmani ſe ſe Legato vnà, & Gentilem in Arce obſeſſum tradiderunt. Legatus verò cũ feſtim Arce capta Gentilem in cuſtodia vinctum habuit. Reſtabat Ordelafus aduerſus Eccleſiam pertinax, cui tamen adiungebatur Ioannes Manfredus Fauentiæ vſurpator, cuius in fœdere Ordelafi Malateſtæ, & Gentilis nulla mentio à Villanio, atq; à reliquis Scriptoribus, ego quoq; non annumeraui, ſed veriſimile omnino eſt, qui eadem à Legato expectabat cum alijs coniunxiſſe ad reſiſtendum vota, & vires. Florentini ſe ſe imiſcuere imminenti iam bello, vt pacis ſequeſtres inter Cardinalem, & Ordelafum, at ab hoc ferox reſponſum retulere, ſe cum Cardinale non conuenturum, niſi ditionis præſentis extremam vſq; glebam retineat, at ſi omnia, quæ habet concedantur, beneficiario iure accepturum, & cenſum omnium ſoluturum; ex quo reſponſo reliquerunt Florentini deſperatæ pacis negotiationẽ. Cum vero ex fœderatis iam inimici rurſus Malateſtij, & Ordelafi euaſiſſent. Ludouicus Ordelafus Cæſenæ Prætor copias aduerſus Mõtilianũ tunc Malateſtæ, & Galeoti Oppidũ duxit, & populatus eſt, die Iulij 26. At mẽnſe Aug. 17. die

lib. 5. c. 34.

Chronic. Foroliuij.

dicin agro Cæſenate pugna, non tamen ſummis copijs inter Ordelafi milites, & Pontificios fuit quam hunc in modū Villanius refert. Carolus Douadulæ Comes Pontificius Miles, vna cum Franciſco, & Nicolao Ramberti Comitis Glazoli filijs ducens equites centum præter pedites multos agrum Cæſenatem deprædando prope Cæſenæ mœnia vſq; excurrerunt, cumq; id Ciæ vxori Franciſci, & Ciuitatis cuſtodi renunciatū eſſet, conſcendit armata equum, & militibus excitatis, ſuoq; exemplo animatis eſt in prædatores profecta, ac conſequuta tanta virtute eos perculit, vt tandem vicerit vulnerato Carolo, & captis ambobus Glazoli Comitis filijs cum alijs multis. Carolus autem ex pugna exceſſit, ac eodem die ex vulneribus obijt. Foroliuij Chronicon in omnibus conuenit, at Ciæ nō meminit, dicit autem fuiſſe milites Ludouici, qui pugnarunt, & eiecerunt Ludouicum autem Cæſenæ permanſiſſe ad quem captiui ducti fuerunt, inter quos memorat Nerium Iſij Arguglioſi Fratrem; Franciſcus autem cum videret iam ſe premi primordijs belli decreuit loca munita demoliri ne ipſi ad eorum defenſionem diſtrahēdum eſſet vires, & capta ab inimicis pro propugnaculis aduerſus Ciuitatem eſſent. Menſe ergo Nouembris, ac Decembris Caſtra Montis Boræ, Saliani, ac Formignani cæteris ſcilicet firmiora opere, & ſitu demolitus eſt. Cardinalis interim Hiberno eo tempore Franciſco Ordelafo, & Ioanne Manfredo perduellionis, & hæreſis publico iudicio damnatis Concionatores dimiſit, qui Crucibus diſtributis Populos aduerſus eos ſummouerent ad arma capienda, vel pæcuniam pro ſtipendio militum erogandam veniam ob id ac expiationem delictorum à pœnis, quæ remiſſa etiam culpa poſt mortem manent, pollicendo: magna vis pæcuniæ ita quæſita. Bellum autem in Maij Menſem Anni ſequentis 1356. indicebatur. In principio ipſo Anno 1356. obijt Ludouicus Ordelafus, mortem hunc in modum refert Foroliuienſe Chronicū. *1356. indictione nona die primo Ianuarij Magnificus, & potens Vir Dominus Ludouicus de Ordelafis Cæſenæ de præſenti vita migrauit, eademq; die Foroliuium portatus fuit honorifice tumulatus.*

Lib. 5. c. 77.

Villanius l. 6. cap. 14.

ANNO. 1356.

Ve-

Verũ Auctor vitæ Nicolai Renti, hoc modo mortẽ deſcribit Ludouicũ ſcilicet adijſſe patrem, eumq; ſuppliciter oraſſe ne aduerſus Eccleſiam adeoq; aduerſus Deum pugnaret proponendo Legati humanitatem in Malateſtios, eandem ipſum etiam ſperare poſſe. At Patrem exaſperatum reſpondiſſe Filio: Tu ſpurius es, atq; ad Baptiſmatis Fontem pro meo ſuppoſitus. Furorem tum Patris verens Ludouicus abijt, at Parens ira incenſus pugionem in auerſum iecit, vulnerauitq; ad renes, vt ſequenti nocte obierit. Si vera hæc ſunt Pater tum Cęſenæ erat, vbi facile adhuc morabatur occaſione euerſionis Caſtrorum, cuius nuper meminimus. At die deinceps 10. Menſis Martii aggreſſus eſt munitionem ad Ciuitatis defenſionem ad nodum vtilem. Vallis, quam Cęſis, ſeu Cæſaula vulgo dicta findit inter duos Montium tractus (Collium aptius dixerim) iacet: alterius Collis extremum, ſeu promontorium Garampa dicitur, alterius Mons Sacri, & Mons Mauri, alias Saltus Spatiani vocabatur. In illo Murata olim dicta, & arx ſita eſt tum vetus cuius ſolum ruinæ aliquæ ſuperſunt; tum noua ducentis circiter ab hinc Annis conſtructa. In hoc eſt Templum D. Mariæ Sacrum in præſentia ſatis amplum, & magnificum cum nobili cænobio, olim minoris multo molis, & tempore imminentis belli humile, & partim ruinoſum. Collis eſt extra mænia Ciuitatis, at illi imminet vnde collocatarũ ibi Machinarum iactui patebat pars multa Ciuitatis. Eiuſmodi ergo locum reparauit Franciſcus, & muris, ac propugnaculis munijt; præterea vero, & foſſa profunda cinxit. Foroliuienſe Chronicum rem ita enarrat. *Eodem milleſimo, & indictione die decima Menſis Martij Dominus Capitaneus Foroliuij, & Ceſenæ locum Eccleſiam, & Montem S. Mariæ in Monte de prope Cæſenam reponi fecit, ipſumq; locum Eccleſiam, & Montem vt Caſtrum cum magnis foſſatis, & palatis in fortil tiam ded ci fecit.* Cum autem locum muniret Franciſcus iam in agrum Cæſenatem Legati exercitus ingreſſus erat, & remotiores eius partes ſaltem extra duo millia paſſuum depopulabatur, Menſe enim Februarij exercitum Cardinalis in Territorium Cæſe-

ſenate veniſſe Villanius ſcribit, poſtque Ciuitatem obſediſſe in eaq; obſidione manſiſſe vſquequo magna ſocietas Comitis Landi in Romaniam venit, tum autem obſidionem Cæſenæ iuſſu Cardinalis ſolutam. Idem Villanius lib. 6. cap. 7. vbi dicit, cum Societas Comitis Landi ex Apulia in Romandiolam veniſſet Legatum declinato prudenter cum militia congreſſu ſoluiſſe Cæſenæ obſidionē, & ab incepto bello cum Ordelafo manum abſtuliſſe. Ordelafus autem mercatum rerum venaliũ inſtruebat militibus vnde emere poſſent quibuſcunq; egerent, at Centurionibus, & ductoribus maioribus munera multa donabat, quibus eorum beneuolentiam captabat; milites etiam vt minori illi onere eſſent in Rauennate agro populando morabantur indeq; victitabant. At Foroliuienſe Chronicum non ponit aſtrictam obſidione Cæſenam Anno 1356. ſed ab exercitu Legati vagante per agrum, & diu hic, illic ve morante meſſe, & redditibus exutam, quo facto fami mancipabatur, proĩdeq; nõ accomodata reddebatur obſidioni diutinæ tolerãdæ. Hæc eſt hius narratio. *Eodẽ Milleſimo die 2. Maij Rubertus de Imol* (erat hic Alidoſius) *cum gente Eccleſiæ venit in exercitũ apud Rontã comitatus Cæſenæ, & die 3. D. Galeotus, & D. Malateſta Vngarus venerunt cum magna gente apud Portum Cæſenæ, & comburi fecere totam palatam dicti Portus, & die 5. dicti menſis May venerunt apud Rontam ad alium exercitum Eccleſiæ ibidem exiſtentem, & die 9. dicti Menſis Maij receſſit dictus exercitus à dicto loco, & iuit apud Limatam, & ibi ſtetit vſq; ad 14. diem dicti menſis, ipſaq; die de mane receſſerunt, & iuerunt in exercitum apud Pontem Ronchi Comitatus Foroliuij, & in dicto comitatu Foroliuij ſteterunt vſq; ad diem vltimam Menſis, ipſaq; die redierunt in exercitum apud Turrim D. Epiſcopi prope flumen Sapis die vero prima Iunij receſſerunt omnes cum dicto exercitu, & iuerunt apud Matalardum, & ibi ſteterunt vſq; ad diem Sabbati xi. dicti menſis, & eadem die iuerunt, & poſuerunt ſe in exercitu apud Bulgariam, & die 13. eiuſdem Menſis receſſerunt.* In hac narrationum diuerſitate illud eſt conſtans Societatem in Romandiolam initio Auguſti perueniſſe, commorata vero

eſt in Prouincia vſque ad diem Septembris Vigeſimum, inde in territorium Bononienſem iuit: in Romania vero dum venit Arimino declinato Cęſenā acceſſit die decima Auguſti, eiuſq; vniuerſæ hoſpitium fuit in Suburbijs Trouæ foris, & S. Zenonis; die ſequenti in territorium Foroliuij, & Rauennæ abijt diesq; quadraginta vnumq; morata eſt, deinde abijt: poſt cuius receſſum Cardinalis bellum reſumpſit: verum id prouidens ſagax vir Ordelaſus vt damna populationum ſarciret, atq; comeatum pro ſublato, & conſumpto reficeret, cum vniuerſo prope equitatu, & peditatu Cæſenæ, & Foroliuij ad Suburbium D. Iuliani Arimini ſe tranſtulit die 17 Menſis Octobris improuiſus: ibi inſignem prędā cępit; multas domos combuſſit, multos captiuos abduxit: Legatus tamen in victoriam toto animo intentus primum Manfredum aggreſſus eſt, vt eo expugnato tanto facilius ferum Ordelaſi animum vndiq; ceu caſſibus cinctum domaret. Menſe ergo Nouembris exercitū aduerſus Ioannem Manfredum, & Fauentiam miſit quæ cum arcta obſidione premeretur Ioānes rem ſecum melius deputās nouit ſe imparē defenſioni longe eſſe (ea erat Cardinalis Egidij potentia, & virtus) vnde ad conuentionem, & pacta deſcendens his cōditionibus Ciuitatem reddidit die 10. Decembris. Conditiones fuere. vt ipſe Oppidum Bagnacaualli ab Eccleſia, & Cardinali eius nomine beneficiario iure haberet, patrimoniū, & cætera omnia bona ſua retineret, omneſq; redditus inuiolatos: tum ergo impletis conditionibus Cardinalis Fauētiam intrauit, & in primis ab omni cenſura, & Pontificia execratione, ac pœna abſoluit. Fuit cum feſtiuo occurſu à Populo exceptus cum præſertim in fine tyrannidis Ioannes multos Ciues, quibus parum fiderat, occidiſſet. Cardinalis Fauentię multa amoris ſigna exhibuit: foro enim murum circunduxit, & ex ſcriptorum temporis illius teſtimonio primam ipſe petram in fundamentis Eccleſiæ D. Petri (eſt ea Eccleſia maior) poſuit, licet alij Manfredis ædificationem tribuant. Tum Cardinalis ob hiemis ſęuitiem in Hyberna exercitum remiſit. Iam etiam Rauennates cum Bernardino Polentano in gratiam cū

Chronicon Forl. ſub anno 1356. & Matt. Vill. l. 7. cap. 33.

Zuccoli Chronicon.

Cardinali redierant iuramento nouo fidem, & obedientiam Pontifici Summo, ac ſucceſſoribus, ac eius miniſtris ſpondentes indeq; ab omnibus in quas ex ſuperiore contumacia inciderant, pęnis Eccleſiaſticis, & prophanis exempti, & abſoluti fuerunt. Solus ergo Franciſcus Ordelafus, cum vniuerſa eius ditione in cõtumacia perſeuerabat, à qua nec virium diſparitas, neq; Eccleſiæ reuerẽtia ferox animus dimouebatur. Quinimo conuocatis Foroliuienſiũ Comitijs quid ſibi faciendum eſſet, eos conſuluit. Reſponſum fuit, notam eſſe Populi vniuerſi ergo Ordelaforum familiam deuotionem, & fidem, nedum eos in ſecunda fortuna coluiſſe, ſed in aduerſa, & bonis, & perſonis iuuiſſe, & ad imperium Ciuitatis reduxiſſe, crederet idem ſemper pro occaſione facturos; interim tamen cum tanta ſit Legati potentia ipſe vero contra ab omnibus olim fœderatis deſertus iudicare omnes cum Legato conueniendum ſub quam optimis liceat conditionibus, ita ſeruando ſua, & Ciuium ſuorũ bona vt integrę ſint vires, quæ pro occaſione ſint ipſum ditioni ſuæ reſtituturæ. Audito conſilio Ciuium ipſe hæc contra pronunciauit. Hoc à ſe animo ſtatutum eſſe nunquam cum Cardinale cõuenire, niſi vniuerã ſibi ditionem relinquat: ſecus autem ſe primo defenſurum Cæſenam, & Forumpompilij, & cætera Oppida, deinde Foroliuij mænia, poſtea illis captis vias, & fora, & demum palatium ſuum, & ad extremũ eius nouiſſimam Turrim. Hoc fuit conſilium, cuius ipſos gnaros eſſe volebat: inde vero vniuerſos eſt mixtis minis deprecatus, vt ſolitam, & antiquã fidem ſibi præſtarent. Ex altera parte Auenione venerat nouus Legatus ad recuperationẽ locorum, quę reſtabant proſequendã Abbas Clunienſis reuocãte Cardinalẽ Egidiũ Põtifice. quæ cauſa reuocationis nõ ſatis cõſtat: Alij qui ſcribunt à Cardinale ipſo procuratam: alij & veriſimilius, magnã ſocietatẽ militum in Gallia, & Prouincia ſub ductu Comitis Allobrogi coactã terrorẽ incuſſiſſe Põtifici, atq; Pontificiæ aulæ. Cardinalis ergo adornabat profectionem, ſed primũ indicto Fani conuentu ad ſe primores recuperatarum Regionum, & Oratores Ciuitatũ ac Opidorum euocauit, ibiq; lauda-

Villanius l. 7. cap. 28

data omnium erga S. Sedem propenſione, ac fide, omnes hortatus eſt ad noui Legati cultum, ac obedientiã eand?, quã ſibi præſtandã; cuius Legati virtutem, & merita extulit; verũ Cõcilium nõ probauit eius tum diſceſſum, immo omnes rogarunt priorq; rogauit nouus Legatus vt reliquiàs belli iam aduerſũ Ordelafum inſtãtis ipſe proſequeretur. Omnẽ mutationẽ poſſe incepto eſſe exitioſam. Ceſſit tandẽ Cardinalis, & ad bellũ proſequendum ſe accinxit. Conuentus autem habitus eſt die 17. Aprilis die vero 24. eiuſdẽ Menſis collectis vndiq; copijs juſſit in Ordelafi ditionem arma moueri in Foroliuieſem ergo agrum peruenere, omnia populando, at Franciſcus mænibus ſe continuit. Cæſenatẽ etiam vexauere, & Caſtrum Mõtis Vecli cæpere, licet Chronicum Foroliuienſe in præcedentẽ Annũ referat, vltroq; à cuſtode redditum ſicut etiam Caſtrũ Scanelli die 18. Iulij. Cæſena duas tum partes habebat, interiorem alteram, & eminentiorem Muratã nomine; vndiq; ſcil. muro circundatam, & in ea adhuc caſtrum erat longe munitum opere, & ſitu olim ab Aimerico e Caſtro Lucij e. ædificatum: pars autem exterior foſſa tota circundata erat, at muro partim, partim autem adhuc vallo. Cuſtodiã Vrbis, vt iam diximus vxor Frãciſci obtinebat nullo fortiſſimo viro minor. Accedente vero exercitu, & obſidione imminente vt Villanius narrat, cũ Ciues impares ſe nimium viribus Legati viderent certumq; excidiũ reſiſtendo expectarent, decreuerunt Cardinalis copias admittere, adeoq; Cõſilio indicato Cardinalis ipſe ſtatim illuc quingentos equites miſit, qui à Ciuibus inſcia Cia ſuſcepti, ipſam cum præſidiarijs eius in Muratã, annitentibus etiã Ciuibus repulerunt. Cia ergo cum omnibus & equitibus, & peditibus in Muratam repulſa tres Ciues deditionis conſcios, & authores in mænibus ipſis obtruncari fecit; cadaueraq; ad rebelles Ciues proiecta deorſum. Annales noſtri diſtinctius narrant. Verba ſunt. placet exſcribere, & ad vnguem referre.

ANNO. 1357.

Matt. Vill. lib. 7. c. 58.

c. 58. l. eod.

1357. indictione decima die Sabbati 29 Menſis Aprilis poſt nonã in qua die fuit Feſtum S. Petri Martiris Nobiles viri Marcus & Poltronus Fratres nati quondam nobilis viri Philipini Marchi de

Ottardis de Cæſena Ioannes, qui dicitur Sauanella Fratris Maſij de Anguſellis, & Vbertinutius Fuſci de Articlinis inceperunt rumorem in Ciuitate Cæſenæ exclamantes viuat Populus, cum omnibus alijs Cæſenatibus continue exclamantibus viuat Populus, & Sancta Eccleſia violenter Dominam Ciam vxorem Franciſci de Ordelaſis, tum dictæ Ciuitati dominantem, Sinibaldum eorum filium, Ioannem, & Thebaldum filios quondam Domini Ludouici de Ordelaſis, cum omnibus ſtipendiarijs equitibus, & peditibus ſui, ac etiam Adulfis, & alijs ſuis ſequacibus intra Muratam viriliter retruſerunt comburentibus, & igne cremantibus diabolico ſpiritu iinſtigatis omnes Domos, & Stationes circa plateam inferiorem exiſtentes, & Beccariam nouam, & Stationes quondã Cecchi Lapi, & Domum Poltroni Philippini, & generaliter omnes alias Domos, & Stationes vſq; ad Portam Leonis, & Pontem nouum, & ab alio latere vſq; ad Beccariam veterem, & eadem die eadem Domina Zia prædicta capi fecit Georgium de Tibertis, cum multis alijs, & in Caſtro illico carcerari.

Subiungit poſtea.

Eodem milleſimo, & indictione die Sabbati 13. Maij Domina Zia de Ordelaſis prædicta fecit decapitari Scaruglinum de Petragudola & Georgium de Tibertis.

Thomas autem Fortifioca ſcriptor vitæ Nicolai Rentij, vel vt ipſe vocat Colæ Rientij, quędam addit, quæ ad vlteriorem cognitionem lumen præbent. Dicit ergo prę alijs, Ciam à Marito literis monitam, vt capite mulctaret quattuor Ciues quorum nomina, cum poſterioribus Cronici conuenerunt, duo alia Iacobi Baſtardij, & Palacini non conueniunt; Rubeus quinque memorat adhens quattuor Chronici Iacobum Baſtardi Auguſelli, quem ſcilicet memorat Fortifioca, qui præterea ſubiungit Ciam literas Mariti oſtendiſſe Scaruglino, & Georgio Tiberto Marito amiciſſimis, quos, & illi pro conſultoribus aſſignauerat. Eos autem diſſuaſiſſe executionem quod viri illi probi eſſent, & Ghibellinæ partis ſtudioſi, poſſe tamen (quam ipſi diligentiam pollicebãtur) diligentius eorum facta attendi, & occulta etiam, ſi quæ

con-

condant animo conſilia explorari, licet ex reliqua vita nullus etiam eiuſmodi ſuſpicioni ſit locus. Mulier ergo cõſilio acquieſcens nihil aduerſus eos Ciues ſtatuit at cum ipſi tumultũ excitauerint, & re ipſa Franci cum vera prouidiſſe conſtitit, tum damnata fide Sgaruglino, & Georgio à ſe habita ambos captos in carcerem detruſit & obtruncato capite ambos peremit: decimo quarto poſt die ſi Chronicon ſpectemus, citius multo ſi Fortiſiocam, & Villanium attendamus, quorum ille mortem eorum non probatam Marito ſcribit. Non eſt vero ipſi fides adhibenda, dum dicit quattuor eos Ciues, quos occidi iuſſerat Ordelaſus Guelfos fuiſſe erant ſane Ghibellini vt de articlinis, & reliquis etiam conſtat, & antea vidimus. At defectionis eorum, & Populi ab Ordelaſo cauſa fuit quod mite ab initio, & populare regimen tempore in tyrannidem eamq; intentam euaſerat: conſilij, & Magiſtratus nulla amplius libertas: omnia ab vnius nutu pendebant, vt ſi Guelfi à Ciuitate eiecti erant; Ghibellini ab adminiſtratione ſaltem excluderentur. Priorem ergo ipſi quoq; libertatem popularis ſtatus, quam ſub Eccleſia ſperabant augurabantur. Hæc intima rebellionis cauſa. Aduentu ergo exercitus Legati animati, & Populũ, & Eccleſiã inclamauere, & ſtipẽdiarios Ordelaſi milites, cũ vxore, & Nepotibus in muratã reiecere, ſtatimq; Cardinali innotuit per diligentes Ciuium Nuntios Cæſenam ab Ordelaſo deſciuiſſe, & imperium Eccleſiaſticum vltro quærere. Mattæus Villanius dicit tum iam in Ciuitatem admiſſos mille quingentos Vngaros Cardinalis Milites. At Fortiſioca nequaquam ingreſſos Vngaros Ciuitatem dicit, ſed circa eam obequitaſſe vt Cæſenates in propoſito confirmarent. Legatus exercitum vniuerſum ad obſidendam partem nondum redditam miſit, & ipſe quoq; cum exercitu acceſſit. Erant copiæ centum octoginta circiter vexilla. Malateſtij erant Ductores, & Rubertus etiam Alidoſius Imolæ pro Pontifice Rector, quem tum Malateſta cingulo militari ornauit. Legatus autem obſidioni cura diligenti incumbens Muratam ex parte exteriori, & foſſa, & aggere, ac vallo vndiq; cinxit, ne au-

l. 7. cap. 59.

auxilium vllum intromitti poſſet. Narrat Villanius captum à Pontificijs cænobium in colle ſitum æqualis, ac Caſtrum altitudinis; quod nullum aliud eſſe potuit, quam quod in Monte Sacro, ſeu Mauri reſtitutum ab Ordelafo, & in Caſtri modum munitum proxime diximus. Ex parte etiam Ciuitatis aduerſus Præſidij eruptiones ſe ſe muniuit, frequenter autem obſeſſores oppugnabant, & repugnabant obſeſſi. Scribit Villanius Pontificios Milites direptione vexaſſe Ciues, qui idcirco turbati, & mutati propemodum voluntate Cardinalem coegerunt diligentiore, & validiore cuſtodia vti: nil tale meminit Chronicon, immo Cæſenates omnes ad oppugnandum pari cum militibus ardore conueniſſe. attamen copias numeroſas aliqua in Ciuitate receptas, aliqua rapina, aliqua vi vti, quam diſſimulent interdum etiam ſi bene animati Duces in Militia longe ab antiqua Romana diſciplina aberrante, quis non credat? expediebat Ciuibus tamen citæ expugnationi reliquæ partis nauare operam, vt exercitus inde recederet. Erant in Muratæ mænibus binæ Turres, altera ad Plateam ſuperiorem, altera ad Portam per quam erat in Muratam ingreſſus, vtranque aggreſſus eſt Cardinalis cuniculis, ſcilicet infra fundamenta penetrando, vt ſubiectis fulcimentis tota demum innixa, ex eorum cõbuſtione euertãtur, & ruãt. Euerſa primo eſt Turris ad Plateã; non ex eius ruina fuit apertus ad ingreſſum aditus. Erat quæ ad Portam tota fulchris ſubnixa. Cum non potuiſſet excauationem Cia impedire, Ciues plures ſuſpectos in Turri incluſit. In Murata enim, & domus, & viæ erant, atq; habitationes, permiſitq; vt Vxores, Matreſue, aut Filiæ, aut Sorores incluſorum Ciuium exirent è Murata, & Cardinalem illac tranſeuntem ad operas viſendas adirent; ante eum ergo proſtratæ miſericordiam iteratis vocibus poſtulabant, & Cardinali petenti quid ſibi vellent; ne Turrim tũ euerteret ſupplices petierunt. Suos enim homines innoxios, & Pontifici deuotos morituros. Erat ea mora ex vſu obſeſſorum attamen Legatus viam inuenit incluſos recipiendi,

de-

deindeq; igne iniecto Turris cecidit, & aditus ad muratã apertus. verum Cia interim ſeptum parauerat aggere, & vallo, & foſſa ingreſſum impediens die tamen 17. Maij vniuerſus exercitus iubente, & aſſiſtente Cardinale expugnationem tentauit maxima virtute pugnauerũt Pontificij: attamen ea fuit reſiſtentia preſidij, vt poſt lõgũ certamen Põtificij re infecta receſſerint, multos tamen defenſores occiſos, ac vulneratos oportet fuiſſe: nã cum noua obſeſſores diligentia aditus ampliores, & faciliores complanauerint deſperata defenſione Milites Ordelafi omnes relicta murata in Caſtrum ſe die 27. eiuſdem Menſis retraxere. Supra conditionem nedum fæminæ, ſed fortis viri in defenſione Muratæ prudentis Ducis, & fortiſſimi militis munia Cia impleuit: exurgit in Murata collis biceps; in altero eius vertice Arx vetus inſidebat, quam ſcilicet poſtremo Americus e Caſtro Lucij excitarat, in altero Ecleſia maior D. Ioanni Baptiſtæ dicata, & Epiſcopi Ædes. Tempore D. Seueri Eccleſia maior erat Diui Ioannis Euangeliſtæ in Murata nunc etiam exiſtens: hæc poſtea in ſubliniore loco ædificata fuit ſub D. Ioannis Baptiſtæ titulo; poſtea vero cum eodem in loco Arx noua eccitata fuerit, in planitiem tranſlata ſeruato titulo D. Ioannis Baptiſtæ in Parœciã Crucis Marmoris, & Epiſcopium adiunctum, vt modo viſuntur. Tum autem cum præ altitudine, præſertim Sacræ Turris Arci officeret; Cia deſperata defenſione Muratæ, & ad Arcis defenſionem ſe reſtrictura Turrim eam euerti iuſſit, & re ipſa euerſa fuit conſilio militari, ni pio. Eſt hoc illud Templum D. Ioannis Baptiſtæ cuius ſub Anno 1182. cum Leonardus Epiſcopus ſedem obtinebat, memini, ſed redeo. Reſtabat ergo Caſtrum ſolum mulieri magnopere tum ſitu, tum opere tum milite munitum: verum Cardinalis vrgens opus nullum otium militibus, neq; operis permittebat; illud eſt in omnibus verum at in bello præſertim; ſemper nocuit deferre paratis; at id præterea Cardinalem feſtinãtionem reddebat, quod magna Societas ſub Corradi Landi ductu in Bononienſi agro morabatur abſq; omni iniuria; ſuſpicabatur itaq; Le-

Arx vetus Gieng.

gatus ne in ſubſidium Ordelafi ad ſoluendam Cæſenæ obſidionē venire intenderet, & vere Franciſcus auxiliū a Barnaba expectabat, in quo vno eius ſpes collocabatur, & enim e auxiliū flagitarat, & ſuppeditare Barnabas non minus cupiebat, verū id aperte facere, & inimicū ſe Pontifici, & Legato palam oſtendere non expediebat. Cum ſocietate ergo clam conuenit pecunia miſſa vt Ordelafo ſuppetias ferret, quocirca Cardinalis. quotidiana fere militum oppugnatione defenſores fatigabat, & aditū tentabat, & cunicul s ad euertenda mænia, & Turres graſſabatur; machinis quoq; in Arcē ſaxa maxima proijciebat quibus tecta frangebātur, & homines, ſi forte in eos inciderēt, conterrebātur; at inuita Dux, neq; diu, neq; noctu ceſſabat, & conſilio, & manu occurrere hoſti; frequētibus eruptionibus retardabat opera, & dirutis muris aggeres, & vallū apponebat. At multitudo operarum, & militum, qua abundabat Cardinalis, & ſumma eiuſdem diligentia, & vigilantia ſuperabat defenſorum prouidentiā, & fortitudinem. Eo res iam redacta erat, vt maxima Turris Arcis ipſius meditullium, & robur tota ferme palis ab hoſte ſuppoſitis ſuſtineretur: erat prope in manu obſidentiū igne iniecto fulchra comburere, quibus combuſtis turris euerteretur. Cōmotus periculo imminenti filiæ Vānes Vbaldinus Suſinanæ Comes Cię Pater, qui pro Cardinale militabat, petita ab eo licentia in Arcē ad Filiā vadit, & poſt paternum amplexum eius conſtantiam, ac fortitudinem, & prouidentiam vbiq; militarem ſummopere laudauit, tantaq; & tali Filia ſe merito gloriari dixit, cuius virtutem admirationi eſſe hoſtibus, reſtitiſſeq; diutius dicebat maximo exercitui, ac fortiſſimo poſt defectionem etiam Ciuitatis quam quiuis alius veteranus miles duxq; reſtitiſſet nunc ad eum ſtatum Arcem obſeſſam redactam vt nihil aliud poſſint defenſores expectare, quā cadentibus vndiq; ruinis degenere morte opprimi; poſtquam ergo exiſtimationi ſuæ, ſed etiam fortiſſimi cuiuſq; Ducis ſupra omnē fidē ſatisfecit vlterius perſeuerare potius deſperati animi quam fortis haberetur. cedat fortunæ, & verius Diuino impulſui cui ampliſſima Regna, & Imperia cedunt. Conſideret

ret conſilium eſſe Patris,qui vltra paterni amoris inſtinctũ,eſt eius gloriæ,& eſſet dedecoris particeps, at breuibus reſpondit Filia. *Cũ tu Pater me Marito, ac Domino meo tradidiſti monuiſti etiam vt in omnibus ei obſequerer, & obtẽperarẽ;id huc vſq; præſtiti,& præſtabo poſt hac vſq;quo viuã. Ipſe iuſſi, vt non niſi miſſa teſſera de qua conuenit, Ciuitatẽ hanc redderẽ,ab eius præcepto, ne certa quidẽ mori recedã.* Pater admiratus conſtantiam Filiæ, & iminẽti periculo ingemiſcens receſſit. Verũ Militũ præſidij,Cẽturiones,ac Duces cum iam deſperatã vlteriorẽ defenſionem, & certam mortem eãq; indecorã viderent, mulierem compellauere Præſtantiſſima,& fortiſſima mulier, quos labores, quæ pericula,quæ vulnera pro te paſſi ſumus,ea noſtrã fidẽ teſtantur,vt eã repræſentare verbis; putidũ ſit.quouſq;militaris fortitudo locum habuit mortem contempſimus,at nunc nõ niſi patientia indecoræ mortis ſupereſt, quã nemo egregius miles ſuſtinere debet,ſed potius deſperata mancipia. Statuimus ergo nos omnino è periculo eximere Arcẽ cedẽdo. hoc præmonuimus vt ſit tibi locus cõueniendi ,& quam optimas conditiones ab hoſte querendi : tum Mulier fracto nequacquã animo,cum etiã milites vera dicere intelligeret,reſpõdit,poſtquam is eſſet eorũ vnanimis cõſenſus permitterẽt ſibi deditionis cõditiones cum Legato negociari: acquieuerunt milites, qui virtutẽ eius admirabantur,adeoq;etiam magnanimitati ipſius fiderẽt; ipſa ergo cum Cardinali egit, vt Milites, quorum opera vſa erat in Ciuitatis,& Arcis defenſione incolumes eſſent,ſuaq; aſportare poſſent, ipſa vero cum Sinibaldo Filio,& Filia cumq; duobus ex Filio Ludouico nepotibus, & duabus ex filia Gentilis Moliani Vxore Nepotibus captiua remaneret. Adeo maluit magnanima mulier oſtendere ſe gratam militum fidei, quam ſui,ac ſuorum pignorum libertatem quærere: Fortifioca id interpretatur à muliere ob timorem Mariti, eiuſq; feritatis factum. At de tanta Heroina nil niſi magnanimũ credi, ac exiſtimari debet. Facta eſt deditio Anno dicto die 21. Iunij,

FINIS LIBRI TERTIIDECIMI,

Senatum ſcilicet, tum Comitia reliquiſſe: atq; eo modo Ciuitatem ex omnibus ſuis Ciuibus (exulibus reſtitutis) conſtitutam ſub Eccleſiaſtia libertate tranquille degiſſe. Britonorienſes etiam(quod ad tranquiliorem Ciuitatis viciniam pertinuit) Legati iuſſa fecere. De modo tamen non conueniunt Scriptoreſ. Quoddam noſtrum monimentum dicit ſe ſponte dediſſe Oppidanos die 28. Iunij. At Matthæus Villanius ſub die vltima Iunij ponit, neq; ab Oppidanis deditam, ſed oppugnatam à Militibus Legati, eorũq; Duce Galeoto cumq; Britonorienſes cum præſidiario milite erupiſſent, certamenq; cum obſidentibus inijſſent; actos in fugam tandem cum inimicis mixtos in Oppidum redijſſe, ibiq; redintegrata pugna, & ipſos victos, & oppidum captum arce adhuc in Ordelafi manu permanente; in quam milites, & populares ex fuga ſe recepere, reliquo Oppido ad diripiendum Pontificijs relicto. Expedita direptione arctam Arcis obſidionem inſtruxit Dux, nec ceſſauit Cardinalis Machinas illuc mittere, & alias inſtituendas curare, quibus præſidium vexaretur, cuniculis pariter operæ ad muros, & Turres euertendas excauandis perpetuo labore incumbebant. Erat in conſpectu obſeſſi loci, & obſidẽtium ad Bedeſi Pontem magna ſocietas Comitis Landi ab Ordelafo conducta, ſed ſuaſione, & pœcunia Bernabæ Vicecomitis inducta verum tectis omnino operibus, & conſilijs, ne Pontificem, & Legatum inimicos faceret. At ea erat firmitas valli, quo Caſtra, & Caſtrum Galeotus ſepſerat vt omnis aditus fuerit occluſus ad auxilium obſeſſis ſubminiſtrandum, & deficiebat commeatus ob multitudinem gentis, quæ in Arcem poſt Pontificiorum victoriam confugerat. Pacti itaq; ſunt milites longiore defenſione deſperata, ſe reddituros die 21. Iulij Arcem niſi intra id temporis ſuppetiæ aliquæ immittantur, & nulla præſtita ope die 24. dedidere Arcem in conſpectu magnæ ſocietatis cum ingenti eius dedecore, inſigniq; Cardinalis Gloria. Commorante autem eodem in loco cum exercitu Comite Lãdo cõtinuit Cardinalis Britonorij, & Cæſenæ copias, noluitq: vnius pugnæ aleæ vir prudens tot victo-

rias, ac victoriarũ fructus committere neq; poterat diu alicubi ea colluuies conſiſtere, quæ rapinis viuebat, at quiuis locus breui exhauriebatur, ipſam autẽ ſtipendio more militari ſuſtẽtare vix erat aliquis opulentiſſimus Princeps, qui diutius poſſet: nec deſtiterat Legatus horrendis execrationibus vniuerſam eam ſocietatem damnare, & dimiſſis quocunq; concionatoribus eccitare Populos ad capienda arma, vel ad ſtipendia contribuenda, aduerſus latrones deteſtandos, collecta inde magna, & hominum, & pœcuniæ ſubſidia. Florentini ſoli miſerunt publico nomine ſeptingentos cataphractos equites, cum ſagittarijs octingentis ſub Apardi Donati ductu, at priuato nomine, & ſumptu ducenti alij equites, bis mille pedites ex eadem Ciuitate, territorioq; acceſſerunt. Attamen tot licet auctus copijs noluit ſe incertitudini pugnæ committere Legatus, ſed potius cum Lando conuenit ne toto triennio vexaret (quinquaginta florenorum millibus acceptis) ditionem Pontificiam Florentinam, Piſanam, Senenſem, ac Peruſinam ſubſcripſere conuentioni Florentini, & cæteri; grauate tamen Florentini vt Villanius aſſerit, qui factum Cardinalis, vt degener amarulentè damnat, tot enim à Florentinis ſubmiſſa auxilia, vt cum ſocietate illa confligeret, non componeret. priuſquam Bertinorium Pontificij Caſtrum nouum Cæſenæ occupauerant. Erat id Caſtrum, quod ad occupandam Meldulam excitaſſe, & muniuiſſe Ordelafum antea diximus. tot victoriis auctus Cardinalis Egidius molliter tamen cum Franciſco Ordelafo agere ſtatuit, miſit ergo (ſi Fortifiochæ credamus) qui moneret reſtituere, quod retinere ius vetabat, & preſentes vires ſpem retinendi auferebant, polliceretúrq; Vxoris, & Filiorum, ac Nepotum liberam reſtitutionem, ſed exaſperatus non territus infortuniis Ordelafus ferociter reſpondit. Cardinalem antea ſibi viſum hominem catum, at tunc beluam fatuam videri; ſi in ſua manu Cardinalis fuiſſet vt in eius poteſtate ſunt ſui iam triduo ſuſpendio vitam finiuiſſet. Sed Fortifioca multa ſceleſta Franciſco dicta, factaq; tribuit à nullo alio ſcripta, vt occiſionem Ludouici Filii antea deſcriptam

Matt. Vill. l.7. cap.84. & Fortiſioca.

ptam, & filiæ eiuſdem, dinaſtæ cuidam Picenti nuptæ ſæuiorẽ adhuc mortem, quam hunc in modum contigiſſe narrat. Cũ Filia Matris captiuitatem audiuit, adiuit Patrem, ad eiuſque pedes prouoluta ſupplex petijt, ne parentem ſuam tantæ virtutis mulierem in carcere detineri pateretur: ideoq; quod vnũ remedium apparebat, cum Eccleſia conueniret. Nullum reſpõſũ ſęuus Pater reddidit, ſed arreptis comis enſe caput abſcidit. Horum ſit penes dicentem fides. Cũ Egidius pertinaciam hominis agnoſceret amota iam Societate magna, vna cũ Arduino nouo Legato magno inſtructo exercitu eſt Foroliuium aggreſſus: duo millia equitum, multa millia peditum coactæ Copiæ erant. Vaſtauerunt agrum longe, lateq; verũ, neq; vaſtitate commota, neq; oppugnatione Ciuitas, vt diuturna obſidione opus eſſe ad eam obtinendam, cõſtaret. Cardinalis ergo nouis literis à Pontifice (vt credere par eſt) euocatus relicto Androino Auenionem abijt, vt quæ Ordelafo reſtabant Foroliuium, Meldulam, & ſi quæ alia, vel ad deditionem compelleret, vel expugnaret. Sunt qui dicant ante Egidij deceſſum, Foroliuium etiam obtentum, qui coæui fuerunt bello, Scriptores Fortifioca, & Mattæus Villanius ante captã eam Ciuitatem diſceſſiſſe Carillam, & non niſi poſt eius reditum in Italiam ab ipſo victum, ac debellatum Ordelafum vnanimes ſcribunt. In hac diuerſitate præſtat veritatẽ grauibus teſtimonijs fulcire. Grauiora, & certiora teſtimonia eorũ, qui tum viuebant. Fortifioca refert poſt Cardinalis admonitionem, quam proxime retulimus, vt reſtitueret poſt Cæſenam ammiſſam, & Britonorium, alia quæ retinebat Foroliuium ſcilicet, & reliqua, & poſt duram Ordelafi reſponſionem ſubiungit ſtatim Cardinalem Auenionem abijſſe. Refero verba ipſa Fortifiochæ antiqua lingua vulgi Romani.

Vill. Lib. 7. cap. 49.

Admonitio Legati.

Pò la preſa di Ceſena lo Legato mãnao allo Capitanio dicẽno coſinto. Capitanio renni quello, che tio non ene (cioè rendi quello, che tuo non è) *Io ti renno tia Donna, Filiato, e Nepotiti*. (cioè ti rẽdo tua Donna, tuoi Figli, e tuoi Nipoti. Reſponſio Ordelafi.

A

A queſſe parauole lo capitanio deo queſſa reſpuoſta. Dicete allo Legato ch'io credena cha fuſſe ſauio huomo, horamai lo tiengo per vna beſtia pazza, diceteli, che s'io haueſſi hauuto in preſone eſſo, tre dij paſſati ſono, ch'io lo haberia appeſo per la canna, come eſſo haue hauute le coſe mie. Sequitur ſtatim diſceſſus Egidij.

Innurato (cioè indurato) *l'animo di ſi peruerzo patharino heretico, Don Gilio lo Legato antico ſe parti, e gione in Prouenza.* (cioè giunſe in Prouenza.

Conſtat hinc ergo cum Carilla Auenionem regreſſus eſt, nondum fuiſſe Foroliuium captum. Idem præterea teſtatur, quę tum ſequuntur eiuſdē Authoris verba. Repeto, poſtrema iam memorata, vt conſpicua ſit coniactio.

Don Gilio lo Legato antico ſe parti, e gione in Prouenza, come la Compagnia ſentio approſſimare D. Gil.o alle fi.aite coſi ſe deſtequao come faco la poca neue à feruente Sole, remaſe lo Legato nouello lo Abbate di Borgogna. Queſto Abbate fece l hoſte pentoloſo ſopra de Forli.

Patet hinc ergo, & confirmatur nondum pacatum Foroliuium Mattæus pariter Villanius id lucidiſſimè tradit, nam deſcribēs receſſum Cardinalis Egidij ex hac Prouincia Auenionem Anno eodem 1357. Menſe Septembris. Hac ſcribit, verba eius Italica repono.

lib. 7. c. 10. *Il Cardinale di Spagna M. Egidio Legato hauendo laſciato ſucceſſore l Abbate di Clugni, e aſſediata la Città di Forli adi 14. di Settembre Anno detto, fu riceuuto in Firenze à gran ſolennità.*
& poſt pauca de eodem Cardinali agens ſcribit.

Queſto Legato per ſuo ſenno, & grande, & ſollecita prouiſione di Guerra racquiſtò à Santa Chieſa il Patrimonio, & terra di Re- eod. l. & ca. *ma, e reduſſe il prefetto occupatore alla ſua miſericordia; vinſe per forza, & per ingegno tutte le terre della Marca di Ancona abbatendo la Sgnoria di M. Malateſta da Rimino, & di Gentile da Mogliano, e'l nouo Tiranno d'Agobbio, & per forza vinſe in Romagna Ceſena, e Bertinoro, e racquiſtò Faenza, e laſciò Forli aſſediato; e Malateſti tutti reconciliati alla obedienza di S. Chieſa.*
Apertè ergo hic dicit ab Egidio Foroliuium obſeſſum non occu-

cu-

cupatum relictum. Prætera vero Lib. 8. cap. 49. dicit ab Abbate Clunienſi Legato rurſus Anno 1358. Menſe Aprilis obſidione Foroliuium cinctum. At cap. 103. refert eundem Cardinalem Egidium rurſus Legatum in Italiam miſſum ad debellandum Ordelaſum, quem Arduinus vincere, & ſubijcere non potuerat, qui cum Florentia tranſierit ibi ſummo cum honore acceptus ab ea Ciuitate die 16. Decembris Flaminiā uerſus receſſit. At Lib. deinde 9. cap. 36. Anno autem 1359. die 4. Iulij. Foroliuium a dedente ſe Ordelaſo recepit vt ſuo quęque diſtincta loco intelligemus. Tantum ergo abeſt vt in primo ex Italia receſſu Cardinalis Foroliuium occupauerit. Hæc anticipaui; ſingula modo iuxta temporum ordinem exponamus. Proſequutus eſt nouus Legatus Arduinus profecto Carilla Foroliuij obſidionem, quam egregie tolerabat Ordelaſus, nec ſe intra mænia continebat, ſed paucis militibus contentus, & Ciuibus ſuis fiſus cum Foroliuienſi pube tanto ordine, ac peritia exibat aduerſus hoſtes vt ex velitationibus frequentibus neminem ammitteret, & omnes incolumes reduceret. Reuerſus autem omnes ad ſe conuocabat, & ſingulorum fortia facta laudabat, & qui cæteris præſtiterant eis denarij trientem, vel quippiam tale donabat, animos ita Ciuium demerens, eoſq; ad pugnam, & ad fortitudem inflæmmans: at Pontificius Legatus, & Dux Galeotus interim omnia quæcūq; extra mænia, erāt vaſtabant vſq; ad extremū Decēbrem. tū ob intēſum frigus, & inopiā ad alendos equos omnino ſtraminis, & palearum exercitus in Hiberna conceſſit. Galeotus cum Legato, & magna gentis parte Cæſenæ conſtitere. Poſt receptam Cæſenam Anno 1357. & ſequente Anno Biordus Vbertinus Prætor, Rector ue Cæſenæ, vt monimenta Ciuitatis plura conueniunt fuit, Vir Nobilis, & politica prudentia, ac virtute militari præclarus. Erat tamen Vbertinorum genus tum à Florentinis perduellionis damnatum, vt his in partibus ſpecimen virtutis ſuæ exhibere ſub Legato quæſierit, at obtinuerit: eius vero regimen gratum adeo Ciuitati fuit, vt audita eius poſtea morte publicis exequijs Ciuitas; lachrymis

mul-

multi parentauerint. Obijt autem Florentiæ Anno 1359. die decima ſeptima Auguſti poſt fugatam Magnam Societatem à Florentinis, quibus ipſe vltro in ea expeditione deſeruierat, proinde à Republica in gratiam receptus. Eius funus idcirco fuit à Republica multo cum ſplendore procuratum. Rem totam enarrat Mattæus Villanius lib. 9. cap. 43. vt qui dicant mortuum Cæſenæ errent, & qui Anno 1360. præfuiſſe Cæſenæ pariter fallantur: cũ antea mortuus eſſet. Florentiæ mortuum; Cæſenæ tamen iuſta magnifice facta non repugnant.

ANNO. 1358. Anno poſtea ſequente 1358. die vltima Aprilis Legatus rurſus, & Galeotus ſunt Foroliuium aggreſſi, & cum diuturnam obſidionem prouiderent ad Bedeſi, nunc Ronchi Pontem ex vallo, & aggere Caſtellum excitauere; aliudq; inter Foroliuium, & Fauentiam, quibus valido impoſito præſidio impedirent quo minus ſubſidium gentis, & commeatus Foroliuiũ accederet, reliquus autem exercitus ad Vrbem caſtrametabatur. Non torpebat tamen Ordelafus, ſed frequenter erumpens in hoſtem inuehebatur, & fere inoffenſus redibat. Annales noſtri dicunt in Caſtello ad Pontem Bedeſi perpetuo commoratum Legatum, illudq: Sanctæ Crucis nuncupatum, quod ea die conſtructum fuerit. Frequens erat oppugnatio: at incredibilis defenſorum virtus, inuictuſq; Ordelafi animus. Tentauit ergo Legatus occultis internuncijs, & ſpe ingentis pœcuniæ aliquos defenſorum corrumpere, & quoſdam corrupit, adeo vt die decima ſeptima Iunij noctu aditum Pontificijs in Vrbem præbuerint. Miſerat Legatus ſexcentos circiter milites inter quos etiam viri nobiles fuerunt, qui Ciuitatem ingreſſi eam prope occupauerunt, & ſi maior manus fuiſſent, occupauiſſent: at ex ſtrepitu ingredientium exciti Ciues, & Ordelafus armis ſumptis ocurrentes, fortiter adeo repugnauerunt, vt inuaſores eijcerent aliquibus occiſis, & aliquibus captis inter quos Biordus Vbertinus, de quo proxime diximus, addo nunc dictis filium fuiſſe Comitis Montis Granelli. At compenſauere damna Pontificij proxima Meldulæ acquiſitione, quæ hoc modo ſucceſſit. Quidam Meldulenſis inter-

Villan. Lib. 8. cap. 52.

ter-

ter primores Oppidi Ordelafo ſuſpectus Foroliuij detinebatur ne Oppidum Pontificijs redderet. Hic vero cum ſuis arrepta occaſione ex mænibus furtim deſcendit, & ad Legatum confugit, req; cum eo conſtituta acceptis copijs tanquam Meldulam oppugnaturus acceſſit, at inter primos, & inermis, vt à ſuis agnoſceretur prodijt, indeq; eſt Oppidanos alloquutus. Ne pro Tyranno Eccleſiæ, & Deo inuiſo, & tunc adeo conſtricto, vt deſperata ſalus eius eſſet, pugnare vellent, quod ſi ſe dedant humaniſſimè à Legato ſuſcipientur, incolumeſq; ſub libertate Eccleſiæ in poſterum agent. Meldulenſibus facile uera oratio ſuaſit, Oppidumq; reddidere. Arx reſtabat præſidio Ordelafi munita, quã Galeotus arcta obſidione prem ẽs, & frequente oppugnatione vexans paucos poſt dies eodem Menſe obtinuit dedentibus ſe defenſoribus, qui ſolam perſonarum incolumitatem pepigere. Vrſit oppugnationem Galeotus ob aduentum Magnæ Socieratis in Prouinciam, cuius itineris hic fuit progreſſus. Tentauerat Societas eiuſmodi ſub Comite Lando nuper ex Germania reuerſo tranſitum in Tuſciam per Anemonis vallem populando in tranſitu incolas. Irritati ergo damnis ſuis Monticolæ duri homines conuenere occupatiſq; rupibus, ac Montium ſupercilijs volutando ſaxa, quibus immanibus loca ſcatent milites, qui profundam per viam gradiebantur multos occiderunt immo contriuerunt, inter quos fuit Comes Brocardus. Landum vulneratum cæpere; coactus enim fuit ſe dedere ruſticanis hominibus vulneratus inſuper cum diuturno vitæ periculo. Ipſo capto vniuerſa gens abiectis etiam armis fugere conati ſunt, multi tamen ex fuga retracti, & capti, vel occiſi. Solum prior acies incolumis tranſijt nondum enim erant mõticalę çoacti Ductor eius erat Americus Cauallettius, qui cum ſuis ex Decomano vbi nocte quieuere maximã celeritate vſi Apennino tranſmiſſo in Territorium Imolæ eadem die peruenere, nimirum pedibus timor addidit alas: ſtatimq; atq; Societas in Imolenſi agro conſtitit mirum in modum aucta eſt tum concurſu comilitonum, qui ex Alpina clade euaſerunt, tum etiam ex nouorum militum *Villan. Lib. eod. cap. 83.*

aduentu: multi ſiquidem tum ea militiæ, vel latrocinij libertate gaudebãt. Sub vltimo tempore obſidionis Arcis Meldulæ hęc fuere ideoq; tardius inſtaurata fuit Societas, quam vt potuerit ſubſidium obſeſſis in ea Arce ferre. Meldula tamen ommiſſá ſollicitati ab Ordelafo fuere, vt ad opem ſibi ferendam accederent, & excurſione facta in Rauennate, & Ceruienſe Territorium quicquid prædarentur Foroliuium pro comeatu adducerent. Ciues enim ita alimentum,& milites pretium recepturos. Americus promptè Ordelafo ſatisfecit ſuis, & ſuorum vna indulgens vtilitatibus. Multũ frumenti pecudũ uim magnam,& ſalis præterea ſaccos plurimos ex Salinis Ceruienſibus aſportauere. Sacci adeo parati ſuſpicionem indidere flãminijs cum voluntate Bernardini Polentani totũ id factum ad Ordelafum adiuuandum, cui bene cupiebat non eius, ſed ſua cauſa: timebat enim ne Ordelafo victo in ſe arma Legati verterentur. Quicquid ſit recreati ſunt comeatu inuecto Foroliuienſes, at breuem lætitiam conſequuta eſt triſtitia nõ breuis: nam Ordelafus ſuarum non eſſe virium cernens inceſſanti Legati bello reſiſtere, conſiderauit nullam ſpem aliam, quam in ſocietate ſibi ſupereſſe: cæterum neq; ſe poſſe videbat tantam multitudinem alere, nec tam auidam auri, pæcunia explere. Deſperata ergo omni alia defenſione, & firmato propoſito retinendæ vſq; ad mortem Ditionis, decreuit cum enormi Ciuium damno Societatem in Ciuitatem inducere, inq; domibus Ciuium miſtos cum mulieribus milites, an Latrones? collocare. Eam gratiam ingratus Princeps fidei deuoti Populi retulit. Honeſtiores Ciues, vt fœminarum ſuarum decus,& honeſtatem tuerentur domibus relictis in anguſtas habitationes ſe cum familijs ſuis contraxere, tacitis intra ſe gemitibus quærentes num id eſſet meritum fidei, & diuturnæ pro eo malorum tolerantiæ. Adiunxit ſe poſtea Societati Foroliuij receptæ alia ſub Anichino Bongardio, & Comite Luffo, quæ ex Etruria profecta circiter Auguſti finem Foroliuium acceſſit, extra tamen Ciuitatem manſit, longe lateq; ex hoſtico prædas agebat; vina vſq; ex immaturis vuis expreſ-

Matt. Vill. lib. 8. c. 85.

ſa in Ciuitatem inferebat, vt annona ipſa cum incluſis in Ciuitate abundaret. Ob aduentum numeroſæ Militię Pontificius exercitus obſidionem dimiſit: Caſtella tamen eccitata validis præſidijs firmauit, ipſeq; Cæſenam, Britonorium, Meldulam quoq; ſe recepit, ſed Caſtra etiam finitima milite munijt. Inter Pontificios tamen, & hoſtem pleręq; velitationes, & non ſummis copijs certamina interceſſere. At pręcipuum illud fuit Societatis aduerſus Fauentiam tentamentũ. Ipſa enim Ciuitatem adorta & Suburbium ingreſſa in magnũ, ac præſens periculum eam adduxit. Præſidium Ciuitatis nõ erat centum equitum tumq; pręfectus vna cum ala extra locũ erat, quo cũ redire vellet ipſe ex equo ab hoſtibus deturbatus, ſuorumq; multi male habiti, ſed forte fortuna eo ipſo tempore illac tranſibant trecenti equites Florentini, ſub ſtrenuo Duce, Florentino, & ipſo, qui improuiſum inſultum perſpiciens in ſubſidium amicæ Ciuitatis, ac eiuſdem partis expediuit arma, & Pręfectum Præſidij ab hoſtium manibus eripuit, eoſq; extra Suburbium repulit. Quo facto Eccleſiæ Ciuitatem, ac honorem ſeruauit. Sub hęc Comes Landus ſanus iam factus ad Societatem Foroliuij exiſtẽntem reuertit. Ordelafus debebat ex conuentione quindecim millia Florenorum Societati, quot cum ſoluere non poſſet, duo millia à Ciuibus corraſit, & pro decẽ millibus tres captiuos aſſignauit, erant duo Filij Glazoli Comitis, & Filius Comitis Granelli, quorum redemptionis ipſi prætium exigerent: reliquorum trium millium obligationem nouis tabulis confirmauit. Comes Landus perſpiciẽs Ordelafi attritas vires, at animum liberalem, ac promptum acquieuit datis, & obſidione Foroliuij iandiu ſoluta, inde receſſit cum exercitu, atq; vallem Limodigij Fauentiæ, ac Imolæ agrum interiacentem, ſed omni bono refertam expugnauere ibiq; toto ferme Octobre morati ſunt, inde Maſſam Imolenſis Diœceſis occuparunt annonamq: in aliquot dies comparauere vberiora tamen alimenta Aulegius Bononiæ Tyrannus ſubminiſtrabat. Cum enim iam de reditu Cardinalis Egidij in Italiam rumor increbuiſſet, incertus is erat, num Car-

Vill. lib. 10. cap. 86.

Vill. Lib. 8. cap. 99.

dinalis eſſet Bononiam armis pro Pontifice repetiturus, interim Pontificius exercitus Cæſenę vbi Legatus, & Galeotus erant Britonorijq; & Meldulæ conſidebat. Preſentia exercitus tum, & antea propinquitas continebat animos, & odia partium, ne tumultum excitarent, licet non ſe æquis oculis aſpicerent, Guelfi diuturno exilio exaſperati, & Ghibellini, qui iam dominabantur, tum depreſſi maiore ſaltem ex parte, qui ſcilicet Ordelafo fauerant. Pontifex interim cum vidiſſet nondum ab Androino Legato Ordelafum pacatum, & à Populis etiam ſubiectis potius parui fieri decreuit, vnà cum Purpuratorum Senatu Cardinalis Egidij in Italiam reditum ad belli reliquias conficiendas, & ad recuperatas Ciuitates in officio continendas. Anno ergo eodem 1358. Cardinalis reuerſus cum primum honorificentiſſime fuerit à Florentinis exceptus, die poſtea 17. Decembris ad S. Petri Caſtrum in Bononiēſi agro peruenit, vbi ſplendido eū hoſpitio Aulegius Bononię Tyrānus recepit. Adfuere cū Aulegio Oratores Marchionis Eſtenſis, & Magnæ Societatis, & nonnulli alij, actūq; eſt de concordia cum Ordelafo, & Magna Societate Cardinalis, ſed irrita negotiatione. Deſperata itaq; pace Cardinalis ad Exercitum venit. Magna pariter Societas Foroliuium Ordelafo auxiliatura acceſſit, quæ Ciuitas nulla interim obſidione premebatur, & ob hyemis ſeuitiem, ob niuiumq; miram eo Anno altitudlnem, & ob Societatis timorem, quæ Foroliuio tranſmiſſo, & Cæſena declinata Sauinianum peruenit, ibiq; quicquid alimentorum corradere potuit, conſumpſit. In Ariminenſem itaq; agrum profecta licet prouidentia Malateſtæ multa in loca munita tranſlata fuiſſent; non potuerunt tamen non aliqua excidere, quibus ea colluuies rabidam famem ſolata eſt; at omnibus voratis Solianū (vbi multā eſſe cibariorum copiam intellexere) contenderunt, & Caſtro cum occiſione centum viginti trium Oppidanorum breui expugnato, alijſq; Caſtris captis frumento, & alijs quæ ad vsū humanum pertinent, refertis, aliquot ſe ibi diebus recreauere. At multitudo magna nedum militum, ſed calonum lixarum,

& Scortorum quantum vis vberem annonam breui tempore vninerſam exhauriebat. Coacti ergo fuere Foroliuium confugere, vbi à Ciuibus Tyranni iuſſu recepti cibo, potuq; recreati ſunt. At ne diuturna mora omnia conſumerent, quæ ad Ciues,& reliquos milites alendos neceſſaria erant abiere in Picenum vſq; ad Feretránam regionem agmine dilatato, & etiam ſi Feretrani forum venale aperuiſſent id tamen præ multitudine non ſufficiebat; & à frigoris ſæuitie tum perſonæ,tum equi valde lædebantur; grauia igitur multa vſq; ad Martium tolerauere. Interim Cardinalis Egidius,qui iam obfirmauerat animo nolle cum venali ea militia certare ferro, ſed auro. Conuenit tandem ſe daturum ſexaginta millia aureorum ſub ea conditione ne intra quadriennium locum vllum Eccleſiaſticæ ditionis tangerent. Prohibebātur ita,quominus Ordelafo amplius ſubſidio eſſent: immo neque Aulegio ſi forte ad Bononiæ recuperationem Cardinalis aſpiraſſet. Idem erat ſi Rauennam tentaſſet ex eadem enim conuentione non potuiſſent Polentanis opem ferre,& quoniam pœcuniæ ſolutio præcedere debebat Societatis ex Pontificia ditione receſſum, Legatus eam ſoluit. Ver iam appetebat, & Societatis milites recreati tepore aeris, & Pontificia pœcunia foti animum extulerant. Soli Florentini nihil illis contribuere ad redimendam vexationem dignati, magnanimo propoſito indignũ eiuſmodi tributum a colluuie illa hominum impoſitum renuere. Aduerſus ergo Florentiam ad vlciſcendum tantum ſui contemptum Societas vniuerſa fremebat, fremenſq; in Etruriam plena irarum tranſiuit, vagata per Etruriam poſt multa loca expilata ad Pontemeræ Oppidum Piſanorum ditionis deuenere: acceſſerant etiam Florentinæ Copiæ, quarum Imperatot Pandulfus Malateſtius Piſauri Dominus. Erant in Florentinorum exercitu bis mille, & quingenti equites Cataphracti, & equitum Sagittariorum duo millia; ſuperuenerunt à Barnaba Vicecómite Florentinis tunc amico, & Societati inimico mille alij equites; à Franciſco Carrario Patauino Principe ducenti; à Marchione Eſtenſi totidem:

Matt. Vill. Lib.9.capp. 29.30.31.

à Rege Neapolitano trecenti, & Legato Carilla totidem omnibus enim principibus, & Rebuſpublicis odio erat eiuſmodi prędatorum cænum. Cum nondum innotuerint tantæ Florentinorum vires, Comes Landus adherens magno ſui exercitus pugnandi ardori Florentinos ad pugnam ſolenni inuitamento Chiroteca ſanguine oblita de more miſſa prouocauit. At cum non minore, ſed ſolidiore ferocia paratos ſe pugnare prouocati reſponderunt, propiuſq; ob id acceſſerunt. Tum latronum audacia in timorem conuerſa pugnandi aleam recuſauere, & turpi receſſu, an fuga? die 23. Iulij ex conſpectu Florentini exercitus ſe ſubduxere; indeq; ex Etruria receſſerunt, qui timor plurimum imminuit priſtinam fortitudinis, & vigoris Societatis exiſtimationem. Interim poſtquam Societas ex Flaminia receſſerat Legatus Carilla ſub initio Iunij exercitus rurſus coacto ad Foroliuij obſidionem Duce eodem Galeoto ſe aſtrinxit. Ordelafus autem ſolis ſuis viribus relictus, Ciuibuſq; ſuis inuiſus ob introductæ Societatis iniuriam Ioannis Aulegij opera, qui ad deditionem ferocem animum inclinauit, & à Cardinali mitiorum conditionum promiſſionem obtinuit, Vrbem die quarta Iulij Anno eodem ſcilicet 1359. libere reddidit. Eadem die Cardinalis, cum prius loca munita Ciuitatis præſidiis ſuis firmauerit magna cum exultatione tum militum, tum Ciuium ingreſſus eſt. In Palatij autem introitu Albertatium Recaſolum Florentinum belli conſultorem militari cingulo decorauit. Scribunt Ariminenſes Statim Cardinalis iuſſu captos Iacobum Blancum, & duodecim prębiteros; ille palam in Pontificē, Cardinales, & reliquos Eccleſiaſticos Proceres perorauerat ad confirmandos in deuotione Franciſci, & Ciuitatis defenſione Ciues. Hi tempore interdicti rem Sacram palam fecerant & Diuinam Pſalmodiam exercuerant, omnes eadem catena collum conſtricti in carcerem ducti condignas pœnas luere. Conditiones autem quas a Cardinali Aulegius pro Ordelafo impetrauit, fuerunt, abſolutio ab omni Pontificia, & Eccleſiaſtica e ecratione, redditio libera Vxoris, Filiorum, & Nepotum, cæterorumq; ca-

Villan. Lib. 9. cap. 36.

Clementin. in vita Galeoti.

captiuorum; conceſſio Caſtrocarij,& Foropompilii in decennium, Arcium tamen præſidium in communium amicorum manu eſſe debebat. Abſolutio eodem ritu facta, quo Hæreticorum,aut ſuſpectorum hæreſis. Fauentiæ coram Cardinali in publico conſeſſu Ordelaſus omnia confeſſus eſt, quæ aduerſus Pontificem Eccleſiamq; perpetrauerat ſupplexq; veniam petijt. Cardinalis diſerta oratione in eius hæretica facta inuectus eſt, meritaſq; ab eo pænas exagerando omni eũ dignitate etiam equeſtri exutum pronunciauit, vtq; pro piaculo quaſdam Fauentiæ Eccleſias præſtitutis præcationibus inuiſeret, impoſuit: at Imolæ, quo etiam Aulegius profectus eſt, Ordelafum Eccleſiæ conciliauit, priſtinæ dignitati,& honoribus omnibus reſtituit, & Forum Pompilij, atq; Caſtrocarium in ditionem beneficiario tamen iure, & in decennium aſſignauit, vbi cum ſuis tuto, atq; cum dignitate uiueret. Aliq; aliter narrant, ſed minore fide, Franciſcum ſcilicet nulla iuriſdictione obtenta, & omnibus bonis exutum Venetias iuiſſe, ibiq; breui obijſſe, at Carrarius Clodiæ inter eundum Venetias mortuum eſſe. Omnes, qui Venetijs mortuum dicunt, ipſum inopem, & infelicem obijſſe aſſerunt, verum longe aliter Mattæus Villanius, & pariter Ariminenſes dicunt vixiſſe ſcilicet diu poſt, & aduerſum eundem Legatum pro Barnaba pugnaſſe, & Foroliuienſem, Ariminenſemq; agrum vexaſſe veluti poſtea ego narrabo huiuſmodi ſententiæ, vt veræ adhærendo. Reſtat de Foropompilij eccidio ambiguitas. Nihil de antiquæ Ciuitatis graui adeo caſu Villanius ſcribit, cuius tempore accidit, quiq; eiuſdem temporis euenta Prouinciæ deſcribit. Ariminenſes quoq; nihil dicunt: Leander Albertus dicit exciſum à Cardinali Egidio, & Saleſatum, ſede Epiſcopali Britonorium tranſlata Anno 1370. At niſi ſubſit Typographi error aberat Leander in Anno cum enim Carilla obierit Anno 1366. non potuit euertere eã Ciuitatem Anno 1370 Rubeus, & Carrarius idem ferme dicunt, at in Anno differunt præſertim Carrarius, qui Forumpompilij euerſum ponit ante Foroliuij occupationem. Verba Rubei ſunt ſub Anno

Clementin. in vita Galeoti.

1358

1358. *Cum Foropompiliani ab Ordelaſo aduerſus Legatum perpetua pertinacia ſtetiſſent, Vrbem Carilla ſolo exæquauit, & ſale ſparſam Sede Britonorium translata in perpetuum Epiſcopatus dignitate nudauit*. Quo in loco Rubeus non conſentit cum proximiorib⁹ ibidẽ dictis. Sunt autem dicta: ab Ardouino Legato captum Forompompilium, & poſtea dicit à Carilla euerſum locum. Catrarius expugnatum, ac exciſum Foropompilium ante redditionem Foroliuij dicit. Adducit tamen Volateranum, qui in Anno 1360. reponit. Eſſet eo modo triennio poſterior Popilienſium ruina Liuienſium occupatione apud Carrarium, qui Foroliuiũ Anno 1358. captum dicit. Proindeq; id ipſe Volaterrano tribuit, vt biennio poſt illam Ciuitatem euerſam dicat, qui nonniſi Anno 1360. exciſam aſſeuerat. Reijciendi igitur merito de Anno Albertus, & Rubeus, Carrariuſq; Volaterani vero ſententia omnino probanda, vel probabilis ſaltem ex his oſtenditur modo dicendis. Forumpompilium non fuit ante deditionem Foroliuij deſtructum, nam Ordelaſo poſt deditionem fuit conceſſum à Cardinali; ergo nondum exciſum; at eſt prӕterea hӕc alia ratio contraria aſſertioni Rubei de pertinacia Pompilienſium. Paruam enim reſiſtentiam ſi vlla fuit indicat ſilentium Scriptorum, cum Cęſenӕ, Britonorij, Meldulӕ memorent; indicat etiam Caſtrum ad Pontem Bedeſi inter Foroliuium, & Fropompilium in quo Legatus Arduinus reſidebat, at militaris ratio non patiebatur poſt tergum Ciuitatem pertinacem relinquere, conſiſtebat ex his poſt Ordelaſi deditionem adhuc Foropompilium, & nulla adhuc erat cauſa, quamobrem in antiquam Ciuitatẽ adeo ſӕuieret ſedatus alioquin, & mitis Cardinalis. Qui factum poſtea ſit vt tantum animis Carilla in eam exarſerit, hinc ego conijcio; anticipo autem, quӕ deinceps latius aliquanto ſuo loco exponam. Cardinalis Bononiam prӕripuit Anno 1360. ſub initio Aprilis Barnabӕ, qui ſuapte natura ferus tanta iactura efferatus omnia deinceps ad recuperandã Bononiam: ad vexandã Pontificiam ditionem molitu, eſt vnde per Franciſcum Ordelaſum, & per Manfredum ex ditioni-

nibus ſuis expulſos vexare Flaminiam traditis copijs tentauit, & per alios Picenum. Ordelaſus tentauit antiquos amicos; & ſubiectos diu etiam in territorijs earum Ciuitatum Foroliuij preſertim moratus. Facile eſt tum Pompilienſes ſe valde in eum propenſos oſtendiſſe: quippe qui recens eum vt Dominũ coluerant, eamq; fuiſſe deuotionis repreſentationem, quam ad reliquorum locorum exemplum grauiter puniendam Carilla ſtatuerit. Hoc ipſum confirmant, quæ tum in Piceno eidem Legato euenere: artibus enim Barnabæ à Legato deſciuere tria Caſtra Boſcheretum, Corinaltum, & Montinorium, quæ recuperata à Legato fuerunt eius iuſſu omnia exciſa. Mattæus Villanius lib. 9. De Corinalto quidem cap. 106. de reliquis duobus cap. 111. Ad deterrendos ergo alios ſueuit Carilla, qui deſciuerant Oppidorum euerſione punire, & deſciuiſſe ergo erat demolitionis cauſa eo tempore ad alios deterrendum apud Carillam, & deſciuiſſe Popilienſes poſt nouam Ordelaſi rebellionem in excurſione ad eas partes eſt admodũ veriſſimile. Hæc vero Anno 1360. contigere ex Villanij narratione. Quod vero Rubeus dicit dignitate Epiſcopatus in perpetuum Popilienſes nudatos. Refellunt ipſi vtq; audio Hiſtoriam condunt mox in lucem prodituram, quæ præſertim contendit nullum eiuſmodi decretum interpoſitum. Meũ non interpono iudicium, at nimium certe ſæuiſſet Cardinalis, ſi non contentus preſente euerſione voluiſſet miſerandam Ciuitatem dedecoroſo in æternum decreto ſugillare. Amouere potuit Sedem, & poteſt ſublatum, ac eraſum Epiſcopium, & nunquam reſtitutum. At ad Annum 1359. redeundo. Die 13. Martij Rauennæ obijt Bernardinus Polentanus diutino morbo confectus. Fuit is opulentus Princeps auro, frumento, pecore, & ſale locuples: verum animo ſi Mattæo Villanio credamus prauo, ſuſpicioſo, ac ſæuo. Auerſabatur itaq; Ciues opibus, aut virtute eminentes, & varias nectens technas honeſtiores quoſq; Ciues, & nobiles familias perdidit, aut expulit. Teſtamentum condidit, in quo hæredem Dominij, & bonorum Guidonem Filium reliquit. Mortuo Patre Popu-

lus iuxta teſtamenti tabulas Guidonem in Principem elegit. Confirmataq; à Legato iuxta Guidonis preces popularis electio. Filij regimen fuit paterno penitus contrarium. Sub Patre in nobiliſſima Vrbe plebeij ſolum, & viles incolæ perſpiciebantur. At filius ſtatim Nobiles eiectos omnes reuocauit bonis, ac Domibus reſtitutis: prauos inſuper Patris, Miniſtros omnes eiecit. Vt ſuis ipſe factis bonum Principem, comparatione Patris, quam optimum repræſentauerit. Cardinalis autem Egidius recuperatis his Flaminiæ Ciuitatibus dicitur valde Foroliuio delectatus, ibiq; moratus, & pæcuniam locaſſe, attamen certum eſt ædes pro Prætorio magnificas Cæſenæ in Murata ædificaſſe, vbi Malateſtij Vicarij facti Ciuitatis reſedere, & Cardinalem ibi quoq; commoratum teſtatur Blondus Foroliuienſis. Sunt autem lib. 10. ſecundę Decadis verba hæc. *Egidius Legatus in Italiam reuerſus cum Bononiæ, poſt Rauennæ, deinde Ferrariæ fuiſſet, acceſſit Cæſenã, in quà Vrbe Palatio prima legatione, & Arce inſigni à ſe ornata plurimum diuerſatus eſt. Ad finem vero quarti ſuæ Legationis Menſis Francorum, Angliæ, & Cypri Regum Oratores cum agentem Cæſene Egidiũ adijſſent.* Hæc ille, licet in temporis ſupputatione decipi videatur. At hæc ſcripſi nunc, vt oſtendam Cardinalem etiam poſt Foroliuij recuperationem Cæſenæ nõ parum commoratum. Clementinus ſcribit eodem Anno Brã cam Brancaleonum prius à Nolfo Feretrano Comite diſcordem, cum eo conueniſſe, inſuperq: affinitatem contraxiſſe, aduerſus ſcilicet Cardinalis potentiam ſe ſe tacite communiebant. Non placuiſſe autem vnionem Legato proinde ad ſe Brancam auocaſſe, qui tamen profectione dilata interim copias Legati furtim occupare S. Angelum in vado tentantes fregit. At cum demum ſe coram Cardinali ſiſterit ab eo ſub cuſtodia retẽtum coactum fuiſſe ditionem vniuerſam ſuam S. Angeli in vado, & adiacentium locorum Legato concedere, qui ipſum cum Petro Franciſco Filio Bononiam relegauit, ſicut Gentilem Molianum olim Firmi Tyrannum Veronam. Alicubi legi hunc tandem Oſtiatim ad confuſionem Tyrãnicę

ſuperbiæ vixiſſe, in quandã Dionyſij ſimilitudinem. Scribit præterea idem Hiſtoricus Legatum memoratis Brancæ, & aliorum locis nam contentũ Comitis Nolfi Ferretrani Ditionem vniuerſam occupauiſſe, & ſpeciatim Vrbinum vbi Arcem ædificauit. At neq; noſtri Annales, neq; Florentini Scriptores quicquam eiuſmodi dicunt. Degebat ergo Prouincia, & præſertim Cæſena magna in pace, ac tranquillitate. Factiones ambę auctoritate Legati compeſcebantur ab omni, vel ræpręſentatione odij. Coloni etiam ab omni incurſione ſecuri agrum colebant, & exornabant: at vnde viſa foret quietem tutiorem habitura, inde perturbationem ſuſcepit, ex Bononiæ ſcilicet pro Eccleſia recuperatione. Res autem hunc in modum ſe habuit. Ioannes Aulegius pro Rectore Bononiæ nomine Galeatij, & Barnabę Vicecomitum Mediolani Principum ſe eius Tyrannum fecerat. Barnabas iniurię intolerãs poſtquam negotiationes, & minæ nihil profecerunt apud Ioannem vt Ciuitatem redderet, maximo exercitu eſt eam aggreſſus, & res eo perducta eſt vt Aulegius vlteriorem defenſionem deſperaret. Tentauit ergo Egidium Legatum num pro Bononia aliam Ditionem ipſi traderet à Barnaba remotã, cum aliqua vlterius pœcuniæ quantitate. Egidius prius Põtificem conſuluit, num id iuberet cum nondum expiraſſet tempus conceſſionis eiuſdem Ciuitatis in duodecim Annos Vicecomitibus factę. Reſcripſit Pontifex tranſigendum eſſe cum Aulegio. Decidiſſe enim ex omni iure Vicecomites cum conditiones, & pacta conceſſionis non ſeruaſſent. Statim ergo concluſit cum Aulegio Cardinalis cui Firmum quouſq; viueret pleno cum Dominio tradidit, & quinquaginta ſimul millia florenorum. Aulegius contra Bononiam tradidit Cardinali, qui per Blancum Fernandum Nepotem ſuum magnis cum Militum copiis illuc miſſum Vrbis poſſeſſionem pro Eccleſia recepit. Adhuc autem obſidebatur à Barnaba, qui nonniſi poſt aduentum Pontificij Pręfecti, & Pręſidii permutationẽ nouit. Tum primum quęſtus Oratoribus ad Legatum miſſis de iniuſtitia occupationis cum duraret adhuc eius à Pontificę

conceſſa iuriſdictio. At cum Oratores nihil retuliſſent, Annis ius ſuum ſibi aſſerrere ſtatuit, & obſidionem prius inſtitutam amplius vrgens in maximum periculum Ciuitatem adduxit: & cum Legatus poſt Nepotem ipſe quoq; Bononiam veniſſet, ibiq; tũ reperiretur, cuius præſentia Ciues mire recreabãtur, & ad omnem aleam ſuſtinendam animabantur, molitus eſt Barnabas eum inde deducere, quod, & conſequutus eſt. Erat

ANNO. 1360. iam Annus 1360. cum indictum Pontificijs Bellum hoc modo eſt Barnabas proſequutus. Ioannem Manfredum Fauentino Principatu, & Franciſcum Ordelafum Foroliuio, & Cæſena, ac Foropõpilio ſpoliatos ad repetẽdas dimiſsas Ditiones hortatus eſt vbere auxilio promiſſo; verum ipſi reliquias antiquorum amicorum occulte ſollicitarent, vt accedentibus poſtea copijs aliquid magnum innouare auderent. Facile fuit adducere in eam ſententiam homines ademptum Principatum ſum mò cum dolore, atq; iracundia perpetuo recolentes. Vterq; igitur per occultos internũcios fidos olim homines, vel quos fidos rebantur alter Foroliuij, alter Fauentiæ commouere conatus eſt. Poſſidebat Barnabas in Romandiola Lugum Oppidum, in quo magnam militum manum perpetuo tenebat: at tum auxit. Ijs Militibus fiſi Ordelafus, & Manfredus ad res nouas amicorum ſuorum reliquias clandeſtinis officijs concitauerunt, at vtrobiq; conſpirationes detectæ. Vnde Fauentiæ ſeptem Religioſi (ex qua familia non legi) & quadraginta Ciues damnati. Foroliuij pariter coniurauere aliqui Ciues, & cum Ordelafo conuenere nocte quadam aſſignata ipſum cũ exercitu in Ciuitate ſuſcipere, at detecta conuentione viginti quinq; Ciues capti fuere, quorum duo Capiferrei & alij præterea duo conſpirationis conuicti capite publicè multati ſunt: at aſſeclæ duodecim in exilium pulſi. Manfredi autem ædes erant D. Petro propinquæ in rebellionis pænam dirutæ iuſſu Dominici Caualcãtis tũ Prouinciæ Rectoris fuerũt, & Caſtra eiuſdem omnia pro Eccleſia occupata. Non territus, ſed irritatus Manfredus multo cum equitatu ad Portum Cæſenaticum profectus eſt, eumq; cæpit, atq; diripuit magna præda,

Villan. Lib. 10. cap. 29.

annales Fauentini, & Zucoli.

Vill. lib 10. cap. 42.

&

& rerum, & hominum abducta. Erant tum eo in loco multorum mercatorum merces; nam Florentinis, quę tum direptę ſunt, duodecim millium Florenorum pretium exceſſerunt. Deinceps Ordelafus, & Manfredus iunctis copijs inter Imolā, & Fauentiam conſidere; ſubornarunt autem quemdam Rhamberti Alidoſij Rectoris Imolæ famulum, vt Dominum occideret; ſponderat is prætio corruptus, at proditoris pactio innotuit, qui ideo captus, & e mænium pinnis ſuſpenſus proditionem detectam inimicis indicauit. Tum Ordelafus, & Mānfredus à fraude ad apertam vim ſe tranſtulerunt. In Foroliuienſem ergo agrum impetum fecere, ita ſcilicet vt aliquos nō omnes læderent; interimq; populationis obtentu fouerent occultos amicos ſi iuxta conuentiones præcedentes commotionem aduerſus Legatum excitarent: at diligentia Malateſtæ Vaſtafamiliam dicti, tum Ciuitatem cuſtodientis tanta fuit, vt nemo hiſcere auſerit. Cum ergo hoſtes fruſtra ſe tempus terere intelligerent irritati ſucceſſu in agrum Cæſenatem, & Ariminenſem in huncq; præcipue iras effuderunt. In eiuſmodi Ordelafi excurſionibus facile id de Foropompilio accidit, quod antea innuimus, vel Ordelaſum recepere, vel adiuuere publico Conſilio, vel eouſq; operibus proceſſere, vt Ciuitatem Legatus Perduellionis damnauerit, vt proxime diximus, coniectauimuſq; ex trium Caſtrorum Piceni ſucceſſu, quæ eodem tempore, eadem de cauſa excisa fuerunt. In hoc autem Legati aduerſus Barnabam bello Vngaris pręſertim Carilla vſus eſt. Hos cum modo Lugi, modo Bononienſi in agro, & Bononiæ etiam collocaſſet Cæſenæ etiam locauit, & aluit Anno 1360. vbi cum militari licentia gens barbara abuteretur, Populum tumultuoſum facile ad arma concitauit: in tumultuaria rixa dicuntur quinquaginta Vngheri occiſi, tū vniuerſi coacti acie instructa (erant vero ſeptē millia) Ciuitati excidiū minitabantur. Cardinalis, qui tū aderat, ſedauit eorū furorē Ciues authores tumultus puniendo, domoſq; eorū euertendo, vt eiuſmodi piaculo Ciuitatē à periculo redimeret, vel ſi Ciues viciſſent ne occidione militū eiuſmodi Pontificiorum

Matt. Vill. lib. eod. cap. 52.

Vill. Lib. 6. 10. 11. & alibi.

in

in circumcurſatione Ordelafi noua conſilia caperent. Compoſitis itaq; rebus Vngheros Bononiam amandauit. Hoc eodem Anno impium factum Glazoli accidit. Inſurrexerunt enim in Rhabertum Malateſtã Loci Comitem duo Filij, quos ipſe ex captiuitate Magnæ Societatis redemerat, humaniſſimeq; tractabat, in vinculaq; coniectum in carcerem detruſere. Obſidio autem Bononiæ à Barnaba quotidie magis vrgebatur, adeo vt Cardinalis de eius defenſione fermè diffideret; à Rege ergo Pannoniæ, ſiue Vngariæ auxilium petijt literis primum, deinde coram: illuc enim ipſemet iuit, ſed irrito conatu: nam alio Rex arma verterat. Bononia ergo deſtituta ſperato auxilio, & Cardinalis præſentia in præſenti periculo verſabatur. Legatus diſcedens commendauerat Galeoto Malateſtio defenſionem Ciuitatis, quã eiuſdem Legati Patruiq; nomine Gometius gubernabat. In tanta rerum anguſtia Galeotus adiuit Malateſtam Fratrem in Foroliuij defenſione, & cuſtodia poſitum, vt prudentiſſimum Ducem, ac Fratrẽ quid agendum conſuleret. Angebantur tum ij Fratres quia Ordelafus, & Manfredus agrum Ariminenſem fæde vaſtabant, & is fuit obtentus Galeoto Bononia diſcedendi ad ſuccurrendũ ſuis. Decreuerunt tamen potius Bononiam tueri, & obſidionem ſoluere quam agri damna auertere. Si copiæ ibi Barnabæ debellentur, Vires eius, quibus tum nituntur Ordelafus, & Manfredus vna collapſuras. Cæterum ſi Bononia vincatur totum belli pondus in Romaniam, atq; in ſe ipſos verſurum. Copias ergo collegere tanquam in Ordelafum profecturi. At ſumma velocitate præmiſſis teſſeris clam hoſte, & omnibus, ſolum Gometio re indicata noctu Bononiam adiuere, & cum Gometio nouis copijs animato ſtatuerunt tentãdam eſſe aciei aleam. Ita enim afflante numine obſidionem ſolui, & Ciuitatem ſeruari. Contra vero ſi ceſſent, fame tandem coactos deditionem facturos. Deliberatione facta Rector Populum conuocare, & ad prælium animare ſatius duxit. Summa alloquutionis fuit. Commemoratio malorum. quæ ſub Vicecomitibus paſſi erãt à quibus beneficio Cardinalis liberati in li-

ber-

bertate Eccleſiaſtica degebant. Conferrent in animis ſuis vtranq; conditionem. At addant prætere a ſi nulla occaſione prouocati ſæuo adeo imperio præſſere Ciuitatē innocentem, quid tum facturos poſtquam ab ijs defecerit, & diuturna reſiſtētia ſuperbiam eorum exaſperauerint. Populus, qui præſentem ſtatu n amabat, & præteritum horrebat, facile dictis im pulſus ſe enixe pugnaturum oſtendit, fidemq; factis præſtitit. ductus enim cum milite aduerſus Barnabæ copias ad D. Raffaelis collocatas inſtructis vtrinq; aciebus tanta virtute pugnauit, vt ipſe præſertim fuerit author, & aſſertor victoriæ, in qua primarij hoſtium Duces capti ſunt. Franciſcus Marchio Eſtenſis, & Ioannes Bizaulus, cumq; illis nongenti quadraginta, occiſi octingenti, vulnerati mille, ac ducenti. Cum Galeoto in pugna fuiſſe Malateſtam Fratrem, & Malateſtam Vngarum Nepotem ſcribunt Ariminenſes; at Iuxta Mattæū Villanium Malateſta Frater erat potius cum Legato tum Anconæ, eiuſq; ſtratagema aſtutiſſimum enarrat, quo ſimulans ſe Legato occulte inimicum ſubdolo deinde conſilio effecit, vt Imperator hoſtis Barnabæ partem copiarū ad Ordelaſum tranſmiſerit, vnde diminutis copijs facilius à Galeoti exercitu opprimi potuit. Sed multo veriſimilior præcedens narratio. Pugna hæc, & victoria in diem vigeſimam Iunij 1361. incidit licet Villanius in die vigeſima Iulij ſtatuat; at præſtat credere Hiſtorico Bononienſi, cum præſertim nunc vſq; eadē die memoria tantæ victoriæ celebretur. Poſt cladem ſoluta eſt Bononię obſidio. Re autem, & ſucceſſu auditis Ordelaſus, qui Picenum vexabat contento curſui in Romaniam redijt. Legatus Carilla prudenti conſilio timens adhuc vires Vicecomitum potes nouos reparare exercitus, & infractam Barnabę ferociā, exorſus eſt conciliare inter Lombardos Principes aduerſus ſuſpectam omnibus eandem Vicecomitum potentiam fædus, & conciliauit. Fæderati fuere Scaligeri, Eſtēſes, Carrarij, Gonzaghij, & Eccleſia, ac Legatus, qui fuit vnionis author. His fiſus Cardinalis, & victoriæ ſcilicet, & fæderi multos Milites dimiſit, & ductores exauctorauit, vt ſum-

Vizanus hi ſtor. Bonon.

lib. 10. c. 59

Ghirardat.

vt ſumptibus in futuros vſus parceret. Ea occaſione Galeotus à Florentinis Imperator copiarum aduerſus Piſanos electus dignitatem beneuolente Legato ſuſcepit, & magnam victoriam in eos conſequutus Rempublicam Florentinam demeruit, & Gloriam ſuam, ac Familię cumulauit. Cæſenates tamen ab armis in multa quiete degebant. Exteri enim hoſtes longe aberant factiones Ciuium, & odia metu tanti Cardinalis compeſcebantur. At vero peſtis hoc Anno quæ ſęuijt adeo Anno 1348. iterum cum Mediolano, Venetijs Romaniam noſtram valde oppreſſit in omnibus eius locis diſpari licet gradu. Quies Factionum, & bellorum Cæſenæ vſq; ad Annum 1363. durauit, cum Carillę ſucceſſit Ardoinus (olim Abbas, tũ Cardinalis) Flaminię, ac Bononiæ Legatus. Cauſa mutationis, & ſeries eorum, quę inter preſentem 1361. Annum, & milleſimum trecenteſimum ſexageſimum tertium euenere, & ad nos pertinent breuiter explicanda eſt. Anno ergo 1362. Carilla Cæſenæ tum exiſtens Prouincię Rectorem cõſtituit Comitem Vgolinum Ætrutij Filium. Eodemq; Anno die 21. Septembris Innocentius Sextus obijt; ad Succeſſoris electionem euocatus fuit ipſemet quoq; Egidius. Carrarius iuiſſe ſcribit, at Vizanus accitum quidem, ſed non profectum, quod prouideret facile dilapſura, quę tanto cum labore Ditioni Pontificię reſtituerat. Eodem Menſe Septembris die 27. fuit in locum Innocentij Vrbanus V. electus Gallus, & ipſe, à quo ſtatim, vel remiſſus, vel cõfirmatus Legatus Egidius fuit: tumq; fœdus aduerſus Barnabam Principum Lombardorum vna, & Legati magnum pro fœderatis effectum exhibuit: in agro enim Mutinenſi cum exercitus contrarij eorum eſſent in certamen ſummis copijs deuenerunt, poſtquam ferocẽ pugnã Vicecomitũ copiæ profligatæ, & Ductores pręcipui quiq, ferme capti, Ambroſius Barnabæ illegitimus licet Filius, Andreas Pepulus, Guido Folianus, Martelius Pius, Gibertus Corrigius, Bertrandus Rubeus, Sinibaldus Ordelafus, & alij multi. Horum Ambroſius Cardinalis iuſſu in Caſtrum Cæſenæ ad cuſtodiendum miſſus. Tum demum fractus animo

Villan. Lib. 10. cap. 47.

mo

mo Barnabas pacem ſerio à Pontifice quæſiuit interceſſioneq; Regum Galiæ, Angliæ, & Cypri vſus eſt, quorum Oratores Cardinalem Cæſenæ conuenerunt. Eſt hic conuentus, cuius antea ex Blondo meminimus Cæſenæ habiti in Prætorio ibi magnificè à Cardinali conſtructo, pax tandem conuenit. Cõditiones fuere vt Barnabas omnia Caſtra Bononienſis ditionis occupata vna cum Lugo Pontifici reſtitueret:contra Pontifex Barnabæ quingenta millia aureorum penderet, & Loca pariter occupata Parmenſis agri, & reliquæ Vicecomitum ditionis redderet, & captiui omnes libere dimitterentur. Obtinuit pręterea Barnabas à Pontifice, vt Legatus Carilla ab adminiſtratione Bononiæ, & Flaminiæ ſemoueretur. Dum is in propinqua adeo ſtatione moretur nouis ſuſpicionibus locum futurum, & inquietis animis intutam futuram pacem. Põtifex à Cardinali Egidio facile obtinuit, vt pro bono pacis eam ſibi Legationis partem detrhai pateretur. Tum ergo miſſus eſt rurſus Legatus Androinus Cardinalis iam factus, ante cuius aduentum pręceperat Egidius Nepoti Gometio, vt relicta Bononia ad ſe Anconam veniret. Ciuitatis autem adminiſtratio iam ſpectabat ad Danielem Carectum Equitem Hieroſolimitanum e Carecti Marchionibus: verum antequã diſcederet Gometius Imolam ob factum Alidoſiorum Fratrũ eam regentium Pontificiæ ditioni imediatæ ſubiecit; occaſio vero fuit diſſidium inter ſe fratrum. Beltramus, & Azo diuiſi enim, & diſcordes, multis quiſq; coactis militibus contendere armis, multi vtrinq; vulnerati, non pauci occiſi præter multas direptiones quibus ſe Fratres vexarunt. Ex Vrbe ergo Bononia illuc Gometius accurrit, cum magna militum manu, atq; Ciuitatem pro Eccleſia cæpit, & pręſidio firmauit, ibiq; Præfectum Antonium Bentiuolum ſtatuit, Azonemq; ne nouas turbas excitaret ſecum Bononiam duxit. Androinus Legatus demum Bononiæ, & Flaminię venit & Daniel Carectus Rector. Ardoinus homo bonus, & mitis potius, quam regendis Populis aptus multas Cæſenæ ædes in tumultu aduerſus Ordelafum (cum Cia fuit in Muratam, cum factioſis com-

Ru' us ſub anno 1364.

pulſa) combuſtæ inſtaurandas curauit, at cum leniore imperio & minore auctoritate cum Ciuibus ageret, quam vt exulcerati diutinis odijs factioſorum animi in officio continerentur; virus tandem ſuum euomuere. Poſt Ordelafi depulſionē, & Eccleſiaſticum imperium aſſertum præpollebat Guelfa Factio, quam diuturni ſub Ordelafo exilij memoria exaſperabat ſaltem primores Factionis, quos & exilio, & alijs multis ærumnis Tyrannus is affecerat: interpretabantur autem ex inſtigatione Ghibellinorum ſæuitiem Tyranni incenſam: vt in futurum itaq; cauerent, & perpeſſa mala vlciſcerentur, vel extinguere, vel eneruare contrariam Factionem decreuere, nec difficile ijs fuit qui viribus longe prę ualebāt. Tumultu ergo excitato alios occiderunt, alios expulere. Inter expulſos memorantur Iulius Ottardus, Benuenutus Ioannis Braui, Iacobus Toraldus; Vbertus e Ceola, Georgius Gurbinus, Baſtardinus Auguſellius, Chriſtophorus Bandinus, Octauuius Palmerinus, Borellus Borellius, Antonius Pacius, Martinus Aglanus, Ludouicus Lapus, Angelus Articlinus, Bene dictus e farina, Marcolinus Filippinus. Dicitur quidam Antonius Gallutius Bononienſis odia partium per ſe prona peruerſis vtrobiq; & fictis officijs, ac relationibus maleuolentiſſimus homo incendiſſe; Cocodæmonis vere, qui ſator eſt diſcordiarum, alumnus dicendus, qui id fecerit. Eiectos Ghibellinos confirmat eorum facta iuſſu Pontificis Anno 1365. reſtitutio, quam ſuo infra loco. At qui dicunt aggregaſſe ſe Guelfis Rhambertum Conticinum Glazoli, non ſunt audiendi, is enim vel tū mortuus erat carceris ſquallore, vel maceratus diuturnis vinculis & compeditus viuebat: hunc enim diximus ex Mattęo Villanio à filijs Barbare Anno 1360. in vincula coniectum, neq; veriſimile eſt animo ſoluendi; in dominio ſaltem reponendi: quod alij dicunt, Ghibellinos Anno 1363. à Cardinali Egidio expulſos, quòd fauere Ordelafo intelligeret, nō ſatis veriſimile eſt quòd .ſ. ſub tāto Cardinali tāq; amato, vt publicis lachrymis ſit illi parentatū voluerint & ſperauerint Tyranno ditionem Patriæ reſtituere, quæ à Ghibellinis primori-

ribus fuit ad libertatem excitata tum præſertim cum poſt Barnabæ pacem erat omni auxilio deſtitutus. Succedit Annus 1364. quo Guelfi iam ſoli,ſub Legato licet,erant arbitri rerũ. Eodem Anno obijt diem extremum Malateſta Vaſtaf..miliam nuncupatus, inter Malateſtios Principes bellica virtute, & politica peritia maximus, quæ tamen aduerſus Ferrantinum Patruelem,& totam Malateſtini Patrui ſobolem egit nota crudelitatis inficiunt, quam tamen notam æquitas, qua cum Galeoto Fratre,ac eius filijs vſus eſt quoquo pacto mitigãt; huic monimenta noſtra dicunt poſitam eſſe in Populi Palatio marmoream Statuam. Forte id ſtudium Guelfę factionis obtinuit cęterum Ferrantinus diu Prętura, & Pręfecturam Cæſenatem non Malateſta eius euerſor obtinuit. At cum nullũ ſuperſit antiqui Palatij veſtigium non poteſt vtrum verum ſit dictum deprehendi. Eodẽ Anno compoſitis rebus Imolẽſibus Principatus, vna cũ Arce fuit Bertrando & Azoni Alidoſijs reſtitutus. Vrbanus ſiquidem Pontifex poſt pacem cũ Vicecomitibus confectam mandauit, vt res omnes Flaminię componerentur, & nouis defectionibus nõ obſtantibus, qui veniam peterent ad eum ſtatum, in quo Cardinalis Egidius eos collocauerat, reſtituerentur. Cum ergo Alidoſij ſub eo Legato Imolam obtinuiſſent, fuerunt ex Pontificis iuſſu in eodem dominio reponendi, & re ipſa repoſiti. At Anno ſequenti 1365. literę aliæ Pontificię ſuperuenerũt,quę clarius, & diſtinctius idem pręciperent. Erat ſumma. Quòd omnes, qui à Vicecomitibus contra Pontificem ſteterant, adeoq;perduellionis damnati fuerant, Patriæ, & honoribus priſtinis reſtituerentur redditis etiam omnibus bonis & fortunis idq;ſpeciatim de Franciſco Ordelafo, & aſſeclis pręcipiebatur abſq; iudicij vllo ſtrepitu, & apparatu peragendum. Idq; præſertim mandabat caueri omni cura,ne nouarum turbarum occaſio vlla præberetur. Carrarius idem de huiuſmodi tunc Ordelaſi reſtitutione ſcribit, licet antea mortuum Anno 1359. aſſeruiſſet. Fuere itaq; Ordelafis Caſtrocarium, & Foropompilium reſtituta, ſed hoc eraſum: area tamen cum territo-

ANNO. 1364.

ANNO. 1365.

rio reddita vnde potuit illud tanquam in ſuo ſolo viginti poſt Annos Sinibaldus Franciſci Filius readificare, ſed in Caſtri formam contractum, & abſq; Epiſcopio; Territorium, etiam multo priore anguſtius aſſignatum, forte Sinibaldus ad Foro liuienſe aggregauit. Ex eadē Pontificis iuſſione proceſſit Ghibellinorum Anno 1363. Cæſena eiectorum reſtitutio. Cōueniunt monimenta noſtra Pontificis iuſſu fuiſſe omnes reſtitutos; mādatam autem Galeoto Malateſtio exulum reductionē, vnaq; curam conciliandæ inter Factiones pacis, quæ à Guelfis impetrari non potuit. Ghibellini tamen reſtituti; periculoſa ſane Ciuitatis conſtitutione diſcordes adeo animos intra ſe includere cū præſertim reſtitutus, & propinquus Ordelafus poterat antiquas clientelas excitare, & ſtudia ſuæ innouare factionis. Scribitur Galeotum ea occaſione dominium tentaſſe Ciuitatis, ſed repulſum. Ego tamen non crederem id ab

Carrarius. ipſo armis, & aperta vi procuratum, adeoq; Pontifice inuito, cuius nimia tum erat in his partibus potentia, ſed ſi quid conatus eſt id a Pontifice quæſiuiſſe: at reiectas præces. Eodem Anno Rainaldus Bulgarellus Imolenſis ex eius Ciuitatis dominatu conatus eſt Alidoſios Fratres Bertrandum, & Azonē eijcere, & populi parte Comitatus ædes Alidoſiorum inuaſit, hi fugati, & ædes combuſtæ, ſed nocte ſequente tercia circiter hora Todeſchinus eiectorum Principum Frater multis cum peditibus Vrbem ingreſſus tum præcinente Tubicine, & pulſato tympano palam eſt Rainaldum, & ſocios aggreſſus, ac vicit trucidato Rainaldo, Fratribuſq; Dominatū reſtituit.

ANNO. Accidit hæc Imolæ perturbatio prope initium eiuſdem Anni

1395. 1365 die ſcilicet vigeſima quinta Ianuārij. Interim Cæſenę quies ab armis, licet non ab odijs: forte Partes exilium ambæ expertæ eiuſq; incommoda, & mala; tumq; bona Eccleſiaſticæ libertatis guſtantes (eratq; propinqua comparatio ſæuitiæ Tyranni) emmoliri cæperunt, & minus auerſæ à conſilio pacis eſſe; minus ſaltem pronæ ad arma, & cędes. Erat nouus Pro

Rubeus. uinciæ Rector (vocabatur Vicarius) Petrocinus Ferrarienſis Rauennæ Archiepiſcopus. Cum tamen adhuc Daniel Carre-

re-

rectus Rector Bononi , & Flaminiæ perſeueraret, oportet eo quod hic Bononiæ reſideret, Petrocinum electum,qui eius vices in Flaminia gereret, proindeq; Vicarium vocatum. Is autem ſub initio Martij totius Prouinciæ conuentum Foroliuij in diem nonam eiuſdem menſis indixit, in quo Guido Nouellus Rauennæ, & Ceruiæ pro Romana Eccleſia Vicarius per Procuratorem ſuum Franciſcum Porcellinium Rauennatem exhibuit ſe pariturum omnibus, quæ in Conuentu eo decreta fuerint pro vtilitate, ac dignitate Eccleſiæ Romanæ, perq; eundem ſolitum fidelitatis iuramentum præſtitit reſeruata tamen incolumitate, & integritate Priuilegiorum, & indultorum ſibi, ac prædeceſſoribus ſuis à Summis Pōtificibus, aut ab Imperatoribus conceſſorum. Ita etiam reliqui Prouinciæ dinaſtæ, vt Comites cunij, alijq; ſed qui ob pacem inter Pontificem, & Barnabam fuerunt vt Ordelafus reſtituti in pace conditiones etiam eiuſdem pacis reſeruarunt in iuſiurando. Rectores autem Prouinciæ,qui idcirco iuſurandum pro Pontifice ſucepere fuerunt nedum Petrocinus, ſed Daniel etiā Carectus; at qua communicatione iuriſdictionis, neq; à Rubeo, neq; à Carrario, aut alio, quem viderim ſcribitur. Ciuitates etiam nullo interpoſito Vicario ſubiectæ Oratores miſerunt, qui fidelitatis iuramētū exhiberent: nomina eorum ſilentio inuoluuntur. Ipſi quoq; pro Ciuitatibus ſuis iuramētum ſubiectionis præſtitere, at reſeruatis priuilegijs, iuribuſq; antiquis. Multa ſiquidē tum Ciuitates per ſuos Magiſtratus gerebāt, inſtar ferme antiqui iuris Italici, quod antea expreſſimus, & ex quo liberę Ciuitates nō ſeruitute affectæ vocabātur: multo tamē plura Miniſtri Pōtificij ī his Cæſenę, Foroliuij, Fauētiæ Ciuitatibus, ac Bertinorio adminiſtrabāt, quā in cęteris ſub Vicarijs degētibus. Sequēti āno Cardinalis Egidius obijt cū prius Legationē Pōtifici ipſi Vrbano ī Italiā profecto renūciauit. Pontifex Vrbanus, ſub āno 1366. in Italiā venit animo cōmorādi cui obuiā Cornetū iuit, cūq; illi rationē geſtorū ſuorū reddiderit, atq; quis eſſet Prouīciarū ſtatus & Principū Italorum, ac Rerumpublicarum ſenſus plene pro prudentia ſua ex-

Rubeus, & Carrarius.

ANNO. 1366.

explicauerit ſe Legationis onere, & dignitate abdicauit cauſans decliuem iam ætatem, & honeſtæ quietis poſt immenſos labores exantlatos deſiderium. Viterbum itaq; conceſſit, ibiq; tribus elapſis menſibus mortuus eſt; Gloria tamen diu victurus. Cæſenæ autem magna cum mæſtitia mors audita fuit publicoq; ſumptu ſplendide illi parentatum, quo facto Ciuitas indicauit ſenſum erga tantum hominem candide ſuum. Honor enim qui mortuo vltro defertur ſincerus eſt cum ſit tũ ab inuidia, tũ à gratiæ captatione omnino ſemotus. Pontifex multa molitus eſt ad conciliandos inter ſe Italos Principes; totumq; quadriennium, quo in Italia moratus eſt, in eo poſuit, at fruſtra: vnde pertęſus Italicas diſcordias in Galliam abijt animo tamen reuertendi in Italiam, atq; Romam, ſed vix Auenionem petierat, cum ibi obijt, licet aliqui mortuum Maſtilię inter redeundum dicant. Sed ad res noſtras, ac ſeriem temporum redeundo Cæſena ſtatim atq; Pontifex Romam peruenit duos ad eum primarios Ciues Oratores deſtinauit, Ioannem Pallacinium, & Marcum Ottardum, qui debitum fidelitatis obſequium exhiberent, deinceps quę e Republica eſſent iuxta mandata ſupplices peterent; inter cætera autem Antonij Abbatis S. Victoris amotionem à Ciuitatis gubernaculis quã tum praue adminiſtrabat. Pontifex benigne deuotę Ciuitatis Oratores accepit, & petita conceſſit, ac Gubernatorem remouit iam enim ſibi Pontificij Miniſtri vindicauerant Rectoris Ciuitatis electionem, id vero Rector, quod olim Prætor, & Præfectus, poterat: vtrunq; Magiſtratum ipſi in vnicum Rectoris, Gubernatoris ve nomen, quod nunc quoq; durat, contraxerant. Hæc conditio eligendi à Principe ſupremo Rectoris, qui Ciuitati aſſiſteret, eamq; præſens regeret: antiquitus Ciuitatem ſeruitute affectam reddebat, vt antea diximus, attamen Populi libertatem Eccleſiaſticam hanc ipſam vocabant multa enim, ac magna retinebant quibus ſe non immiſcebat Rector, & ea erat Ciuium inter ſe partium ſtudio diuiſio, vt eiuſmodi Rectore egerent, qui rapræſentatione Principis in vimq; auctoritatis ab eo conceſſæ poſſet cohibere

manuſcript. Ramp.

ſe-

ſeditiones Ciuiles, & ſanguinarias manus à cædibus continere. Non tanti erat Ciuilis poteſtas, vt id præſtare poſſet propterea cum ſui prorſus compos eſſet, Prætorem tamen exterũ quærebat, & Præfectum: Florentina ipſa Reſpublica interdũ alieno Magiſtratui, & Principi ſe commiſit maximo cum libertatis periculo, vt Ducis Athenarum factum demonſtrauit. Sola Veneta Reſpublica nunquam degenere eiuſmodi remedio eguit; ipſa ſibi optima ſua conſtitutione, & præclariſſimis legibus ſufficit. Pontifex vero cætera priuilegia, & indulta, vt de more Oratores præſertim petierunt, confirmauit. Ex electione Iulij Palacini, & Marci Ottardi in Oratores ad Pontificem videntur iam refracta ſtudia Factionum in Senatu, Comitijſq; vt prȩualente factione Guelfa duobus tamen primarijs Ghibellinis Legatio ad Summum Pontificem, qui honos ſemper maximus in hac Ciuitate habitus eſt, demandaretur. Pontifex quadriennium in Italia manſit, tumq; omnem lapidem mouit, omnem curam poſuit, vt Principes inter ſe Italos conciliaret, neq; eſt aſſequutus. Tantum odia, & ſuſpiciones inueteratȩ indurauerant corda, ac Sanctiſſimis vere Sancti Põtificis conſilijs, ſuaſionibuſq; occluſerant. Anno 1367. Legatum Bononiæ Flaminiȩ, Piceni, ac Galliæ Ciſalpinæ deſtinauit Cardinalem Anglicum Fratrem ſuum, qui Gallicis negotijs Prȩpeditus non niſi Anno ſequente (1368) venit; Bononiamq; magna Principum Italorum corona ſtipatus, qui illi occurrerunt: Malateſtiorum Arimini, Polentanorum Rauennæ, Eſtenſium Ferrariæ, Carrariorum Paduæ, Gõzaghiorum Mantuȩ, ingreſſus eſt, omni cultu, atq; honore exceptus. Inde Venetos adiuit, poſtq; longam cum illis negotiationem Bononiam redijt, eiuſq; gubernationi intentus ibi ſedem fixerat, inde tamen in vniuerſam ſibi commendatam ditionem proſpiciebat. Sub hæc tempora refert Carrarius, Ciuis Cȩſenatis graue reſponſum. Erat is vir Nobilis, cuius Familiȩ non meminit, qui vt filij ſceleroſi aſpectum vitares, Rauennam ſeceſſerat. Moritur interim Filius, eamq; mortem homini ſibi renuncianti reſpondit Pater. Ian diu mortuum

ANNO. 1367.

eſſe

eſſe ſceleribus ſuis obrutũ Filium, proinde Nuntiũ mortis nihil ſibi noui attuliſſe. Attuliſſet autem noui aliquid ſi ſepultũ nunciaſſet. Prudentis ſane viri, & vitia abhorrentis reſponſum. At gloriæ plenum, & in omne ęuum memorandum Alberici Barbiani e Comitibus Cunij factum, quod nedum illi, ſed vniuerſę Flaminię maximo fuit, & est ornamento. Principes Itali ac Reſpublicę equitatu ſolum (qui tum erat exercitus robur) externo Germano, Gallo, & etiam Anglo vtebãtur. Illi ſoli fidebant; Legati præſertim Gallicis, & Anglis equitibus, ac turmis ſepti huc veniebant: hinc naſcebatur Italorum contemptus inermium nedum, ſed armatorum, deſpiciebant ſcilicet eos exteri milites, vt militiæ ineptos, barbara, eiuſmodi ſuperbia reddebat plerunq; Eccleſiaſticum Imperiũ Populis inuiſum. Albericus ergo pertæſus Italæ Militiæ depreſſionem, & exteræ faſtum, magnanimo propoſito conſtituit antiquum Militiæ Italicæ decus reſtituere, & Barbaros ex Italia pellere. Primo autem armaturam ferream inuenit, quæ coriacea eſſe ſolebat, deinde multos Italos, nullo admiſſo extero ſub D. Georgij Societatis nomine coegit. Iurabãt omnes (aliter non recipiebantur) ſe Militibus exteris inimicos perpetuo futuros. Sub excellentis Ducis diſciplina tantum ipſi breui profecerunt, vt barbaram Militiam, & factis, & exiſtimatione adeo vicerint, vt ſolo Milite Italo vſi deinceps ſint Principes Itali. Immo etiam ab exteris expetito, & accerſito. Ex Alberici enim hoc ĩſtituto profluxere Sfortia, & Bracius, eorumq; Militiæ diſcordes animis, at non inſtitutis, neq; gloria admodum diſpares. Monimenta noſtra ſcribunt primum nouæ Alberici Militiæ Vexilliferum Polidorum Tibertum fuiſſe Nobilem Cæſenatem. Anno 1369. Petrocinus Rauennæ Archiepiſcopus, & Flaminiæ Vicarius in politico regimine mortuus eſt, cui in Rauennate Eccleſia ſucceſſit Pileus Prata Concordiæ Aquilerenſis Diœceſis ſecundum nonnullos natus. Et adhuc in Italia perſeuerabat Pontifex Vrbanus quietis Italiæ impenſe Zelator proindeq; humaniſſime etiam cum ſubiectis Ciuitatibus, & Principibus Eccleſiaſticæ Ditioni

ANNO. 1369.

ni

ni agebat, hinc Guidonem Nouellum Polentanum, quem ob non ſolutum cannonem multa millia Florenorum debentem, à communione Fidelium arcuerant Pontifices, veniam poſcentem parte debiti remiſſa abſoluit, & ad Eccleſiam rurſus aggregauit. Tandem cum fruſtra Principum, & Rerumpublicarum in Italia animos conciliare omni ſtudio, & pietate contendiſſet, in Galliam Anno 1370. animo tamen in Italiam cũ vniuerſa Aula, & Curia quam primum redeundi remeauit: at importuna mors Italię, opportuna Pontifici ad celerem Coronæ gloriam (cum Sanctitatis enim, & miraculorum patratorum opinione deceſſit) vitam, cum Pontificatu reliquit. ANNO.
Succeſſit Vrbano Gregorius Vndecimus Anno eodem 1370. 1370.
die trigeſima Decembris, cuius Pontificis tempore multa memoranda acciderunt. Reuerſio Pontificis, & Aulę, ac Curię Pontificiæ ex Gallia Romam maximo ſcilicet cum totius Italiæ beneficio, ac ornamento. Rebellio vniuerſæ ferme ditionis Pontificiæ, quæ forte ad Romam repetendam Gregorium adduxit; & miſerarum Fauentiæ, & Cæſenæ, quæ ſolæ in fide in Æmilia permanſerant, in præmium eximiæ fidelitatis direptio, clades, & excidium. Nouus Pontifex Gregorius Legatum Bononiam, & in reliquam Italiam Petrum Cardinalẽ Bituricenſem miſit titulo S. Mariæ in Tranſtiberi. Hic ſuaſu Galeoti Malateſtij, qui erat Põtificiarũ ex Italico Milite copiarũ generalis Ductor ad ſtipẽdia ſua Io. Aucutũ Anglũ cũ Anglis ſuis cõduxit. Ioãnes iamantea in Italiã aduenerat, & Dux Piſanorũ aduerſus Florentinã Rempublicam, non ſemel Florẽtinos vicerat. At Galeoto Malateſtio à Florentinis in Ducem, ac Imperatorem electo in contrarium res cecidit; nã notabili clade Angli victi, & Aucutus ipſe captus fuit. In receſſu tamen ex Italia Vrbani Põtificis, & libertatẽ, & Pręfecturã Põtificiarũ Copiarũ ex Põtificis indulgentia, ac voluntate eſt aſſequutus. Breui poſt tempore Pratenſes in Tuſcia à Florentinis deſciuerũt, qui vt ſe à Florẽtinorũ furore defenderent auxilium à Barnaba Vicecomite deprecati ſunt. Qui ad id Aucutum miſit, ac eius copias à Pontificis ad ſua ſtipendia

accerſit; ſed (ſi Pogio credamus) occulte permittente Legato, qui clam (eodem Pogio aſſerente) Pratenſibus fauebat. Hæc ſcripſi ad anticipandā originem Cęſenatis calamitatis. Suſpicio enim eiuſmodi altas adeo radices in Florentini Populi animis egit, vt eam defectionem à Pontifice Eccleſiaſticæ Ditionis operatus ſit ob quam hæ duæ Ciuitates, quę in fide
ANNO. 1371. permanſerunt alieni peccati pœnam miſerè luerunt. Sed rem diſtinctius enarremus. Florentini quamuis ſuſpectam haberent Legati fidem in fędere, tamen cum illo aduerſus Barnabam permanſerunt, tumq; rurſus ad Pontificium ſtipendium
ANNO. 1372. Aucutū reuocarunt, ita Galeoto ſuadente, à cuius copijs, cum Anglicanis Aucuti iunctis exercitus Barnabę fuit inſigni clade debellatus Anno ſequente milleſimo ſcilicet trecenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, quo adhuc Legatus erat Cardinalis Bituricenſis. At ſequente 1373. pro Bituricenſi fuit Cardi-
NNNO. 1373. nalis Anglicus Legatus remiſſus, ſub huius auſpicijs copię Barnabæ magna ſunt ſtrage attritæ, vnde territus is ſupplex à Pōtifice pacem, & veniam eſt deprecatus, & in Italia multis officijs, & magna pęcunię vi īducias à Legato obtinuit, quę ſunt victoriæ curſum remoratæ, & poſt diuturnam negociationem, pacem etiam à Pontifice impetrauit, paratus eam conditionibus, vel iniquis accipere. Quies inde ab armis vſq; ad Annum 1375. in Ditione Pontificia fuit; populorum tamen animi à Miniſtris, & a prędidiario milite alieni. Bituricenſis Legatus iuſſu Pontificis Gregorij, qui minus confidiſſe ſubiectorum fidei, quā Deceſſor Vrbanus videtur, Caſtra Anno 1372. in pluribus Ciuitatibus exędificauit, ac munuit; in Flaminia quidem Bononiæ, Imolę, Fauentiæ, Foroliuij Cęſenę vero, & Britonorij munitiſſima iam erant ab Armerico è Caſtro Lucij excitata, vt antea diximus. quibus Arcibus fiſi Rectores, & impoſiti Milites ſuperbiore adhuc contemptu cum Populis agere cęperunt, Procaces antea ipſi per ſe ingenio, & ſupra quā par ſit pęcunię auidi; & Veneris prętcrea petulantia effrenes. In hac animorum alienatione euenerunt magnæ à Florentinis Anno 1365. turbæ. Premebantur ipſi magna anno-

nonę pœnuria, cum contra ſubiectę Pontifici Prouincię luculentam obtinerent; Bononia præſertim, & Flaminia. Ab Anglo Legato Florentini enixe petierunt, vt emptionem frumenti, ac extractionem concederet fæderatæ Ciuitati, & S. Sedi perpetuo deuotæ, ac eius partes aduerſus Imperatores ſequutæ: benigne pollicebatur Legatus, at promiſſa nunquam pręſtabat, immo inuigilabat ne ſubiecti homines quicquam communicarent. Florentini ſuapte natura ſuſpicaces, cum præcedenti ſuſpicioni eiuſmodi parum amica facta adiungerentur interpretati ſunt adſpirare Legatum, immo, & Pontificem ad Opprimendam Florentiæ libertatem. Suſpicio deinde in iudicium certum pertranſiuit, cum facta inter Pontificem, & Barnabam pace dimiſſi, ac exauctorati à Legato Milites in Ditionem Florentinam profecti ſunt. Erat meſſis proxima, cuius ſpes ſuſtentabat afflictam famę populoſam Ciuitatem. Excidebat ſpes, ſi Milites vt oſtentabant populationem iniuiſſent, nec erant in promptu arma, quibus imminentem ruinam depellerent, vnde prudenter admodum, quam non potuiſſent ferro, auro repulere. Ductores, & Milites triginta ſupra centum aureorum millibus ſibi conciliarunt, & ab omni direptione arcuerunt. Cumulauit demum iram, quòd repererunt à Legato clam promiſſa Pratenſibus ad rebellandum auxilia. Tum ergo totius Populi voto, eoq; conſtante bellum Pontificijs indictum, & octo Ciues electi, qui ei curę libera auctoritate præeſſent, poſsent ſcilicet exercitus cogere, & omnia, quæ ad bellum exigebantur parare. Eccleſiaſticam Ditionem vi, vel dolo inuadere, vt vniuerſa ſi poſſet Pontifici detraheretur. Erat in eorum quoq; arbitrio cum Barnaba antiquo hoſte ferire fædus, is enim iam potentiam Eccleſiaſticorum formidabat. Octoq; illi Ciues præfecti bello, cum auerſionem intelligerent Populorum Eccleſiæ à Rectoribus, & Militibus Gallis per occultos internuncios tentauerunt animos, eoſq; ad libertatem priſtinam repetendam animauerunt, auxilia prompta promittendo, ac oſtentando. Submiſerunt etiam vexilla in quibus maiuſculis, & aureis literis Libertas

ANNO. 1375.

ſcripta erat, quibus ſcilicet ſublatis Popularem tumultum cõcitarent. Primi Tiphernates deſciuerunt, quod vbi Peruſij Legatus intellexit, Arce prçſidio firmata, cum reliquis copijs ad Ciuitatem rebellem accurrit, verum ex eius diſceſſu animati Peruſini in libertatem ſe vindicauerunt, cinxeruntq; obſidione Arcem tum popularibus copijs, tum Florentinis, quæ preſto fuere auxilijs, & breui receperunt. Hæq; aliæ Ciuitates Viterbum in Etruria; Eugubium in Vmbria; Aſcolum in Piceno; Foroliuium in Flaminia ſunt exemplum ſequutæ. Foroliuij autem ante Florentinorum impulſum tumultus prçceſſerat. Paulus enim Aſpinus, & alij nonnulli Ciues aduerſus Rectorem coniurauerunt, ſed detecti, & capti in vincula coniecti ſunt. At in mox dicta rebellione Sinibaldum Ordelafum Ciuitas euocauit, inq; Dominio collocauit. Mortuus erat Franciſcus eius Pater Venetijs valde inops ex venenato vaporario aſſerente Nicolao in opere ſuo medico, & refert Rubeus, ſed aliquot Annis prius. Forte fuerat à Biturienſi Legato vt ſuſpectus vna cum filio rurſus eiectus. At Filium nõ ipſum ad gubernacula eſſe accitũ indicat eius mortem præceſſiſſe. Bononiam præſentia Legati Aucuti ſolertia, ac copiæ in officio continuerant, licet in defectionem iam vt res indicauit, pronam. Fauentia, & Cæſena ſolæ in fide permanſerant conſtantia, ſed infelici. Aſtorgius Manfredus Ioannis Filius olim cum Patre, e Fauentiæ Ciuitate exul, & proſcriptus, à Florentinis animatus, & eorum auxilijs fultus Granarolum improuiſa aggreſſione cæpit, qua occupatione audita Aucutus Bononia, vbi reſidebat, cum Anglis ſuis ad locum recuperandum aduolauit: At iam turgebant Bononienſium animi à Barbarorum inſolentia, & auiditate irritati, vnde ſtatim, atq; Anglorum copias abijſſe viderunt, quam coquebant animis rebellionem, factis edidere. Aucutus præter ſpem ſuam à Granarolo valide reſiſtente excluſus vna Bononiam defeciſſe audiuit, implicatus ergo animo Bagnacaballũ petijt, ibiq; morabatur, cum recuperare Bononiam præſentibus viribus prorſus diffideret. Interim Epiſcopus Hoſtienſis di-

Carrarius.

Frãciſci Ordelafi mors.

dicit Rubeus, at Taraconenſis (& melius) alij Prouinciȩ Rector Fauentiam, vbi degebat, verens ne ipſa quoq; defeceret, eum accerſiuit. At potius ex viri meiculoſitate, quam ex Ciuitatis facto ſuſpicionem natam id indicat, quod Fauentini libentes, & vltro Aucutum cum Anglis recepere; at recepti fiduciæ Ciuium barbara crudeltate reſponderunt, nam vt in Ciuitatem bello captam Ethnicam non Chriſtianam, inimicã Pontifici non ſubiectam, direptione rerum, occiſione hominum, ſtupris fœminarum ſelectarum ſȩuierunt. Ciues, qui aufugerunt ij ſoli ammiſſis fortunis vitam, & honorem retinuere, ac honeſtatem mulierum ſuarum. Tam immanis Pontificiorum Militum in ſubiectam, & fidam Ciuitatem: crudelitas rebelles Ciuitates in propoſito ſuo confirmauit, alias ad deficiendum permouit. Sola Cæſena in Flaminia in fide permanſit. Polentanus vſq; Guido Nouellus Rauennæ, & Ceruiæ Vicarius à Pontifice à quo eas Ciuitates beneficiario iure obtinuerat, deſciuit. Sola ergo Ciuitatum Cæſena, & Principum Malateſtij Galeotus, & Pandulfus in priſtina obedientia permanſerunt. Non defuere tamen ad Cæſenatum fidem euertendam Florentinorum artes, & hortamenta, nec dubitari poteſt quin Fauentiæ caſus ad ſibi à Gallo Milite cauendum induxerit; At licet prȩſidium Arci impoſitum ſuperſtaret non tanti tamen erat vt vnitam Ciuitatem cogere poſſet; vnde ea ſupererat Ciuitati cura ne præſidium valde augeretur. Interim ſe Pontifici fidem inuiolatam ſeruare ſtatuebat memor calamitatis ſub Ordelafi tyrannide toleratæ, in quam ob defectionem à Cardinali Bertrando, & tum à Pontifice inciderat. Erat rigidum regimen: at memoria Cardinalis Egidij ſpem indebat ſub nouo Legato mitioris Gubernationis. Hæc itaq; demum fuit Ciuitatis deliberatio, quam Galeoto Malateſtio indicauit per Ioannem Palacinum Ciuem primariũ. De huius miſſione, & Ariminenſiũ, & noſtra monimenta conueniunt, in reliquis diſſentiunt. Dicunt Ariminenſes, cum Ciuitas in rebellionem propenderet, accurriſſe Galeotum, atq; in fide retinuiſſe: at fatentur ijdem Galeotum

Rubeus ſtil. eod. Anno.

Clementin.

ex-

excluſum ab Vrbe,& extra manſiſſe,cum ſuis, vt idcirco fuerit
ANNO. in Ciuiũ manu accerſcere Florentina auxilia ſemper prompta
1376. tumq; præſertim Foroliuij exiſtentia ad ſeruandam eam Ci-
uitatem, & ad ſollicitandam ad rebellionem Cæſenam. Sunt
hæc Clementini verba. *Nell'Anno, che ſucceſſe à queſto accor*
toſi Galeotto, che Ceſena con l'altre Città di Romagna ſtaua per ri-
bellarſi paſsò colà con quattro milla, e trecento Caualli delle ſue cer-
ne ſotto preteſto di ſoccorrere la Città di Forlì, benche l'intentione
ſua foſſe di pigliar queſta per la Chieſa; giunto alle porte i Ceſenati
gliele chiuſero in faccia, ne vollero accettar' eſſo, ne meno la ſua
gente, ma ſi compiacquero, ch'entraſſero alcuni de ſuoi ſenz'arme
à pigliar il vitto, e l'altre coſe neceſſarie. La Domenica poi, che
fu alli xxx. di Decembre nacque tra Ceſenati diſſenſione chiaman
do alcuni di eſſi la Chieſa per lo quale romore, e tumulto Galeotto
ſi rinchiuſe nell'albergo, ch'haueafuori della Città, e perche vi ſtet
te, con qualche ſoſpetto, fece armar i Soldati; chetatoſi poi il tutto
il giorno ſeguente tornò à Rimini, & Ceſena reſtò nella ſteſſa di-
ſpoſitione del Popolo, ſenza far altra mutatione, con tuttoche la
gente de Fiorentini, & di Bernabò Viſconte, e della Lega foſſe giun
ta à Forlì. Iuxta ergo narrationem Ariminenſem non eſt à
Galeoto coercita Ciuitas, ſed ipſe coercitus, & Populus in li-
bera ſua diſpoſitione permanſit, & prompta erant auxilia fæ-
deratorum ſi rebellare voluiſſet. Falſum itaq; eſt ipſam vo-
luiſſe ab Eccleſia deficere, vt neq; ſibi Hiſtorici dicta cohę-
reant. Non eſt etiam in tempore verus die nempe trigeſima
Decembris 1376. Cæſenam veniſſe Galeotum, illumq; ibi
excitatum tumultum: nam à die vigeſima quarta Nouembris
iam Cardinalis Genebenſis eo Anno 1376. erat cum Britoni-
bus Cæſenæ, quam ſubtracto priore præſidio reliquerat Car
dinali, & eius copijs Galeotus ex alterius Ariminenſis Chro-
nico diligente, ſed rudi, cuius verba. *Et à di xxiij. de No-*
uembre al ditto milleſimo ſe partì Meſer Galeotto da Ceſena, &
laſsò libera Ceſena in mano del ditto Cardinale, & della Chieſa.
1377. At multo minus vera, quæ idẽ Clemẽtinus ſubiungit. *Nell An*
no ſeguente alli 4. Genaro Giouanni Palazzino da Cæſena à nome
de'

de' Cittadini comparue in Rimino, e ricercò Galeotto à transferirſi in quella Città, la quale ſe gli voleua dare offerendoſi egli con gli amici à darli tutti gl'aiuti poſſibili onde Galeotto v'andò con due milla fanti, e giunto alla Porta gli fù negata l'entrata, egli che l'antecedente notte haueua mandata di naſcoſto gente nella Murata vi entrò con la metà della gente laſciando fuori il reſtante imperoche la Rocca ſi teneua per la Chieſa, e nell'entrar vidde Giouanni Palazzinò non ſolo non pronto all'effettuatione della promeſſa: ma come nemico. La Domenica notte, che fù alli 6. il Popolo leuatoſi à romore tentò di rompere il muro della Murata per cacciarne Galeotto, che non li riuſci, mà bene riuſci à Galeotto li xij. di pigliar il ſudetto Giouanni, e Buono d'Amadore, che furono poſti in Rocca, e la Città fù riacquiſtata, à nome della Chieſa, onde quietato, ch'hebbe il romore partì Galeotto laſciandoui in guardia ottocento Rimineſi ſotto il commando di Briſcolo Briſcoli anch'ei Rimineſe; benche in alcuni manuſcritti Ceſenati dica da Reggio.
Hæc inquā prorſus falſa Anno 1377. die quarta Ianuarij iam tanto prius Cardinalis Legatus cum exercitu erat Cæſenæ, & nulla poteſtas (etiam ſi voluntas fuiſſet) amplius eſſet Cæſena tum de ſe deliberandi, & quomodo potuiſſet preſente Legato Galeotus inducere in Muratam Milites, & in vincula conijcere Ciues? Sed nimis multa de falſitate conſpicua. At uoluiſſe Ciues tradere ſe Galeoto, ſemper libertatis auidos, tumq; propoſita libertate à Florentinis, & fæderatis in præmium defectionis, dum à Pontifice deſciſcerent, ab omni eſt veriſimilitudine alienum. Aſpiraſſe, autē Galeotū ad Ciuitatis dominatum bene monimenta noſtra dicunt, & D. Antoninus grauis adeo Scriptor probat, at quod dicit reſtitutam Eccleſię Ciuitatem ſecum pugnat, qui proxime dixerat nullam a Populo mutationem factam. Sunt qui idem factum Galeoti à Clementino narratum in Annum pręcedentem 1376. reijciunt ſub ijſdem diebus quarto, & ſeptimo Ianuarij, qui in tempore non æque falluntur, at in reliquis eiſdem reprehēſionibus ſubſunt. Multo ergo veriſimilior narratio eſt. Cæſenam vt dixi decreuiſſe aduerſus rebellionem aliorum, in Pō-

ti-

tificis deuotione, & obedientia perſeuerantiam, eamq; indicaſſe Galeoto vt paratus eſſet ſi Florentini, & fæderati tentaſſent eam armis cogere, auxilium præberet: at Galeotus, vel in tanta rerum concuſſione, vt ſuam Ciuitatem faceret, vel popularem inconſtantiam timens cũ ijs copijs Ciuitatem ſtatim, (etiam ſi ad eam non inuitatus) acceſſit, quæ in eodem propoſito, vel inuitam permanere coegerent, indignata Ciuitas, & multo magis Palacinus aduentum de quo nihil pepigerat, inſidioſumq; libertati facile ſuſpicans Portis clauſis excluſit ipſum, & Milites. Quod autem clam nocte in Muratam miſerit manum non exiguam, non eſt quoq; veriſimile in tanta, & tã vicina perturbatione Prouinciæ nõ cuſtodiſſe Cæſenates eam munitiorem partem Ciuitatis, quæ incolebatur à Ciuibus, & ſeruabatur: ſola enim Arx à præſidio tenebatur, in quam etiam ne plures Milites introducerentur, monita à Fauentino caſu, oportet inuigilaſſe: vt quod de conatu irruptionis in Muratam ſit merum ſomnium cum in ea multi Ciues, & nobiliores habitarent: Totaq; adeo præter Arcem in Ciuium manu eſſet. Id veriſimile conueniſſe Ciues, vt pro extero præſidio, ac barbaro Galeotus Italum imponeret, eiuſq; quantitatem ad octingenariam taxaſſe, tumq; à Ciuitate diſceſſiſſe, & in eo ſtatu perſeueraſſe præſidiũ, & Ciuitatem vſq; ad Cardinalis Legati, & Britonum aduentum: tum enim amandatum Italicum præſidium, & ſuo ſe Milite Cardinalem ſepſiſſe, & munijſſe Arcem. At ad ordinem temporis, & rerum redeamus. Iam vniuerſa fermè Ditio Eccleſiaſtica deſciuerat ſubornantibus Populos fæderatis, qui erant Florentini, Barnabas Vicecomes, Polentanus, & Romani vſq; Proceres, Columnij, Vrſini, & alij multi, adeo impotentia Militum, & Rectorum Gallorum Italiam commouerat. cum eius Nuncius ad Pontificem peruenit; audita ipſe tot Ciuitatum, ac Oppidorum defectione, eamq; opera præſertim Florẽtinorum accidiſſe, eos graui anathemate perculit, & eorũ perſonas, at bona inuadẽtibus, & occupantibus adiudicauit, quæ adiudicatio ingẽnti damno fuit genti, quæ in omnes locos diſperſa mercaturã

exer-

exercebat, opulentaſq; merces expoſitas aliorum cupiditati habebat. Magnumq;exercitum ex Britannis (habitant ij Anmoricas olim dictas Ciuitates) coegit. Britones fuerunt ab Italis dicti, & nos nomen vulgatum retinebimus. Britonum exercitus ſex millium Equitum, & quatuor millium Sagittariorum fuiſſe ab aliquibus dicitur. Sunt qui viginti millium hominum aſſerant, Britonum, Anglorum, Genuenſium Sagittariorum, aliorumq; multorum, ſed etiam ſi intra priorem numerum perſiſtamus; Tantus exercitus cum Cardinali Genebenſi Legato in Italiam Anno 1376. profectus Bononiam decima quinta Iulij acceſſit. Dux autem erat Ioannes Malaſtrettius ad recuperandam Ditionem Pontificiam vniuerſam, & ad vlciſcendos Eccleſiæ Hoſtes, & Legatus, & copiæ deſtinatę. Primum autem Bononiam aggreſſæ ſunt: Bononienſes tum ſuo Milite, tum Florentinorum, & fœderatorum auxilijs muniebantur. Erat vniuerſarum Copiarum eorum Imperator Rodulfus Varanus Camertium Princeps Vir militari peritia inſignis. Cardinalis leniſſimis primo officijs Bononienſium animos mulcere, atq; ad Pontificiam gratiam reuocare conatus eſt, adeo vt Milites ab omni populatione, & direptione agri in diuturna obſidione continuerit, & cũ omnia eiuſmodi tentamenta fruſtra cedere intellexiſſet, morabatur tamen, eademq; cum lenitate, quod intus eſſent, qui Ciuitatem prodere molirentur: at detectis fraudibus, & captis, qui conſpirauerant, palamq; Carnificis manu peremptis Cardinalis demum vulpem exuit, & longe, lateq; omnia fœde vaſtauit, vt ſequenti Anno obſidio populoſę Ciuitatis annona priuatæ, fameq; maceratæ feliciorem exitum inueniret. Hyeme tandem ingruente obſidionem ſoluit, ac Britonorium, inde Cæſenam cum exercitu die vt dixi 24. Nouembris venit, ſolæ hę Ciuitates fidæ Eccleſiæ, & integrę erant: nam Fauentia ab Anglis miſere direpta, atq; vexata erat: Cæſena fidei ſuæ erga Sanctam Sedem conſcia, & quæ ſub Egidio nedum inuiolata, ſed tranquilla, & florida fuerit, ſub Ardoino, & reliquis ſemper tuta, vltro Cardinalem, & Milites recepit; Milites ta-

men extra mœnia locati, qui caſis, & mapalijs excitatis aeris iniuriam vitarent. Bini autem, ad ſummum deni ad emenda neceſſaria poterant ex conuentione ingredi: eſt præterea in Garampæ Colle tumulus breui vallicula ab Arcis tumulo diſtractus; iunguntur tamen iugo. Vocant vulgo eiuſmodi tumulum Beccauento, quaſi græca anemophagen, qui ſcilicet veſcatur vento. In eius latere quod Arci obuertitur cauatum eſt Antrum, in multam longitudinem porrectum, quod hinc inde in cellulas ſpargitur, temperare hiemis rigorem ceu loca ſubteranea, natas. Nunc quoq; Britonum Cauea dicitur. vulgo *Tana de Britoni*. Ibi homines, vel equi, vel ambo quot quot condi poterant, ſe ſe à frigore defendebant. Legimus tamen in quibuſdam monimentis poſtquam aduenere Cæſenam, & Britonorium Britones, eorum partes in Feretranum, in Picenum vagatas quouſq; non ſtrinxit prorſus inclementia hyemis, ad commeatum quærendum nouum (vt parato interim parcerent) & ad tentandos ſcilicet animos, & locos. At demum ſe ad hyberna Cæſenatia reſtrinxere, vbi tandem cæperunt à conuentionibus, & à iure in fraudes, & rapinas declinare, primo leuiores, & quaſi diſſimulando, deinde in grauiores iam, & apertas, & primo in Ruſticos iniurioſi, & graues, & illis ferme conſumptis in Ciues impotentius ſe habere cæperunt. Primum priuati, deinde Magiſtratus Legato iniurias detulere, remediumq; & vltionem petiere. Legatus ab initio in occultis adhuc furtis negare ea à Militibus commiſſa, deinde cum authores iam conſtarent, polliceri vltionem, at ducere Ciues. Eius enim intererat militem quocunq: modo ali cum ſtipendia non adeo prompta eſſent, neq; enim ab Italis ob defectionem tot Ciuitatum, & locorum poterat multũ pæcuniæ exigi, neq; a Gallia ſufficiens prompteq; mittebatur. Tolerabat ergo ipſe rapinas Militum, & deſideraſſet tolerari à Ciuibus; neq; facile credebat, Ciues auſuros contra tantas copias inſurgere, quæ opinio contemptum Populi in animis Legati, & Militum gignebat, & contemptus in factis, & verbis horum, & illius eminere tandem cæperat. Impatientes

NNNO. 1377.

ergo

ergo iniuriæ Ciues, cum amplius contineri non poſsent in concionem de more conuocati ſunt. Ibi Magiſtratus ſupremus, quid fecerit cum Duce Britonum Malaſtrectio, quot officijs quæſierit, vt Milites in officio contineret, enarrat, deinde vt frequenter Legatum adierit, iniurias expoſuerit, remedium flagitauerit: ſed omnia in irritū ceſſiſse. Statuerent ipſi quid agendum; ſe voluntati eorum dictis, & factis etiam cum diſcrimine vitæ obſequuturum. Ibi variæ ſententię dictę, agnoſcebant omnes quanto cum periculo cum tanto exercitu pugnaretur, qui Bononienſes magnis copijs fultos terruerat, & ſi mœnibus excluſus: at nunc eſse intra viſcera Ciuitatis, tanto Bononia minoris. Attamen fortior ſententia euicit, armis reſiſtendum, & ſua cum Ciuitatis dignitate eſse cum quantouis periculo retinenda. Ferociores ſententiam hanc rationibus eiuſmodi ſuaſere. Iam Britones deſcendere ad vim nedum in res, ſed etiam in perſonas: iam enim auſos ſtuprum irrogare pudicis Mulieribus etiam ſi adhuc humilibus: at dum patientiam Populi videant idem in honeſtiores auſuros prætér quam quòd num humiliores Ciues ſunt libidini barbarę gentis relinquendi? Demum ſi patientia noſtra eius cupiditas, & intolerantia alatur, ab impio Milite omnia dedecora, & damna ſub aſpectu ipſo, & coram expectanda eſſe, quæ ſi pugnemus, & victi etiam ſimus (abſit omen) vel fortiter cadentes, ea non ſentiemus, vel eiecti à Ciuitate, ſaltem non videbimus: oculi autem nimium dolorem augent. At ſi vicerimus æternam in vniuerſa Italia Gloriam conſequuti, noſtra incolumia, & pudorem mulierum inuiolatum ſeruabimus. Spem victoriæ cauſæ iuſtitia facit; ec quæ enim maior iuſtitia, quam Populum erga Principem ſuum conſtantis inter cęterorum rebelliones fidei ab iniurijs, & ab impietate Miniſtrorum, & Militū eiuſdem Principis tueri ſua? Conſtituerunt ergo armatam manere Ciuitatem, & miſſis publico nomine Oratoribus à Legato petere, vt alibi Milites collocet, ſolum ſibi Arcis præſidio ad congruam cuſtodiam reſeruato. Conuenere Legatum Oratores, ipſumq; repererunt cinctū militibus ob arma à Po-

pulo capta. Admiſſi tamen ſunt, ſemoto interim Milite, primuſq; Oratorum eſt cum ſimili oratione alloquutus. Nil putidius eſt Reuerendiſſime Cardinalis, quam teſtimonia fidei noſtræ erga Sanctam Sedem nunc adducere. Nos cum noſtri arbitrij fuimus, & non ab alicuius poteſtate coacti, iugi ſemper deuotione Pontificibus, & Pontificijs Miniſtris addicti fuimus. Hoc præſertim in præſentia eminet cũ in defectione vniuerſę fermè ditionis Eccleſiaſticę ſoli fidẽ necquacquã titubantem, ſeruauimus; nec defuerunt ijdem, qui cæteras Ciuitates ad defectionem concitarunt, eaſdem nobis inſinuare ſuaſiones, & offerre auxilia: At deuotæ Sanctæ Sedi mentes omnia repulere lenocinia; quinimo Cardinali Angelo Legato deteximus inſidias, & conſtantiam noſtram teſtatam fecimus. Eadem noſtra deuotio, & fides, quæ in Eccleſiaſticis Rectoribus reſpõdẽtẽ charitatem experta perpetuo eſt, fecit, vt horribilem cæteris Britonum militiam, nos vt Principis noſtri Militiam, vt ſub Cardinali Legato accedentem vltro receperimus. Cardinalem Egidium maximo cum exercitu diu hic moratum meminimus, at cum ſumma nedum incolumitate, ſed etiam tranquillitate Ciuitatis, cur vero non eandẽ ſub te ſecuritatẽ expectaremus? Hiſpanus ille; tu Gallus cuius gentis æquiſſimum imperium ſub Carolo Magno, Pipino, & ſequentibus Regibus adhuc in memoria reſidet: Ille nobilis, Tu nobiliſſimus, qui Regium vſq; ſanguinem attingis; Ille Ciuitatem ſub aliena tyrannide ab initio repugnantem reppecrit: Tu contra alienam nequitiam tibi obnoxiam Sanctæ Sedi datam inueniſti: at ecquod infelix fatum tuo ſub imperio nos adeo affligit & vexat? Ager iam conſumptus, Ruſtici attriti, Ciues ſubinde ſpoliantur, Mulieres iam iam ſtuprãtur, ecquid aliud mali in rebelle Ciuitate expugnataq; poteſt expectari? num nos forte miſeræ Fauentiæ manet infortuniũ: at certe id inter vtriuſq; caſum intererit, quod illa non prouidit; nos mala noſtra experimur: non potuit illa quicquam de ſe deliberare; nos decreuimus, idq; animo conſtituimus, dum facinora non ceſſent, vel impiam hanc gentem vincere, vel

nos

nos victos cum dignitate cadere. At prius pro deuoto Populi obſequio ad pedes tuos procidimus; remedium à tua auctoritate imploramus, idem quod nobis ad ſalutem, tibi, & S. Sedi ad recuperandam priſtinam ditionem proderit, continere Milites in officio, & deditas tibi Ciuitates incolumes, & beatas ſeruare, non depreſſas reddere, & infelices. Conſidera pro tua prudentia quantum infelicis Fauentiæ calamitas confirmauerit in defectione ſua rebelles Ciuitates. Quam anſam ex illa ſumpſerint Florentini facinus ſuum in Pontificijs Ciuitatibus ad libertatem excitandis celebrandi. Hæc cum tibi ignota eſſe nequeant & non moleſta; interpretamur, tamen magnam militum multitudinem difficile compeſci poſſe, & hinc non coercita mala, & non exauditas preces noſtras eſſe. Supplices ergo petimus, vt in finitimas Regiones partem copiarum amandes: præſtat ex hoſtico prædas agere, quam ſubiectos diripere. Cardinalem valde pupugerat popularis in armis ſumendis contumacia, & libera Oratorum alloquutio, vſq; ad interminationem belli. Anceps tamen animi eſt ancipiti reſponſione vſus. Cæſenates quidem fide ſua Pontificem, & Legatum demeruiſſe, vt idcirco ipſe paterno eos amore complectatur, proindeq; ſummopere deſideret, ne priora benefacta nunc malefactis corrumpant: impenſe itaq; dolere concitato tumultu, & armis ſe inſcio captis, quod cum repugnet Pontificijs ſcitis, etiam obedientiæ à ſubiectis debitæ aduerſatur multo autem peius eſt interminari bellum Pontificiæ Militiæ, vel præſcribere Legato vbi Milites collocet; quot ſecum retineat. Reſcipiſcerent ergo, & ſedatis animis conſiderent, quo illos importuna iracundia tranſuerſos egerit. Interminatos eſſe Bellum Britonibus, contra honeſtatem: ſunt enim Principes ſui Milites, at contra etiam ſui ipſorum vtilitatem, & ſalutem; aduerſus ſe ſcilicet prouocare exercitum numero, & virtute Italiæ toti tremendum, qui in Ciuitate ipſa iam ſit, & munita loca occupet. Monere itaq; pro charitate ſua eos, vt arma deponant; veniam tumultus ſe vltro conceſſurum. Interim ſibi curæ eſſe coercitionem

Militum: at non eandem expectandam in armato Milite, & in pacato Ciue modeſtiam; a laribus ſuis abeſſe, multis egere, vt pro fide ſua erga Pontificem graue eſſe non debeat Cæſenatibus impertire eis annonam, & alimenta, vel diſſimulare ſi aliqua carpant: ſæuire tunc hyemem miteſcente Cælo amandare partem copiarum pollicebatur, immo potius vniuerſas migraturas: expectari interim ſtipendia à Pontifice, quibus perſolutis facile Militem quieturum. His, & alijs tentabat Cardinalis partim terrere, partim lenire animos. Turbidi receſſerunt Oratores: vnde coniectans Cardinalis, quæ conſequutura erant omnia Malaſtrectio,& reliquis Ducibus indicauit: facile autem ea ſententia Cornelij Taciti verſutum Cardinalem ſubijt, turbam terrere, ni terreatur; vnde ex eius forte nutu fremere Milites, plures ſolito Vrbem ingredi; voces cõtemptus, & minarum iacere; nec ceſſare à priſtinis iniurij, immo potius augere. Tum exaſperatus Populus non temere, ſed ordinate prima die Februarij in Britones inſurrexit Anno 1377. quos in Ciuitate diſperſos inuenit, occidit, & alios turmatim inſtructos acri pugna fugauit, ſunt ea die e Britonibus centum perempti, vulnerati multi; at pigebat, pudebatq; copias Militares, & exercitas à Populo ferme inexercito victas eſſe, vnde poſtera die ordinatis agminibus ingreſſi Ciuitatem aduerſus Ciues arma intulere. Contra Ciues minime exterriti egregiè armati occurrerunt hoſti, nec fœminæ, & imbellis ætas ceſſauere ex tectis ſaxis comminus, & eminus iactis turbare hoſtem. Erat Ciuilis exercitus magno Agricolarum, qui in Vrbem confugerant numero auctus is igitur collato pede pro filijs, pro vxoribus, pro Focis, & Laribus, pro Patria ipſa ferociſſimè pugnauit. vt poſt diuturnam pugnam in qua aliqui etiam Cæſenates periere, fugauerit hoſtem, & ex Ciuitate expulerit, ſeptingentis alijs eorum occiſis. Perculſus Legatus inexpectato ſucceſſu in Arcem ſe recepit, non ſatis fidens reuerentiæ dignitatis. Credebat is ſane Populum deuictum iri, tumq; in pœnam delicti direptum tradita Militibus Ciuitate eo modo ſe ſatisfacturum Militibus, quibus ſtipendia

dia debebãtur,& interim Exercitum alimentis abundaturum; at fugato Milite, ab vnius Ciuitatis, vel mediocris Populo, adeoq; exiſtimatione ferme militaris virtutis exuto abſq; ſtipendijs, & comeatu, quid ageret? Si pręſertim propinqua Florẽtinorum, & fæderatorum auxilia e Foroliuio vocarent? His agitatus curis mirus tamen ſimulãdi artifex ad Magiſtratum, ac Populum adhuc coactum, & armatum miſit, qui ſuo nomine de victoria congratularentur: ſe pro amore in Ciuitatem ſuo, valde timuiſſe à tanto exercitu Ciuibus, quorũ nunc admiratur virtutem, vnaq; lætatur ſucceſſu: nam victi Milites modeſtiores poſt hac erunt mutato in timorẽ priſtino contemptu, vnde facilius eos ipſe compeſcet, intraq; iuſtitiæ terminos continere poterit; his primum per Internuntios, deinde euocatos ad ſe Magiſtratus ijsdẽ ferme dictis eſt per ſe ipſum affatus, vt mulceret animos, & ad arma deponenda induceret, quod credulis Ciuibus obſtricta fide ſua iure iurando ſuaſit, dum infidus homo eodem tempore accerſierat ex afflicta Fauentia Ioannem Aucutum cum vniuerſis Anglorum Copijs, qui ſequenti nocte, quæ ſcilicet pręcedebat diem tertiam D. Blaſio ſacram, adeſſent; adfuere autem ſopitis Ciuibus, & Legati iuramẽto fidentibus per Arcem vna cum Britonibus ab ipſo in Ciuitatem imiſſi; ex Arce in Muratam deſcẽderunt, indeq; in reliquam Ciuitatem fuſi, vltionis auidi, & efferati Britones crudelitatis ſuæ virus in miſeros Ciues effuderunt, nec ætati, nec ſexui, nec ordini vlli parcentes. Mitiores erant Angli, qui prædæ tantum intenti (neq; enim vt Britones à Ciuibus læſi fuerant) Cæſenatibus ad fugam aditum potius, & conſilium pręſtabant. Dicuntur ad ſex millia euaſiſſe ita Clementinus; octo millia aufugiſſe alij aſſerint, reliqui occiſi, pars etiam per Vallum vſq; ad mille homines (nondum poſt Ordelafum tota muris cincta erat Ciuitas) cum euadere niterentur in foſſa aquis plena demerſi periere. Cæterum in Ciuitate omnia exempla barbaræ ſæuitiæ barbari Milites ediderunt. Infantes vſq; ex cunis; alijs ex ſinu Matrum arrepti, in oppoſitos parietes illiſi diſperſo cerebro mortui: inde Matres pro-

prope Filios iugulatæ; Patres, & Filij ſimul trucidati: ſtupratę Vxores coram Maritis, Filiæ coram Parentibus, deinde pollutæ Feminæ peremptę: poſt fædum aſpectum violatarũ mulierum, occiſi homines, nec Sacris locis pepercerunt. Sacræ Virgines violatæ, direpta poſtmodum omnia Sacra, & prohana. Scribit D. Antoninus in altari occiſos, ibi poſitos puellos, eoq; ſanguine aſperſam, & enſe etiam percuſſam D. Antonij pictam imaginem impiumq; Britonem, qui id pa trauit Diuino ſtatim miraculo correptum igne inextinguibili, etiam ſi Miles in proximum ſe fluentum demerſerit, combuſtis vſq; oſſibus miſere perijſſe. Retinuerunt formoſas Mulieres, vel etiam fugientes retraxerunt ad fædos complexus inuiſorũ hoſtium, & cariſſimorum pignorum adhuc ſanguine madentium. Id tamen Cæſenæ etiam euenit, quod de Troianis dicit Virgilius: *Quondam etiam victis redit in præcordia virtus. Victoreſq; cadunt Danai*. Aliqui Cęſenates ſtrepitu exciti arma cæperunt, & irruentibus hoſtibus occurrerunt generoſam mortem inerti præferentes, & fortiter pugnantes non inulti ciciderunt. Inter cæteros celebrantur Maſinus Faber, Ioannes Ruſticius, & Ioannes Almericus. Credendum eſt ſua ipſos morte dum pugnando ad ſe Britones trahebant aditum multis infirmioribus ad fugiendum aperuiſſe. Hoc fidelis Ciuitas fidei ſuæ præmium ab impio Rectore, & Antiſtite, eſt conſequuta. Sed quid mirum ſcelus eiuſmodi in Ciuitatem Eccleſiæ deuotam ab eo promanaſſe, qui paulo poſt Eccleſiã ipſam immani ſchiſmate in quinquageſimum Annum duraturo diſcidit? quem hominem Deus forſan ad præcauendum claudìtate, & ſtraboſitate ſignauerat, vt diſtortam intentionem, & obliquum in agendo progreſſum ſignificaret. Dicitur ab aliquibus vocatus certamine iam inchoato à Cæſenatibus Galeotus, at vereor ne quam iam diximus habitam cum eo Anno elapſo negotiationem, hic confundant: nam correptis iam armis non erat Galeotus Dux Põtificius aduerſus Legatum, & militem Pontificiũ inuocandus. Qui dicunt exhibitum illi Ciuitatis Principatum ab omni veriſimilitudi-

ne

ne abeſt, nam cũ id eſſet deſciſcere à Pontifice certe maius, præmium, & Cæſenatum genio magis accomodatum erat libertas, quam Florentini, & Fœderati proponebant, quam alicuius ſe ſubijcere Tyrannidi, qua in re etiam ſenſum ſuum indicauerat Anno antecedente Ciuitas, cum Galeotum ipſum veluti iam dixi obtentu defendendi eam, & in fide Pontificis retinendi cum copijs accedentem clauſis Portis excluſit, vt quæ fides ſuæ nec ſponſore, nec cuſtode egeret, & contra in eo parum fidam mentem ſuſpicaretur. Forte in eo temporis interuallo, quo remedium malorum iteratis vicibus à Cardinali petijt Galeoti interceſſionem poſtulauit; fruſtra tamen quod nollet obuiam ire Legati ſenſibus, & quòd ſi quid aduerſi Ciuitati accideret, prouideret in lucrum ſuum facile ceſſurum vt D. Antoninus etiam interpretari videtur. Cæſenates, qui excidio, & occidioni ſuperfuere multi Ariminum cõceſſere ad octo vſque millia in hos omnes humanum, & miſericordem ſe Galeotus præſtitit, quibus officijs miſerorum captauit animos, eiq; ad dominatum præbuit aditum. Artifices ſuis ſe artibus aluerunt, ac imperiti artium Ciues ægrius tolerauere vitam. Ariminenſes tamen, Matronę præſertim tulere benigne opem, & qui multi oſtiatim quæſiere panem, alimenta inde reperere. At in alias etiam Ciuitates ſunt diſperſi; Bononiam vſq; memini videre ſupplicem libellum cuiuſdam e Paſculorum familia, qui ab eo excidio ſe Bononiam meaſſe ſcribit, ibiq; plures Annos vt exutum ſuis opibus duram vitam duxiſſe; repetiturum Patriam ſi quid opis ſubminiſtretur. Petebat autem à Ciuitate opem: paruulam tamen ſicuti etiam non magnas fuiſſe antea fortunas ſuas eodem libello indicat. Britones poſt occidionem, & expulſionem Ciuium diuiſa cum Anglis præda, qui Fauentiam rediere ipſi ſoli Ciuitatem, & annonam omnem Ciuibus paratam pro commeatu obtinuere. Verum ante exactum Aprilem frumentum, vinum, & oleum, & reliqua alimenta largius ingurgitando conſumpſerant. Finitimi tum Alpicolæ portabant; qui vt manuſcripta dicunt iumentum palea onuſtum ducentes, onuſtũ

pannis, & veſtimentis reducebant. Suppelectilibus ſane omnibus alicuius ſaltem prætij ſpoliata remanſit Ciuitas: partem aſportauere Angli, & amandauere ad finitimas Ciuitates vili pretio vendendas: partem Britones. Vſq; ad decimam tertiam diem Auguſti permanſere cum Legato Britones Cæſenæ. Hac reparatio ditionis Pontificiæ, huc recuperatio Bononiæ ceſſit. Non minus iuſtitię repugnauit dare fidam Ciuitatem direptum Militibus quā militari expeditioni direptū dare opulentam. Emolliti ea commoditate Milites, ad pugnas, & ad caſtrametationē non potuerunt inde diuelli. Interim Pontifex his auditis Populorum ſuorum caſibus: cum tanto Militum apparatu nihil recuperaſſet; ſed potius ob eorum feritatem Populi magis alienarentur, decreuit Romam cum vniuerſa Aula, & Curia reuertere. Non communicato autem Gallis conſilio, qui facile repugnaſſent, aliud ſimulans comparata claſſe Italiam petijt poſtque quadrimeſtris nauigationis agitationem Romam peruenit, quæ increduli plauſu, pompa, & exultatione Paſtorem ſuum poſt diuturnam ſeptuaginta duorum annorum abſentiam demum recepit. Platina in Annum 1375. reditum reicit; Rubeus in Anno 1376. reponit: at Carrarius in Anno 1377. die 17. Ianuarij. Ego probabiliorem immo veram ſtatuo Leonardi Aretini narrationem; qui Autumno Anno 1377. Auenione diſceſſiſſe, menſeq; Decembris Romam tandem aduenifſe ſcribit. Poſt ſcilicet Caſenæ excidium vndecimo circiter menſe. Quod excidium videtur fuiſſe piaculare quoddam Sacrificium ad reuocandam in Italiam, & Romam Summorum Pontificium præſentiam. Non eſt autem veriſimile ſi Pontifex biennio ante in Italia fuiſſet deuotæ Ciuitatis iniuriam ſequuturam, neq; ſi Ianuarij eiuſdem Anni 1377. Menſe veniſſet, oppreſſa adeo à Legato & Britonibus fuiſſet, vt ad arma cogeretur: potius enim Pontifici ipſi querelas ſuas detuliſſet, & ab eius pietate remedium quæſiuiſſet, impetraſſetq; ad minus non permiſiſſet tandiu à Februario ad Auguſtum à Britonibus occupari, & miſeros Ciues extorres, & mendicos aberrare. Præſtat itaq;

cum

cum Aretino dicere aduentum Pōtificis Anno quidem 1377. fuiſſe, at Menſe Decembris non Ianuarij; vt Cęſenate excidium conſequutus ſit, non anteceſſerit. Quædam manuſcripta dicunt Cæſena tranſiſſe in aduentu à Gallia Pontificem, eiuſq; ruinis ingemuiſſe, vtq; repararentur Galeoto in vicariatum traditam beneficiario ſcilicet iure conceſſam, at falsò hæc omnia: nam Pontifex in reditu Liburnū cum claſſe applicuit, indeq; per Caſtrum nouum vulgo Cornetum terreſtri itinere Romā profectus eſt. Quæ de Cæſenę excidio Ego latius diſſerui D. Antoninus contractius, ſed non diſcrepans hunc in modum enarrat. Placet grauiſſimi Scriptoris auctoritate firmare, quæ diximus de virtute inſigni Populi Cæſenatis, qui potuit tantas copias tam feras Ciuitati iam inſidentes vincere, & multis occiſis ex Ciuitate expellere. De fraude inſigni Legati, qui nequitia Herodem, & Neronem ſuperauit. De inſigni calamitate Ciuitatis, quæ ſola fermè deuota, & fidelis Principi ſuo, loco premij perduellis pœnas ſuſtinuit. Hæc Sancti Viri verba. *Tandem abeuntes Bononia Cæſenam petiere. Ducebant vero illos eorum Duces, & Gebenenſis Legatus. Cæſenates in poteſtate Pontificis continuo manſerant, & venienti Gebenenſi Britonibuſq; liberè Portas aperuerant. Stantibus igitur in Vrbe copijs maleficia per noctes patrari cæperunt, vexari etiam in die Ciues, & iniurijs affici. Quibus in rebus cum nil valerēt querelæ apud Legatum factæ, & quotidie magis delicta augerentur, tandem ſuperante patientiam iniuriarum magnitudine in furorem Cæſenates vertuntur captiſq; per iram armis Britones aggresſi ſupra octingentos eorum interfecerunt, reliquos vero omnes extra Vrbem pepulerunt. Arcem in ea munitisſimam tenebat Gebenenſis, qui veritus, ne Ciuitas ad hoſtes deficeret, indignationē disſimulabat, nihilq; ſiniſtrum de Cæſenatium facto loquebatur, ſed eos multa perpeſſos indignè merito ſimul, neceſſarioq; aiebat arma corripuiſſe. Verum ea deponere tandem, & ad ſua redire ſuadebat. His verbis confiſi Cæſenates arma depoſuere. Accitas autem prope Anglorum copias, & cum Britonibus coniunctos per ipſam Arcem contra Populum inermem, deceptumq; immiſit.*

Britones vero irati cæde ſuorum vlciſci properantes, neq; ætati, neque ſexui pepercerunt miſeram, & innocuam multitudinem trucidantes crudeliſſimè. Angli autem cum eis magis inſiſtebant rapinæ Ciuitatis, vnde Cæſenates ipſos admonebant ad fugiendum à Ciuitate. Vix enim aliqui alij euaſerunt niſi à Ciuitate recedẽtes. Tanta fuit crudelitas, vt lactentes de cunis extraherent, capita eorum ad parietes collidentes; aliquos alios ſtrangulantes reliquos perforantes; ipſos occiſos alligantes ad hoſtia domorum: ſtratæ plenæ erant cadaueribus, & ſanguinibus; iuxta Patres reperiebantur filij interrempti ſecus germanos fratres eorum, & cum vxoribus viri. Numerus occiſorum fuiſſe dicitur tria millia; ſecundum aliquos quinque millia. Dominus autem Galeotus Dux Exercitus Eccleſiæ hæc fieri ſinebat quaſi non curans, quaſi ſperans Ciuitatem vacuam remanentem ad eius dominium peruenire, ſicut poſtmodum accidit. Et vbi Britones hoc fecerunt in vindictam, vt inde ab alijs Ciuitatibus timerentur, citiusq; eis traderentur, ne paterentur talia: oppoſitum inde ſequutum eſt: nam tanto horrori Italicis omnibus hoc fuit, vt magis animarentur ad repugnandum eis, ne aliquando deuenirent ad manus tam immanium ferarum. Et ſi Legatus ad hoc illos induxit vt dicitur, cum tamen ſub iureiurando promiſiſſet Cæſenatibus ſecuritatem, vt deponerẽt arma nedum Prælatum Eccleſiaſticum vices tenentem Vicarij Ieſu Chriſti, ſed Herodem, & Neronem dedecuiſſet tam ſcelectam, ſeuiſſimamq; vindictam ſuadere. Sed inter hæc (vt habentur in Cron. Florent.) hoc accidit ſtupendum miraculum, quòd cum quidam ex Britonibus ipſis in quadã Eccleſiã ſuper altare aliquos pueros trucidaſſet, furoreq; ebrius gladio ipſo cruẽtato percuteret imaginem D. Antonij in pariete depictam, mox ignis deuorans carnes eius corpus inuaſit: dumq; ſic immenſis doloribus vreretur cucurrit ad Mare, & in aquam ſe proiciens ibi ab igne totus conſumptus cum oſſibus ſuis. Hæc Scriptor Sanctus, in quibus aliquis ſubrepit error, vel Amanuenſis, vel Typograhi; Mare ibi ponens pro Fluuio ac Torrente. Erat enim eiuſmodi Eccleſia ex monimentis noſtris in Campo Bouum ita tum vocato, quem Cæſaula Torrens alluit; nunc pars eius ab ædificijs occupatur:

quæ

quæ pars libera reſtat, Plateam conficit ad D. Auguſtini, quæ vulgo *Piazzetta*, ſcilicet Plateola vocatur, Mare vero à Ciuitate decem fere miliarijs abeſt. Britones permanſere in occupata Ciuitate vſque ad diem iam dictam decimam tertiam Auguſti Anni eiuſdem 1377. obtentus permanendi erant ſtipendia non ſoluta. Cardinalis vt diuelleret pœcuniam a Polentano, & à Galeoto mutuam ſumpſit, quibus Exercitui ſolutis, vix tamen eduxit ex Vrbe, in quam illi opulentia, & amænitate capti forſan vt Romana olim Legio Rhegium: Mamertini Meſſanam lares ſuos transferre ſatagebant. At dicuntur interminatione vſq; Pontificia deterriti: cum vndiq; Populos inimicos habituri eſſent ſi etiam ſtipendijs Pontificijs priuarentur quid agerent? Hæc omnia reputantes tandem cum Duce Malaſtectio abiere. Legatus pro pœcunia à Polentano mutuata Portum ei Cæſenaticum loco pignoris ceſſerat quouſq; pœcunia reſtitueretur. Fuerat Portus is dono datus à Pontifice Gregario Bonachino Ambronio Cæſenati, Medico eminenti, qui ipſum arte illa non ſemel iuuerat. Ob operam ergo medicã ſibi ab eo præſtitam Loci eius dominium vſquequo viueret Pontifex conceſſit. At abſtulit Legatus quo iure, qua ve iniuria, & Polentano aſſignauit, ſed maxima cum Galeoti Malateſtij indignatione. Aliqui tamen noſtri Annales Bonachinum ab inimicis Factionũ ſtudio prius occiſum ponunt. Poſt Britonum receſſum Cardinalis etiam recedens Arcis præſidium Italicum reliquit ſub Stephano Miramontio Duce; Præfectum autem Ciuitatis conſtituit Venturinum Benzoniũ Cremenſem, qui pariter Eccleſiæ nomine præſideret: Prætorem pariter impoſuit Antonium Arſcendium Foroliuienſem. Cæſenates audito hoſtium diſceſſu turmatim ad ſua, vel ſuorũ bonorum reliquias reuertere, credendum eſt opera Cardinalis, & Rectorum impoſitorum vulgatum eſſe, ac ſignificatum exercitus receſſum. Inuitatoſq; Ciues ad redeundum: horũ quidem, quorum intererat imperare hominibus non muris, illius vero cui ſummo dedecori fuiſſet ſi quam florentem inuenerat nedum direptam, & cruentatam, ſed etiam inhabitatã,

&

& vacuam relinqueret Ciuitatem. Die ergo decima tertia Auguſti reuertere plurimi ad patrias ſedes, qui ſex Menſibus, & tertia inſuper parte extorres abfuerant. Reuerſi Cæſenates in infelicem patriam omnibus rebus ſpoliatam præterquam ſi quæ emptorem non repererunt, & Britonum voragini ſuperfuere: quam vitam duxerint facile eſt conijcere, inopem ſcilicet, & miſeram. Adhuc tamen eorum, ac Ciuitatis in vniuerſum ſtatus elicitur ex tabulis Fuſci olim Ioannis Teſtij Notarij Cæſenatis, atq; Cæſenæ à ſecretis Scribæ, quarum ſumma habetur, & eſt. Anno eodem 1377. die decima Octobris in Cænaculo Fratrum Minorum coram Stephano Miramontio Cuſtode Arcis, & Venturino Benzonio Cremenſi Ciuitatis pro S. Sede Præfecto coactum fuiſſe maximum conſilium, (ſcilicet vt ego interpretor Comitium non Senatum) indictũ autem fuiſſe iuſſu Antonij Arſcendi Foroliuienſis Cæſenæ Prætoris, & Antianis conſentientibus. In eo Conſilio tres Procuratores conſtituti fuere conſentientibus duabus tertijs ſuffragiorum partibus; ad omnes cauſas, & negotia, & præſertim ad litem inſtantem cum Corrado Philippini; præterea ad emendum expectata pœcunia, vel mutuandum à Regina Siciliæ, à Duce, & Republica Veneta, à Marchione Eſtenſe Nicolao, à Guidone Polentano, à Galeoto Malateſtio, à Benedicto Batalio, à Marcone Torolino Anconitano, & ab alijs quibuſcunq; quicquid opus Ciuitati fuerit, plena cum auctoritate, ac pleno mandato obligandi omnia Reipublicæ bona, ac Ciuium. Si tabulæ pro extenſo haberentur nomina Procuratorum haberemus, & numerum in concionem coactorũ. Conſtat tamen ex breuiario, qui fuerit Prætor, qui Præfectus, & qui Arcis Cuſtos, & Conſilio aſtitiſse Præfectum, cum Cuſtode Arcis, non autem Prætorem. Magiſtratum tum ſupremum fuiſse Antianos, non amplius defenſores nunc Guelfæ, nunc Ghibellinæ partis, quam appellationem vt ſeminarium factionum, & odiorum probabile eſt ſublatam eſse à Cardinali Ægidio, vel iuſsu Vrbani Quinti cum Ghibellinos excluſos reduci iuſſit ad Ciuitatis totius pacem, & concordiam, licet

hæc

hæc coaleſcere non potuerit: cumq; nonniſi expectata pæcunia res neceſſarias comparari poſſe declarauerint omni pœcunia deſtitutam, & publica, & priuata Ciuitatem ſignificant. quod vero primo loco videantur Ciues Neapolitanę Reginę confidiſſe ea ratio (arbitror) fuit quoniam Pontifici aduerſus defectionem Ditionis Eccleſiaſticæ obſequuta eſt opemq; tulit. Afflicti autem Cæſenates Summo Pontifici Auenionem vſq; calamitatem detulere ſuam, & implorata ope literas à Pontifice comendatitias ad Reginam, & ad Venetos, ac Malateſtam, & Polentanos obtinuerant, vt ſe credita pæcunia (debitis cautionibus præſtitis) iuuarent. Imminutum autem fuiſſe numerum poſt tātam occiſionem quis dubitat Ciuium? Attamen etiam ſi octo millia occiſorum ponamus in Ciuitate populoſa illis præſertim temporibus, & tum multis agricolis, qui in eam cōfugerant referta neceſſe fuit multa millia ad huc ſuperfuiſſe, & magna etiam pars cędis fuit infirmi ſexus, & infirmæ ætatis vt virilis, & robuſta annitentibus præſertim Anglis maior pars euaſerit, Familias etiam Nobiles plures multo tribus ſuperſtites excidio fuiſſe, manifeſtum id, vel leuiter conſiderantibus, contra quam aliqui dixerunt ſolum Caleſidios, Tibertos, & Auguſellios ſuperfuiſſe, nam Palacinos, & Adulfos poſtea à Malateſta eiectos, & proſcriptos certum eſt perſtitiſse. Lapi, qui cum memorentur nedum tempeſtate Cię Vxoris Ordelafi, ſed multo prius tamen nonniſi noſtro tempore deſierunt morte Flaminij Senatoris Ciuitatis: Almerici, quorum Ioannes cum Britonibus pugnauit, & Abbatij, ſiue de Abbatibus, vt vulgo dicimus, ad huc ſunt, & Patriciorū honore, ac loco potiuntur; alię præterea memorari poſsunt, ſed breuitatis cauſa ſuperſedeo. Multas certe præſtantiſſimas Familias poſtea aduenisse poſt Annum præſertim quadringēteſimum in Senatum deinceps cooptatas conſtat. Eodem Anno Ioannes Aucutus Fauentiam, quo poſt Cæſenæ direptionem reuerſus eſt, Nicolao Marchioni Ferrariæ prętio viginti millium aureorum alij quadraginta dicunt, vēdidit, quot illi ſtipendiorum ratione ab Eccleſia debebantur, ſed breue

fuit

fuit Eſtenſium in eam Ciuitatem imperium, nam Aſtorgius Manfredus, & ſtudio Ciuium, & ope ipſius Aucuti Barnabæ Vicecomiti ea in re obſequētis expulſis Marchionis Miniſtris eam dominationem ſurripuit. Quam ob rem inter Marchionem, & ipſum exercita aliquandiu arma. Conuenere tandem, vt retineret Aſtorgius Vrbem, ſed tanquam beneficiario iure à Marchione conceſsam, cui in ſubiectionis ſignum Aſturconem purpura ſtratum quotannis mitteret. Reliquę Ciuitates Foroliuium ſub Ordelafo, Rauenna, & Ceruia ſub Polentano, Imola ſub Alidoſijs, Ariminum ſub Malateſtijs tutę à Britonibus, & Anglis fuere. Horum Malateſtij, vt partis Eccleſiaſticę aſsertores erant Pontifici grati, & Galeotus Dux erat Italicarum pro Pontifice copiarum. Polentanus in gratiam cum Pontifice redierat ab omnibus diris, quibus deuotus fuerat, abſolutus. Menſe demum Decembris eiuſdem Anni Romam peruenit Gregorius Vndecimus Summus Pontifex in Sede vere ſua moraturus exemploq; ſuo Succeſsores retenturos, vt cum Romę, & Italię bono factum videmus. Venit ergo ad Eccleſiam ſuam ſummę pietatis, ac Sanctitatis Paſtor, quicquid Pogius blateret nimius vbiq; Patrię ſuę laudator, & aduerſariorum obtrectator. Miſit Cęſena Oratores ad eum gratulaturos reditum felicem ipſi, & toti Italię ſalutarem: at expoſituros calamitatē ſummam ſuam, & remedium, ac opem fidiſſimę Ciuitati deprecaturos. Hic fuit perpetuus Ciuitatis mos ad hęc vſq; tempora ſeruatus ad nouum Pontificem Oratores deſtinandi, ſed etiam ad aduenientem. Quanto ergo magis tum in tandiu expectato ad Italiam aduētu, adeoq; afflicta Cęſenę opportuno? Cum Clemens Octauus ad obtentam Ferrariam ſe contulit, in aduentu cum per Cęſenaticum Ciuitatis Portum locumq; tranſierit, obuiam miſſi ad territorij fines (vlterius enim ipſe inhibuerat) Franciſcus Claramontius & Tutius Corneus, & in reditu à Ferraria Romam (cum per Ciuitatem venit) nomine item Publico, & à Senatu pariter deſtinati occurrerunt Nicolaus Maſinus, & Scipio Claramontius. Non dubitandum ergo quin miſſi; licet

cet, qui miſſi non conſtent. Ad pedes ergo Pontificis, ac Patris ſtragem ſuuam deflerunt. Ingemuit is ſubiecti Populi immo Eccleſiæ ipſius damnis, & pollicitus opem; interim Comitem Prouinciæ deſtinauit, qui præ cæteris curis inuigilaret Ciuitatis, & Ciuium reſtitutioni opemq; omnem pro viribus ferret, & ab omnibus interim oneribus, & pēſionibus olim ſuetis eximeret. Interim Italiæ diuiſæ pacem negociari cæpit, dumq; eam vrgeret, & iam ferme ad exitum perduxiſſet, importuna mors eū ſuſtulit, prohibuitq ne conuentio, & pacta firmarētur. Moritur Gregorius Anno milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo octauo, die vigeſima octaua Martij, & die decima nona proxime ſequentis Aprilis ſuffectus ei fuit in Petri Solio Vrbanus Sextus Archiepiſcopus antea Barenſis, natione Italus Neapoli ortus, Piſis oriundus, Bartholomeus antea dictus. Huius Pontificis electio anſam Cardinalibus Gallis præbuit illius excitandi ſchiſmatis, quod omnia ſchiſmata in Eccleſia Dei diuturnitate ſuperauit. Coacti erant ad electionem Pontificis Cardinales, cum in eum locum inuecti Romani (Conclaue vocant) magnis vocibus Pontificem Romanum, Italum ſaltem flagitarunt. Verebantur enim ne Gallum crearent, qui rurſus Auenionem cum Aula, & Curia contenderet. Cardinales decem, & ſeptem ibi erant quattuor Itali, reliqui Galli, qui inter ſe diſcordes, cum Lemonicenſes ex ſuo numero Pontificem vellent, reliqui ex alia Gallorum gente poſcerent. Diſcordia fecit, vt furenti Populo ſatisfacerent Italum Pontificem eligendo, ipſum etiam poſt electionem vt verum Pontificem adorauerunt, atque coronarunt. Poſtea tamen ob auſteritatem eius (rigidus enim homo fuiſſe dicitur) & ob prauos mores Cardinalium Gallorum, quorum emendationi imminebat, ipſi Roma aufugientes, electionemq; Vrbani nullius vigoris iactantes ob metum à Populo Romano in electione incuſſum, Pſeudopontificem Clementem Septimum dictum creauere. Fuit autem is Cardinalis Genebenſis. Idem diſtraxit Eccleſiam, qui deſtruxit Cæſenam. Huic adhæſit Regina Nea-

polis Ioanna, & Britones Milites, quos ipſe Legatus in Italiam duxerat eidem ſacramentum dixere. Diuiſæ Chriſtianæ nationes aliæ enim vero, aliæ Pſeudopontifici adhæſerunt, omnes tamen verum eum Pontificem credentes eſſe, cui ſe ſubmiſerant. In Italia Florentini ſunt Vrbanum ſequuti, qui ideo abolitis omnibus Pontificijs execrationibus, quibus Gregorius irretierat, Eccleſiæ, & Fidelium communioni reſtituit. In Flaminia Polentanus Clementi, à quo Portum Cæſenaticum obtinuerat, adhæſit. Galeotus, & reliqua Prouincia Vrbano, qui cura ſpiritualis authoritatis ob ſchiſma retinendæ multo minus fuit temporali intentus: cum ergo remiſſiore imperio in ſubiectos Populos contentum ſe præberet, ſtatim fideles Ciuitates omnes Eccleſiaſticæ ditionis habuit, quæ non ab Eccleſia, ſed ab intento nimis Miniſtrorum imperio deſciuerant. Pax ergo cum Eccleſiaſticis populis, ac ſubiectis Principibus, & cum Florentinis, alijſq; eorum fœderatis abſq; pace coaluit. Pſeudopontifex reuerſus eſt Auenionem vbi reſedit antequam tamen ex Italia recederet aduerſus Vrbanum Britonum Copias immiſit, vt eo victo, & deiecto ipſe vniuerſum Pontificatum abſque competitore regeret. At manebat diram gentem iuſta vltio, quam innocentium Cæſenatum effuſus ſanguis à Diuino Numine efflagitabat. Nam Albericus Cunij Comes Italicæ Militiæ inſtaurator, quem etiam Albericum Barbianum paſſim appellant Acie ſumma cum illis ad Marinum confligens occidione occiſit, vt non remanſerit, qui ſuis in Britania comilitonum mortem nunciaret. Iuſtum fuit Ciuitatis Flaminiæ excidium à Flaminio Duce puniri hoſtium excidio. Cæſena interim ſub præſidio Italorum à Gebenenſi relicto manebat, creditores ſcilicet ſtipendiorum Milites, neque ab impotente Ciuitate accipere poterāt, quæ ſane ſi potis fuiſſet, ſoluiſſet ad amouendum præſidium etiam ſi mite, ac modeſtū (præſidium tamen) neq; à Pontifice maioribus curis implicato ſubminiſtrabantur. Cum ergo premeretur hac cura Ciuitas, & ſpoliata eſſet Portu, quem Polentanus poſſidebat, præter

mi-

miſeriam recentis Cladis, cui modicam admodum Anni milleſimi trecenteſimi ſeptuageſimi octaui tum currentis redditus opem tulere, fatigabant pręcibus per Oratores Pōtificem. Si Pontifex Portum ſoluta Polentano pæcunia olim mutuum data redemiſſet, Ciuitatiq; reſtituiſſet, & ab alieni pręſidij onere liberaſſet Cæſenates toto animo, omnibuſq; votis imperium Pontificium expetijſſent cum iam non à Barbaris premendi exercitibus, neque à tranſalpinis Rectoribus lingua, & ſenſu diſcordibus regendi eſſent. Et cum laxius iam Pontificiorum Miniſtrorum imperium eſſet; antiqua ſe libertate Eccleſiaſtica, potituros animis concipiebant. Pontifex contra Ciuitatem tot malis preſſam non poſſe tempore Eccleſiæ tam iniquo aliter ad priſtinum decorem reſtitui arbitrabatur, quam ſi opulento Vicario traderetur, ac potenti, qui & Militibus debitam pæcuniam ſolueret, & Ditionem integram Ciuitatis vel auro, vel ferro recuperaret. Erat eiuſmodi Galeotus Malateſtius partium præterea Eccleſiæ aſſertor præcipuus, qui & alios, & hunc præſertim Pōtificē multis officijs, & donis demeruerat. Multa etiam illi ſtipendii vt Italicarum copiarum pro Sancta Sede duci ab Eccleſia debebantur; pro his meritis cum gratia apud Pontificem polleret Cæſenam beneficiario iure ab ipſo petijt. Offerens omnem operam, & curam ad eam ſarciendam, & priſtino decori reſtituendam, ceſſuram eiuſmodi donationem in locum etiam debitę pęcuniæ. Nihil vero ex traditione deperiturum Eccleſiæ nedum penſionis, quam quotannis ipſe quoq; ſolueret, ſed neque militum: quinimo eorum maior ſemper copia parata, quo robuſtior facta plures exhibere poterit. Propendebat in Galeotum Pontifex adeo vt eius interceſſione Sinibaldo Ordelafo Foroliuium in duodecimum Annum vti Vicario conceſſerit, hunc licet ſtudio Factionum Malateſtijs olim repugnantem, tamen affinitate antea iunctum (erat eius Vxor, vel Sponſa Paula Blanca Pandulfi Piſauri Domini Filia) voluit beneficio amplius nectere, nec fruſtra vt paulo poſt videbimus. Pontifex itaq; vt Cæſenæ conſuleret, & de Galeoti pe-

titione deliberaret Flaminiæ Comitem miſit Foroculienſem Pileum Rauennæ Archiepiſcopum Cardinalem à ſe factum Titulo S. Praxedis, qui inter cæteras Prouinciæ curas præſertim Cæſenam inuiſeret, eiuſq; ſtatum adamuſſim ſcutaretur, atque Populi propenſionem, votaq; ad ſui regimen inueſtigaret. Indicauit autem Pontifex ſi Vicario tradenda Ciuitas foret, ſe eam Galeoto deſtinaturum. Cum his mandatis venit Pileus, atq; eam Ciuitatis ruinam inſpexit, atq; publicarum, & priuatarum fortunarum miſeriam, vt non niſi à præſente, & iuuante Principe reparari poſſet, vnde opulento, & humano Vicario tradendam iudicauit. Eaque de re ſententiam ſuam Pontifici perſcripſit. Interim vt animos Ciuium exploraret, illis conuocatis ſignificauit ſe à Summo Pontifice miſſum, vt præſertim reſtitutioni eius Ciuitatis, ac ſaluti, & reparationi inuigilaret. Ingemiſcere pientiſſimum Principem pernicie fideliſſimi Populi, cui impius Rector pro prẹmio celebrandẹ in omne æuũ fidei excidium rependit: at quid aliud faceret fidiſſimæ Eccleſiẹ Ciuitati homo ſceleſtus, qui Eccleſiẹ ipſi immani ſchiſmatæ perniciem pro virili ſtruit? reliquũ eſſe vt ſuſceptis damnis, reſarciendis omni ſtudio opera nauetur. Eam Pontifex pollicetur: ad id ſe miſſum: dolere autem ſummopere Sanctiſſimum Patrem accifis nunc Eccleſiẹ viribus in tanta eius diſtractione; theſauris etiam Eccleſiæ ſubtractis à Cardinalibus aliquibus Gallis, qui ne rationem eorum reddere, ac reſtituere cogerentur ſus deq; omnia voluere, voluerunt. Si in Pontificis manu ij eſſent, benigna, ac larga manu tantam pœcuniẹ copiam Ciuitati largiretur, quanta exigeretur ad inſtaurandam; adeoque ad inſtauratam reddendam fideliſſimis ſubiectis Patriam, & S. Sedi Ciuitatem ſuam nunc accomodanda ſunt viribus, & facultati conſilia, & quoniam in re ſua quiſq; conſultiſſimus eſt, conſulent ipſi de ſtatu ſuo. Impenſe adeo in eorum commoda incumbere Pontificem vt ſi etiam iudicarent expedire ſibi prẹſentem Principem, qui Summum ipſum Pontificem reprẹſentaret, interimq; Ciuitatem, vt ſuam ſarcire, & exornare

opi-

opibus ipſe ſuis poſſet, & vellet; eum eſſe Pontificis in Cæſenates amorem, vt pateretur remiſſionem imperij ſui pro promptiore eorum, expeditioreq; vtilitate. Hæc in longum iaciebat Comes, ac Cardinalis, vt liberum Populi ſenſum eliceret. Dicuntur Ciues bis in Comitijs de hac re deliberaſſe vtrum in Pontificis ditione abſq; Vicarij interpoſitu permanerent, an Vicarium poſcerent, & ſemper Pontificium imperium abſq; Vicario prætuliſſe. Pileus laudata deuotione Populi inſinuauit tamen prudentioribus Ciuibus periculũ ex ſchiſmate belli; Comitem Genebenſem Fratrem eſſe Clementis Pſeudopontificis, attingereq; cognatiône ſanguinem Regium, quod ſi aduerſus Vrbanum in Italiam exercitum ducant, quanto patebit periculo afflicta, & inermis Ciuitas cui fato quodam Genebenſis familia aduerſa videatur. Non erat leuis hæc conſideratio, Ciuibus recens mala captæ Ciuitatis paſſis quiq; dum Pontifex in alienationem Ciuitatis propendebat, agnoſcere poterant magnitudinem periculi ex quo is motus contra antiquum ſtilum repetendi non tradendi Eccleſiaſticas ditiones, dare nunc Cæſenam vellet, antiquã, & tenacem factionis Eccleſiaſticæ in Prouincia Sedem. Dum pendebant animi, & iam negociatio, & conſultatio extra eluceret non ceſſabant Galeotus, & Polentanus nouis artibus captare Ciues: at Aſtorgius Manfredus vi non aſtu, copijs non internuntijs Cæſenam occupare tentauit, & parum abfuit, quin occupauerit. Etenim bis mille peditum ſelectorum, & alas equitum validas ſecum ducens ad Ciuitatem imparatam inexpectatus properabat, & cæpiſſet facile eam inermem, & infirmam: at cum accedentis exercitus nuntius ad Sinibaldum Ordelaſum Foroliuij Vicarium perueniſſet, iſq; eſſet Galeoto affinitate, & beneficio obſtrictus, aduerſus quem pergere Aſtorgium facile conijci poterat, cum Milite, armatoq; Populo illi occurrit quibus cum impares numero eſſent Aſtorgij copiæ, ipſe pedem retulit; forte etiam Aſtorgij conſilium ignotum Sinibaldo erat, attamen armatam grandem manum per ſuam ditionem non petita venia incedere

co-

cogebat hominem ad tranſitum prohibendum, quid mouerit Aſtorgium ad diſiunctam Ciuitatem occupandam aduerſus Galeotum Ciuitati finitimum, & potentem Principem manuſcriptum noſtrate exprimit, ne ſcilicet eam Galeotus obtineret: incrementum potentię ſemper eſt æqualibus; multo magis minoribus ſuſpectum. At requirebatur inſuper fiduciæ reſiſtendi fundamentum, quod eſſe potuit Barnabæ Vicecomitis potentia, immo & conſilium. Erat Aſtorgius beneficio Barnabæ Fauentiæ, vt vidimus Princeps; erant Imola, & Foroliuium ſub Ghibellinorum imperio; reſtabat Cæſena expoſita inuadenti, quæ ſi à cliente eius aliquo occuparetur ad Barnabæ cenſum quattuor illæ Ciuitates pertinerent, quæ iunctæ olim ex æquo cum Bononienſibus pugnauerunt: eſto hæc coniectura. At cognito à Cæſenatibus, & à Cardinali Rectore periculo omnem moram hic Vicarij conſtituendi rupit. Illi ſuam in Vicarium Galeotum recipiendi: in Cæſenatum enim exilio eos humanitate, & auxilio demeruit. Polentanus etiam Ciues aliquos captauerat, occaſione arbitror pręſertim Portus, qui Ciuitati ita reſtitueretur. At maior pars pro Galeoto erat, cuius etiam militaris virtus tum inſignis, & potentia maior tutiorem ab alienis incurſibus Ciuitatem reddebat. Re itaq; indicata Galeoto, is cum quadringentis equitibus, & quatuor millibus peditibus aduenit à Ciuibus omnibus hilariter exceptus immo ad Sauinianum vſq; multi primores occurrerunt. Cardinaliſq; illi in vim facultatis à Pontifice traditæ Ciuitatem cum vniuerſo Territorio, & ditione beneficiario iurę aſſignauit, vt in conceſſione, quam inueſtituram dicunt, Cæſenaticus etiam Portus includeretur. Quod fuit Ciuitati ſolatio non enim dubitabat quin eſſet Galeotus ius ſuum repetiturus, & obtenturus. Reſtabat præſidium, & Benzonius, qui vt armorum Præfectus munitiora loca occupabat quomodo vero hic ceſſerit, & Milites Arxq; & cætera loca munita reſtituta fuerint; diſcrepant Scriptores. Manuſcriptum quoddam noſtrum dicit ſolutis ſtipendijs Milites vltro abijſſe, at Ariminenſes diuturnam obſidio-

dio-

obſidionem, & acrem oppugnationem interceſſiſſe; tumq; machinas adhibitas, tum Cuniculis muros ſuffoſſos vt tandē labore, & vulneribus fracti Milites Arcem dediderint, & ab vniuerſa Ciuitate receſſerint. Addunt aliqui Venturinum Benzonium etiam ad Ciuitatis Dominium adſpiraſſe. Quæ ſi ſint, proxima mea coniectura recurret, clandeſtinis Barnabę pollicitationibus, cui ipſe, vt Cremenſis ſuberat, adductum fuiſſe. Galeotus ergo Malateſtius Anno milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo nono ſub initio pacatum Cæſenæ Dominium obtinuit die decima octaua Ianuarij manuſcriptum quoddam noſtrum; verum obſediſſe Cæſenæ Caſtrum die octaua Decembris milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo octauo; qua ratione ab eo vſque tempore Vicarius iam declaratus fuiſſet, at non niſi die decima octaua Ianuarij integram, quietamq; poſſeſſionem obtinuiſſet: à qua die nos nouæ ſubiectionis, & amiſſæ libertatis tempore metiamur, ac numeremus. Benigne tamen ſe cum Ciuibus geſſit. omnia onera in quinquennium remiſit frumenti copiam (egebant eo enim) induxit. cōſulatus eſt Ciues, ac ſpe priſtini ſplendoris recuperādi impleuit, ad idq; omnem operam, ac opes pollicitus eſt. Et certe ſi fuit importuna neceſſitas ſubiacendi, fuit tamen oportuna ſubiectio ob Principis humanitatem, ac virtutem.

AP-

APPENDIX.

CLementinus ſcribit ad educendos ex Ciuitate Britones primum Nicolaum quendam Neapolitanum, poſtea Petrum Merlos (ipſe D. Pietro Merlos vocat, & quædam noſtra manuſcripta atteſtantur) adueniſſe. Ioanna Regina Neapolis Pontifici aduerſus Florentinos, & fæderatos adhæſit, & ad defendendam Arcem Aſculi, & Pontificium eius præſidium poſt defectionem Ciuitatis bis Milites miſit id Leonardus Aretinus teſtatur, & qui ab eo ſumit D. Antoninus dicit. *Et licet Ioanna Regina Siciliæ rogatu Papæ iam bis miſiſſet auxiliares copias, tamen gens à Florentinis miſſa cum alijs confœderatis commiſſo prælio copias Reginæ profligauit.* Facile ergo eſt à Regina miſſos, qui Pontificis iuſſa repræſentarent, & pæcuniã etiam aliquam deferrent, aliam pollicerentur, idq; Cardinalem ipſum à Regina petijſſe, tum vt pœcunia ſubleuaretur, tum aliunde etiam Pontificia iuſſa, vt Militibus indicerentur maiorq; inde ſuis pręceptis auctoritas accederet.

3. parte tractat. 22. C. 1. §. 4.

2 Multitudo occiſorum Cæſenatum à Britonibus à Leonardo Aretino trium millium dicitur. A nonnullis quinque millium, penes D. Antoninum. At Clementinus octo millia perempta aſſerit ex Theod. de Schiſmatæ Vrbani, & ex Annalibus Ariminenſibus. Annales ſane noſtri id ipſum aſſeuerant.

FINIS XIV. LIBRI.

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ

LIBER XV.

GALEOTVS recepta Cæſena, vt obſequentiorem eam rederet, Conſilium, Senatumue minorem numero reddidit: ad duos enim, & ſeptuaginta, qui nonaginta ſex erant retraxit: plures enim, ac numeroſi liberius peccant; pauciores ſe reſpiciunt, nemoq; vult eſſe author, ac primus. Oportuit vero Comitia Popularia, ac concionem ſuſtuliſſe, cui numeroſior Senatus ſuſpectus fuit. Permiſit electionem Prætoris; at eius ſibi confirmationem reſeruauit. Indulſit ſcilicet inani nomine ſtudio Ciuitatis. Ecquid enim aliud eſſe tum poterat præſertim à Principe confirmatus, quã Miniſter nedum juſſuum, ſed nutuum eius? Alium tamen ipſe Miniſtrũ adiunxit, quem Vicarium vocauit, qui omnibus Ciuium conuentibus tum Senatui, tum Antianorum congregationi adſiſteret. Liberum etiam erat Prætori iiſdem aſſidere, at neceſſarium (vt videtur) Vicario. His firmamentis ſuſtulit in legitimis ANNO. 1379.

conuentibus conſpirandi aduerſus ſe periculum; cæteræ omnes Congregationes pęnis grauibus prohibitæ. Conſolabatur tamen in eo ſtatu Ciuitatem pax, atq; ſecuritas, nam Britonorium eidem ſe Galeoto vt Comiti ſaltem Prouinciæ (Comitem enim tum eum vniuerſæ Prouinciæ Pontifex declarauerat) ſubiecerat: antequam etiam Cæſenam is conſequeretur. A Foroliuio nulla moleſtia impendebat; cum Sinibaldus, Ciuitatis Dominus eſſet affinitate, & beneſitio Galeoto obſtrictus. Cum Guidone Polentano Rauennæ, & Ceruiæ Principe contentio imminebat; at quæ deſiderabatur à Ciuibus: Erat enim Portus Cæſenaticus recuperādus, quod abſq; certamine non ſperabatur. At ea erat Galeoti militaris virtus, & potentia, vt de victoria non dubitaretur. Repetijt prius Galeotus à Polentano Portum miſſis Oratoribus, vt in Pontificia conceſſione Ciuitatis, & vniuerſę Ditionis nedum generatim, ſed nominatim etiam comprehenſum. Recuſauit eo obtentu Polentanus quaſi venditione perſoluto prętio eſſet à Genebenſi Legato conſequutus: vt illud beneficiarium loci ius, quod ipſi Eccleſia traderat, non poſſet alij tradi. A lite ad arma ventum eſt, quibus vtrinq; paratis, & exercitis in Galeoti fauorem belli alea cedebat. Tum Marchio Eſtenſis prouido conſilio, vt proximum incendium extingueret, ſequeſtrem ſe concordię interpoſuit. Vtraq; pars arbitrio eius contentionis compoſitionem permiſit. Polentano bellum infauſtum finire expediebat. Galeotus ſciebat non venditum Polentano à Legato Genebenſi Portum, ſed loco pignoris vſq; ad mutuatę pœcuniæ reſtitutionem datum, vnde non niſi reſtitutionis ſex millium aureorum poſſe damnari, ad quam ipſe reſtitutionem paratus erat. Ea autem fuit Marchionis arbitri ſententia, vt totidem ſolutis Galeotus Portũ reciperet; paruere ambo iuditio; hic ſoluendo pœcuniam, ille omni iuri, quod in Portu obtineret, renunciando. Portũ itaq; Galeotus, & Ciuitas Cæſenæ recuperauere maxima ſcilicet cum vniuerſi Populi lętitia, & vtilitate. Rubeus rem hoc modo enarrat. *Guido Polentanus Galeoto Malateſtæ Arimi*

nen-

uenſi: Cæſenæ ſpeciatim; Flaminiæ generatim Rectori ſex Florenorum millia per Ioannem Roſellum Aretinum Nicolao, & Ioanni Vgodonitio Forocorneliano Procuratoribus ſuis Ferrariæ in AEdibus Nicolai, & Alberti Eſtenſium Principum in cubiculo amoris coram Dondaſio è Fontana Milite Placentino, & Franciſco Areoſto Bononienſe tum incolente Ferrariam, numeranti Portum Cæſenaticum cum Arcibus, & Turri tradidit, a ſe ad eam diem poſſeſſum, quod quinto ab hinc Anno Robertus Baſilicæ duodecim Apoſtolorum Cardinalis Pontificis, & Eccleſiæ nomine pro totidem florenorum millibus eum Portum, eaſq; Arces illi vt ſupra memorauimus oppignoraſſet. Hæc ille qui in Anno hoc 1382. reponit, ſed tardius quam oportuerit, vt ego arbitror. Nam Anno 1382. Ludouicus Andegauius in Italiam pro Regina Ioanna, & pro Clemente Pſeudopontifice aduerſus Vrbanum verum Pontificem venit, cui Polentanus Clementis fautor adhęſit, ſeq; illi in tota Romania coniunxit, vt non ſit veriſimile aduerſus Guidonem tanta eo Anno potentia fultum arma à Galeoto mota. Neque veriſimile eſt Galeotum tandiu diſtuliſſe, & pręces Cęſenatum, quibus portus is ab alieno Principe poſſeſſus maximo erat damno; & integram iurium ſuorum recuperationem. Hæc potius facta Anno 1380. arbitror, & fauet Clementinus, qui Anno 1380. pacē inter Guidonē, & Galeotū initā aſſerit. Præceſſerat, ergo contentio, at nulla alia inter eos Principes præceſſerat, quā pro Cęſenatico Portu: nā quę aduerſus Ceruiā, & Rauēnā extitit, nō niſi poſtea Anno 1384. fuit. Quod vero dicat Clemētinus opera Simonis vniuerſę cōgregationis Vallis Vmbroſę Prędecti pacem initā, forte eo ipſo internuntio eſt Marchio Eſtenſis vſus. Et quoniam Clementinus idem tabulas pacis huius confectas ſub Anno 1382. adducit. Poſſunt hęc inter ſe repugnantia hoc modo componi. Prius quidem victorem bello recuperaſse Galeotum Portum, ac eius vſum, at durante aliqua reliquia belli, & ſaltem ſimultate, factam tandem pacem, & confectas tabulas Anno 1382. ſoluta à Galeoto pœcunia, & à Polentano omnibus iuribus ſuis in eum

per legitimos tramites transfuſis. Anno eodem 1380. Sinibaldus legitimus iam Ditionis ſuæ ob conceſſionem Vrbani Pontificis Princeps Forū Pompilij ab Egidio Cardinali euerſum reſtituit, ſed ſub Caſtri forma, non autem in antiquum Ciuitatis eius ſplendorem; tanto facilior eſt euerſio, quam reſtitutio. Et ſub eadem adhuc anguſta forma perſeuerat. Anno poſtea 1382. Ludouicus Andegauēſis Dux Regis Galliæ Frater aduerſus Carolum Pacium, qui inuaſerat Regnum Neapolitanum; & aduerſus Vrbanum Pontificem venit. Erat autem à Regina Ioanna, quæ ab omni ſobole ob ſterilitatem deſtituebatur, in Filium, ac Regni hæredem aduerſus Carolum adoptatus. Vrbanus Pontifex Reginæ Ioannæ infenſus, quòd Clementi Antipapæ faueret ex Vngaria euocauerat Carolum Ruberti Regis poſterum, & ipſum, qui opibus Ludouici Fratris Vngariæq; Regis magno exercitu Vngarorum bellacis gentis ſeptus in Apuliam profectus, facili, & felici curſu vniuerſum Regnum occupauit, & Reginam cępit, eamq; in vltionem Andreę primi eius Mariti, ac ſuſpendio fraude, vt dicitur vxoris necati ſuffocatam peremit, dum bello Regina vrgeretur ſollicitauerat Ludouicum adoptiuum Filium ad opem ferendam, qui tamen nonniſi mortua Regina in Italiam venit. Aduentus autem ſui nuntios verſus finem Anni 1381. præmiſerat, & quoniam totius Regni viribus cinctū ſe venturum prędicabat: tanti apparatus rumor Principes Italos omnes vehementer commouit. Sat ſit commotionem Florentinorum ab Aretino deſcriptā adducere, vt minus validarū ditionum perturbationem conijciamus: verba ſunt Aretini. *Alla fine di quello Anno 1381. vennero lettere di Francia, le quali ſignificauano, come Ludouico Duca d' Angiò doueua paſſar in Italia, con grande Eſercito, e come era ſtato eletto dalla Reina Giouanna figliuolo adotiuo, e ſucceſſor del Regno; perche haueua deliberato paſſar in Italia per liberar la Reina, e trar dalle mani del Rè Carlo il Reame. Queſte nouelle venendo a vn tempo di più luoghi meſſero la Città in gran ſoſpetto, e penſiero temendo della riuſcita, e fine della Guerra; perche nō con piciolo numero di gente, ma*

qua-

quaſi con tutte le forze de Franceſi ſi metteua à paſſar in Italia, e temeuaſi per ſin' all' hora, doue vna tanta coſa haueſſe a terminare. Cum tantum ergo Florentina præpollens Reſpublica commoueretur, facile eſt conijcere, qui timor minorum Principum, & preſertim Galeoti Vrbano Pontifici, aduerſus quem Ludouicus inter cætera veniebat, addicti. Accedebat Guidonis Polentani odium pace recenti potius compreſſum, quam eradicatum. Guido autem Clementis fautor, erat Ludouico adhæſurus, adeoq; facile eius vires aduerſus inimicum ſuum, & Clementi aduerſarium incitaturus. Ciuitas autem Cæſenæ cuius recentes plagæ adhuc tumebant, non poterat non horrere Gallicum furorem, à quo inflictæ fuerant, & inter ductores Comitem Genebenſem, quaſi fatalem inimicum expaueſcere. Quocirca feruente ſtudio Ciuitatis munitioni, & Galeotus ſumptu, & Ciues ſumptu, & opere incubuerant. Venit tandem Anno 1382. menſe Auguſti in Flaminiam Ludouicus cum quinquaginta millibus armatorum dicit Rubeus; cum quinquaginta quinque millibus equitum dicit D. Antoninus; at Leonardus Aretinus triginta millia equitũ aſſignat. Statim atq; Prouinciam Exercitus attigit, obuiam iuit Guido Polẽtanus vt deuotus Clemẽti, & cõmeatu, & opib⁹ pro virili iuuit, fuitq; perpetuus in Flaminia ei Comes. Forte etiã irritaſſet ĩ Ordelafi excidiũ, & Galeoti, qui portis clauſis, & denegato cõmeatu ſe aduerſarios repræſentabãt, at præter agrorũ populationẽ & debiliũ locorũ expugnationẽ nõ sũt ad Ciuitates expugnãdas cõmorati, ad Regni Neapolitani occupationẽ feſtinãtes. Ordelafus veo, & Galeotus ſuo nedũ milite ſe munierãt, ſed Albericũ Cunij Comitẽ cũ militia eius S. Georgi dicta accerſierant, Põtifice ſcil. cui militabat iubẽte. Albericus autem ipſe ſe Foroliuij incluſerat: reliquã partem hanc Cæſenæ, hanc Arimino à Galeoto impoſitam. Huic autem parti Militũ imperabat Renerius Senius inter Ductores eiuſdẽ Militiæ S. Georgij vir conſpicuus. Cũ itaq; Galli Foroliuiũ viderẽt portis clauſis, & denegata ãnona ſibi aduerſari ad Sclauoniæ portam caſtrametati tentarunt expugnatione Ciuitatẽ, ſed exgu-

gna-

gnationem, vel deſperatam, vel multorũ dierũ agnoſcẽtes ad agri populationem conuerſi (inſtigante Polẽtano, vt Rubeus aſſerit) Roncum, Carpenam, Bagnolum villas cremauere, inde ad Galeoti ditionem tranſeuntes Bellairum Ariminenſis agri Caſtrum, & Malateſtiorum delitias ceperunt, direptũq; & vaſtatum combuſſere. Ariminum ne tentatũ quidem Clementinus ſcribit, ſed exercitum per Spadarolum, Vergianum, & D. Laurentium in Monte tranſiſſe, Tumbamq; Ioannis Mẽgardoni cepiſſe, atq; cum vicinis ædificijs, locisq; combuſſiſſe. Quæ per Cæſenatem agrum permeantes fecerint, nemo ſcribit, vt toto eo tractu nihil vexaſſe videantur Galli. Forte recentis à Britonibus Cladis ea adhuc veſtigia permanebãt, quæ Militibus inutilem populationem perſuaderent. His eiſdem Annis Prouincia peſte laborauit. Vexatæ fuerunt Rauenna, Foroliuium, Fauentia, Caſtrocarium, Bononiaq; & Ferraria. Foroliuij præſertim (aſſerente Carrario) ſingulis ferme diebus centum moriebantur. Non legimus Cæſenã quicquam tum paſſam Diuina forte pietas toleratam excidij calamitatem peſtis, & populationis remotione compenſauit. Ludouicus Andegauenſis Regnum Neapolitanum ingreſſus magnos ab initio progreſſus fecit, inque ingentes anguſtias Carolum Regem adduxit: attamen cum Carolus à Pontifice aperte, à Florentinis occultè adiutus fuerit, tepuerunt primo Ludouici progreſſus, & poſtea cum eius morte euanuerunt. Obijt vero Anno 1384. Vrbanus Pontifex interim dum in Regno Neapolitano de Regno contendebatur aduerſus Guidonem Polentanum acerrimas literas ſcripſit, publicauitq; quibus vt Pſeudopontificis ſequax hæreſis notabatur, eiuſq; Ditio, & perſona occupantibus exponebatur. Literæ Pontificiæ ea occaſione, & eo argumento ſcriptæ ad Epiſcopos Arimini, & Britonorij ex Ciuitate Neapolis, & aliæ ad Epiſcopum Ariminenſem iterum; ad Galeotum bis referuntur, vel potius indicantur à Clementino: in primis literis præcipiebatur à Pontifice occupari Ditionem Polentani pro Eccleſia, idq; munus Galeoto, vt Prouinciæ Comiti imponebatur, at

Clemẽtinus

id. Clement.

in

in poſterioribus occupatam eiuſmodi Ditionem aſſignabat Pontifex beneficiario iure Galeoto inſtar Cæſenæ, ac Arimini. Capta occaſione tam obuia iuſte prolatandi imperium pro indita hominum, Principum præſertim cupiditate comparato exercitu Ceruiam adortus eſt; in quo exercitu fuiſſe etiam Lutium Comitis Landi olim Filium, aliqua noſtra manuſcripta, & Rubeus dicunt. Eamq; non difficile obtinuit, cæpit quoq; & forte prius cæperat Polentam, Baſtiliam, & Culianellum Ditionis Polentani Caſtra. Tum demum Rauēnam aggreſſus eam iuxta Corium occupauit, eiuſq; dominium Malateſtij diu retinuere: nam Anno vſq; 1402. Pandulfus Galeoti filius, qui funeri Ioannis Galeatij Vicecomitis immenſa pompa celebrato interfuit, Princeps Rauennæ eſt appellatus, ſed multo verius Spretus Carrarius, & Rubeus Rauennates Hiſtorici, Pigna Ferrarienſis, Clementinus Ariminenſis oppugnatam à Galeoto Rauennam non expugnatam, & noſtri Annales affirmant: neque Principis Rauennæ nomen Pandulfo tributum cogit, credere Rauennam à Patre expugnatam. Satis enim ad nomen dignitatis aſtruendum fuere Pontificis Vrbani literæ, quæ Principatum à Guidone auferebant, & Galeoto, hæredibuſq; decernebant. Oppugnatam ergo dicamus, non expugnatam Rauennam, quæ vero cauſa expugnationem prohibuerit, non eandem, qui Ciuitatem conſeruatam aſſeuerant, afferunt. Rubeus in Diuos tutelares euidenti miraculo refert hæcq; eius eſt narratio. Rennunciatum fuiſſe Galeoto, Rauennam, que peſte laborabat, deſertam ferme ab incolis eſſe, & Guidonem præſertim principem, & cæteros proceres ruri commorari ad liberiorem, ac ſalubriorem aerem carpendum, proindeq; eam Ciuitatem peruiam fore inuadentibus. Galeotum itaq; illuc cum Eercitu contendiſſe, at ſuboluiſſe antea conſilium, vel periculum Polentano, qui idcirco Rauennam in tempore reuerſus, vigilias, & defenſores in mænibus collocauerat, populo etiam ad ad defenſionem parato. Inuenerunt ergo inſtructa milite mænia Malateſtiani, proindeq; repulſi, ſed non ſine miraculo.

Io. Rubei verba exſcribo. *Verum Guido re interea cognita ad Vrbem accurrerat, diſpoſitiſq; vigilijs cum Malateſtiani intempeſta nocte ſcalas ad muros admouiſſent non ſine miraculo, atq; ope Diuorum Tutelarium, vt ſpretius autor eſt, eos facile repulit, treſq; ex ijs, qui mœnia conſcenderant, captos in furca ſtrangulauit.* At Pigna aſſerit in gratiam Nicolai Marchionis Eſtenſis, cuius Orator in ipſa oppugnatione adfuit, & Galeotum Marchionis nomine rogauit, remouiſſe Galeotum exercitum, qui ſcalas iam mœnibus apposuerat, & multi Milites nitebantur gradibus. Difficile tamen (arbitror) tantum potuiſſe ſolas Marchionis præces, niſi fuiſſet ſpes victoriæ anceps, vel blanditie precum interminatio belli condita eſſet, illud ſcilicet iaciendo non poſſe à Marchione Principem vicinum, & neceſſitudine vinctum indefenſum relinqui, & mirum ſane eſſet nõ fuiſſe tanto Galeoti incremento Aſtorgium, & Eſtenſem occurſuros, ni forte eos Pontificis furor deterruiſſet, qui odio in Polentanum implacabili ipſum, eiuſq; fautores, & ſacris, & prophanis armis iam inſequebatur, ampliuſq; ſe inſequuturum minitabatur. Eouſq; efferbuit in Polentanum odium, vt Pileum Rauennæ Archiepiſcopum implicuerit, dum ſcilicet Principem Rauennæ demerere conatus eſt, ſuſpicacem Pontificis animum præſtrinxit, beneficio cuius Cardinalis erat, adeoque irritauit, vt purpura eum exuerit, qui idcirco in Galliam ad Pſeudopontificẽ aufugit. Aliqui ſuccẽſuiſſe illi Pontificem ſcribunt, quod Carolo Regi aduerſus Pontificis ſenſum fauerit. Rubeus ita rem enarrat. *Pileum Rauennatẽ Archiepiſcopum vna cum Petramala Cardinale Genuam perueniſſe ſaluum, indeq; ex Vrbani manibus elapſos ambos ad Ioannem primo Galeatium Vicecomitem, mox Auenionem ad Clementem ſubdititiũ Pontificem inexorabilis, & præcipitis, nimiumq; ſuſpicatis hominis iram veritos aufugiſſe.* Et poſt multas lineas ſubiungit idem Hiſtoricus. *Interea Pileum Rauennatem Archiepiſcopum Vrbanus Pontifex, & Secra Purpura priuauit, & de Archiepiſcopatu deiecit, Archiepiſcopo Rauennatibus dato Coſmo meliorato Sulmonenſe.* At redeo ad rem. Dimiſit Galeotus

Ra-

Rauennæ obſidionem capta tamen Ceruia, & Caſtris iam dictis, atq; retentis. Alij tamen videntur aſſerere poſt Rauennæ obſidionem memorata loca occupata, ſed veriſimilius mihi, quod ſcripſi videtur, obſidionem ſcilicet primariæ Ciuitatis poſtremam fuiſſe, & ſi ſuſcipiamus officia à Marchione Eſtenſi interpoſita, non conueniebat dimiſſa Rauenna adhuc tamen continuare bellum. At vtcunq; res ſe habuerit Polentanus Ditionem ſuam in pœnam offenſę Religionis emunctã Ceruia, & tribus Caſtris vix retinuit. Cæſena interim ex annuis redditibus publicis, & priuatis vires, & decorem ſubinde reparabat victoriæ etiam Galeoti Principis ipſi erant ornamento; nec credendum eſt abſq; Cæſenatum manu exercitus coegiſſe ſuos. Cum pariter omne tributum ipſi remiſerit, ac ſingula vectigalia ex publica eiuſmodi pæcunia publicæ ædes, & viæ, & mænia magna ex parte reſtituta fuere. Galeotus ſæpe Cæſenæ moratus eſt, & alloquio etiam conſolatus eſt Populum, ſpeq; priſtini ſplendoris impleuit; Sanctiſſimi etiam Paſchatis Feſtum ibidẽ celebrauit. Anno itaque 1384. eiuſmodi victorijs auctus Galeotus florebat, & acceſſit ſecundis eius rebus mors Ludouici Andegauenſis; vt iam dixi, qui ſolus poterat Eccleſiaſticæ, ac Vrbani ſtudioſos partis vexare. Victus autem acie, & collatis Signis ab Alberico Cunij Comite Pontificiarum Copiarum Duce, ac Imperatore; inſuper, & vulneratus poſtque paucos dies ex vulnere, an ex mærore? obijt, & exercitus inde eius diſſipatus. Albericus parteş Vrbani fouit, eiuſq; ſtudioſos, vnde Foroliuij, Cæſenæ, & Arimini aduerſus Andegauenſem etiam militia ſua diſpertita inſedit: vt longe fallatur Rubeus, qui à Malateſtijs denegatum Alberico tranſeunti comeatum dicit proindeq; ab eo Bellaeri Caſtrum direptum, & exutum id ſcilicet, quod Andegauenſis fecit, Alberico tribuendo. In ſecunda adeo Fortuna Anno ſequente 1385. die 21. Ianuarij Galeotus grauis Annis at viridi ſenecta obijt, vir bello inclitus, at pacis etiam artibus clarus: mortuus autem eſt Cæſenæ in Palatio Muratæ à Cardinali Egidio magnificè conſtructo, quod po-

ANNO. 1384.

ANNO. 1385.

ſtea fuit Malateſtiorum Principum Sedes quouſq; ſunt Ciuitatis imperio potiti. Reſedere poſtea quoq: Pontificij Rectores vſquequo à Præfecto Arcis pro Valentino, fuit Bombardarum iactibus maxima ex parte dirutum. Quattuor Filios, totidemq; Filias ex iuſto matrimonio reliquit, Carolum, Andream, Pandulfum, & Galeotum, quem alij Galeotum Belflorum, alij Galeatium vocauere, hi in Ditionibus, boniſq; Patri ſucceſſere. Fęminę autem fuere, Gentilis, quę Galeoto Manfredo: Margherita, quę Ludouico Gonſaghio Mantuę Domino: Rengarda, quæ Maſo à Petra mala: Ricciarda, quę Guido Antonio Vrbini Domino nupſere. Tres alios liberos, Marem vnum, fęminas duas eſt ex illegitimis amplexibus conſequutus. Noſtra manuſcripta Cæſenæ ſepultum tradunt ad D. Franciſci ſub crate ferrea, ſub qua Filius Andreas; & Nepos Dominicus certo conditi ſunt. Ariminenſes cadauer Ariminum delatum contendunt, funebremq; pompam adamuſſim dęſcribunt: ſed certum eſt, ſiue Arimini, ſiue Cęſenę tumulatus ſit, non niſi magna cum pompa tantum virum, & Principem condi potuiſſe. Mortem Galeoti conſequuta eſt Sinibaldi Ordelafi à Nepotibus ex Fratre Cicco, & Pino captura, qui intempeſta ipſum nocte captum in vincula coniecere, in quibus etiam breui mortuus eſt. Hic cum Galeoto pacem, amicitiamq; ſeruauit, ac Nepotes cum Galeoti Filijs ſępe certauerunt. Sed de his poſtea. Mortuo Galeoto ſucceſſere, vt dixi quattuor Filij, ſed Dominio indiuiſo. Licet Clementinus à Parente diuiſum Filijs imperium dicat: at tabulæ per Benedictum Marcolani Notariũ, Anno eodem die vndecima Menſis Nouembris confectæ, & in ſtatutum noſtrum regeſtæ viri dictum redarguunt in quibus quattuor ſimul Fratres Domini Cæſenæ vocantur. At poſt Ditionis diuiſionem cum iam Cæſena Andreæ obtigerit; is ſolum Ciuitatis Dominus vocabatur, qui etiam non amplius Andreas ſed dimiſſo nomine ſemper poſtea Malateſta vocatus eſt, & plerunq; Malateſta Cæſenæ. Tabulæ, quas nunc memoraui habentur lib. 4. Statutorum pag. 252. quarum

pars

pars, quæ ad nunc dicta ſpectat. Hæc habet. *Et præfati honorabiles Viri Franciſcus Salimbutij, Iacobus Ceccoli, Bertolinus de Rambertinis, Ioannes Ser vpitini, Ser Petri Muzoli, Zanolus Berardi, Magiſter Franciſcus de Circlis, Ioannes Rubei, Nannes Andreæ, & ego Ioannes Baldutij Notarius inſraſcriptus Antiani dictæ Ciuitatis, & Nobilis Vir Petrus quondam Rogerij de Capenſachis de Arimino honor. Poteſtas Ciuitatis Cæſenæ pro magnificis Dominis Carolo, Pandulfo, Malateſta Galeoto Fratribus, & Filijs honeſtæ memoriæ Magnifici Domini D. Galeoti de Malateſtis Rectoribus, & Gubernatoribus dictæ Ciuitatis pro Sancta Romana Eccleſia, & Sanctiſſimo Domino noſtro Domino Vrbano Papa Sexto, & egregius Legum Doctor Dominus Iacobus, quondam Mathæi de Brocardis de Imola Vicarius in dicta Ciuitate præfatorum Dominorum: omnes præfati Domini Antiani, Poteſtas, & Vicarius ſedentes pro tribunali, &c.* Hæc ſatis ſunt ad oſtendendum nondum Ditionem Patris inter Filios fuiſſe diuiſam, ſed pro indiuiſa geſtam, nam poſt tributum ex partitione Malateſtæ Cæſenæ dominium ſolius Malateſtę vt Domini mentio habetur. Sat ſit vnicum hoc exemplum ex lib. Reformationum Anni 1393. vbi recolitur iuramentum Ioachimi Prætoris in Prætura ingreſſu. Sunt verba. *Nobilis Vir Ioachinus de Pergula hon. Poteſtas Cæſenæ &c. pro Magnifico Domino noſtro Malateſta de Malateſtijs iurauit ad Sancta Dei Euangelia manu tangens . . . exercere offficium. Iurauit in manibus D. Iacobi Vicarij Domini &c. ſecundũ dictũ morem, & votũ: ſimiliter iurauerunt cæteri ſui officiales, & famuli. Cui Domino Poteſtati poſt dictum iuramentum aſſignatæ fuerunt claues Portarum Ciuitatis Cæſenæ, & Statuta Communis per Nobilem Virũ Albericum Della Bordella olim Poteſtatem Cæſenæ ſuum prædeceſſorem, præſente Domino Iacobo de Certalto Vicario.* Vnus ergo Malateſta Dominus Cæſenæ tum dicebatur. Placuit vero morem ingreſſus Prætoris verbis antiqui Notarij exponere. Ex tabulis etiam Marcolani primo loco poſitis notare licet Antianos primo loco nominatos: Poteſtatem, & Vicarium poſterius. Nunc etiam Poteſtas, vel latiniore voce Prætor poſt Conſeruatores

in publicis Scripturis ponitur, & in ſedendo, & incedendo poſt primũ Conſeruatorem ſedet, & incedit. Ad Principes autem Galeoti Filios redeundo. Dicuntur in aliquibus manuſcriptis ſolum die tertia Maij Dominatum Cæſenæ iniuiſſe, non quòd ſcilicet tandiu intercalatus ſit Principatus, quem ſtatim per Miniſtros ſuſceptum, & exercitum eſſe oportet: neque enim Ciuitas abſq; regimine eſſe tribus potuit Menſibus, neque liberæ adminiſtrationi Ciuium, in quibus libertatis ſtudium ſemper eminuerat, relinqui: ſed ſolemni ipſi ritu voluerunt crudi adhuc ſeruitij ſenſum in Ciuium animis mulcere. Feſti enim ingreſſus, ac pompa populares animos captant. Omnes igitur Fratres ſimul Ciuitatem adire, & populum alloqui, ipſumq; ſpe benignę adminiſtrationis complere, & cõſolari voluère. Iã quĩquẽnio elapſo, quo remiſerat Galeotus omnem penſionem, & vectigal Ciuitati, oportebat oneri tributorum licet (arbitror) non grauiũ Ciuitatem ſuccubuiſſe.
ANNO. 1386. Carolus ſequenti Anno Vxorem duxit Eliſabetã Gonſaghiã Ludouici Marchionis Mantuę Filiam lectiſſimam fœminam. Eodem Anno Balachij Oppidum S. Archangeli à Malateſtiorum dominatu ſubtraxere eo obtentu, quod ipſi legitimi eſſent Domini Loci; duo enim Arimini Epiſcopi eorum Gentiles ipſi tradiderant. At Carolus, & Pandulfus Caſtrum, cum magna Militum manu aggreſſi ſunt, ſtatimq; Oppidani locum reddidere. Malateſtij autem nihil in eos ſæuierunt cõtenti deditione Gaſparis, & Laurentij Balachiorum, & Pauli eorundem Fratris fuga. Duos priores in carcerem Arimini coniecti. Carolus ſequenti Anno Lucam adiuit ad Vrbani
1387. Pontificis Sanct. pedum oſculum. Vrbanus, qui Carolo Regi fauerat ad Neapolitanum Regnum aduerſus Ioannam Reginam, & poſtea aduerſus Ducem Andegauenſem, poſt Caroli victoriam in eius odium incidit, adeo vt Rex parum gratus, & parum pius Pontificem benefactorem Nuceriæ obſederit, ex qua obſidione etiam ſi arcta, opera, & auxilio Thomæ San ſeuerinatis, vel Raimundi Vrſini (diſcrepãt enim Scriptores) extractus, & ad Mare deductus triremibus Genuenſibus conſen-

ſenſis ad eam ſe Ciuitatem tranſtulit, ibiq; diu moratus eſt, inde Lucam adiuit Anno 1386.ibi diutius comoratum Anno 1387. die ſexta Septembris Carolus Malateſtius, vt dicebam inuiſit, & coluit, indeq; eum Peruſium deduxit. Inuitauerāt miſis Oratoribus eum Peruſini, enixis precibus vſi, & magno cum honore receperunt attamen eam libertatem in Republica adminiſtranda vſurpauerant, & ea vſi ſint erga Pontificem contumacia, vt in eū quoniam cum Florentinis iuxta ipſorum petitionem, & modum ab illis propoſitum non conuenerit, impotentia iræ, & indignationis ſigna ediderint; *& talibus verbis* (vtor dictis D. Antonini) *vſi ſunt, vt ipſe aliquando eos formidaret*: Adeo remiſſus erat vigor Imperij Pōtificij ex Schiſmate ſcilicet eneruati. Vnde Ciuitates Pontifici abſq; Vicarijs ſubiectæ Eccleſiaſtica verè libertate fruebantur. Hæc cōſideratio alienæ libertatis acuebat deſiderium in Cæſenatibus priſtini eorum ſtatus. Et hæc erant ſemina Turbarum, quæ paulo poſt pullulauere. Quo tempore aberat forte Carolus, ſed certe eodem Anno, quo Vrbani Pontificis pedes oſculatū iuit, in Prouincia nedum, ſed in ditione Cæſenate fuit Militum inſultus. Ioannes Galeatius Mediolani Princeps Veronam eiecto Antonio Scaligero eius Domino occupauit: inde Exercitum pro Ioāne Ordelafo, qui pro eo militauerat aduerſus Foroliuiuum miſit, & aduerſus Ciccum, & Pinum Ordelafos, qui Ciuitatem vſurpauerant, vt eam Ioanni acquirerent, qui iniuſte à Cicco, & Pino detineri, & verè aſſerebat. At Exercitus eiuſmodi conatus in irritū ceſſit: ne ergo in Caſſum prorſus eſſet expeditio Milites ad Caſtra Archiepiſcopi in agro Cæſenate poſita conuerſi ſunt. Lugarariamq; cæpere, & Polentam, Caſalbonum, & Collianellum, non ſine commotione Ciuitatis, & Malateſtiorum, ſed cum exercitus eſſet Ioannis Galeatij tantæ potentiæ Principis diſſimulare oportuit. ANNO. 1388. Monimenta nostra hæc in Anno ſequenti 1388. reponunt, quo Bononienſes Caſtrum Bononienſe conſtruxerunt inter Fauentiam, & Imolam pari interuallo. Eodem Anno Antonius Scaliger Veronæ Dominus ex eo Dominio

pul-

pulſus Terdocij penes Mutilianam fraude famuli veneno poto obijt. Is Samaritanæ Polentanæ pulcherimæ Fœminæ Maritus adeo eius amori indulsit, vt cum reliqua minus quam oporteret curaret, amicos primum, deinde imperium, & opes, poſtremo vitam miſere amiſit. Anno mox ſequuto

ANNO. 1389. 1389. deceſſit Vrbanus Sextus, qui toto Pontificatus tempore grauiter agitatus ob naturæ aſperitatem neminis commiſerationẽ eſt conſequutus; ſucceſſit illi Bonifatius Nonus Neapolitanus tricenario minor, qui tamen in florente ea ætate ſenilem caſtimoniam, & dignam ſublimi eo gradus temperantiam ſeruauit. Dicitur Rubertus Bauariæ Cæſena tranſiſſe, ibiq; à Tibertis magnifico hoſpitio exceptus ad opem ferendã obſeſſo Vrbano: ſed aliunde Pontifex eſt liberationem ab obſidione conſequutus, veluti diximus, & Rubertus in Italiam

Clemẽtinus à Florentinis accerſitus venit aliquibus poſt Annis ſicut etiam Ioannem Andegauenſem Anno 1386. ad occupandum Regnum Neapolitanum veniſſe, ac Cæſenæ ab Andrea Malateſta magnificentiſſimè exceptum, & Gutifredum Bullionum ab Andegauenſi ſplendida equitatus Præfectura exornatum. Qui hæc ſcribunt, anachroniſmo vtuntur, nam & Familia Iſeorum ex qua Gotifredus fuit pluribus poſt Annis Cæſenã venit, & Ioannes Renati Filius Regno Neapolitano poſterius arma intulit. Anno 1390. Andreas, quem deinceps ſemper Malateſtam dicemus vxorem duxit Rengardam Bertrandi Alidoſij Imolæ Principis Filiam. Retardauit autem Matrimonij confectionem arctitudo inter Sponſos affinitatis, ob quam opus fuit Legibus id prohibentibus ipſos à Pontifice ſolui. Soluti autem Matrimonium Imolæ perfecere inde Spõſa ſplendido cum Comitatu Ariminum ducta, ibiq; magnificentiſſimo apparatu ſuſcepta eſt. Tum demum Fratres vniuerſam inter ſe Ditionem partiti ſunt. Obtigitq; Malateſtæ Cæſena cum alijs Oppidis, quæ poſtea memorabimus. Iniuit poſſeſſionem Ciuitatis ſi Clementino hæreamus Anno eodem 1390. die prima Iulij, at Annales noſtri in ſequentem 1391, reijciunt. In Anno autem 1390. conatum Aſtorgij

Man-

Manfredi capiendæ Cæſenæ reponunt. Quæ expeditio quoniam fuit cum conſpiratione aliquorum Cæſenatum eſt latius aliquanto explicanda. Ioannes Pallacinus primarius Ciuis in negotiatione cum Galeoto, quæ præceſſit Britonum facinus, non bene cum illo conuenit, vt Ariminenſes etiam Scriptores aſſeuerant. Is ergo poſt traditam à Pontifice Galeoto Cæſenam veritus eius iram à Ciuitate ſeceſſit, & Aſtorgio adhæſit, ea præſertim ratione, quod Aſtorgius à Galeoto diffidebat. Mortuo Galeoto cum Cæſena poſt aliquot annorum fructus perceptos inualeſcere cæpiſſet, veriſimile eſt (quod antea etiam pro cõiectura adduxi) præ libertate Ciuitatum ſoli Põtifici ſubiectarum ſeruitutem ſuam ingemuiſſe, eumq; præſertim fuiſſe Primariorum Ciuium ſenſum, quem intelligens, vel conijciens Pallacinus Aſtorgio occaſionem indicauit, Cæſenæ liberandæ, deq; Malateſtiorum manu auferendæ, cuius Familiæ vires adeo creuiſſe, vt iure merito, & ipſi, & reliquis Principibus ſuſpectæ eſſe deberent, ideoq; pro virili imminuendæ; ſi Ciuitatem libertati aſſuetam, eiuſq; ex inſtinctu quodam peculiari auidam in libertate reponat, tanto eam beneficio obſtrictam multo magis ſuam quam Arce, & præſidio faciet; nihil eſt quod ab ea, & Militũ, & pœcuniæ quotieſcunq; opus fuerit ſibi promittere non poſſet. Non fuerunt hæc dicta Surdo. Inuida erat Aſtorgio, adeoq; inuiſa Malateſtiorum potentia, & grata imperij acceſſio, & niſi imperij ſaltem, vt proponebatur, auctoritatis; verum dum eo obtentu Ciuitatem milite occupaſſet, reliquam Conſilij partem erat eius arbitrij expedire. Inſtituta eſt ergo negociatio, internuntiuſq; fuit Nicolaus Leandri vulgo dictus dalla Toricella incola tũ Cæſenæ. Seduxit hic Mengum è Maluaſia cum Filijs, qui inter cuſtodes ſcilicet Portarum erant, vt cum ipſis munus cuſtodiæ obueniſſet Portam noctu reſerarent. Inter Portas Ciuitatis duæ ſunt per quas Cæſaula Torrens ingreditur, & egreditur. De ſuperiore per quam Fluentum ingreditur, vt minus impedita conuenerunt. Nocte igitur, & hora conſtitutis adfuit cum ſcelecta manu Peditum, & Equitum Aſtorgius, &

Por-

Portam reperere patentem,ingreſſiq; ſunt pedites, at Equites ob quędam ligna ab ingreſſu prohibiti interim in conatu ſtrepitum edidere,à quo exciti incorrupti cuſtodes inclamauerũt, arma, & hoſtes, vnde Populus accurrens inuaſores repulit. capti tres ſupra triginta milites Aſtorgiani fuerunt, qui in carceres cõditi;quinq; e muris deiecti,multi alij vulnerati. Mẽgus cum Filijs, & Nicolaus Leandri tum quoq; capti ad Portę ibi pinnas ſuſpenſi turpi mortę infortunatum cæptum clauſere. Annalium verba ſunt. *Nel detto Anno 1390. il primo di Luglio Aſtorre de' Manfredi venne per pigliar Caſena, e li fù data la Porta della Ceſola di ſopra per tradimento di Mengo della Maluaſia, e de ſuoi Figliuoli: menò il trattato Nicolò di Leandro dalla Turricella, habitante in Ceſena, e Giouanni Palacino habitante all'hora in Faenza col detto Sig. Aſtorre. Entrorno dentro molti Fanti, mà non poterono far' nulla; poiche li loro Caualli non poterono paſſar' per la detta Porta per cagione di certi legni. Furono per queſto fatti prigioni trentatrę d'esſi, e Mengo, & i Figliuoli e Nicolò ſudetti appicati a merli della detta Porta, e cinque de nemici furono trabucati della detta Porta, e molti feriti.* Oportet autem alios fuiſſe conſpiratores, at ex infelicitate ingreſſus territos quieuiſſe. Argumentum præbent, & fidem plura faciunt; auctoritas Palacini antea in Ciuitate, in qua adhuc cliẽtes habere oportebat; innatum deſiderium libertatis, & crudũ adhuc ſeruitium. Sed coniecturam adhuc preſtat proſcriptio Palacini Palatij, ac bonorum eius publicatio, vt Perduellis Cæſenę, ac Malateſtiorum. Nulla autem apparet facile tum cauſa alia perduellionis, quam detecta demũ eiuſmodi conſpiratio. In Lib. actorũ Antianorũ, & Senatus ãni 1393. die 25. Aprilis hæc habentur. *Fù fatta relatione del poſſeſſo preſo a nome del Sig. Malateſta di vna poſſesſione di terra aratiua, vignata, e boſchiua di 250. tornature nella Villa di Branchiſe vicino la Regaſſa, e la via commune, ch'era del Palazzo ribelle del Commun di Ceſena, e del Signor Malateſta.* Eodem Anno 1390. Rauennæ turpe factum, & impium contigiſſe, Annales noſtri, & Rubeus dicunt Fratrum Polentanorum Guidonis Filiorum in

Pa-

Parentem conſpiratio, quem captum, & in carcerem coniectũ perpetuis tenebris vſq; ad mortem; quæ cita aduenit, damnarunt. Fertur cum in naturã fæda libidine peccaret expertum eſſe Filios à pietate naturali filiali auerſos. Non tamen decebat Filios eſſe paterni ſceleris vltores. Inuaſio Aſtorgij forte monuit Malateſtios oportere Cæſenæ aſſidere Principem, qui prſentia ſua comprimeret, & cura latentes motus; hinc ad ditionis diuiſionem perexere, & Malateſtæ Cæſena obtigit, ad quam cum vxore tranſijt Anno ſecundum monimenta noſtra 1391. & certe ex actis proxime relatis Anno 1393. is iam ſolum Cæſenæ dominabatur. Anno eodem 1391. ſi Rubeo ſtemus: at Anno 1392. iuxta manuſcripta aliqua noſtratia bellum fuit cum Antonio Vbaldino multorum Caſtrorum Rauennatis Eccleſiæ Domino. At verius cum Rubeo Clementinus dicunt bellum fuiſſe cum Antonio Vrbini Comite, & Caſtrorum multorum Eccleſiæ Rauennatis Procomite. ANNO. 1391. 1392.

Antiquæ inter Feretranorum, & Malateſtiorum Familias ſimultati nouos ſtimulos Procomitis ratio addidit: vnde die decima octaua Iulij Anni 1329. magna per Cſenate Territorium facta excurſione, cum ſeptingentis ſcilicet vſq; equitibus homines multos captiuos, multorum animalium prædam abduxit. Non deſtitere Malateſtij par pari referre, nam cum primum ex dictis locis inter ſe conuenere die tertia Septembris exercitu coacto Antonij Caſtra inuaſere, Monte Borium cæpere, & in alia præterea Caſtra intulere arma. Verum ſtatim inimicitiæ æſtus etiam Ordelafos, & Aſtorgium nunquã amicum incendit. Britonorium ſolum Eccleſiæ abſq; Vicarij interpoſitu in Flaminia parebat; eratq; pro Pontifice Ciuitatis Rector Antonius Tomacellus. Parum à Foroliuio ſicut à Cæſena diſtat locus, vt propinquitas, & oportunitas innataq; cupiditas dominationis extẽdẽdę Ordelafum ad eius occupationem tentandam excitarit. Nihil tum ratio Pontificij imperij deterrebat. Tantum erat ex ſchiſmate diminuta erga Sanctam Sedem reuerentia, & eius abolitus timor. Cum ergo per exules quoſdam Britonorienſes, qui Foroliuij degebant,

aliquot eorum amicos occulte corrupiſſet, qui ſcilicet Britonorij erant, miſit nocte ſelectos Milites, quibus iuxta conuẽta corrupti Ciues aditum recluſerunt. Sed ſuboluerat Rectori Tomacello machinatio, qui idcirco præualidas copias à Malateſtijs petierat, & occultè obtinuerat. Earum virtute Ordelaſi Milites iam Ciuitatem ingreſſi pars căpti, reliqui omnes in fugam acti fuere. Capti autem numero treſdecim ſuſpendio omnes necati. Die hęc nona Maij Anni 1393. contigere.
ANNO. 1393. Pinus poſtquam tecta conſilia nihil proderant, ad apertam vim conuerſus eſt, dieq; duodecima eiuſdem Menſis Caſtra ad portam Britonorij Francam nomine metatus eſt. Verum Malateſtij in ſubſidium Rectoris, & Loci magnam Militum manum ſub Moſcardo, & Ottobono ductoribus miſere, qui noctu, & inſcijs Hoſtibus ingreſſi, ante lucem obſeſſores nihil tale timentes adorti ſunt; eaq; fuit inuadentium impreſſio, vt Foroliuienſes cum Pino in fugam acti Malateſtianis victoriam vna cum impedimentis reliquerint. Victores itaq; non modica præda ditati reuertere. Victus Ordelaſus vltionis cupidus, cum Antonio Vrbini Comite, & cum Aſtorgio Fauentiæ Domino percuſſit aduerſus Malateſtios pręſertim fędus. Coactiſq; die vigeſima octaua Iunij fęderatorum copiis Pinus magna in Cæſenatem agrũ incurſione multos captiuos fecit, multa animalia abegit, oportet autem alias viciſſim excurſiones extitiſſe: at illa memoranda, qua Malateſtii iuncti Brando Brandolino, & Otto Meldulę Domino Foroliuienſe Territorium vſq; ad Ciuitatis portas vaſtauere, cumq; ferox Populus, cum bellicoſo Principe ad vlciſcenda damna exierint, atrox ibi, & diuturna pugna; at ſtetit tandem à Malateſtiis victoria. Octingenti Foroliulenſes capti, reliqui in Ciuitatẽ fugati: captiui Cæſenam ducti, & ſub cuſtodia detentl. Bonifatius Pontifex Summus turbis eiuſmodi Flaminię commotus, quę cum per ſe magnæ eſſent maiori adhuc incendio poterant præbere pabulum, Legatum ad componendas rixas Pandulfum Cardinalem Barenſem miſit, qui magna dexteritate vſus pacem tandem inter omnes conciliauit. Hinc amici

facti

facti Malateſtij cum Vrbinate Comite, cum Ordelafo, & cum Manfredo. Immò paulo poſt cum Manfredo iuncta affinitas. At quoniam ex lib. actuum Senatus, & Antianorum (vocant noſtri reformationum) multa de perturbatione eam ob rem Ciuitatis, deq; prouiſione eius ad præcauenda, quæ prouidebantur, mala habentur, par erit diſtinctius hęc deſcribere: Erat Ciuitatis Prætor Angelus è Monte S. Marię; Vicarius vero Principis Ioannes Certaldenſis. Cumq; iam belli ſuſpicio eſſet, & imminentis incurſionis in Cęſenatem agrum, ad euitanda direptionis damna edicto iuſſerunt omnes cum pecudibus, & rebus ad loca munita confugere ſub pœnis arbitrarijs. Die vigeſima tertia Februarij Præco Cancellario à ſe edictum promulgatum retulit. Verba ſunt. *Die Dominico 23. Februarij 1393. retulit mihi Nicolao de Meldula Cancellario Cōmunis Cæſenæ Dominicus Tubator cōmunis Cæſenæ ſe ſic iuſſū per Dominos Poteſtatem, & Vicarium Cæſenæ iuiſſe per Plateā Trouæ, Burgos, & loca conſueta Ciuitatis Cæſenæ, & ibi publica, & alta voce ſono tubæ cridaſſe, & proclamaſſe parte dictorum Dominorum Poteſtatis, & Vicarij quòd quilibet Ciuis, & diſtrictualis dictæ Ciuitatis Cæſenæ deberet ſe ad fortalitia cū eorum perſonis, & bonis ſtatim reduxiſſe pæna, &c.* Hæc ibi, quibus ſubiungitur relatio eidem Cancellario facta à tribus viatoribus eodem die, qui uicatim toti Territorio, Caſtriſq; Ditionis idem edictum denuntiauerant. Die vero ſexta Martii noctis tempore ſcripſit Malateſta Princeps Prętori, & Vicario Comitem Corradum ex Hybernis copias eduxiſſe, iamq; in Vrbini Territorium aduenìſſe; vnde quaſi immineret incurſio in Cęſenatem ditionem, & finitimam, vt Edicta renouarentur, & iuſſa ruſticis confugiendi in loca munita cū rebus ſuis, verba ſunt.

Die Sexta Martij de nocte.

Domini Poteſtas, & Vicarius receperunt literas à Magnifico Domino noſtro Malateſta, quod Dominus Corradus exiuerat ad campum in Villis Vrbini, ideo facerent reducere Comitatinos ad fortalitia; & notificarent vicinis. Qui fuerit Comes is Corradus à quo timebatur incurſio explicare non poſſum, vtrum ſcilicet

fuerit Corradus Matelicanus, qui poſt pacem cum Feretrano Comite factam ipſe etiam Malateſtiorum amicus pars inſignis haſtiludij fuit, quod Cæſenę ſuperbo Malateſta faſtu Anno 1402. celebrauit: an fuerit Nepos Comitis Lutij Magnę Societatis Ductoris, quem olim debellato exercitu Foroliuienſes cęperunt, & forte loco prętij redemptionis eius ſibi operam, & copias obligauerunt. Vter vero fuerit is certe pro Vrbinate, & pro Ordelafo aduerſus Malateſtios erat, cum eius arma, & copię metum afferrent. Aduerſus ergo excurſionis pericula pręter perſonarum, & rerum ad loca munita confugium hęc alia iuſſerunt. Septa, & raſtra oportunis locis in vijs Territorij excitari; foſſarum ripas, qua erat tranſitus attolli, ad equitatum impediendum, ac remorandum. Quod opus Ciuitatis, & Suburbiorum familijs iniungebatur. Singulę enim debebant diebus quibuſq; Feſtis hominem mittere ad eam operam præſtandam accomodatum. Succeſſit relatio nomine Malateſtiorum Principum Vicarij in Senatu; opus eſſe ad tuendam eorum Ditionem ducentis equitibus Lanceatis, quorum tamen ſtipendium non à ſola Cæſena, ſed ab omnibus ſubiectis imperio ipſorum Ciuitatibus, ac Oppidis ſoluendum erat. Senatus conſultum fuit tot Milites Principes conducerent, quot pro eorum prudentia neceſſarios iudicarent. Pœcuniam pro ſui portione in ſtipendia iri à Ciuitate ſubminiſtratum, & cum immineret incurſio Senatus rurſus bis mille, & quadringentos ducatos, vt tum vocabantur à Ciuibus, & ſubiectis exigendos ſtatuit. Antea edixerat Prętor Alienigenis omnibus, vt ſe coram ipſo ſiſterent, pœna ſuſpendij in contumacęs conſtituta. Commeantibus etiam per Territorium ne extra vias publicas, ac Prætorias vagarentur ſecus capi poſſent, & ſi reluctarentur, impune occidi. Per Ciuitatem noctu abſq; conceſſione ſchedulaq; Magiſtratus cuſtodiæ incedentibus pænę cum hac diſtinctione impoſitæ. Qui armatus, & abſque lumine incederet; pœna ſuſpendij, qui armatus, at cum lumine librarum vigintiquinque, qui ſine armis, & ſine lumine decem librarum; at ei qui ſine armis, & cum lumine

li-

librarum quinque. Tempus autem Noctis, quo inceſſu per Vrbem prohibebatur continebatur inter campanę maioris à veſpera, & ad crepuſculum matutinum ſonitus. Noſtrates battocchio vocant. Indicto iam ab hoſtibus bello publicè declarati hoſtes Foroliuij Princeps, & Vrbini Comes, & alij ſcilicet Aſtorgius Manfredus arbitror, & Comes Conradus. promanauitq; iuſſio, vt quicunque, vel ipſe teneret, vel ab alio detineri ſciret declaratorũ hoſtiũ bona, denũciaret pœna nõ denunciantibus centũ aureorum impoſita. Loca vero quibus hæc ipſa denunciata ſunt, & iminentia pericula, & ad occurrendum periculis ſcita, aciuſſa, fuere. Britonorium, Meldula, Ceruia, Monteianum, Roncofrigidum; Portus Cæſenaticus S. Thomæ, & Carpineti Caſtra. Ita Malateſta iuſſit, & Prætor, ac Vicarius Cæſenæ exequutioni mandarunt. Doctores autem à Malateſtijs conducti fuerunt, Moſcardus, Ottobonus, Broia, & Brandolinus, qui memorantur in conuentu Antianorum coram Prætore, & Vicario die Iunij vigeſima ſecunda Anni eiuſdem 1393. Hæc, & alia id genus nonnulla ingruẽte, & perſeuerante bello Ciuitas deliberauit, egitq; verum conſequuta, vt dicebam Cardinalis Barenſis opera, pace omnia quieuerunt. Inter Principes ipſos Malateſtios Malateſtam ſcilicet, & Pandulfum Fratres de Ciuitate Fori Sempronij vtri deberetur lis fuit; tandem pro Malateſta ceſſit iuditiũ, ipſeq; Dominiũ pacate iniuit. Annoq; 1394. noua ditione eſt auctus: Britonoriũ .n. pretio duorũ ſupra viginti milliũ aureorũ à Sũmo Põtifice emit, quibus alia quattuor millia pro ſtipendijs Militũ, & alijs eiuſmodi cauſis acceſſere. Pontifex facile ad eiuſmodi venditionem deuenit, eo quòd cum eã ſolam Ciuitatem in Flaminia abſq; Vicarij interpoſitu obtineret. & eſſent, qui inſidiarentur, occupatioq; non difficilis, & ſi contingeret magno cum S. Sedi dedecore futura eſſet, a periculo, & ſumptu omni ſe liberare maluit. Exciderat Ciuis nobilis Anno elapſo factum, quod & ad hiſtoriam pertinet, & morem illius antiquitatis declarat dignum, qui intelligatur. Riguccinus Nobilis Ciuis forte antiquorum Righitiorum ſobo-

ANNO. 1394.

bo-

boles in executorem à Florentina Republica electus fuit, qui Magiſtratus magnę tum erat Florentiæ poteſtatis, & exteri tum ea cõditione à Principibus aut Rebuſpublicis ad eiuſmodi regimina admittebantur ſi Patria conducti, electiq; Senatus conſulto, aut Plebiſcito pro forma Reipublicę ſe obſtringeret nunquam repreſalias aduerſus Ciues, aut ſubiectos Ciuitati, ac Principi conducenti decernere pro damnatione Ciuis ſui in ſindicatu, ad eiuſq; redimendam pœnam. Ita Senatus tum petente Rigucino decreuit, ſi ipſe expleto officio eſſet in reddendis rationibus alicuius pœcuniariæ ſummæ, vel aliter damnatus is, vel eius aliquis Miniſter nũquã ea de cauſa alicui, aut Florẽtino, aut ditionis eius Republicę ſubiecto vexationẽ vllã intẽtaturã, aut intẽtari permiſſurã. Idẽ Anno poſtea 1398. de Frãciſco Tiberto accidit, qui electus in Prętorẽ Mantuæ à Franciſco Mantuano Principe, idem ſenaſconſultum petijt, & obtinuit Menſe Octobris die decima quinta. At repetito temporum ordine. Anno qui Britonorium emptionẽ ſequutus milleſimo ſcilicet trecenteſimo nonageſimo quinto Bononienſes Malateſtam Cęſenæ Principem ſuarum copiarũ Imperatorem elegerunt: ad quod munus ineundum, ac gerendum cum ducentis cataphractis equitibus ſtipatus iuerit, fuit à præpotente Ciuitate honorifice ſuſceptus. Sub idem tempus nuntium à domeſticis accepit ſe Filio ex Ringarda Vxore auctum, quem Galeotum dixere. Erat affinitate cum Gonſaghio Mantuæ Principe Carolus Malateſtius iunctus: aduerſus vero Gonſaghium prolatandi imperij auidus Ioannes Galeatius Dux Mediolani arma tulit, cumq; res Mantuana in anguſtiam redacta eſſet, accurrit ad opem ferendam cum Malateſta Fratre Carolus, & victo Mediolanenſium Exercitu affinem Principem ab obſidione, & periculo liberauere, nec ſane inuitis Bononienſibus incremento immodico potentiſſimi Principis Ioannis ſcilicet Galeatij obſiſtebatur. Duobus poſt Annis à Summo Pontifice ſupremo eius Principe fuit Malateſta aduerſus Biordum Michelottum Peruſiæ arbitrum euocatus. Cauſa autem euocationis fuit; quoniam Peruſii inter ſe

Lib. Refor. 1393. cap. 23.

Lib. Refor. anni 1398.

ANNO. 1395.

No-

Nobilibus, ac plebeis diſſidentibus, ipſemet Pontifex, vt ſeditionem ſedaret, ad eam Ciuitatẽ acceſſit. At inſana Plebs coram ipſo Pontifice contra promiſſiones ipſimet Pontifici factas octoginta nobiles trucidauit, & Biordum Michelotium popularem gratioſum accerſiuit, eiq; ſui, & Ciuitatis Principatum detulit. Iratus itaq; Pontifex aduerſus Biordum, ac eius popularem factionem Malateſtiorum arma, ipſumq; Malateſtam acciuit, qui magna cum manu Militum profectus Caſtra quędam Peruſii cæpit, vt ad Ciuitatem faciliorem ſibi aditum ſterneret; at interea Biordus fuit in Ciuitate ipſa à Guidalotiis, ac eorum clientibus occiſus; cuius mortem præualida Plebs acerrimè vlta eſt. Pontifex itaq; ad ſanandam Ciuitatẽ, & ad ãtiquũ Dominiũ reſumẽdũ arma vndiq; coacta intulit; cumq; occupandæ iã Ciuitati ĩmineret, obſeſſi Ioãnis Galeatii auxilia petiere, nec denegauit is Italię totius imperii auidus, ſed ſubmiſſo auxilio Dominium Ciuitatis accepit, & Põtificem tantis viribus imparem ſolo nomine ab obſidione repulit adeo tum vires Pontificii imperii diuiſione conciderant, & obſoluerat politici imperii reuerentia. At ad Eccleſiaſticam iuriſdictionem pertinuit eiuſdem Pontificis indultum transferendi Moniales in Suburbio Pidrioli exiſtentes, in Ciuitatem, ibiq; cum Monialibus S. Spiritus, quę vulgo Santinæ vocabãtur, eas vniendi. Epiſcopus tum erat Iacobus Boſchettius Regienſis, de quo poſtea. Huius ſane cura credendum eſt ad tutiorem Sacrarum Virginum ſtatum literas Pontificias procuratas, & obtentas, nunc etiam Eccleſia D. Georgii, quæ ſola antiqui Monaſterii reſtat, ad Moniales eaſdẽ S. Spiritus ſpectat, earumq; ſtudio, & ſumptu dies D. Georgii feſtus ea in Eccleſia celebratur. Anno hæc 1396. facta ſunt, quo etiam Aſtorgius Manfredus Ariminum proficiſcens Cęſena tranſiit, iuit autem ad Gentilem Caroli, & Malateſtæ Sororem Ioanni Filio ſuo nuptam deducendam, quæ fuit factę prius pacis noua per affinitatem confirmatio. Anno qui ſequutus eſt 1397. ANNO. 1397.
Prætor Cæſenæ fuit Ioachimus Pergulenſis, perſeuerabat autem adhuc Vicarius ab Anno vſq; 1395. Iacobus e Certaldo.

Ri-

Ritus autem ineundi Magiſtratus, qui fuerit, placet huius exemplo declarare. Iacobus ergo Vicarius Sacrum Euangeliorum Codicem tenebat, illum manu tangens nouus Prætor iurauit rectè, & ſecundum Leges ſe Pręturā excitaturum, idē Miniſtri eius, ac Familiares iuſiurandum concepere, ac expreſſere verbis. Tum Albericus e Bordella eius deceſſor Portarum claues, & Ciuitatis ſtatuta tradidit, eoq; modo Magiſtratus poſſeſſionem obtinuit. In primo autem conuentu ipſius, Antianorumq; eſt Antianos hortatus, vt munia officij ſui recte, decenterq; implerent, ac tuerentur: poſtulauitq; pręterea, vt ſi quando ipſum, eiuſq; Miniſtros viderent muneri deeſſe ſuo, admonere eum vellent, cui id gratiſſimum erit, vt parato ſemper errata ſua corrigere. Antiani de admonitione egere gratias, de correctionis petitione ingeſſere laudes, ecquid enim maius quam Rectorem dimiſſo faſtu, admonentibus accomodare aures? Interim monuere inter præcipua Ciuitatis ornamenta Portum Cæſenaticum eſſe quocirca cum duæ perticæ muri canalem continentis ruinoſæ eſſent, & muri inter Trouæ Portam, ac Ceruienſem pars collapſa eſſet, inuiſenda eſſe Prætori ipſi loca, vna cum Ioanne Reipublicæ Architecto, & Ioāne Guiducioli cæmentario, vt ex ſui eorūq; ſententia quid faciendū ſit decernat: idemq; de muri ala ad Portam interiorem Cæſaulæ excitanda, ne foſſa cæno repleretur. Electi ibidem Bettolus Borellius, & Romagnolus Iacobi, qui rationes repeterent pœcunię Portus reparationi deſtinatæ. In eodem conuentu ſtatuerunt inſigne Ciuitatis, ac Parmam Alberico e Bordella Prætore proximè elapſo in teſtimonium egregie geſti Magiſtratus dono dare: non niſi tamen permittente Vxore Principis abſentis, & eius Viceſgerente Angelo id licuit, adeo reſtricta erat Magiſtratuum, ac Reipublicę poteſtas. Tum quoq; Pons Sapis prope Ciuitatem renouandus erat, onus eiuſmodi ita fuit inter Ciues, & Ruſticos de more diuiſum, vt ligna omnia, & eorum delatio ad Ruſticos pertinerent (erat enim tum Pons ligneus) at pœcuniæ in fęrrum, & in mercedem operarum omnium erogatio ad Ci-

ues

ues ſpectaret, qui eam inter ſe, vel per æs, & libram, vel per Familias(dicebant ipſi per fumos) colligerent. Succeſſit Ioachimo Pergulenſi in Prætura Petrus e Gattaia Carpinei Comes. Aſtitit hic Senatui die poſtrema Septembris Anno 1398. & quoniam Antianorum Congregatio plerunq; ante quam vniuerſus Senatus conueniat, cogitur, tum illis coactis præcepit, vt in poſterum bis in quaq; hebdomada coram ſe conuenirent die lunæ, ſcilicet & die veneris, qua hora ius dicitur ad publica negocia expedienda. In Senatu deinceps eadem die de negocio rerum Emphiteoticarum cum varijs Eccleſijs actum. Grauiſſimũ eſt eiuſmodi Ciuitati negocium ob bonorum huius conditionis cum in Ciuitate ædificiorum,tum ruri prædiorum ingentem multitudinem: vt ſi omnia ad directos (vt vocant) Dominos deuoluerent, anguſta Vrbanorum ædificiorum, anguſta agri pars Ciuibus, & prophano Populo reſtaret. Conſuluere Sũmi Pontifices Populorum, & Ciuitatum conſeruationi, vbi præſertim maior erat eiuſmodi bonorũ copia. Cæſenæ certe multa conceſſere, & Clemens præſertim Octauus, quæ Eccleſiaſticorum potentia conculcauerat longo abuſu, innouauit indulta; idq; præterea adiecit, & iuſſit ne directi Domini ſua ipſi auctoritate bonorum quæ deuoluta præſumerent, poſſeſſionem caperent, quæ ſalutaris iuſſio fręnum auaritiæ multorum zeli ſpecie graſſantiũ iniecit. Nulla tamen adhuc frequentior litium materia. Preces autem Ciuitatis Summo Pontifici Bonifacio Octauo per Oratores porrigendæ hæ erant? Vt bona emphiteotica poſſent inſtar liberorum cuiuis pro teſtatoris arbitrio relinqui. Vt in ijſdem bonis ab inteſtato non ſecus, atq; in liberis ſuccederetur ab ijſdẽ qui reliquorum bonorum erant hæredes: id ſolum intereſset, quod cum ad hæredes tranſirent in conceſſionis tabula (inueſtitura dicitur) non comprehenſis tum tenerentur ſoluere ad ſummũ ſolidũ pro quacunq; æſtimationis, ac valoris bonorũ libra. Siq; poſseſsor à ſoluendo canone, penſione ſcilicet annua ceſsaret, non ob id bona caduca eſsent, neq; is incideret in commiſsum: ſed in pœnam duplam ſoluere penſionem

teneretur: cæterum vendi, donari, transferri a poſſidente non ſecus, ac libera poſſent. Priuilegia pro quibus nunc contendimus, & quæ vt ſalutaria totis viribus retinemus ab his longe recedunt, ſed addijcio, quæ inter Antianos antequam in Senatu relatio fieret, conuenerint. Poſtquam enim de referendis ſtatuerunt, tum hæc ſunt ſubnotata a Scriba verba: ſingula refero. *Et deliberantes vt pro parte communitatis Magnifico Domino Noſtro Malateſtæ Vrbis Senatori ſuper his ſcribatur, & ſuppliciter, vt in fauorem communitatis intercedat à Romana Curia, infirmetur Orator, &c. Sindicus, qui nunc eligitur.* Hæc ideo ad verbum retuli, & ſcripſi vt conſtet, errare, qui Malateſtam Senatorem Romæ his temporibus fuiſse Piſauri Dominum non Cæſenatem Principem aſserunt. verba relata ſunt illius temporis, & non in adulationem conficta, ſed ad negociationem inſtitutam tum, & grauem directa, & extra omnem contentionis aleam, ac pruritum prolata: verum præſtat rem ad clariorem eius expoſitionem altius aliquanto repetere. Romanī omne ſibi politicum Romæ imperium vſurpauerant, illudq; per vexilliferos (vocabant ipſi Bandereſi) exercebant. Bonifatius cum iura ſua vſurpata videret, nec potis eſset in tāta tum imbecillitate virium Pontificiarum Romanos cogere, potius ab Vrbe aberat. Accedebat prope Annus ſecularis 1400. Iubilæi, cum vniuerſus fermè Chriſtianus Orbis erat Romam profecturus ad expiandas culpas & Sacra lòca viſenda, colendaq;. Romani ergo Pontificem, qui magna tantę ſolemnitatis pars erat enixe rogabant, vt Romam reuerteretur, Sedemq; ibi ſuam figeret. Ardebat reuerſionis cupiditate Pontifex, at omnem deſiderij ſignificationem comprimebat, & nunquam ſe rediturum aſseuerabat, niſi ſublatis Bandereſijs, reſtituta Pontifici Senatoris Vrbis, etiam exteri (vt antea in more erat) electione. Conſenſere tandem Romani, & ipſe Romam reuerſus Malateſtam Cęſenę Principem, cuius opera aduerſus Biordum, & Peruſiam vſus erat Senatorem Vrbis conſtituit. Id iam conſtat ex actis Senatus noſtri eo tempore confectis, & ſcriptis, vt neceſse ſit errare Platinam,

& Blondum tanto ijs actis poſteriores, qui Malateſtę Piſauṙeſi id tribuunt, & qui illis aſsentitur Clementinus, qui etiam argumentum ex eius decreto deſumptum declinare, ſed nimis aperto ſubterfugio nititur. Cũ enim ſe Ariminenſẽ Malateſta in eo vocet, vbi ſcil. erat natus. Piſaurẽſis vero Malateſta erat Piſauri ortus, dicit Piſaurenſẽ Ariminẽſis nomine appellatum, quod eſset Arimino oriundus: ſed vix exẽplũ erit in Principibus prę ſertim, ſe. ſ. denominare a Ciuitate in qua nihil poſſint loco Ciuitatis cuius imperio potiantur. Sed omnibus abiectis ſat ſunt ad idem probandum acta Senatus adducta. In eo autem Magiſtratu præclare ſe geſſit Malateſta, nam Columnios Pontifici refractarios, ac in eius imperium inſurgentes vicit, ac depulit, vt in Chronologia Foroliuienſium Guidonis Peppi, & Pauli Guerini, qui tamen Malateſtam Arimini loco Cæſenæ dominum parum accurate vocant. *Anno* (inquiunt) *1398. Columnienſes inſurgunt aduerſus Papam mox per Malateſtam Arimini Dominum in fuga poſiti ſunt*. Anguſta fuit eo Anno veris tempore Annona Cæſenæ, vt neceſſe fuerit aliunde frumentum quęrere ad idq; Paulus Caſinus, & Bettolus Borellius Electi, qui die decima tertia Aprilis in Senatu retulerũt, trecenta a ſe ſeſtaria à Malateſta Piſauri Principe empta triũ ducatorum in ſingula ſeſtaria prætio. Ducati Piſauri triginta ſeptem ſolidorum, ſeu bononinorum erat æſtimatio, vt ſeſtariũ bononinos cẽtũ atq; vndecim vænierit, librę ſcil. quinque, & ſolidi vndecim, viginti enim ſolidi libram conficiunt. Cum vero ſeſtarium Ariminenſe, quo in emptione vſi fuerant ſit quarta parte Cæſenati maius, conſtiterat Cæſenate libris quatuor, ſolidis octo, ac duabus ſolidi tertijs partibus, venditum tamen Populo quattuor libris tantum, vt pæcunia extracta minor fuerit erogata libris centum ſexaginta cum dimidia interceſſit auctoritas Rengardæ Principis, curaq; (aberat ergo Maritus) ſcripſerat enim ipſa Malateſtæ Piſaurenſi, à quo etiam emptum eſt frumentum. Prętium frumenti Anno elapſo fuerat ſolidorum, Bononienorum ve duorum ſupra triginta Cæſenæ: tantum prętia eorum temporum a preſentibus di-

ſtant. Cuius differentię eſt etiam hoc aliud argumentum. Menſe Decembris die vigeſima octaua in Senatu electus fuit publicus, & primus Ludi magiſter Andreas Ceſellius Sacerdos in quinquennium annuo ſtipendio ducatorum ſexaginta, decreto; librarum ſcilicet nonaginta ſex. Hypodidaſcalo libræ nunc ducentæ in Annos ſoluuntur. Sub hæc tempora maximus fuit Caſtrocarij inter factiones tumultus, qua re (arbitror) motus Summus Pontifex Caſtrum illud, quod ſolum S. Sedi libere ſubijciebatur in hac Prouincia Florentinis prætio vndecim millium Florenorum vendidit. At Præfectus Caſtri noluit Florentinis illud ex contractu petentibus tradere. Quocirca Reſpublica exercitu miſſo ad ius ſuum ſibi aſſerendum tetendit: at Bononienſes cum Foroliuienſibus reſiſtere neutri tolerãtes Reipublicæ illius in Flaminiam extendi uires, idq; palam ſunt Bononienſes proteſtati. Durauit aliquot diebus bellum; at coacti tandem fuerunt Florentini recedere. Epiſcopus Cæſenæ Iacobus iam dictus videtur limina Sacra Apoſtolorũ hoc eodem Anno inuiſiſſe ex eiuſmodi memoria, quam mihi miſit Vir eruditus Gabriel Naudeus Pariſiẽſis Romæ degens Eſt autem, (exſcribo enim ad verbum.) *Iacobus Epiſcopus Cæſenas ex lib. 4. de diuerſ. form. Anno nono Bonifatij Nonif l. 20.* Vixit hic vſque ad Annum 1405. quo Anno die Septima Septembris eius decretum habetur: eſt autem occaſio decreti. Bartolomæus quidam Bononienſis legauit moriens Domum fabricæ Cæſenati in Cruce Marmoris maioris Eccleſiæ, quam Domum cum pro Hoſpitali S. Bartolomæi poſceret Caſenas quidam Bartholomęus vocatus, prętiumq; offerret, quo maius in publica licitatione repertum non fuerit. Decreuit Epiſcopus vendi oblato pret. Hoſpitali dicto eã poſcenti. Promanauit decretum die ſeptima Septembris Anno 1405. At eodem Anno 4 Non. Decembris electus fuit in Epiſcopum Gregorius Cæſenas. Hæc eſt memoria ab eodem Naudeo miſſa. *Gregorius de Cæſena Ordinis Fratrum Prædicatorum eligitur ab Innocent. Septimo in Epiſcopum Cæſenatenſem per obitum Iacobi quarta Non. Decembris Anno 1405. ex lib.*

D. Antonin.

1398.

In Monim. Brixij.

De

De Regularibus, & prouiſ. Prælatorum Anni ſecundi Innocentij Septimi f. l. 204. Vt idcirco in eo temporis ſpatio inter ſeptimã diem Septembris, & ſecundam Decembris Iacobus obierit. Ex actis autem Senatus videtur ad extremum Anni 1398. Cęſenam reuerſus Malateſta eius Princeps, & tum forte agnouit adulterium Vxoris ſuę Ringardæ, quæ in eius abſentia celibatus impatiens duobus ſe Nobilibus Ciuibus (alter Albericus Caſinus dicitur fuiſſe) admiſcuit. Adulteros vt tacita morte necaret, in Turris fundum retruſos Cæſenæ, aut Bertinorij, (vtrunque dicitur) fame peremit. Vxorem cum famula conſcia, ac ſocia delicti Imolam ad Bertrandum Alidoſium Patrem amandauit, qui re, & ipſe cognita veneno vtranq; extinxit. Clementinus tamen poſt Annum ſecularem, & agnitionem adulterij, & pœnam reponere videtur, nec abſq; multa probalitate. Forte hoc tempore Malateſta cepit ſuſpectos habere Ciues aliquos ne ad libertatem aſpirarent, & forte Palacini, & Adulfi aliqua inditia auerſæ ab eo ſtatu voluntatis errumpere ſiuerant, quæ poſtea Anno 1400. prodiere. Aduerſus eiuſmodi periculum illud ſane Principem iuuiſſet, quod in Senatu propoſuit Anno eodem 1398. die vigeſima octaua Decembris Ioannes Balducius. Reſtringi ſcilicet Senatum a numero ſeptuageſimo ſecundo, ad quadrageſimum octauum: Antianoſq; ex duodenario numero ad octonarium. Tum enim minor numerus obſequentior Principi fuiſſet, tum coarctato numero ſuſpectiores Principi Ciues leniter excidiſſet, viginti quattuor enim neceſſe fuiſſet remouere, inter quos varijs obtentibus fuiſſent minus Principi grati. At Ciues nõ ſunt Balducio, ſcilicet Principi occultè indigetanti aſſenſi. Fauere ſolum vndecim ſuffragia; triginta octo repugnauere. Anno mox 1399. noua belli materies in Flaminia emerſit Bo- ANNO. nonienſis Reipublicę Milites Ioannem Comitem Barbiani, cũ 1399. duobus Filijs captiuum fecere. Militabant illi aduerſus Bononiam, quę statim captos capite multauit, ex qua morte iratus Albericus Ioannis Patruelis, qui Mediolani Ducis copiarum Imperator erat, petita à Duce venia aduerſus Bononiã in-

iniuriam vlturus venit, indeq; multa eſt excitata perturbatio. Interim nouus quidam pietatis feruor per Italos animos vagatus eſt. Immo in Hibernia vſq; nonnulli eius ponunt originem. Populi vtriuſq; ſexus candidis linteaminibus induti bini poſt elatum Crucifixum incedebant pias preces fundentes: interdum hymnos concinentes. At decet rem inſignis pietatis verbis Sanctiſſimi Viri Beati Antonini deſcribere. *Per hæc ipſa* (inquit) *tempora Anni 1399. mirabilis factus eſt Populorũ motus. Omnis quippe multitudo veſtes exteriores induit albas li-*
Titulo 22. *neas tamen vſque ad pedes protentas, cum caputijs admodum cap-*
Cap. 3. §. 3. *parum Religioſorum, quibus facies velabant, ad oculos tantum foraminibus ad videndũ relictis. Omnes Mares, & Fæminæ, Layci, & Clerici, Religioſi cuiuſcũq; Ordinis; grãdes, & paruuli ſimilibus veſtibus huiuſmodi incedebant; Monialibus, & recluſis exceptis, quibus non licebat clauſtra exire. Incredibiliq; deuotionis ardore longa horum dealbatorum agmina ad vicinas Vrbes cõmeabant, proceſsionaliter bini pergentes. Pacem, & miſericordiam ſupplici clamore ſæpe clamantia, ac Laudes, & Hymnos in vulgari, vel latino ſermone decantantia: præcipue ſequentiam illam, quam dicunt Gregorium edidiſſe.* Stabat Mater doloroſa, iuxta Crucem lachrymoſa, dum pendebat filius. *Cum verſibus ſequentibus. Prorſus miranda res, & quaſi incredibile negotium, niſi oculis noſtris vidiſſemus. Peregrinatio iſta ordinaria erat nouem, vel decem dierum ieiunantibus, qui poterant illis diebus, & aliquibus in pane, & aqua. Acceſſus vero in aliena Oppida etiam parum antea pacatorum liberi fuerunt. Nemo per id tempus dolo fallere temptauit nemo Aduenarum oppreſſus. Tacitæ cum Hoſtibus induciæ fuere. Innumeræ paces ex mortiferis, & diuturnis inimicitijs in diuerſis locis confectæ ſunt. Confeſsiones, & communiones frequentatæ, cumq; proficiſcerentur Populi in alienas Vrbes, & alij in ſuas aduentarent mira hoſpitalitas vbiq; & benigna ſuſceptio. A Communitatibus prouidebatur de victu etiã millibus hominibus abſq; pretio. Durauit hic motus per duos, vel tres Menſes ad plus. Vnde autem hoc initium habuerit obſcurum: Dei opus negari non poteſt, & alij quidem dixere ex Hiſpania hoc*

ha-

habuiſſe exordium, alij in Scotia, alij in Anglia, nonnulli ex Frãcia. De modo etiam dicebatur apparuiſſe Beatam Mariam Virginem cuidam Ruſtico, & reuelaſſe ei, Filium ſuum contra Mundum propter ſcelera eius valde turbatum: vnde ad reconciliandũ illum, & placandum illud obſeruandum. Nihil tamen certi de hoc habitum eſt. Primi omnium Lucenſes fuere viri, & mulieres induti huiuſmodi albis numero circa tria millia, qui Florentiam aduenerunt Nobiles, & ignobiles; viri præcedebant, poſtea ſequebantur mulieres, vt dictum eſt faciebus velatis Domino decantantes, quibus de victu prouiſum eſt à Communitate, & ad Lucenſes prius deuenerant Ianuenſes talibus induti, cum eiuſdem ceremonijs. His conſpectis tantus deuotionis ardor confeſtim conſequutus eſt; vt etiam, qui ante rem auditam deriſerant, primi omnium ſuorum Ciuium veſtes ſimiles ſumerent, & quaſi à Deo correpti motu ſimili vagabantur. Aduenerunt poſtea ex Piſtorio ſimili habitu induti quattuor millia, poſt hos ex Frato. Decretum fuit Florentiæ, vt diebus nouem proceſſionaliter pergerent per Ciuitatem, vel extra prope ad diuerſas Eccleſias laici ordinati per ſua quarteria cum Signo ſuo, viri primo bini cum Clericis, & Religioſis albis lineis induti, quos ſequebatur Epiſcopus Ciuitatis etiam linteis coopertus. Nec aliquis ex tali habitu erubeſcebat, ſed Milites, Doctores, Mercatores, Sapientes, & inſipientes; ſequentibus etiam Mulieribus, Senibus, cum Iunioribus, cum canticis, & laudibus. Circa finem Auguſti hoc inchoatum eſt Florentiæ, & de mane quidem omnes ſimul, poſt prandium vero diuidebantur in plures Societates, euntes extra Ciuitatem ad diuerſa loca deuotionis, vt Feſulas, Miniatem, & huiuſmodi. Deferebatur vero ab omnibus Societatibus imago Crucifixi ſculpta, vel ſaltem picta in ante pro vexillo. Poſt dies nouem conuenerunt inſimul plures Mares, & fœminæ, conſtituendo diuerſas Societates ad proficiſcendum longius per diuerſa loca Territorij Florentini, aliquæ Aretiũ, aliæ ad S. Crucem Vallis Arni inferioris; aliæ alio. Quocunque autem perueniebant Albatorum agmina eorum Locorum Incolæ ſimili exemplo mouebantur. Et ita ex Gallia in Etruriam, ex Etruria in Vmbriam, ex Vmbria in Sabinos, Picentes, & Marſos, cæ-

te-

teráſq; ſubinde gentes progreſſa commotio ad extremas Italiæ oras peruenit, nonnullos in Populos non peruagata. Ex his Diuina clementia quandam preparationem hominibus procurauit ad mortem eis propinquam. Multi enim, & magni, & obdurati peccatores conuerſi ſunt, tunc ad pœnitentiam, quos Deus ad ſe vocauit Anno ſequenti peſte craſſante, &c. Hæc D. Antuninus in Flaminiam etiam hæc pia commotio peruaſit. Clementinus Ariminum perueniſſe ſcribit, eamq; idcirco Ciuitatem eccitatam multa pietatis opera, ac ſigna vſurpatis ijſdem albis veſtibus edidiſſe: facile Cæſenates illuc prius iuerunt, at Cęſenam prius eiuſmodi albati homines facile e Foroliuio venerunt. Id monimenta quædam noſtra narrant dicendo multos peregrè Cæſenam profectos lineis veſtibus, albiſq; indutos pone Crucifixi imaginem cantantes. Non ſolebant enim facile eiuſmodi linteatæ Sodalitates vltra proximas Ciuitates proficiſci. Cæſenates Ariminum (arbitror) adeundo per Sauiniani, & S. Archangeli Oppida tranſierunt, inde ex ijs duobus Locis, & ex Veruculo quoq; ad quinque vſque Dealbatorum, ac Dealbatarum millia Cæſenam venere. At peracta prius vendemia ad diem decimam quartam Octobris. Accomodatiſſima hæc præparatio fuit ad Iubilæum Anni ſecularis, cuius mox ingreſſus in peruigilio Sanctiſſimæ Chriſti Natiuitatis Anni eiuſdem 1399. imminebat, celebrandum, eiuſq; ope omnimodæ expiationis beneficium accipiendum.

Clementin. in vita Caroli.

ANNO. 1400.

Decimi quarti iam Seculi poſtremus aduenit Annus Cæſenæ pariter infauſtus, vt a reliqua Seculi periodo clauſula non diſſenſerit. Peſtem, eamq; ingentem experta eſt: Nobiliſſimarum Familiarum expulſionem vidit, & Vrbanorum ædificiorum diffuſam late euerſionem tolerauit. Anno igitur dicto milleſimo quadringenteſimo die decima Martij peſtis Cęſenæ incæpit. Vtrum aliunde per contagium inuecta, an Cæli inclementia, quæ magnas Regiones eodem morbo infecit, ibi nata; non ſcribitur. Peſtis ea ſane per vniuerſum diffuſa eſt, & tertiam mortalium partem ab ea fuiſſe aſſumptam ſunt qui ſcribant. Noſtra monimenta magnam fuiſſe, & cum

Mar-

Martio incæperit, æſtate poſtea ſæuiſſe aſſerunt. Fuiſſeq; eã ingentem illud eſt argumento, quod nunc quoq; cum ingentem peſtem, vel ingens malum aliquod ſignificare volumus Albatorum (vulgo Blançorum) peſti aſſimilamus. Tempeſtatem ſcilicet eam ſignificando, qua Populi albis veſtibus induti proceſſere, quæ cum ſuccedente peſte fermè connexa fuit. Afflictã mortibus, ac funeſtã gentẽ anni illius ſanctitas; parata peccatorũ nedũ remisſio; ſed omnis reatus, adeoq; pœnę oĩs ſublatio bona ſpe ĩplebat, nõ ſine tamen ſenſuũ pugna, qui prę ſẽtibus pręſertĩ bonis, ac malis capiũtur. Suorũ morbi, & mortes frequẽtes (morbi autẽ eiuſmodi, vt neq; alienis tribui, neq; ſuis quicquã opis ſperari poſset) homines affligebat verũ neq; tẽporis illius pietas, neq; funeſtę luis terror, ac vaſtitas animos ab odijs vĩdicauerũt, & Ciuitatẽ à Ciuilibus turbis redemere. Erãt; inter primores Familias Adulfi, & Palacini ijq; Ghibellinę factionis, vel ergo antiquę libertatis auidi, vel factionis, depręſſę ſtudio auerſabãtur Prĩcipẽ grauẽ, & munia omnia ad ſe trahẽtẽ nec nõ cõtrarię factionis aſſertorẽ: vel Princeps ipſe, cui ſuſpecti ob cliẽtelas, & Imperialis olim partis profeſſionẽ, apertũq; ſtudiũ erãt, plus iuſto opprimebat, prępipue poſt Ioãnis Palacini, cũ Aſtorgio tentamentũ. Vtra ergo fuerit cauſa, quæ ipſos commouerit Pontificem adiere, & multa Malateſtę obiecerunt, ob quæ à beneficiario iure Ciuitatis ex capite delicti is exciderit. Ad Sanctiſſimos ergo pedes prouoluti Pontificem humilime deprecati ſunt, vt integrum imperium reſumeret, Populumq; ſibi deuotisſimum à tyrannide graui liberaret. At Pontifex, qui cura propinquarum Ditionum Romæ, Viterbi, Peruſiæ, & proximarum eiuſmodi ſollicitabatur, nec ſpes tum ſuas longę adeo extendebat, & (quod caput erat) Malateſtiorum ope, & opere egebat, & vtebatur, reiecit preces: quo facto Oratores, ac eorum bona iracundiæ accuſati Principis, ceu victimas piaculares condonauit. Reiecti Oratores longum vale patriæ dixerunt, nec ſe poteſtati Malateſtę permiſere. Is autem eorum dicta, & facta rebellionẽ interpretatus, vt perduelles proſcripſit, bona cępit, & ædes

euertit. Adulforũ Domus erat, quæ in via Ceruienſi adhuc eſt in angulo qui ad D. Zenonis flectitur. Fuit olim Monteſeltriorum poſtremuſq; eorum Guido Antonius Comes poſſedit, Chriſtophoro deinceps Mãzonio Militi aurato vẽdidit, nunc Ghiniorũ Familia obtinet, quorũ Ioãnes Ghinius Cameræ Romanæ Commiſſarius Cæſenæ Ciuis, ac ſingulare ornamentum. Palacinorum autem ædes pars fuere ampli nunc ędificij, quod proximis Annis ſplendide conſtruxit Scipio Naſica Fantagutius Falcini Comes, interq; primarios Ciues merito collocandus. Sed neq; hic conſtitit Domorum in Ciuitate demolitio. Erat Suburbium Ciuitati annexum ad D. Petri, quod Florentiolam dicebant, & populoſum, hoc vniuerſum euerti iuſſit Malateſta, euerſumq; eſt. Nũc quoq; ſitus, Florentiolæ nomine retinet: cur autem iuſſerit tot ædium demolitionem in Vrbe præ Populo anguſta in noſtrate manu ſcriptum incidi, quod id adſcribit nimio Incolarum erga Ordelafos amori, ſed forte dictum hoc inſubidum, ad ſolidum hunc ſensũ duci poteſt. In factionis Ghibellinę tumore potius, quã tumulto, ex quo Palacinorum, & Adulforum proſcriptio proceſſit Suburbani Florentiolæ pręſe tulere eiuſdem Factionis ſtudium, quod non niſi cum propenſione voluntatum in Ordelafos eſſe poterat Ghibellinæ partis in Flaminia coragos; quiq; forſan Palacinos, & Adulfos ad inſurgendum occultis ſuaſionibus inflammauerant; & opis oblatione animauerant. Vnde pro dominatus zelotypia, quæ acerrima eſt Malateſta populares eos exciſis habitationibus diſperſit. Hic fuit labente ſeculo decimo quarto Cæſenæ ſtatus. Malateſta olim Andreas dictus, Princeps validus manu, & conſilio Pontificiq; acceptus, & eodem Anno Ditione auctus. Peſtis enim Galeotum minorem Fratrem in Caſtro Montis Bodij abſumpſerat, ex cuius morte Malateſtæ Ceruia acceſſit, cum Veruculo, alijſq; Caſtris. Reliqua inter Carolum, & Pandulfum diuiſa. Reliqua Flaminia inter Ordelafos, Manfredos, Alidoſios, Polentanos diſpertita. Ordelafo Cecco Forolíuium; Aſtorgio Manfredo Fauentia; Bertrando Alidoſio Imolæ;

Op-

Oppizoni, & Aldobrandino Fratribus Polentanis Rauenna parebant. Bononia à Ioanne Bentiuolo occupata timebat arma imminentis iam voto, & conatu Ioannis Galeatij Mediolanenſis Ducis, ac Italię Imperio aſpirantis. Pontifex vero erat Bonifatius Nonus, is que erat Pontificatus eius Annus vndecimus. Pſeudopontifex Auenione reſidebat Benedictus Clementi a ſequacibus Cardinalibus Anno milleſimo trigenteſimo nonageſimo quarto ſubrogatus. Annus hic idem ſęcularis duos Imperatores vidit Vincislaum prius vſq; ad diem Auguſti vigeſimū quo die exhautoratus à Principibus, vt imperio ineptus eſt; die vero decima Septembris ſucceſſorem Rubertum Bauarū ijdem Principes conſtituere.

*

REMEMORATIO
Quorundam ommiſſorum.

ALiqua ſepoſui præſertim Sacra, quæ merito ſeorſum legi debebant. Tranſlatio huc ab Vrbe D. Gregorij Manus, quod admirandum Dei beneficium non ſine miraculo ſucceſſit. D. Rocchi in hac Ciuitate in qua aliquot diebus eſt commoratus, beneficia. Aliquorum etiam Cæſenatum qui prçceſſere inſignium pietate hominum commoratio hucuſq; dimiſſa, eſt reponenda. Quod etiam de F. Michaeli antea ſubiunctum iri propoſui, eſt nunc ſubiungendum, & cętera. Iam ſub Anno 1352. ex Chronico noſtro dixi Manum Sacram D. Gregorij in Eccleſiam Maiorem aſportatam à Guillelmo Epiſcopo. At aliud eſt manuſcriptum, quod Lucio Epiſcopo id tribuit, & rem totam quomodo Manus Romę ſubtracta, quomodo huc delata, & quomodo hic reperta narrat. Erat vero monimentum eiuſmodi apud Petrum Antonium quondam Matthęi Baſtardij Notarij Cæſenatis. Repono cum Rubrica ſingula.

Qualiter Manus B. Gregorij Doctoris Eccleſiæ Catholicæ ad Vrbem Cæſenæ peruenit ſequitur feliciter.

In diebus illis dum ab ortu Chriſti Dei, & Domini Noſtri mille trecentorum ſeptuaginta quinque Annorum laberentur curricula, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Cathedram Vrbanus Papa Quintus digne teneret, ac regeret, Vir quidam deuotus nomine Amſilius de partibus Occidentis de loco cui . . . . peregrinationis deſiderio contigit Almam Vrbem adire ad viſitandum Summi Apoſtolorum Principis limina, & cætera præfatæ Almæ Vrbis loca Sancta, & in hoc Sancto propoſito tota obſeruantia iaiunijs perſeuerans, & orationibus viſitando ſepulturas Martirum, & Sanctorũ corpora ſollicite perquirendo, modo ad vnam, modo ad aliam pergebat Eccleſiam, indulgentiaſq; earum ſollicite perquirendo. Factum eſt autem, vt die quadam perueniret ad Eccleſiã Monachorũ, quam B. Gregorius Magnus Eccleſiæ Doctor maximus olim intra

pa-

paternas Domos adhuc viuens conſtruxerat; & die eadem Stationis gratia, & B. Eiuſdem Gregorij Feſtiuitatis Clerus, & Romanus Populus deuotionis affectu ad ipſã eãdẽ Eccleſiã ſolito vberius confluerent. Is autem vir Catholicus (vt ipſe aſſerebat) fuit in eadem donec Diuina complerentur, & multitudo Populi iam ceſſauerat. Eccleſia vero propter Feſtiuitatem Sancti præter ſolitum ornata exiſtebat, & ſuper altare maius quoddam Tabernaculum de argento aureo velo coopertum habebatur, in quo Manus leua eiuſdem B. Gregorij reuerenter obſeruabatur, & obſequebatur, quam infra Miſſarum ſolemnia quidam Epiſcopus in Pontificalibus celebrans vniuerſo Populo aſſiſtenti demonſtrauit: tanta vero huius Viri deuotionis immutatio, ſeu verius maligni ſpiritus tentatio mentem inuaſit, vt omnino ipſam Manum auferre, & furari, ſi poſſet, & ad propriam Patriam deferre deliberaret, & in ſemetipſum totum ſe recolligens in hoc malignitatis propoſito firmiter obſtinatus ruminare cæpit, & excogitare quomodo hoc facere poſſet, & expectans: tempore, quo omnes pariter tam Cleri, quam Populi completis Diuinis repetunt propria, hic Amſilius in Eccleſia remanſit ſolus, & in certo angulo fingens ſe orare latebat horam expectando, qua ſibi magis competens videretur. Tantum Sacriſta loci incautè, dimiſſo Altari, ſuper quo Tabernaculum argenteum, cum ipſa Manu erat, circa alia occupatus, tunc tenebatur, hic feſtino greſſu ad altare acceſſit, & Manum ipſam clam rapuit, clãq; & feſtinus abſceſſit. Sacriſta vero modico facto interuallo ad altare rediens nihil motum fore comprahendit, Manum ipſam in ſuo loco eſſe credens Tabernaculum ipſum more ſolito abſq; ipſa Manu in Sacrarium Eccleſiæ reponere contigit. Vir autem ipſe Amſilius cæpit cogitare quomodo hunc theſaurum ad propria deferre valeret; adeoq; nemini alij niſi ſoli Deo, & ſibi ipſi hoc notum fore poſſet, fieri iuſſit vaſculum de ligno ex tribus fundis aptum ad bibendũ, quod noſtro more Butricus appellatur, quo communiter vinitores, & Agricolæ ad bibendum vtuntur; itaq; ex vno vinum bibere fingebat, ex altero latere Manus illa Beatiſſima ſindone inuoluta conſeruabatur, & ſic accinctus, & gaudens Amſilius ab Vrbe terga diuertit, & verſus Romandiolam (vt ipſe dicebat) iter arripuit;

per

per quam iter faciens poſt dies Cæſenaticam Ciuitatem tandem applicuit, ad quam priuſquam deueniret febribus validis aggreſſus adeo vt vix applicuit Ciuitatem circa primam noctis horam, & iuxta Portam Ceruieuſem appellatam, vbi tunc celebre Hoſpitale, cum exigua Eccleſia in honorem Beati eiuſdem Gregorij ædificata habebatur, in quo Hoſpitali præfatus Vir Amſilius ſic ægrotus fuit receptus, & per multos dies febribus quotidianis anſiatus tantum, quod nullo poterat Medicorum auxilio ſubueniri. Porrho Prior Hoſpitalis vir bonus, & charitate plenus miniſtrari quæ, quæ oportuna, & neceſſaria indetinenter faciebat, & videns in dies, quod corporales medicinæ, & delicata cibaria minus ei proficerent ſibi conſuluit, vt confiteri, & Sacrameta Eccleſiæ aſſumere pro vtriuſq; ſalute, & corporis, & animæ deliberaret: qui quidem annuit mente deuotiſſima, & ſe facturum ſpopondit, & non multo facto interuallo idem Prior Religioſum Sacerdotem Dominum Dominicum Sanctæ Eccleſiæ Cæſenatis Canonicum, & almi Confeſſoris Geminiani Eccleſiæ tunc Rectorem ad eundem Anſidium ægrotum in ſua ſacra confeſſione audiendum ſolicitè accerſiuit, & omnia, quæ ſuperius de dicta venerabili Manu præmiſſa ſunt, is Anſidius eidem ſuo Confeſſori reuelauit, & cum lachrymis eandem Manum, adhuc in vaſculo latentem ſibi deuotè recomiſit. Sed, & aliud ſtupore dignum, & mente labili non abolendum, hic Amſilius lachrymoſis ſingultibus narrauit, quod videlicet Beatus Gregorius non longe ab Vrbe Cæſenatica ſibi pontificali infula veſtitus in ſomnis apparuit, & eidem minitatus eſt inquiens. Quoniam tantum facinus commitere non horruiſti, hac mea cum Manu foras Italiam non exibis, ſed vbi te valetudo febris inuadet, ibi tu cum illa remanebitis; & hæc cum dixiſſet, abijt. Confiſſor autem ob audita mente obſtupuit; & quid ageret dubitabat: tamen quia vir prudentiæ erat Epiſcopum Ciuitatis ſanctitatis virum, ſacriq; iuris Pontificij Doctorem conſuluit, vt quid opus eſſet facto, plenius erudiretur, qui his ſermonibus auditis mirum in modum fuit mẽte ſuſpenſus, & abſq; prolixæ moræ interuallo facto ad ipſum ægrotum perſonaliter acceſſit; ægrotus autẽ præſentiam Pontificis adeſſe gaudebat, & reaſſumptis viribus mẽtis omnia, quæ dixerat prius,

ite-

iterum ore proprio mente deuota Epiſcopo recoluit, & reuelauit, & manus Pontificis intra ſuas tenens oſculabatur, & Indulgentiã commiſſorum, & miſericordiam cum lachrymis poſtulabat. Epiſcopus autem multis ſermonibus, ab eo cuncta requiſiuit; & blandis verbis, & amenis exemplis eſt eum ad patientiã exhortatus, & Diuinæ voluntatis obedientiã commotus eius in omni precibus, & lachrymis manum ſuper caput eius imponens ab omnibus culpis commiſſis ipſum abſoluit, & pro modo culpæ ſibi pœnitentiam ſalutarem iniunxit, & deinde omnia alia Sacramenta ipſi poſtulanti dari ordinauit: Manum vero illam Sacram adhuc in vaſculo exiſtentem portari fecit, & in Sacrario Maioris Eccleſiæ reponi, & diligenter cuſtodiri præcepit, & huius Sanctæ Manus deuotione maxima affectus; Cophinum huic congruum ornatum auro, pictum, & ſuo caractere inſignitum ob huius reuerentiam fieri præcepit, in quo ipſam Manum inuolutam velo aureo manere diſpoſuit. Die vero tertia illuceſſente hora, cum tranſitus ipſius Amſilij appropinquabat, multitudine Sacerdotum, & Leuitarum vallatus Sacraq; vnctione extrema perunctus animam ſuam Summo Creatori ſuo ſimul cum Clericis recomendans in dicto Hoſpitali diem clauſit extremum. Præter hoc autem, & vix anni completo curriculo eundem Lucium Epiſcopum pro ſuæ Eccleſiæ opportunis, arduiſq; agendis Romam ire oportuit, & viſitatis Maximo Pontifice, & ſacro cætu venerabilium Cardinalium, Sanctæq; Sedis Apoſtolicæ Prælatis præſentibus, de quorum Collegio in præſulem Cæſenatis Eccleſiæ fuerat aſſumptus, completiſq; agendis more oportuno ſuæ Eccleſiæ, vt certa indagine experiretur, an verbis præfati Amſilij de Manu Sancti eſſet adhibenda fides, ad Monaſterium B. Gregorij ſe tranſtulit, & ipſis loci vocatis patribus ſcilicet Reuerendo Abbate, & venerabili Propoſito, & Priore eiuſdem; qui vocati ſtatim venerunt, & videntes Epiſcopum eum mira charitate receperunt, & ſocialiter intrantes Eccleſiam, coram altari magno ſe orantes proſtrauerunt, completaq; oratione in loco condecenti pariter ſederunt loquentes de Diuinis Scripturis, & de Sacris Doctoribus, & maximè de B. Gregorio miræ Sanctitatis, & doctrinæ Viro, qui lumen fuit totius Sanctæ Eccleſiæ Catholicæ,

cuius

cuius inquam tempore ſanctitas, & maxima deuotione attraxit, & me huc charitas venire compulit, & niſi (inquit) veſtra ſanctitas me aliquibus ſuis ſacris reliquijs veſtris manibus benedixerit, contentus à vobis non recedam: qui Sancti viri reſpondentes dixerunt Epiſcopo. Miramur ſatis humilitatem tuæ prudentiæ, vt cum ſit Prælatus Eccleſiæ, qui alios potes, & debes benedicere, petas à nobis benedici, qui inhabiles, & indigni ſumus. De Reliquijs aitem B. Gregorij non oportet inſtare, vt aliquas videas, cum aliquæ non ſint à corpore eius ſequeſtratæ, niſi tantummodo Manus ipſius, quæ in hoc tabernaculo ſtare ſolebat, quam quidam malignus, & Dæmon infernalis latro Anno de proxime completo abſtulit. Dolemus autem nimium pro nobis orphanis, & pro tua charitate tuam petitionem adimplere non valentes. Epiſcopus autem his auditis ſermonibus multas eis gratias retulit, paciſq; dato ſancto oſculo ab eis in pace receſſit. Hunc in modum Epiſcopus itaq; bonus, & operoſus Paſtor ſua prudentia, ſuoq; ſagaci ingenio ſatisfecit, nedum ſibi; ſed & omnibus alijs auferendo dubietatis, et incredulitatis vulnus de cordibus omnium, quæ geſta Lucius ipſe Pontifex Cæſenatis Vrbis ad perpetuam memoriam ſcribi, & in ſcrinio Epiſcopalis Curiæ reponi, & conſeruari iusſit. Ad laudem, & gloriam Dei omnipotentis, qui omnia ſolus recte diſponit, & gubernat in ſecula ſeculorum. Amen, et ſic finit.

Hæc narratio in aliquibus ſanè peccat, nam Pontifex Vrbanus Quintus obijt Anno 1370. ideoq; Anno 1375. non vixit, id tamen verum, fuiſſe ipſum Romæ, quo etiam rediturus, in Galliam abijt, licet morte præuentus non redierit. Anno 1375. ſedebat Gregorius XI. qui tamen nondum eo Anno in Italiam venerat, & ſi tum Lucius Epiſcopus foret, vtq; aliqui dicunt ex nobiliſſimo Sabelliorum genere, fuiſſent duo Lucij Epiſcopi Cęſenates alter Callienſis, qui Anno 1369. ex hac ad Volateranam Eccleſiam tranſijt, & Lucius poſtea Sabellius. Ego tamen potius adhærerem Chronici, ſiue Annalium noſtrorum (vtroq; modo appellari a me iam dixi) narrationi Anno ſcilicet 1352. Ciuitatem tanto theſauro ditatam cęterum mutatis nominibus Pontificis, & Epiſcopi, &

Ammira. in Hiſtoria.

1352.

An-

Anno modo poſitam narrationem ſuſciperem.

Beatum Roccum (erit hoc ſecundum ōmiſſorum) Cæſenæ fuiſſe plura noſtra monimenta teſtantur, inter cætera vero eſt Icon eius ad viuum in Eccleſia Monacorum Cæleſtinorum, cui hæc verba ſubſcribuntur. *Imagine di S. Rocco Nobile Franceſe ritratta dal naturale, mentre fu in Caſena, e ſeruì à gl'infermi nell'Hoſpital grande qui vicino, tenuta in molta veneratione, & honorata ogni Anno dal molto Illuſtre Magiſtrato nel giorno della ſua Feſta*. Aliud tamen monimentum aliquanto ſecius rem deſcribit. Fuiſſe ſcilicet D. Roccum Cæſenæ, & Ciuitatem a magna peſte ſolo Crucis ſigno liberaſſe: niſi forte loca concilientur poſt liberatam à peſte Ciuitatem adhuc pro ſua pietate Cæſenæ moratum eſſe, & reliquis in eo Noſocomio ægrotis inſeruiſſe. At tertius eſt narrationis modus, quem ad verbum exſcribo. *L'Anno 1319. eſſendo grandiſſima peſtilenza in Ceſena, & hauendo la Città fatte molte diligenze, e voti edificarono vna Chieſa in honor di S. Rocco, & così (o caſo d'amiratione) ceſſò ſubito detto morbo*. Hæc narratio id veri continet, quod eſt Eccleſia in honorem D. Rocchi erecta in Ciuitatis ſuburbio, & ſatis pro loco magnifica. Erat etiam ex Baronij narratione mortuus tum B. Rocchus, vt Eccleſia à deuoto Populo extrui potuiſſet, eo ſcilicet feruore, quo non expectata Summi Pontificis declaratione multi erga hunc Beatum duci ſe permiſere. Attamen veriſimilius eſt Sanctum quidem hic fuiſſe, & aliqua in peſte Ciuitati ſuccurriſſe, verum Eccleſiā occaſione alterius, ac multo poſterioris peſtis decretam, & extructam fuiſſe poſt decretum Patrum Concilij Conſtantienſis Anno 1414. qui Patres ex Baronio ad propulſandam ſæuientem peſtem eius imaginem ſolemni pompa omni comitante Populo per Vrbem detulerunt, quo facto illa peſtis mox euanuit. Inde vero exemplum dicit ſumptum eſſe, vt vbiq; locorum eius Venerandę Imagines, Altaria, Sacella, ac deniq; Templa erecta fuerint, neq; ex publicis tabulis, neq; ex Eccleſiæ, & Monaſterij monimentis tempus ædificationis cōſtat huius Eccleſiæ, quæ cum monaſterio Fratribus tertij Or-

de B. Rocco.

Iulianus Fāgtauccius.

Baronius in Martyr. ſub die 16 Auguſti lit. I.

dinis D. Franciſci tradita fuit,nuncq; pariter ab ijs retinetur.

B. Bartholomęus Cęſen. l.7.cap.13.

Sub Anno 1329. ad æternam vitam euolauit B. Bartholomæus Cæſenas Ordinis Seruorum, de quo in Annalibus Ordinis Seruorum F. Archangeli Gianij prima centuria hæc ſcribũtur ſub Anno 1329. *Quemadmodũ contigit B. Bartholomæo Cæſenati, qui mortalitatis onere nunc depoſito ad perennem, & tranquillam vitam euolauit: cuius profectò Sanctitatem enarrans M. Paulus Florentinus in Dialogo ita ſcribit. Hic Bartholomæus tot pro Chriſti amore labores perpeſſus eſt, vt non modo pelle, ſed neruis ſe ſe ſpoliauerit, qui ſane venit in hunc Mundum, vt ſuam Cæſenæ Patriam illuſtraret, & malorum impetus comprimeret, vt bonis ab immortali Deo merita exoraret. Huius plerunq; animũ in pulpito erectum ab Angelisq; in ſinum authoris deportatum mirantur, & prædicant omnes. Hinc Sanctitatis fama orta eſt, & ad noſtræ Ciuitatis aures velociſſimè peruenit; audit hoc Mulier ab atrociſſimo morbo cum filijs in extremo laborans ob idq; cum maxima deuotione Bartholomæum videre affectat, cui in ſomnis Bartholomæus in ſpiritu quodam prophetico hoc mulieris deſiderium agnoſcens apparuit; oſtende inquens Soror propter quod tantopere doles, & ſuam illico ſibi ſanitatem reddidit.* Hæc ibi, cuius autem Familiæ is fuerit non conſtat.

De B. Petro Martyre.

Præceſſerat hęc tempora integro prope ſeculo aduentus D. Petri Martyris Cæſenam, qua in Ciuitate aliquandiu moratum eſſe teſtatur id quod pro miraculo aſſeritur paſſim, atq; oſtenditur, petaſonis ſcilicet fruſtum in Eccleſia S. Ioannis Euangeliſtæ in Murata appenſum: eſt autem communis fama, cum Monaſterium D. Dominici ædificaretur petaſonem eum in obſonium operarũ ab homine pio datum, qui quantum detraheretur, tantundem ſubinde creſceret. Erat etiam vſq; ad pueritiam meam doliolum, quod itidem repletum vino, & dono datum operis eiſdem perpetuo ſuffecit, epoto vino ſcilicet ſubinde regenerato, eius opera, qui tantam multitudinem quinque panibus in deſerto pauit. Aſſiſtente ergo D. Petro, cum hęc fierent oportet Cæſenæ aliquantulum diuertiſſe, vbi etiam magna cum animarum vtilitate non ſemel concionatum legimus.

Ante

Ante Sanctorum Dominici, ac Franciſci aduentum in Italia, Cacodæmon in Eccleſiæ campo inter Catholicorum frumentum hæreſium zizania ſparſerat, ac ſeuerat in Florentina Hiſtoria Ioannes Villanius teſtatur, Cæſenæ quoq; aliqua ſe labes immiſcuerat potior ſane, ac maxima Ciuium pars ſanam fidem profitebatur Diuũq: Petrum, & venientem magno honore excipiebat, & honeſtiſſimo comitatu abeuntem inſequebatur, & conciones eius magno concurſu, & eximia pietate audiebat, non defuere tamen impij aliqui adoleſcentes, qui ſenſuum voluptatibus mancipati in intellectus etiam tenebras inciderunt. Hi Diuinum Oratorem lapillorum iactu diſturbare ſuadente Satana auſi ſunt. In hos Petrus zelo Heliſei correptus imprecationis fulmen contorſit, & miſerè cum Domo impietatis eorum ſede conciderunt.

Poſt Petrum hunc Sanctum memoretur Petrus Sacer, ſcilicet Petrus Calice, ſeu Calicius Cæſenas Raguſij ſiue Epidauri Dalmatarum Archiepiſcopus. Sedit ea in Vrbe præclarus, is vir, & Patriæ ſuæ memorandus Alumnus, ac Ciuis Anno 1375. & ſequentibus; dicitur autem in eandem Ciuitatem tranſlata Caliciorum Familia, quæ certe hic defecit, ſiue illuc profecta, ſiue in proximo Britonum excidio ſublata. *De Petro Calice.*

Reſtat F. Michaelis, Micheliniue promiſſam olim vitam hic collocare: deteſtatus ſum antea hominis ſuperbiam, qualis ſcilicet in facie Eccleſiæ apparuit a qua idcirco turpi nota hæreſis damnatus fuit. Verum quoniam eius pænitentia, qua poſtremo temeritatem, ac pertinaciam ſuam defleuit, a viris tamen pijs, æditis etiam operibus aſſeritur, vt in Annalibus Minorum a Vuadingo ex quibus Magiſter Bernardinus Manzonius cuius alias memini Michaelis ſucceſſum deſcripſit. Ego libens totam viri narrationem appoſui, vt quibus ſcandalo eſt damnata eius ſuperbia, ijdem ex eius pœnitentia ad venerationem ſcitorum Pontificiorum, ac obedientiam commoueantur. *Direct. Inquiſit. p. 2. q 9.*

Quæ de Michaele Cæſenate 17. Franciſcani Ordinis Miniſtro Generali ex Annalibus Minor. Luc. VVading. ex lib. Secr. Anni 3. Pont. Clem. Sex. Ep. 58. ex Act. Cap. Neapolitani celeb. An: 1316. ex Arch. Piſano: ex Regeſt. Vaticano in Secret. An. 11. et 12. Pont. Ioann. 22. fol. 201. 237. et ſeqq. et ex Chron. Saxon. excepta ſunt à Bernardino Manzonio Cæſenate Inquiſitore Piſano.

ANNO Domini 1316. Pontificatus Ioannis XXII. Anno Religionis Minorum Anno 109. pridie kal. Iunij in Sabbato Pentecoſtes Fratres Minores induxerunt Comitia generalia Neapoli. Plurimi defuerũt ex electoribus. Adfuerunt quinquaginta duo dumtaxat, ex quibus in primo ſcrutinio 28. ſuis ſuffragijs Fratrem Michaelem de Cęſena Prouinciæ Bononiæ Alumum Sac. Theologiæ Magiſtrum, licet abſentem elegerunt. Per literas electionis de ſe factæ admonitus venit Aſſiſium, ibi ſtatutum fuit, vt conſtitutiones Ordinis recognoſcerentur. Relicto Aſſiſio Generalis Miniſter abijt Cæſenam, deinde Bononiam, poſtmodum ex Monaſterio Confortini ſcripſit ad vniuerſos Fratres Epiſtolam, quæ incipit. *Graui qua premor ſarcina officij mei*, &c. datum die 21. Auguſti, in qua iubet Ordinis abuſus abſcindi, & magno Regularis obſeruantiæ zelo plurima præſcripſit.

Eligitur Generalis Michael Cæſenas.

Eminebat doctrina Michael ipſe Cæſenas Generalis Miniſter; fuitq; Magiſter Pariſienſis, qui cum in Sacros Codices, tum in Magiſtrum Sententiarum plura ſcripſit.

Anno 1319. indixit Comitia Generalia Maſſiliæ celebranda, quo ipſe peruenit, licet graui præſſus infirmitate, ſtatuit in his Comitijs vt Feſtum S. Ludouici Epiſcopi ſub ritu dup. celebraretur in toto Ordine. Elegit in Socium, & Aſſiſtentem ſuum Beatum Mathæum de Fauentia.

Anno 1322. celebrauit Capitulum generale Peruſij; ad ipſum Michaelem Generalem, & cęteros in Sac Theologiæ Magiſtros, ſcribendum duxerunt aliqui Cardinales circa controuerſiam illam de paupertate Chriſti Anno ſuperiori i-

tern

ter Predicatores, & Minores ortam, & ſuaui temperamento ſopitam, hoc vero Anno iterũ quorumdam ſuggeſtione excitatam, propoſuit itaq; Pontifex diſcutiendam hanc propoſitionem, vtrum ſcilicet pertinaciter affirmare Dominum Ieſum Chriſtum, eiuſq; Apoſtolos non habuiſſe aliqua bona in ſpeciali, & in communi foret hæreticum. Iubetq; Pontifex examinari ſenſum decretalis exijt, &c.

Controuerſia de paupertate Xp̃i

Michael Cæſenas, & conſcripti Patres Theologi Minorũ receptis Cardinalium literis, quibus hortabantur, & inſtanter vrgebant, vt Nic. III. declarationem, & verba defenderẽt, præmiſſa longa diſputatione per Epiſtolam, quæ incipit. *Vniuerſis Chriſti Fidelibus*, &c. *Frater Michhel Cæſenas Ord. Min. Generalis Miniſter Gulielmus Angliæ Herincus Superioris Germaniæ, &c. apud Peruſium congregati in Capitulo Generali ſalutem, & pacem in Domino ſempiternam. Nouericis, quid nos Anno Domini 1322. id. quinta prid. Non. Iunij audita, & intellecta quæſtione.* Reſponderunt concludendo non eſſe hęreticum, ſed ſanum, & catholicum, & fidele dicere, & aſſerere D. Ieſum Chriſtum, & Apoſtolos, &c. vt ſup. &c.

Statuitq; Generalis ipſe Miniſter, vt omni quo liceret modo ſententia hæc vbiq; defenderetur, atq; vt in Curia Pontificiã etiamq; coram reſponderet, & cauſas vrgeret, peculiarem dedit F. Bonagrati Bergomatię curã, vt totius Ordinis nomine procuratorio Auinione reſideret, & obiectis ſatisfaceret aduerſariorum, &c.

Egre tulit hoc Pontifex, & quod multi ex Fratribus publicè, & ex noſtris ſententiam ſuam nimis animoſe comendarent, & importunè inculcarent. Edidit propterea conſtitutionem, quæ incipit. *Ad conditorem Canonum, &c.* In magnum Religionis Franciſcanæ detrimentum. Bonagratia Procurator Ordinis appellat de Conſtit Pont. An. 1323. Moleſte fert Pont. impugnari ſuas conſtitutiones, quas altera confirmat prolixiori.

Anno 1325. celebrat Michael Cæſenas Lugduni Comitia generalia Gerardus Oddonis Pontificis familiaris volebat,

quod

quod abraderetur à Regula quam ceptum de non recipienda pecunia per ſe, vel per interpoſitam perſonam, ſed intactam, Cæſenas voluit normam viuendi à Serafico Inſtitutore præſcriptam.

Anno 1327. degebat Michael Cæſenas in Italia in partibus Romandiolæ Pontiſici delatum è eumdem quærulo ſub murmure, & aliquando apertius inuectũ contra decretalem: cum inter nonnullos, &c. & alias ab ipſo Pontifice editas, nec non Imperatorijs in odium Ioannis fauiſſe; ideo vocatur Auenionem per litteras, quæ incipiunt. *Michaeli Caſenati Miniſtro Generali Ord. Minor: Cum pro certis, &c.*

Epiſtola hæc tradita fuit Michaeli Tibure ex infirmitate decumbenti, recuperata valetudine kal. Decembris Auenionem peruenit. Pontificis oſculatus pedes, die ſequenti benignè, & curialiter exceptus eſt, ſed detinetur in Curia.

Interim Anno 1328. alterno ſcelere in Vrbe ſe inuicem coronant Ludouicus Bauarus, & Fr. Petrus de Corbario Minorita Antipapa. Hoc eodem Anno Sabbato in Albis die 10. Aprilis Ioann. Pontifex aſperè increpat Michaelem Generalem præſentibus Cardinalibus de Turre, & Raimundo de Ladas, Procuratore Ordinis, & alijs ipſumq; Capitoſum dixit, temerarium, inſanum, Ludouici Bauari, & hæreticorum fautorem, ſerpentem in ſinu Eccleſiæ nutritum, & adhuc pertinacem in condemnata ſententia de paupertate Chriſti, & iubet ne à Curia diſcedat ſub pœna priuationis officij, & excommunicationis, &c.

Michael inreuerenter reſpondet Pontifici deciſionem Peruſinam aſſerit per omnia catholicam. Pontifex magis cõmotus magna repulit indignatione, plura obijcentem, & ſingula audaciter refellentem, iubet examinari dicta, & facta Michaelis grauiori volens iudicio ipſum tamq; hęreticum puniri.

Temere ipſe Michael Cæſenas porecto libello, qui incipiebat. *Ego Fr. Michael attendens, quod Sacri Euangelij, &c.* appellauit à ſententia Pontificis. Grauius in ſe commouit Ponti-

tificem, vnde non permititur accedere ad Comitia generalia Bononiæ ſed detinetur in Curia, ſed Pontifex deputauit Cõmiſſarium Capituli Bertrandum Cardinalem Oſtienſem Legatũ Flaminiæ, qui Cardinalis in Comitijs viſus eſt voluiſſe ex Pontificis ſuggeſtione, vt Michaele e gradu depoſito alius Generalis eligeretur, ſed electores in officio confirmarunt Michaelem Cæſenatem in Generalem Miniſtrum die 22. Maij 1328. dicentes ſibi nullam ſubeſſe cauſam legitimam, vt ipſum à Præfectura deijcerent.

Mox conſcripſere Patres Capitulares eidẽ Michaeli Generali Miniſtro denuo electo; confirmationis, ſeu electionis decreta ſubmiſerunt, eiuſq; arbitrio commiſerunt diſignandum locum, in quo celebrarent Capitulum Generale proximum 1331.

Sed antequam literæ peruenirent, Michael Auinione receſſit die Iouis 25. Maij ſub veſpertinum cerpuſculum, fugitq; à facie Pontificis ſimul cum Gulielmo Ocham, & Bonagratia Bergomate. Reuocat Pontifex Michaelem, ſed fruſtra iam obcęcatus in ſua inobedientia ſoluit, & breui Piſas ad Imperatorem acceſſit. Paulo poſt fugam peruenerunt Fratres Auenionem, qui decreta reelectionis Michaelis factæ in Capitulo Bononien. portabant, quod vt Pontifex intellexit vehementer iraſcens decreta conſcidit, & Michaelem cenſuris inodatum 8. Idus Maij Generalatus dignitate priuare voluit, & Generalem Bertrandum de Turre Epiſcopum Cardinalem Minoritam adminiſtratorem Ordinis Idib. Iunij auctoritate Apoſtolica (priuato Michaele) inſtituit.

Audiens autem Cæſenas hæc Piſis die 18. Iulij appellauit ſolemniter à grauaminibus Ioannis ad Eccleſiam Catholicam & futurum Concilium.

Hęrebant Michaeli, & præſentes aſſiſtebant Ochamus, Bergomenſis, & alij Patres inſigniores Ordinis, & inter cæteros Magiſter Beringarius Bochuſis Piſanus, quem poſtea in gratiam Michaelis Pſeudo-Epiſcopum Iannuenſem creauit Corbarius Antipapa; ſequebatur etiam Michaelem Henricus de

Ha-

Halem Marſilius Patauinus, Franciſcus de Aſculo, & Ioannes Iandunus. Perſtitit Michael in ſua contumacia, & multa ſcripſit ad Fratres, ad Principes, & ad vniuerſos Fideles in ſuam defenſionem. Bis appellauit Auenione, ter Piſis, quater Monachi à Ioannis decretalibus, & grauaminibus.

Ioannes vero Pontifex 4. kal. Septembris 1329. Pontificatus 14. contra eum ſcripſit libellum incipientem. *Quia vir reprobus Michael de Caſena, &c.* Et Michael alium ſcripſit ad vniuerſos Fideles, cuius initium eſt. *Ad perpetuam rei memoriam innoteſcat, quid Ego Fr. Michael de Caſena, &c.* Ad ſingula Ioãnis obiecta reſpondens, & multa audet in Religione, ſtatuere, & Officiales publicos deputare. Confirmat hoc Anno 1329. in Vicarium Generalem Fratrem Azolinum Cæſenatem Magiſtrum in Theologiam ſuum ex Fratre Nepotem, quem antequam à præfectura Generalatus deponeretur Anno elapſo inſtituerat Vicarium Generalem in partibus Lombardiæ.

Mag. Azolinus, Mag. Amiſſinus Caſen. Min. de quib. Vuading. T. 3. Annal. ſub ãno 1329.

Huic Azolino adhæſerunt Magiſter Fr. Amiſſinus de Cæſena, & alij Fratres præcipue ex Prouintia Bononiæ: & Fratres eiuſdem Ordinis neſciebant cui potius obedire deberent, ân Bertrando Cardinali, an Michaeli Cæſenati.

Erat compaſſione dignũ videre homines tam doctos in haſce abijſſe miſerias. Non abierunt poſt ſuas concupiſcentias, nec mundi, aut carnis agitabantur illecebris, ſed nimio zelo ſui inſtituti, & inſipiente affectu paupertatis, quã profitebantur zelum Dei habebant, ſed non ſecundum ſcientiam. Suum iuditium prætulerunt interpretationi, & diffinitioni Pontificis ad quem, vti ſpectat Cannones condere, ita & interprætari.

Erat autem Michael Cæſenas propter eminentem doctrinam, & vitam exemplarem notus, & dilectus optimis quibuſcunq; & Regibus, vt enim audierunt ab officio Generalatus depoſitum, miſſis Nuncijs, & literis eius perſonam, Ordinẽq; vniuerſum commendarunt Pontifici. Philippus Rex, & Ioanna Regina Franciæ; Alphonſus Rex Aragonæ, Iacobus Rex Maioricæ, Rubertus, & Sancia Reges Siciliæ, Rex, &

Verbu Vuading ſub anno 1329. n. 11.

Re-

Regina Angliæ, & alijs plures ad quos data reſponſa leguntur in regiſtro Vaticano in Secret. Anni 11. & 12. fol. 201. 237 & ſeq.

Tandem Gerardo Ordinis electo in Generalem Miniſtrum Ordinis terminatur controuerſia de paupertate Chriſti, & fit in Ordine tranquillitas magna. Michaël tamen Cæſenas per Annos 27. continuos a die videlicet ſuæ electionis vſque ad mortem; nomen ſibi Miniſtri Generalis arrogauit, omnibus ſe oppoſuit, & Summo Pontifici ad mortem vſque reſtitit pertinaciter pro conſeruanda in Ordine paupertate, quam indignè putabat offendi, & dignitates omnes, quas ſperare poterat contempſit, & quæ poſſederat amiſit, vt Regulæ dignitatem tueretur, & vſque ad vltimum audet, & in Ordine varia ſtatuere. Tandem Monachij in Bauaria graui preſſus infirmitate explicatoq; ſub mortem dolore, quod Pontificis decretis reſtiterit, quod Clementi non ſe ſubmiſerit, quod Generalis Miniſtri nomen, & auctoritatē tanto tempore ſibi vſurpauerit, quantum vis fuerit legitimè ab officio depoſitus Anno 1329. plenis Comitijs precepit Magiſtro Gulielmo Ochamo, vt antiquum Ordinis Sigillum, quod penes ſe tanto tempore retinuerat, ad verum, & legitimum Generalem Miniſtrum remitteret: & ſic pœnitens ipſe Frater Michael Cæſenas poſt tot Annorum peruicatiam obijt in vigilia S. Andreæ Apoſtoli Anno Domini M. CCCXXXXIII. vt habetur in Cronica Saxon. citat. à VVading. Tom. 3. Annalium Minor. Filmiſi 512. ſub Anno M.CCCXLIII. numero tertio decimo ſub his verbis:

Obijt hoc Anno Monachij in vigilia Sancti Andreæ Apoſtoli Magiſter Michael de Cæſena poſt tot Annorum peruicatiam, tandem pænitens, & pertæſus, &c.

Et in margine notatur ſic.

Moritur Frater Michael Cæſenas pænitens.

Mortuo Michaele Cæſenate, vti diximus Anno 1343. explicatoq; ſub mortem dolore ad eius exemplum reſipuit Fr.

Franciſcus Aſculanus, cuius doctrina, & auctoritate fuerat ſeductus, venit Auinionem, & præmiſſa coram Clemente Sexto Pontifice retractatione benignè, & humaniter reſtitutus eſt in priſtinum gradum, & Pontifex exemplar miſit ad Generalē Miniſtrum, vt ſi qui alij Cæſenatis defuncti Sectatores ſupereſſent,& admitti vellent ad fidei profeſſionē coram ipſo,permitterentur,& abſoluti ad ſedem Apoſtolicam remitterentur. Hæc ex Lib. Sec. An. 3. Epiſt. 58.

b Ochamus Anno 1349. remiſit antiquum Ordinis Sigillum, quod penes Cæſenatem erat, ad Gulielmum Farinerium Generalem Miniſtrum,& ipſe ſui errati veniam petijt. Hæc ex Annalibus Lucæ VVading Tom. Annal. Minorum; conſcripta ſunt Anno 1639. per me.

Fr. Bernardinus Manzon. Inq. Piſ.

FINIS XV. LIBRI.

SCIPIONIS CLARAMONTII HISTORIARVM CÆSENÆ

LIBER XVI. & vlt.

CONTRACTIOR erit ſequentium narratio: forſan materies id poſcit: at certe eſt meis impedimentis condonandum. Compenſabitur mea breuitas ab vberiore ſtylo viri ingenio, & tempore præ mea longæuitate abundantis. Malateſta Cæſenæ Princeps Principatum cum vita ad Annum milleſimum quadringenteſimũſextum decimum perduxit. Inrerim hęc Domi, & foris geſſit. Domi quidem Plateæ maioris complanationẽ. Occaſio fuit ſecundum Matrimonium, quod cum Lucretia Ordelafa Cecchi Filia contraxit. Ad Nuptiarum celebritatem ſimulachrum belli, quod Tornæum vocant indixit, magnaq; pompa celebrauit; ob idq; tumulus plateæ complanatus, totaq; æquata. Eccleſia Maior D. Ioanni Babtiſtæ in Paræcia Crucis Marmoris dicata, fuit huius pœcunia ſub Gregorio Maleſardo Epiſcopo, qui Iacobo ſucceſſit Anno 1405. ad faſtigiũ

potius educta, quam vt nonnulli ſcribunt, inchoata; nam ſub Epiſcopo Iacobo exordium habuiſſe, vel etiam ante notauimus. Pons quoq; Sapis lapideus (erat antea ligneus) Malateſtæ iuſſu conſtrui cæpit; priorq; Pila facta ex aſſignata operi hęreditate Andreæ è Bagnara. Exornandam prętereà Ciuitatem curauit, ſed etiam excauatione Riuorum præſertim Circlę agrum fęcundiorem reddidit. Foris multa præclara pariter egit. Anno 1402. obijt Ioannes Galeatius Mediolani Dux, & magnam Italię partem imperio premens, cuius Ditio à multis impetita multorum bellorum materiam prębuit. Principes tamen multi magnificentiſſimum eius funus, alij præſentia, alij miſſis Oratoribus ornarunt. Malateſta Fredolum Fantinum Senatorem, ac Iuriſconſultum Cæſenatem Oratorem miſit. Pontifex mox Bonifatius ad ſuà recuperanda animatus Cardinalem Coſſam ad Bononiam, & partem Flaminiæ recipiendam Legatum miſit, cui cum copijs Malalateſta præſto fuit breuiq; Bononia, Foroliuium, & Fauentia recuperatæ, & huius Princeps palam ſecta ceruice Aſtorgius iuſſu Legati miſerãdũ ſubiectis olim ſuis præbuit ſpectaculũ. Poſt hæc cum Lucretia Ordelafa Vxor in primo puerperio interierit, aliquot poſt Annis Ladiſlai Regis Neapolitani Sororem Poliſenam duxit, ad quam deducendam Gregorium Maleſardum Epiſcopum iam dictum ſibi cariſſimum miſit. Ob Regiam eiuſmodi affinitatem Regi deinceps Ladiſlao arma iunxit, tum in occupanda Roma, tum aduerſus deinceps Bononiam, ſed in pęnam (arbitror) læſi aduerſus Summum Pontificem cuius erat beneficiarius, officij, infelicem aduerſus Bracchium Peruſinum inimicitiam geſſit. Hic enim Cæſenatem agrum fędè vaſtauit, & Cæſenaticum Portum cæpit, ac diripuit, cumq; Malateſta Cachexia laborans in hydropiſim tenderet, nec ideo potuerit ad Peruſiam liberandam euocatus illuc aduerſus Bracchium ire; Carolus Frater profectus fuit à Bracchio ſignis collatis magna clade victus, & captus; qui captiuitatis fraternę acerbus nuntius, cum ad Malateſtã morbo afflictum peruenit, victus is malis vita exceſſit Anno

1416.

1416. die vigeſima prima Septembris ætatis autē Anno quadrageſimo tertio: quodq; viri infortunium auxit Galeotus eius Filius biennio ante abſq; filijs perierat. Quattuor Filię ſuperſtiſtes Malateſtę fuere, quarum Pariſina Marchioni Eſtēſi nupta Vgoni priuigno commiſta turpi nota, & morte fuit e viuis iuſſu Mariti ſublata. Ditio itaq; Cęſenę, & reliquorū locorum ad duos Fratres Carolū, & Pandulſum recidit, cūq; Pandulſus in occupatis a ſe Ciuitatibus Bergomo, ac Brixia reſideret, Carolus ex captiuitate octoginta millibus aureis ſolutis reuerſus vniuerſam dominationem vſq; ad Pandulfi reditum adminiſtrauit. Redijt Pandulſus Anno 1321. quo à Carmignola Philippi Marię duce fuit ab vſurpatis Brixia, & Bergomo expulſus. Venit huc tribus Filijs auctus, Ruberto, Segimundo, ac Dominico illegitimis omnibus: horum Rubertus natus eſt Anno 1411. Segiſmundus 1417. Dominicus 1418. Occaſione quoq; eius reuerſionis Familię Brixię, & finitimis in Locis conſpicuæ huc Lares tranſtulerunt, Iſęi, Mori, & Lancettij; primi ad Olij Lacum nunc Iſęi Ditionibus potiti ſunt, vnde cognomentum Familia duxit; Mori Familia Brixię clara, & Lancettij in tractu ad Benacum antiqui, & conſpicui. Hi omnes inter patritias Familias Cęſenę cooptati ſubinde ſemper deſtinatum ſuę Familię inter Senatores locū retinuere, & retinent. Interim Gregorio Epiſcopo ſucceſſerat Victor Ariminenſis Ordinis S. Auguſtini. Hęc eſt nota ab erudito Naudeo miſſa. *Victor de Arimino Ordinis Eremitarum S. Auguſtini præficitur à Martino Quinto in Epiſcopum Cæſenatem per obitum Gregorij ſub Dat. Florentiæ 3. Non. Iulij Anno Secundo Martini Quinti. fol. 248.*

Epiſcopi Cæſenæ.

Gregorius vero inter cętera Moniales S. Pphilippi, aliter Dominę Cuſchę vocatas vniuerſas dimiſit, ad paternaſq; domos remiſit. Miſſio cauſaria fuit. Erat autem Eccleſia, & Monaſterium in Platea minore prope ſcilicet D. Auguſtinum, Eccleſia erat vbi nunc Officinę duę à duobus Fratribus Strinatijs honeſtis Ciuibus poſſeſſæ prope ędes Maſini ex Patritia Maſiniorum Familia, quę vna cum contigua Domo olim Mal-

Maltuſelliorum, nunc Chriſtophori Bulighini Monaſterium conſtituebant. Pontifex Alexander Quintus Anno 1411. Cęſena tranſit. Anno autem 1417. Pontifex erat Martinus Quintus Schiſmate abolito ideoq; ab vniuerſo Chriſtiano Orbe pro Pōtifice agnitus, & habitus pręter Paniſcolę Inſulam, an Scopulum? vbi pertinax Benedictus Pſeudopontifiex, cū duobus Cardinalibus execratis perſiſtebat, & perſtitit vſq; ad Annum, quo mortuus eſt milleſimum quadragenteſimum vigeſimum quartum. Huic Scimatici illi Cardinales ſuffecerunt Clementem Pſeudopontificem, qui Annos quattuor in Schiſmate perſeuerauit; at tandem meliore conſilio abrenunciato falſo titulo ſe Martino ſubiecit, tumq; demum Schiſma quinquageſimo fermè Anno antea ortum exoluit. Carolus, & Pandulfus fidelem operam Martino ſemper nauarunt, vnde meruit Carolus, vt Summus idem Pnntifex tres illegitimos Pandulfi Filios ad Ditionis ſucceſſionem ſanata natalium labe habiles redderet. Pandulfus enim etiam ſi poſt reditum duas ſubinde Vxores duxerit, ex neutra Filios ſuſcepit. Carolus pariter abſq; ſobole manſit, vnde omnis cura, & ſucceſſionis ſpes ad tres illos Pandulfi Filios verſa eſt. Pandulfus obijt Anno 1427. quo eodem Anno ipſe vltimam Vxorem duxerat Margaritam Annam Comitis Puppienſis Filiam. Mortuus autem eſt Fani, ibiq; ſplendide conditus. Scribunt Ariminenſes Hiſtorici funeri Viros Nobiles atratos centum Ariminenſes; centum quadraginta quinque Cæſenates interfuiſſe. Carolus biennio poſt Anno ſcilicet 1429. Longiani ex quartana febri obijt poſtquam Cæſenæ magnificentiſſimè exceperat Cardinalem Lucium e Comitibus Romanum, Legatum Bononiæ, atq; ad locum Caput Collium vocatum deduxerat. Tum enim Longianum reuerſus febri ſuapte natura non letiferę, at ſexagenarius ceſſit. Princeps fuit pacis, & belli artibus clarus, at in bello ſæpe infortunatus: multa nobiliſſima ædificia extruxit. In agro Cæſenate in loco potius ſyluoſo Caſtrum S. Georgij ad venatus ſolatium cōdidit. Ita Ariminenſes; licet Annales noſtri Malateſtæ Cæſenæ Prin-

Clemētinus in eius vita.

Principi principium ſaltem Anno 1402. tribuant, at cathenas ex Mediolani Portis in excurſione auulſas Pandulfus appendit; immo alij ſcribunt à Pandulfo poſt reditum in Flaminiā a fundamentis extructum. Anno autem 1426. Victori in Cęſenate ſede ſuffectus eſt Paulus Ferrantius Meldulenſis die 27. Februarij. Nota hæc ex libro obligat. Prælatorum ſub Martino Quinto fol. 525. *Paulus Epiſcopus Cæſenatenſis die 27. Menſis Februarij 1426. Anno nono Martini Quinti prouiſa Camera Apoſtolica prout.* Eodem Anno euerſum Lauzenæ Caſtrum Cæſenatis agri legimus, à quo vero, & quam ob rem non conſtat. Imperij adminiſtrationem Carolus Ruberto (qui aſſumpto aui nomine deinceps Galeotus Rubertus eſt dictus) reliquit; is enim Annum decimum octauum natus pupillarem ætatem, intra quam Fratres erant quadriennio exceſſerat. Fratribus tutores reliquit; Sigimundo, qui deinceps Sigimundus Pandulfus dictus eſt, Vgolinum, & Pandulfum Faneſtres, Dominico (qui Malateſtæ Nouelli priore reiecto nomen ſumpſit) Paulū Epiſcopū, & Franciſcū Abbatium, vel ex Abatibus, & Ioſephum Almericum Cæſenates ambos. Maxima inter fratres morum diſſimilitudo. Sanctus propemodum Rubertus: probus Malateſta: improbus Segimundus; ſed qui vitia multa, & magna quarundam virtutum repræſentatione minus perſpicacibus obtegebat: ferocia enim animi, & fuſa largitio, aſpectuſq; Principe dignus, & facundum eloquium Populari iudicio imponebant. Imperium, quod adoleſcentis regimine, & puerorum ſpe nitebatur in perturbationes ab initio incidit. Pontifex Martinus, vel immemor conceſſionis à ſe factæ, vel vt conditio ſub qua facta fuerat, impleretur, per Epiſcopum Ariminenſem, cui id præceperat, & nuntium (per quem mandauerat) denunciauit Ruberto, & Fratribus ipſos ab omni iure antiquę Malateſtiorū Ditionis, ob natalium, ſcilicet vitium decidiſſe; præſcripto viginti dierum tempore intra quod iura ſua: (ſi quæ haberēt) afferrent. Rubertus Princeps reuerēter reſpōdit iura ſua ītra aſſignatū tempus repræſentaturos; quod præſtitū eſt; & Ponti fex

Epiſcopus Cęſenæ.

Lauzenę euerſio.

fex vel quod recordatus ſit conceſſionis iam factæ, vel quod impleuerint Malateſtij conditionem Burgi S. Sepulchri cedẽdi, vt Carolus olim pepigerat, Pontifex totius ditionis beneficiarium ius confirmauit. Alia eorundem Principum perturbatio ex populorum ſeditione orta eſt; Arimini primum, deinde Cæſenæ quoq; & Fani. Ioannes Rhamberti Malateſtius Arimini ob multas clientelas, & propenſionem in ipſum Ariminenſis Populi erat ſuſpectę dominantibus potentię. Princeps tamen Galeotus Rubertus, qui Diuinis inhians humana deſpiciebat, ex ſe alios metiens conſpirationem, & fraudem in homine cognato non erat potis ſuſpicari; at Marchio Eſtenſis eius Socer, agnouit, regnandi ſcilicet conſultus, periculum genero imminere, à Ioanne, & conſultoribus, quos ſibi duodecim elegerat, & qui nomine Principis Diuinis non humanis vacantis, regebant, ac regnabant: præſertim verò Ioannes, qui cęterorum primus, & ductor erat. Monuit ergo Socer generum, vt Conſilium nouum eligeret ne ſibi continuatione Magiſtratus, cui tantũ deferebát ipſemet Prĩceps, nimium poteſtatis conciliaret, & forte Marchionis ſagacitati diſſimulata licet Ioannis ambitio ad imperium aſpirantis quoquo pacto ſublucebat. Paruit Socero Rubertus, cum præſertim Margherita Vxor a Patre monita, & Eliſabeta olim Caroli Vxor prudentiſima fæmina idem ſentirent. Excluſus Ioannes, & cum ipſo priores Conſiliarij, querelis Ciuitatem, & Populum impleuere; nec deſtitit Ioannes, qui iam tyrannidem ſpe præſumpſerat, vaframentis ſuis eo vſq; plebem impellere, vt armata in nouos Conſiliarios inſurgeret; in publica loca diſcurreret; diriperetq; quęcunq: ibi cuſtodiebãtur. Tum incitatum Populum alloquutus: vt ipſe Dominus compellaretur a nonnullis a parte ſcilicet corruptiore obtinuit. Tum inuaſit Ciuitatis Portarum claues, & Arcem ipſam occupauit; impoſitis cuſtodibus tum Galeoto Ruberto, tum Malateſtę Nouello Fratri, ac Mulieribus Principibus. Nam Segiſmundus in tumultus initio aufugerat mutatis veſtibus Cęſenam, grauiores tamen Arimini Ciues agnito infido Io-

an-

annis Rhamberti propoſitò aduerſus illum pro Principibus inſurrexere, tum Principes illis ſtipati per Vrbem excurrentes Populum vniuerſum in fide confirmarunt. Ioannes itaq; ad ſuas ditiones cum Satellitibus ſuis aufugit. Cæſenæ quoq; artibus eiuſdem Ioannis Rhamberti per clientes Plebs infima tumultum magnum excitauit, Iudæorum officinas diripuit libros Emphiteoticorum combuſſit, & tabulas Drudonis celebris tum Notarij vniuerſas. Interim ſuperuenit Segimundus eaq; fuit pueri, ſed Principis authoritas, vt omnem ſeditionē ſtatim compreſſerit, atq; auxiliares copias à libente Senatu, & Ciuitate impetrarit ad obſeſſos fratres liberandos. Ad quattuor millia peditum, & trecentos equites nomen dedere, cum quibus Segimundus nulla interpoſita mora Ariminum contendit; at intellexit antequam Ciuitatē ingrederetur Fratres ab obſidione liberatos, & Principatus potes, at Carolū Malateſtium Piſaurenſem, qui cum Ioanne Rhamberti conſpirauerat ad aliam Ciuitatis partem, cum Militibus eſſe. Per Pomerium ergo extra in Carolum pugnaturus cōtendit: at Carolus re intellecta præuenerat fuga Cæſenatis manus aduentum. Tumultum Cæſenatem aliter deſcribit Clementinus, dicit autem. *In detto giorno ſi ſoleuò il Popolo di Ceſena, e cacciò del gouerno d'eſſa Giouanni da Soliano de Malateſti ſotto preteſto di non voler ad'altri vbedire, che a Signori di Rimini.* Ac cum idem dicat artibus Ioannis Rhamberti, ſeditionem Cæſenæ excitatam; non erat pro eo ſenſus eiuſmodi Ciuitatis ſub imperio tantū trium Fratrum degere velle. Faneſtres etiam bis tumultuati ſunt; primum tumultum Malateſta Nouellus illuc a Fratre miſſus leniter compeſcuit. Secunda perturbatio maior, in qua Segimundus vulneratus fuit, & Arx in quam confugerat, obſeſſa; ſed ab exercitu, quem ſtatim Galeotus Rubertus, & Carolus Piſauri Princeps, tum amicus miſere, & ſoluta obſidio, & Rebelles capti & pacata Ciuitas. Tumultuante Fano, Cæſenæ etiam turbæ præter enarratas fuerunt, quas Clementinus his verbis deſcribit. *Nel tempo appunto, che reſtò ferito, e prigione nella ſudetta Città di Fano tumul-*

Fant.ig. ſedi.tio Cęſenę

In vita Ruberti Galeoti.

ſedi. Fani.

ſedit. Cæſenę in vita Malateſtæ Nouelli.

muliuando Ceſena per la prigionia di Marco, e di Gio. Franceſco Agoſelli leuato a forza di Rocca da Marco de Lapi, e da altri Cittadini egli transferitouiſi non oſtante, che foſſe d'Anni tredici, meſi trè, giorni veni otto acquetò il tutto parte col caſtigo, parte con la clemēza. At in Annalibus nonnullis noſtris idem factum aliquā cum differentia exponitur. verba ſunt ſecundum rudem illam antiquitatem. *Nel ditto Anno il dì di S. Antonio da Padoua a di 13. Giugno Meſſer Marco degli Agoſelli, & Ioan Frāceſco ſuo Nipote in Ceſena furono preſi, e cazzati in Rocca di Ceſena, & in quel lo dì a bon' hora molti contadini introrno nella Città di Cæſena per le foſſe, e le pallate (che li ſopradetti Signori Malateſti non volſero s'apriſſero le Porte, che non ſi faceſſe ſcandalo). armati con molte Manare erano, & andorono alla Caſa de Meſſer Carlo de Lapi il quale, con ditti Contadini, e Cittadini andorno in Piazza gridādo viua li Malateſti, e morano li proditori, e traditori, e tornando à caſa meſſono a ſaccho l'armaria di Maſtro Andrea dall'arme, e poi fo relaſſato ditto Meſſer Marco.* Iuxta hanc narrationem erat Cæſenæ Malateſta, cum coniecti fuere in vincula Auguſellij non ſuperuenit, vt narratio importat Clementini. Inter has turbas florebat Cæſenæ ortus, Patriæ eiuſdem ſuæ ornamentum B. Bartholomæus Ordinis Eremitarum S. Honofrij dictorum, cuius inſtitutor fuit B. Petrus Gambacurta Piſanus. Huic in Præfectura eiuſdem Ordinis ſucceſſit B. Bartholomæus Cæſenas. Vir hic Sanctitate, & Doctrina conſpicuus obtinuit a Galeoto Ruberto Anno 1432. Eccleſiam, ac Locum D. Hieronymi Scolchæ in Ariminenſi Agro, vt refert Clementinus in eiuſdem Galeoti Ruberti vita. *E perche* (inquit) *nel Meſe di Luglio l'Anno 1432. fù inſtantemente da F. Bartolomeo da Ceſena hora connumerato trà Beati della ſua Religione, e da Frate Gregorio di Giouanni da Patraſſo Romiti, e compagni del B. Fra Pietro Gambacorta da Piſa Autore della Congregatione de Romiti Gieroſolimitani ricercato dell'Oratorio, Chieſa, e luogo di S. Girolamo di Scolca.* Idē B. Bartholomęus à Sacro fōte ſuſtulit duos Segimūdi Filios, Rubertū Nouellū ex Genera Eſtēſi, & Galeotū Nouellū ex Poliſena Sfortia diuerſo tēpo-

penes Iulianum Fātagutium.

B. Bartholomæus Cæſenas Ordinis Eremitarū.

pore Vxoribus, Clementinus refert in Segemundi vita. Extat de hoc Beato Viro inter memorias Religionis hoc monimentum. *Beatum Bartolomæũ à Caſena nunc fuiſſe inter Beatos adſcriptum habemus ex præteritorum teſtimonio, ac ex eius antiquis imaginibus multis in locis depictis, & præcipuè Romæ, Venetijs, & Ferrariæ; floruit tempore Eugenij Quarti, ac poſt Beatum Petrũ Gambacurtam à Piſis Fundatorem extitit primus Generalis*. At Galeotus Rubertus, vt ad Cæleſtia perpetuò aſpirabat, meruit etiam Cæleſtis Coronam Beatitudinis celeriter conſequi; Anno enim ætatis ſuæ vigeſimo primo menſe octauo exactis, & diebus inſuper ſeptem, qui fuit ab ortu Chriſti milleſimus quadringenteſimus trigeſimus ſecundus, die decima Octobris in ipſo Solis exortu ad Solem iuſtitiæ Chriſtum euolauit. Ita paſſim creditur, ipſeq; inter Beatos numeratur, dicitur etiam eius Sanctitas miraculorum ſignis confirmata. Sunt, qui pientiſſimi viri morti impium Fratris Segimundi factum immiſceant, venenum ſcilicet ab auido regnandi, ac latius regnandi exhibitum. Hæc ſuſpicio facile adduxit Curatores duorum reliquorum Principum ad promouendam vniuerſę iuriſdictionis partitionem. Ariminum autem cum locis vltra Ariminum Fluuium ad ortum omnibus Sigimundo aſſignata fuere; quæ cis idem Flumen ea omnia Malateſtæ, qui deinde Cæſenæ reſedit, Princeps literis ornatus, beneficus, pius, nec ſine militaris virtutis laudibus, quibus præclaris qualitatibus Cæſenates ſibi obſequentes reddidit, & deuictos. Status vero Ciuitatis hic erat. Iam multum antiqui decoris poſt Britonum excidium ex lungo temporis interiecti interuallo recuperauerat. Ciues non ſine diuiſione partium viuebãt minus tamen illæ erumpebant, licet Anno ſecundo huius decimi quinti ſeculi ad ſanguinem, & cædes procurriſſe legamus, Tibertorumq; Partem ſuperiorem fuiſſe. Anno rurſus 1431. cum inter Petrum Ioannem Tibertum, & ſequaces, ac Marcum Auguſellium, & ſequaces ſimultas, & odium intercederent. Pax tamen ſtudio, & ſuaſione Fratris Ioannis Picentis in foro ipſo, aſtante Populo confecta fuit,

Cæſenatia monumẽta.

vt conſtet Factionum ſemina etiam ſub Malateſtijs reſediſſe, licet minus in pugnas ſe effuderint. Duo hi Principes Fratres Sigimundus, & Malateſta, vt moribus ſemper diſſimiles, ita Factionibus in Italicis bellis frequenter diſcrepuere. Succeſſerat Martino Quinto Pontifici, Eugenius Quartus Venetus ex condulmeriorum Populari tum non Patritio genere. Mira huius Pontificis, ac Pontificiæ ſub eo Ditionis perturbatio. Indicta erat Martini iuſſu Baſileæ Synodus generalis. Hanc cum prius ſed ægrę confirmarit Eugenius, poſtea tamen Ferrarienſem, indeq; ob peſtem, Florentinam ad vniendas Latinam, & Grecam Eccleſias indixit, ac coegit, vt illa euoleſceret, at multa interceſſit contentio. Ditio vero Eccleſiaſtica vbiq; vſurpata. Romani vſque aduerſus Pontificem inſurrexere, vt is ementito veſtitu inſtar Monaci amictus aufugerit, Florentiam profectus. Nicolaus Fortebracchius, & Nicolaus Picininus Philippi Marij Mediolani Principis Ductores, hic Flaminiæ partem occupauit, ille Forum Caſſij cæpit, & Romæ agrum vexauit, atque Romam ipſam in periculum adduxit. In Flaminiæ perturbatione Malateſtij Fratres Ceruiam olim ſuam recuperauere, eaq; in ditionem Malateſtæ Nouelli ceſſit. At cum Franciſcus Sfortia pro Pontifice ad recuperandam Flaminiam, ac Bononiam militauit, arma, & ipſi iunxerunt, adeo vt in cuſtodia Bononiæ recuperatæ copiæ Malateſtæ pars præſidij fuerint, quæ quoq; in proxime ſequuta Bononiæ defectione opera Canetulorum direptæ, ac ſpoliatæ fuerunt. Franciſcus deinde Sfortia mutato conſilio aduerſus Pontificem illatis armis vniuerſum ſibi Picenum vindicauit. Huic Philippus Maria in vxorem Blancam Filiam, ſed illegitimam collocauerat: attamen deinde iratus mandauit Nicolao Piccinino, vt Piceno illum exueret. Tum Malateſtij Fratres diuiſi, cum Sfortia fuit Sigimundus, cum Piccinino pro Pontifice Malateſta. Obfirmato adeo animo, vt cum Piccinino, & Sfortiam, & Fratrem Segimundum Fani incluſos obſederit. Sed hoc modo expeditius facta Malateſtæ Nouelli expedientur. Anno 1435. Franciſcus Sfortia ex

Pi-

Piceno Cæſenam venit contra Nicolaum Picininum, quem prohibuit ne Sapim tranſiret. Cum Sfortia tum Malateſtij erant. Sfortia deinde Foroliuium expulſo Antonio Ordelaſo Eccleſiæ reſtituit, tum quoq; Malateſtij ſuppetias Sfortiæ tulerunt. Bononia quoq; recuperata fuit, & præſidio pro Eccleſia firmata At à Canetulis occupata Ciuitas, & præſidium Anno 1438. vt proximè dixi eiectum. Perſeuerabat Malateſta Fæderatis adeoq; Pontifici aduerſus Mediolani Ducem arma iungere. Erant Fæderati Pontifex, Veneti, & Florentini: horum Exercituum Ductor erat Franciſcus Sfortia. Ducis vero Mediolanenſis Nicolaus Picininus, tum in Lombardia ad opem ferendam obſeſſæ Brixiæ pugnabatur à Sfortia; at ad obſidionem obfirmandam, & fame macerandos obſeſſos à Picinino. Ibi inter velitationes Malateſta Nouellus fortiſſimè pugnans victus, & captus fuit. Permutatione tamen deinde eius cum Carolo Gonſaghio Venetorum captiuo facta libertate potitus eſt. Tres fermè Menſes in hoſtium cuſtodia manſit: at ea videtur fuiſſe Nicolai Picinini cum capto Principe humanitatis, & virtutis repræſentatio, vt exinde in eius partium ſtudio Malateſta fermè ſemper permanſerit. Reuerſus is eſt Anno 1440. die 17. Martij Cæſenam, vnde tandem Vrbinum ſe contulit ad nuptias celebrandas, cum Violante Comitis Guidonis Monteſeltrij Filia, cū qua iamdiu matrimonium, vel fortè ſponſalia potius contracta fuerant ab Anno vſque 1434. nō tamen opera Gregorij Maleſardi Epiſcopi, vt Clementinus dicit, cum is Anno 1419. mortuus iam eſſet. Sunt qui ſcribant Sponſorum vnionem à propoſito, & forte voto perpetui celibatus anticipatum. Nulli Filij prognati, & mores, Violantis præſertim Angelici, id facile ſuadēt: quæ mortuo Marito in arcto Monaſterio Sanctarum Virginū ad perpetuam de hinc pudicitiam ſeruandam ſe incluſit. Iam Cæſena tranſierat Nicolaus Picininus ad recuperandum pro S. Sede è Franciſci Sfortiæ manibus Picenum; ibat à Mediolanenſi Duce miſſus, & a Pontifice Imperator ſuarum copiarum declaratus. Cæſenæ fuit a Malateſta opi parenedum,

ſed

ſed magnificentiſſimè exceptus. Coniunxit ſuas poſtea Copias, cum Nicolao Piccinino aduerſus Sfortiam, & aduerſus Segimundum Fratrem, quos Fani, vt prius dixi, obſedere. Miſſa deinceps obſidione Meletum poſt aliquantam oppugnationem expugnauere. Cura vero, & authoritas Malateſtæ pudicitiam mulierum inuiolatam ſeruauit. Bellum eiuſmodi varium fuit: Nicolaus enim Piccininus Menſe Nouembri victus; at vir aduerſus fortunæ iniurias conſtans reſumptis viribus ad extremum prope in Piceno ditionẽ adduxerat Sfortiæ, cum Philippus Maria, qui non ſuſtinuit Generum ſuum prorſus perditum iri, Nicolaum reuocauit. A Sfortia Segimundus Malateſta alienatus ſe poſtremo cum Piccinino, & Malateſta Fratre coniunxerat, vnde vires Sfortiæ diminutæ, & ſpes prope ni Nicolaus receſſiſſet, deplorata. Reliquit is ſane Franciſcum Filium cum non ſpernenda Militum manu. At breui is à Franciſco Sfortia victus, cum omnibus copijs fuit, & vix Malateſta, ac Legatus Pontificius euaſere. Segimundus factus Sfortiæ inimicus fuit ab Eugenio Pontifice Imperator ſuarum aduerſus Sfortiam Copiarum declaratus; tum vniti animis, & armis Fratres Malateſtij, & oppugnauere Sfortiam, & eius inſultibus reſtitere; nam is Caſtra nonnulla Malateſtæ Nouelli inuaſit Montironem, & Sanx. ex Brolio ad quorum tamen defenſionem hic ſe accinxit. In occupatione Rocchæ Contrariæ, in recuperatione demum vniuerſi Piceni Malateſtæ virtus eminuit, ſicut in expugnatione Ripaltę. Vnitus deinde Segimundo recepit intercepta a Feretranis Caſtra Soliani, & Monticelli, quæ ſe Violanti Malateſtæ Vxori, ſeu Malateſtæ ipſi nomine vxoris dedere. Recruduere paulo poſt inter Segimundum, & Malateſtam diſcordiæ, & odia. Occaſio patens hæc fuit. Malateſta Britonorium ſeceſſerat, interim Cæſenæ Ioannem Laudenſem, qui vices gereret, reliquerat. Erat hic Segimundo valde ſuſpectus, & inuiſus. Captata itaq; abſentiæ Fratris occaſione improuiſus Cæſenam aduenit, ibiq; Laudenſem ſub porticu Mainardorũ repertum a ſuis capi, & inuoluto capite Ariminum duci ſecum iuſſit.

Clemẽtinus in vita ſub anno 1445. & 1446.

iuſſit: vbi miſera morte perijt. Ad eiuſmodi contemptum exarſit Malateſta, ſed penitior adhuc diſſidij, & odij cauſa fuere inſidiæ detectæ (ſi Æneæ Syluio credamus) impij Fratris, qui dominij auidus portioni Malateſtæ inhiabat, qui cum Filijs careret morte ſua aditum liberum Segimundi votis aperiebat. eam ergo tectis modis procurabat Segimundus, nec minore diligentia ſibi cauebat Malateſta. Erant hęc odia quæ inter eos ſęuire affirmat Brolius in Chronicis ſuis, & ob quę, vt idem aſſerit, Comes Iacobus Piccininus deſtinauerat ditionem Segimundi occupare iunctis Malateſtæ Copijs id ipſum permittentis, & ob amorem quo Iacobum proſequebatur, & odium quo Fratrem, inſtigantis. Verum ob Procerum Regni Neapolitani, ac Regulorum aduerſus Regem Ferrandum pro Ioanne Filio Regis Rainerij conſpirationem, cuius pars Iacobus fuit, & cui ambo Fratres Malateſtij ſuffragati ſunt; deliberatio euanuit, & perturbatio omnis ditionis Segimundi à Piccinino, & à Malateſta ceſſauit: immo capitula conſpirationis aduerſus Regem Cæſenæ à Gaſpare e Rone à ſecretis Tarentini Principis digeſta fuere. At ad Cęſenę Epiſcopos redeundo Anno, vt diximus 1426. Epiſcopus factus eſt Paulus Ferrantius Meldulenſis (aliqui a Caminate vocant) ſucceſſerat is Victori. At quis ei ſucceſſerit non vacat dubio. Vtrũ ſcilicet Auguſtinus Romanus, an Petrus Vallius, an Antonius Foroſempronienſis e Malateſtijs. Antonium fuiſſe Epiſcopum Anno ſaltem 1436. conſtat ex his, quæ idem Naudęus tranſmiſit, verbis ex Lib. obligationum Prælatorum. *Antonius electus Cæſenatenſis die 6. Februarij 1436. Anno quinto Eugenij Quarti obtulit Cameræ lib. 5. prout in Libris obligationum Prælatorum ſub Martino Quinto, & Eugenio Quarto fol. 212.* Antonius vero nedum ſuperauit vita Annum 1452. quo mortuum ipſum Clementinus facit, ſed ad Annum 1475. circiter peruenit: exceſſiſſe autem Annum 1452. verſus oſtendũt in Epiſcopij muro deſcripti indicantes tempus, quo fuerit ab eodem Antonio conſtructus (ipſe enim conſtruxit) hic eſt inter cæteros verſus.

lib. x. com. Clement. in Malateſti vita ſub anno 1450.

Epiſcopi Cæſenæ.

Se-

Septra nouellus habet, Terno reſidente Caliſto.
Caliſtus vero Anno 1455. aſſumptus eſt; ſed ad Annũ 1475. perueniſſe Chronologia Iuliani Fantagutij eo tempore viuentis indicat, qui Ioannem Venturellium Epiſcopum (hic anno 1475. creatus fuit) ſuceeſſorem Antonij fuiſſe aſſerit. *Meſſer Giouani Venturelli di Amelia Veſcouo di Ceſena doppo la morte di Meſſer Antonio da Foſſombruno Cieco.* Ioanni autem ſtatim ſubijcit Petrum Vicentinum in Epiſcopatu. Cum ergo Auguſtinum Romanum fuiſſe Epiſcopum noſtrum Pamphilus dicat in Annoq; 1431. reponat, & Petrum Vallium noſtra monimenta paſſim inter Epiſcopos noſtros numerent ſeculi huius decimi quinti, neceſſe eſt eos inter Paulum Ferrantium, & Antonium Foroſempronienſem collocare. Vt Auguſtinus Anno 1431. fuerit, ſed ei adhuc viuenti ſuffectus fuerit ante Antonium Petrus Vallius, ſeu a Valle, ſeu Valla vt ſe Laurentius Valla inſcribit. Inſero hic Epiſcopum non Cæſenæ, ſed Cæſenatem Britonorij autem, Venturam Abbatium, vel de Abbatibus, ſiue Abbate, vt vulgo dicimus. Hunc prius Canonicum Cæſenatem ad Epiſcopatum Britonorienſem prouexit Martinus Quintus Anno 1428. Bulla, vt vocant de hoc ad Clerũ Britonorienſem confecta fuit Anno eod. Id. Aprilis, vbi teſtimonia atteſtatur fide digna. *De viri ſcientia literarum, munditia vitæ, honeſtate morum, ſpiritualium prouidentia, & temporalium circumſpectione, & alijs multiplicium virtutum donis.* At ad Principem redeo. Malateſta ab Anno 1448. cruris varice laborare cæpit, quam male curando Medicus quidam Græcus, qui ſe curaturum ſpoponderat impeditum deinceps eo crure, & claudicantem reddidit, in poſterum itaq; Domi reſidens ornandæ Ciuitati incubuit. Bibliotecam inſignem in D. Franciſci extruxit Baſilicæ inſtar duplici columnarum chorinthiarũ ordine interſeptam, quam probatiſſimorum Authorum libris manuſcriptis, ijſq; prorſus fidis referſit. Noſocomium, ſiue Hoſpitale Infirmorũ, quod Sanctiſsimi Crucifixi vulgo dicimus, vel Hoſpitale Magnum a fundamentis extruxit, magnificoq; Porticu ex columnis mar-

marmoreis,& ipsũ exornauit, in quod Hoſpitale extra Ceruię ſem Portam Gandulfini olim dictum tranſtulit. Pontem Sapis totum ex ligneo lapideum, lateritiumue ſicut olim inchoa uerat Malateſta Patruus reddidit. Cœnobium S. Franciſci Fratribus, quos obſeruantes, vel ex ſoccis nominamus extra Portam S.Mariæ dictam exedificauit. Violanthis Vxoris erant ibi horti, & delitiæ; at potior fuit in Sancta Muliere pietas. Hæc omnia per Antianos efficiebat Princeps. Legimus in congregatione eiuſmodi Magiſtratus paruo temporis interuallo mortem eius antecedente relationem duarum arcarum prætioſis libris refertarum ex Conſtantinopolitana Vrbe in Italiam aduectarum, quæ prope diem expectarentur; at neque aduenere, neque in actis eiuſmodi quicq; aliud amplius legimus. Clementinus dicit naufragio perijſſe. In Eccleſia etiam D. Catharinæ Statuę, & ſculpturę, quas videmus tum iuſſu Principis per Antianos confectę fuerunt. Immo Iulianus Fantagutius in Chronologia vniuerſam eam Eccleſiam à Malateſta ædificatam ſcribit. Idem Princeps perforato Mõte incilia pro molis frumentarijs excauãda curauit, magno Ciuitatis beneficio. Huius Principis etiam tempore Anno 1462. examina auri, vncia, & eius partes, quę nunc in vſu Cæſenæ ſunt, à Luca petita. Miſit autem Ioannes Ludouicus Dandinus Cæſenæ Ciuis, qui in ea Ciuitate Auditor Rotę, tumq; vt vocant Poteſtas erat. Familia hæc paulo prius ex Opido S. Archangeli, quo ex Sena Etruriæ, vt eius monimenta gentilitia produnt, ſe receperat, venit. Poſteri multi dignitatibus clari, & pręſertim Cardinalis Hieronymus Dandinus magno fuere Patrię huic ornamento. Tam bonus Princeps, tamen permittente ad maiorem coronam Deo fuit multis vexationibus exercitus, nam pręter ægritudinem diutinam facta improbi Fratris aduerſus Pontificem Pium Secundum, ipſum quoq; Pontificijs armis, ac odio inuoluerunt. Multa Caſtra adempta, Ager Cæſenas vaſtatus, & ex vaſtitate lues ingens ſequuta, ipſeq; coactus tolerare ſe viuente iurare Ciues poſt eius mortem Eccleſiæ ſe ſe dedituros. Mortuus eſt abſq; Filijs

Anno 1465. die vigeſima Nouembris, alij falſo vigeſima tertia dicunt. Galeotus Auus Cæſenam poſſidere incæpit, Nepos finiuit. Robertus tamen ex Fratre Nepos, qui tempore mortis Patrui ſe in Arcẽ inſinuauerat, cum tectis Officijs ſibi aſſeclas comparaſſet, præſertim vero Ruſticos multos Ciuitatem occupauit. Verum accedens ſtatim Antiochenus Patriarcha, cum Exercitu, vnaq; cum Duce Vrbinate Ciuitatẽ pro Eccleſia die nona Decembris recepit: reddidit vero Robertus, cui Meldulam, Collianellum, & Polentam conceſſere. Tum Robertus Arcem Patriarchæ aſſignauit, & claues Portarum tradidit, qui Patriarcha eadem die nona Nouembris ſolemni ingreſſu, ac fauſto omnium occurſu pro S. Sede Ciuitatis poſſeſſionem iniuit. Multa quidem Plebis pars, cum Ruſticis Roberto fauerat, at Nobilitas, & Senatus pro Eccleſia ſteterant. Plebs tamen pro mobilitate ſua mutata ſummo ſtudio Patriarcham nouum, ac primum pro Eccleſia Rectorem ſuſcepit. Scribunt tamen nonnulli aliquos Roberti fautores Ruſticos, & Plebeios ſuſpendio necatos; alios in exilium pulſos. Cum Rubertus Cæſenæ Dominium tentauit, tum Segimundus aberat in Poloponeſo pro Venetis aduerſus Turcas pugnans. Reuerſus deinceps in Italiam Anno 1468. obijt. Poſt eius mortem rurſus Anno 1469. in fauorem Ruberti fuerunt, qui rebellionem Cæſenæ molirentur. Ruſtici præſertim multi ſeducti, at detecta conſpiratione, multi Ruſtici capti, & laqueo palam extincti. Hoc monimentum habemus in manuſcripto Andreæ Allegrij Iuriſconſulti Ariminenſis, at qui Cæſenam lares tranſtulerat. Placet verba exſcribere. *MCCCCLX. 19. die Martis de nocte veniente die Mercurij XXII. Martij detecta fuit Rebellio, vt aſſerebatur in Ciuitate Cæſenæ, cum einſdem Ruſtici eam tradere quærerent Magnifico Ruberto filio quondam Domini Sigiſmundi, quare multi dictorum Ruſticorum extra Cæſenam, & in Ciuitate aliqui Ciues capti fuere, forte prudentia Reuerendisſimi Domini L. Archiepiſcopi Spalat. ſupranominati, quorum omnium nocte ſequenti ad propugnacula, ſiue merlos Turris nouæ ſuper Platea Cæſenæ fuerunt*

Roberti inſultus.

Fãtagutius Chronlo.

runt ſuſpenſi laqueo.

Mazzolus de Sanctò Andrea.
Bartolus Zangarus de Marturano.
Rubeus de Ficho. — *Comitatus Cæſenæ.*
Victor de Vinti.
Cola de Taipano.

Dicto Milleſimo die Iouis XXIII. dicti Menſis die Veneris dicto loco, & prædicta cauſa Marcus Zangarus Frater dicti Bartoli, & Marinus Aromatarius Cæſenæ habitator laqueo ſuſpēſi fuere.

Inter has turbas Violanthes Princeps Cæſenæ antea, tum legibus connubialibus ſoluta totam Chriſto, cuius nuptijs iandiu aſpirabat ſe dicauit. Ferrariam inter Moniales Corporis Chriſti ſeſe incluſit, ibiq; ſanctè viuens Anno 1493. obijt, an ad æternitatem reuixit? At ad Ciuitatem redeundo fida ſemper Sāctæ Sedi, multiſq; ab ea aucta priuilegijs fuit. Magiſtratus præterea Conſeruatorum inſtitutus, ſupremus nempe ciuilium, cui tantum permiſit Summus Pontifex, auctoritatis vt Gubernator Ciuitatis Sixti Quarti viuentis Nepos interdum dixerit plus à Pontifice Conſeruatoribus, quam ſibi in Ciuitatem tributum. Parebat autem Cæſenati Gubernatori quicquid antea Malateſtæ Nouello ſubijcebatur Britonorium, Meldula, Polenta, Sauinianum, S. Archangelum, Seſtinum, eiuſq; ditio, & cum Cæſena cætera omnia annexa. Ceruia ſola ſub Venetis permanſit, quibus eam Malateſta Anno 1460. vendiderat, ſed frēdente Pontifice. vrſerunt venditionem Veneti, vt eam cum Rauenna coniungerent, veluti tempore Polentanorum coniungebantur, quibus expulſis ipſi Rauennam ex Ciuium deditione Anno 1441. receperant. Conſueuere etiam Pontifices poſterioribus Annis Comitis Flaminiæ titulum Malateſtijs Galeoto, deindeq; duobus Malateſtijs Filio, & Nepoti tribuere; nudo ſcilicet ferme nomine: cum tota Prouincia Vicarijs, pareret. Pariter ergo Gubernatori Cæſenæ eandem iuriſdictionem applicauere, nam Ioãni Venturellio Epiſcopo Cæſenæ, & Gubernatori diplomate Sixtus Pontifex ſuo regimen vſq; ad Iſaurum concedit. Quæ-

ſtor etiam Pontificius, vel vt vulgo dicitur Theſaurerius Cæſenæ reſidebat. Sixto Quarto imperante fuit Franciſcus Albitius, ſiue ex Albicis ex Rainaldi Albitij olim Coſmi Magni Medicei, de Florẽtia primatu cõpetitoris propagine. Hic Põtificius Quæſtor, qua occaſione hic ſedẽ fixit, & Familiã Senatoriã & clarã proſeminauit, ex qua nunc Frãciſcus S. Officij Aſſeſſor, & vtriuq; ſignaturæ Referendarius Romæ floret magno cũ Familiæ, & Patriæ gloriæ incremẽto. Quoniã nunc de Ceruia diximus ex ſupplici libello Malateſtę Nouelli Nicolao Quinto Põtifici Maximo porrecto in magnã calamitatẽ, & Ciuitas, & Territoriũ inciderat, & habitatores ad tenuẽ prorſus numerum redacti erant, vtq; ei Ciuitati conſuleretur proponebat vtile omninò futurum ſi cum Territorio Ciuitas Cæſenæ aggregarentur, vnirenturq; annuit, atq; iuſſit Pontifex. Eſt Bulla ſub Anno 1451. die prima Martij, eius conceſſionis, & vnionis inter publicas ſcripturas in Regularia à nobis dicta, ac tranſumptum omni ſolemnitate firmatum ſubſcriptione intercedente quinque Notariorum, ſcilicet Sr. Mathei Ioannis de Talamello, Sr. Stephani, Sr. Maſij, Sr. Antonij, Sr. Frãciſci de Zanolinis, Sr. Blaſij quãdam Iacobi Manganelli, Sr. Baldaſſaris Vgonis, qui omnes erant publici Notarij Cæſenates. Summa conceſſionis, & conſtitutionis Pontificiæ (vt ex Bulla ad calcem libri appoſita patebit) his verbis continetur. *Nos igitur, qui Fidelium omnium ſalutem, & commoda procuramus, ac ſcandalis quantum cum Deo poſſumus obuiamus, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, Ciuitatem, & Territorium Ceruienſe, cum omnibus iuribus, iuriſdictionibus, & pertinentijs ſuis præfatis Ciuitati, & Territorio Cæſenati auctoritate Apoſtotica tenore præſentium ex certa ſcientia perpetuo applicamus, vnimus, ac incorporamus, ac volumus, ſtatuimus, & ordinamus, quod ex nunc in antea dicta Ciuitas, & Territorium Ceruien. ſit de Territotio, & Comitatu Cæſenati, &c.* Vſque ad Annum 1464. vnio perſeuerauit, quo Anno Malateſta Ceruiam Reipublicæ Venetæ vendidit, ex quo tempore grauis accola fuit Ciuitas: nam exules Cæſenates ad Cannutium Agri Ceruien-

uienſis partem præſertim confugiebant, ibiq; vniti excurrebant inde in Agrum noſtrum; vt neceſſario in vigilia quadam militari Ciuitatem, ſaltem proſcriptorum inimicicam Factionem manere oporteret. At ad indulta Pontificia redeamus. Inter cætera autem Ciuitati attributa ornamenta fuit Haſtiludium Cataphractarum ſcilicet Equitum craſſis admodum haſtis ſe impetentium concurſus; Brauij prætium ex Pontificis ærario ſumitur. Anno autem 1469. inſtitutum, ac primo exercitum certamen fuit, Brauiumq; obtinuit Carolus Ingratus Bononienſis Pini Ordelafi Acierum Structor. Tanti tum Pontifices faciebant Ciuitatem, vt de aſſumptione ſua certiorem ipſam facerent. Sunt Literæ plurium Summorum Pontificum, Sixti, Innocentij, Alexandri Sexti, &c. at ſatis ſit Sixti Literas ad calcem referre. Hoc honore nunc nec Prouinciæ, nec Prouinciarum Præſides dignantur, at quod maius eſt tolerabant Pontifices à Senatu Ciues, qui in Ciuitatem peccarent perduellionis damnari, vt de Montis Glutonis occupatoribus contigit. Attamen abuti cæperunt libertate Ciues: cum ſoluti debito timore in ſe ipſos Factionum ſtudio rurſus ſæuire, ac tumultuare cæperunt. Interpono tamen aduentũ Friderici Tertij Imperatoris, qui Anno 1468. Cæſena tranſijt Romam ad Auguſtalem Coronam ſuſcipiendam proficiſcens; petiuit Cęſenã die decima quinta Decembris ningente Cælo: obtulere Conſeruatores publico nomine munus. Fuit autem candidiſſimi Damaſceni vlnę plurimæ. Ferrariæ Marchionem Eſtenſem titulo Ducis decorauit, cui Principi in Prætura Ferrarienſi Ioannes Buccius Cæſenas Iuriſconſultus deſeruiebat. Prima ſeditio inter Tibertos, & Martinellios. Hi ex Foro Sempronio aduenerant occaſione Guidonis Martinellij, qui à Galeoto iam Cęſenæ Principe pro Vicario ductus fuit. Breui eius propago patritia facta, diuitijs etiam aucta valde creuit, Bonifatius ex eo genere Malateſtæ Nouelli gratia, cum cæteris, & præſertim Agamenoni Tiberto plurimum antiſtaret, hic diſparitatis intolerans voluntario exilio inter Turcas abijſſe dicitur: hæc prima origo ſimultatis.

Alia

Alia poſtea ſucceſſere, quæ eiuſmodi odiorum incendio pabulum præbuere. In mutuas ergo iniurias ventum at præualuere Tiberti quibus acceſſerat Guidoguerra, e Comitibus Guidijs e Balneo Ioannis Franciſci Filius, qui prius ex Vrbe Mantua Cæſenam lares vt antea dixi tranſtulerat, ex Armellina Vxore tres Filios ſuſcepit Guidoguerrā, Nicolaum, Rogerium, horum Guidoguerra corporis magnitudine, & robore; ferocia prætereà animi, atq; expedito conſilio, manuſq; promptitudine eminebat, cum quibus bonis mala miſcebat: haud pius in Matrem, contumax aduerſus Principem, factionis ſtudio ſe ſe impotenter permittens Patriam, omniaq; perturbauit; Guelfam ipſe partem profeſſus Tibertis amicus, aduerſus Martinellios fuit. Tanto patrocinio Tiberti aucti Cęſenam magna cum Satellitum manu ingreſſi (exulabat enim Polidorus Tibertus Familiæ ſuæ Princeps) multas Ghibellinorum Domus diripuere, inimicis etiam occiſis, qui in eorum manus inciderunt: poſt quod facinus à Rectoribus Pontificijs proſcripti inuaſores, Caſtri Montis Glutonis muri euerſi, & ædes Polidori in Ciuitate exciſæ. At mortuo Innocentio ſub quo Tiberti deliquerant, Sede vacante reuerſi in Ciuitatem ſunt, & multa direptionis, & homicidiorum mala perpetrauere. At nouo Pontifice creato Alexandro Sexto e Ciuitate abiere. Pontifex ſpe propoſita veniæ dum pax inter partes conueniret fiduciā prębuit reis etiam Romam adeundi, ibiq; demum pax inter partes facta; damna etiam direptionis repenſa, ſed ære publico, à Ciuitate partim, & partim à Ruſticis ſoluto. Turbidi tamen animi, & necquaquam pace pacati, etiā ſi ab armis quieti. At nouam occaſionem malorum, & exacerbationis odiorum aduentus Caroli Octaui in Italia aduerſus Neapolitanum Regem, attulit. In Flaminiam venere tum Gallorum Copiæ vlterius tranſiturę, tum Aragonię, ac Neapolitanæ tranſitum prohiburę. Interea Ferdinandus Regis Ferdinādi ex Filio Alphonſo Nepos Neapolitani exercitus Imperator Copias prope Cęſenę męnia reduxerat, cūq; fędere cum Pontifice Rex is iunctus eſſet, à Ciuitate comea-

tum

tum petebat ad id Comes Pitiliani miſſus, cum Magiſtratu ne gotiabatur: at Guidoguerra Gallorum ſtudio ductus, Obeninio Ductori conuentione obſtrictus Cæſenam ſtipatus ſuis, atq; amica factione excitata ingreſſus eſt, Palatioq; obſeſſo Comitem Pitiliani cępit, qui tamen ſuppetias ferentibus ſuis liberatus eſt, poſtq: diuturnam pugnam Guidoguerra deſtitutus auxilio (quod ſperabat) Gallorum ex Ciuitate aliqua cum Equorum, & hominum ſequacium iactura abijt. Erat pro Pontifice Gubernator Nicolaus Cibo Genuenſis Epiſcopus Arelatenſis vulgo Arles dictus. Hic Martinellijs amicus ac Tibertis, & Guidoguerræ infenſus, vel pro ſuperbia, & violentia gentis, vel ſuopte inſtinctu reluctantes virga vt dicitur ferrea comprimebat. Inter Gallos autem, & Aragonios ipſe Aragonijs fauit, & huc vſq; recte. Erant enim Summo Pontifici vniti, at in eo non recte, quod inconſultius in Ciuitatem admiſit, adeo vt exercitus ex tumultu Guidoguerræ irritatus, & fame oppreſſus Ciuium Domos occupauerit, atq: annona eorum non prętio, vt initio poſcebat, ſed vſurpatione ſe ferme per Menſem aluerit, & parum abfuit quin ante diſceſſionem Ciuitatem diripuerit. Suaſu autem creditur Martinelliorum Arelatenſis prius tintinabulum maius, ſiue, vt vulgo dicimus Campanam maiorem, qua Populus ad arma ciebatur, fregerat, quo ſigno deſtitutus Populus non defendit ab ingreſſu Militum Ciuitatem, veluti forte (vt antea non ſemel fecerat) defendiſſet. Hæc Cæſenati Populo, & Martinellios, & Gubernatorem inuiſos reddidere. Creditur damnum ab Exercitu illatum Ciuibus octoginta aureorum millia exceſſiſſe, at nonnulli ducentorum millium dicunt. Queſta de damnis ſuis Ciuitas à Pontifice obtinuit, vt Arelatenſi ſucceſſor mitteretur. Fuit is Nicolaus Filſcus Genuenſis, Epiſcopus autem Foroiulienſis, quem virum valde monimenta noſtra commendant. Martinellij interim, quorum aliqui in Romana Aula gratioſi erant, cum Arelatenſis reditum ad Ciuitatis regimen ſupra modum optarent, tanto ſtudio, ijſq: artibus eū procurauere, vt obtinuerint: iamq: cum literis Pontificijs id de-

Fătagutius Chronolog.

decernẽtibus œconomus Arelatenſis Cęſenam veniebat, cum rem Guidoguerra, & Tiberti reſciſcentes Arcem veterem occupauerunt, in eaq; ſe muniere, prætereaq; latori literarum Pontificiarum occurrentes, eum cæperunt, atq; ante Portam Ciuitatis, vel ad Botrium appẽſis iiſdẽ ad collũ literis ſuſpendio impiè necarunt. Audito Arelatẽſis reditu Fliſcus relicto, qui vices gereret, abierat. Tũ ergo Tiberti ĩ excidiũ Martinelliorum conſpirauere, & re compoſita die decima quarta Iulij, quæ D. Bonauenturæ ſacra eſt (in diem Dominicam eo Anno inciderat) Achilles Tibertus ferox animi, & manu promptus cum Palmerio, & Hærcule pariter Tibertis, cum tribus ſupra decem ſicarijs è Monte Glutone inexpectatus venit, Templumq; D. Franciſci, cum veſperę celebrarentur, ingreſſus Martinellios multos, cum pluribus ſequacibus imparatos inuenit, ibiq; euaginatis armis viginti ſeptem aduerſę Factionis occidit, quorum ſeptem Martinelli fuere, reliqui eorundum amici, ac ſtudioſi; excurſione poſteà Tiberti vniti Ciuitatem peragrarunt; diripuere inimicorum domos; Palatium Ruberti Martinelli inſigne demoliti ſunt, multaq; alia ſęua perpetrauere. His Romæ auditis loco Arelatenſis Hieronymum Porcarium Romanum Gubernatorem Pontifex miſit, ante tamen aduentum Guidoguerra, qui in Martinelliorum occidione in Etruria, cum Duce Vrbini erat, re audita Cæſenam regreſſus Arcem veterem, cum Tibertis occupauit, & munijt, nouamq; obſidione cinxit, magnamq; & ipſe prędam ex afflicta Ciuitate, ſeu factione extorſit; occiſis etiã Troilo, & Pirrho Maluetijs, qui Cæſenam confugerant de Patria à Tyranno Bentiuolo expulſi, atq; eorum bonis direptis, & cum Tiberti in eius acta non prorſus conſentirent, violentus ipſe amicus Polidamantem occidit; Achillem pariter ni ſe fuga periculo eripuiſſet, interemiſſet: Polidorumq; cæpit, & ſecum cum præda Glazolum duxit. At breui Guidoguerra iniuſtitię ſuæ penas luit, cum enim Rauennatis Archiepiſcopi Caſtra nonnulla cępiſſet, milite etiam Pandulfi Ariminenſis principis vſus, Veneti qui tum Rauennæ Dominium

nia

omnia Rauẽnatiũ loca protegebant magna acrimonia ſunt de iniuria cum Pandulfo quæſti, qui vt omnem Reipublicæ eius indignationem à ſe auerteret Guidoguerrã ad ſe euocatum, carcere incluſum ibidem gutture fracto interemit. Poſt hæc Tiberti, & horum Polidorus in Ciuitate prçualebat, ab alienatis à Martinelliis, dictam olim ob cauſam, Popularium animis, vnde cum Martinellij tempore Gubernatoris Porcarij Muratam, cum magna manu occupauerunt, & poſtea Montem Glutonem cæperunt aduerſum ſemper Populũ paſſi ſunt, & in Murata aliqui capti, alij expulſi fuerunt. In Montis Glutonis occupatione prius perduellionis damnauit, poſtea armis captis illuc accurrit; Caſtrũ obſedit, & qui non aufugere poſt obſidionem capti ad pinnas murorum eo in Caſtro appenſi miſere ſunt. Pontifex Alexander etiam ſi ſuapte natura ſeuerus aliud tamen ſpectans lenius facinora accepit, vt Polidorus ipſe ad eius pedes accedere, & veniam delictorum ſuorum petere auſerit. Pontifex benignè indulſit: at ea ratione, vt Ciuitati ſuaderet in Principẽ Cçſarẽ Borgiã Filiũ eius petere, cui magnum iam imperium deſignauerat. Redijt oneratus promiſſis Polidorus, atq: mandata Pontificis perficere omni ſtudio, & cura annilus eſt. Sed rem propoſitam adeo Senatus, Populuſq: auerſati ſunt, vt loco priſtinç beneuolentiæ omnium animi ſint à Polidoro alienati. Is auerſatione cognita ex Ciuitate abijt, & cum ſuis ſubiectis, & cliẽtibus, & Factionis ſtudio addictis mõtanis, & campeſtribus hominibus Milites, & Ductores Cæſaris Borgiç iunxit. Acceſſere enim Hercules Bentiuolus, & Bariſellus Rauennas, cum copijs, quibus pro Borgia imperabant, Gubernator quoq: Ciuitatis omni opera, & conſilio ad id conſpirabat. Ciuitas interim, & aduerſa prçſertim factio ſe contra Tibertorum violentiam munierat. Accerſerat enim Nicolaum Guidiũ è Balneo Guidoguerrç Fratrem, at Factione, & moribus diuerſum, iurium enim optimum, & iuſtitiç cultorem inflexibilem, publiciq: Patriæ boni zelatorem egregium. Is ergo, cum magna ſuorũ manu venit: at aduerſarij magnis copijs muniti,

& à conſpirante Gubernatore adiuti, ac prompti, eiuſq: fauo re clam noctu Ciuitatem ingreſſi partem meliorem vicerunt, domibus multis numero viginti ſeptem, & inter cæteras Comitis Nicolai direptis, mane autem Ciuitatem excurrerunt: eo deuenit demum Polidori potentia, vt coegerit ad ſuorum Satellitum ſtipendium,ac militum(vt ij pro Sicarijs vocabãt.) Achillis erogare pecuniam, & Senatus loca in occiſorum Senatorum vacantia ipſemet Polydorus vendiderit,& emptores in Senatũ cooptauerit, pro arbitrio,vel vt cooptarentur effecit. Tantum ſibi auctoritatis omnibus perculſis ſumpſerat: coegit itaq: Senatum quattuor Oratores ad Summum Pontificem eligere, qui ab eo in Principem Cæſarem Borgiam Filium eius deprecarentur. Oratores fuere Odo Antonius Dandinus, Iuriſconſultus, Nicolaus Maſinus Medicus, Dominicus Rubeus Iuriſconſultus, Ioannes Abſalonius. Facile exauditę à Pontifice preces, qui ſpecie recuſantis id flagrantiſſimè cupiebat. Ornati etiam Oratores,quorum Abſalonius Comes Palatinus conſtitutus fuit. Ita demum Væſana Factio dominium potentem Patrię impoſuit, vt Poeta dicit eam in tyrannidẽ impellendo inuitã,& renitentẽ. At non diu dilata Diuina vltio. Breui Polidorus, & Achilles occiſi, reliqui Tiberti in Carcerem à Duce ipſo coniecti, aut excluſi: Palmerius perduellionis damnatus, & proſcriptus. Non poterat Polidori in Ciuitate Tyrannis, niſi a Tyranno extingui, quẽ ipſemet aduerſus ſe imprudenti conſilio impoſuit. At ſtatutũ eſt ſummi Numinis iudicium inimicos ſuos, cum inimicis vlciſci. Imperij in Ciuitatem Cæſenæ Cæſaris Borgię initium fuit die ſecunda Auguſti Anno ſeculari 1500. ſolemne admodum: finis die ſecunda Decembris Anni 1504. qua die Diploma Iulij Secundi venit, dominium ad ſe Ciuitatis reuocantis, & vniuerſa Ciuitas ſumma cum lætitia imperium Pontificium ſuſcepit, ac ſubijt cum feſtis acclamationibus, & alijs promptæ ſubiectionis ſignis. Arx tamen pro Borgia ab eius Præfecto fuit vſq: ad diem decimam tertiam Aprilis retenta. Tum demum integrum dominium, & libera Ciuita-

tis

tis adminiſtratio S. Sedi reſtituta. Dominatio Borgiæ hæc Cæſenæ boni attulit, quod metu Factiones compreſſit, vt Ciuitas à mutuis cædibus, & direptionibus ſecura vixerit, Ciues autem ad dignitates prouexit, Præfecturis Ciuitatum vſque ornando: Eccleſiaſticis etiam prouentibus nonnulli locupletati; publica Ciuitati ornamenta deſtinauerat, cum eam ſedem late propagati imperij ſtatuiſſet. In Arce adhuc Sedes, ac Tribunal eius pro illo temporr magnificum viſitur. Conſtituit pariter Cæſenæ Decuriam Iudicum, pro ſupremo cauſarum ciuilium in vniuerſa eius Ditione iudicio (Rotam dicimus) ſelegit vero ex ſingulis Ciuitatibus præter Præſidem ſingulos iudices. Præſes fuit ex Monte Politiano, reliqui ex Vrbino, Fano, Piſauro, Arimino, Cæſena, Foroliuio, Fauentia, Imola; ſingulorum nomina ponit Iulianus Fantagutius eorum temporum Scriptor, qui & ſolemnitatem præcedentem, & primam ſeſſionem deſcribit. Iam erat conſtitutū de iudicio, ac Rota (ita appellare liceat;) memorat deinde ſub die vigeſima quarta Octobris 1502. Iudices electos. verba ſunt. *Gl' Auditori della Rota a Cæſena furono Monſig. Preſidente Monſig. Antonio da Monte Pulciano, M. Odantonio Dandino per Ceſena, e il Priore per Vrbino M. Galeotto de Gualdij, per Arimino, & M. Gulielmo Lambertacci per Forli, M. Mateo per Peſaro, e M. P. Ludouico per Fano, M. Andrea de Negoſanti per Faenza, e M. Aniballe per Imola.* At Anno 1573 ſub die vigeſima quarta Iunij ſolemnitatem Rotæ præcidaneam his enarrat. *Queſt' Anno in Ceſena il di di S. Giouanni Battiſta in Piazza in preſenza del Preſidente, & di tutti li Dottori della Rota in ſu la ſua Sedia altisſima di più gradi, dorata, pinta, e ornata, e tutto il Populo di Ceſena. Furono fatte alla ſua preſenza molte rapreſentationi à laude del Duca V. ciò fù di S. Franceſco ſolitario, e contrafatti molti Martiri, e Gioue ſu vn Toro, ò Europa, e vn Carro Trionphale di Ceſare, e Cleopatra di fanciulli, e fanciulle molto bello, e recitorono tanto bene li loro verſi, che pianſe il preſidente, e li circonſtanti d'allegrezza.* Poſt autem non multas lineas in calce eiuſdem paginæ primam ſeſſionem Rotæ deſcribit,

bit, quæ fuit etiam poſtrema ob conſequutam breui mortem Alexandri Pontificis, & depreſſionem Borgiæ Filij. verba ſunt. *La Rota à Ceſena queſt'Anno cominciò a di 5. di Luglio: cantosſi vna Meſſa ſolenne dal Veſcouo di Sarſina, con tutto il Popolo in S. Giouanni, e tutti i Dottori con li capuzzaſtri in teſta foderati di taffetà roſſo, e in Palazzo furono accompagnati dalli Notari di Ceſena con le Màzze in mano, e li ſi leſſe la bolla con gran cerimonia, e trionfo di trombe, e bombarde, e poi ſedettero vna meza hora, e poi fecero vacatione per trè Meſi, in ſempiterno.* Hęc ideo fuſius aliquanto ſcripſi, quoniam Clementinus ſcribit Rotam à Borgia Arimino aſſignatam, amor ſcilicet Patriæ ab hiſtorica veritate abduxit hominem. Hęc, & alia eiuſmodi commoda attulerat, ac deſtinauerat Borgia Dux, ac Princeps noſter: at vero omnia Ciuium bona ſua reputans pro Caſtris Militibus, ac exercitui ſuo Domos; pro comeatu annonam, & bona Ciuium aſſignabat. Vſurpans ita dominia priuata Ciuium, quæ Princeps tueri tenetur, ſecus Tyrannus pro Rege euadit, turcicoq; imperio in ſubiectos graſſatur. Hi fuere Borgiæ in Ciuitatis imperio mores. Quod vero dixi ad digni tates euectos Cæſenates in aliquibus tamen videtur arte ea Politica factum, vt ſpecie honoris potentes Ciues amandaret. Polydorum Tibertum Senatorem Romæ factum à Cæſena remouit. Marcum Caſinum Reatinum Gubernatorem creatum illuc ſpecioſo titulo relegauit. Achillem Tibertum militaribus pręfecturis illigatum, vel Romæ continuit ad cuſtodiam Pontificis, vel ſecum in expeditionibus ſuis habuit, & demum in oppugnatione Fauentię ferociter pugnans concidit. Sunt, qui ſcripſerint a Militibus ipſis Borgiæ eius nutu dum propius hoſtes pugnaret, a pone iacientibus occiſum. Polydorum non fraus Principis, ſed vltio Numinis morte puniuit, nam dum Senatorem Vrbis ageret in ſolemni ſupplicatione incedentem Petrus Martinellius certę morti pręponens ſuorum vltionem inuaſit, & peremit. Captus autem lanienam corporis ſui viuẽs adhuc, & deinde mortem, lętus inimici morte conſtanter tulit. Mortuo Alexandro Pontifice, & Borgię

re-

rebus titubantibus magna in perturbatione viuebant Cæſenates ambigui cuius futuri eſſent, num Borgiæ, num S. Sedis, num alterius Vicarij, cui à futuro Pontifice exemplo præcedentis traderentur. Erant etiam externi Principes Veneti, & Vrbinatium Dux, qui prætextu reſtituendi eam Eccleſiæ, & à Tyrāno liberādi, eā adoriebantur. At Ciuitas, cui nihil horribilius erat quam ſeditio interna Ciuium, decreuerat ante iuſſionem Iulij Secundi eius ad ſe dominium reuocantis in Borgiæ dominatu perſeuerare; ſub quo à ſeditionibus factionum quieta vixit. Mortuo Alexandro ſucceſſit Pius Tertius, qui literis ſuis Ciuitatem in obedientia Borgiæ confirmauit; at intra vigeſimam ſextam Pontificatus diem mortuus ſucceſſorem habuit Iulium Secundum, qui primo ſuſpenſione quadam vſus, deinceps Menſe tranſacto à creatione ſua literis Cæſenam miſſis ad S. Sedis imperium reuocauit; verum durante adhuc interegno Alexandri Pontificis Palmerio Tiberto authore Feretranæ Copiæ Cæſenam accedebant eo obtentu, vt Eccleſiæ ſe daret: at Populus ſumptis armis ſono Campanæ bellum indicente excitatus aduerſus hoſtes multa cum ferocia proceſſit, & territos hoſtes in fugam coniecit, & multos eorū cæpit, victoriaq; lætus, ac triumphans Cæſenam redijt. At quinta poſt die Reipublicæ Venetæ exercitus, qui Rauennæ coactus erat, & occaſionem dilatandi imperij obſeruabat, quorundam proditione nixus (non conſtitere autem proditores) noctu ad mænia, ac Portas Ciuitatis venit, vt eam occuparet, at à vigilibus re intellecta, atq; clamoribus indicata Campana belli index inſonuit, tum armatus Populus tāta virtute aggreſſores excepit, vt aliquibus occiſis eos à muris repulerit, & fregerit. At poſtquam ad imperium S. Sedis *Guicciardinus Lib. 6.* iuſſu Pontificis redijt in nouam perturbationem, eamq; magnam incidit, nam Præfectus Arcis pro Borgia Bombardarū iactibus, vt in rebelles, ſubiectas domos (eminet enim Arx) rupit multas, vt neq; ſub tectis, neq; ſub dio tuti eſſent, & magnificas præſertim ædes ab Egidio Cardinali olim conſtructas vniuerſas demolitus eſt; vſque ad diem decimam tertiam

Apri-

Aprilis qua demum nouo Præfecto, ac pro Pontifice accipienti Arcem tradidit. Fuit hic finis imperij Cæſaris Borgiæ, quē Ducem Valentinum dicebant. Etenim Pontifex cum Cardinalium aſſenſu Flaminiæ, ac Æmiliæ Ducem conſtituerat ad maiora tamen aſpirabat: verū velocem eius aſſenſionē prçceps deſcenſus eſt conſequutus. Ciuitas ſtatimq; atq: Eccleſiæ reſtituta fuit Summum ipſum Pontificem Iulium deprecata eſt ne futuris vnquam temporibus alicui in Vicariatum, aut beneficiario iure tradatur, ſed ſemper ipſimet S. Sedi immediate ſubſit. Pontifex autem eius fidem, ac deuotionem plurimum commendans Bullam, vt vocant Conciſtorialem, cui ſcilicet, & ipſe, & Cardinales ſubſcripſere ad id conceſſit, & in perpetuum obſeruari iuſſit die vigeſima quarta Iunij Anno eodem 1404. ad calcem cum cæteris Bulla ipſa reponitur. Epiſcopo Petro Mentio Vicentino, quē diximus Anno 1486. ab Innocentio Octauo electum, ſucceſſit Facius Santorius Viterbienſis Anno 1404. creatus deinceps Cardinalis Titulo S. Sabinæ. Petrus deceſſor, qui Auditor Cameræ quoq: fuit parum gratus Alexandro Pontifici multas eſt perturbationes paſſus, peſte demum obijt Romæ vbi Sepulchrum eius in D. Mariæ Ara Cæli magnificum viſitur. De electione autem Fatij Epiſcopi hæc Iulianus Fantagutius. *M. Fatio de Gatti da Viterbo fù fatto Veſcouo di Ceſena del Meſe d'Agoſto, e poſcia Cardinale di Santa Sabina, e di Ceſena richisſimo de Santorÿs*. Politicus vero Ciuitatis ſtatus, quoad ditionē multis Caſtris, cū Portu etiam Cæſenatico à Venetis occupatis ipſa carebat. Qua ex re præſertim ex ſubtractione Portus magnam incommoditatem patiebatur. At Anno 1505. Veneti ipſi Portum reſtituere. Ciuitas per Cōſeruatores multa cum exultatione reſtitutam poſſeſſionem recepit. At vero intra mænia Factiones pullulabant Eccleſiaſtica ipſa libertate altę; verum compræſſæ vſq: ad Iunium Anni eiuſdem 1505. etenim cum bellum aduerſus Foroliuium pro Eccleſia (deſciuerat enim ea Ciuitas) Dux Vrbini gereret, Cæſenæ vbi copię cogebantur, ceuq: ſtatiua habebant, præſidebat vt geſtamen armorum

Ci-

Ciuibus omnibus edicto ipſe ſuo inhibuerit, ſed pacato Foroliuio, & exercitu dimiſſo ebuliere contenta, ac compreſſa odia. Primi fuere Tiberti, qui cũ Maſinijs vniti in cõtrariæ factionis homines impetum fecere, occidere qui non euaſerunt, & Domos conplures diripuere: at vix Menſe elapſo Ghibellina factio proximè eiecta ducentibus Ludouico Vgolinio, & Baptiſta Martinellio cum equitibus, ac peditibus multis noctu Ciuitatem ingreſſi rependerunt mala illata Tibertis, & Maſinijs, & vniuerſæ eorum Factioni occiderunt, quot quot nõ aufugere, aut ſe occultauerunt, Domos inimicorum omnes populati ſunt, & aliquot combuſſere, quid non mali irritati damnis acceptis tumq; victores Ghibellini in victos inimicos intulerunt? Quę ſæuitiæ exempla non ediderunt? Hoc ſufficiat enarrare. Darium Tibertum octogenarium virum natalibus, rebus geſtis, libris ſcriptis, & editis illuſtrem ex domo Figuli in quã confugerat, ibiq; ſe abſconderat extractum feri vltores paulatim conciderunt, interim monentes, vt ſe Diabolo commendaret, ſęui nempe homines cum occidione corporis perpetuæ animam morti mancipare ſtudebant: ſed octo vix dies abierunt cum Tiberti, & Maſinij maiore cum manu Equitum, & peditum furtim Cæſenam intrantes inexpectati Ghibellinos oppreſſere tanto plura damna occupatis hoſtibus inferendo quanto recentiora erant, quæ ipſi perpreſſi fuerant; occiſi quot quot fuga non ſe ſubtraxerunt, & prope ducentas Domus prædati ſunt. Pontifex iure væſanę Ciuitati, & in ſe ipſam ruenti iratus miſit Epiſcopum Tiburtinũ qui rigidè tam ſæua flagitia puniret. Prohibuit quominus ex eadem agnatione plures Senatores eſſent. Publicis redditibus Cæſenatem Rempublicam in pœnam perpetratorum à Factionibus ſcelerum, occiſionum, populationum priuauit. Tiburtinus Epiſcopus Factioſorum multos Carcere condidit, ſeueræ inquiſitioni ſubiecit, demum multos puniuit, omnes terruit. Suſpẽdio necati fuere, vndecim: in exiliũ pulſi quinque ſuper ſeptuaginta. At Proſcripti, vt Perduelles octoginta factioſi omnes relegati aliqui, vt Hieronymus, & Francis-

ciſcus Bertutioli Fanum relegati. Mitis autem relegatio, nam ibi Frater eorum Epiſcopus erat nomine Ioannes Baptiſta. Cũ tanta perturbatione Factionum, & iudiciorum iuncta fuit in Ciuitate peſtis, quæ tamen non valuit peſtem animorum, & virus Factionũ excindere. Iudiciorum tamen ſeueritas direptiones, & populationes compeſcuit, at non induxit ſecuritatem: quam ob rem iuſſu Pontificis multos Ciuitas ſuis ſtipendijs conduxit ad prohibendos Factionum inſultus, Milites. Summus Pontifex Iulius venit Cæſenam dum ad Bononiam recuperandam iret, cum duobus, & viginti Cardinalibus, magnaq; cum exercitus ſui parte die prima Octobris, at extra Ciuitatem in Cœnobio S. Crucis Canonicorum Lateranenſium manſit. Obuiam tamen à Ciuitate itum, & vltra Rubiconem quadraginta Nobiles adoleſcentes veſtitu ornato, ac conſimili, eiuſdemq; coloris, quo famulitium Pontificium vtebatur, induti occurrerunt, haſtas manu gerebant ad ſemouendam Plebem inſignibus Pontificijs pictas; mane diei ſequentis per Portam Sapignam olim, nunc Sanctorum dictam intrauit Ciuitatem ab ingreſſu ad Forum vſq; aulæis, & velis ornatam, & tectam. Pontificis hoſpitium Arx fuit: moratus eſt Cæſenæ dies octo, nec eadem die a Culicibus excluſus diſceſſit, quicquid Muſa quædam parum Ciuitati amica occinerit. Certè Culices, qui Ceruiam, Rauennamq; infeſtant ad nos (nunc ſaltem) non pertingunt. Interim coram ipſo luſtratus per partes, & non eadem die exercitus, Pontificiaq; benedictione ſubinde agmina munita. Ante diſceſſum propoſuerat Diplomate vtriuſq; Factionis exulibus, & proſcriptis omnium delictorum veniam, modo in Patriam redirent, mutuiſq; pacibus, & amplexibus conciliarentur, quæ paces etiam opulentis fideiuſſionibus firmarentur. Poſt eius ergo diſceſſum Cæſenæ remanſere Cardinalis S. Georgij, & Cardinalis Fatius Ciuitatis Epiſcopus, vna cũ Cameræ Apoſtolicæ primoribus Miniſtris, vt Factioſorum paces curarent. Confectæ autem omnes, firmatæq; fideiuſſione decem milliũ aureorum ab ea parte ſoluendorum, cuius aliquis pacem fregiſſet

Iulianus Pãtagutius.

giſſet

giſſet. Sacer autem Cardinalium Senatus vtriq; parti ſpopon dit ſe pro ea futurum, ſi contraria pacem violauerit; aduerſus quam operam, & opem omnem poſiturum. Eadem die (fuit autem vndecima Octobris) qua pax coaluit publicę lætitię ignibus, & ſonitu, Bombardarum ſtrepitu exhibita ſigna. Poſt pacem tamen aliqui Factioſiores, vtriuſq; partis ſeni, fuerunt ad arbitrium Pontificis in Vmbriam, alij in Sabiniam relegati; breui tamen Patrię omnes reſtituti. Sicuti etiam Ciuitati redditi redditus ac vectigalia publica, quæ ſcilicet præſens denegauerat Conſeruatoribus petentibus; abſens poſtea cum quietos animos, & quieta ſaltem facta vidit, Magnanimus Princeps, ac Pius Pontifex deuotæ, ac fidæ Ciuitati reſtituit. Felici is curſu Bononiam recepit, nam die decima nona Oſtobris Imolam petiuit, & die ſecūda Nouembris Ioannes Bentiuolus Bononiæ Principatum ceſſit, à Ciuitateq; ea cum omni Familia receſſit. Exemplum humanæ inſtabilitatis: qui vitam antea felicem vixerat, extremam infelix clauſit. Reuerſus eſt Pontifex Cæſenam Anno ſequenti die vigeſima ſeptima Februarij. In Conſeruatorum Palatio reſedit, indeq; ſolum poſt prandium die prima Martij ad Portum Cæſenaticum profectus eſt, ibiq; noctu manſit; inde per S. Archangelum, Veruculum, Vrbinum, Romam redijt. In eundo autem Bononiam, & redeundo ſemper Ciuitates Flaminiæ a Venetis occupatas, earumq; Territoria vitauit; quod argumentum fuit iracundiæ in occupatores, & obfirmatæ voluntatis earum recuperandarum, quam breui executioni mandauit. Fędus enim Camœraci cum Imperatore, Rege Galliæ, Regeq: Hiſpaniæ aduerſus Venetos iniuit, quod eam Rempublicam omni ferme in Italia imperio ſpoliauit. Anno 1509. bellum Fæderatorum in Venetos errupit. Pontifex exercitum coegit duodecim millium Militum armis & tormentis, ac comeatu redundantem; Menſe Maij in Flaminia fuit. Pręceſſerant aduentum excurſiones Cæſenatū in Ceruienſe, ac Rauennate Territorium, & viciſſim Rauennatum, & Ceruienſium Copiarūq; Venetarum ibi inſidentium in Cęſenate.

Verum die decima quarta Maij Exercitus Ludouici Regis Galliȩ ex ſelecta nobilitate Regni, & prȩſentia Regis animatus vicit, ac fudit Exercitum Venetum: quam cladem conſequuta eſt Imperij Veneti in Italia euerſio. Territi enim Populi ſe præcipites victori dedidere, nec Veneti repugnauere dedentibus, ſed perculſi, & ipſi animo arbitrium Populis de ſe ipſis ſtatuẽdi permiſerunt. Hinc Flaminiȩ Ciuitates, & loca omnia ab illis protecta, Rauenna, Ceruia, Fauentia, Ariminum, & minutiora reliqua Oppida S. Sedi reſtituta; aliqua etiam capta, vt Briſighella ante Gallorum victoriam. Iam vniuerſa Flaminia cum Bononia ab omnibus Vicarijs liberatȩ Pontifici parebant. In hoc temporis interuallo tumultuatũ ſȩpe Cæſenæ, & arma a Populo ſumpta metu partium, eorumq: præſertim, qui extra Ciuitatem ab ea amandati erant, at vani ſemper timores. Verus tamen fuit Ciuitatis in eorum aliquos impetus, & expeditionis proſperus ſucceſſus. Mainardus Ciuis Cæſenas Britonorio oriundus ex Mainardorum Familia, quȩ Ciuitati illi aliquandiu dominata eſt, fuit Factionis Guelfȩ magna pars. Homo ferrox, & animus inquies ad Cannutiũ agri Ceruienſis partem magna collecta Sicariorum manu morabatur, indeq; furtiuis egreſſibus, & inſultibus ad Cæſenæ vſque mȩnia noctu prouocabat contumelijs, ac minis Ciues. Opizo Alidoſius Cȩſenȩ pro Pontifice Rector ſtatuit vlciſci, ac debellare hominem: prius autem Petrum Arcanum Cȩſenatem Iuriſconſultum, & Senatorem ad Prȩtorem pro Veneta Republica Ceruiȩ miſit petitum, vt liceret intra fines Ceruiȩ aggredi perduellem Ciuem, & continuo Patriamperturbantẽ Prȩtor permiſit. Is permiſſione obtenta Opizo cũ octoginta equitibus, ſeptingẽtis peditibus improuiſus Canutio adfuit, & Mainardum cum multis aſſeclis peremit, cæteros fudit, repugnauere tamen, & fortiter cecidere cõfoſſi. Aliqui ſcribunt initum inter Mainardum, & Iacobum Maſinium certamen, & huius manu Mainardum peremptum. Chronologia Fantagutij, qui occiſorem Mainardi reticet Maſinium tamen in ea pugna vulneratum in crure refert. Iacobus

bus aduerſus reliquos gentiles Factionis Ghibellinæ aſſertor, & Tibertis quæcunque fuerit odij cauſa inimicus euicit tandem, vt vniuerſa Maſiniorum Familia contrariam Tibertis partem tuerentur, diuq; poſtea inter has Familias, vt Factionum capta diſſidium fuit. Attamen tum etiam Factiones alios Duces, vt eminentiores agnoſcebant. Carolus Malateſtius Soliani Dominus duos genuit Filios Rhambertum, & Malateſtam, ille Soliani manſit, hic Cæſenam venit ductaque in Vxorem Franciſci Vbaldini Ciuis Cæſenatis Filia ſedem ibi locauit. Huic vt Factionis Principi Guelfi adhæſere, ſicuti contraria Factio Comiti Nicolao Guidio iam adhærebat. Poſteri Malateſtæ fuere, Leonida Filius, Iacobus Nepos, Carolus pronepos, Leonida Abnepos, qui abſque Filijs maſculis mortuus propagini huic Cæſenati finē nuper impoſuit. At Nicolai Filius Ioānes Frāciſcus, Nepos Fabricius, Pronepotes Ioannes Franciſcus, & Nicolaus. Leonida, & Iacobus Factionibus indulſere, ſicuti ex contraria parte Ioannes Franciſcus; at remiſſa deinceps odia Fabritius præſertim ex Guidijs mitis animo, & vitę īnocentis; Filij Patrē ſequuti ſunt, & longe nobilioribus curis occupati Ioannes Franciſcus ſanctimonia ab initio vitæ repræſentauit Sacerdotalem, cui ſe iam deſtinauerat puritatem, ob quam poſt exercita grauiſſima pro Sancta Sede munia eſt in Cætu Purpuratorum Patrum merito collocatus. Frater poſt Voltureniam amminiſtratam Ferrariæ armis Pontificijs ſuprema ibi auctoritate præſidet. Remiſſa ergo admodum partium ſtudia erant, cum poſtremo inter Tibertos, & Venturellios orta inimicitia aliquatenus repullulauere. Venturellijs Ghibellini ſe ſe aggregauerunt, pugnæ ſequutæ, & mortes, at partiaria fuerunt, & non vniuerſarum Factionum certamina: nec poſt pugnam inuadebāt Domos aduerſariorum victores, at latitando, vel fugiendo iudicia, & pœnas vitabant. Creuitq; ſubinde iudiciorum timor, vetuſtate enim imperia intenduntur. Mitioribus tamen Gregorij XIII. temporibus ſuſtulerāt facinoroſi animos: at ſeueritas Sixti V. quieta omnia reddidit, & potentiores Ci

ues, ac ſubiectos Sanctæ Sedi Regulos tenuit; & ne ipſi, aut per clientes peccarent iuſto timore compeſcuit. Ab illo tempore exſoluere ferme in hac Ciuitate Factionum nomina. Si qua eſt inter Ciues ſimultas ab omni alia cauſa, quam à Factionum memoria procedit. Experientia conſtat, nos hoc Regio, non Tyrannico timoris fræno ad publicam, priuatamq; ſecuritatem egere. Poſt Valentini depreſſionem ad hæc tempora Pontificio imperio immediate ſubiecti fuimus, ac ſumus. Solum poſt ſtragem exercitus Iulij Secundi à Gallis prope Rauennam, ob quam capta, vexata, & direpta Ciuitas illa fuit, Cæſena etiam publico infortunio ceſſit, & Cardinali Sanſeuerino conciliabuli Legato paruit, Ciuitatiſq; ab eo Rectorē, & Caſtri Præfectum Bernardinum Carratiolum ſuſcepit, ſed breui tempore; primaq; fuit, quæ Iulium, & Eccleſiam ſumptis armis inclamauit, quæ noua deuotionis, ac fidei repræſentatio Pontificem, qui antiquam fidelitatem agnouerat, amplius adhuc demeruit. Recuperata vniuerſa Prouincia eſt illi toti Præſes, vel Legatus præpoſitus, qui vt plurimum Rauennæ, vt mediæ inter extremas Ciuitates, & antiqui Exarchatus Sedis, reſidet. Reliquis Ciuitatibus ſingulis Rector aſſignatur, quem Gubernatorem dicimus. Domus tamen Quæſtoria Cæſenæ eſt in qua diu Quæſtores vniuerſę Prouinciæ permanſere, alia tamen exædificata Rauennæ in qua nunc ad faciliorem negociorum expeditionem vniti Præſidi, aut Legato degunt. In tanta quiete, & ſecuritate Ciuitatis Senatus antiquam Accademiam, & publicam ſciētiarū integrauit, vt poſſint Ciues, & qui concurrunt exteri (finitimi autem concurrunt multi) integrum abſoluere ſcientiarum, & iuriſprudentiæ curſum, indeq; laurea ornari. Antiquum haſtiludium, quod deſcripſi, retinet. Cæterum vbertas Agri, & Regionis felicitas, otio deditos (quod de Capuanis dixit Cicero) reddit, vt ſuis contentis, extera plurimi nō quęrant Attamen armis operam multi dedere, & honeſtis ornati militaribus Præfecturis fuerunt Auenionenſi vſque, & Ferrarienſi, quæ nō niſi ſummis viris dantur. Aulæ etiam rari deſeruiunt, atta-

attamen aliqui ad infulas vſque Eccleſiaſticas, & ad purpuram olim, & nunc peruenere. Rari quoque ſcriptis, ac editis operibus ſe, ac Patriam commendarunt. Poſterioribus tamen his ſeculis frequentiores editis ad immortalitatem monimentis, eam illuſtrarunt. Viros & armis, & literis inſignes ſine debitis laudibus commemorare haud decet. Fuſior autem eiuſmodi commemoratio huic breuiario non accomodatur. Commemorabit, qui contenta in hac epitome eſt latius, vt ſpero perſcripturus, & proſequuturus. Ego interim ſubijcio, qui poſt Fatium Epiſcopum, & Cardinalem Cæſenatis Eccleſiæ ſedem tenuere. Fatio ergo, qui Anno milleſimo quingenteſimo decimo Menſe Martij obijt Chriſtophorus Viterbienſis, & ipſe, & ex ſpiritibus ſucceſſit, qui diutiſſime ſedit. Sicut breui admodum eius ſucceſſor Ioannes Baptiſta ex eadem Familia, ac Patria: poſt quem electus Adouardus Gualandus nobilis Piſanus fuit. Huic viuenti, & ſe vltro abdicanti ſuffectus eſt Camillus Gualandus eius ex Fratre Nepos, qui mortuus eſt Piſis Anno milleſimo ſexcenteſimo nono, clauſerat ſcilicet ſeculum decimum quintum, & decimum ſextum inchoauerat. Poſt eius fata collata Eccleſia in Michaelem Tontum Ariminenſem Cardinalem fuit. Is defunctus vita, & dignitate Cardinalem Franciſcum Sacratum Nobilem Ferrarienſem, & Comitem ſucceſſorem habuit, Anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo ſecundo hicq; Laurentium Campegiũ Comitẽ ipsũ quoq; & Nobilẽ Bononienſem, quem conſequutus eſt, qui nunc viuit, & ſedet Petrus Bonauentura Nobilis Vrbinas. His Cæſenæ Epiſcopis adiungo Cæſenates, qui intra eadem temporis clauſtra alijs Eccleſijs præfuere. Fuerunt autem Ioannes Baptiſta Bertucciolus Fani Epiſcopus Anno vſque milleſimo quingenteſimo tertio. Alexander Tibaldeus Epiſcopus in Scotia à Leone Decimo conſtitutus. Petrus Antonius Angelinus Epiſcopus Nepenſis. Anaſtaſius Vbertus Imolenſis. Bargelinus Bargelinius Campaniæ. Franciſcus de Albicis electus Ariminenſis. Marcus Agrippa Dandinus Æſinus. Cũ Epiſcopis repono duos alios

gra-

Anſelmus Pro tonotarius Apoſt. ex numro participantiũ, & Nuncius ad Regẽ Gallorũ. Gregorij XIII

grauiſſimos in Romana curia Antiſtites, Cæſenæ quoq; ornatiſſimos Ciues Anſelmum Dandinum, & Marcum Aurelium Maraldum, ille Prothonotarius Apoſtolicus grauiſſimis in Vrbe munijs functus eſt, & extra Vrbem Pontificius ad Henricum Tertium Galliæ Regem Internuntius; & Prouinciarum Vmbriæ, & Bononienſis pro Summo ipſo Pontifice Rector. Fuit Maraldus Pauli Quinti Datarius, & nunc Vrbano Octauo a Breuibus (vt vocant) quòd propinquiſſima, & meritis, & deſtinatione purpura caruerit, externo quidem eius fulgore priuatur; at conſtantis animi in ferendo tranquillè caſum perpetua laude cumulatur.

BVLLA NICOLAI V.

Cuius mentio ſupra in pag. 740.

NICOLAVS Epiſcopus Seruus Seruorum Dei; Ad futuram rei memoriam. Conſtituti in ſpecula ſupremę dignitatis ad vniuerſas Fidelium Regiones tanquam Paſtor Dominici Gregis aciem conſiderationis extendentes ad earum profectum quantum nobis ex alto permittitur libenter intendimus, & vt inter omnes Chriſti Fideles pax, & concordia vigeant, ac iuſtitia miniſtretur partes noſtræ ſolicitudinis interponimus. Sane pro parte dilecti Filij Nobilis Viri Malateſtæ Nouelli de Malateſtijs pro nobis, & Romana Eccleſia in Noſtris Ciuitatibus Ariminen: Cæſenaten: & Ceruien: in temporalibus Vicarij coram Nobis nuper exhibita petitio cõtinebat, quod Ciuitas Ceruien: pro maiori parte funditus ſubmerſa iacet, adeo quod ſexaginta familię ibidem non commorantur, quam ob rem ipſius Ciuitatis, Territorij, & ditionis Incolæ, & Habitatores, qui Territorio Cęſenat: vicini ſunt in multis occurrentibus caſibus magna quandoq; incommoda patiuntur. Verum ſi Ciuitas, & Territorium Ceruien: huiuſmodi, quo ad temporalia dumtaxat de Territorio Cæſenaten: fieret, & illi aplicarentur Incolæ, & Habitatores præfati Territorij Cæſenaten: ad coltiuandum, & laborandum terras in eodem Territorio Ceruien: conſiſtentes, quæ ſteriles, & incultæ permanent, & ad faciendum tracturos aquæ, argines, ac alias reparationes circa aquam Maris, quæ interdum per huiuſmodi Territorium Ceruien: dilabitur, & aquæ dulci comixta putredinem, & corruptionem efficit diligenter accederent, ex quibus vtriuſque Territorij huiuſmodi Incolis, & Habitatoribus vtilitas proueniret, & inter eos beneuolentia magis ſolidaretur, & augeretur, ac etiam mor-

ti

ti plurimorum, qui propter dictarum aquarum corruptionem prout hactenus euenit decedere poſſent occurretur, & ne dicta Ciuitas Ceruien: ad totalem ruinam, & deſertionem deueniat, debita foret cum honeſtate prouiſum. Quare pro parte dicti Malateſtæ Nouelli Nobilis fuit humiliter ſupplicatum, vt ſuper his oportune prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur, qui Fidelium omnium ſalutem, & commoda procuramus, ac ſcandalis quantum cum Deo poſsumus obuiamus huiuſmodi ſuplicationibus ĩclinati, Ciuitatem, & Territorium Ceruien: cum omnibus iuribus, iuriſdictionibus, & pertinentijs ſuis pręfatis Ciuitati, & Territorio Cęſenat· auctoritate Apoſtolica tenore præſentium ex certa ſcientia perpetuo applicamus, & incorporamus, ac volumus, ſtatuimus, & ordinamus vt quod ex nunc in antea dicta Ciuitas, & Territorium Ceruien: ſit de Territorio & Comitatu Cæſenaten: & quod tam præfatus Malateſta Nouellus, quam pro tempore Vicarius dictæ Ciuitatis Cæſenaten: in obedientia, & deuotione noſtra, ac præfatæ Eccleſiæ perſiſtens plenam, & omnimodam, ac illam prorſus ſimilem in temporalibus dumtaxat iuriſdictionem, poteſtatem, ſuperioritatem, & dominium in Ciuitatem, & Territorium, Incolas, & habitatores Ceruien: habeat, & exerceat, ac habere, & exercere poſſit, & debeat pro vt habet, & exercet in Ciuitatem, & Territorium, Incolas, & habitatores Cæſenaten: Ita tamen quod propter vnionem, & applicationem huiuſmodi Ciuitas, & Territorium Cæſenat: a ſolutione cenſus Camerę Apoſtolicæ illorum annuorũ debiti, nullatenus libera ſint, ſed tam Malateſta Nouellus præfatus quam pro tempore exiſtẽs Vicarius Cæſenat: ſolitum cenſum ſingulis Annis ſoluere debeat, & teneatur perinde in omnibus, & per omnia, ac ſi vnio, & applicatio huiuſmodi minime factę fuiſſent, quodq; per hoc Epiſcopo Ceruien: nunc, & pro tempore exiſtenti quominus in Ciuitate, Dioceſi, & Territorio Ceruien: Epiſcopalem iuriſdictionem poſit exercere nullum præiuditium generetur. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus

bus Apoſtolicis, ac legibus Imperialibus, & Statutis municipalibus cæteriſque in contrarium quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum applicationis, vnionis, incorporationis, voluntatis, ſtatuti, & ordinationis infringere, vel ei auſu temerario contraeire; ſi quis autem hoc attentare preſumpſerit indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo kal. Martij Pontificatus noſtri Anno quinto.

Pe: de Noxeto.

Regiſtrata in Cam. Apoſt.

LITERÆ SIXTI QVARTI

Quarum mentio ſupra in pagina 741.

A tergo. Dilectis Filijs Conſeruatoribus, Conſilio, & Comuni Noſtræ Ciuitatis Cæſenæ. *Gaſpar Blondus.*

Loco ✠ *Sigilli appenſi, cum effigie Apoſtolorum Petri, & Pauli.*

Intus.

SIXTVS Epiſcopus Seruus Seruorum Dei. Dilectis Filijs Conſeruatoribus conſilio, & Communi Noſtræ Ciuitatis Cæſenæ ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Creator noſter, & Redemptor Dominus Ieſus Chriſtus cum Mundum ex nihilo condens cætera omnia miro quodam ordine incomprehenſibiliq; ratione diſpoſuerit, atque firmauetit Sanctam tamen Romanam Eccleſiam Corpus ſuum miſticum figurantem, ea proſequutus eſt caritate ea pietate fundauit, & ſtabiliuit, vt agitari quidem, & fluctibus, tempeſtatibuſq; quati poſſet; mergi autem, & omnino naufragium facere non poſſet; ſed vt potius quo videretur aliquando extremę ſorti proximior eo in ſalutis, tranquilitatiſq; Portum per ſucceſſionem Vicariorum eius, vel aliam quamuis diuininitus factam rerum commutationem reducta conſolaretur: ſicut nuper felicis recordationis Paulo Secundo Romano Pō-tifice Predeceſſore Noſtro de mortalibus huius vitæ erumnis ad Cæleſtem Patriam ſeptimo kal. Auguſti, ſicut Domino placuit euocato afflicta talis Paſtoris amiſſione merebat Sancta Mater Eccleſia, cum Venerabiles Fratres Noſtri Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales de quorum numero tunc eramus eius funere, & exequijs de more ſolemniter celebratis ſoliciti pro vt grauitas rei exigebat de futuri Romani Pōtificis electione modo, & tempore congruis in Palatio Apoſtolico apud Baſilicam Principis Apoſtolorum de Vrbe Conclaue in-

ingreſſi nobiſcum in Domino conuenientes, & ſuper tanti negotij deliberatione aliquandiu conſultantes tandem Spiritus Sancti à quo Eccleſia ipſa Chriſti Sponſa regitur infuſione, eorum animos ſic afflante (licet in alios maiorum longe meritorum conſentire potuiſſent) tamen ad Perſonam Noſtram vota ſua vnanimiter dirigentes quinto idus Auguſti Nos tunc titulo S. Petri ad Vincula Presbiterum S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalem neſcimus quo occulto, ſed certè nobis tremendo Dei iudicio in Apoſtolicæ celſitudinis faſtigio concorditer collocauerunt. Super qua re licet ipſi de noſtra imbecilitatè conſcij virium Noſtrarum tenuitatem ad dignè perferendi tantæ ſarcinæ onus animo metuentes, aliquandiu quid nobis eſſet agendũ dubij deliberauimus, tandem conſiderato quod eiuſmodi electio non ab hominibus, ſed ab inſpiratione Diuinitus facta, cui reſiſtere non licet proueniſſet cupientes bene agere, & prodeſſe potius quam præeſſe in ſpiritu humilitatis Apoſtolicæ ſeruitutis iugo colla ſubiecimus; ſperantes illum, qui ab ipſa ſuę Eccleſiæ fundatione infima Mundi elegit, vt confunderat fortia, & qui electionis ipſius auctor fuit vires ſuas in tanta neceſſitate Nobis ſubminiſtraturum. Quapropter deuotiones veſtras in Domino requirimus, & hortamur, vt tanquam Fideles, & obedientes Filij in Noſtra, & Sanctę Romanę Eccleſiæ deuotione, ac ſolita ſubiectione, fideliter, conſtanterq; perſiſtatis, & pium, miſericordemq; Deum Noſtrum inſtanter oretis, vt operi manuum ſuarum dexteram ipſam auxiliarem porrigat ne tanti oneris mole opprimamur, ſed in beneplacito Filij ſui dirigantur actus Noſtri, vt Eccleſię ſuæ ſanctæ ad ſui nominis laudem, & gloriam, & commiſſi Nobis Populi animarum ſalutem prę ſideamus. Nos enim vos tanquam ſpeciales peculiareſq; Noſtros, & dictæ Eccleſiæ Filios fouere intendimus, & in cunctis veſtris neceſſitatibus adiuuare. Dat. Laterani Anno Incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo primo: octauo kal. Septembris Pontificatns Noſtri Anno primo.

A. de Albizis

ALIÆ LITERÆ SIXTI QVARTI

Quarum mentio ſupra in pag. 739. in Fine.

SIXTVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Venerabili Fratri Iohanni Epiſcopo Cæſenat: Ciuitatis Noſtræ Cęſenaten: aliarum Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, & Locorum Prouincię Noſtræ Romandiolæ vſque ad Flumen Foliæ ad Nos, & Romanam Eccleſiam ſpectantium pro nobis, & dicta Eccleſia in ſpiritualibus, & temporalibus Generali Gubernatori ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cunctorum Chriſti Fidelium præſertim Nobis, & Romanæ Eccleſiæ ſpiritualiter, & temporaliter, immediatè, & mediate ſubiectorum prout nobis ex alto conceditur, curam ſolertem, & vigilem gerimus; ſed in primis pro ſtatu Ciuitatis Cæſenaten:, & aliarum Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, & Locorum Prouinciæ Romandiolæ, ac Populorum eorundem preſtante Domino proſpere dirigendo tanta maior ſolicitudo Nos vrget, quanto nouiter Sedes Apoſtolica illas in ſuam immediatā protectionem, dominiumq; ſuſcepit, Noſq;eas ardentiori ſtudio proſequamur charitatis. Cupientes itaq; intenſo deſiderio, vt ipſę Ciuitates, Terræ, Caſtra, & Loca iuſti, & circunſpecti, ac prouidi Gubernatoris potiantur regimine, ac de maturitate Conſilij, morumq; elegantia, ac fidelitate, & probitate tuis plenam in Domino fiduciam obtinentes, ſperanteſq; quod in eiſdem Ciuitatibus, Terris, Caſtris, & Locis ſub tuo ſalubri regimine fluctuantes animorum turbines ſedabuntur, coletur iuſtitia, & boni mores inſtituentur, ac errantes, & rebelles ad viam veritatis redigentur, matura ſuper hęc deliberatione præhabita, te in præfata noſtra Cæſenaten: ac reliquis dictæ Prouinciæ Ciuitatibus, Terris, Caſtris, & Locis ad Nos, & dictam Eccleſiam ſpectantibus

vſq;

vſq; ad Flumen Foliæ nuncupatum, illorumq; Comitatibus, Territorijs, & diſtrictibus pro nobis, & eadem Eccleſia in ſpiritualibus,& temporalibus generalem Gubernatorem,cum facultate,arbitrio,auctoritate,honoribus oneribus,& emolumentis conſuetis,vſq;ad Noſtrum,& S. Sedis Apoſtolicæ beneplacitum auctoritate Apoſtolica, & ex certa ſcientia tenore præſentium facimus, conſtituimus, & deputamus, quaſcunq; alias commiſſiones ſuper huiuſmodi gubernatione in Ciuitatibus, Terris, Caſtris, & Locis ſuperius expreſſis, quibuſuis alijs factas harum ſerie penitus reuocantes,ac Fraternitati tuę Ciuitatem Cæſenaten: & alias Ciuitates, Terras, Caſtra, & Loca prędicta, nec non Ciues, Habitatores, & Incolas eorundem Noſtro, & præfatæ Eccleſiæ nomine reformandi, regendi, gubernandi, & adminiſtrandi, ac in eis iuriſdictionem plenam, & omnimodam cum mero, & mixto imperio exercendi ciuiles, & criminales, ac mixtas, & alias quaſcunq; cauſas per ſimplicem etiam querelam, vel appellationem coram te pro tempore introductas, etiam diebus feriatis, cum tibi videbitur, per te, vel alium, ſeu alios audiendi, diſcutiendi,& earũ cognitionẽ,deciſionẽ,diſcuſſionẽ,alij,vel alijs cõmuniter, vel diuiſim, generaliter, vel ſpecialiter, tam infra tuæ gubernationis terminos, qua extra illos, prout, & ſicut iuſtum tibi videbitur committendi, & demandandi, & ad te cum placuerit aduocandi, decreta quęlibet interponendi, & ſuper Statutis, & Capitulis ſi opus fuerit diſpenſandi, nec non homagia, & iuramenta fidelitatis recipiendi, culpabiles tam ciuiliter, quam criminaliter per te, vel alium, ſeu alios puniendi querelas contra ipſos per quoſcunq; propoſitas audiendi, emendas, & ſatisfactiones debitas fieri faciendi, & ſuper quibuſcunq; delictis, & rebellionibus per quaſcunq; vniuerſitates, vel ſingulares perſonas cuiuſcunq; ſtatus, gradus, habitus, ſeu conditionis fuerint commiſſis, vel in poſterum, tui tempore officij committendis generaliter, vel particulariter cognoſcendi, ac ad Eccleſiæ Romanæ gratiam, & obedientiam reducendi, ac faciendi, & ordinandi, & ſtatuendi,& realiter

liter executioni demandandi. Contradictores quoſlibet, & Rebelles, ac inobedientes pecuniarijs, relegationis, proſcriptionis perpetuæ, vel temporalis, & alijs de quibus tibi videbitur ſpiritualibus, & temporalibus pœnis, omni appellatione poſtpoſita compeſcendi, & in pręmiſſis omnibus, & ſingulis ſumariè ſimpliciter, & de plano ſine ſtrepitu, & figura iudicij ſola facti veritate inſpecta procedendi, & procedi mandandi, ac omnia alia, & ſingula, quæ ad huiuſmodi Gubernationis officium quomodolibet pertinent de conſuetudine, vel de iure tuiq; Prædeceſſores Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, & Locorum prædictorum Gubernatores, qui pro tempore fuerunt facere ſoliti ſunt, & quæ neceſſaria, & vtilia fuerint quoquomodo in præmiſſis, & ea tangentibus ac quolibet eorundem, & quæ ad honorem, & commodum eiuſdem Eccleſiæ, ac Noſtri, vtilitatemq: & proſperum, ac tranquillum ſtatum Ciuitatis Cęſenaten: & aliarum Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, & Locorum predictorum, ac Incolarum, & habitatorum eorundem cedere videris, & tibi videbitur expedire, etiam ſi illa, vel aliquod prædictorum mandatum exigerent magis ſpeciale plenam, & liberam facultatem, auctoritate, & ſcientia ſupra dictis tenore præſentium concedentes. Nos enim proceſſus ſententias, & pœnas quos, & quas per te proferri, & infligi contigerit ratas habebimus, & faciemus auctore domino vſq; ad ſatisfactionem condignam inuiolabiliter obſeruari. Et inſuper cupientes ſuper cuſtodia Arcis noſtræ Portus Cæſenatici vtiliter prouidere, quamcunq; deputationē Caſtellani hactenus factam ibidem reuocamus, ac tibi illius curam, & cuſtodiam cum pagis, ſtipendio, ſalario, & emolumentis conſuetis, ita vt illam durante Gubernio huiuſmodi per quoſcunq; de quibus tibi videbitur fideliter cuſtodiri facere poſſis, & debeas, eadem auctoritate committimus. Vt igitur pręmiſſa omnia, & ſingula melius plenius, & vtilius valeas inſpirante Altiſſimo exercere dilectis Filijs vniuerſis, & ſingulis Ciuitatis Cæſenaten: ac aliarum Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, & Locorum prædictorum Vicarijs Po-

teſtatibus, Capitaneis, Officialibus, Caſtellanis, Mareſciallis, Stipendiarijs, tam Equeſtribus, quam Pedeſtribus ad Noſtra, & præfatæ Eccleſiæ ſtipendia militantibus in partibus illis exiſtentibus, & futuris, cæteriſq; Noſtris, & Eccleſiæ prælibatæ ſubditis cuiuſcunq; ſtatus, & dignitatis Eccleſiaſticæ, vel mundanæ, aut Ordinis, vel conditionis exiſtant, damus tenore præſentium diſtrictius in mandatis, vt tibi, vel deputandis a te dicto durante beneplacito pareant efficaciter, & intendant. Volumus autem, quod infra quindecim dies ex quo Guberniu m antedictum inieris, diem tui ingreſſus Venerabili Fratri Noſtro Leonardo Grifo Epiſcopo Eugubienſi Secretario Noſtro ſignifices, ac quod antequam illud exercere incipias de eo iuſte, & fideliter exercendo in manibus Venerabilis Fratris Noſtri Latini Epiſcopi Tuſculani Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis de Vrſinis Camerarij Noſtri debitum præſtes in forma ſolita iuramentum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo quinto. Quarto Non. Nouembris Pontificatus Noſtri Anno Quinto.

Grat: Deaman: D. Noſtri Papæ.

Io: de Burenbellijs.

Loco ✠ Sigilli plumbei appēſi cū effigie Apoſtolorū Petri, & Pauli.

à tergo.

Anno domini MCCCCLXXV. die ſexta Nouembris Reuerendus in Chriſto Pater Dominus Ioannes Epiſcopus Cæſenaten: Gubernator ex his literis deputatus de ipſo officio fideliter, &c. exercendo præſtitit iuramentum in forma, in manibus Reuerendiſs. in Chriſto Patris, & Domini D. L. Epiſcopi, Tuſculanen: Cardinalis de Vrſinis Domini Pape Camerarij Romæ apud Montem Iordanum. Præſentibus venerabilibus Viris Domino Didaco Didaci Canonico Elboren: & Chriſtophoro Filippi de Formello Teſtibus, &c. Gaſpar Blondus.

D. Gallettus.

BVLLA IVLII SECVNDI.

Cuius mentio ſupra in pag. 750.

IVLIVS Epiſcopus Seruus Seruorum Dei, Dilectis Filijs Communitati Ciuitatis Noſtræ Cæſenæ ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Inconcuſſæ fidei conſtantia, & ſincerę deuotionis affectus quibus erga Nos, & Romanam Eccleſiam vos clarere manifeſtum eſt meritò premeretur, vt vos ſpeciali dilectionis fauore, & protectionis munimine proſequamur. Attendentes itaque quod vos in tot perturbationibus, quæ proximis temporibus in Prouintia Noſtra Romandiolæ in illius Ciuitatibus, & Terris Nobis, & eidem Romanę Eccleſiæ ſubiectis euenerunt ſemper in fidei deuotione, & conſtantia erga Nos, & eandem Romanam Eccleſiam perſeueraſtis, & nulli alteri quam eidem Romanæ Eccleſiæ ſubijci voluiſtis, & à ſubiectione, qua felicis recordationis Alexiander Papa Sextus, prędeceſſor Noſter vos dilecto Filio Nobili viro Cæſari Duci Valentino contra voluntatem Noſtram vos ſubmiſerat quantum potuiſtis reclamaſtis, & nunc eiſdem veſtris deuotione, & fide coadiuuantibus ab huiuſmodi ſubiectione prefati Ducis liberati in eadem Noſtra, & Romanę Eccleſiæ fide, & deuotione, ac protectione, nec nō immediata ſubiectione perſeuerare totis deſideratis affectibus. Nos deſiderium veſtrum quantum cum Deo poſſumus coadiuuare etiam ex commiſſo Nobis Paſtorali officio cupientes etiam felicis recordationis Pauli Papę Secundi prædeceſſoris Noſtri, qui vos ſub imediato Imperio, Dominio, & dictione ſuis, ac d. Romanę Eccleſię recepit veſtigijs inhærentes de Fratrum Noſtrorum conſilio, auctoritate Apoſtolica tenore pręſentium ſtatuimus, & ordinamus, ac vobis concedimus quod de cætero perpetuis futuris temporibus tanquam

ſpe-

ſpetiales deuoti, & fideles eiuſdem Romanæ Eccleſiæ Filij Nobis, & ſucceſſoribus Noſtris Romanis Pontificibus canonicè intrantibus, ac eidem Romanæ Eccleſiæ dumtaxat imediatè ſubiecti exiſtatis, itaut alicui Vicario temporali, vel perpetuo Potentatui, & Comiti etiam Apoſtolica auctoritate in Ciuitate iſta Cæſenaten: vel eius Territorio, & Dominio, ex quauis cauſa deputando, ex quacunq; cauſa, vel titulo ſubijci non poſſitis, nec non etiam prætextu quarumcunq; cenſurarum Eccleſiaſticarum, ſeu penarum, & mulctarum contra vos tam per Nos, quam Succeſſores Noſtros, aut Sedem Apoſtolicam per Literas Apoſtolicas deſuper conficiendas, aut alias contra vos quomodolibet promulgandas ad receptionem alicuius in Dominium veſtrum temporalem, ſeu Vicarium in temporalibus inuiti cogi, aut compelli, nec etiam voluntariè illum recipere, vel admittere valeatis, decernentes huiuſmodi cenſuras vos non ligare, nec vos pœnas, & mulctas quomodolibet incurrere, ſed vos coram Nobis, & Succeſſoribus Noſtris Romanis Pontificibus canonicè intrantibus, ſeu Legatis, aut delegatis Sedis Apoſtolicæ, vel Gubernatoribus Prouinciæ Romandiolę particulariter, ac alijs Officialibus per Nos, vel Succeſſores Noſtros preſentes nunc, & pro tempore deputatis, & deputandis dumtaxat, & non coram alijs reſpondere debere, ac irritum, & inane quicquid ſecus ſuper his à quo quam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, & ſi (quod abſit) forſan cōtingeret Nos, vel Succeſſores Noſtros, vos alicui Domino, vel Vicario, aut Dominio temporali ſubijcere, Nos ex nunc prout ex tunc in veſtra libertate ponimus, & conſtituimus, ita tamen, quod per hoc alicui Dominio temporali quacunq; dignitate fulgenti, ſeu Communitati, vel vniuerſitati vos ſubijcere non poſſitis, & ſi ſecus feceritis præſentes Literæ vobis ī alijs ſupra dictis nullatenus ſuffragētur, ac omnibꝰ alijs priuilegis, īmunitatibus, & exemptionibus vobis ab Apoſtolica Sede quomodolibet conceſſis abſq; alia declaratione priuati ſitis eo ipſo non obſtantibus prædictis, & quibuſcunq; alijs ſubiectioni-

bus in Vicariatum de Ciuitate, Territorio, & Diſtrictu prædicto, tam prædicto Cæſari, quamquibuſcunq; alijs perſonis cuiuſcunq; conditionis exiſtentibus tam per dictum Alexandrum, quam alios Romanos Pontifices Prædeceſſores Noſtros, ſeu ad hoc poteſtatem, & facultatem habentes factis, & conceſſis, quas & illarum tenores, & cauſas in illis expreſſas, ac ſi de verbo ad verbum infererētur, ac etiam ſi vllæ de S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, & aſſenſu emanaſſe dicerentur, aut emanauerint pro expreſſis habentes reuocamus, & caſſamus, ac annullamus, ac pro non conceſſis habere volumus, nec non iuramentum fidelitatis, & homagij, ſeu ſubiectionis dicto Cæſari, aut cuicunq; alteri ſub quacunq; forma per vos, aut alios veſtro nomine præſtitis, à quibus iuramentis homagii, fidelitatis, & ſubiectionis præſtatione, & obligatione vos, & ſingulares perſonas Ciuitatis, Territorij, & diſtrictus prædictorũ abſoluimus, & liberamus, dictumq; iuramentum penitus, & omnino relaxamus, ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis cęteriſq; contrarijs quibuſcunq; volumus auctoritate, & de conſilio, & aſſenſu ſimili declaramus, quod huiuſmodi Literæ Noſtræ irreuocabiles ſint, illiſq; ſub nulla expreſſione, conceptione, aut forma verborum vllatenus etiam per Nos, vel Succeſſores Noſtros Romanos Pontifices valeat derogari, ſed perpetuo in ſuo robore, & vigore remaneant Succeſsores ipſos in Domino obteſtantes, vt conſideratis diſcriminibus, & periculis, quæ ex alienatione Ciuitatis Noſtræ prædictę emanauere, vos tanquam peculiares, & fideliſſimos Filios ſub immediata protectione Sedis Apoſtolicæ retineant, faueant, & protegant, nec vllo vnquam tempore, cuiq; perſonæ Eccleſiaſticæ, vel ſeculari quacunq; dignitate fulgenti in Vicariatum, vel alias quomodolibet tradant. Nulli ergo hominum liceat hanc pagiuam noſtrorum ſtatuti ordinationis, conceſſionis, conſtitutionis, poſitionis, decreti reuocationis, caſsationis, annullationis, abſolutionis, liberationis, relaxationis, uoluntatis, & declarationis infringere, uel ei auſu temerario contraire,

ſi

ſi quis autem hoc attentare prȩſumpſerit indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicȩ Milleſimo quingenteſimo quarto, octaua kal. Iulij Pontificatus Noſtri Anno primo.

✠ Ego IVLIVS II. Catolicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

✠ *Ego O. Epiſcopus Hoſtien. & Cardinalis Via. manu prtpria.*
✠ *Ego G. Epiſcopus Portuen: Cardinalis Portugal: manu prop.*
✠ *Ego Hier. Epiſc. Sabinen: Cardinalis Recanaten: manu prop.*
✠ *Ego A. Epiſcopus Preneſtin. S. R. E. Cardinalis Sanctæ Praxedis, manu propria.*
✠ *Ego Io. Ant. Epiſcopus Tuſculan: Cardinalis Alexan.*
✠ *Ego B. Tit. S. ✝. in Hieruſalem Presbiter Cardinalis manu propria.*
✠ *Ego Io. Tit. S. Priſcæ Presbiter Card. Norigen: manu prop.*
✠ *Ego D. Tit. S. Marij Presb. Card. manu prop.*
✠ *Ego P. Tit. S. Ciriaci Presb. Card. Reginus, manu prop.*
✠ *Ego F. Tit. S. Ceciliæ Presb. Card. Cuſentin: manu propria.*
✠ *Ego Ioann. Tit. S. Balbinæ Presb. Card. Salernitan: manu propria.*
✠ *Ego L. Tit. S. Agathæ Presb. Card. Beneuentan: manu prop.*
✠ *Ego Ant. Tit. S. Stephani Sabinen. Presb. Cardinblis.*
✠ *Ego Ioſte Tit. S. Vitalis Presbiter Cardinalis.*
✠ *Ego Io. Tit. S. Naueſti Presbiter Cardinalis.*
✠ *Ego F. Tit. S. Suſannæ Presb. Card. Vult. manu prop.*
✠ *Ego N. Card. Vllis.*
✠ *Ego F. Tit. S. Sergij, & Bachi Presb. Card. Logienan.*
✠ *Ego Adrianus Tit. S. Griſogoni Presbiter Cardinalis.*
✠ *Ego Clem. Baſilicæ duodecim Apoſtolorum Presbiter Cardinalis Mimaten.*
✠ *Ego Galeotus Tit. S. Petri ad Vincula.*
✠ *Ego Io. Diaconus Card. de Columna, manu prop.*

✠ *Ego F. S. Theodori Diaconus Cardinalis de S. Seuerino.*
✠ *Ego Iulius S. Angeli Diac. Cardinalis Caſarinus.*
✠ *Ego M. S. Mariæ in Porticu Diaconus Cardinalis Cornelius.*
✠ *Ego F. S. Sabinæ Diaconus Cardinalis Elnen.*
✠ *Ego L. Sanc. M. in Coſmadia Diac. Card. de Aragonia.*
✠ *Ego A. S. Nicolai in carcere Iulias Card. Diac. Dalbreto.*

Sigiſmundus.

Loco ✠ Signi, in cuius circumferentia legitur. *Dominus mihi adiutor non timebo quid faciat mihi homo.*
& in medio circuli. *Sanctus Petrus, Sanctus Paulus, Iulius Papa Secundus.*

à tergo. *Regiſtrata apud me Sigiſmundum.*

ANNOTATIONES POSTREMÆ.

ANNOTATIO PRIMA.

AD paginam 731. de diuiſione iuriſdictionis inter Sigimundum, & Malateſtam Nouellũ Fratres, ac Principes. [* Ariminum autem cum Locis vltra Ariminum Fluuium ad Ortum omnibus Sigimundo aſſignata fuere; quæ cis idem Flumen ea omnia Malateſtæ. *] Hæc ibi ex noſtrate quodam manuſcripto ſcripſi; at cum demum obtinuerim Tabulas diuiſionis à Franciſco Abbatio, vel de Abbatibus confectas; reperi Sigimundo etiam citra Flumen ad Occaſum S. Archangelum, cum eius Vicariatu, vt ibi dicitur Scorticatam, Rectoratum S. Agathæ, cum omnibus eius Caſtris, & annexis obtigiſſe.

ANNOTATIO SECVNDA.

ad paginam 739.

[* Fida ſemper Sanctæ Sedi, multiſq; ab ea aucta priuilegijs fuit. *] Repono hic ommiſſam à Sixto Quarto in Ciuitatem collatam inſignem gratiam; innouauit autem, quam prius contulerat Innocentius Quartus traditione ſcilicet Caſtri Mõtis Iani, eiuſq; ditionis beneficiario iure Ciuitati Cæſenæ. Narrationem ſubnecto, quæ in publicis actis coram Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Cardinali Benedicto Accolto Tit. S. Euſebij, & Archiepiſcopo Rauennati. Eſt autem narratio. *Cum dudum fel. recor. Sixtus Quartus Pontifex Maximus certis rationibus, quibus in Bulla Innocentij Papæ Quarti animum ſuum mouentibus Caſtrum Montiani Ariminenſis Diœceſis, cum Domibus, vineis, Terris, & bonis alijs illius ad menſam Sanctæ Rauen. Eccleſiæ tum pertinentis ab omni dominio, & eiuſdem alia omni ſuperioritate auctoritate Apoſtolica exemiſſet, & liberaſſet, & diſmembraſſet, & Caſtrum ipſum ſic liberatum, cum Domibus, vineis, terris, bonis, tenimento, finibus, & pertinentijs ſine*

Com-

Cõmunitati Cæſenæ in Commitatũ cõceſſiſſet,& incorporaſſet.Quã Sixti conceſſionẽ,& traditionẽ confirmarunt poſtea Innocentius Octauus, & Alexander Sextus, & Iulius Secundus, vt de his duobus teſtatur Pius Quintus in Literis Anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo, die quarta Decembris.

ANNOTATIO TERTIA.
pag. eadem.

[* Parebat autem Cæſenati Gubernatori quicquid antea Malateſtæ Nouello ſubijciebatur Britonorium, Meldula, Polenta, Sauinianum, Sanctum Archangelum, Seſtinum, eiuſq; Ditio, & cum Cæſena cætera omnia annexa. *] Hæc quoque emendare oportet, neque enim hæc omnia poſſidebat Malateſta, quia non Sanctum Archangelum, &c. ſed plura his etiam Gubernatori Cæſenati ſuberant, nam ſubijciebatur quoque Veruculum (de immediata ſcilicet ſubiectione loquor, nam mediata vſq; ad Iſaurum, vulgo Foliam, vt vidimus pertingebat.) Edictum de Sindicatu Opizonis, & Cęſaris Alidoſiorum Cæſenæ olim Gubernatorum, quæ Loca immediate ſubiacerent planum facit. Exſcribo illud ijſdem prorſus verbis, eademq; diſpoſitione.

Matheus In: Epiſcop. Betlem, & Comes Cæſenæ, Britonorijq: } *Gubernator Generalis.*

A vui infraſcritti Officiali per la preſente noſtra volemo, e coſì vi commettemo, che incontinenti debiati publicar per Bando la notificatione, e citatione del ſindicato del Sig. Opizo, & Sig. Ceſare de li Alidoſij, & ſoi Cancellieri, & Familiari, & Bariſelli, ſicome ſi contiene nella ſteſſa notification' in li lochi publici, & communi per li Trombetti, ouer Piazzari azò che fate notar a tergo della citation la relation del Trombetta, ſeu Piazzar, che la rà publicata in bona forma per mano di Notar publico, ſotto pena dell' arbitrio noſtro. Dat. Cæſenæ die nona Iunij MDXI.

VI-

Vicario di Sauignano.	*Poteſtas Bertinorij.*
Vicario di S. Archangelo.	*Vicario di Rouerſano.*
Vicario di Veruculo.	*De Monte Cogorucio.*
Vicario di Lonzano.	*Poteſtas Ciuitella.*
Vicario di Roncofredo.	*Vicario di Seſtino.*
Vicario di Scorticata.	
Vicario di Borghi.	
Vicario di Gatteo.	

Ex qua ſubiectione factum eſt, vt ad excauandum Portum Cæſenaticum Loca eiuſmodi vniuerſa operas præſtare tenerentur, & præſtitere olim: poſtea autem tergiuerſando in litem reuocauere, quæ adhuc pendet.

FINIS LIBRI XVI. ET VLTIMI.

habetur tamen infra Itinerarium Antonini, &c.

VRBES, ET OPIDA ITALIÆ

EX ITINERARIO ANTONINI

Impreſſo ad Libros Sigonij de Regno Italiæ, ex eiuſdem caſtigatione.

Iter quod à Mediolano per Picenum, & Campaniam ad Columuam, id eſt traiectum Siciliæ ducit m. paſſuum. m. DCCCLVI.

Laude Ciuitas m.p.m.16
Placentia Ciuitas m.p.m.24
Fidentiola Vicus mp.m.24
Parma Ciuitas m.p.m.15
Regium Ciuitas m.p.m.18
Mutina Ciuitas m:p.m.17
Bononia Ciuitas m.p.m.25
Foru̅ Cornelij Ciuitas m. p.m. 24
Fauentia Ciuitas m.p.m.1o
Cæſena Ciuitas m.p.m.24
Arimin̄u Ciuitas m.p.m.20
Piſauru̅ Ciuitas m.p.m.24
Senogallia Ciuit m.p.m.23
Vlpia Ancona m.p.m.26
Potentia Ciuitas m.p.m.16
Caſtellu̅ Firmanu̅ m.p.m.20
Truentu̅ Ciuitas m.p.m.26
Caſtru̅ nouu̅ Ciuit. m.p.m.12
Aternu̅ Ciuitas m.p.m.24
Interboniu̅ Vicus m.p.m.26
Sulmone Ciuitas m.p.m.28
Aufidena Ciuitas m.p.m.24
Aeſernia Ciuitas m.p.m.28
Bouianu̅ Ciuitas m.p.m.18
Super Thamarim Fluuium m. p. m. 16.
Ad Equumtuticu̅ m.p.m.22
Ad Matre̅ Magna̅ m.p.m.16
In Honoratianu̅ m.p.m.20
Venuſia Ciuitas m.p.m.28
Opino m.p.m.15
Ad Fluuium Bradam m. p. m. 10
Potentia m.p m.24
Acidios m.p.m.24
Grumentum m.p.m.29
Semunda m.p.m.27
Nerulum m p.m.16
Summuranu̅ m.p.m.16
Capratis m.p.m.21
Conſentia m.p.m.28
Ad Fluuium Sabbatum m. p. m. 18
Ad Turres m.p.m.18

Ad Fluuium Angitulam m. p. m. 13.
Nicotera. m.p.m. 25.
Ad Mallias. m.p.m. 24.
Ad Columnam. m.p.m. 14.

Iter Appia ab Vrbe recto itinere ad Columnam m. paſuum m. CCCLV.

Aricia m.p.m. 16
Tribus Tabernis m.p.m. 17
Appij Forum m.p.m. 18
Tarracina m.p.m. 18
Fundis m.p.m. 16
Formijs m.p.m. 13
Minturnis m.p.m. 9
Capua m.p.m. 26
Nola m.p.m. 21
Nucera m.p.m. 16
In medio Salerno ad Sarnum Fluuium m.p.m. 25
Ad Calorem Fluuium m. p. m. 24
In Marcelliana m.p.m. 25
Ceſariana m.p.m. 21
Nerulo m.p.m. 33
Summurano m.p.m. 16
Capraſis m.p.m. 21
Conſentia m.p.m. 28
Ad Sabbatum Fluuium m.p.m. 18.
Ad Turres m.p.m. 18
Vibone m.p.m. 21
Nicotera m.p.m. 25
Ad Mallias m.p.m. 24
Ad Columnam m.p.m. 14

Iter à Capua Beneuentum m. paſſuum m. 33.

Iter à Capua Equotricticum ab Campania limitem habet m. p. m. LIIII. ſic

Caudio m.p.m. 21
Beneuento m.p.m. 12
Equumtriticum m.p.m. 21

Iter ab Equotritico per Roſcianum, Rhegium m. paſsuum m. CCCCLXXVIII. ſic

Sentianum m.p.m. 33
Baleianum m.p.m. 24
Venuſia m.p.m. 22
Ad Pinum m.p.m. 22
Opinum m.p.m. 32
Cælianum m.p.m. 40
Heraclia m.p.m. 28
Ad Viceſimum m.p.m. 24
Turios m.p.m. 20
Roſcianum m.p.m. 12
Paternum m.p.m. 28
Meto m.p.m. 32
Tacina m.p.m. 24
Scylacio m.p.m. 22
Concyntho m.p.m. 22
Succeiano m.p.m. 20
Subciſino m.p.m. 24
Altanum m.p.m. 20
Hypporum m.p.m. 24
Decaſtadium m.p.m. 12
Rhegium m.p.m. 20

Iter

Iter ab Equotritico Hydrontum ad Traiectum m. paſſuum CCXXXV. ſic

Eſcas m.p.m.18
Erdonias m.p.m.19
Cannuſio m.p.m.26
Rubos m.p.m.23
Bruduntus m.p.m.11
Vria m.p.m.12
Turribus m.p.m.21
Egnatia m.p.m.16
Speluncas m.p.m.20
Brunduſium m.p.m.19
Lupias m.p.m.21
Hydruntum m.p.m.25

Iter à Brunduſio Tarentum ad Latus m p m. XLIII.

Iter à Beneuento Hydruntum m. CLVII. ſic

Aeculano m.p.m.15
Subromola m.p.m.22
Ponte Aufidi m.p.m.22
Venuſia m.p.m.19
Ad Siluianum m.p.m.20
Sublapatia m.p.m.21
Canales m.p.m 13
Hydruntum m.p.m.25

Iter à Beneuento Tarentum m. m p. CL.

Aeculano m:p:m:15
Subromula m:p:m:22
Ponte Aufidi m.p.m.22
Venuſia m:p:m:19
Silutum m:p:m:29
Plera m:p:m:13
Sublapatia m:p:m:14
Canales m:p:m:13
Tarentum m:p:m:20

Iter à Taracina Beneuentum m.p.m. CXIII. ſic

Fundis m.p.m.13
Formijs m.p.m.13
Minturnis m.p.m. 9
Teano m.p.m.18
Alliſis m.p.m.17
Teleſia m.p.m.25
Beneuentum m.p.m.18

Iter à Taracina Neapolim m. p.m. LXXXVII. *ſic*

Sinueſſa m.p.m.44
Linternum m.p.m.24
Cumis m.p.m. 6
Puteolis m.p.m. 3
Neapolim m p.m.10

Iter à Neapoli Miſenum m. p.m. LXXIX. ſic

Nuceria Conſtantia m. p.m. 23
Linterno m.p.m.31
Cumis m.p.m. 6
Puteolis m.p.m. 3
Miſenum m.p.m. 3

Iter ab Vrbe Mediolanum m. paſſuum m. CDXXVIII. ſic.

Roſtrata Villa. m.p.m.24
Ocriculis Ciuitas m.p.m.25
Narnia Ciuitas m p.m.12
Interamna Ciuitas m.p.m.8
Spoletiũ Ciuitas m.p.m.18
Forũ Flaminij Vicus m. paſſuum m. 18
Heluillo Vicus m.p.m.27
Calle Vicus m.p.m.24
Forũ Sempronij m.p.m.18
Fanũ Fortunæ m.p.m.16
Piſaurum m.p m.8
Ariminum m.p.m.24
Ab Arimino recto itinere Rauennam m.p.m.33
Inde nauigantur ſeptem Maria Altinum vſq; m.p.m.
Inde Cõcordiam m.p.m.31
Aquileia m.p.m.31
Item ab Arimino
Cæſena Ciuitas m.p.m.20
Fauentia Ciuitas m.p.m.24
Forũ Cornelij Ciuitas m. p. m. 10
Bononia Ciuitas m.p.m.24
Mutina Ciuitas m.p.m.25
Regiũ Ciuitas m.p.m.18
Fidentiola Vicus m.p.m.20
Placentia Ciuitas m.p.m.24
Mediolanum Ciuitas m. paſſuum m. 16

Iter à Mediolano Aquileiam m. paſ. m: CCLXX:

Bergomũ Ciuitas m.p.m.34
Brixia Ciuitas m.p.m.18
Sernione Manſio m.p.m.22
Verona Ciuitas m:p:m:28
Vicentia Ciuitas m.p.m.34
Patauiũ Ciuitas m.p.m.27
Altinũ Ciuitas m.p.m.33
Concordia Ciuit: m:p:m:31
Aquileia m:p:m:31

Iter ab Opitergio Tridentum m: paſſuum m: CX.

Ad Cepaſias m:p:m:28
Feltria m:p:m:28
Auſugo m:p:m:30
Tridentum m:p:m:28

Iter ab Aquileia Bononiam m: paſſuum m. CCXVI.

Concordia m:p:m:31
Altinum m:p:m:31
Patauium m:p:m:32
Ateſte m:p:m:25
Ancianum m:p:m:20
Vicus Varianus m.p:m:18
Vicus Serninus m.p.m.20
Mutina m:p:m:24
Bononia m:p:m:18

Iter à Verona Bononiam m.p. m. CV. ſic

Hoſtilia m:p:m:30
Colicaria m:p;m:25
Mutina m.p.m:25
Bononia m:p:m:25

Iter

Iter à Vercellis Laudem m.p. m. LXX. ſic

Laumello	m.p.m.25
Ticinum	m.p.m.22
Laude	m.p.m.13

Iter à Cremona Bononiam m. paſſuum m. CXII.

Brixillum	m.p:m:30
Regium	m:p:m:40
Mutina	m:p:m:17
Bononia	m:p:m:25

Iter à Fauentia Lucam m.p.m. CXX. ſic

In Caſtello	m p m 25
Anneiano	m.p.m:25
Florentia	m p m 20
Piſtorium	m:p:m:25
Lucam	m p m 25

Iter à Parma Lucam via Clodia m.p.m. C.

Iter à Luca Romam per Clodiam m.p:m. CCXXVIII.

Piſtorium	m p.m. 25
Florentia	m p m 25
Ad fines, ſiue ad Caſas Cæſarinas	m p m 25
Aretium	m p m 25
Cluſium	m:p:m:12
Vulſinijs	m.p.m.30
Forum Caſtij	m p m 28
Sutrium	m.p.m.11
Baccanis	m p m.12
Romam	m p m 21

Iter à Roma Forum Clodi m. p. m. XXXII.

Iter ab Arimino Derthonam m. p. m. CCXXIX.

Curua Cæſena	m p.m 20
Forumliuij	m p m 13
Fauentia	m.p.m.10
Forum Cornelij	m p m 10
Claterna	m.p.m.16
Bononia	m p m 10
Mutina	m p.m.25
Regium	m.p.m.18
Tanetum	m p m 10
Parma	m.p.m.8
Fidentia	m p m 15
Florentia	m.p.m.10
Placentia	m p m 15
Camillomago	m p m 25
Iera	m.p.m.16
Derthona	m p m.10

Iter à Luca Piſas m.p m XII.

Iter à Luca Lunam m p:m:33

Iter via Aurelia à Roma per Tuſciam, & Alpes Maritimas Arelatum vſq; m paſ. m. DCCXCVI.

Lorio	m p m 12
Ad Turres	m.p.m.10
Pirgis	m p m 12
Caſtrũ nouum	m.p.m. 8

Cen-

Centum Cellis	m.p.m. 5
Martha	m.p.m. 10
Forum Aurelij	m.p.m. 14
Coſſa	m.p.m. 25
Ad Lacũ Aprilem	m.p.m. 22
Saleprone	m.p.m. 12
Maliana	m.p.m. 9
Populonium	m.p.m. 12
Vadis Volateranis	m.p.m 25
Ad Herculem	m.p.m. 18
Piſis	m.p.m. 13
Papiriana	m.p.m. 11
Tune	m.p.m. 12
Boaceas	m.p.m. 12
Bodeceia	m.p.m. 28
Tecolata	m.p.m. 12
Delphinis	m.p.m. 21
Genua	m.p.m. 12
Liburna	m.p.m. 36
Derthona	m.p.m. 35
Aquis	m.p.m. 38
Crixiam	m.p.m. 20
Canalico	m.p.m. 10
Vadis Fabbatis	m.p.m. 12
Pollupicem	m.p.m. 12
Albingaunum	m.p.m 8
Larobormani	m.p.m. 15
Coſtaballene	m.p.m. 16
Albintimilio	m.p.m. 16
Lumone	m.p.m. 10
Alpe Summa	m.p.m. 6

Huc vſq; Italia, hinc Gallia.

Cemolenum	m.p.m. 9
Varo Flumine	m.p.m. 6
Antipoli	m.p.m. 10
Ad Horrea	m.p.m. 12
Forum Iulij	m.p.m. 18
Forum Voconij	m.p.m. 12
Mantauonium	m.p.m. 12
Ad Turrem	m.p.m. 14
Tecolata	m.p.m. 16
Aquis Sextijs	m.p.m. 15
Maſſiliam	m.p.m. 18
Calcariam	m.p.m. 14
Foſſis Marianis	m.p.m. 34
Arelate	m.p.m. 33

Aliud Iter à Roma Coſſam m. p.m. LXI. ſic

Cære	m.p.m. 15
Aquis Apolinaris	m.p.m. 14
Tarquinijs	m.p.m. 12
Coſſam	m.p.m. 15

Iter à Roma per Portum Centum Cellis m.p.m. LXIX. ſic

In Portum	m.p.m. 19
Fregenis	m.p.m. 9
Alſio	m.p.m. 9
Ad Turres	m.p.m. 4
Pirgis	m.p.m. 12
Caſtro Nouo	m.p.m. 8
Centumcellis	m.p.m. 8

Iter ab Vrbe Lauinium m.p. m. LXVIII.

Hoſtia	m.p.m. 16
Laurento	m.p.m. 16
Lauinio	m.p.m. 16

Iter

Iter Præneſtina ab Vrbe Beneuentum vſq; m.p.m. CLXXXVI. ſic

Gabis	m.p.m.15
Præneſte	m p.m.11
Anagnia	m p.m.24
Ferentinum	m.p.m. 8
Fruſinone	m.p.m. 7
Fregellis	m.p.m.14
Fabrateriam	m.p.m. 3
Aquinum	m.p.m. 8
Caſinum	m.p.m. 7
Venafrum	m.p.m.16
Teanum	m.p.m.18
Alliſis	m.p.m.16
Teleſia	m.p.m.26
Beneuentum	m.p.m.18

Iter Lauicana ab Vrbe Beneuentum vſq; m.p.m. CLXX. ſic

Ad Quintanas	m.p.m.15
Ad Pietas	m.p.m.10
Compitum	m.p.m.15
Ferentino	m.p.m. 8
Fruſinone	m.p.m 7
Fregellis	m.p.m.14

Beneuentum Manſionibus, quibus in Præneſtina m. p.m. 101

Iter Latina ab Vrbe ad Compitum m.p.m. XLV.

Ad Decimum	m p.m.10
Roborariam	m.p.m. 3
Ad Pictas	m.p.m.17
Compitum	m.p.m.15

Iter Lauicana, & Salaria ab Vrbe Hadriã vſq; m.p.m.CLVI.

Heretum	m.p.m. 1
Vicum nouum	m.p.m.14
Reati	m.p.m.16
Contilijs	m.p.m.18
Interocrea	m.p.m. 6
Falaurina	m.p.m.16
Vico Badies	m.p.m. 9
Ad Centeſimum	m.p.m.10
Aſculo	m.p.m.12
Caſtrũ Truentinũ	m.p.m.20
Caſtrum Nouum	m.p.m.12
Hadriam	m.p.m.15

Iter Taleria ab Vrbe Hadriam vſq; m.p.m. CXLVIII.

Tibure	m.p.m.20
Carſeolis	m.p.m.22
Alba Fucentia	m.p.m.22
Cerfennia	m.p.m.23
Corfinium	m.p.m.28
Interbromium	m.p.m.11
Teate Marucinorũ	m.p.m.17
Hadriam	m.p.m.14

Iter Flaminia ab Vrbe per Picenum Brundiſium vſq; m. p.m. DCXXVII.

Ocriculis	m:p:m:47
Narnia	m:p:m:12
Ad Martis	m:p:m:18
Meuania	m:p:m:16
Nuceria	m:p:m:18
Dubios	m:p:m: 8

Pro-

Prolaqui	m.p.m. 8
Septempeda	m.p.m.11
Irea	m p m 9
Auximum	m.p m.18
Ancona	m p m 12
Numana	m.p.m.8
Potentia	m.p.m.10
Caſtellũ Firmanũ	m.p m.24
Caſtrũ Truentinũ	m.p.m.24
Caſtrũ nouum	m p m 12
Hadria	m.p.m.15
Oſtia Aterni	m.p.m.16
Angulo	m.p.m.10
Ortona	m.p.m.11
Anxanum	m.p.m.13
Hirtonium	m.p m.26
Vſcoſiũ	m.p.m.15
Areniũ	m.p.m.14
Cornelij	m.p.m.26
Ponte Longo	m.p.m.30
Sypontum	m.p.m.30
Salinis	m.p.m.15
Aufidena	m.p.m.14
Reſpa	m.p.m.13
Barium	m.p.m.13
Apemeſte	m.p.m.22
Egnatia	m.p.m.12
Speluncis	m p m 21
Brundiſium	m.p.m.30

Iter ab Hiſtonio Anconam m. paſſuum m. L. ſic

Ad Callem	m.p.m.14
Ad Pirum	m.p.m. 8
Senogallia	m.p.m.18
Ancona	m.p.m 8

Iter a Septempeda Caſtrũ Truẽtinum m.p.m.LXXIV.

Vrbs Saluia	m.p.m.12
Firmo	m.p.m.18
Aſculo	m.p.m.24
Caſtrũ Truentinũ	m.p.m.20

TYPOGRAPHVS LECTORI.

PRO coronide Hiſtoriæ Typographo ſubiungere perlicuit Catalogum Senatorum modo viuentium, quorum inſignia gentilitia reperiuntur picta in Regularia Reipublicæ ſecundum tempus eorum admiſſionis in Conſilio.

Proſper Romagnolus I. V. Doctor.
Virginius Salimbuccius.
Scipio Claramontius Doctor, & Eques.
Laurentius Lancettus.
Alexander Fatibonus.
Paſolinus Paſolinus.
Cæſar Palatius.
Franciſcus Braſchius I.V. Doctor.
Franciſcus Dolcinus.
Tiberius Fantaguccius.
Flauius Auguſellus.
Nicolaus e Guidijs à Balneo Marchio.
Maſſimilianus Genarius Eques Hiæroſolomitan:
Ioannes Taurellus.
Marius Maſinus Eques.
Andreas Carrarius.
Aurelius Rouerellus Comes.

Simon Petrus Maraldus Eques.
Mutius Fatibonus Comes.
Armodius Venturellus.
Alexander Rouerellus Comes.
Alexander Thomæ de Martinellis I. V. D.
Petrus Iacobus de Betinis.
Liuius Almericus.
Franciſcus Mambrinus.
Hercules Dandinus.
Iulius Cæſar Taxellanus.
Gregorius Spada Marchio.
Scipio Iſeus Comes.
Ioſeph Galephus Eques.
Franciſcus Maria Spranius.
Melchior Angelinus.
Ioſeph Tuſchius.
Paſolinus Abbas I. V. D.
Cæſar Angelinus Fiſicus.
Iulius Cæſar ex Comitibus Maſſæ.

Locus autem Familiæ Malateſtarum vacat ob mortem Marchionis Leonidæ vltimo loco defuncti: quemadmodum,& Tibertorum ob obitum Comitis Oddi Antonij: & Albizziorum, ex quo Illuſtriſs. Franciſcus reperitur in Prælatura, pro vt ſupra fol. 740. prout etiam nonnullorum, quorũ nomina non eſt Typographi recenſere.

Simon Petrus [illegible] Episc.
[illegible]
[illegible]
Alexander [illegible]
Alexander Thome de [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Ililt. Cæſar [illegible]
Gregorius [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Maria [illegible]
Melchior [illegible]
Ioſeph [illegible]
[illegible] Abb. [illegible]
Cæſar Angelinus [illegible]
Iulius Cæſar [illegible]

Locus autem [illegible] Mediolani [illegible] Marchionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Typographi [illegible]

ERORES.		EMENDAT.
fol.4.l.8.	en coniaſtes	en comiaſtes
21.l.17.	quos	quot
24.l 11.	deſtrictum	diſtrictum
24.l.23.	caſtellariæ	caſtellare
24.l.28.	diſtenti	diſtincti
25.l.17.	Pautiani	Pauirani
26.l 3.	Blanchij	Blanchiſij.
26.l.16.	delabi vicũ	delabi in Riuũ
26.l.34.	reperiat	reponat
31.l.2.	intetaneis	mediteraneis
31.l.20.	Paulus	Aldus
32.l 12.13.	Cænam	Cæſenam
33.l.16.	talem	ſaltem
40.l.12.	ſtatimq;	ſtatim atq;
44.l.1.	qui	dum
44.l19.	imperaſſet	impetraſſet.
48.l.3.	Ambigutus	Ambigatus
48.l.16.	Tulliæ	Iuliæ.
51.l.27.	munitionib.	munitorib.
53.l.9.	p̃datorianus.	Prædatorius
54.l.23.	remanertnt	remearent
55.l.32.	iuſti	iuſtos
56.l,11.	Adeo ſpernãt	vacãt hæc
57.l.22.	pandit	pendit
60.l.19.	ictum	iactum
62.l.14.	ſoſtiliali	ſolſtitiali
63.l.24.	quies	quiete
63.l.33.	ero	vero
66.l.2.	contemplari	cõtemplans
66.l.2.	exarſiſſe	exarſit
69.l.5.	incertæ	iniectæ
77.l.9.	perpeſſæ	toleratæ
77.l.20.	victuri	victui
87.l.32.	mulctrati	mulctari
89.l.31.	cumſtabat	conſtabat
98.l.16	Sciciliã	Siciliã,& ita ſemper
99.l.11.	perturbaturos	perturbatos
116.l.12.	ſiniſtrum	dextrum
116.l.17.	chortibus	cohortibus
126.l.9.	Πολισ	Πολεἰσ
130.l.3.	Imperatorũ	Imperatorib.
130.l.8.	Antonius	Antoninus
139.l.15.	tantum	tamen

ERORES.		EMENDAT.
fol. 130.l.20.	infecto	infenſi
130.l.21.	diuerſi	diuiſi
132.l.30.	fauiſſe	fauere
140.l.3.	cum	ſecundum
143.l.11.	Barbarum	Barbarorum
143.l.31.	n.læti	leni
143.l.34.	auſus	anſum
145.27.	tumeſtris	trimeſtris
147.l.30.	conflicit	conflixit
149.l.21.	ſecius noſtros	ſecius penes noſtros
153.l.12.	in	vi
153.l.24.	inatibilis	inceſſabili
156.l.23.	id eſt,& ſit	ideſt &, & ſit
156.l.23.	& Cæſena	& Sena
156.l.24.	idem error	
161.l.7.	perturbatu	perturbatior
164.l.4.	accitus	auerſus
173.l.23.	miſere	miſiſſe
174.l.22.	.	aberrat
182.l.25.	ſuæ ipſe	ſuipſius.
184.l.21.	iungerẽtur	iniungerẽtur
192.l.3.	Craſſi	Craſſus
196.l.15.	reuocatus	reuocati
217.l.3.	vero	veus
242.l7.	Succciæ	Sueuiæ
245.l.29.	habens	habentur
246.l.17.	aggreſſumq;	aggreſſum
254.l.2.	multum	Militum
257.l.10.	poſt.	propter
259.l.27.	quibuſdam	cũ quibuſdã
259.l.7.	pertinentiũ	pertinentia
259.l.21.	ne.	&c.
259.l:23.	Rauennam	Rauenna
259.l.vlt..	ideſt	abundat.
260.l.27.	cum	ac
261.l.22.	conſtitiſſe	concidiſſe
264.l.vlt.	perſtitutos	perſtituros.
272.l.33.	expulerint	expulerit
274.l.33.	regat?	requirat
281.l.8.	intimatam	interminatam
283.l.32.	Comitem.	Comitis
286.l.12.	faciliter	pariter

fol.

ERORES.	EMENDAT.
fol.286.l.14. Maria Cęſenas	Mariæ Cęſenatis.
291.l.27. auxilium	auxiliorum
293.l.13. allehuca	all.huia
297.l.14. fatis	fauſtis
300.l.21. vanæ	variæ
302.l.26. villis	liuienſe
304.l.6. priuſquam	priuſq;
304.l.24. Prouinciæ	pecuniæ
306.l.17. ſe cōceſſerūt	ſe cōuerterūt
310.l.1. receptari	reſpectari
315.l.23. ſecundus	quartus
316.l.30. Ariminum	Arimini
319.l.2. habeant	habeat
319.l.2. ſeſForoliuiū	ſū Foroliuiū
323.l.12. caſſe, e nulle	caſſi, e null
323.l.penul. codumeran	cōuenirēt
324.l.32. intus	tutus
328.l.30. Arilcini	Atticlini
339.l.13. kal.	ſcilicet
344.l.17. Foroliuiuum	Foroliuij
354.l.2. ac mandatū	ām mandatumq;
383.l.32. obdicāuit	abdicauit
391.l.23. intimauit	denuntiauit
399.l.29.30. vindicauit	vindicarint
420.l.1. iudlebat	iubebat
447.l.29. factum	fatum
460.l.5. alios partiū	alijs. Parriū
460.l.5. alios metui	alijs m tu
464. chorte	cohorte
470.l.31. dominium	Dominum
473.l.4.5. atterita.	aſſerit
491.l.27. Ciuitate	Ciuitati
495.l.1. publicandam	publicādas
499.l.3. fotes	fotos
499.l.5. addutere	adducere

ERORES.	EMENDAT.
fol.501.l.32. ſuarum	ſcientiarum
505.l.1. Ciais	Ciccus
507.l.22. Malateſtæ	Malateſta
631.l.13. ſale	tale
553.l.9. Enalbonensē.	Valbonēſem
554.l.1. capti	capi
556.l.vlt. ſuperelles	ſuperſtes
560.l.28. regerat	regebat.
585.l.20.	ſtatum
588.l.21. Pontificis	Pontificio
588.l.10. &	à
594.l.16. regebant imperiti.	regebant, eoſq; imperiti
607.l.27. templus	templum
608.l.12. iniuta	inuicta
615.l.24. at.	ac
632.l.29. poſtquam	poſtq;
635.l.30. idq;	atq;
638.l.14. Maſtiliæ	Maſſiliæ
660.l.23. ſcelectam	ſceleſt m
668.l.4. ſcutaretur	ſcrutar tur
693.l.32. exciderat	Acciderat
694.l.13. intentaturā.	intentaturū
694.l.13. permiſſurā	permiſſurum
696.l.27. Præiore.	Prætori
697.l.31. comprehenſis	cōprehēſos
703.l.11. eiuſdem	eiſdem
706.l.14. nomine	nomen
732.l.vlt. expedientur.	exponentur
744.l.vlt. domini mu.	domini.
746.l.19. dominium	Dominum
746.l.25. ſtatutum	ſtatum
750.l.12. ad id	id
753.l.8. ſabiniam	ſabinam
754.l.28. is permiſſione	permiſſione

Reliqui errores ex literæ alicuius mutatione, vel duplicatione, vel diphongi abuſu, & multi ex interpunctione legentis iudicio, & æquitati relinquūtur.

FINIS TOTIVS OPERIS.

VAI 1539083

CÆSENÆ

ex Typographia Nerij 1640.

SVPERIORVM PERMISSV.

Goog

133 C. 8